

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 12. september 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu esimehe kõne

2. Vabariigi Presidendi kõne

Istungi rakendamine

3. Arupärimine tervishoiuteenuste osutajate olukorra kohta joobeseisundi tuvastamisel (nr 31)

4. Arupärimine korruptsioonikahtluse kohta Võru maakonnas (nr 32)

5. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Lauldakse Eesti Vabariigi hümn.

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Riigikogu, Vabariigi President, peaminister, ministrid, põhiseaduslikud ametikandjad, ekstsellentsid, külalised! Avan Riigikogu XII koosseisu teise istungjärku.

1. Riigikogu esimehe kõne

Esimees Ene Ergma

Austatud Vabariigi President, Riigikogu liikmed, peaminister, Vabariigi Valitsus, põhiseaduslikud ametikandjad, Teie Ekstsellentsid, daamid ja härrad! Ilusat algavat parlamendihooaega meile kõigile!

Tänavu augustis tähistasime Eesti iseseisvuse taastamise 20. aastapäeva ja valisime põhiseadusest lähtuvalt Riigikogus Eestile järgmiseks viieks ametiaastaks presidendi. Veel kord palju õnne teile, härra Vabariigi President! (Aplaus.)

Head kolleegid! Sügishooaja kõige tähtsam töö Riigikogus on seotud meie riigi järgmise aasta eelarvega. Eesti on saanud ridamisi häid uudiseid majanduskasvust, mille põhjuseks on olukorra paranemine meie eksporditurgudel. See võiks tekitada kiusatuse hakata majanduse

kosumisest tekkivaid vilju ümber jagama. Kuid, head kolleegid, tahaksin meile kõigile meelde tuletada vaid mõne aasta taguseid sündmusi, kui Eesti majanduse SKT kukkus kriisi haripunkti, aastatel 2008 ja 2009, ühtekokku pea viiendiku võrra. See oli üks hirmutavaimaid näitajaid Euroopa Liidus. Mitmed analüütikud ennustasid riigile möödapääsmatut pankrotti.

Siiski õnnestus Eestil hakkama saada, vajamata rahvusvahelist laenuabi. Kulude-tulude kontrolli alla saamine toimus ranga kokkuvõtte- ja kärbetepoliitika kaudu, vaid veidi toeks parematel aegadel kogutud varud. See oli üsna halastamatu otsus nii parlamendile, valitsusele kui ka kodanikkonnale. Ent andsime endile aru, et uute laenude võtmine ning ebameeldivate otsuste edasilükkamine võib kriisi vaid süvendada ja pikendada.

Eesti konservatiivne eelarvepoliitika ja väike riigivõlg moodustavad meie turvatagala, kui ebasoodsad tendentsid maailmamajanduses peaksid naasma. Ohu märgid ei ole veel kadunud ja sunnivad meid edaspidigi olema otsustes ja kulutustes kaalutlevad. Samuti ei saa me unustada, et Eesti riigieelarve, mida tuuakse eeskujuks rahandusega hätta jäänud riikidele, on ikkagi defitsiidis ja me alles oleme teel tasakaalu poole.

Lugupeetud Riigikogu! Kuigi parlamendi tegevusest suurima osa moodustab seadusandlus, ei ole see meie ainus roll. Me vastutame Eesti eest nii langetades otsuseid, mis väljenduvad seadustes, kui ka olles kaasatud protsessidesse, mis avaldavad mõju Eesti tulevikule selle kõige laiemas tähenduses. Ka Euroopa Liidu ühises peres ei saa keegi vastutusest mööda minna. Iga Euroopa Liidu liikmesriigi käitumisest sõltub ühenduse valmidus vastata tänastele väljakutsetele, hoida ja arendada Euroopa Liidu rahvusvahelist mõju ning konkurentsivõimet.

Eesti jaoks on Euroopa Liidu solidaarsuspõhimõte väga oluline. Me oleme saanud oma

üleminekuaegadel Euroopa Liidu liikmesriikidelt toetust ja me oskame seda hinnata. On loomulik, et toetame eurotsooni noorima liitujana partnerriike, kes toetust ja abi vajavad. Me teame ja tunnetame, et oleme ühes ja samas paadis.

Loodame siiski, et partnerite toetamiseks ei pea me ise raha laenama. Tunnistagem, et olukorras, kus Eesti töötajate palka tunduvalt vähendati, kus peame tõsiselt tegelema töökohtade säilitamisega ja püüdma leevendada tööpuudust ning kus meil on keskmine teenistus ja sotsiaaltoetus enam kui kaks korda väiksem kui hädasolijail, oleks meie rahval seda raske mõista. On aeg tuua siia saali hästi ettevalmistatud arutelu Eesti poolt antavate toetuste ja garantiide üle. Loodan, et nii rahanduskomisjon kui ka Euroopa Liidu asjade komisjon annavad oma parima selle arutelu läbiviimiseks. Me peame teadma, mis on toetuse või tagatise hind, kuna võtame riigina pikaajalisi kohustusi.

Parlamendi ja eelkõige meie väliskomisjoni roll on poliitilise sisendi andmine Eesti välispoliitika kujundamisse. Eesti kui Euroopa Liidu ja NATO liikmesriik peab maailmas toimuvat pidevalt jälgima, et oma positsioone võimalikult varakult kujundada. Alanud istungjärgul on oluline koostada Aasia strateegia raport, analüüsides neid riiklikke tegevusi ja ressursikulutusi, mis oleksid vajalikud Eesti parimaks esindamiseks tulevikus selles regioonis.

Hea Riigikogu! Üks parlamendi olulisi rolle on täitevvõimu tegevuse kontroll. Möödunud kümne aasta jooksul on heakskiidu selles saalis saanud 26 erinevat arengukava. On aeg hakata teadvustama, mis neist on saanud, mida on nende elluviimiseks tehtud ja mida oleks põhjust arengukavades muuta. Riigikogu peab oma töösse suhtuma nagu põllumees – kui midagi külvatakse, siis tuleb selle eest ka hoolitseda.

Ja veel üks asi. Tänavu on Riigikogus võimalik arutada inimarengu aruannet, mis käsitleb sarnase minevikuga Balti riikide arengulugu. Arutelu parlamendis annab võimaluse analüüsida, millised ka karmi kriitikat pälvinud otsused on lõpptulemusena osutunud Eesti arengus positiivseteks. Aeg ja olud muutuvad, riigimehelikke otsuseid vajab Eesti alati. Tänan teid! Jõudu tööle!

2. Vabariigi Presidendi kõne

Esimees Ene Ergma

Härra president, ma palun teid Riigikogu kõnetooli!

Toomas Hendrik Ilves

Austatav Riigikogu esimees! Head Riigikogu ja valitsuse liikmed! Mu daamid ja härrad! Pean täna Riigikogu ees oma selle ametiaja viimase kõne. Ühelt poolt on viis aastat riigi elus lühike aeg, teisalt moodustab see enam kui veerandi taastatud põhiseadusliku korra 19 aastast. Oleks naiivne arvata, et selle ajaga ei oleks palju muutunud, sealhulgas ka Riigikogu tegevuses. Me vist alati ei tajugi päris hästi kõigi nende muutuste sügavust ja olemust.

Me kipume, eriti viimasel ajal, nägema riigi arengulugu peamiselt majanduse tõusudes ja langustes. Väiksemad, ent pikemas vaates olulisemad muutused ei torka nii eredalt silma. Aga mul on näiteks olnud rõõm märgata, kuidas paljud arutelud Euroopa Liidu asjade komisjonis on järk-järgult muutunud aina sisukamaks, pürgides tasemele, mida kogeme Soomes, Rootsis ja Taanis.

Küsimused, millega tuleb tegeleda Riigikogu XII koosseisul, on hoopis teistsugused kui varem. Enam pole vaja täita kellegi teise poolt ette antud nõudeid. Aga samas ei saa me enam tuua väliseid nõudeid ettekäändeks, kui oleme mõne Eestile olulise küsimuse tagaplaanile jätnud. Neid küsimusi, mis kuuluvad otseselt ühe vastutustundliku demokraatliku õigusriigi parlamendi pädevusse, on üsna palju. Nüüd, kui suure tagasitulemise ja Euroopasse lõimumise kaks aastakümnet on seljataga – ehk kui oleme saanud normaalseks Euroopa riigiks (ja me oleme seda teinud) –, on paslik seda arusaama rakendada ka parlamendi töös.

Austatav Riigikogu! Majandusmured ei ole veel kaugel seljataga. Segadus võistleb selgusega nii Euroopas kui Eestis. Oleme suutnud hoida oma kulud ja tulud tasakaalus, oleme teinud seda, mida on vaja teha ning mida paljud teised pole kas tahtnud või suutnud. Ent kas õigesti tegemisest piisab Euroopa laiemas pildis, seda ei tea praegu ükski majandusekspert. Eesti makromajanduslik üldseis on hetkel üsna hea ja selle eest väärivad Eesti parlament ja valitsus kindlasti tunnustust. Ent me teame kõik, et me ei ela isolatsioonis.

Inimeste igapäevase toimetuleku tasandil on pilt palju kirjum. Olen mures nii nende pärast, kes on olnud kaua töötä, kui ka nende perede pärast, kelle reaalsissetulek on palgakärbete ja hinnatõusu tõttu oluliselt kahanenud. Uudis selle kohta, et 16% lastest on pidevalt näljas, oli eksitav, kuigi see võib muutuda järjekordseks nn kurjaks konstandiks. Ent siiski küsimus: kas kõikide laste köht on koolitundi minnes täis? Parimad teadjad on ses asjas õpetajad lasteaias ja koolis. Just neilt saame uurida, kuidas Eesti laste käsi käib.

Nii kutsungi teid, head Riigikogu liikmed, esitama küsimusi, tundma muret ja huvi ning koos sellega veelgi enam kehtestama end Eesti elu kujundajatena – täie vastutuse, oma näo ja nimega. Hoidkem alati mees: otsustaja on kõikides olulistes riigi- ja ühiselu asjades Riigikogu, rahva otseselt valitud esindus, mitte keegi teine!

Me vajame põhjalikke arutelusid Riigikogu saalis ja komisjonides – selliseid arutelusid, kus kõlavad Eesti inimeste mured ja huvid. Siin saalis istub ju läbilõige meie rahvast. Siin saalis peaks oma esindajate suu läbi omavahel kõnelema kogu rahvas.

Põhiseaduse järgi ei ole Riigikogu liige seotud oma mandaadiga. See ei puuduta vaid õigust minna vastuollu oma fraktsiooni otsusega. See tähendab ka julgust küsida avalikult oma erakonna ministrilt, miks ta on esitanud parlamendile just sellise, aga mitte teistsuguse ettepaneku. On vaja julgust küsida, kas parlamenti saadetud seadust on üldse vaja või täidab see pigem mingit tööplaani.

Seadus ei saa olla eesmärk iseeneses. Eesmärk peab olema muutus Eesti ühiskonnas, seadus peab meie ühist elu paremaks muutma. Seadus on kõigest üks võimalik vahend selle soovitud muudatuse saavutamiseks. Just seepärast võiksite edaspidi tagasi lükata eelnõud, mille ainus eesmärk on korrastada, ilustada, liita või lahutada. Me pole veel jõudnud sellisele tasemele, kus pole muud teha, kui oma lauahõbedat poleerida. Seda laadi õigusloome on kulukas asendustegevus, ei enam.

Tahangi täna kutsuda teid, head Riigikogu liikmed, üles kehtestama end täie vastutusega Eesti elu ja siin elavate inimeste käekäigu kujundajatena. Vaid teil on selleks otsene rahva mandaat.

Mu daamid ja härrad! Presidendina olen keerulises seisus, head kolleegid, kui Kadriorgu tuuakse kokkupakituna mitme erineva seaduse muutmise seadus. Kui üks muudatus on põhiseadusvastane, saab president teatavasti kobarmuudatuse tagasi lükata vaid tervikuna. See tähendab, et jõustumata jäävad ka põhiseadusega kooskõlas olevad seadussätted. Erineva eesmärgiga seadusmuudatusi pole praegu enam kohane menetleda üheskoos. Ma palun teid, võtke aega, arutage erinevaid eluvaldkondi eraldi!

Samuti palun teid, austatavad Riigikogu liikmed, jätta seaduse vastuvõtmise ja kehtima hakkamise vahele paras aeg. Kui teie eesmärk on muuta tegelikku elu, siis peab olema aega uus seadus selgeks õppida, omaks võtta ja selle uue seaduse täitmiseks valmistuda. Sageli kiirustamist õigustav väide, et mõni direktiiv – või eestipäraselt juhind – tuleb mingiks kuupäevaks üle võtta, on üldjuhul vale. Euroopa Liidu juhindite ülevõtmiseks jäetakse alati piisavalt aega, nii et ka palju aeglasemad riigid saavad hakkama. Ja kui meie enda valitsus või parlament on olnud mõne kuupäeva osas aeglane või tähelepanematu, kas kannatama peab siis rahvas?

Jääb mulje, et pigem kiputakse juhindite külge siduma hoopis muid teemasid, et Euroopa Liidu trahvidega ähvardades mõne teise probleemi parlamentaarsest arutelust kõrvale hoida. Olukord, kus eelnõu tuuakse täna Riigikokku, homme võetakse vastu ja ülehomme jõustub, on täiskasvanuks saanud õigusriigis lubamatu! Iga vajutus hääletusnupule mõjutab inimeste saatust. See mõjutab praeguste ja tulevate põlvete ühiskondlikku edu ja üldist kasu, nagu ütleb põhiseadus. Neil inimestel on õigus teada ees ootavast muudatusest ja selle kohta oma arvamust avaldada. Nüüd, täiskasvanud riigis, on selleks aega. Selleks peab aega olema! See tähendab, et iga uus seadus tuleb kodanikuühiskonna esindajatega läbi arutada. Seaduste eest vastutab Riigikogu, mitte valitsus. Seejuures vastutab iga Riigikogu liige oma otsuse eest ise. Iga Riigikogu liige peab suutma seadust selgitada ja põhjendada.

Austatavad rahvaesindajad! Leian, et kui takerdume vanadesse või Euroopa halvimaids eeskujusid matkivatesse mustritesse, siis taandab parlament end rahva esindusest seaduste masinaks. Meil aga on hoopis võimalus Euroo-

pa parimate hulka kuuluda, mitte leida ettekäändeid, et ka teised teevad nii. Kujutagem ette, kui Eesti oleks teiste tegutsemisviise toonud õigustuseks finantsprobleemide lahendamisel!

Parlament peab olema koht, kus arutatakse Eesti elu, Euroopa tulevikku ja maailma asju. Arutatakse ausalt ja vabalt, oma mandaadi kohaselt. Iga saadik peaks järjekindlalt küsima: kas üks või teine siin saalis varem vastuvõetud seadus on ka tegelikkuses tööle hakanud, midagi muutnud, Eesti elu paremaks teinud? Kui ei ole, siis tuleb seadust muuta või see hoopis kehtetuks kuulutada. Meie põhiseadus ütleb, et valitsus korraldab seaduste täitmist. Meie põhiseadus ütleb ka, et Riigikogu kontrollib valitsuse tööd.

Ma tahaksin samuti, et edaspidi ei võetaks siin saalis vastu enam ühtki seadust, mille põhieesmärk on mõne konkreetse äri edendamine. Sellisel ajal on lihtne nimi: korruptsioon. Võime olla õigusega uhked, et Eesti ärikeskkond on vabam ja ausam kui paljudes teistes arenenud riikides. Aga oleksime naiivsed uskudes, et erihuvide ei otsiks "mõlemale poolele" kasulikke lahendusi meie erakondades, parlamendis ja valitsuses. Need lähenemiskatsed tuleb ära tunda ja pakkumised tagasi lükata.

Seaduste mõju ette ennustamine ja tagantjärele hindamine nõuab aega. Ja nüüd tuleb see aeg iga kord võtta.

Austatavad Riigikogu liikmed! Usutavasti olete minuga nõus, et riigi ja kohaliku võimu suhted ning omavaheline töökorraldus, ülesannete jaotus ja kohustuste täitmiseks eraldatava raha hulk kätkeb endas küsitavusi ja vastuolusid. See, et valitsuse ettepanekul ja parlamendi heakskiidul on järjekindlalt vähendatud linnade ja valdade tulusid, on fakt. Riigikohus on aga oma lahendiga nõudnud riigi ja kohaliku võimu ülesannete määratlemist ja nende täitmiseks vajalike kulude rehkendamist ning seejärel eraldamist. Kordan, see on Riigikohtu lahend! Ja me elame õigusriigis! Head parlamendiliikmed, kas te olete endalt küsinud: kas parlament saab mõne kuu pärast vastu võtta 2012. aasta riigieelarve nii, et koos sellega täidetaks ka Riigikohtu otsust?

Head sõbrad, kohalik omavalitsus pole pelk riigivõimu käepikendus. Põhiseaduse järgi ja üldise euroopaliku arusaama kohaselt on kohaliku kogukonna omavalitsus mõeldud demok-

raatia kindlustamiseks, et otsused oleksid tehtud kodanikule võimalikult lähedasel võimutasandil. Omavalitsus on loodud selleks, et takistada võimu koondumist keskvõimu kätte; selleks, et kohalikke olusid kõige paremini tundvad kõige usaldusväärsemad inimesed saaksid kohaliku kogukonna huvidest lähtudes kujundada oma kodukandi tulevikku.

Jah, see viib kohe mõtted haldusreformi juurde ning ka küsimuseni, mil määral on saja või koguni neljasaja tuhande elanikuga linn kohaliku omavalitsuse üksus. Kas läbipaistvuse nõuded, mida seadus näeb ette 900 elanikuga vallale, töötavad ka linnas, mille rahvaarv ulatub kolmandikuni riigi elanikkonnast ning kus on võimatu väita, et otsused peegeldavad kodukandi huve? Või vajame hoopis uusi lahendusi, kus mõiste "kohalik kogukond" all peame silmas linnaosasid või koguni asumeid? Needki otsused, mis puudutavad võimalikku pealinna regiooni eriregulatsiooni, saavad rajaneda vaid omavalitsuse tegeliku olemuse tunnetamisele.

Lugupeetav Riigikogu! Seni on Eestil läinud üldjoontes hästi, seda kinnitab ka inimarengu aruanne. Paraku adume jätkuvalt ka revolutsiooni meeoleolu, tahtmist lammutada ja muid asju teha. Üksmeeles ehitada on palju keerulisem kui lõhkuda. Nüüd tuleb meil taastatud riiki tugevamaks teha. Meil tuleb siluda kiirustamise jälgi, täita tühjaks jäänud vuuke. Siin on suur roll igal Riigikogu liikmel. Riigikogu hea maine on mulle tähtis, see on oluline igapäevane, kes hindab demokraatlikku õigusriiki. Sellest mainest ka sõltub, kas demokraatlik tasakaalustatud valitsemismudel saab rahvale lõplikult omaks või mitte.

Euroopas ja Ameerikas levinud rahvaesindajate, valitud juhtide ja ametnike valimatu halvustamine on paraku kanda kinnitanud ka Eestis. Muidugi on lihtne õhutada pahameelt erakondade, Riigikogu liikmete, üldse ühe või teise ühiskonnagrupi vastu, pakkudes välja vihaobjekte, selmet välja käia lahendusi keerulistele küsimustele. Küllap teevad mõned inimesed seda rumalusest, teised paheliste taotluste tõttu.

Isiklik populaarsus võib olla magus, ent riigimeest ja -naist eristab lahmijast see, et ta seab Eesti huvid esiplaanile. Kainelt ja ratsionaalselt kaalutlev Eesti rahvas mõistab ja tunnustab seda. Eesti väärikad kodanikud vääri-

vad ka seda, et president, parlamendi ja valit-
suse liikmed ning ametnikud nii riigi kui koha-
liku võimu tasandil suhtusid rahvasse kui
täiskasvanud inimestesse: ausalt, avatult ja täie
lugupidamisega.

Soovin teile jõudu meie rahva elujärje pa-
randamiseks – Eesti tugevdamiseks! Ma tänan!
(Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Ma tänan teid, härra president!
(Kõlab "Laul põhjamaast".)

Esimees Ene Ergma

Täname Estonia poistekoori ja selle dirigen-
ti Hirvo Survat!

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Nüüd on aeg üle anda eel-
nõusid ja arupärimisi. Kõigepealt kutsun kõne-
tooli Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili
Tõnissoni. Palun!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna 13 seaduseelnõu ja esitab neli Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet; teiseks, rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust kaitseminister Mart Laar; kolmandaks, jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus; neljandaks, Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu, Riigikogus esindab eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; viiendaks, tolliseaduse muutmise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; kuue-
daks, elektriturust seaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu me-

netlemisel Vabariigi Valitsust siseminister Ken-Marti Vaher; seitsmendaks, Riigikogu otsuse "Riikliku arengukava "Eesti merenduspoliitika 2011–2020" kinnitamine" eelnõu, eelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts; kaheksandaks, kaubandusliku meresõidu seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts; üheksandaks, kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus; kümnendaks, vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust justiitsminister Kristen Michal; üheteistkümnendaks, investeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet; kaheteistkümnendaks, hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; kolmeteistkümnendaks, Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu, eelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; neljateistkümnendaks, psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur; viieteistkümnendaks, Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur; kuuteistkümnendaks, Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; seitsmeteistkümnendaks, ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muut-

mise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatusel nimel vastu võtnud 17 seaduseelnõu. Kui need eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul.

Head kolleegid, nüüd järgmised teated.

Esiteks, edastan Riigikogu liikmete arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniministritele.

Teiseks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 21. juulil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest, eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja nõukogu direktiivi kohta arvamust andma sotsiaalkomisjoni ning põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 15. september kell 16. Kolmandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 5. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega kehtestatakse reeglid tsiviilasjades kohaldatavate kaitsemeetmete vastastikuseks tunnustamiseks, eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ja määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse kohta arvamust andma õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 15. september kell 16. Neljandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 5. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega sätestatakse varjupaiga taotlejate vastuvõtu nõuded, eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 15. september kell 16. Viiesandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 5. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise ühist menetlust käsitleva direktiivi eelnõu kohta

Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 15. september kell 16. Kuuendaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 5. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, mis käsitleb rändlust üldkasutatavates mobiilsidevõrkudes liidu piires, muutmist käsitleva eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 22. september kell 16. Seitsmendaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 8. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni roheline raamatu "Kutsekvalifikatsioonide direktiivi ajakohastamine" kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja roheline raamatu kohta arvamust andma kultuurikomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 15. september kell 16. Kaheksandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega muudetakse direktiivi 1999/32/EÜ seoses laevakütuste väävlisisaldusega, eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 22. september kell 14. Üheksandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni põllumajandustoodete edendamise ja neist teavitamise roheline raamatu "Euroopa suure lisandväärtusega strateegia Euroopa maitsete edendamiseks" eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ja määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja roheline raamatu kohta arvamust andma maaelukomisjoni. Arvamuste esitamise tähtaeg on s.a 22. september kell 14. Kümnendaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis käsitleb töötervishoiu ja tööohutuse miinimumnõudeid seoses riskidega, mis tulenevad töötajate kokkupuutest füüsiliste mõjuritega (elektromagnetväljad),

eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade kohta arvamust andma sotsiaalkomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 22. september kell 14.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 95 rahvasaadikut, puudub 6 rahvasaadikut.

Lugupeetud kolleegid! Läheme nüüd selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel, panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 92 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Päevakord on kinnitatud.

3. Arupärimine tervishoiuteenuste osutajate olukorra kohta joo- beseisundi tuvastamisel (nr 31)

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde, see on arupärimistele vastamine. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Marika Tuus-Lauli, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Peeter Võsa, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Kalle Laaneti, Tarmo Tamme, Priit Toobali, Ester Tuiksoo ja Mailis Repsi 9. juunil s.a esitatud arupärimine tervishoiuteenuste osutajate olukorra kohta joo- beseisundi tuvastamisel. Ma palun kõnepulti kolleeg Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsioon andis kevadel sisse arupärimise justiitsminister Kristen Michalile. Meie arupärimine oli tingitud õiguskantsler Indrek Tederi märgukirjast, mis esitati samuti kevadel ja milles rõhutati, et politsei ja piirivalve seadus ei ole mitme lõike osas kooskõlas põhiseadusega. Ka selle pöördumise ajendas tervishoiutöötajate pöördumine, kes kurtsid, et nende õlgadele on pandud joo- beseisundi tuvastamine ja nad ei ole sellega sugugi rahul, sest neil puudub vastav pädevus, eriti mittealkohoolsetest ainetest tingitud joo- be puhul. Samuti on see vastuolus arstieetika põhimõtetega.

Menetluse käigus küsiti seisukohti Eesti Arstide Liidult, Eesti Haiglate Liidult, Justiitsministeeriumilt, Politsei- ja Piirivalveametilt, Sotsiaalministeeriumilt ja Terviseametilt. Õiguskantsler tegi ettepaneku viia politsei ja piirivalve seadus kooskõlla põhiseadusega, samuti analüüsida veel olukorda. Nimelt leidis õiguskantsler, et proovivõtmisele sundtoomine riivab inimeste põhiõigusi, samas on teisest küljest äärmiselt vajalik joo- beseisund tuvastada.

Me küsimegi selles keerulises olukorras, millised on ministri ettepanekud olukorra lahendamiseks nii, et vajalikud tõendid saaksid kogutud ilma meditsiinieetikat ja inimeste põhiõigusi riivamata. Ja arupärimises on ka mitu teist olulist küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, Marika Tuus-Laul! Palun nüüd, lugupeetud justiitsminister, kõnepulti!

Kristen Michal

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! 12 Riigikogu liiget on mulle tõesti esitanud 9. juunil arupärimise, mis puudutab tervishoiuteenuste osutajate olukorda joo- beseisundi tuvastamisel. See on ajendatud õiguskantsleri märgukirjast, kus ta märgib, et politsei ja piirivalve seaduse mõned sätted võivad põhiseadusega mitte kooskõlas olla. Püüan jõudumööda nendele küsimustele vastata ja öelda, mis võiksid olla lahendused.

Esimene küsimus: "Kas näete justiitsministri eespool kirjeldatud olukorra probleemi?" Ma tahan täpsustada, et õiguskantsler tegi märgukirjas siseministrile ettepaneku viia politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁶ lõiked 1 ja 6 ning § 7²⁷ lõiked 5 ja 9 kooskõlla põhiseadusega. Täiendavalt pöördus õiguskantsler ka Justiitsministeeriumi poole, kuna joo- be tuvastamisega seonduvat reguleeritakse 2011. aasta 23. veebruaril Riigikogus vastuvõetud korrakaitseaduses. Eelnevast tulenevalt saab vastuse politsei ja piirivalve seaduse osas anda siseminister, Justiitsministeerium saab esitada oma seisukohad lähtuvalt korrakaitseadusest.

Teine küsimus: "Õiguskantsleri hinnangul riivab politsei nõudmisel toimingute sooritamine intensiivselt proovi võtmisele allutatud isiku põhiõigusi. Samas on joo- beseisund süüteo

koosseisuline tunnus, kui esineb kahtlus süüteo toimepanemises joobeseisundis, ning seetõttu on vajalik joobeseisundi tuvastamine. Millised on Teie ettepanekud olukorra lahendamiseks nii, et vajalikud tõendid saaksid kogutud ilma meditsiinieetika ja inimeste põhiõiguste riiveta?" Politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁶ lõigete 1 ja 6 ning § 7²⁷ lõigete 5 ja 9 kohaselt on tervishoiuteenuste osutaja või riiklik ekspertiisiasutus kohustatud võtma politsei nõudmisel vereproovi või bioloogilise vedeliku proovi. Proovi võtmiseks, säilitamiseks ja edastamiseks võib politseiasutus sõlmida tervishoiuteenuste osutajaga halduslepingu. Seega on olemas võimalus politsei ja piirivalve seaduse selliseks tõlgenduseks, mille kohaselt tervishoiuteenuse osutajat võib kohustada proove võtma ka ilma halduslepinguta. Õiguskantsler leiab märgukirjas, et politsei poolt tervishoiuteenuste osutajate kohustamine seaduse alusel proovide võtmiseks ilma halduslepingut sõlmimata riivab nende privaatautonomiat, mis on osa põhiseaduse §-s 19 sätestatud õigusest vabale eneseteostusele. Samas õiguskantsler mõnab, et tervishoiuteenuste osutajate vaba eneseteostuse õigusega oleks kooskõlas regulatsioon, mille kohaselt saaks politsei kohustada proove võtma ainult neid tervishoiuteenuste osutajaid, kes on halduslepinguga niisuguse kohustuse endale võtnud ja seega vastava võimekuse taganud.

Sisult sarnased sätted sisalduvad ka korra-
kaitseaduse § 40 lõigetes 1 ja 6 ning § 41
lõigetes 5 ja 8. Erinevalt politsei ja piirivalve
seadusest sätestab korra-
kaitseorgan sõlmib halduslepingu. Seega pole
siin võimalik tõlgendada, et tervishoiuteenuse
osutajaid võiks ka ilma halduslepinguta kohus-
tada proove võtma. Tervishoiuteenuse osutajal
on vaid korra-
kaitseorganiga sõlmitud lepingu
alusel kohustus proovi võtmine või läbivaatuse
teostamine faktiliselt läbi viia. Seega korra-
kaitseaduse § 40 lõiked 1 ja 6 ning § 41 lõi-
ked 5 ja 8 on kooskõlas põhiseadusest tuleneva
proportsionaalsuse põhimõttega tervishoiutee-
nuse osutaja õigust vabale eneseteostusele sil-
mas pidades.

Siiski ma mõonan, et korra-
kaitseaduse rakendamisel võib tõusetuda probleem, et ter-
vishoiuteenuse osutaja ei soovi korra-
kaitseor-
ganiga halduslepingut sõlmida. Mis siis saab?
Samas seaduses sätestatud juhtudel, kus joobe-

seisund on süüteo-
koosseisu element, ei saa
tekkida olukorda, kus isiku joobeseisund jääb
tuvastamata. Antud hüpoteetiline probleem
vajaks veel täiendavat analüüsi ning vajadusel
tuleks ette näha korra-
kaitseorgani koosseisu
vastava pädevusega töötaja või suurendada
riikliku ekspertiisiasutuse võimekust.

Kolmas küsimus: "Kuidas hindate õigus-
kantsleri ettepanekut näha ette vastavad koos-
seisulised ametikohad Eesti Kohtuekspertiisi
Instituudis, et viia kõnealused normid põhisea-
dusega kooskõlla?" Tulenevalt eelnevast ei ole
ma kindel, et täiendavate töökohtade loomine
Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis oleks vaja-
lik.

Neljas küsimus: "Milliseid konkreetseid
samme kavatsete astuda õiguskantsleri ettepa-
nekute ellurakendamiseks?" Nagu olen öelnud,
kuna hetkel on vastu võetud korra-
kaitseaduse ning loodetavasti saab varsti alustada korra-
kaitseaduse rakendamise seaduse menetle-
mist, siis olen seisukohal, et nimetatud õigus-
aktid lahendavad õiguskantsleri tõstatatud
probleemid. Valitsus plaanib korra-
kaitseaduse rakendamise seaduse veel sel aastal Riigi-
kokku saata. Nüüd aga lisaksin siia veel ühe
materjali juurde. Tegelikult on õiguskantsler
ka 2. septembril saatnud nii mulle kui sisemi-
nistrile kirja, kus ta teatab, et lõpetab selle asja
sisulise menetlemise, kuid jätkab selles küsi-
muses järelkontrolli ning kavatses nii õigusak-
tide kui praktika põhiseadusega kooskõlla vii-
mise protsessi edaspidigi jälgida. See põhineb
eeldusel, et Justiitsministeerium ja Sisemi-
nisteerium teevad koostööd korra-
kaitseaduse rakendamise seaduse eelnõu väljatöötamisel,
mis needsamad probleemid, millele arupärijad
on tähelepanu juhtinud, ka lahendab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Kas ette-
kandjale on küsimusi? Palun kõigepealt küsi-
mused. Küsimusi ei ole. Ma kutsun nüüd kõ-
nepulti ... Head kolleegid, ma küsisin, kas on
küsimusi, aga te ütlesite, et on kõnesoovid.
Küsimusi on. Härra justiitsminister, palun va-
bandust! Peale suvevaheaega on läinud natuke
segamini, milliseid nuppe tuleb vajutada. Pa-
lun esimene küsimus, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Austatud härra minister! Teie olete jurist ja õiguskantsler on jurist. Kuna mina ei ole jurist, siis olen sunnitud uskuma nii ühte kui teist. Aga samas juhib õiguskantsler ikkagi tähelepanu nii sellele, et on olemas vastuolu kahe seaduse vahel, korrakaitseaduse ning politsei ja piirivalve seaduse vahel, kui ka sellele, et on teatud eetiline vastuolu. Üldse on see lugu küllaltki segane. Kas ei oleks siiski lihtsam ja otsustarbekam sätestada vastutus proovist keeldumise eest ja see võtaks kogu selle teravuse maha?

Kristen Michal

Aitäh! Nagu ma arupärimisele vastates lõpus ütlesin, saavad need küsimused lahenduse korrakaitseaduse rakendamise seaduses. Ma ei ole kindel, et need lahendused saavad olema sellised, nagu teie nimetasite. Ma usun, et pigem on see seesama halduslepingu küsimus ja küsimus, millisel viisil see sõlmitakse. Ma arvan, et kui see seadus tuleb menetlusse, siis teie arstina saate rääkida sellest poolest, mida te arstina valdate, ja meie räägime, millised võiksid olla olukorra õiguslikud lahendused, et tõendid ei jääks kogumata ja tervishoiuteenuste osutajatel ei oleks probleeme meditsiinieetikaga ega lepingutega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Väga austatud minister! Mul on üks selline põhimõtteline küsimus: kui isiku tahte vastaselt tehakse arstlik manipulatsioon, kus see piir siis õigupoolest jookseb? Kui täna võetakse kehavedelikke, homme näiteks kehakudesid ja ülehommene võetakse uuringuteks kuriteo sooritamisel kasutatud organ, no näiteks vägistamisel kasutatud organ? Kus on piir?

Kristen Michal

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole kuulnud, et kellelki oleks kuriteo sooritamisel kasutatud organit ära võetud. See on midagi uut. Aga ka näiteks kriminaalmenetluse seadustik sätestab igasuguste kehaliste läbivaatamiste piirid ja seadustes on need piirid kirjas. Nii et ma arvan, et see on vastus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Austatud härra minister! Aitäh, proua eesistuja! Ma palun vabandust, et jäin siin nappudega natuke jänni peale suvepuhkust, aga siiski. Mulle jääb kogu seda diskussiooni kuulates ja jälgides natuke selline mulje, et meie justkui üritame leiutada jalgratast. Ilmselt te olete analüüsinud teiste riikide seadusi, võib-olla on kuskil õnnelikud riigid, kus sellist konflikti nagu ei tekigi, äkki on mingi asi, mida saaks eeskujuks võtta?

Kristen Michal

Aitäh! Nagu te mõistate, on siin mitmesuguseid probleeme. See konflikt ongi seesama küsimus, kas inimese puutumatus võib riivata sellega, et talt võetakse mingisuguseid proove, ja millises olukorras on seda võimalik teha. See on nüüd teoreetiline pool. Praktiline pool on see, millises olukorras tervishoiuteenuse osutaja on – kas selleks on vaja lepingut, kas korrakaitseasutus saab nõuda nende proovide võtmist. Siin on suhteliselt suur kompleks küsimusi. Eks need n-ö privaatsuse riived on kriminaalmenetluses alati olemas ja selleks on sätestatud need piirid. Tervishoiuteenuste puhul on täpselt samasugused piirid, näiteks meditsiinilise läbivaatuse puhul jne. Nii et ma usun, et selles uues seaduses me neid piire selgemaks teeme, aga paratamatult see pool, mis puudutab proovide võtmist, kui see on teatud teoga või teatud koosseisuga seotud, jääb nii või teisiti.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Millal see probleem tekkis? Nagu ei mäleta, et varasematel aastatel oleks olnud purjus autojuhi joobeastme määramisel mingisuguseid suuri küsimusi, mis peavad tulema parlamendi saali. Millest see tekkis? Kas vastuvõetud seadustes on midagi valesti?

Kristen Michal

Ausalt öeldes, ma isegi ei oska öelda. Ma pean vaatama, millele on viidanud õiguskants-

ler oma kirjas, aga ma oletan, et see on jälle tingitud pigem seaduste muutumisest. Ütleme, et me avastame ju pidevalt mingisuguseid seadusi, kus on privaatsuse riiveid ja mis võiksid olla efektiivsemad ja paremaks muutuda. Alles hiljuti võttis Riigikogu vastu ka kriminaalmenetluse seadustiku muudatused, kus neid oli üle 300. See oli ka suunatud tegelikult nendesamadele asjadele, mis puudutavad just isikute põhiõiguste paremat kaitset, alaealiste paremat kaitset. Ütleme, et seadusloojana olete pidevalt seda tööd teinud, ja kui on mingisuguseid puudujääke, eks siis parandame.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord suur tänu, härra justiitsminister! Avan läbirääkimised ning kutsun kõnetooli kolleeg Viktor Vassiljevi.

Viktor Vassiljev

Proua Riigikogu esimees! Ma palun veel kord vabandust, et ka mina eksisin nupuga! Tõepoolest, nupud on suvega natuke ununenud.

Jah, selles küsimuses on tõepoolest juriidilisi vastuolusid. Loodetavasti need juriidilised vastuolud lahendatakse, aga mina tahan rääkida asjast siiski arsti pilguga. Vaadake, Maailma Arstide Liit on võtnud rahvusvahelise meditsiinieetika koodeksi vastu juba 1949. aastal. Seal on öeldud, et arst kohustub osutama asjatundlikku tervishoiuteenust, olles seejuures erialaselt ja moraalselt täiesti sõltumatu ning austades inimväärikuse printsiipe. Ega see ei ole mitte mingi uus põhimõte, täpselt samast räägib ka Hippokratese vanne. Nii palju kui maailmas on arste, tegutsevad nad kõik selleks, et vältida inimese kannatusi, vähendada valu, ravida haigust. See on kõige tähtsam tervishoiuteenuse osutamise põhimõte üldse. Kui me võtame kelleltki sundproovi, sundanalüüsi – no kuna seda nimetatakse sundprooviks, siis on inimene ilmselgelt sellele vastu. Isegi siis, kui lamajalt haigelt võetakse veenivereproov, on väga kerge veeni vigastada, alati ei saa veeni sisse, kui inimene sipleb, rabeleb vastu, see on tahtevastane proov, ta rabeleb vastu ja saab seejuures kindla peale viga. Aga kui juba on vaja võtta uriiniproovi – no ma ei kujuta ette, kuidas see asi saab tahtevastasel toimuda. See õnnetu subjekt kisab-karjub, teda

tuleb kõvasti kinni hoida, millegi külge siduda ja ta sipleb vastu kõigest jõust. Ega kellelegi ei meeldi kateetrit endale sisse saada. Loomulikult toimuvad sellised asjad suuremal osal juhtumitest suuremate või väiksemate vigastustega. Nüüd tekib jällegi probleem, et isegi kui tervishoiuteenuse osutajaga on sõlmitud leping, et ta peab selle protseduuri tegema, aga arst näeb, et seda ei ole võimalik ilma vigastusi tekitamata teha, mis sellest arstist siis saab? Kas ta võetakse vastutusele selle eest, et ta keeldub seadust täitmast? Selle kohta me ei tea midagi. Peale selle, kujutage ette, et te olete arsti juures, ootate kannatlikult koridoris ja järsku tuuakse sisse keegi kodanik, kes karjub ja kisab nagu surmasuus. Tõepoolest, ta on purjus, ta ei tea ka, mis nüüd saab, kastreeritakse ära või mis. Kuidas patsiendid ennast tunnevad? Nad jooksevad ju laiali. Tohter peab pärast seda, kui ta tõesti on teinud sellise protseduuri, võtma tubli lõuatäie meditsiinilist piiritust ja käed värisevad tal veel tükk aega takkajärele. Mina sellist protseduuri teha ei julgeks. Mul oli kolm minutit, eks ole?

Esimees Ene Ergma

Ei, ma ei ole öelnud veel, te võite edasi rääkida.

Viktor Vassiljev

Aitäh! Siis on siin kellaga midagi valesti. Vaadake, ükski arst, keda mina tunnen, ei tahaks sellist protseduuri teha. Peale selle, kui see on tervishoiuteenus, siis peab see olema tervishoiuteenuste nimistus. Kui see ei ole tervishoiuteenus, siis arst ei tohiks sellist protseduuri teha. Kui see ikkagi on tervishoiuteenus, siis peavad sel olema teatud nõuded, nõuded ruumidele, nõuded sisseseadele, nõuded arsti kvalifikatsioonile. Sisseseade eeldab siis, et peab olema mingi laud rihmadega, nagu me õudusfilmides oleme näinud. Mis puudutab kvalifikatsiooni, kas see eeldab lihunikku või timuka kvalifikatsiooni, seda mina ei tea, aga igal juhul tervishoiuteenuste hulka selline asi ei kuulu. Ma ei kujuta ette, milline arst sellise asja ette võtab, kui ta üldse võtab.

Igal juhul ei ole siin tegemist mitte ainult eetikavastuoluga, vaid üldse moraaliga. Arst ei saa olla võimuesindaja käepikendus. Kui ta hakkab juba tahtevastaseid proove võtma, siis järgmine samm on, et ta peab süstima mingisu-

gust, ma ei tea, tõeseerumit või kasutama Hispaania saabast. Sellised asju on ajaloos olnud. Kui me võtame juba kehavedelikke, kui me võtame verd, see on ju kude, aju on ka kude, siis me jõuame selleni, et eemaldame osa ajust, see on lobotoomia, juba sada aastat tehtud teatud eesmärkidel. Sellele asjale tuleb ikkagi piir seada. Igauks jäägu oma liistude juurde, arst ravigu inimesi, politseinik kaitsku korda, juristid tehku seadus korda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Viktor Vassiljev! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine korrupsiooni-kahtluse kohta Võru maakonnas (nr 32)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. Riigikogu liikmete Peeter Võsa, Inara Luigase, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Kalev Kallo, Priit Toobali, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi, Heimar Lengi ja Vladimir Velmani 9. juunil s.a esitatud arupärimine korrupsioonikahtlusest Võru maakonnas (nr 32). Palun kõnepulti kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Kallid kolleegid! 9. juunil esitasime tõesti sellise arupärimise, mis puudutab Võru endise maavanema ja linnapea Ülo Tuliku korrupsioonikahtlust. Nimetatud persooni puhul ei ole väidetavalt tegemist ausa riigiametnikuga, kuna ta kasutas oma mõjuvõimu maavanemana, et suunata Võru tööstusala rajamiseks planeeritud raha oma väimehele, Selista juhile Indrek Klampele. Samamoodi on härra Tulik sekkunud mitu korda riigihankemenetlusesse ja saanud seeläbi soodsaid otsuseid oma väimehele. Küsimusi on kokku terve rida, täpsemalt 12. Me tahame teada, kas siseminister on teadlik härra Ülo Tuliku tegevusest, ja ootame kommentaari selle kohta. Ühtlasi võib-olla väikene paralleel: täpselt samamoodi on väidetavalt mõjutanud riigihankemenetlust Narva abilinnapea Andrei Filippov, kelle kaitsepolitsei kinni pidas. Tema suhtes menetlus käib, aga Ülo Tuliku suhtes mitte.

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg Peeter Võsa, te ütlesite siseminister, meil on praegu vastamas justiitsminister.

Peeter Võsa

Justiitsminister, palun vabandust!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun nüüd kõnepulti justiitsministri!

Kristen Michal

Austatud esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud arupärijad! Kümme Riigikogu liiget on esitanud 9. juunil 2011 mulle arupärimise, mille sisu Peeter Võsa siin ette kandis. Ma püüan siis jõudumööda vastata. Mulle esitatud arupärimine põhineb Võrumaa Teatajas 4. juunil ilmunud Irja Tähismaa artiklil "Miks prokuratuur Ülo Tulikut ei uurinud?" Selle artikli viimane lõik on pealkirjastatud "Prokuratuur hoiab Tuliku teemal silma peal" ning sisaldab tsitaati prokuratuuri antud vastusest: "Prokuratuur jälgib pidevalt meedias kajastatud ning kuriteole viitava teabe puhul reageerib sellele kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud korras kriminaalmenetluse alustamisega. Kriminaalmenetluse kohtueelses faasis ei ole üldjuhul kriminaalmenetluse andmeid objektiivse ja täieliku uurimise ja tõendite kogumise huvides võimalik avaldada. Sellest tulenevalt ei ole prokuratuuril võimalik avaldada andmeid, kas, millal ja kelle suhtes on meedias avaldatud teabe pinnalt kriminaalmenetlusi alustatud."

Prokuratuuri antud vastus ajakirjaniku küsimusele on õige ja sellele pole ka mul justiitsministrina midagi lisada. Justiitsminister ei saa ühelgi konkreetset juhul kommenteerida kriminaalmenetluse alustamist või alustamata jätmist ega kriminaalmenetluse käiku. See valdkond kuulub seaduse kohaselt nende ülesannete hulka, milles prokuratuur on sõltumatu ja tegutseb lähtudes prokuratuuriseadusest, muudest seadustest ning nende alusel antud õigusaktidest. Justiitsministeeriumi teenistuslik järelevalve prokuratuuri üle ei laiene prokuratuuri tegevusele jälitustegevuse planeerimisel kohtueelses kriminaalmenetluses ja riikliku süüdistuse esitamisel kohtus. Püüan järgnevalt vastata lühidalt ning fokuseeritult arupärimise raames esitatud küsimustele.

Esimene küsimus: "Kas olete teadlik eespool kirjeldatud härra Ülo Tuliku tegevusest?" Ülo Tulikule arupärimises omistatud tegevusest ma ei ole teadlik, küll aga olen teadlik väidetest, mida tema tegevuse kohta on meedias avaldatud. Nende väidete õiguslikuks hindamiseks on Eestis õiguskaitseasutused ja õigust mõistab ainult kohus selleks kehtestatud korras. Justiitsministri pädevuses ei ole läbi viia kriminaalmenetlust ega teostada selle üle järelevaet.

Teine küsimus: "Milline on Teie-poolne kommentaar prokuratuuri tegevusele antud olukorras?" Prokuratuur on seaduse kohaselt valitsusasutus, mis osaleb kuritegude tõkestamiseks ja avastamiseks vajaliku jälitustegevuse planeerimises, juhib kohtueelset kriminaalmenetlust, tagades selle seaduslikkuse ja tulemuslikkuse, esindab kohtus riiklikku süüdistust ning täidab muid seadusega prokuratuurile pandud ülesandeid. Prokuratuur on oma seadusest tulenevate ülesannete täitmiselt sõltumatu ja tegutseb lähtudes prokuratuuriseadusest, muudest seadustest ning nende alusel antud õigusaktidest. Teenistuslikku järelevaet prokuratuuri üle teostab Justiitsministeerium. Justiitsministeeriumi järelevaet prokuratuuri üle ei laiene prokuratuuri tegevusele jälitustegevuse planeerimises, kohtueelses kriminaalmenetluses ja riikliku süüdistuse esitamisel kohtus. Seega justiitsministrina ei saa ma kommenteerida prokuratuuri väidetavat tegevusetust. Mul on hea meel, et prokuratuur lähtub oma tegevuses seadusest.

Kolmas küsimus: "Kuivõrd on võimalik uurimist puudutavat seadusandlust rakendada sarnastel juhtudel erinevalt?" See küsimus on teoreetiline. Mõistagi on eri juhtumitel erinevad asjaolud ja sellest tulenevalt on ka uurimises ja menetluses üldse erinevusi, aga seadust kohaldatakse ikkagi ühtemoodi.

Neljas küsimus: "Kas seadusandlus võimaldab koalitsioonipartneri ridadesse kuuluvaid isikuid kohelda teistmoodi, võrreldes opositsiooni kuuluva Keskerakonna liikmetega?" Vastus on lühike: ei, seadusandlus ei võimalda koalitsioonipartneri ridadesse kuuluvaid isikuid kohelda teistmoodi, võrreldes opositsiooni kuuluva Keskerakonna liikmetega. Seaduses ei ole erandeid Keskerakonna liikmete erikohtlemise kohta ega ka teiste erakondade, sealhulgas koalitsioonipartnerite liikmete kohtle-

mise kohta. Juhin veel kord tähelepanu sellele, et justiitsminister ei saa mõjutada prokuratuuri nii- või naamoodi toimima. Prokuratuur on erakondadest sõltumatu, prokuratuuril ei ole koalitsioonipartnereid ja ta peab lähtuma seadusest.

Viies küsimus: "Kas teie hinnangul on selliste süüdistuste olemasolul põhjendatud kriminaalasja algatamata jätmise või sellega venitamise? Mis põhjusel?" Kriminaalasja alustamata jätmise või selle põhjendatuse kohta hinnangu andmine ei ole justiitsministri pädevuses. Selleks on õiguskaitseasutused ja minul kui justiitsministril ei ole põhjust kahelda pädevate riiklike institutsioonide poolt vastu võetud otsuste õiguspärasuses.

Kuues küsimus: "Kuivõrd on teie hinnangul tänase seadusandluse valguses võimalik, et uurimist ei alustata Lõuna Prefektuuri juhtivtöötajate hr Meelis Saarepuu ja Signe Trummi lähedaste suhete tõttu Ülo Tuliku väimehega?" Ministrina ei saa ma välja pakkuda mingeid teooriaid selle kohta, kelle lähedased suhted konkreetsel juhul millist mõju omavad. See oleks kuulujutt. Kui kellelgi on teavet kuriteo varjamise või korruptsiooni kohta, siis tuleb pöörduda õiguskaitseasutuste poole, ning kui kahtlused on põhjendatud, siis alustatakse menetlust. See ei ole jutt, mida saaks lahendada ajakirjanduses või siin saalis. Õigusemõistmisega tegeleb Eesti Vabariigis ainult kohus ja mingite spekulatsioonide üle arutamine siin oleks väga libedale jääle minek.

Seitsmes küsimus: "Kas justiitsministrina panustate korruptsiooniga võitlemisse? Kui jah, siis kuidas täpsemalt?" Sellele küsimusele saan vastata positiivselt: korruptsioonivastane võitlus on olnud ja on jätkuvalt valitsuse ja seega ka justiitsministri üks prioriteete. Praegu toimiva korruptsioonivastase strateegia eesmärk on vähendada ja ennetada korruptsiooni avalikus ja erasektoris ning tõsta ühiskonna korruptsiooni- ja eetikaalast teadlikkust. Korruptsioon avalikus sektoris on oht riigi julgeolekule ning põhjustab inimeste ebavõrdset kohtlemist, korruptsioon erasektoris aga kahjustab ausat konkurentsi ja seab takistusi majanduse arengule.

Avaliku sektori korruptsiooni osas on samaaegselt kasutusel nii ennetusvahendid kui ka õiguskaitse abinõud, sealhulgas karistusmeetmed. Viimaste puhul võib märkida, et

2010. aastal registreeriti 223 korrupsiooni-kuritegu, mis on 10% rohkem kui 2009. aastal. Ennetusvahendite süsteem on praegu taas ajakohastamisel ja neid reguleeriv korrupsioonivastase seaduse eelnõu esitatakse peatselt Riigikogule. Meenutan, et see eelnõu oli päris pikka aega juba eelmise Riigikogu koosseisu menetluses. Nüüd on siis võimalus seda veel paremaks teha. Samuti analüüsitakse Justiitsministeeriumis seda, kuidas tõhustada õiguskaitse vahendeid korrupsiooni kõige raskematele juhtumitele reageerimiseks. Ka selles osas on kavas esitada kehtiva õiguse muutmise ettepanekuid, mis põhinevad põhjalikul teema-uuringul ja võrdlusel. Seaduste rakendamisel on ette nähtud spetsialiseerumine õiguskaitseasutustes, koolitused õiguskaitseasutuste ametnikele, aga ka laiemalt avaliku sektori inimestele, kelle tegevus nõuab korrupsiooniriskide hindamist. Sellel suunal on ka sel aastal avaldatud ametnike huvide konflikti käsiraamat. Õiguskaitseasutuste spetsialistid osalevad perioodilistel koolitustel. Samuti on vaja teavitada erasektorit ja kogu üldsust sellest, mis on korrupsioon ja kus seda ette tulla võib. Korrupsioonivastase strateegia täitmisest antakse igal aastal aru Vabariigi Valitsusele. Justiitsministeeriumi korrupsiooniteemalisel infolehel www.korrupsioon.ee on enamik uuringuid ja korrupsioonivastast tegevust puudutav info alaliselt ja avalikult kättesaadav. Lõpuks osaleb Eesti rahvusvahelises korrupsioonivastases tegevuses nii Euroopa Nõukogu, ÜRO, OECD kui üha rohkem ka Euroopa Liidu kaudu.

Kaheksas küsimus: "Kuidas on õigusriigis võimalik selline olukord, et kuu aega kajastab ajakirjandus riigiametniku kahtlaseid korruptiivseid tegusid ja uurimisasutused vaikivad?" Õigusriigis mõistab õigust kohus ning see toimub kindlat menetluslikku korda järgides. Menetluse andmete avaldamine ei ole tingimata vajalik ja see võib kahjustada menetluse eesmärke. Seega leian, et ajakirjanduses riigiametnike kahtlaste tegude kajastamisele, kuigi see võib olla tänuväärne sisend süüasja alustamisel, ei pea tingimata järgnema uurimisasutuste valjuhäälsed avaldused.

Üheksas küsimus: "Mis täpselt antud asjast puudu jääb, et uurimist alustada ei saa? Kas selleks on seadusest tulenevad asjaolud? Kui jah, siis millised ning millal ja kuidas planeer-

rite puudujääke likvideerida?" Konkreetse asja osas ei saa täpsemaid kommentaare anda. Kui ilmneb puudujääke seadusandluses või korralduses, saab neid jõudumööda kõrvaldada ning eespool ma juba viitasin kavandatud muudatustele korrupsioonivastases seaduses ja karistusseaduses. Konkreetsel juhul, kas üldse asja on, ei ole õigusriiklikus menetluses kindlaks tehtud.

Kümnes küsimus: "Missuguse signaali selline suhtumine, kus kahtlused on faktidena olemas, kuid midagi IRL-i Riigikogu asendusliikmega ette ei võeta, avalikkusele Teie arvates annab?" Selles küsimuses on tegemist millegi eeldamisega, mis üldse kindel ei ole. Esimene küsimus on ikkagi see, kas faktid on olemas, teine on see, milline õiguslik hinnang antakse, ning kolmas, milline on nende faktidega seotud isiku parteikuuluvus. Mina õigusliku hinnangu ja parteilise kuuluvuse vahel seost ei näe, üks ei sõltu teisest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Teile on ka küsimusi. Palun esimene küsimus, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Puhtast uudishimust paluks vastata. Kuidas juhtub nii viisi, et kui vahi alla võetakse üks tubli Isamaa ja Res Publica juhtivatest poliitikute, kes tegelikult on üks pedofiil, ta võetakse vahi alla varakevadel, aga üldsus saab sellest teada alles hilissügisel, kui europarlamenti ja kohalikud valimised on möödas, samas aga iga kord, kui tekib ainult kahtlus, mis pärast ei leia mitte mingit kinnitust, kuid tegemist on Keskerakonna liikmega, siis on pressis algusest peale tõeline märul ja süütu inimene, nagu on palju kordi selgunud, tambitakse momentaanselt kurjategijaks? Kuidas sellised asjad üldse võimalikud on?

Kristen Michal

Aitäh! Ma ei oska isegi kommenteerida seda esimest juhtumit, millele te viitasite. Ma olen sellest juhtumist ajakirjanduse vahendusel kuulnud, kuid nagu ma ütlesin, otsustab seda, millised menetlused mingil hetkel avalikuks saavad, ikkagi prokuratuur, seda otsust ei tee justiitsminister ega Justiitsministeerium. Ma olen selles mõttes nõus, et poliitikute ja sea-

dusandjatena on kindlasti teie ja minu kohus täpselt samamoodi rõhutada süütuse presumptiooni tähendust, et inimene ei ole ette süüdi. Võib-olla meedias tuleb selline, kuidas ma ütlen, hukkamõist tihti peale enne seda, kui kõik on selge. Aga veel kord: avalikustamist otsustavad pigem prokuratuur ja menetleja. Siin ei ole ei ministeeriumil ega ka ministril mingisugust rolli. Ma ei taha kuidagi ülekohtune olla, aga Keskerakonna liikmena te tajute võib-olla valusamalt korruptsiooni Keskerakonnas. Võib-olla ongi õige, et iga erakonna ülesanne on oma ridu puhastada. Nii et ilmselt ka sellest see ettekujutus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Austatud härra minister! Vastates hea kolleegi Peeter Võsa küsimustele, te just natuke aega tagasi ütlesite, et seadus ei luba erinevat suhtumist koalitsioonierakondade ja opositsioonierakondade õigusvastastesse tegudesse. Kui seadus seda ei luba, siis järelikult on selline erinev suhtumine seadusvastane. Minu küsimus on: kes siis peaks meetmed tarvitusele võtma, seda asja uurima ja millise seaduse alusel sellist seadusrikkumist karistatakse?

Kristen Michal

Kui teil on sellist informatsiooni selle kohta, siis tuleks vaadata, millise asutuse kohta see informatsioon on, millise menetleja kohta, ja pöörduda järelevalveasutuse poole. Nii lihtne see ongi. Minul täna ei ole informatsiooni. Kui mul oleks, oleksin ammu sellise küsimuse tõstatanud. Nii et kui te näete, et kuskil on erinevat suhtumist, siis seadusandliku kogu liikmena, avaliku elu tegelasena ja lihtsalt Eesti Vabariigi kodanikuna on teie kohus kindlasti sellest ka teada anda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Te rõhutate kogu aeg, et ministeerium ei tegele sellega ja ei tegele sellega. Aga võib-olla peaks tegelema, tegema ühe analüüsi ja vaatama, kuidas

need kriminaalasjad jaotuvad vastavalt sellele, kus linnas, omavalitsuses milline partei võimul on? Ja siit minu järjeküsimus: kas te olete kurnis, kas teie ametnikud, kes sellele arupärimisele vastuse koostasid, lugesid ainult ühte Tähismaa artiklit? Võrumaa Teatajas töötavad praegu tegelikult väga tugevad ajakirjanikud ja leht tegeleb põhjalikult korruptsiooniga Võrumaal ja Võru linnas. Sellepärast ma küsin, kas te olete lugenud ka teisi artikleid, seal on terve lehekülgede kaupa järjejutud korruptsiooni kohta Võrumaal. Kas ministeerium on nendega ka tutvunud, enne kui te sellisele arupärimisele vastama tulite?

Kristen Michal

Kui tagumisest poolest alustada, siis isiklikult ei ole ma neid järjejutte lugenud. Kui te ütlete, et seal on midagi sellist, mida peaks lugema, siis ma kindlasti juhin sellele meie inimeste tähelepanu ja loodan, et kirjutiste kvaliteet on nii kõrge, nagu te viitate.

Küsimuse esimene osa puudutas seda, kas meil on kavatsus analüüsida omavalitsuste kaupa. Loomulikult on korruptsioonis teatavaid trende ja kõik need on nendestsamadest korruptsiooniuuringutest kättesaadavad. Korruptsioonivastasel koduleheküljel, mida Justiitsministeerium peab, on mitmesugused uuringud avalikult kättesaadavad ja ma veel kord soovitsaksin nendega tutvuda. Mina olen need ametisse asudes läbi lugenud. Nad on küll paksud, aga nad on ka äärmiselt huvitavad. Nendes kirjeldatakse, kuidas aastate jooksul on korruptsiooni positiivselt suhtuvate isikute hulk Eestis vähenenud. Näiteks kingituse viimine, mis vanasti oli väga normaalne, kuid mida täna peetakse võib-olla pigem selliseks endisaja viisiks. Selle osas on langustrend, inimestele ei ole see enam vastuvõetav. Samamoodi on paljudes kohtades Eestis vähenenud nende inimeste arv, kes oleksid ise valmis tegema midagi sellist, mida võiks pidada korruptiivseks. Mul on kahju öelda, aga natukene on see seotud ka Eesti geograafiaga, tahtmata siin kuskile ühegi erakonna või ühegi piirkonna vahele piire tõmmata. Ma soovitan vaadata, nendes uuringutes on tegelikult väga selgelt näha, kuidas inimesed tajuvad. On inimesi, kes tõlgendavad korruptsiooni kitsamalt, see tähendab seda, et paljud asjad ei ole nende jaoks korruptsioon. On ka rahvuslikke ja on vanuse-

lisi eripärasid. Tegelikult soovitan täitsa vaadata!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud minister! Eestis on meedia äri ja seega on ka meedial suur õigus käsitleda inimese elu ja tegevust tihtilugu halvustavalt. Oleneb ametikohast, mida kõrgemal ametipostil inimene on, seda tugevam on tavaliselt ka rünnak sellistel teemadel. Te ütlesite väga kenasti, et inimene ei ole ette süüdi, meil on süütuse presumpatsioon. Minu küsimus teile on: kas te olete oma koalitsioonipartneritega valitsuses või ka mõnes muus kohas arutanud, kuidas siis kaitsta inimesi selliste rünnakute eest, kas selleks on tõesti ainult kohus? Te teate ju väga hästi, et siin on ajaline nihe väga pikk. Inimesed on saanud nii moraalset kui ka majanduslikku kahju ja meedia vastutus on küllalt tagasihoidlik.

Kristen Michal

Aitäh! See on selline, ütleme, avaliku elu tegelastele üsna sage küsimus. Ongi pigem niimoodi, et erinevad õiguslikud hinnangud sätestavad avaliku elu tegelasele mõnes mõttes kõrgema talumiskohustuse ka avalikus meedias esitatavate küsimuste ja väidete osas. Selleks on mitmesuguseid mehhanisme. On olemas ajakirjandusliku eneseregulatsiooni organid, on olemas kohus. Ma arvan, kõik mäletavad, et seadusandja võttis eelmises koosseisus vastu ka regulatsiooni selliseks puhuks, kui inimesel on huvi kohtusse pöörduda ja soovida, et selline n-ö tõele mittevastavatel väidetest baseeruvate ajakirjandusväljaannete müük lõpeks. Ma ei väida, et see liiga levinud on, sest minu meelest on ajakirjanduse tase järjest tõusnud ja küsimuste-vastuste tase selgelt paranenud, aga aeg-ajalt seda siiski esineb. Mul on hea meel, kui ma meenutan näiteks kas või viimast korda, kus peaminister pöördus seoses ühe väljaandega sellesama eneseregulatsiooni-organiga poole ja küsis, kas nende meelest tuleks küsida vastust ka sellelt, kelle kohta väidetakse, ja ajakirjandusväljaanded ise leidsid, et tuleks küll küsida. Selles mõttes on ajakirjanduse eetikal oluline osa, aga kindlasti on olu-

line osa ka tulevikus kujuneval kohtupraktikal. Tahame või ei taha, aga selle kohtupraktika kujunemiseni läheb aega. Võib-olla kujuneb see mõne aasta, aga võib-olla mõnekümne aasta pärast. Nii et ega ei ole midagi teha, see on demokraatliku riigi arenguetapp.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud justiitsminister! Te mainisite ka oma seletuses esialgu, et Võrumaa Teatajale antud vastuses ütles Lõuna Ringkonnaprokuratuur, et prokuratuur jälgib pidevalt meedias kajastatud ning kuriteole viitava teabe puhul reageerib sellele kriminaalmenetluse alustamisega. Riigikogu korrupsioonikomisjoni esimees Andres Anvelt on leidnud, et Võrumaa Teatajas esitatud süüdistused on küll täiesti piisavad selleks, et prokuratuur nende alusel kriminaaluurimist alustaks, ja kolleeg Heimar Lenk ütles väga õigesti, et tegelikult ei ole seda küsimust käsitletud mitte ühes ajaleheartiklis, vaid Võrumaa Teatajast on jooksvalt läbi käinud väga palju süüdistusi. Nii et Lõuna prokuratuur peaks olema pime ja kurt, et mitte reageerida sellistele asjadele. Kuidas te kommenteerite, võib-olla peaks pigem hindama ja uurima Lõuna prokuratuuri pädevust?

Kristen Michal

Ma jääksin oma vastuse juurde. Kui on tunnuseid, mis viitavad kuriteole, küllap siis prokuratuur ka menetluse algatab. Vähemalt mulle ei ole öeldud, et meil oleks – ma ei taha siin kuidagi olla ülekohtune puudega inimeste suhtes – pimedaid ja kurte prokuröre, kes on pimedad ja kurdid kriminaalsete ja kuriteoliste teadete suhtes. Sellist infot mul ei ole ja ma olen kindel, et kui seal on selliseid tunnuseid, siis menetlus ka algatatakse.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra justiitsminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud proua juhataja! Narvas räägitakse niiviisi, et elada Narvas, see tähendab juba olla kahtlane, milleski kahtlustatav, olla venelane ja elada Narvas, see on juba patt, ja kui juurde tuleb veel kolmas külg, et oled Keskerakonna liige, siis on juba kohtuotsus praktiliselt käes.

Tegelikult ise ei osanud arvata, et selle arupärimise arutelu läheb nii huvitavalt. Ministri vastuses kõlas siin üks väga huvitav mõte, et prokuratuur ise otsustab, milliseid toiminguid valgustada ja milliseid mitte. Enam-vähem niiviisi see vist kõlas, et see ei ole ministri asi. Äärmiselt huvitav teada saada. Kunagi oli Delfis selline uudis, väga tagasihoidlik, päeva pärast ta kadus, et ühel Tartu abilinnapeal lastub kahtlus, et ta on osalenud 118 riigihankes, millest võtsid osa ja mille võitsid tema perele ja sõprusringkonnale kuuluvad firmad. Mõtlete, et sellest midagi tuli? Ei tulnud sellest mitte midagi, ei mingit aresti, vahistamist, mingit juurdlust. Inimene arendab äri, nagu mulle räägiti, praegu Soomes, ei olnud selles midagi kriminaalset. Aga minu endise töökoha, Narva volikogu rahanduskomisjoni esimees, kes on kolmes asjas patune – ta on narvakas, ta on venelane ja ta on keskerakondlane –, istub juba kaks kuud, kusjuures esimesed kuus päeva tema abikaasa ei teadnud, kus ta on, talle ei vastatud. Esimesed päevad ta istus sellises kohas, kus ei olnud ei valgust, ei loomulikku valgust ega valgustust, ei olnud mingit jalutuskäiku, ei olnud mitte midagi, mida inimõigused ette näevad. Kahe kuu jooksul ei olnud mitte ühtegi ülekuulamist, oli ainult üks pakumine: kirjuta enda peale midagi ära ja poole tunni pärast oled vabaduses.

Ma võin teile jutustada meie endisest abilinnapeast, sellest, kuidas temasse suhtuti. Tal sündis laps peale kaht aastat närvikulu, üsna kehva terviselega laps, kes viidi Tallinna, ja ta oli koos lapsega reanimatsioonis. Kapo töötajad tulid sinna tema juurde ettepanekuga alla kirjutada. See tähendab, et tema räägib nendega ja kuskil kõrvaltoas, kõrvalpalatis on laps, kelle kõrval ta peab olema, ning arvestus on selline, et küll ema sellises olukorras suvalise asja enda peale võtab ja alla kirjutab. Nii et kõik ei ole kaugelki nii ilus, nagu härra minister siin väitis. Mul pole isiklikult tema suhtes mingeid pretensioone. See on lihtsalt

juba teatud süsteem. Ja see juhtum pedofiil Hansoniga. Te teate ju suurepäraselt, aga te kas häbenete sellest rääkida või te tahate väita – ma pöördun saali parema poole poole –, et olete igas mõttes paremad. Kui keegi teist on pedofiil, siis isegi peale kinnivõtmist ei tähenda see, et te satute kuskile lehte. Teid hoitakse ja avalikkus saab sellest teada alles siis, kui kõik valimised on möödas ja kui on juba ükstapuha, et suur lastekaitsja Hanson osutus pedofiiliks. Siin saalis istub muuseas üks Riigikogu liige, kes, nagu hiljem on selgunud, teadis kõike seda juba enne aresti ja mitte kellelegi sellest ei teatanud. Nii et teema on äärmiselt huvitav.

Mind ei ole seal allakirjutanute hulgas, aga ma arvan, et lähiajal tekib meil palju võimalusi arutada seda teemat, sest mind siiralt huvitab, kas Eestis on presumptsioon olemas, süütuse presumptsioon, või seda ei ole. Või see on kellegi jaoks olemas ja kellegi jaoks seda absoluutselt ei ole. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

5. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Pärast minu haamrilööki võib registreerida end vaba mikrofonis sõnavõtuks. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Te ei usu praegu oma kõrvu. Mina ka täna ei uskunud seda. Olen siin puldis praegu sellel lihtsal põhjusel, et härra Raudne pakkus mulle kiita Eesti riiki. Seda ma siin hea meelega teen, aga ma ei kiida mitte Eesti riiki niiviisi tervikuna, vaid konkreetselt Põllumajandusministeeriumi, põllumajandusministrit ja meie Riigikogu maaelukomisjoni liikmeid, kes täna olid kõik koos istungil ja lahendasid ära probleemi, mis minu mälu järgi on 12 aastat siin olnud. Kõigest 12 aastaga suutsime aru saada, et mingit probleemi ei ole, see on eelnõu, mille ma esimest korda tõin siia saali 1999. aastal. Mul on kuradi hea meel! Aga tegelikult, kui ma pike malt räägin, siis ma teen võib-olla kellelegi liiga. Täitsa tõsiselt, ma tahan öelda aitäh maa-

elukomisjonile ja põllumajandusministrile.
Suur tänu! Aitäh!

Istungi lõpp kell 16.30.
Istungi kestus 1 tund ja 30 minutit.

Esimees Ene Ergma

Suur aitäh nii positiivse sõnumi eest! Rohkem kõnesoove ei ole. Head kolleegid, meie istung on lõppenud.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 13. september 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (5 SE) esimene lugemine

2. Sotsiaalmaksu- ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (14 SE) esimene lugemine

3. Maksukorralduse seaduse § 33 muutmise seaduse eelnõu (23 SE) esimene lugemine

4. Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (32 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Head uut semestrit kõigile ka minu poolt! Ma loodan tõesti, et Riigikogu on nagu üks terav pliats, kes peab silmas mõttetarkust *nulla dies sine linea*. Mida see tähendab, selle selgitamine jäägu igaihele kodutööks.

Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu esimese töönädala teisipäevast istungit. Kõigepealt, kas on üle anda eelnõusid või arupärimisi? Eelnõusid ega arupärimisi üle anda ei soovita.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 14. septembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kaitseminister Mart Laar ja kultuuriminister Rein Lang.

Head kolleegid! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Täpsustame päevakorda. Täna teise päevakorrapunkti, Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksu- ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 14 arutelul teeb al-

gatajate ettekande Riigikogu liige Kadri Simson.

1. Kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (5 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head Riigikogu liikmed! Alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist. Meil on päevakorras nelja seaduseelnõu arutelud. Kas tohib teie tähelepanu korraks juhtida sellele, et me oleme oma tööpäeva alustanud? Esimene päevakorrapunkt on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud parlamendiliikmed! Ilusat tööaasta algust ka minu poolt! See eelnõu langes seoses parlamendi eelmise koosseisu volituste lõppemisega valitsuse algatatud eelnõuna menetlusest välja ja kaks fraktsiooni on uuesti selle parlamendi menetlusse andnud. Eelnõu käsitleb õiguskeskkonna parandamist tööstusomandi õiguskaitse valdkonnas.

Kaks olulisemat muudatust lisaks sellele, et kehtiv riigisisene õigus viiakse kooskõlla Euroopa patentide väljaandmise konventsiooni uue redaktsiooniga ehk Euroopa patendikonventsiooniga, on järgmised. Esiteks. Teatavasti on seni kasulikele mudelitele antud õiguskaitse ilma sisulist ekspertiisi tegemata. Seetõttu on kasulike mudelite registreeringute õiguskindlus patentidega võrreldes väiksem. Eelnõu peaks andma kasulikele mudelitele lisaõigus-

kaitset. Õiguskaitse saanud kasulik mudel peab vastama uudsuse kriteeriumile. Sõltumata sellest, mis asjaoludel kaitsevõimetu kasuliku mudeli registreerimise taotlus on esitatud, on selge, et see takistab ausat majandustegevust. Olukorra parandamiseks viiakse Patendiametis sisse tehnika taseme otsingu tegemise protseduur.

Teine oluline muudatus puudutab Eestis tööstusomandi õiguskaitse valdkonnas uue litsentsiliigi, nn avaliku lihtlitsentsi käibelevõtmist. Selle litsentsiliigi põhimõte seisneb selles, et kasuliku mudeli omanik, kes ei soovi ise oma leiutist kasutada või ei ole selleks vahendite puuduse tõttu või muul põhjusel võimaline, võib teatava litsentsitasu eest lubada kasutada leiutist igäihel, kes seda soovib. See soodustab kindlasti nii patentide kui ka teiste tööstusomandite õiguskaitset, samuti nende rakendamist ausas majandustegevuses. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, Urmas Reinsalu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni esimehe Kaja Kallase!

Kaja Kallas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Majanduskomisjon arutas eelnõu nr 5 oma kahel istungil: 9. ja 13. juunil. Eelnõu tutvustasid komisjoni istungil eelnõu algatajate esindaja Urmas Reinsalu, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturuosakonna kvaliteedi infrastruktuuri talituse peaspetsialist Maris Merilo ning Patendiameti õigusosakonna nõunik Raul Kartus. Põhiline arutelu toimus eelnõu terminite üle ja põhjuste üle, miks sellist eelnõu praegu vaja on. Küsimused puudutasid ka avalikku lihtlitsentsi, seda, mida see endast kujutab. Selle arutelu tulemusel otsustas komisjon teha täiskogule ettepaneku eelnõu nr 5 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 27. september 2011 kell 12. Mõlemad otsused võeti vastu konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Head kolleegid, kas soovite pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek

on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 5 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a. 27. septembri kell 12.

2. Sotsiaalmaksu- ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (14 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksu- ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma tutvustan teile algatajate nimel eelnõu nr 14, sotsiaalmaksu- ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu eesmärk on parandada füüsilisest isikust ettevõtjate olukorda Eestis avansiliste sotsiaalmaksete vähendamise teel. Samuti nähakse ette täiendav tulumaksuvabastus FIE-dele omapüütud kalade realiseerimise eest kuni 2877 eurot aastas.

Miks siis FIE-d meie meelest kaitset vajavad? Füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise peaks igasuguse loogika järgi olema kõige lihtsam ettevõtlusvorm, praegu aga see Eestis kindlasti nii ei ole. Pigem kostab aina enam seisukohti, et inimesed, kes on valinud FIE-ks olemise, on pannud ennast põhjendamatult liiga raskesse olukorda. Seda, et FIE-sid jääb aina vähemaks, näitab ka statistika. Füüsilisest isikust ettevõtjate arv on oluliselt vähenenud. Ühelt poolt on selles oma roll olnud sellel, et FIE-d pidid kohustuslikult ennast äriregistrisse ümber registreerima, aga see ei ole ainukene põhjus. Kui eelnõu Riigikogus üleandmise ajal aprillis oli äriregistris 34 520 füüsilisest isikust ettevõtjat, siis nüüd on see arv vähenenud veel ligi 200 võrra. On ilmselgelt näha, et maksukoormus käib liiga paljudele inimestele üle jõu. Kui vaadata töötukassa andmeid, siis on näha, et kriisiaastatel on iga kuu sadakond inimest lõpetanud tegevuse ettevõtjana ja ennast töötuks registreerinud. Silmas peab pidama, et inimene, kes annab iseendale tööd, on kindlasti riigile väga palju kasulik. Meil oleks mõtte-

kas liiga suureks osutunud maksukoormust vähendada.

Enne valimisi lubasid koalitsioonierakonnad soodustada väikeettevõtlust Eestis, sealhulgas parandada FIE-de olukorda, näiteks oli juttu tegevusloamaksu kehtestamisest. Reaalse tulemusteni pole kahjuks jõutud ja sellele jutule ei ole mitte midagi järgnenud.

Füüsilisest isikust ettevõtja on osäühinguga võrreldes mitmes mõttes oluliselt kehvas olukorras. Eelkõige on FIE-de probleem tulu- ja sotsiaalmaksu avansilised maksed. Kui tulumaksu avansilistest maksetest on võimalik veel vabaneda, esitades maksuametile avalduse, siis sotsiaalmaksu avansilised maksed tuleb maksta ka tulu puudumise korral. Seda tuleb teha iga kvartali kolmanda kuu 15. kuupäevaks jooksva kvartali eest kolmekordselt sotsiaalmaksuseaduse §-s 21 nimetatud kuumääralt arvutatud summas (kuumäär on 278 eurot ja 2 eurosent). Samas on osäühingus lihtne: kui palka välja ei maksta, siis ei maksta ka sotsiaalmaksu. FIE on aga sunnitud iga kvartal maksma 275 eurot ja 24 eurosent sotsiaalmaksu, ükskõik, kas tal on üldse ettevõtlustulu või mitte. Seejuures oli 2009. aasta füüsiliste isikute esitatud koondandmete alusel FIE-de keskmine maksustatav kvartaalne tulu 7850 krooni, millelt tegelikult tuleks sotsiaalmaksu maksta 3591 krooni ehk 229 eurot 51 eurosent. Eelnõu kohaselt maksaks füüsilisest isikust ettevõtja edaspidi aastas sotsiaalmaksu mitte vähem kui §-s 21 nimetatud kuumäära 8-kordselt summalt. See tähendab, et FIE peab iga kvartali kolmanda kuu 15. päevaks maksma jooksva kvartali avansilisi makseid kahekordselt kuumääralt arvutatud summas, s.o 183 eurot senise 275 euro asemel.

Meie käest küsiti komisjonis, miks me vähendame selle avansilise makse koormust ainult kolmandiku võrra, kas meil ei olnud soovi olla nii lahke, et see nullini viia, kui ühel kuul või ühes kvartalis teenistust üldse ei ole. Me siiski arvame, et kui FIE on tegevuse lõpetanud, siis on korrektne, kui ta ka tegelikult seda teeks ja vajaduse korral ennast kas töötuna arvele võtaks või asuks muule tegevusalale. Aga praegu tuleb vaadata, et väga paljud füüsilisest isikust ettevõtjad tegutsevad valdkondades, kus tegelikult iga kuu miinimumpalga ulatuses teenistust ei saagi.

Rahandusministeerium ütles oma arvamuses eelnõu kohta, et sellise erandi kehtestamine vähendab FIE-de tulevast pensioni, kuna ühe aasta pensionikindlustusstaazi saamise eeldus on sotsiaalmaksu tasumine kuupalga alammääralt. See on tõenäoliselt ka kõige suurem garantii, et FIE-d ei hakkaks tahtlikult oma tulusid väiksemana näitama. Iga inimene mõtleb oma pensioni peale ja peab teadma, et kui ta ei suuda sotsiaalmaksu maksta täismahus ehk vähemalt miinimumpalga pealt, siis seetõttu kannatab edaspidi tema pension. Aga vastuargument siin on see, et praegune olukord, kus FIE-d on oma avansilised maksed lihtsalt Maksu- ja Tolliametile võlgu, ju ei näita, et nad sooviksid väiksemat pensioni, see lihtsalt näitab, et nad on hädas. Kui raha ei ole ega tule, siis ei ole võimalik ka makse maksta. Kas siis Rahandusministeeriumi arvates on tõesti parem praegune olukord, kus FIE-d jätavad avansilised maksed lihtsalt tasumata, kus neil tekivad viivised, kus FIE lõpetab tegevuse ja asub täiendama töötute nimekirja? Ka sellisel juhul, kui inimene on ise endale töö andmise asemel liiga kaua hoopis töötute nimekirjas olnud, saab ta vanaduspensionini asemel tulevikus rahvapensionini.

Eelnõu § 2 võimaldab füüsilisest isikust ettevõtjal lisaks maksuvabastusele omatoodetud põllumajandussaaduste ja endale kuuluvalt kinnisasjalt saadud metsamaterjali võõrandamise puhul saada täiendavat maksuvabastust 2877 eurot aastas ka omapüütud kalade realiseerimise eest. See paragrahv puudutab Eesti rannakalureid, kes jaotuvad üle Eesti väga ebaüldiselt: rannakalurid elavad seal, kus on randa ja kus ranna lähedal on kala. Neid inimesi ei ole palju, eri andmetel umbes poolteist tuhat. Võrreldes nendega, kes põllumajanduses või erametsaomanikena juba sellist maksusoodustust saavad, on see arv väga väike. Aga rannakaluritel on see, et nad saaksid samasuguse toetuse, nagu on ette nähtud põllumeestele, olnud hingel juba möödunud sajandist alates. See oli Riigikogus arutusel 1995. aastal, selliseid pöördumisi tegid Hiiu- ja Saaremaa kalurid juba 1998. aastal. Viimane selline pöördumine tuli Riigikogu liikmetele selle aasta juunis. See eelnõu annab rannakaluritele samasuguse maksuvabastuse, nagu on põllumajandustootjatel ja erametsaomanikel, kes on FIE-d.

Eile rahanduskomisjonis, kui seda eelnõu arutati, arvas rahandusminister, et kui rannakaluri on raske, siis mitte sellepärast, et neil on liiga suur maksukoormus, vaid ranna ääres on kala lihtsalt vähe ja rannakalureid ongi liiga palju. Tegelikult on rannakalureid palju vähemaks jäänud. Väga paljudes valdades moodustavad inimesed, kes tegutsevad kalandussektoris, märkimisväärse osa töötavast elanikkonnast. Ei saa nii üleolevalt suhtuda sellesse traditsioonilisse tegevusharusse.

Tulumaksuseaduse § 32 muutmine ning täiendava maksuvabastuse kehtestamine omapüütud kalade realiseerimise eest vähendab tulumaksu laekumist 3,5 miljonit eurot. Avansilise sotsiaalmaksu kohustuse vähendamine mõjutab sotsiaalmaksu laekumist riigieelarvesse, aga vähenemine tekib nende FIE-de puhul, kelle tegelikud tulud on praegu kehtivast kolmekordsest alammäärast väiksemad. Meile kättesaadavate andmete põhjal ei ole võimalik täpselt välja arvutada, kui paljud FIE-d tegelikult saavad iga kvartal vähem tulu, kui praegune sotsiaalmaksuäär ette näeb. Orienteerivalt võib see summa olla neli miljonit eurot. Kui me peame silmas, et Rahandusministeerium prognoosib, et ainuüksi järgmisel aastal hakkab sotsiaalmaksu rohkem laekuma 85 miljonit eurot, siis see neli miljonit eurot FIE-de maksukergendust ei moodusta sotsiaalmaksu kasvust märkimisväärset protsenti. Sotsiaalmaksu üldsummast 1,7 miljardit eurot moodustab see päris piisakese. Tuleb silmas pida, et selle meetme abil saame paljud inimesed taas olukorda, kus nad annavad iseendale tööd, maksavad kõiki makse ja maksavad ka sotsiaalmaksu kahekolmandikulises mahus.

Nii et ma palun Riigikogul seda teemat arutada. Mõnes mõttes annab see FIE-de teema võimaluse ka koalitsioonisaadikutele (juhul kui esimest lugemist ei katkestata, vaid eelnõu läheb edasi komisjoni), sest lubadus FIE-de olukorda lihtsustada on taas laual. Täna tähelepanu eest ja olen tänulik küsimuste eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on küsimusi. Palun, Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma usun, et te olete ennast selle

teemaga hästi kurssi viinud. Mul on lihtsalt tehniline küsimus. Kui FIE on ühel kalendriaastal maksnud teatud hulga avansilist sotsiaalmaksu, kuid pärast tulu deklareerides selgub, et ta on samal kalendriaastal saanud vähem tulu ja on maksnud avansilist tulumaksu rohkem, mis siis sellest n-ö ülejäänud rahast saab? Kas see läheb ettemaksuna järgmisesse aastasse või saab FIE selle tagasi?

Kadri Simson

Loomulikult tuleb vaadata ka füüsilisest isikust ettevõtja ja riigi suhet. Õigem oleks see, et FIE ei peaks andma riigile n-ö ette laenu, oma raha sinna alla panema ning aasta lõpus tasaarveldama. Kuna riik on selles partnerluses niivõrd ülekaalukalt tugevam osapool, oleks aasta lõpus õigem see tasaarveldus teha FIE-le kasulikumalt. Olukord on selline, et FIE maksab ette ja paneb oma raha sinna alla.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh! Austatud ettekandja! Teile kui staažikale Riigikogu liikmele on hästi teada, et sotsiaalmaksulaekumistest ei jätku pensionide väljamaksmiseks ja puudujääv raha võetakse muudest maksutuludest. Te tahate sotsiaalmaksulaekumisi järgmisel aastal veelgi vähendada. Samas on teada, et meil on järgmise aasta eelarve prognoositud defitsiidis, nii et ka jooksvatest ja muudest maksutuludest ei jätku ning raha tuleb võtta reservidest. Millisest reservist soovitate selle puudujääva osa katta või soovitate puudujääva raha laenata rahvusvahelistelt finantsturgudelt?

Kadri Simson

Ma tänan küsimuse eest! Meie lähtekoht on ilmselt erinev. Teie vaatate eelarveridasid ja püüate leheküljelt 134 leida selle tabeli osa, kus on kas pluss- või miinusmärgiga arv. Meie vaatame inimesi. Me vaatame seda, et viimastel aastatel on iga kuu sadakond FIE-t tegevuse lõpetanud, sest maksukoormus on liiga suur, ja sadakond FIE-t on ennast töötuna registreerinud. Me arvame, et riik peab välja käima mingid meetmed, et tuua need inimesed uuesti tagasi olukorda, kus nad annavad iseendale tööd ja saavad maksumaksjateks. Ma kordan üle:

me ei tee FIE-dele kingitust, kaks kolmandiku sotsiaalmaksumäärast jääb ikkagi FIE-de kanda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kas sulle ei tundu, et valitsuskoalitsioon püüab FIE-ndust kui ettevõtlusvormi sisuliselt likvideerida, sest FIE-ndusega seotud seadused on üsna röövellikud ja, ütleme, ettevõtlust pärssivad?

Kadri Simson

Tunne tundeks. Ma olen lugenud valitsuskoalitsiooni esimesi avaldusi ja tähele pannud, et vähemalt lubadus on välja käidud, FIE-de probleemi on teadvustatud ja ka valitsuskoalitsioon on lubanud FIE-de olukorda lihtsustada. Ma ootan, et arendataks edasi FIE-de tegevusloamaksu kehtestamise teemat. Praegu laiutatakse selle probleemi puhul lihtsalt käsi ja öeldakse, et mittemidagitegemine on ka lahendus. Tegelikult paneb selline maksukoormus raskesse olukorda väga paljud inimesed, kes tegutsevad lihtsamatel aladel, kus ei ole mõtet osühtingut või aktsiaseltsi moodustada. Nende inimeste peale peaks mõtlema. Ma kordan veel kord, et maksud jäävad ju alles, me ei loo mingit maksuvaba ettevõtlussektorit. Me lihtsalt vähendame mitte just väga ammu suurendatud koormust ning loodame, et see annab väga paljudele inimestele põhjuse hakata uuesti iseendale tööd andma ja nad näevad põhjust teha seda tööd registreeritult, maksustatuna. Võib-olla võidab riik sellest maksukoormuse vähendamisest rohkem, kui ta praegu kaotab nii inimressursside kui ka maksulaekumiste näol.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt kaks sõna meeldetuletuseks. FIE-dele sotsiaalmaksu tasumise kohustuse kehtestamise mõte oli väga selge ja lihtne: kohelda võrdselt eri ettevõtlusvorme ja tagada ka lisavahendeid sotsiaalkindlustuse eelarves-

se, kust makstakse teatavasti kinni arstiabiklutusi. Aga küsimus on järgmine. Kas te olete kas selle eelnõu ettevalmistamisel või muul põhjusel teinud FIE-nduse ja osühtingu kui ettevõtlusvormide analüüsi? Kumb on inimesele, kes ettevõtlusega tegelda tahab, mugavam, odavam, ratsionaalsem ja mõistlikum valik? Kas olete sellise analüüsi teinud ja mis see tulemus võiks olla?

Kadri Simson

Ma tänan küsimuse eest! Enne kui ma küsimusele vastan, reageerin ma repliigile, et FIE-de maksukoormuse suurendamise eesmärk oli kohelda võrdselt erinevaid ettevõtlusvorme. Siin ongi see küsimus, et kui ettevõttes palka välja ei maksta, siis ei maksta selle tulu eest ka sotsiaalmaksu. Kui aga FIE kuu jooksul ei teeni mitte midagi, siis avansilised maksete jäävad tal alles. Kui suhelda ettevõtjatega, siis öeldakse tõepoolest päris üleolevalt, et ainult sellised lihtsamad inimesed on jäänud FIE-na tegutsema, sest see ei ole majanduslikult sugugi kasumlik. Osühtingus või aktsiaseltsis on võimalik märksa kergemalt makse ettevõtjale soodsamaks kujundada kui FIE-del. Aga kui Eestis on seisukoht, et inimene võiks iseendale tööd anda, siis peaks säilima ka arusaam, et FIE-ndus võiks olla kõige lihtsam ettevõtlusvorm. Meil siin Riigikogus on võimalik taas teha nii, et sellisel ettevõtlusvormil oleks mõte. Kui me vaatame võrdsuse koha pealt, siis praegu on osühtingul väga palju eeliseid, aga nii see olema ei peaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Teine küsimus on kalurite kohta. Kas rannakaluritel on olnud ka alternatiivseid võimalusi? Tegelikult on see nagu elulaad. See ei olegi nagu töö tegemine, vaid on elulaad. Kas on olnud arutelul ka mingid alternatiivid, et mitte toetada sotsiaalmaksu kaudu, vaid kuidagi teistmoodi?

Kadri Simson

Aitäh küsimuse eest! Neile, kellel on suvemaja kenas rannaäärses piirkonnas, võib see olla elulaad, aga meestele, kes teenivad sellega

oma perele elatist, on see siiski amet. Neid mehi, kes seda professionaalselt teevad ja kes sellest elatuvad, on Eestis umbes poolteist tuhat. Tegelikult võib ju igasuguseid alternatiive välja käia, aga rannakalurid on eri ühendustes palunud endale samasugust täiendavat tulumaksuvabastust, nagu on põllumeestel. Kui öeldakse, et põllumeestele ja erametsaomanikele on tehtud erand ning me erandeid laiendada ei taha, siis tuletan meelde, et erametsaomanikel seda erandit üle-eelmisel aastal veel ei olnud. Seesama Riigikogu otsustas erandit laiendada. Me ei saa öelda, et erandid on praegusele valitsusele vastuvõetamatud. See erand hakkas just äsja kehtima. Loomulikult soovivad sellisel juhul ka rannakalurid, kes näevad suheldes Euroopa Liidu ametivendadega, et teistes riikides selliseid erandeid tehakse, samasugust võrdset kohtlemist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma olen täiesti seda meelt, et see teema, mille eelmine küsija tõstatas, väärib tähelepanu, sest reegel on, et eelarvest otsetoetamine kipub olema tükk maad odavam kui maksusoodustuse tegemine. Aga mitte seda ei tahtnud ma küsida. Minu kõrva riivas see, mida te puldist ütlesite, et osäühing on väike- või mikroettevõtja jaoks kasulikum või otstarbekam ettevõtluvorm kui FIE, sest saab rohkem kulutusi ettevõtluksuludesse arvata. Kas ma kuulsin tõesti õigesti? Kas võiks tuua mõne näite, millised need osäühingu täpsemad eelised on ja millised on need kulutused, mida seal saab FIE-ga võrreldes rohkem kuludesse kanda?

Kadri Simson

FIE-de probleem on avansilised maksed. Kui tulumaksu avansilistest maksetest on FIE-l avaldust esitades võimalik vabaneda, siis sotsiaalmaksu avansilistest maksetest ei ole tal ilma tegevust lõpetamata võimalik vabaneda, isegi siis, kui tegevust ei toimu. See seaduseelnõu ongi selle jaoks, et seda koormust kergendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh! Mind riivas natuke see, kui te vastasite Aivar Sõerdile ja heitsite Aivarile ette, et Aivar vaatab eelarveridu, aga teie vaatate inimesi. Nii sain ma aru. See kõlas nii, nagu te oleksite leidnud mingi teise katteallika näiteks sotsiaalkulutuste kinnimaksmiseks. Äkki te valgustate seda, kust te siis raha leiате.

Kadri Simson

Ma tänan küsimuse eest! Ärge tundke enast nii riivatuna seal neljandas pingis, see oli Aivar Sõerdile pigem kompliment. Me kõik mäletame, et ajal, kui ta sai maailma parimaks rahandusministriks, oli ta väga tugev numbri-tundja. Aga siin tuleb vaadata laiemalt. Kui me rakendame rohkem inimesi olukorda, kus nad iseendale tööd annavad ja saavad maksumaksjateks (nad ei maksa ainult sotsiaalmaksu, vaid ka tulumaksu), siis rohkem maksumaksjaid tähendab Eesti riigieelarvele ka tõhusamat tulu.

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine küsimus. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Ma ei tea, kuidas nende maailma parimatega siin on, aga mina olen küll asjast nii aru saanud, et defitsiidis pensionikindlustusega ei ole sel eelnõul üldse mingit seost. Kui nad maksavad vähem maksu, siis saavad nad tulevikus vähem pensioni. Puudujääk pensionikindlustuses on tekkinud hoopis teistest põhjustest. Kas ma olen asjast õigesti aru saanud?

Kadri Simson

Ma tänan küsimuse eest! Niipalju kui mina aru saan, olete te sellest asjast täiesti õigesti aru saanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kadri Simson! Ma palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Urve Tiiduse!

Urve Tiidus

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Järgnev on kokkuvõtte sotsiaalmaksu- ja tulumaksuseaduse muutmise eelnõu nr 14 menetlusest rahanduskomisjonis. 13. juunil otsustati rahanduskomisjoni istungil,

et eelnõu sisuline arutelu toimub 12. septembril, s.t eile. Nii ka toimus. Eelnõu tutvustas komisjonile algatajate esindaja Kadri Simson. Komisjoni istungil viibisid ka rahandusminister Jürgen Ligi ja Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro.

Minister Ligi selgitas valitsuse seisukohta eelnõu kohta. Maksuerandite tegemist, mida eelnõus esitatud FIE-de sotsiaalmaksu avansiliste maksete vähendamine ja tulumaksu täiendav mahaarvamine tähendab, ei peetud õigeks. Üldiselt FIE-d palju makse ei maksa (loomulikult ei puuduta see kõiki FIE-sid) ja sellise seadusmuudatuse puhul osaleksid nad senisest veel vähem sotsiaalmaksu maksmises. Samas kasutatakse solidaarselt sotsiaalkindlustus- ja tervishoiuteenust. Selline oli see seisukoht.

Eelnõu algatajalt küsiti komisjonis, miks alandatakse FIE-de sotsiaalmaksu maksete aluseks võetavat määra just ühe kolmandiku võrra. Eelkõneleja seda juba selgitas, Kadri Simsoni sõnul on kavas taastada varasem tase.

Kommentaariks Kadri Simsonile infore, et FIE-de arv pidevalt väheneb, ütles minister, et isikul ei ole kohustust kasutada ettevõtlusvormina FIE-t, alternatiivsed võimalused on töötada töölepingu alusel või asutada näiteks osühing, mida praegu (see on minu repliik) saab teha null euroga. Ministri sõnul on FIE-de arvu vähenemine seotud ka selle loogikaga, et kui äri ennast ära ei tasu, siis lõpetatakse FIE-ks olemine. Statistika siiski ütleb, et kõiki-dest FIE-dest ei saa töötuid, see toimub osaliselt, tegevuseks valitakse ka mõni muu ettevõtlusvorm.

Komisjonis tekkis küsimus, kas FIE-dest kalurite organisatsioonid on väljendanud ka ise oma huvi tulumaksu mahaarvamise täiendava võimaluse vastu. Proua Kadri Simsoni väitel on kaluritelt tulnud palju pöördumisi, kus soovitakse maksualandust. Me kuulsime eelmisest ettekandest, et juunis nad esitasid pöördumise. Valitsuse esindaja vastuses nenditi, et eelarve kaotab, kui teha tulumaksusoodustus, kuid väiksem tulumaksukohustus ei paranda olukorda kalandussektoris sisuliselt. Ma tsiteerin ministrit: probleem on selles, et kalureid on rohkem kui kala ja rannakaluritele maksusoodustusi tehes ei teki kala juurde. Nii see paraku muidugi on.

Selle arutelu tulemusena jõuti selleni, et rahanduskomisjon teeb Riigikogule ettepaneku

lükata see eelnõu tänasel esimesel lugemisel tagasi. Toimus hääletamine, ettepaneku poolt hääletas 6 rahanduskomisjoni liiget ja vastu oli 3. Täna kuulamast!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Küsimuse esitab Mailis Reps.

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Tõesti on hea meel kuulda, et nii Vabariigi Valitsuse seisukohast kui ka hääletustulemusest tulenevalt te olete väga mures sotsiaalmaksu laekumise pärast. Ma usun, et kindlasti kuuleme samasuguseid argumente ka siis, kui te hakkate sotsiaalmaksu lage kehtestama. Te olete siis äärmiselt mures, et maksulaekumised võivad seetõttu väheneda. Aga minu küsimus tuleneb sellest väitest, mida te olete rahanduskomisjonis loomulikult arutanud ja mida oli ka Vabariigi Valitsuse seisukohas mainitud, nimelt, et FIE-de arv on oluliselt vähenenud. See on fakt. Kas te analüüsisite või kas valitsus andis teile ülevaate, kui paljud nendest FIE-dest, kes enam sotsiaalmaksu ei maksa, on astunud nende tuhandete inimeste ridadesse, kes on ilma ravikindlustuseta?

Urve Tiidus

Sellist statistikat komisjonis ei esitatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Ma tean, et Põhja-Eesti rannakaluritele oleks pakutud maksuleevendus tõsiseks toeks. Aga minu küsimus on selline: kas Saaremaa rannakalurid ei oota sellist tuge teilt ja sellelt saalilt?

Urve Tiidus

Aitäh, Lembit Kaljuvee! Saaremaa rannakalurid ei ole minu poole pöördunud, kuigi nad teavad, et see sotsiaalmaksu- ja tulumaksuseaduse muudatuse eelnõu on päevakorras. Kaluritega on selline lugu, et rannakaluritest tõesti paljud on FIE-d, aga tõsiasi on seegi, et enamikule kaluritest, ka nendest FIE-dena tegutsevatest kaluritest, on kalapüük ikkagi kõrvaltegevus. Nad saavad oma peamise tulu kas palgatöötajana või tegelevad mõne muu ettevõt-

lusvaldkonnaga, kusjuures ka põllumajanduse ja metsandusega, väga paljud nendest on pensionärid. Nii et otseselt ei ole Saaremaa kalurid sellist huvi väljendanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Johtuvalt ka eelmisest küsimusest ma arvan, et selleks, et saada selget pilti rannakalurite ja rannakalandusega tegelevate inimeste probleemidest, võiks nendega kohtuda. Ma soovisin küsida, kas teie Saaremaalt pärit rahvasaadikuna olete nendega kohtunud. Aga vastus võib olla, et saite küll kokku. Ma siiralt loodan, et enne selliseid väljaütlemisi, nagu ütles rahandusminister Ligi, et probleem pole mitte maksudes, vaid kala vähesuses, võiks esindusorganisatsioonidega kohtuda. Sealt tuleb päris palju ideid, kuidas neid asju lahendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Ei kuulnud küsimust. Sain aru, et tegemist oli repliigiga. Tõnu Juul, palun, järgmine küsimus!

Tõnu Juul

Austatud eesistuja! Lugupeetud kõneleja! Kas komisjon arutas asja ka sellise nurga alt, kas Eesti ettevõtlusturule üldse sellist ettevõtlusvormi nagu FIE vaja on või ei ole?

Urve Tiidus

Aitäh, Tõnu Juul! Komisjon sellises vormis seda diskussiooni ei tekitanud. Küll aga, kui me võrdleme 1990. aastaid, eelmise sajandi lõpukümnendi esimest poolt ja praegust ajahetke, siis on selge, et omal ajal suure poolehoiu leidnud ettevõtlusvorm, füüsilisest isikust ettevõtja, on teinud läbi sellise kasvu ja languse kaare, nagu me seda majanduses ja igapäevases elus näeme. Kas seda üldse vaja on? Seni, kuni inimesed siiski kasutavad ettevõtlusvormina füüsilisest isikust ettevõtja staatust, usun ma, et seda on vaja. Aga selge on ka see, et nüüd, kus osatühtingute asutamine ja registreerimine on tehtud nii odavaks, praktiliselt maksutuks, suhteliselt kergemaks ning, ütleme, ettevõtlusvormide kättesaadavus ja mitmekesisus on selle ajaga muutunud, siis loomulikult

ei ole FIE-d enam nii populaarsed. Kuid mõnes valdkonnas (ma tean, et näiteks iluteeninduses, juuksurite hulgas) on füüsilisest isikust ettevõtjaid siiski väga palju. Ma arvan, et see, kas sellist ettevõtlusvormi vaja on, on võib-olla tulevaste aastate küsimus. Aga selge on, et kuni on inimesi, kes ei taha olla palgatöötajad, vaid tahavad olla ise enda tööandjad, ja kuni see ettevõtlus, millega nad tegelevad, ära ta-sub, niikaua on füüsilisest isikust ettevõtja ettevõtlusvorm siiski vajalik ja eksisteerib.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea ettekandja! Minu küsimus ei ole sotsiaalmaksu laekumise kohta, vaid minu küsimus on järgmine. Füüsilisest isikust ettevõtja on ju alustava ettevõtja ettevõtlusvorm. Kui me nüüd teeme nende elu nii raskeks, siis kas me tulevikus võime loota, et inimesed tahavadki ettevõtjad olla? Need ettevõtjad loovad järgmisi töökohti, ettevõtted muutuvad suuremaks. Aga kui on nii palju takistusi ja kui see seadus on loogikavastane, nii et ka siis, kui tulu ei ole, peab maksu maksma, siis võib-olla nad pööravad ettevõtlusele selja ja hakkavad palgatöolisteks.

Urve Tiidus

Aitäh, Tarmo Tamm! Me teame, et kui inimene alustab ettevõtlust, siis on see üks tõsine samm. Millises vormis ta täpselt seda alustab, see sõltub inimese võimalustest, võimekusest, ambitsioonidest, suuresti ka investeringute olemasolust ja loomulikult turu vajadustest. Kuidas ta sellel teel ettevõtjana edasi liigub, see on väga individuaalne. Meie ühiskond on 20 aastat turumajanduse reeglite järgi elanud. Ettevõtlus on auasi ja ühiskonnale tähtis asi. Meie inimesed polnud tükk aega harjunud sellega, et kui sa ettevõtet alustad, siis võid ka näiteks mitte saavutada seda tulemust, mida sa oled tahtnud, ehk võid pankrotti minna. Mina olen selle poolt, et ükskõik millised need ettevõtlusvormid on, need peavad motiveerima inimesi ettevõtlusega tegelema, need peavad sisendama inimestele usku, et nad on võimelised sellega tegelema ja nad saavad tunda rõõmu, et nende toode või teenus, mida iganes nad pakuvad, on inimestele vajalik ning nad

teenivad sellega elatist. Mis puudutab seadusmuudatusi ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise eelnõusid, mida siin on olnud mitu, siis need räägivad lihtsalt sellest, et võib-olla on tarvis kõik ettevõtlust, eriti füüsilisest isikust ettevõtjaid puudutavad seadused tervikuna korra üle vaadata, et need oleksid sellised, mis innustaksid ja motiveeriks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Mul on küsimus. Kui erinevad rannakalurite organisatsioonid pöörduvad Riigikogu ja valitsuse poole palvega, et neile laieneks samasugune lisamaksuvabastus nagu põllumeestele, üks fraktsioon reageerib sellele pöördumisele ja käib eelnõu välja, kas siis ei tunduks olevat korrektsem, kui selline pöördumine vääraks põhjalikumat arutelu ja eelnõu teisele lugemisele minekut?

Urve Tiidus

Aitäh, Kadri Simson! Loomulikult, rannakalurite teema on väga keeruline ja huvitav. Ma tulen tagasi ühe eelmise kommentaari juurde. Elades Saaremaal ja olles eluaeg tundnud rannainimeste elu, tean ma väga hästi, millised on nende huvid ja vajadused. Mul oleks olnud väga hea meel, kui see rannakalurite kiri, mis juunis tuli teie fraktsiooni, oleks olnud eile rahanduskomisjonis. Kahjuks unustasin ma seda nõuda. See oli minu viga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Minu küsimus puudutab sellist olukorda, kus seaduseelnõu lihtsalt hääletatakse välja, ilma sisulise aruteluta. Teie jutust jäi kõlama ka eile komisjonis kõlanud küsimus, kas FIE-ndust kui ettevõtlusvormi üldse vaja on. Kas te kirjeldaksite arusaama, kus sellised arutelud edasi toimuma peavad? Praegu, kui sellele ettevõtlusvormile mõttekust juurde antakse, läheb see seaduseelnõu lihtsalt menetlusest välja. Kuidas see arutelu siin Riigikogus edasi toimuma hakkab?

Urve Tiidus

Aitäh, Kadri Simson! Milline on füüsilisest isikust ettevõtja kui ettevõtlusvormi edasine areng? Nagu ma juba korra ütlesin, et isegi, kui me teeme väikseid muudatusi, siis on ju öeldud, et ka füüsilisest isikust ettevõtjate puhul on mitmeid selliseid valdkondi, kus on võimalikud teised lahendused. Siin ennist öeldi, et näiteks loamaksud ja sellised asjad oleksid üks lahendus. Loomulikult on maksusoodustused hästi hea ja populaarne lahendus. Tervikpildis me leiame sellele palju vastuväiteid. Kuidas see edasi peaks minema? Võib-olla alustame sellest, et, lugupeetud proua Kadri Simson, te saadate ka mulle rannakalurite kirja.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Ratas!

Jüri Ratas

Täna, austatud juhataja! Hea ametikaaslane! Te ütlesite, vastates ametikaaslase Kadri Simsoni küsimusele, et te olete väga hästi kursis rannarahva eluga. Ma küsin, mis on see üks põhjus, miks komisjon ei näe võimalust suunata seda eelnõu teisele lugemisele. Mis see üks põhjus on? Kus on nii rängalt eksitud, et seda eelnõu ei saa suunata teisele lugemisele?

Urve Tiidus

Aitäh, Jüri Ratas! Mis see üks põhjus on, seda peab küsima kõikide komisjoni liikmete käest eraldi. Kuus komisjoni liiget otsustasid selle eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Ütleme, et argumendid on seotud ikkagi sellisama solidaarsusega ja maksueranditega. Rohkem ma siin praegu öelda ei oska. Ilmselt peaks igähte eraldi küsitlenu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Kuidas teile tundub, kui see eelnõu oleks käsitletud ainult seda teist punkti, nimelt, rannakalurite võrdsustamist põllumajandussaaduste ja metsamaterjali müüjatega, kas siis oleks olnud komisjoni suhtumine teistsugune?

Urve Tiidus

Aitäh, Jaak Allik! Oleks-küsimuse peale peab alati ütleva, et tegelikult sellist olukorda hetkel ei olnud. Oli siiski kaheosaline eelnõu, mis muutis nii sotsiaalmaksu- kui ka tulumaksuseadust. Mina ei ole siin olnud varasemate seadusmuudatuste vastuvõtmise juures, mis on puudutanud maksuerandeid, metsanduses töötavaid FIE-sid jne. Olen siiski seisukohal, et mida rohkem maksuerandeid, seda rohkem me kulutame riigi raha administreerimisele ja soodustuste arvutamisele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Järgmine küsija on Marika Tuus-Laul.

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Ma päris hästi ei usu, et Saaremaa rannakaluritele on kalapüük justkui teisejärguline küsimus. Tunnen Peipsi-äärset piirkonda üsna hästi ja tean, et kalapüük ongi nende elulaad ja seda juba aastakümneid, sajandeid. Miks nad teie poole ei ole pöördunud? Mida te arvate, kas põhjus võib olla selles, et Reformierakond ei ole neid ka varem aidanud ega nende eest seisnud? Mis see põhjus võib olla? Me teame, et selliseid eelnõusid on siin ju varemgi olnud.

Urve Tiidus

Aitäh küsimuse eest! Üldiselt ei ole ma selline inimene, kelle poole ei julgeta pöörduda. Muud ma ei oskagi öelda. Kõik saarlased, kes on tahtnud mulle midagi rääkida, on alati minuga kontakti saanud, nad on ka meiltsi oma soove kirjutanud. Ma ei usu, et kalurid oleksid arg rahvas. Selle mõistmiseks peab tulema vaatama ikkagi rannarahva elu lähedalt. Argus on seal meeste viimane omadus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Te ütlesite, et võib-olla te oleksite otsustanud teisiti, kui teil oleks olnud olemas Kadri Simsoni kiri ehk see kiri, mille olid saatnud rannakalurid. Midagi pole kaduma läinud, te saate selle kirja. Võib-olla oleks mõttekas ka rannakalurid rahanduskomisjoni kutsuda. Võib-olla peakski tulevikus

rahanduskomisjonis olema see tavaline, et ka kirja saatjad kutsutakse komisjoni ja arutatakse asju põhjalikult. Te võite täna oma kaaslasi, kolleegi Reformierakonnast, kutsuda üles seda eelnõu siiski toetama.

Urve Tiidus

Suur tänu küsimuse eest! Mida ma siis ütlen? Ma ütlen, et üks asi on teha tublidele kaluritele tulumaksusoodustus, teha tulumaksuerand metsameestele ja põllumeestele. Me teame, et FIE-de seas on väga palju naisi, kes iseendale tööd annavad. Mida ma siis ütlen? Ootame ka nendelt kirju! Loomulikult, Riigikogu on avatud rahva hulgast tulevatele ettepanekutele. Mida rohkem me neid rannakalurite ettepanekuid siin ka teistele komisjoni liikmetele tutvustame, seda kergem on meil seda teemat käsitleda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Austatud ettekandja! Kui hea kolleeg Jüri Ratas küsis teilt, mis võiks konkreetselt see üks põhjus olla, siis te vastasite väga pikalt, et see on komisjoni tervikarvamus. Aga mis on teie enda meelest konkreetselt üks põhjus, miks seda eelnõu ei saa teisele lugemisele saata?

Urve Tiidus

Kuna mina esindan siin rahanduskomisjoni, siis ma esindan ka komisjoni demokraatlikku arvamust. Ma näen, et härra Rainer Vakra naerab selle peale, aga nii see protseduur siin ette näeb. Kui ma räägin päris tõsiselt ja kordan uuesti seda maksuerandite teemat, siis pean ütleva, et ka mina isiklikult olen siiski sellel seisukohal, et kuigi maksuerandid on omal ajal vastu võetud heas usus, tolle aja tingimustest ja arusaamadest lähtudes, ei ole neid juurde tekitada siiski väga mõistlik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Te mainisite mõni hetk tagasi, et see oli teie viga, et te eile seda kirja ei küsinud. Nüüd te

väidate, et Riigikogu on alati avatud erinevate huvigruppide kõikvõimalikele ettepanekutele. Need asjad ei kõla minu meelest kuidagimoodi kokku. Aga milles see avatus ettepanekutele praegusel juhul seisneb? Selge on see, et ettepanek lükatakse tagasi seda lugemata.

Urve Tiidus

Aitäh teile! Kui see kiri oleks mulle tulnud, siis ma oleksin seda kindlasti lugenud.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Mailis Reps, teine küsimus!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Te vahepeal mainisite, et teie tutvusringkonnas on palju naisi, kes on FIE-d, ja te ootate neilt kirju. Ma usun, et te olete kindlasti nii mõnegagi neist vestelnud. Mainisite ka, et näiteks iluteeninduses on FIE-sid. Ma usun, et päris mitmed neist on teile kurtunud, et sotsiaalmaksu avansilised maksed käivad aeg-ajalt üsna üle jõu. Ehk on isegi mõni saarlane tulnud teile rääkima, et ta on ravikindlustusest loobunud. Vähemalt minul on olnud küll maapiirkondades väga palju kokkupuuteid sellega, et inimesed loobuvad ravikindlustusest, kuna nad ei suuda neid makseid maksta ja nad tõepoolest ei ole leidnud endale muud ettevõtlusvormi, mis oleks nende jaoks niisama lihtne või käepärane. Kas te olete sellise temaatikaga kokku puutunud?

Urve Tiidus

Aitäh, Mailis Reps! Ma kasutan iluteenuseid harva ega saa rääkida kõikidest FIE-dest, kes iluteeninduses töötavad. Üldiselt, kui on tublid ettevõtjad, siis on neil ka kliendid ja nad saavad oma maksetega hakkama. Selline on minu praegune kogemus, aga seda ei saa käsitleda põhjaliku uuringuna.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Hea ettekandja! Teie vastustest selgus, et kui te oleksite saanud näiteks rannakaluritelt sellel teemal pöördumisi või kirju, siis oleksite leidnud nende probleemidele ka lahenduse. Kui nüüd, pärast seda

esinemist, mõni rannakalur teie poole pöördub, kas te siis esitate uue eelnõu ja püüate leida lahendusi või millised oleksid sel juhul lahendused?

Urve Tiidus

Aitäh, Ester Tuiksoo! Kindlasti ei saa ühe pöördumise põhjal muuta kogu seadust. Te teate ise seda väga hästi, olles kogenum Riigikogu liige ja olles ka minister olnud. Mida ma tahan öelda? Kui mõni ettevõtjate grupp või keegi teine soovib tulumaksusoodustusi, eks siis peab ka põhjendama ja seletama, miks seda vaja on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh! Hea ettekandja! Te mainisite, et see kiri jõudis kohale pärast seda, kui komisjon oli oma otsuse teinud. Aga täna on eelnõu esimene lugemine. Võib-olla ongi siis mõttekam saata see eelnõu teisele lugemisele, et komisjon ja kõik selle liikmed saaksid tutvuda selle kirjaga ning nende argumentidega, mis seal on toodud. Kas te sellisel juhul toetate selle eelnõu saatmist teisele lugemisele, et anda võimalus tutvuda argumentidega, mis on selles kirjas toodud?

Urve Tiidus

Aitäh, Deniss Boroditš! Kui sellest kirjast veel rääkida, siis see kiri ei tulnud hilja, vaid räägitakse, et see tuli suvel. Ma ikkagi kordan, et sotsiaalmaksuseadust ja tulumaksuseadust on palju muudetud, on esitatud palju eelnõusid nende muutmiseks. Mis puudutab FIE-sid (seda on poliitikud ka varem maininud), siis vaatame selle asja tervikuna üle. Me ju kuulsime, et eelmisel aastal oli kavas muudatusettepanek, viimaste aastate jooksul on seda seadust mitu korda muudetud. Millest kõneleb selline vähesel määral muutmine iga natukese aja tagant? See kõneleb sellest, et võib-olla tuleb ikkagi vaadata seda seadust tervikuna, selles osas, mis puudutab FIE-sid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tulen tagasi komisjonis arutatud teemade juurde. Siit saalist kõlas küsimus, mis oli see põhjus, miks siiski selle seaduseelnõu edasist käsitlemist siin saalis ei toimu. Te ütlesite, et seda peaks iga Riigikogu liikme käest eraldi küsima, ja põhjusi te pigem välja ei toonudki. Kas üks põhjus võib olla see (te mainisite seda põgusalt), et ettevalmistamisel on füüsilisest isikust ettevõtjatele tegevuslubade andmine ja tegevuslubadele üleminek? Kas te tutvustaksite, kui kaugele selle seaduseelnõuga või selle asjaga on jõutud ning millal jõuab see Riigikogusse menetlemisele?

Urve Tiidus

Aitäh, Inara Luigas! Seda on mainitud, aga minul puudub praegu põhjalik ja hea info, et teile seda seletada. Ma teen selle asja endale selgeks ja olen siis meelsasti valmis sellele küsimusele vastama.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Deniss Boroditš, teine küsimus!

Deniss Boroditš

Aitäh! Hea ettekandja! Viimasel ajal on väga paljud inimesed avaldanud arvamust, et Riigikogu võiks konstruktiivsemalt ja sisulisemalt asju arutada. Seda arvamust on avaldanud nii president kui ka meedia. Kas te ei arva, et näiteks see, kui komisjon arutaks selle asja sisuliselt läbi ka teisel ja kolmandal lugemisel, oleks märk selle kohta, et Riigikogu liikmed ja just nimelt selle komisjoni liikmed tõesti tahavad teha sisulist koostööd ning sisuliselt ja detailselt arutada konkreetset seaduseelnõu, seaduse muutmise ettepanekuid?

Urve Tiidus

Aitäh, Deniss Boroditš! Ega mul midagi vastu vaielda ei ole. Kindlasti on põhjalikumad arutelud alati kasuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 14 esimesel lugemisel tagasi lükata. Seetõttu valmistume hääletusprotseduuriks.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksu- ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 14. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Poolt 50, vastu 43, erapooletuid ei ole. Ettepanek leidis toetust. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksu- ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 1.)

3. Maksukorralduse seaduse § 33 muutmise seaduse eelnõu (23 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde. Selleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud maksukorralduse seaduse § 33 muutmise seaduse eelnõu nr 23 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meil on tegemist sellise pisikese seadusetäpsustusega: fraktsiooni ettepanek on muuta maksukorralduse seaduse § 33. Selle lõige 4 räägib maksumaksja õigusest saada teatud kindlatel juhtudel riigi käest enda poolt rohkem makstud makse tagasi. Praegu võib maksumaksja Eestis pöörduda riigi poole selles küsimuses kolme aasta jooksul. Meie ettepanek on muuta seda kolme aastat: pikendada seda perioodi viie aastani.

Too pikendamise mõte tuli sellest pahandusest, mis juhtus meil pensionäridega, kellel oma teadmatusest, aga eelkõige riigivõimu lohakast tööst tingituna oli selline olukord, et nad olid aastate jooksul maksnud riigile rohkem tulumaksu. Üks avaldus oli kirjutamata jäänud. Seda polnud nende käest keegi ka küsinud. Viie aasta peale tulime seetõttu, et vastav seadussäte hakkas kehtima 1. jaanuaril 2007. Seega 1. jaanuarini 2012 tekkiks kõigil, ka nendel, kes juba esimestel aastatel kogemata kombel rohkem tulumaksu maksid, õigus see rohkem makstud tulumaks riigi käest tagasi küsida. Seda ettepanekut kaaludes tekkis meil küsimus, kuidas mujal maailmas käitutakse. Ja käitutakse nii, et nii mitmeski riigis on sätestatud viis, mõnes riigis ka kolm aastat.

Nii et selles viies aastat ei oleks mitte midagi erilist, kui Eesti selle peale läheks.

Teine küsimus tekkis eelnõu koostamisel veel. Oli mõtte, et praegu on see kolm aastat n-ö kahepoolne suurus. Riik võib maksumaksja käest nõuda kolme aasta raha, kui maksud on maksmata, ja ka maksumaksja võib riigi käest raha tagasi nõuda kolme aasta jooksul. Me jõudsime mõttele, et ei ole vahest midagi imelikku, kui riik käitub siin tugevama jõuna suuremeelselt ja lubab enda käest tagasi küsida viie aasta jooksul, ise aga küsib kolme aasta jooksul. Samas ütlen eelnõu autorite nimel, et meie arvates see on kindlasti teema, mis vajab arutelu Riigikogus, juhul kui eelnõu esimene lugemine ära lõpetatakse. Kui keegi arvab, et meil peaksid need asjad tasakaalus olema, et see aastate arv peaks olema ühesugune, siis ega me sellele eriti vastu punnima ei hakka. Ju see on siis õige. Aga praegu on meie ettepanek muuta kolm aastat viieks.

Ma ei tea, kas teil on kiirel ajal olnud võimalus tutvuda, mis sellest probleemist Eestis saanud on. Viimased andmed, mis ma ajakirjanduse vahendusel olen kätte saanud, on sellised, et 4. augusti seisuga olid Eesti Vabariigi täitevorganid saatnud selle vea parandamiseks pensionäridele 6340 kirja ja 3700 kirja on vaja saata – neid ei ole veel jõutud välja saata. Kui palju sellele on reageeritud ja mitu avaldust kirjutatud, ei oska ma öelda. Aga 4. augusti seisuga on juba makstud inimestele tagasi 1,53 miljonit eurot. Nii et see summa on päris suur.

Iseenesest on selline olukord väga lihtne tekkima. Selle pensionäri käest, kes jääb pensionile ka tegelikult ja läheb pensioniametisse, võetakse avaldus. Sellel pensionäril, kes jätkab töö tegemist mõne aja, seda avaldust mõtet kirjutada ei ole. Samal ajal pension talle määratakse ja see jõuab tal ilusasti pangakontole. Hiljem, kui ta tegelikult koju jääb, ei tule ta selle peale, et selle avalduse pärast peaks pensioniametisse minema. Nii et võiks kasutada kolme aasta asemel viit aastat. See olekski kõik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on küsimusi. Palun, Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas nendel pensionäridel, kes on saanud sellise kohtlemise osaliseks, ei oleks võimalus pöörduda õiguskaitseorganite poole ja lahendada see õigusriigi kohaselt? Ehk jätta see seadus ikkagi muutmata, et nad saaksid kohtulahendi abil õiguse majja? Aitäh!

Eiki Nestor

Riik ei ole siin päris õigusrikkumist korda saatnud. Riik, tuleb välja, on käitunud seaduse kohaselt, pensionär aga on jätnud ühe avalduse kirjutamata. Aga kui rahvasaadik Leinatamm on ettepanek keegi kinni panna selle eest, et ta jättis avalduse nõudmata, siis see vajab kindlasti omaette eelnõu. Selle eelnõu raames me seda teemat ei lahenda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Nagu te oma ettekandes õigesti mainisite, on praegu riigi ja maksumaksja õigused tasakaalus. Kolm aastat tagasiulatuvalt saab riik makse nõuda ja maksumaksja saab riigilt kolm aastat raha tagasi nõuda. Nüüd te tahate muuta seda tähtaega selliselt, et riigilt saavad kõik raha tagasi nõuda viis aastat senise kolme aasta asemel. Kas te jõudsite seda eelnõu koostades analüüsida, milline kulu võiks sellest tekkida riigieelarvele? Teisalt, see tähendab ka maksuhaldurile halduskoormuse kasvu. Meil oli kevadistungjärgu ajal väljasõiduistung Maksu- ja Tolliametisse. Kas te jõudsite analüüsida, kui palju see suurendab maksuhalduri töökoormust?

Eiki Nestor

Et öelda, kui palju see riigieelarvet võib mõjutada, peaksin ma teadma, kui palju keegi on riigile enam maksu maksnud. Selliseid andmeid mul ei ole. Ma arvan, et neid andmeid ei ole mitte kellelgi. Usun aga, et see eriti maksuameti koormust ei suurenda, see kolmelt aastalt viiele minek. Küsimus on puhtal kujul õigusriigis kokkulepitud aastate arvus, mis aja jooksul lubada seda teha. Mis puutub sellesse erinevasse aega, siis ma olen veendunud, et Maksu- ja Tolliamet on maksukogumise prot-

seduuris tugevam pool ja maksumaksja nõrgem pool. Siin võib kasutada muidugi ekspertide abi, neil võib olla teistsugune arvamus oma töökogemuse põhjal. Mina siiski usun, et maksuameti võimalused ja teadmised on kordades suuremad kui maksumaksjal. Seetõttu ei oleks midagi imelikku, kui maksumaksjate õigus kestab mõnevõrra kauem ja riigil maksuameti näol lühemat aega. Aga kui see on nii oluline ja selles peitub eelnõu vastuvõtmise hind, siis olgu ta minu poolest mõlemat pidi viis aastat. Ma ei pahanda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd, teine küsimus!

Aivar Sõerd

Aitäh! Mul ei ole rohkem küsimusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Selge, siis võite oma kõnesoovi tagasi võtta. Aitäh! Esinejale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Eiki Nestor! Ma palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud maksukorralduse seaduse § 33 muutmise seaduse eelnõu 23 esimese lugemise arutelu toimus Riigikogu rahanduskomisjonis 13. juunil 2011. Päev oli päikesepaisteline, puhus kerge kagutuul, õhutemperatuur oli 28 kraadi. Siiski olid kohal kõik komisjoni liikmed. Osales ka Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist proua Iiris Põldma. Peale seda, kui kolleeg Nestor tegi enam-vähem sama ettekande, mis ta praegu rääkis ja mida ma üle kordama ei hakka, esitas küsimuse kolleeg Sven Sester. "Miks just viis aastat?" küsis ta. Kolleeg Nestor selgitas veel kord, et vastav seadussäte hakkas kehtima 2007. aastal. Järgmise küsimuse esitas kolleeg Taavi Rõivas: "Mitut inimest see puudutab?" Kolleeg Nestor vastas, et tal neid andmeid ei ole ja neid pole kellelgi. Kõnelusest võttis osa ka Rahandusministeeriumi esindaja, kes teatas, et Rahandusministeerium ei toeta seda seaduseelnõu, kuna see samm oleks ebaproportsionaalne: selleks, et päästa väikest arvu pensionäre, muudame kogu süsteemi. Selle sammu

ettevõtmine pensionäre ei päästa. Siia sisse tuli härra Nestori repliik: "Kuidas siis ei päästa?!" Sellele jäi vastamata, millest võib teha järelduse, et hüüatus oli retooriline. Rahandusministeeriumi esindaja jätkas, et on vaja palju rohkem muuta, et vale paragrahv on muutmiseks võetud. Tekkis lühike vaidlus paragrahvide teemal: milliseid ikkagi on vaja muuta. Vastus kõlas, et paljusid. Järgmise küsimuse esitas jälle kolleeg Rõivas, kes vist mäletades, mida rääkis rahandusminister Jürgen Ligi, kui ta komisjonis kommenteeris maamaksust vabastamise seadust, küsis igaks juhuks, kas rahandusminister on ikka samal seisukohal kui Rahandusministeerium. Kõlas kindel vastus, et jah. Rahandusministeeriumi esindaja oli selles kindel. Härra Taavi Rõivas jätkas, et kui ühe probleemi lahendamine muudab kõik, siis peaks pigem stabiilsust toetama. Seda kommenteeris kolleeg Nestor. "Mingi kaasuse pinnal," ütles ta, "sünnibki seaduse positiivne muutmine."

Kolleeg Sõerd küsis, et see kolme aasta norm on 1993. aastast kehtinud, kust see viis aastat tuli. Korduv küsimus, eks ju? Kolleeg Nestor vastas, et pole midagi imelikku, kui maksumaksja õigus pöörduda riigi poole kestab kauem. See kõlas ka tema äsjases kõnes. Ja siis tuli koosoleku lõpuosa. Komisjoni esimees küsis, millised on ettepanekud, ja kolleeg Rõivas pakkus välja esimest lugemist mitte lõpetada. Toimus hääletamine. Kuus komisjoni liiget olid selle ettepaneku poolt, viis vastu. Nii tekkiski ettepanek võtta eelnõu päevakorda 13. septembril ja esimest lugemist mitte lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on selline küsimus: mitme poolthäälega teile tehti ülesandeks alustada oma ettekannet tolle päeva ilmastikuolude kirjeldamisega?

Mihhail Stalnuhhin

Seda küsimust komisjonis ei arutatud. Teisalt, Eesti riigis seniajani veel minu teada kehtib sõnavabadus ja mitte keegi ei ole reeglis-

tikku, millest peab rääkima kaasettekandja, valmis teinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Ma siiski küsin ka, miks te pidasite vajalikuks nii detailselt meile komisjonis toimunut tutvustada. Reeglina see tavaks ei ole.

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh toreda küsimuse eest! Ma lähtusin eilsest presidendi kõnest. Ta rääkis ka praakseadustest ja seadustest, mis võidakse vastu võtta mingi huvigrupi huvides. Kujutage ette, et kunagi lõpevad ajaloolised teemad – praegu ajaloolased kirjutavad väga palju raamatuid ja artikleid. Varsti on kõik teemad otsa saanud. Kindlasti hakkab keegi kirjutama Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ajalugu. Tekib küsimus, millega nad tegelesid, kuidas arutelu käis. Inimene pöördub rahanduskomisjoni, et teada saada, kuidas käis arutelu selles inimeste jaoks väga tähtsas küsimuses. Ta võtab kätte protokollid ja avastab, et seal on kirjas ainult küsimuse nimetus, nimekiri nendest, kes olid kohale kutsutud, ja siis hääletamise otsus. President rääkis eile, nii palju kui ma mäletan, läbipaistvusest, sellest, et me peame rahvale ligemal olema. Kuidas saab seda olla, kui komisjonis ei ole stenogrammi, ei ole salvestisi? Iga volikogu Eestis peab kaks kuud hoidma seda salvestist, mis on tehtud volikogu istungil. Meie tööst mõnes komisjonis ei ole mitte mingit ülevaadet, kui vaadata neid protokolle, mis selle töö tulemusena on valminud. Nii et tulevaste ajaloolaste huvides olen ma valmis stenografeerima neid küsimusi, mille puhul mind kaasettekandjaks tehakse, ja hästi põhjalikult neid teile ette kandma. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Te alustasite klimatoloogiliste tingimuste kirjeldamisest komisjoni istungil. Kas neis tingimustes võis olla ka midagi sellist, mis mõjutas osa komisjoni liik-

mete tervislikku seisundit, muutes nad pensionäride vastu eriti õelaks?

Mihhail Stalnuhhin

Ei, ma pigem tahtsin ära märkida, et toorkordne suur töö ja vaev komisjonis oli tegelikult väga märkimisväärne, arvestades seda ilma. Seda enam peaksid komisjoni istungid mingi suurema jälje jätma. Minu arvates on meie valijatel sõltumata sellest, millise ilmaga me komisjonides istume, siiski õigus teada, millest me seal räägime, millise argumentatsiooniga seal esineme. Mitte, nagu ütles president, tampida siin seadusi, teadmata nende sisu, nende mõju jne. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Aivar Sõerd, teine küsimus!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Mul on selline küsimus: kas sellel toredal päeval komisjon jõudis tähelepanu pöörata ka probleemile, et eelnõuga muudetakse maksukorralduse seaduse § 33, aga muutmata on jäetud § 89, mis sätestab maksudeklaratsiooni muutmise tähtajad, ja samuti § 98, mis sätestab maksusumma määramise maksuhalduri poolt? Kui maksudeklaratsiooni ei saa muuta rohkem kui kolm aastat tagasiulatuvalt ja ka maksuamet ei saa määrata uut maksusummat rohkem kui kolm aastat, siis selle eelnõuga pensionärid ei saa nõuda tagasi mitte sentigi. Kas sellele probleemile ka sellel ilusal päeval rahanduskomisjon tähelepanu pööras?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, lugupeetud küsija! Lühike vastus on ei. Nüüd pikem vastus: see tähendab, et sisulist arutelu ei toimunudki. Arutelu oli pealiskaudne, kuna Rahandusministeeriumi arvamus oli teada. Teisalt ei näe ma mingit probleemi selles, et oleks vaja muuta ka teisi paragrahve. Selleks on meil olemas Riigikogu töökord, on olemas esimene lugemine, teine lugemine, kolmas lugemine. Me oleme juba selles Riigikogu koosseisus esitanud algusest lõpuni praakeelnõusid. Selline oli maamaksust vabastamise seaduse eelnõu, kus, ma tuletan meelde, oli ainult grammatilisi vigu 11 tükki kahe lehe peal. Aga siiski sai sellest ka asja – vähemalt niiviisi väidetakse. See sai vastu võetud ainult

tänu sellele, et kahe lugemise vahel sai esitada muudatusettepanekuid ja tekst muutus. Kui nüüd huviga asja suhtuda, siis peaks – see on minu isiklik arvamus – esimese lugemise lõpetama ja neid vigu parandama. Teie teete ettepanekuid, me hakkame neid hääletama. Aga see muidugi pidi kõlama siiski komisjoni istungil.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Vahepeal te viitasite siin eilsele presidendi kõnele ja ütlesite, et te rääkisite komisjonis toimunust nii pikalt sellepärast, et president hoiatas meid praakseaduste vastuvõtmise eest. Natuke haakub see ka Aivar Sõerdi küsimusega. Kas te leiate, et see seaduseelnõu, mille arutelu te ette kannate, on praak?

Mihhail Stalnuhhin

Ei leia. Komisjoni poolt määratud kaasettekan djana kannan ma teile ette komisjoni arvamuse selles küsimuses. Mitte ükski inimene komisjoni istungil seda ei väitnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Peeter Laurson, palun!

Peeter Laurson

Hea ettekandja! Milliseid küsimusi teie isiklikult peale selle ilmaküsimuse koosolekul esitasite?

Mihhail Stalnuhhin

Ma kandsin teile ette, kes võtsid arutelust osa. Küsisid need, kes mõnest asjast võib-olla ei saanud aru. Näiteks kuigi kolleeg Nestor rääkis oma selgitavas kõnes kaks korda, miks viis aastat kolme asemel, küsis kaks inimest pärast ikka, miks viis ja mitte kolm. Mulle isiklikult oli see täiesti selge. Minu jaoks oli täiesti selge, et see, kes on tugevam, peab nõrgemale mõnes küsimuses vastu minema. Sellest lähtuvalt peab pensionäride probleem olema lahendatud näiteks sellisel moel seaduse kaudu. Kommet küsida, kui mul on kõik selge, mul ei ole ja ma pean ütleva, et tookordsel istungil ma ei küsinud härra Nestori käest mitte midagi. Pealekauba olin kõvasti hõivatud

sellega, et pidin kõik kirja panema, mis komisjonis toimub.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, hea ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Mihhail Stalnuhhin! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 23 esimesel lugemisel tagasi lükata ja me valmistume hääletamiseks.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud maksukorralduse seaduse § 33 muutmise seaduse eelnõu 23. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Tulemusega poolt 50, vastu 42 ja erapooletuid ei ole leidis ettepanek toetust. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud maksukorralduse seaduse § 33 muutmise seaduse eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 2.)

4. Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (32 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane viimane päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 32 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Eelmine justiitsminister ütles alati, kui hakkas eelnõu tutvustama, et tegemist on väga hea eelnõuga. Mina alustan tutvustamist sõnadega, et see on väga vajalik eelnõu. Iga päev kannatavad kümned, kui mitte sajad inimesed Eestis lähisuhtevägivalda all. Iga päev saab kuskil mõni laps, naine, mees, vanur haiget kas füüsiliselt või moraalselt, ja seda oma kõige lähimate tegevuse tõttu. Meie siin võtame mõõtu, kelle tahe jääb peale, kellel on rohkem võimu. Meil peaks olema kõigil piisavalt empaatiavõimet mõistmaks, et lähisuhtevägivald ei ole teema poliitilisteks mängudeks. Küsimus on kvaliteetses elus, halvimal juhul elus ja surmas. Küsimus on vaimselt terves Eesti rahvas.

Kui nüüd eelnõu juurde minna, siis sellel on kaks olulist eesmärki. Esimene eesmärk on muuta lihtsamaks ajutise lähenemiskeelu ja kohtuotsusega määratava lähenemiskeelu tingimuste täitmise kontrollimine, kasutades selleks elektroonilist valvet. Eelnõu teine eesmärk on diferentseerida karistusi ajutise lähenemiskeelu ja kohtuotsusega määratava lähenemiskeelu tingimuste rikkumise eest ning sanktsioneerida rikkumine ka juhul, kui sellega ei põhjustatud ohtu isiku elule, tervisele või varale, samuti esmakordne rikkumine isiku poolt.

Värskendamaks teie mälu, tuletan meelde – väga paljud Riigikogu eelmise koosseisu liikmed teavad seda kindlasti –, et 2009. aastal oli Riigikogu menetluses sama eelnõu samade eesmärkidega. Kahjuks langes see menetlusest välja seoses eelmise koosseisu töö lõppemisega. Nagu elu ja praktika on näidanud, on see eelnõu ääretult vajalik – lähisuhtevägivald on terav teema, millega me peaksime tegelema.

"Kriminaalpoliitika arengusuundades aastani 2018" on kirjas sellised andmed. Lähenemiskeelu tõkendit on alates 2006. aastast kuni 2010. aasta lõpuni kohaldatud ligi 80 korda. Lähenemiskeeldu ei rikutud 2006. aastal mitte kordagi, 2007. aastal rikuti 6 korda, 2008. aastal 12 korda, 2009. aastal 11 korda ja 2010. aastal 44 korda. Eelnõu eesmärk ongi eelkõige anda võimalus leida lahendused, et lähenemiskeeldu ei rikutaks. Nagu statistika näitab, on rikkumiste arv aasta-aastalt kasvanud.

Mis meie seadusandja eesmärk peaks olema? Meie eesmärk peaks olema võtta vastu selliseid seadusi, et kuritegusid toime ei pandaks ja inimesed nende läbi kannatada ei saaks. 2010. aastal saadeti kohtu alla kaheksa isikut lähenemiskeelu rikkumise eest ja süüdi mõisteti nendest seitse: üks naine ja kuus meest. Määrati üks rahaline karistus 40 000 krooni, kaks vangistust, mis asendati üldkasuliku tööga, ja neli reaalselt vangistust pikkusega 8–10 kuud. Sellised on arvud ja need näitavad hästi, kuhu suunas me tegelikult liigume. Kas see ei pane meid mõtlema, et meil on tegelikult võimalus midagi ära teha? Beth Conny on öelnud: "Pole olemas võimatuid unistusi, on vaid meie piiratud ettekujutus võimalikkusest." Ehk katsume tulla nendest

võimatutest unistustest välja ja asume tegutsema! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale on küsimusi. Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Need viimased arvud, mis sa välja tõid, näitavad ju kindlasti seda, et lähenemiskeeluga seonduvad paragrahvid on tõesti tööle hakanud. Aga elus päris must-valgeid toone ei pruugi esineda. Kas teie esitatud eelnõus pakutu ei või viia – kuidas ma nüüd ütlen? – kannatanupoolse manipulatsioonini? Selline oht võib ähvardada rohkem kui praegu. Ma tean, et sellele on viidanud ka Vabariigi Valitsus oma seisukoha väljaütlemisel. Mis sa arvad sellest?

Kalle Laanet

Aitäh, hea Väino, küsimuse eest! Ükspuha, millise regulatsiooni me vastu võtame, ohte ja riske võib olla nii üht- kui teistpidi. Kuid me peame hindama reaalselt olukorda sellest aspektist, et kui inimesed, kes on kannatanud, ei saa riigilt abi, siis me peame tegema kõik selleks, et me suudaksime seda abi osutada. Üks asi on see, mis siin täna arvudena kirjas on, teine aga reaalne olukord, kus inimesed jäta- vad pöördumata õiguskaitseorganite poole sellepärast, et nad ei saa reaalselt abi. Reaalse abina ma pean silmas just seda, et võidakse määrata lähenemiskeeld – kas ajutine või kohtu poolt. Ning selle ajutise lähenemiskeelu rakendamine ei ole õiguskaitseorganite poolt väga lihtsalt kontrollitav. See on küll seadusesse sisse kirjutatud, kuid praktikas raskesti kontrollitav. Olen nõus sellega, et õiguskaitseorganitel lasuks väga tõsine vastutus, kui seaduses oleks selline võimalus olemas, kui määrataks selline piirang.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Hea ettekandja! Mul on selline üldisem küsimus: mis konkreetseid samme või ettepanekuid on teinud valitsus või valitsus-

koalitsioon kõnealuse probleemistiku lahendamiseks?

Kalle Laanet

Aitäh, Rainer! Ma täna hommikul veel rääkisin justiitsministriga telefonitsi ja justiitsministri vastus oli, et Justiitsministeerium ootab praegu professor Sootaki tehtavat karistusõiguse auditit, et siis võtta vastu konkreetsed otsused, kuidas ja milliste eelnõudega edasi liikuda. See on märk sellest, et valitsus on vähemalt otsustanud tegelda selle problemaatikaga, kuid mina isiklikult soovin, et sellega tegeldaks kiiremini. Üks näide ongi, et täna on juhtivkomisjon teinud ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Eelmine Riigikogu koosseis aga jättis selle eelnõu menetlusse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andrei Korobeinik!

Andrei Korobeinik

Aitäh! Hea ettekandja! Kas te oskate lühidalt seletada, milline võiks olla selle elektroonilise järelevalve tehniline teostus? Kas kuskil maailmas on seda juba tehtud? Kas see eeldab seda, et mõlemad pooled kannavad mingisugust seadet? Palun lihtsalt lühidat kommentaari.

Kalle Laanet

Aitäh, Andrei, küsimuse eest! Konkreetselt rakendusega on tegelnud, ma tean, Siseministeerium. On otsitud analoogiaid muust maailmast, need on olemas. Ja ma isegi tean, et kui Siseministeeriumi juhtis Marko Pomerants, siis jõuti arusaamale, et selline süsteem võiks maksta, kui mu mälu ei peta, umbes 4 miljonit krooni.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Aitäh! Hea ettekandja! Teie eesmärk on ilmselt õilis ja parimat tulemust sooviv. Tahan siiski öelda, et see karistusliik – lähenemiskeeld – on Eesti mõjutusvahendite süsteemis suhteliselt uus fenomen ja nõuab harjumiseks ilmselt teatud aega. Te märkisite ka seda, et selle keelu järgimine on raskesti kontrollitav. Oma eelnõu seletuskirjas märgite, et tahate

sanktsioneerida rikkumise ka juhul, kui sellega ei põhjustatud ohtu isiku elule, tervisele või varale, samuti esmakordse rikkumise isiku poolt. Kas te olete ikka päris veendunud, et selline repressiivne lähenemine parandab selle mõjutusvahendi toimet ja et seda on Eestis võimalik tõhusalt administreerida?

Kalle Laanet

Aitäh, Rait, küsimuse eest! Mina ütleksin, et see on pigem ennetav meede, mitte repressiivne meede. Need, kes tegelikult on lähisuhtevägivalda tundnud, teavad, et lähisuhtevägivalda puhul on seeme, mis idanema hakkab, väga pika mõjuga. Just nimelt range karistusega saab seda mõju ära hoida. See on mõte, mis on eelnõusse kirjutatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Järgmine küsimus on Peeter Laursonilt!

Peeter Laurson

Hea ettekandja! Kas te ei arva, et kannatanu panemine elektroonilise jälgimise alla võib tema põhiseadusest tulenevaid õigusi rikkuda?

Kalle Laanet

Aitäh, Peeter, küsimuse eest! Selge on, et eelkõige saab seda abinõu rakendada kannatanu soovi korral. See on kõige alus.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalle Laanet! Palun ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas eelnõu nr 32 tänavu 13. juunil. Arutelul osales ka Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Tuuli Ploom. Komisjonil oli võimalus tutvuda Vabariigi Valitsuse arvamusega, mille edastas justiitsminister oma 8. juuni kirjaga. Valitsuse seisukoht oli eelnõu sellisel kujul mitte toetada. Ka komisjon jõudis pärast põhjalikku arutelu samale otsusele.

Mis oleksid lühidalt eitava seisukoha põhjused – need oli meil üsna sarnased ja tulid ka valitsuse arvamusest välja – ja probleemid, mis komisjoni istungil üles kerkisid? Kõige-

pealt, komisjon möönis, et lähenemiskeelu temaatika on tõepoolest oluline, ja tunnustas eelnõu esitajate soovi lähenemiskeelu regulatsiooni täpsustada. Samas leiti, et on vaja siiski nii Siseministeeriumi kui ka Justiitsministeeriumi märksa põhjalikumad analüüsi. Seepärast saatis õiguskomisjoni esimees komisjoni nimel 5. juunil kirja mõlemale ministeeriumile, paludes 30. märtsiks 2012. aastaks esitada analüüs ja anda hinnangud, milline on ikkagi reaalne vajadus kohaldada lähenemiskeeldu koos elektroonilise valvega, millised oleksid sobilikud tehnilised lahendused, kui suur nende maksumus ja millised õiguslikud lahendused tuleks rakendada.

Praeguse eelnõu puhul on küsitav kõigepealt sanktsiooni proportsionaalsus karistusseadustiku muudatuse puhul. See tähendab, et juba esmakordse rikkumise eest järgneb kriminaalkaristus ja teistkordse eest vabadusekaotuslik karistus. Nagu ettekandja juba ütles, teine eitava seisukoha põhjus on see, et toimub kogu karistusseadustiku audit eesotsas professor Sootakiga ning kindlasti on mõttekas lahendada need küsimused komplekselt. Samuti oli eelmises ettekandes juttu, et tõepoolest pole selge, kuidas seda tehniliselt lahendada – kas ka kõik pereliikmed saavad mingi elektroonilise seadme. Kahtlemata häirib see ka ohvrite või perekonnaliikmete igapäevast elu. Tõepoolest, ahistaja võib ju ohvreid kimbutada mitte ainult elukohas, vaid ka töökohas või ükskõik kus avalikus kohas. Võib-olla on võimalik ka mobiilsidevõimalusi kasutada või mingeid muid tänapäevaseid tehnilisi lahendusi.

Kokku võttes komisjon otsustas, et tegeleb selle teemaga edasi. Loodame tulla selle juurde kevadel tagasi, aga praegusel kujul me eelnõu ei toeta. Teeme ettepaneku esimest lugemist mitte lõpetada ja lükata eelnõu tagasi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, hea nimekaim, ettekande eest! Kas sa oled nõus natukene valgustama koalitsioonipoliitikute hääletamiseelset nõupidamist? Milliseid argumente seal arutati?

Kalle Jents

Me arutasime seda, kas jätta eelnõu menetlusse. Seda me kõik möönsime – sellest oli täna siin saalis ka juba juttu –, et teemad on olulised ja nendega tuleb tegeleda. Nii me arutasimegi, kas on võimalik jätta eelnõu sellisel kujul menetlusse. Nagu ma lühidalt juba ütlesin, me leidsime, et probleemistik vajab kompleksset lähenemist. Võib-olla tuleb sanktsioonide osa veelgi diferentseerida. Praegu on siin tegelikult ikkagi kaks võimalust. See põhjalik analüüs peaks eelnema, siis saab teema komplekselt uuesti päevakorda võtta.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalle Jents! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 32 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me valmistume hääletamiseks.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 32. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Poolt hääletas 48, vastu 42 inimest, 1 on erapooletu. Ettepanek leidis toetust. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 32 on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 3.)

Head kolleegid! Täiskogu istung on lõppenud. Head päeva!

Istungi lõpp kell 11.45.

Istungi kestus 1 tund ja 45 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 14. september 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Reservide konsolideerimine
2. Riigihanked
3. Vene Teater
4. Olukord päästeteenistuses
5. Euroala kriis
6. Kohalike omavalitsuste kohustustest
7. Haridus ja kultuur 2012. aasta riigieelarves

Istungi rakendamine

1. Riigikontrolli seaduse ja audiitortegevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (58 SE) teine lugemine

2. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (72 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, peaminister! Austatud valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Kõigepealt teeme, palun, kohaloleku kontrolli!

Hetkel registreerus kohalolijaks 48 Riigikogu liiget, puudub 53.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kaitseminister Mart Laar ja kultuuriminister Rein Lang. Head kolleegid! Kuna täna on palju küsimusi, siis kohapeal registreeritud küsimusi saame iga teema kohta lubada ainult kaks. Nii et kellel on nobedamad näpud, see saab küsida.

1. Reservide konsolideerimine

Esimees Ene Ergma

Alustame küsimustega. Palun, kolleeg Eiki Nestor, küsimus peaminister Andrus Ansipile!

Eiki Nestor

Tere! Minu esimene küsimus on rohkem poliitilise kultuuri vallast. Härra peaminister! Valitsustel on olemas partnerid, on nad siis sotsiaalpartnerid või omavalitsusliidud ja neid on ilmselt veel, ning valitsused sõlmivad nendega kokkuleppeid. Poliitilises elus valitsused muutuvad, tuleb järgmine valitsus. Minu küsimus kõlab nii. Kui ühele valitsusele varem sõlmitud kokkulepe partneritega enam ei sobi, milline on siis korrektne tava või mida te peate õigeaks, kas valitsus peaks uuesti istuma läbirääkimiste laua taha ja uue kokkuleppe sõlmima või võib ta käituda nii, nagu ta õigeaks peab, ega pea läbirääkimisi pidama?

Andrus Ansip

Nii ja naa, sõltub kokkulepete sisust. Aga kui te peate praegu silmas sotsiaalkindlustusfondide reserve, siis selle koha peal ma küll ei ütleks, et nii ja naa. Siin on kokkulepped ilmingimata vajalikud. Aga oletame, et mõni partner soovib midagi ebaseaduslikku varem kokkulepitud seadusliku asemel. Siis, ma arvan, valitsus kindlasti ei peaks soostuma selle ebaseadusliku lahendusega. Sellest tulenebki minu vastus: nii ja naa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor, esimene täpsustav küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Ma loodan, et valitsus alustab läbirääkimisi Eesti Tööandjate Keskliidu ja Eesti Ametiühingute Keskliiduga. Kas on nii? Nüüd teine küsimus. Palun väga vabandust, aga minu käest on seda kogu aeg küsitud ja mina olen soovitanud pöörduda peaministri või rahandusministri poole, kuid ilmselt ei ole see küsimus teieni jõudnud. Ma siis küsin selle nüüd ära, et saada vastust kõigi nende jaoks, kes on seda minu käest küsinud. Riigi tulude ja kulude seisukohast annaks sama tulemuse näiteks selline

lihtne teguviis, kui alandada töötuskindlustusmakse määra ja tõsta tulumaksuprotsenti. Riigi fiskaalsed eesmärgid saaksid täidetud, aga seda protesti ja pahameelt, mis on praegu töötuskindlustuse ja haigekassa asjus tööandjate ja ametiühingute poolt, ei oleks. Riigi fiskaalne eesmärk saaks ju samamoodi täidetud.

Andrus Ansip

Ma ei tea, mis päev see täna on, aga vastan, et nii ja naa. Päris nõus ma teiega olla ei saa, et fiskaalsed eesmärgid saaksid täidetud. Lisaks fiskaalsetele eesmärkidele on olemas majanduslikud eesmärgid ja on ka otstarbekus. Ma loodan, et me ikka endiselt räägime sellest, mida ei tahtnud nimetada ei küsija ega suuresti ka vastaja, ehk töötukassa ja haigekassa reservide konsolideerimisest valitsussektori eelarvesse. Praegu käib jutt reservide konsolideerimisest riigikassasse. Kui rääkida laiemalt töötukassa ja haigekassa konsolideerimisest valitsussektorisse, siis selles osas ei ole meil mitte midagi arutada. See ei ole ei valitsuse ega Riigikogu otsustada, selle otsuse on juba ammu langetanud Euroopa Liit. Selle otsuse kohaselt konsolideeritakse sotsiaalkindlustusfondid valitsussektori eelarve tasakaalu ja Eurostat peab selle üle ülima täpsusega arvestust. Nii et siin otsustamise kohta ei ole. Nüüd on küsimus selles, kuidas juhtida kassareserve, mis on olemas nii haigekassal kui ka töötukassal. Haigekassas sisulisi muutusi kavandatud ei ole, sest haigekassa vahendeid, nii reserve kui ka seda kassalist reservi, on kogu aeg teenindanud riigikassa ja seal mingit kvalitatiivset ega kvantitatiivset muutust tulemas ei ole. Töötukassaga on selline lugu, et ühte väikest osa reservist haldab praegu nendevahelise lepingu kohaselt riigikassa, aga teine osa on paigutatud erinevatesse fondidesse. Kuhu täpselt, seda avalikkus ei tea, ja pean tunnustama, et ka mina ei tea. Ma loodan, et see raha ei ole paigutatud riskantsetesse instrumentidesse. Raha juhtimise seisukohast oleks muidugi mõistlik saada täielik ülevaade, kuhu sotsiaalkindlustusfondide reservid täpselt paigutatud on, aga see eeldab kokkulepet.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor, teine täpsustav küsimus!

Eiki Nestor

Nii ja naa. Küsin küsimuse uuesti. Kui alternatiivina sellele, mida tehakse, vähendada töötuskindlustusmakse määra ja tõsta tulumaksu, siis riigi sissetulekud suurenevad, fiskaalne seis selle võrra paraneb ja me ei pea muretsema. Ma pean ütlema, et ma ei näe suurt probleemi selles, kui suur on meie võlakoormuse suhe SKT-sse. Ettepanek on tõsta tulumaksu, alandada töötuskindlustusmakse määra ning jätta haigekassa ja töötukassa iseseisvaks, nagu nad on.

Andrus Ansip

Jah, võib ka nii. Aga kindlasti on haigekassale reservide kogumine ilmtingimata vajalik. Me oleme kriisi ajal näinud, kui vajalikud võivad olla riikidele, aga ka sotsiaalkindlustusfondidele varem kogutud reservid. Töötukassaga on täpselt samasugune lugu. Ilmselt me saame õige pea hakata töötuskindlustusmakse määra alandama ja seejuures ei ole vaja tulumaksu suurendada. Kui me räägime reservide konsolideerimisest ehk reservide vahendite hoiustamisest riigikassas, siis me ei räägi mitte valitsussektori võlakoormuse vähendamisest, vaid me räägime finantside juhtimisest ja selle kvaliteedi parandamisest. Ärgu nüüd Eesti Pank solvugu, nendega ei ole seda räägitud, aga Eesti Panga reservide maht on seoses Eesti liitumisega eurotsooniga oluliselt vähenenud. Kommerts pangad ei pea enam seal hoidma nii palju vahendeid, nagu nad krooni ajal hoidsid. Ma arvan, et mõistlik oleks riigi varasid hallata üleüldse ühest keskusest. Selleks et teha väga otstarbekaid rahapaigutusi, on vaja ülimalt professionaalset kaadrit. Pole mõtet eeldada, et kolme suhteliselt pisikese ressursi paigutamiseks eraldi töötavad meeskonnad on *summa summarum* professionaalsemad, kui see võiks olla ühtse finantsjuhtimisskeemi loomise korral riigi jaoks. Kui me räägime sellest, et konsolideerimisega valitsussektori võlakoormus väheneb, siis tuleb silmas pidada, et ka reservide maht väheneb. See, et valitsussektori võlakoormuse protsent oleks pisut väiksem just konsolideerimise tõttu, ei ole niisugune asi, mis on eesmärk omaette ja mille nimel tuleks praegu pingutada. Efektiivsus, paigutuste kindluse saavutamine – see on eesmärk.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kõigepealt kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Ma esitan küsimuse, mis eelneva teemaga haakub. Täna ajaleht Kesknädal toob välja karmi statistika, et meil on kahe aastaga vähenenud üle 100 000 töökoha – 100 000, 110 000 või 112 000 töökohta on vähenenud ja kadunud. Samal ajal me räägime, et meil on ka töötus vähenenud. Mul on küsimus: mille arvel meil see töötus vähenenud on, kui meil pole töökohti juurde tulnud, ja kas töötud on jäänud statistikast lihtsalt välja? Kas me sellega praegu saamegi uhkeldada? Mida teie analüüs ütleb?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei tea ühtegi tõsiselt võetavat inimest, kes peaks tõsiselt võetavaks allikaks Kesknädalat. Ma soovitan ka teil mitte usaldada seda, mida kirjutab see teie viidatud väljaanne, mis allikaks kindlasti ei kõlba. Meil on olemas Statistikaamet, Statistikaamet teeb kvartaalseid ülevaateid nii töötuse kui ka töökohtade kohta. Palun lugege Statistikaameti kodulehekülge! See on lihtsalt kättesaadav ka kõigile nendele inimestele, kes arvutiga ainult elementaarsel tasemel suhelda suudavad. Te lihtsalt kirjutate www.stat.ee ja siis, kui lehekülg avaneb, tuleb otsida üles sobiv kataloog, klõpsata veel kord peale ning siis numbrid avanevad ja nad kõnelevad teile tõtt, aga mitte seda, mida kõneleb teile Kesknädal.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea peaminister! Kui peaks realiseeruma stsenaarium, mille tõenäosus kevadest peale järjest suurenenud on (selleks tõenäosuseks peetakse 50%), see, et majanduslangusest väljumine on w-kujuline ehk meid võib enne stabiilset tõusu ähvardada veel üks langus, ja kui töötukassa reservid on realiseeritud üldise fiskaalpoliitika eesmärgil, milline on siis valitsuse lahendus selleks puhuks, kui tööpuudus

peaks jälle suurenema ja väljamaksed töötutele seetõttu samamoodi suurenevad?

Andrus Ansip

Aitäh! Me ei ole valitsuses praegu arutanud seda eelnõu, mis peaks töötukassa reservid riigikassasse konsolideerima, aga niipalju kui mina eelnevatest läbirääkimistest teadlik olen, siis nende kavade järgi, mida on arutatud riigikassa ja töötukassa töötajate vahel, peaks märgatavalt lühenema see, mida finantsistid kutsuvad duratsiooniks, ehk paigutuse kestus. Kui praegu on töötukassa reservid väidetavalt paigutatud suhteliselt pikaks perioodiks mulle teadmata instrumentidesse (ütlen veel kord, et ma loodan, et mitte Kreeka pankadesse), siis tulevikus, kui kasutatakse riigikassa teenuseid, on riigikassa rahapaigutused väga konkreetsetl reglementeeritud, need on jälgitavad ja nende puhul on vahendite kättesaadavus tagatud märksa kiirema ajaga kui praegu, kui raha on paigutatud erinevatesse pangavõlakirjadesse üle terve Euroopa. Paindlikkus peab kindlasti jääma. Küsimus on töötukassa reservide hoiustamise riigikassasse. Kui teie hoiustate oma raha ükskõik missuguses Eesti kommertsbankas ja kui te ei ole teinud tähtajalist hoiust, siis te saate igal hetkel seda raha kasutada. Täpselt samamoodi saab ka töötukassa kasutada oma reserve, kui need on paigutatud riigikassasse. Kordan veel kord: haigekassa on seda moodust kasutanud juba aegade algusest ja haigekassal pole minu teada küll probleeme olnud. Meil on riigikassas alati olemas vanas vääringus umbes seitsme miljardi krooni eest likviidseid vahendeid. Nii et ei maksa arvata, et riigikassa muutub ebalikviidseks.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Riigihanked

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Lauri Laasilt kaitseminister Mart Laarile. Palun!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud kaitseminister! Kaitseministeeriumi siseaudit avastas kaitseväes ja Kaitseministeeriumis ulatuslikke

riigihangete seaduse rikkumisi. 2010. aastal toimunud 122-st kaitseväe hankest kontrolliti 44 hanget, nendest sisaldas seadusrikkumisi 33 ehk 68%. Kaitseministeeriumis kontrolliti 29 hanget, neist 17 ei vastanud seadusele. Minu küsimus on järgmine: milliseid konkreetseid meetmeid olete ministrina võtnud, lõpetamaks seadusrikkumisi Kaitseministeeriumis?

Mart Laar

Aitäh, lugupeetud küsija, selle olulise ja tähtsa küsimuse eest! Kõigepealt ütlen täpsustamise mõttes, et au puuduste avastamise eest ei kuulu Kaitseministeeriumi auditile, vaid selle kontrolli tegi Riigikontroll. Tahan teda väga tänada nii Kaitseministeeriumi kui ka kaitseväge nimel selle põhjaliku töö eest. Tõepoolest, kuigi käsitleti kõige riskantsemaid hankeid ning üheski suuremas ja olulisemas riigihankes mingeid puudusi ei leitud, olid puudused kahtlemata olemas. Mida me oleme teinud? Esiteks, selliste tõsiste rikkumiste puhul nagu hangete osadeks jaotamine, kirjalike lepingute sõlmimata jätmine või vale menetlusviisi valimine on kaitseväge juhataja ja ka Rahandusministeerium alustanud järelevalvemenetlust. Kõiki süüdlasi karistatakse riigihangete seaduses ettenähtud sanktsioonide alusel. Kuid see pole kahtlemata oluline. Teie küsimus oli suunatud sellele, mida me teeme, selleks et tulevikus neid asju ära hoida. On selge, et üldine järeldus, mis sellest Riigikontrolli dokumendist tulenes, oli see, et hangete korraldus Kaitseministeeriumi valitsemisalas on liiga killustatud, mistõttu on killustatud ka hangetealase kompetentsi järelevalve. Kindlasti on üks asi see, et olen juba alla kirjutanud tööühma loomise käskkirjale. See tööühm esitab mulle aasta lõpuks konkreetset ettepanekud, et see killustatus lõpetada. See tööühm, võin kinnitada, juba praegu töötab väga aktiivselt. Töö tähtaeg on selle aasta lõpp.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi, esimene täpsustav küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Aitäh ministrile eelmise vastuse eest! Järgnevale küsimusele ma osalise vastuse juba sain, aga küsin siiski selle küsimuse ära. Kas on teada, kui palju on riik

saanud rahalist kahju riigihangete seaduse mitetäitmise tõttu kaitseväes ja Kaitseministeeriumis ning kas te olete pärast seda, kui seadusrikkumine ilmsiks tuli, pöördunud õiguskaitseorganitesse?

Mart Laar

Aitäh! Jah, tõesti, ma sellel teemal juba rääkisin. Järelevalvemenetlus on algatatud ja kõiki süüdlasi karistatakse, kuid tahan lisada seda, mis oli nende ebameeldivate nähtuste kõrval selles auditis kahtlemata meeldiv. Nimelt, selles auditis ei tuvastatud ühtegi korruptsioonikuritegu. See tähendab, et tegemist oli menetluslike rikkumistega, mis olid tingitud ebakompetentsusest või lohakusest. Ei kaitseväge ega Kaitseministeeriumi ei süüdistatud selle auditi põhjal korruptsioonis. Kuid need ilmenud rikkumised näitavad, et asi ei ole mitte üksikjuhtumites või üksikutes ametnikes, asi on selles, et süsteem on olnud liiga killustatud ja vigane. Süüdlaste karistamise kõrval läheb meie peamine tähelepanu nüüd sellele, et süsteem korda teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko, kohapeal registreeritud küsimus!

Marianne Mikko

Aitäh! Kaitseministeeriumis, kus oli tehtud 29 hanget, rikuti seadust 17 juhul, seega, enam kui pooltel juhtudel. Kuna see leidis paljuski aset teie eelkäija ajal, siis kas peaks vastutuse võtma ka teie erakonnakaaslane härra Aaviksoo?

Mart Laar

Aitäh küsimuse eest! Pean tunnistama, et härra Aaviksool, ma arvan, ei ole vaja siin mingit vastutust võtta. Alati tuleb vaadata, kui suur on hangete üldmaht ühes või teises kohas. Nagu eelmine küsija üsna täpselt ütles, käsitleti ju kõikide hangete mahust ainult ühte ja kõige riskantsemat osa, kuid ühtegi korruptsioonikuritegu ei leitud. Peamine on see, et me ei ole siiani suutnud, kuigi seda küsimust on arutatud, viia lõpule hankefunktsioonide ühendamist, mida on juba mõnda aega plaanitud. Ma arvan, et peale seda, kui me koos kaitseväge juhatajaga olukorda väga põhjalikult arutasime, hakkavad need asjad koostöös kait-

seväega kiirelt edasi minema. Kindlasti on oluline ka teise asja käivitamine, milleks olen samuti korralduse andnud. Uuest aastast tuleb võtta kasutusele uus hangete infosüsteem. Varsti jõuab ilmselt Riigikogu ette ka Euroopa Liidu kaitsehangete direktiivi rakendamine, mis samuti olukorra parandamisele kaasa aitab.

Esimees Ene Ergma

Nüüd erakorraliselt viimane kohapeal registreeritud küsimus. Tavaliselt ma ei võimalda ühel inimesel küsida kahte kohapeal registreeritud küsimust, seekord teen seda. Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu! Kui me juba rahast räägime, siis ma tahan küsida Vabadussõja võidusamba kohta. Kas te kinnitate, härra minister, et Vabadussõja võidusammas on nüüd täiesti probleemivaba ehk see ei söö enam konstruktsioonijamade tõttu maksumaksja raha?

Esimees Ene Ergma

Küsimus ei ole riigihangete kohta.

Mart Laar

Kuigi see polnud otseselt riigihangete süsteemi puudutav küsimus, kasutan ma klassikuid ja ütlen: nii ja naa.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud kaitseminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Vene Teater

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Jevgeni Ossinovskilt kultuuriminister Rein Langile.

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kultuuriminister! Mul on teile üks lihtne küsimus. Kaks päeva tagasi Vikerraadio saates esinedes te ütlesite Vene Teatri kohta järgmist: "Selline olukord, kus peetakse imeilusat maja Tallinna kesklinnas, mida ei kasutata teatritegemiseks, lõpeb ära." Kuna mina ei ole ei kultuuriekspert ega ka jurist-santehnik, nagu teie ennast nimetate, siis mina ei saanud päris täpselt aru, mida

te sellega mõtlesite. Kas te võite seda selgitada? See kõlab ähvardusena teatrilt maja ära võtta. Sel juhul oleks tegemist küllalt šarlatanliku lähenemisega, et kui sõrm valutab, siis lõikame terve käe maha.

Rein Lang

Aitäh! See on väga pikk jutt, aga üritame olla hästi lühidad ja konkreetsed. Kui teised teatrid kasutavad nende käsutuses olevat analoogset kinnisvara, nagu on praegu Vene Teatril (üks suur teatrisaal, millele lisanduvad *black box*'id, õigemini, etenduse andmiseks sobib neil üks), aastas keskmiselt 300 etenduse andmiseks statsionaaris, siis Vene Teatris on see arv üle poole väiksem ja järgmiseks hooajaks kavandatakse 79 etendust. Teiseks kasutatakse seda maja kellegi Iljini sõlmitud rendilepingu alusel ka ööklubi tegevuseks, mis alustab teinekord sellisel hetkel, kui Vanemuise külalissetendus ei ole veel lõppenud. Kultuuriministeerium ei kavatsen kindlasti taluda sellist olukorda, kus teatrimaja kasutatakse ebasihpärastelt, mitte teatri tegevuseks, vaid ööklubi või mingiks muuks tegevuseks. Siin ei ole mingisugust seost vene professionaalse teatri tegevusega. Vene professionaalne teater kindlasti jätkab Eestis tegevust, aga mööname, et seal on juhtimisprobleeme.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, esimene täpsustav küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Te siiski mu küsimusele ei vastanud. See, et teatris on juhtimisprobleeme, on selge. Aga minu küsimus ongi see, et kui teatris on juhtimisprobleeme, kas need lahenevad siis, kui me võtame sellelt teatrilt maja ära. Lisaks ei saa ma päris täpselt aru, miks te arvate, et teatrit ei kasutata teatritegemiseks. See, et eelmisel aastal mängiti seal 228 korda ja toodi lavale kaheksa uut lavastust, on minu meelest neidsamu juhtimisprobleeme ja suhteliselt keerulist finantsolukorda arvestades küllaltki märkimisväärne tulemus. See, et algaval hooajal mängitakse 79 korda, käib ju ainult oktoobri, novembri ja detsembri kohta, aasta jooksul tuleb natuke rohkem etendusi, ma arvan, et taas kord üle 200. Nii hull see seis ka ei ole, et võtame neilt maja ära.

Rein Lang

Ma ei ole veel kuulnud sellist asja, et keegi kavatses tingimata teatrit maja ära võtta, aga maja tuleb kasutada teatritegemiseks. See on Kultuuriministeeriumi seisukoht. Kui Vene Teater üksinda ei suuda seda maja oma etendustega küllaldaselt koormata, siis tuleb see avada külalissetendusteks teistele teatritele, mida seni ei ole tehtud. Kaasa arvatud, muide, professionaalsetele vene truppidel Ida-Viru maalt, mida on meil kaks. Narvas on teater Ilmarine ja Kohtla-Järvel teater Tuuleveski, keda mingitel seletamatutel põhjustel sinna mängima pole lastud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine täpsustav küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Eks see vist ole paratamatu, et geeniust tema enda ajas ei mõisteta, aga ma arvan, et oma selliste avaldustega meedias te olete andnud siiski päris tõsise löögi eestivene kultuuri ühele võtmesümbolile ehk Vene Teatrile ja tema reputatsioonile. Mina seda õigeks ei pea. Minu küsimus on: mida kavatses minister ette võtta, et seda kahju korvata, nii et Vene Teatrist võiks kunagi saada ikkagi korralik ja toimiv teater?

Rein Lang

Aitäh! Minister ei tagane oma sõnadest. Teatrimaja tuleb kasutada sihtotstarbeliselt teatritegemiseks, mitte ööklubi või mingiks muuks tegevuseks. Seda liini kavatses Kultuuriministeerium jätkata. Siin ei näe ma küll ühtegi põhjust oma sõnadest taganeda ja kellelki vabandust paluda. Mingit kahju ei ole Vene Teatrile sellega tekitatud. Vastupidi, Vene Teater võiks korralikult tööle hakata.

Esimees Ene Ergma

Nüüd, head kolleegid, palun kaks kohapeal registreeritud küsimust! Kõigepealt kolleeg Eldar Efendijev.

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ajakirjanduses oli teie nimel toodud selline lause: "Sellist vene teatrit meil pole vaja." Võib tulla muidugi kommentaar, et nii või naa, aga ma tahan ikkagi täpsustada, millist vene

teatrit on vaja, et ei tuleks kommentaari, et nii või naa. Muidugi, majast ei ole vaja rääkida, seal on tõesti palju probleeme.

Rein Lang

Jah, keegi muidugi ei ole kasutanud niisugust väljendit, et sellist vene teatrit pole meile vaja. Selle ühe sõna mõtlesite te oma lausesse juurde. Aga millist teatrit on vaja? Ma arvan, et vene kogukonnal Eestis on vaja oma professionaalset teatrit. Ka organisatsiooniliselt peaks see kindlasti olema olema, mitte ainult projekti põhimõttel töötavate truppidel näol. Kas ja kuidas seda tagada, see on miljoni dollari küsimus. Viimase kümne aasta jooksul on proovitud mitmeid variante, ükski seni töötanud ei ole. Isegi kõige professionaalsemad teatrijuhid ei ole saanud Vene Teatri juhtimisega hakkama. Loodame väga, et praegune teatrijuht Jantšek sellega hakkama saab. Aga kindlasti peab teatril olema ka nõukogu, kes aitab, abistab ja suunab teatri juhatust. Ka selle nõukoguga, mööname, on probleeme.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Te teate ju väga hästi ja annate endale aru, et teie väljautlemine raadioeetris tekitas teatud pingeid. Tegelikult, teie olete ainuke inimene, kes suudab neid pingeid maandada. Minu küsimus on väga konkreetne. Selle aasta Vene Teatri eelarve real on 1 437 255 eurot jooksvateks kuludeks ning 84 476 eurot põhivara soetamiseks ja renoveerimiseks. Kas need arvud jäävad ka tuleva aasta eelarves samaks või vastab tõele informatsioon, et te kavatsete 100 000 eurot ära võtta ja anda Rakvere Teatrile?

Rein Lang

Aitäh! Nii ja naa. Eelarveprotsess ei ole lõppenud, aga eelarve võtab lõpuks vastu, muide, Riigikogu. Nii et selle kohta, kas need arvud jäävad selliseks, nagu teie kuskilt hängitud eelarvekavas on, tuleb öelda, et kindlasti ei pruugi see niimoodi olla. Aga mul on hea meel, et teie endise Tallinna abilinnapeana tun-

nete muret Vene Teatri rahalise olukorra pärast. Tallinn ei ole sinna pannud mitte sentigi.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud kultuuriminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Olukord päästeteenistuses

Esimees Ene Ergma

Läheme edasi küsimusega kolleeg Andres Anveltilt peaminister Andrus Ansipile.

Andres Anvelt

Aitäh, proua eesistuja! Härra peaminister! Mina jätkan ikka päästevaldkonna teemat. Teie juhitud valitsuse rahanduspoliitika on vähemalt sõnades olnud suunatud majanduse elavdamisele ja soodsa investeerimiskliima loomisele. Aga üks edukas majanduspoliitiline tegur peaks kahtlemata olema ka turvaline ja ohutu keskkond. Kuidas läheb sellega kokku praegune olukord Päästeameti, kus mitukümmend kallist päästeautot on remondi- ja hoolderaha puudumise tõttu muutumas vanarauaks kuskil muruplatsil ning palgaraha nappuse tõttu pole peaaegu pooltel komandodest elupäästevõimekust? Siiamaani pole ma kuulnud teie juhitava valitsuse Päästeameti päästeplaani. Siit minu küsimus: millal ja kuidas asub valitsus lahendama sellist lausa arengumaade tasemel päästevaldkonna olukorda?

Andrus Ansip

Aitäh! Sealt, kus te lõpetasite, ma kohe alustan. Mina küll ei ole kuulnud, et arengumaades kulutataks 0,4% SKT-st päästeteenistusele või tuletõrjesüsteemi käiguhoidmisele. Teades teie suhtumist Eesti riiki ja päästeteenistusse, printisin ma endale viimase Eurostati aruande päästeteenistuste rahastamise kohta Euroopa Liidus. Sellest selgub, et Eesti rahastab päästeteenistust samal tasemel Bulgaariaga. Me jagame oma 0,4%-ga SKT-st Euroopa Liidus esimest ja teist kohta. Seega, heita ette alarahastamist Riigikogule, teile, ei ole minu meelest põhjust, küll aga tuleb ilmselt ette heita vahendite kasutamise vähest efektiivsust. Te nimetasite, et parkümmend ühikut päästetehnikat seisab, kuna hoolduseks ei ole raha. Mina lugesin suvel mingist *online*-portaalist, et koguni 150 ühikut tehnikat seisab lihtsalt selle-

pärast, et ei ole raha hoolduseks, ja paar päeva hiljem lugesin, et soetatakse veel x ühikut tehnikat juurde. Ma olen kuulnud, et kolm helikopterit, mis meil on soetatud, on korraga lennuvõimetud. Sõbrad! See on tõsine juhtimisprobleem, see on vahendite kasutamise efektiivsuse küsimus. Kui vahendeid kasutatakse selleks, et üha uusi ja uusi seadmeid soetada, aga samal ajal ei mõelda sellele, kust tulevad inimesed, kes hakkavad neid seadmeid kasutama, kust tulevad vahendid, selleks et sinna seadmesse kütust osta, siis on tegemist väga tõsiste juhtimisprobleemidega. Ma arvan, et need tuleb Päästeameti lahendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, esimene täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh! Härra peaminister! Ma tahtsin küll küsida veel Päästeameti kohta, aga kuna mul on kaks võimalust küsida, siis ma kõigepealt küsin järgmist. Äkki te juhataate mind õigele teele ja vastate küsimusele, milline on Andres Anvelti suhtumine Eesti riiki.

Andrus Ansip

Teie eelnevast küsimusest sai igauks teha järelduse, et teie jaoks on Eesti riik midagi, mis asub allpool arengumaa arengutaset. Selle suhtumisega ma kategooriliselt nõus olla ei saa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh, härra peaminister! Sain suunised edaspidiseks eluks. Aga kui te minu küsimust korralikult kuulasite, siis te teate, et ma ei rääkinud niivõrd rahast. Ma küsisin, millal ja kuidas asub valitsus olukorda lahendama. Te küll osaliselt vastasite, et asi on juhtimiskriisis. Siis ma küsin, millal asutakse seda lahendama, sest sellest kriisist me oleme juba tegelikult aasta otsa rääkinud.

Andrus Ansip

Aitäh! Lugesin eilsest või üleilsest Postimehest päästeteenistuses kõrgel ametikohal

oleva töötaja arvamislugu ja julgen öelda, et selles artiklis kirjutatu oli väga mõistlik. Jah, kui meil on elupäästevõimekuseta üksusi, siis on edaspidiseks tegutsemiseks kaks võimalust: tuleb luua elupäästevõimekus või tuleb need sisuliselt võimetud struktuuriüksused liita võimekate struktuuriüksustega. Kindlasti ei tohi luua inimestele illusiooni, et pelk maakaardile lipukese asetamine tähendab seda, et inimeste turvalisus on tagatud, vaid tuleb inimeste julgeolek sisuliselt tagada. Mina saan aru, et päästeteenistuses ning Politsei- ja Piirivalveametis inimesed nende probleemidega tegelevad. Ma ei näe praegust olukorda mustades värvides, ma näen arenguid päris headena. Kui te vaatate statistikat, siis näete, et ka tuleõnnetustes hukkunute ja uppunute arv on võrreldamatult väiksem, kui oli veel paar aastat tagasi. Ehk ka tulemused räägivad sellest, et vahendite kasutamine on märksa efektiivsem, kui teie esitatud küsimuse taustal see võiks inimestele tunduda.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Euroala kriis

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Inara Luigalt peaminister Andrus Ansipile. Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud proua juhataja! Lugupeetud minister! Me kõik teame, et euroala on vallanud finantskriis. Paar aastat tagasi tegi Eesti riik väga tugevaid jõupingutusi, et euroalaga liituda. Sellest aastast me kasutame eurot, aga meid valdab tunne, et me oleme sattunud sellisesse olukorda, millest me varem teadlikud ei olnud. Nii Riigikogus kui ka üldsuse ees on valitsus maalinud euroalast pildi kui väga positiivsest alast, lausa paradiisist, mis toob meile investeringuid, mis omakorda loovad töökohti, ja kogu meie majanduse seis paraneb. Kui arvusid vaadata, siis näeme, et tegelikult oli olukord Euroopa Liidus juba paar aastat tagasi küllaltki ärev. 2009. aastal teatas Kreeka makseraskustest, 2010. aasta jaanuaris ja märtsis teatasid raskustest Portugal ja Hispaania.

Kreeka sai abi juba eelmisel aastal. Miks valitsus ei rääkinud meile õigel ajal ausalt ka euroala raskustest?

Esimees Ene Ergma

Üks minut on küsimuse esitamiseks aega!

Andrus Ansip

No mitte ei arvaks, et Eestis peaksid tagasi tulema need ajad, kus hakatakse ajalehti valjult ette lugema. Ammugi ei pea ma mõistlikuks seda, et ajalehtede valjul häälel ettelugemise formaati rakendatakse riigi parlamendis. Andmed selle kohta, mis eurotsooni kuuluvates liikmesriikides toimus, on vaba ajakirjanduse vahendusel kättesaadavad kõigile. Teame, et riike on maksejõuetuks muutunud (Kreeka seda ei ole) üle maailma eri aegadel, ja ka see informatsioon on kõigile lugejatele kättesaadav. Pean Eesti liitumist eurotsooniga Eestile endiselt väga kasulikuks. Euro ei ole kriisis, eurotsoon ei ole kriisis, kriisis on konkreetsed eurotsooni liikmesriigid. Mitmed nendest liikmesriikidest, kes veel paar kuud tagasi olid suhteliselt sügavas kriisis, hakkavad kriisist juba väljuma. Tõsi, Kreeka puhul meil nii optimistlikeks hinnanguteks veel põhjust ei ole. Aga tänu sellele, et Eesti on liitunud eurotsooniga, on Eestisse tulnud väga palju otse-seid välisinvesteeringuid. Need otsesed välisinvesteeringud loovad meile uusi töökohti. Loomulikult on otsesed välisinvesteeringud ka need, mis veavad meie ekspordisektorit. Ekspordi maht on viimastel aastatel Eestis väga kiiresti kasvanud. Kui veel poolteist aastat tagasi, märtsis 2010, oli registreeritud töötuid 14,6%, siis praegu on neid 7,3%, see protsent on kaks korda vähenenud. Mille tõttu see kõik toimunud on? See ongi toimunud põhiliselt selle tõttu, et välisinvestorid on Eestit usaldanud ja siia oma investeeringud teinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, esimene täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Austatud minister! Võtame siis asja natuke kitsamalt ...

Esimees Ene Ergma

Peaminister, palun!

Inara Luigas

Austatud peaminister, vabandust! Võtame siis asja natuke kitsamalt. Te ütlesite õigesti, et mitte eurotsoon ei ole kriisis, vaid eurotsooni liikmesriigid on kriisis. Samuti teame, et kõik Euroopa Liidu liikmesriigid on seotud ühe paktiga, nimelt, stabiilsuse ja kasvu paktiga. Kõik Euroopa Liidu liikmesriigid peavad esitama aruandeid. See pakt tähendab, et on olemas kontroll riigieelarve ja riigi võetavate laenude üle. Eesti riik täitis pakti väga täpselt, tegi kärpeid, kasutati ära erakorraline pensionireserv jne. Kas te olete teadlik, millest see tuleneb, ja kas rahandusminister on teid informeerinud, miks see kasvu ja stabiilsuse pakt on ühe riigi suhtes nii fikseeritud, aga näiteks Kreeka suhtes ei ole? Kas Eesti oma eeskujulikkusele tuginedes on teinud siin ka mingeid ettepanekuid?

Andrus Ansip

Stabiilsuse ja kasvu pakti kriteeriumide täitmine on läbinähtav ja läbipaistev, need andmed on kättesaadavad kõigile inimestele, kes soovivad seda protsessi jälgida. Tuleb tunnistada, et meie jaoks juba suuresti seljatanud jäänud ülemaailmne finantskriis on sundinud enamikku Euroopa Liidu liikmesriike stabiilsuse ja kasvu pakti rikkuma. Otse öeldes, sellest kriisist on ainult kolm riiki tulnud läbi nii, et nende suhtes pole algatatud ülemäärase eelarvedefitsiidi menetlust. Need kolm riiki on Luksemburg, Rootsi ja Eesti. Soome suhtes menetlus algatati, aga minu teadmiste järgi on praegu, kui nad on täitnud defitsiidi kriteeriumi, see protseduur lõpetatud. Kõigis ülejäänud Euroopa Liidu liikmesriikides on endiselt tegemist ülemäärase eelarvedefitsiidi menetlusega. Miks? Riigid ei olnud nii sügavaks finantskriisiks ilmselgelt valmis. Kui see kriis Euroopa Liitu ja kogu maailma tabas, siis oldi sunnitud rohkem vahendeid laenama. Eestile olid suuresti abiks varem kogutud reservid. Me ei pidanud krediidikriisi minema. Jah, me oleme oma kulutusi oluliselt kärpinud, aga ma tuletan meelde, et võrreldes 2008. aasta kulutuste tasemega kulutused 2009. aastal väga palju väiksemad ei olnud. 2008 – 90,1 miljardit krooni, 2009 – 2,8 miljardit vähem ehk 87,3 miljardit krooni. Sellest 2,8 miljardist, mis on kahe aasta vahe, tuli 1,3 miljardit riigi sissetulekute peatamisest teise pensionisam-

basse. Seega, 1,5 miljardit. Võrreldes lätlaste või kreeklaste kärbetega oleme suhteliselt vähe kärpinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Ma küsin ikkagi ühe küsimuse euroala kriisi, mitte Eesti eelarve kohta. Nimelt hakkab Eesti osalema Euroopa Finantsstabiilsuse Fondis ja tegema sinna makseid. Esimene makse on 48 000 eurot, mis on sissetulek. Edasi hakkame tegema teatud summa ulatuses iga-aastaseid makseid. Minu küsimus on järgmine. Kuna Euroopa Finantsstabiilsuse Fond on Luksemburgis registreeritud aktsiaselts, mis tegutseb eraõigusliku raamlepingu alusel, siis kas Eesti riigil on olemas veel mingisuguseid varilepinguid, mis kohustavad tulevikus tegema makseid mõnda aktsiaseltsi?

Andrus Ansip

Aitäh! Sellele küsimusele ma hästi pihta ei saanud. Kui te avastasite, et kusagil on aktsiaselts, kuhu riikide valitsused raha kandivad ja siis see raha sealt haihtub, siis see avastus on vale, seda võimalust ei eksisteeri. Veel kord vana jutt. Teine maailmasõda polnud veel lõppenud, kui sõdivate riikide finantsjuhivad tulid Ameerika Ühendriikides Bretton Woodsis kokku ja otsustasid, missugune peab olema see finantsraamistik, mis hakkab reguleerima rahvusvahelist rahandust pärast Teist maailmasõda. Siis otsustati luua ka vastastikuse abistamise kassa, mida me praegu tunneme Rahvusvahelise Valuutafondina. Kui Eesti võttis kasutusele oma krooni, otsustas Eesti ilma igasuguse suure debatita selle vastastikuse abistamise kassa liikmeks astuda. IMF on aastate jooksul abistanud igasuguseid riike. Enamasti on see tingimuslik abi (see ei olegi abi, see on tegelikult laen) olnud väga efektiivne. Need riigid on saanud oma rahanduse korda ja Rahvusvaheline Valuutafond ei ole sugugi kehvemaks ega vaesemaks jäänud, kui ta on väga vaeseid ja väga suurde hätta sattunud riike abistanud, vaid on muutunud ainult mõjuvõimsamaks. Kui loodi eurotsoon, siis millegipärast arvati, et eurotsooni või Euroopa Liidu jaoks sellist

vastastikuse abistamise kassat vaja ei ole. Kriis on kõigile teinud ilmselgeks, et ka eurosooni jaoks läheb vaja niisugust vastastikuse abistamise kassat, ja on otsustatud luua ESM. Aga kuna ESM-i loomine nõuab pikemaid protseduure ja aluslepingu muutmist ning abivajadus on olnud akuutne, siis on loodud ajutine mehhanism, milleks on EFSF. Ma pean täiesti loomulikuks, et me selle mehhanismiga liitume. Kindlasti ei vasta tööle väited, et kui sinna raha maksta, siis see läheb nagu musta muti-
auku.

Esimees Ene Ergma

Härra peaminister! Kaks minutit on vastamiseks aega. Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust! Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Härra peaminister! Mul on tunne, et Euroopa päästepakettidest ning Euroopa ja Kreeka võlakriisist lihtsalt ei taheta rääkida. Seda ei võetud tõesti teemaks nendel aegadel, kui me läksime eurole üle. Rahvale ei räägitud, et neid riike on juba varem abistatud. Aga selge on see, et inimestele tunduvad pisut ebaõiglased need summad, millega Eesti neid riike peab toetama. Need on ikkagi väga suured summad, aastatega tuleb umbes kolmandik riigieelarvest. Me tegime ju suuri kärpeid ja tohutuid maksutõuse, külmutasime pensionid. Mul on tunne, et kreeklased joovad veini edasi ja maksavad oma eakatele kõrget pensioni, aga meie maksame selle kõik kinni.

Andrus Ansip

Aitäh! Teie tunne petab teid. Kui Eesti liitub EFSF-iga või me osaleme ESM-i asutamises (üks vastastikuse abistamise kassa kõik, üks), siis see, et me asutame ühe uue vastastikuse abistamise kassa Rahvusvahelise Valuutafondi kõrvale, ei tähenda, et sealt hakkab raha ilma igasuguse kontrollita minema Kreekasse, muutub seal kohe ousoks ja pärast seda hakkavad kõik sirtakit vihtuma. Minu arvates on selline ettekujutus äärmiselt primitiivne ja ka solvav. Solvav mitte ainult Kreeka riigile ja rahvale, vaid see on solvav ka kõigi Euroopa Liidu liikmesriikide juhtidele, kindlasti on see solvav ka Euroopa Keskpanga töötajatele. Rahvusvaheline Valuutafond annab abi rangelt

tingimuslikult. Kui teatud tingimused täidetakse, siis abi saadakse, kui ei täideta, siis järjekordset laenumakset ei tule. Euroopa Liit kavatseb oma vastastikuse abistamise kassa panna tööle täpselt samal printsiibil, nagu töötab Rahvusvaheline Valuutafond. Kui abi vajav riik tahab saada laenu, peab ta täitma konkreetseid tingimused, kärpima avaliku sektori kulutusi, viima läbi teatud struktuurseid reforme, mis aitavad kulutusi kokku hoida, tõstma makse jne. Elu on näidanud, et IMF on olnud edukas ja edukad on valdavalt olnud ka need riigid, kes on sealt abi saanud. Meil ei maksaks umbusaldada Euroopa Liidu juhte, kes loovad samasugust abimehhanismi Euroopa Liidu ja eurosooni jaoks, ja meil ei maksaks eeldada, et seal Brüsselis on tegemist selliste inimestega, kes ainult raha põletada oskavad.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua Riigikogu esimees! Austatud härra peaminister! Nagu te ütlesite, abi on tegelikult laen. Aga laen on tegelikult ka abi. Me elame Kreekaga ühes Euroopa Liidus. Kui ühel liikmel läheb pahasti, siis tulevad teised ikka appi. Ainult häda on selles, et ega Kreeka millegi muuga seda laenu ei garanteeri kui tulevase maksutuluga, sest ta ei saa pantida ei akropoli ega Rhodose saart, aga kasutab ta seda raha praeguste aukude täiteks. Kuidas ja millal tulu tuleb, seda me ei oska prognoosida, aga samas me ju garanteerime laenu. Kui näiteks mina joon ousot ja tantsin sirtakit ning minu eelarves on auk, siis ega teie kui mõistlik inimene ei tule ju minu laenu garanteerima. Meile on korduvalt räägitud, et seda garantiid ei võeta kasutusele. Kas keegi on ka teinud millegi alusel mingeid arvutusi, kas tuleb garantiid välja maksta või ei, ja milline on selle tõenäosus?

Andrus Ansip

Kui laenu antakse abivajajale rangelt tingimuslikult, siis tuleb tingimused seada sellisel, et nende täitmise korral oleks laenu tagasi saamata jäämise võimalus null. Selline ongi olnud Rahvusvahelise Valuutafondi senine praktika. Tundub, et väga paljude inimeste

jaoks on Kreeka midagi niisugust, mis sugugi meie kultuuriruumi ei mahu, arvatakse, et seal elavad ainult vastutustundetud inimesed. Ma väidan kindlalt, et selline usk on vale. Võtkem siitsamast naabrusest näide, kuidas rahvusvahelisest finantsabist on ühele riigile kasu olnud. Kaks aastat tagasi oli Läti kogu maailma arvates kõige sügavama kriisi keskmes. Tõepoolest, siis prognoositi nende valitsussektori aastaseks defitsiidiks 20% SKT-st. Rahvusvahelistelt finantsturgudelt nad raha laenata ei suutnud, sest nad ei olnud usaldusväärsed. Ainus võimalus riigi pankrotti minekut vältida oligi küsida abi Rahvusvaheliselt Valuutafondilt ja Euroopa Liidult. Nad said seda abi. See abi koos väga efektiivse tegutsemisega Läti parlamendis ja Läti valitsuses on teinud imet. Nende selle aasta defitsiit on 3,8% SKT-st ja järgmise aasta oma 2,5% SKT-st. Sisuliselt saab Lätist, kes on olnud kõige enam korrast ära oleva rahandusega riik Euroopa Liidus, kahe või kolme aastaga üks kõige paremini korras oleva rahandusega riik Euroopa Liidus. Kui see oli võimalik Lätis, siis ma küsin, miks see ei peaks olema võimalik teistes riikides. Me ju ei räägi praegu niisama mustades toonides Iirimaast ja Portugalist, nagu me räägime Kreekast.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Kohalike omavalitsuste kohustustest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Kajar Lemberilt peaminister Andrus Ansipile.

Kajar Lember

Aitäh! Hea peaminister! Mõned päevad tagasi lausus Vabariigi President siinsamas saalis, et tema ei saa aru, miks riik ei taha isegi Riigikohtu lahendi valguses tegelda omavalitsuste tulubaasi ja kohustuste vastavusse viimisega. Teadaolevalt otsustas Riigikohus 2010. aasta märtsis, et praeguste õigusaktide järgi ei ole võimalik teada saada, milline on omavalitsuste riiklike ja kohalike ülesannete maht ja kui palju oleks just nende riiklike täitmiseks raha vaja. Seetõttu küsingi, mida on valitsus selle poolteise aasta jooksul ette võt-

nud presidendi viidatud Riigikohtu lahendi järgimiseks.

Andrus Ansip

Aitäh! Ka Riigikogu poolt selleks aastaks kinnitatud eelarve järgis ju Riigikohtu ettekirjutatut. See on protsess, nimelt kohalike omavalitsuste kohustuste selge eraldamine kohaliku omavalitsuse täidetavatest riiklikest ülesannetest. Tunnistagem, et Eesti kohalikud omavalitsused, võrrelduna teiste Euroopa Liidu liikmesriikide omadega, ei ole rahalises mõttes kindlasti vaesed. Kui Eesti avaliku sektori kulutustest tehakse kohalikul tasandil umbes 25%, siis selle 25%-ga me jääme kaugel maha Taanist, kus kohaliku omavalitsuse tasandil tehakse 60% kõigist avaliku sektori kulutustest, või ka Rootsist, kus see kulutuste tase on ligi 50%, aga me oleme Euroopa Liidus kümnendal kohal. Maltal kulutatakse 1,5% ja keegi ei räägi, et seal ei ole kohalikku demokraatiat. Nii et küsimus ei ole kulutuste mahus, küsimus on riiklike ja kohalike ülesannete piiritlemises. Me oleme seda teemat valitsuskabinetis korduvalt arutanud ja oleme püstitanud ka konkreetseid ülesanded. Näiteks Kaitseministeerium – minister istub siin minu kõrval – töötab selle kallal, et selgelt piiritleda kohaliku omavalitsuse ja riigi ülesanded seoses sõjaolukorraga. See töö saab tehtud ja ükskord jõuab see ka Riigikokku. On arutletud toimetulekutoetuse vahendite väljamaksmise üle ja leitud, et toimetulekutoetus ei ole riiklik ülesanne. Riik eraldab küll vahendid, kuid toetuse maksab välja kohalik omavalitsus, ja vahendid selleks on eraldatud. Täpselt samamoodi on see selektsioon, mis on kohalik, mis on riiklik, tehtud ka teistes valdkondades ja see protsess jätkub.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember, esimene täpsustav küsimus!

Kajar Lember

Ma tean, et Siseministeerium näiteks on koostanud kohtulahendi valguses kohalike omavalitsuste ülesannete ja kohalike omavalitsusüksuste riiklike ülesannete piiritlemise juhendi, aga minu andmetel on asi selle juhendiga piirdunudki, kuigi valitsus arutas seda küsimust esimest korda 1. aprillil 2010. Kas te

olete veendunud, et regionaalminister sai aru, mida ta tegema peab, ja suhtub sellesse täie tõsidusega?

Andrus Ansip

Kindlasti suhtuvad kõik ministrid neile pandud ülesannetesse täie tõsidusega ja ma väidan, et Riigikohtu poolt valitsusele ja eelkõige Riigikogule ülesandeks pandu saab ka tehtud. Me oleme selle protsessiga päris kaugele jõudnud. Kui esimene ehmatas oli selline, et me peame kõik ringi tegema, siis pikemal kaalumisel, konsulteerimisel ja juurdlemisel me jõudsime arusaamisele, et see ülesande maht väga ulatuslik polegi. Saame hakkama!

Esimees Ene Ergma

Palun kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Teie endise omavalitsusjuhina peaksite väga hästi teadma, millises seisus omavalitsused täna sel päeval on. Ma küsin: kas omavalitsused tõesti ei taha täna sel päeval teid remontida ja tänavavalgustust öösel sisse lülitada või on küsimus ikkagi omavalitsuste rahastamises?

Andrus Ansip

Jah, see sõltub nüüd kohalikust omavalitsusest. Ma ei taha veel kord öelda nii ja naa, aga mõnes kohalikus omavalitsuses, mille nime me kõik teame, raha justkui on, aga seda raha kasutatakse propaganda tarvis, selle asemel et lappida asfaldiauke. Nii et kohalikul tasandil on tegemist valikute tegemisega. Mõnes kohalikus omavalitsuses on asjad hästi korras, teises kohalikus omavalitsuses pole peale propaganda midagi korras.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlese.

7. Haridus ja kultuur 2012. aasta riigieelarves

Esimees Ene Ergma

Meil on jäänud aega üheks väga lühikeseks küsimuseks. Palun, kolleeg Jaak Allik, küsimus peaministrile!

Jaak Allik

Lugupeetud härra peaminister! Alates 1990. aastate keskpaigast kuni 2007. aastani on kõrgis valitsusk koalitsiooni lepinguis olnud sõnastatud haridus- ja kultuuritöötajate võrdse palgatõusu vajadus. Viimastel aastatel on kultuuritöötajate palgad oluliselt langenud, haridustöötajate palk jäi masuajal enam-vähem püsima. Nagu teame, on reaalpalga jätkuva languse tingimustes nominaalpalgad erasektoris viimasel aastal 5% kasvanud. Eesti õpetajate neto- ja brutopalgaga oleme OECD viimastel andmetel OECD riikide seas viimase nelja hulgas. Millised on valitsuse kavad leida praegu arutusel olevas 2012. aasta eelarves lisavahendeid haridus- ja kultuuritöötajate palga tõusuks?

Esimees Ene Ergma

Härra peaminister, palun lühikest vastust!

Andrus Ansip

Aitäh! Kui nende vahenditega oleks niisama lihtne, et neid tuleb lihtsalt leida, küllap meie siis hoolega otsiksime ja palju leiaksime. Aga tegelikus elus tuleb teha struktuurireforme valdkonnas tervikuna. Kui jälle vaadata Euroopa Liidu kontekstis, siis proportsioonina sise-majanduse kogutoodangust on kultuur väga hästi rahastatud – esimesel kohal. Haridus on Euroopa Liidus neljandal kohal. Aga ometi on meil kuhjaga rahulolematust ja selleks, et seda rahulolematust kõrvaldada, tuleb valdkonna seest otsida võimalusi vahendite efektiivsemaks kasutamiseks, nii et ka sektoris töötavate inimeste rahulolu ja õnnetunne suureneks.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise, kuna infotunni aeg on läbi. Suur tänu, lugupeetud Riigikogu liikmed, küsimuste esitamise eest! Suur tänu, valitsusliikmed ja peaminister, vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu esimese töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! 20 Riigikogu liikme nimel annan üle arupärimise õiguskantslerile. Põhiseaduse § 15 ja Euroopa inimõiguste konventsiooni artikkel 6 näevad ette isiku õiguse õiglasele kohtupidamisele. Kohtule on antud võimalus võtta isik kuni kuueks kuuks vahi alla. Seda otsustab kohtunik prokuröri esitatud materjalide alusel, kusjuures prokurör ei pea esitama mitte kõiki eeluurimismaterjale, vaid ainult need, millega ta soovib põhjendada, et isikult vabaduse võtmine on vajalik. Ja teebki siis kohtunik otsuse ja võtab isikult kuueks kuuks vabaduse, aga isikul endal ja tema advokaadil puudub vähimgi võimalus teada saada, milliste konkreetsete tõendite alusel on kohtunik selliselt otsustanud ning kas kohtunik on teinud seda õiglaselt ja põhjendatult. Prokuratuur väidab, et eeluurimisandmete avaldamine võib kahjustada tõe tuvastamist, kuid see väide on üldsõnaline, seda ei saa keegi kontrollida ja tegelikkuses ka ei kontrolli. Selle tagajärjel on vahistamisest sageli kujunenud täitevvõimupoolne sunnivahendi kohaldamine, mille abil saavutatakse isiku poolt ebaõigete ütluste andmine tema enda vastu. Paljude isikute elukorralduse tõttu – pangalaenud, liisingud, ülalpeetavad ja muu taoline – ei ole nende lähedastel võimalik ilma oluliselt elukvaliteeti kaotamata edasi elada ja isikud eelistavad parem tunnistada ennast süüdi kuriteos, mida nad ei ole sooritanud, kui lasta enda lähedastel elatusvahenditest ilma jääda, kaotada kodu ja muu säärane. Rõhutame siinkohal, et tegemist ei ole isikutega, kelle süü on kohtus ausa ja õiglase kohtumenetlusega tuvastatud, vaid isikutega, kellelt on võetud vabadus tõendite alusel, millest meil pole aimugi. Sellest olukorrast lähtuvalt esitamegi õiguskantslerile paar küsimust. Alla on kirjutanud 20 Riigikogu liiget.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatuse nimel olen vastu võtnud ühe arupärimise, ja kui arupärimine vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd järgmised teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: 1) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud jätme-seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivko-

misjon – keskkonnakomisjon; 2) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; 3) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud rahuaja riigikaitse seaduse ja sõja-aja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; 4) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; 5) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud kiirgus-seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon; 6) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; 7) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud kaubandusliku meresõidu seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; 8) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud elektrituruseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; 9) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud tolliseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; 10) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; 11) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; 12) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud investeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – väliskomisjon; 13) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; 14) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud ülikooliseaduse, rakendus-

kõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon; 15) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; 16) Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril algatatud Riigikogu otsuse "Riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon.

Head kolleegid, palun kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 91 Riigikogu liiget, puudub 10.

1. Riigikontrolli seaduse ja audiitor-tegevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (58 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame tänaste päevakorrapunktide arutelu. Tänapäevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Riigikontrolli seaduse ja audiitoritegevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 58 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti majanduskomisjoni esimehe kolleeg Kaja Kallase!

Kaja Kallas

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Majanduskomisjon arutas eelnõu 58 kahel istungil: esimene istung toimus 7. juunil ja teine istung 12. septembril. 7. juunil olid istungile kutsutud ka Rahandusministeeriumi ettevõtjate ja arvestuspoliitika osakonna juhataja Kurmet Ojamaa, kes andis meile ülevaate audiitoritegevuse seaduse rakendustähtaegadest ja nendega seonduvatest probleemidest, miks neid on nii palju edasi lükatud.

Komisjon arutas asja ja otsustas saata eelnõu 58 Riigikogu täiskogu istungile teiseks lugemiseks 14. septembril ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Juhul, kui teine lugemine lõpetatakse, siis viia eelnõu kolmas lugemine läbi 15. septembril. Mõlemad otsused võeti vastu konsensusel.

12. septembril toimus majanduskomisjoni istung, kus me nimetatud eelnõu uuesti arutasime. Eelkõige arutasime vahepeal saabunud muudatusettepanekuid ja nende muudatusettepanekute teisele lugemisele saatmist. Juunikui-

sel komisjoni istungil tõusetus nende tähtaegade pikendamise küsimus. Kolleeg Lembit Kaljuvee tegi ettepaneku seda tähtaega isegi veel rohkem pikendada, kui riik oli ette näinud, selleks et kõik saaksid oma kohustused õigeks ajaks täidetud. Rahandusministeerium oli kaalunud majanduskomisjoni istungil esitatud tähtaegade pikendamise ettepanekut ning valmistanud selles osas ette omapoolse muudatusettepaneku. Majanduskomisjoni istungil otsustati täielikult arvestada eelnõu algatajalt laekunud ettepanekut. Selle otsuse poolt oli 9 komisjoni liiget, vastu oli null ja erapooletuid samuti null. Eelnõu menetluse osas otsustati jääda 7. juuni istungil tehtud otsuste juurde. Ka see otsus võeti vastu konsensusel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kaja Kallas! Küsimusi ettekandjale ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Audiitoritegevuse seadus on järjekordne näide meie läbikukkumisest seaduste menetlemisel. Ma olin ise eelmises Riigikogus majanduskomisjonis, kus audiitoritegevuse seadus arutuse all oli, ja mäletan väga selgesti, kui palju see seadus emotsioone tekitas. Esiolgu tundus, et audiitorite tahe on seadus hästi kiiresti ära menetleda, kuna siis tekiks meil kahekihiline auditeerimise süsteem ja nn vandeaudiitoril õnnestuks ettevõtjatele natukene kõrgema hinnakirjaga kirves sisse lüüa, sest teatud tingimustel on ju auditeerimine ettevõtetele kohustuslik. Hiljem selgus, et need kahtlused olid täiesti põhjendamatud, sest sellist vandeaudiitorite või tulevaste vandeaudiitorite vandenõu olemas ei olnud.

Järgmine diskussioonikoht tekkis sellest, et seadus laiendab ju oluliselt auditeerimiskohustust, viib sisse teatud kahekihilise auditeerimise, kus ühel juhul lihtsalt vaadatakse üle, teisel juhul tekib audiitoril ka vastutus selle eest, mida ta on üle vaadanud jne, jne. Asjaga oli hirmus kiire.

Ühel hetkel said audiitorid aru, et neile pannakse peale kohustusi, mida nad suhteliselt suure tõenäosusega ei ole võimelised operatiivselt täitma või võib-olla üleüldse ei taha täita. Kui audiitorite esindajad Riigikogu eri

fraktsioonide juurde kohale jõudsid – vähemalt Keskerakonna fraktsiooni nad jõudsid –, selgus, et nende ettepanekute kuulamiseks on juba selgelt liiga hilja. Eelnõu algatajate surve oli fantastiline ja meelekindel, et me ei saa siin mitte mingil juhul enam midagi diskuteerida, me peame selle nüüd ära tegema, sest meil on sellega kiire. Nüüd me oleme täpselt samasuguses olukorras, nagu me olime liiklusseaduse menetlemisel. Meil oli liiklusseadusega ka nii hirmus kiire ja siis me tegime seadusloome praaki. Täna me oleme täpselt samas olukorras ja päris naljakas on seletuskirja lugeda, kodanik Kurmet Ojamaa öeldule viidates võime öelda, et Rahandusministeeriumi seisukoht on selline: muidu on meil kõik pahasti, praegu me aegadega välja ei tule, aga üks on hea – audiitorite vaimse tervisega meil probleeme pole, sest üheksa audiitorit või mis iganes number see seletuskirjas on, kes on eksamil käinud, on selle põhimõtteliselt sooritanud. Vaadake, sellist Eestit meie ei tahtnud!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Seaduseelnõu kohta on üks muudatusettepanek, mille on esitanud juhtivkomisjon, ja see on heaks kiidetud. Nüüd me võime öelda, et seaduseelnõu 58 teine lugemine on lõpetatud.

2. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (72 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Meie järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 72 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks põllumajandusminister Helir-Valdor Seederi!

Helir-Valdor Seeder

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Teie ees on Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu.

Muudatuste peamine eesmärk on viia kehtiv Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus kooskõlla Euroopa Liidu õigusega ning täpsustada 1. jaanuaril 2010 jõustunud seaduse teksti, tehes seda arusaadavamaks ning selgemaks. Halduskoostöö seadust täiendatakse viitega Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusele kohaliku *Leader*-tegevusgrupiga sõlmitava halduslepingu osas (hankemenetluse läbiviimise vältimiseks). Eelnõus sätestatud muudatused käsitlevad turuinfo edastamist, otsetoetusi, turukorraldusmeetmeid, maaelu arengukava toetusi perioodil 2007–2013, nõuandekeskust ja selle kontrolli, tootjarühmi, põllumajanduse arvestuse korraldamist, põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrit ning riiklikku järelevalvet.

Järgnevalt eelnõus sätestatud olulisematest muudatustest. Eelnõu otsetoetusi käsitlevates sätetes täpsustatakse, et ühtset pindalatoetust võib taotleda vähemalt ühe hektari põllumajandusmaa kohta, mida hoitakse heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes. Selle pindala määramisel võetakse arvesse põld pindalaga vähemalt 0,3 hektarit, mille hulka arvatakse muudatuse kohaselt ka kuni kahe meetri laiune hekk, kraav, piire või muu traditsiooniline maastikuobjekt. Selle täiendusega kehtestatakse vastavalt Euroopa Liidu õigusele maastikuobjekti maksimaalseks lubatud laiuseks kaks meetrit. Seni on PRIA seda ka arvestanud, aga selguse huvides on vaja nimetatud täiendus seadusesse sisse viia.

Lisaks on otsetoetuste sätteid muudetud tulenevalt sellest, et alates 2010. aastast ei ole võimalik maksta täiendavat otsetoetust põllukultuuride kasvatamise eest tootmisega seotult. Eelnõus täiendatakse täiendavate otsetoetuste toetusõiguse võõrandamise sätet, lisades, et kui ettevõtte läheb täielikult üle omanikule, kes on põllumajandusettevõtte omaniku otsejoones üleneja või alaneja sugulane ning küljoones sugulane või abikaasa perekonnaseaduse § 80 lõigete 1 ja 2 mõistes, siis läheb võõrandamise teel omandatud täiendavate otsetoetuste toetusõigus samuti üle uuele omanikule. Praegu kehtiva seaduse sõnastuse kohaselt ei ole täiendava otsetoetuse õigust võimalik üle ühe korra võõrandada. Uue sõnastusega võtame maha piirangud lähisugulastele võõrandamiselt.

Eelnõus reguleeritakse olukorda, kui põllumajandusettevõtte läheb üle uuele omanikule ning uus omanik soovib, et tema nimele maksakse ka toetus, mille taotlemiseks esitatud taotlus on veel menetluses. Vastavalt Euroopa Liidu õigusele on toetuse saamise tingimuseks, et teave ettevõtte ülevõtmise kohta ning toetuse maksmise taotlus esitatakse liikmesriigi kehtestatud ülevõtmisperioodil, mis algab pärast taotluse esitamist ja lõpeb enne, kui kõik toetuse saamise tingimused on täidetud. Kuna otsetoetuste või täiendavate otsetoetuste taotlemise ja taotluste menetlemise aeg on kalendriaasta jooksul erinevad, siis ei ole võimalik kehtestada seaduses ühte ülevõtmisperioodi. Seetõttu antakse seaduses volitusnorm, et põllumajandusminister kehtestab ülevõtmisperioodi iga otsetoetuse või täiendava otsetoetuse liigi kohta määrusega.

Eelnõus parandatakse ja täiendatakse turukorraldusmeetmeid käsitlevate sätete sõnastust ja viiakse need vastavusse Euroopa Liidu õigusega. Esiteks, koolipiimatoetust ja koolipuuviljatoetust käsitlevate muudatuste kohaselt on PRIA-l võimalus teha kohapeal kontrolli nendes haridusasutustes, kes osalevad koolipiimatoetuse ja koolipuuviljatoetuse skeemis, kuid ise nimetatud toetust ei taotle. Taotlejaks võib olla toitlustusasutus või kohalik omavalitsus. Sellekohased muudatused tehakse ka riikliku järelevalve peatükis. Lisaks saab koolipuuviljakava rakendamise riikliku strateegia kehtestamise ülesande Vabariigi Valitsuse asemel põllumajandusminister, kuna nimetatud strateegia kuulub põllumajandusministri valitsemisalasse.

Teise suurema muudatusena turukorraldusmeetmete puhul täpsustatakse eelnõus puu- ja köögiviljade turustamise norme ja vastavuskontrolli reguleerivate sätete sõnastust. Muudatused tulenevad Euroopa Liidu õigusest, vastavuskontrollisätete viimisest eelnõu järelevalve peatükki ja puu- ja köögivilja turustava ettevõtja erimärgistusloa kasutamise korra täpsustamisest.

"Eesti maaelu arengukava 2007–2013" toetusega seotud kavandatavad muudatused võib jagada kahte suurde gruppi. Esiteks, sätted, mis on seotud arengukava rakendamiseks loodud *Leader*-tegevusgruppide tegevusele selgema õigusliku raamistiku seadmisega. See tuleb Tartu Ringkonnakohtu 11. mai 2010. aasta

otsusest, mille kohaselt on *Leader*-tegevusgruppide näol tegemist haldusorganitega haldusmenetluse seaduse § 8 lõike 1 mõistes. See tähendab, et oma tegevuses, mis seisneb nende väljatöötatud kohaliku arengu strateegia ja strateegia rakendamiseks koostatud rakenduskava meetmete taotluste menetlemises ja hindamises ning otsustamises, millistele projektidele toetust anda ja millistele mitte, käituvad nad haldusorganitena. Seni kehtivas seaduses on *Leader*-tegevusgrupe mainitud vaid kui üht võimalikku maaelu arengukava meetmete taotluste hindajat. Siinkohal tuleb rõhutada, et reaalse olukorraga võrreldes ei kavatseta *Leader*-tegevusgruppidele oluliselt täiendavaid nõudeid kehtestada. Kavandatavate muudatuste tulemusel oleksid nüüd seaduse tasemel toodud mitmed sellised sätted, mis seni reguleerisid *Leader*-tegevusgruppide teket ja toimimist *Leader*-meetme rakendamismääruste sätete näol. Näiteks sätted, et kohaliku arengu strateegia töötab välja kohaliku tegevusgrupina tegutsev mittetulundusühing, kelle põhikirjaline eesmärk on suunatud kohaliku elu arendamisele ja kes vastab tegevusgrupile kehtestatud nõuetele, ning et kohalikul tegevusgrupil on kohustus koostada igaks kalendriaastaks strateegia rakenduskava, milles on kirjeldatud strateegia meetmeid ja nende elluviimiseks kavandatud eelarvet.

Sisuliselt on uueks sätteks paragrahv, mis reguleerib tegevusgruppide halduslepingute sõlmimist, kuna rahastatavaid projekte saavad valida ainult kohalikud tegevusgrupid, kellele on sellekohane õigus antud halduslepinguga. Selle sätte kohaselt sõlmib halduslepingu tegevusgruppidega PRIA, halduslepingu sõlmimise taotlemise ja taotluse menetlemise korra ning taotluse vormi kehtestab põllumajandusminister määrusega. Kuna reaalsuses ei ole kavas praeguseks juba mitu aastat tegutsenud *Leader*-tegevusgrupe hakata uuesti valima, siis on käesolevale seadusmuudatusele lisatud ka halduskoostöö seaduse muutmise säte, mille kohaselt ei kohaldataks hankemenetlust nendele halduslepingutele, mis sõlmitakse kohalike tegevusgruppidega eespool kirjeldatud ülesannete täitmiseks.

Teine suurem maaelu arengutoetustega seotud muudatus on võimaluse andmine toetuse saaja tegevuse finantseerimiseks riigieelarvelistest vahenditest enne töö, teenuse või vara

eest täies mahus tasumist, et luua paremad tingimused arengukava investeringuprojektide elluviimiseks halvenenud majanduskeskonnas. Käesoleval ajal on toetuse saajate võimalused leida vahendeid oma projektide elluviimiseks, kulude katteks piiratud, ent Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi toetust on võimalik välja maksta alles seejärel, kui projekt on ellu viidud ja kulud juba tasutud. Seepärast on arengukava edukaks rakendamiseks oluline leida pайдlikke finantseerimisvõimalusi. Uues, §-s 62 ettenähtav rahandusmehhanism on siseriiklik lahendus, mis on suunatud fonditoetuste kaasfinantseerimiseks ettenähtud riigieelarvevahendite paremale ärakasutamisele.

Eelnõu tootjarühma käsitlevates sätetes arvatatakse tunnustamist taotleda võivate tootjarühmade hulgast välja mittetulundusühingud. Tunnustatud tootjarühma põhitegevuseks on oma liikmete toodangu turustamine eesmärgiga saada võimalikult suurt müügitulu, kuid MTÜ-d ei ole sobivad majandustegevuse edendamiseks ja seetõttu arvatakse nad välja.

Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrit käsitlevates sätetes täpsustatakse, et igale põllumassiivile antakse numbrikood ning registrisse kantakse toetusõiguslik põllumassiiv. Nimetatud registrisse kandmise avalduse vormi kehtestab põllumajandusministri asemel Vabariigi Valitsus. Registrisse on võimalik andmeid kanda nii isiku avalduse alusel ja muudatuste kohaselt nüüd ka ilma selleta (näiteks toetustaotluse menetluse käigus tekkivad andmed) 30 tööpäeva jooksul. Eelnõuga pikendatakse ka nimetatud tähtaega, mis on vajalik põllumassiividega seotud andmete töötlemiseks.

Eelnõu riiklikku järelevalvet käsitlevate sätete sõnastust täpsustatakse ja täiendatakse ning mõnel juhul määratakse järelevalve teostaja määruse asemel seaduse tasemel. Muudatustega lisatakse riikliku järelevalve teostajate hulka Põllumajandusministeerium, kelle ülesanne on järelevalve nõuandekeskuste üle. Riiklikku järelevalvet kohaliku tegevusgrupi üle teostab PRIA eesmärgiga tagada Euroopa Liidu finantshuvide kaitse ning projektitoetuste taotlejate võrdne ja ühetaoline kohtlemine projektitoetuste taotluste kinnitamise või kinnitamisest keeldumise otsuste andmisel. Järelevalve käigus on PRIA-l õigus muu hulgas

kontrollida kohalike tegevusgruppide vastu võetud töökordade olemasolu ja nende täitmist, samuti töökordade sisulist vastavust haldusmenetluse seaduse nõuetele. Järelevalve teostajaks tööstusliku suhkru ja veel mõnede magusainete kasutustoetuse saamise korral on Veterinaar- ja Toiduamet. Eelkõige kontrollitakse tooraine reeglipärast ning õigeaegset kasutamist. Reguleeritakse järelevalvet sekumisvarudest pärit toodete ja nende kasutamisel valminud toodete üle. Seda järelevalvet hakkavad tegema Veterinaar- ja Toiduamet ning Maksu- ja Tolliamet.

Eelnõusse on lisatud ka rakendussäte, mis näeb ette tähtaja, milleks mittetulundusühingud, kes praegu täidavad kohaliku tegevusgrupi ülesandeid, peavad olema sõlminud halduslepingu. Seaduseelnõu kohaselt on see tähtaeg 1. jaanuar 2012, aga kuna tänaseks on kätte jõudnud september 2011, siis ei ole see kuigi reaalne. Ma loodan, et eelnõu Riigikogus menetlemise käigus on võimalik nihutada seda tähtaega edasi vastavalt sellele, kuidas Riigikogus kokku lepitakse. Ma usun, et seda on võimalik menetluse käigus teha. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Ma tänan! Hea minister! Teie kõnet ja seda selgitust kuulates tundub, et nii mõnedki ÜPP rakendamise seaduse sätted lähevad veidi liberaalsemaks, kui nad siamaani on olnud, ja võimaldavad taotlusi paremini esitada. Eriti peaks olema rõõm põllumeestel, kes siamaani olid hädas pankadest oma investeringute ja kaasinvesteringute saamisega. Paar küsimust siiski tekkis. Esimene on mittetulundusühingute taotlejate nimekirjast väljaarvamise kohta. Kas te võiksite seda veidi laiemalt selgitada? Paljudel juhtudel on MTÜ-d n-ö elu jätkusuutlikkuse mootorid maal. Nad ei ole niikuinii tulutoovad ettevõtted, pigem traditsioonilise eluviisi pikendajad. Kas sellel on mingid põhjendused või on see Euroopast tulenev nõue? Teiseks, kas kõik need muudatused, mis te ette panete, on ka huvigruppidega läbi räägitud, tootjate ühendustega, *Leader*-gruppide ühendustega jne?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Mitmed asjad muutuvad eelnõuga tõesti paindlikumaks ja kõige olulisem ongi võib-olla see, mis seondub investeringutega. Me loome võimaluse, kus investering on võimalik jagada etappideks ja finantseerida seda siis osaliselt tasutud kuldokumentide alusel. Ei pea kogu investeringut lõpuni tegema ja taotleja ei pea kogu maksumust ära maksma, vaid piisab sellest, kui ta esitab kuldokumentid ja on tasunud ära omaosaluse. Seejärel kantakse talle riigieelarvest ettenähtud toetus või PRIA poolt otsustatud, heakskiidu saanud toetus vastavas osas juba üle, ilma et ta ise peaks pangast enne krediiti võtma ja ette finantseerima. See muudab investeringu odavamaks ja teeb asjaajamise paindlikumaks. Tõsi, PRIA-l on küll rohkem tööd ja vastutust.

Jah, see eelnõu on kõigi osapooltega läbi arutatud, ka kõik olulisemad katusorganisatsioonid on saanud oma seisukohad välja öelda. Mis puudutab mittetulundusühinguid, siis see on olnud üks pikka aega arutatud küsimus. Meie mõte on niisugune, et mittetulundusühingud ei saaks abikõlblikuks investeringutoetuste puhul, küll aga oleksid nad abikõlblikud näiteks kvaliteedikavade rakendamise puhul ja n-ö pehmete projektide puhul. Nii et see on see eesmärk ja me loodame, et niisugusel kujul see seadus ka vastu võetakse. Aga me peame siin silmas just nimelt investeringutoetust ja investeringutoetust peaksid ikkagi taotlema äriühingud, tulundusühingud, mitte mittetulundusühingud. Sellega on peale läbirääkimisi nõustunud ka kõik katusorganisatsioonid, nii taluliit, põllumeeste keskkliit kui ka põllumajanduskaubanduskoda.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra põllumajandusminister! Ma palun ettekandjaks maaelukomisjoni esimehe kolleeg Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Väga austatud proua Riigikogu esimees! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas seaduseelnõu 72 s.a 29. augusti istungil. Nagu täna siin saaliski, nii andis meie põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ka maaelukomisjonis seaduseelnõust põhjaliku ülevaate ja teda toetasid kommentaaride, repliikide ning

täiendustega Põllumajandusministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja asetäitja Kristel Maidre ning sama ministeeriumi maaelu arengu osakonna nõunik Ove Põder. Arutelu käigus esitati komisjonis küsimusi, tõusetus ka seesama küsimus, mida kolleeg Imre Sooäär siin saalis küsis. Saime kõigile küsimustele vastused ja otsustasime kõigis punktides konsensusel: saata Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 72 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks täna, 14. septembril s.a; teha täiskogule ettepanek eelnõu 72 esimene lugemine lõpetada; määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks tulenevalt meie kodu- ja töökorra seadusest kümme tööpäeva ehk 28. september kell 18 (ja nagu ministri sõnavõtust kuulda oli, tundub, et muudatusettepanekuid tuleb) ning määrata eelnõu 72 juhtivkomisjonipoolseks ettekandjaks mind, Kalvi Kõva. Aitäh ja ootan teie küsimusi!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimusi on. Palun, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Teie erakonnakaaslane Jaak Allik kurtis eile ühes telesaates, et parlamendis puudub igasugune debatt ja opositsioonil ei ole kusagil võimalust kaasa rääkida. Kas ma sain täiesti õigesti aru, et komisjonis siiski sel teemal mingi arutelu toimus ja oli ka debatti?

Kalvi Kõva

Aitäh! Komisjonis arutelu toimus ja oli ka debatti. Jaak Allik on nimelt kultuuri- ja hariduskomisjoni liige, võib-olla seal komisjonis on asjad teistmoodi.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Kalvi Kõva! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 72 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 28. septembri kell 18. Eelnõu 72 esimene lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid, meie päevakord on ammen-
datud. Jõudu tööle edaspidiseks! Istung on
lõppenud.

Istungi lõpp kell 14.33.
Istungi kestus 1 tund ja 33 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 15. september 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikontrolli seaduse ja audiitortevgevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (58 SE) kolmas lugemine

2. Teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu (22 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Head ametikaaslased! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu esimese töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun kõnetooli Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu! Annan enda ja 12 kolleegi nimel üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Ja nii, nagu üks Riigikogu ülesandeid on jälgida ministrite poolt Eesti riigi raha otstarbekat kasutamist, on ka see arupärimine sellest eesmärgist kantud ja puudutab Eesti Posti soovi osta Express Post, mis on viimastel aastatel käivet kaotanud. Praegusel hetkel on see ühinemine veel Konkurentsiameti koondumisloa saamise taga. Asi on selles, et kaks aastat tagasi otsustati Eesti postiturg avada ja säärane ühinemine piiraks tekkinud konkurentsi. Eks meid ole ettevaatlikuks teinud ka see praktika, mis sai osaks eraettevõtetele, kui omal ajal kingiti ära loatasud eratelekanalitele. Seetõttu soovime põhjalikumalt selgitust, miks on riigiettevõtte sellise otsuse teinud, miks seda on peetud otstarbekaks. Näiteks postiturul tegutses Itella korporatsioon, ettevõtte Soomest, pidas niisugust tehingut mitteotstarbekaks ja jättis selle pooleli, sest küsiti liiga kõrget hinda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatuse selle edasise menetlemise.

Läheme nüüd teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise õiguskantslerile.

Head ametikaaslased, viime läbi kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. Riigikontrolli seaduse ja audiitortevgevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (58 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame 15. septembri päevakorrapunktide menetlemist. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Riigikontrolli seaduse ja audiitortevgevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 58 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Head ametikaaslased, kuna eelnõu 58 heakskiitmine nõuab Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis viime enne lõpphääletust läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

Panen lõpphääletusele eelnõu 58. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, 1 vastu, erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud Riigikontrolli seaduse ja audiitortevgevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 58 on seadusena vastu võetud. (Tabel 4.)

Esimese punkti käsitlemine on lõppenud.

2. Teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu (22 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu 22 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Väga austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Selle aasta aprillis esitas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu. Esitasime eelnõu vahetult pärast tänavusi Riigikogu valimisi. Ma mäletan valimisdebate, kus olenemata erakondlikust kuuluvusest lubati kohalikele omavalitsustele teetööde rahastamist märksa parandada, ja sellega seoses me oma initsiatiiviga juba aprillis välja tulime.

Eelnõu koostamise tingis vajadus parandada kohalike teede hoiu rahastamist. Meie pakutud muudatus annaks kohalikele omavalitsustele kindluse, et ka järgmiste aastate riigieelarvetes on kohalike teede jaoks summad, mis moodustavad kindla osa kütuseaktsiisist teehoiuks kasutatavast rahast. Kohalike omavalitsuste ülesanne on tagada kohalike teede korrashoid, kuid selle kohustuse täitmiseks peab riik garanteerima, et kohalikes eelarvetes on asjaomane tulubaas olemas. Me teame viimaste aastate raskeid talvi, sh erakordset lumerohkust, mille tõttu on teede normaalse sõidetavuse tagamine olnud oluliselt raskendatud. Teede sõidetavuse tagamiseks vajalike hoolustööde tegemiseks, sh teede lumest lahtijamamiseks ei ole omavalitsustel viimastel aegadel piisavalt raha olnud.

Teise probleemina muutub praeguse kohalike teede hoiu rahastamise süsteemi püsides mustkatteta teede seisukord järjest halvemaks. Kui neid piisavalt ei hooldata, eeldab see lähiajal juba rohkeid kulutusi teede taastusremontideks.

Nimetan ka võrdlusandmed, mis puudutavad riigimaanteede ja kohalike maanteede rahastamist. Ajavahemikus 1. jaanuar 2005 kuni 1. märts 2009 oli teeseaduses kindlaks määratud omavalitsustele kütuseaktsiisi laekumistest eraldatava minimaalse osa suurus. Praegu kehtivas seaduses see säte kahjuks puu-

dub. See on tinginud viimastel eelarveaastatel vastavate summade kolmekordse vähenemise võrreldes 2007/2008. eelarveaastaga. Riigi teede ja tänavate korrashoiuks eraldatud summad erinevad ligi – palun kuulake! – 15 korda. Kohalikele teedele ja tänavatele eraldatakse tänavu kilomeetri kohta veidi üle 300 euro, riigimaanteedele 4361 eurot kilomeetri kohta. Selline proportsioon ei ole millegagi õigustatud ja käesoleva seaduseelnõuga soovitakse fikseerida kindel määr, et tagada nõnda kohalikele omavalitsustele stabiilne rahastamine kohalike teede hoolduseks ja remondiks. Meie ettepanekul peaks seadus jõustuma järgmise aasta 1. jaanuaril, mis peaks võimaldama sellest seadusest tulenevaid muudatusi, arvestades 2012. aasta riigieelarve koostamise protsessi.

On kõlanud arvamusi, et kui me suurendame kohalikele teedele eraldatavaid summasid, siis selle võrra kaotavad riigimaanteed. Sellele on viidanud oma vastuses ka Vabariigi Valitsus. Sellega ei saa päris üheselt nõus olla. Ma arvan, et Eesti riik on üks tervik. Kohalikul omavalitsused ja nende hooldatavad teed on sama tähtsad kui riigimaanteed.

Lugupeetud kolleegid! Kutsun teid üles meie eelnõu toetama ja esimest lugemist lõpetama, et saaksime teemaga juba tänavu sügisel edasi minna! Suur tänu!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ikka on küsimusi. Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea kolleeg! Ma mäletan aastaid 2005 ja 2006, kui me ühises koalitsioonis seda kõike tegime. Tollane Rahandusministeerium näitas hea meelega selles lausa initsiatiivi üles. Praeguses koosseisus on väga palju omavalitsusjuhte, kes teavad, kui hädasti on vaja teede olukorda parandada. Mis on sinu arvates see põhjus, miks nad justkui ei taha seda toetada?

Jaan Õunapuu

See, kas nad tahavad toetada või mitte, selgub ilmselt mõne aja pärast, kui ka komisjoni kaasettekanne on esitatud. Ma võib-olla ruttan komisjoni kaasettekandjast ette, aga julgen tei-

le öelda, et eilsel majanduskomisjoni erakorralisel istungil toetati seda eelnõu üksmeelselt.

Aseesimees Jüri Ratas

Kõigepealt minu soojad õnnitlused järgmisele küsijale tänase sünnipäeva puhul! Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Meil Riigikogus on kohalike omavalitsuste toetusrühm – mälu järgi ütlen selle nimetuse – ka olemas. Kas seal on seda küsimust kuidagi arutatud? On mingi seisukoht olemas?

Jaan Õunapuu

Minu teada seda küsimust on arutatud ja seisukoht on selline, et peaks toetama.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite õiget juttu, et riigipoolsed eraldised on vähenenud. Aga on teil andmeid, kuidas kohalikud omavalitsused on ise käitunud? Kas nende rahastamine on jäänud endisele tasemele või on kohalikud omavalitsused samamoodi kriisiaegadel teedesse minevaid summasid vähendanud?

Jaan Õunapuu

Ma ei taha olla originaalne või mitteoriginaalne, aga võiks öelda, et nii ja naa. Väga palju sõltub kohaliku omavalitsuse rahakotist. Mõned omavalitsused ei ole vähendanud teedele kulutatavaid summasid juba sel lihtsal põhjusel, et neid ei ole olnud võimalik vähendada. Töö oli vaja ära teha, lumi oli vaja ära lükata. Kuid need, kellel eelarve seda üldse ei lubanud, need andsid selles osas järele, nii nagu riigi eraldatav summagi vähenes.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea kolleeg! Mis sa prognoosid, kui kauaks see eelnõu nüüd teist lugemist ootama jääb?

Jaan Õunapuu

Ma kogu südamest loodan, et seda ei tõsteta riitulile ja et see ei jää järgmisi aastaid ootama, vaid seda menetletakse juba selle kuu jooksul edasi. Ma väga loodan!

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Jents, palun!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kõigepealt täpsustuseks, et omavalitsuste foorumil oli juttu 10%-st ja majandusminister avaldas arvamust, et "kui eelarve võimaldab". Aga ma küsin seda, kas teil on käepärast arvutused, mida selline muudatus võrreldes käesoleva aastaga otseselt rahas tähendab? Kui palju eurosid see 15% moodustab?

Jaan Õunapuu

Mis puutub kohalike omavalitsuste ja regionaalpoliitika toetusrühma arutellu, siis üks valitsus sai seal oma arvu välja öelda. Kas see on 10%, 15% või veel enam, üks seda me pea siin saalis koos otsustama. Mis puutub summadesse, siis ma ei hakka siin peast miljoneid kroone eurodeks arvutama, aga oskan öelda seda, et kui tänavu on laias laastus kohalikele teedele eraldatud umbes 200 miljonit Eesti krooni, siis 2007/2008. aastal oli see natuke üle 700 miljoni Eesti krooni. Vahe on pool miljardit.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea esineja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Esitan teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu puudutava majanduskomisjoni tegevuse ülevaate. Majanduskomisjon on seda küsimust arutanud kahel korral. Esimest korda arutati seda tänavu 13. juunil. Kohale oli kutsutud ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteeosakonna juhataja Ain Tatter, kes andis asjaomaseid selgitusi. Samuti oli meile laekunud Vabariigi Valitsuse seisukoht. Toon välja kolm põhiargumenti, mis valitsuse seisukohas kirjas olid. Esiteks paluti tungivalt

lähtuda sellest, et vastavalt teeseaduse mõttele ei ole riigipoolne toetus täielik ja ainukene rahasumma, mille eest kohalikud omavalitsused peaksid teid ehitama ja neid hooldama. See on abi. Teiseks oli kirjas selline tähelepanek, et viimastel aastatel on eelarve planeerimise põhimõttelised suunad sellised, et pigem tuleks tulud ja kulud lahti siduda, mitte hoida neid protsentuaalselt koos, et tulud oleks otseselt kuludega seotud. Kolmandaks oli selline seisukoht, et on vaja lähtuda praegusest praktikast, kus iga-aastased kulud lepatakse kokku kohalike omavalitsuste ja Vabariigi Valitsuse vastavate läbirääkimiste ajal.

13. juunil toimus ka hääletus. Otsustati saata eelnõu täiskogu istungile esimeseks lugemiseks 15. septembril. Poolt oli 5 komisjoni liiget, vastu 4. Ka tehti ettepanek eelnõu tagasi lükata, samuti hääletage 5 poolt, 4 vastu.

Teist korda arutas majanduskomisjon seda eelnõu eile. Eilsel arutelul otsustati, kui väga lühidalt öelda, eelnõu esimene lugemine lõpetada, et seda edasi menetleda, et sisuliselt asju arutada. See otsus oli konsensuslik. Samuti otsustati teha ettepanek määrata eelnõu 22 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 29. september kell 12. Ka see otsus võeti vastu konsensussega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, hea ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Te ütlesite, et majanduskomisjon arutas seda küsimust kaks korda. Esimesel korral otsustati esimene lugemine lõpetada ja eelnõu teisele lugemisele mitte saata. Teisel komisjoni arutelul toimus kardinaalne muutus ja otsustati ikkagi eelnõu teisele lugemisele saatmist teetada. Mis vahepeal juhtus, et komisjoni liikmed ühehäälselt otsustasid eelnõu menetlemise jätkamise kasuks?

Kalev Lillo

Mis ma oskan arvata? Ma arvan, et vahepeal oli suvi ja kõik komisjon liikmed said mõnevõrra targemaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Mul on hea meel, et komisjoni liikmed on suvel väga palju kohalike omavalitsuste teedel kulgenud, sellest ehk ka selline eilne otsus. Aga, Kalev, sa kuulud koalitsiooni ja olles koalitsioonipoliitik, ütle, kuidas see eelnõu siin Riigikogu seinte vahel edasi elama hakkab?

Kalev Lillo

Ma tänan küsimuse eest! Võib-olla ma ei saa mingisugustest peentest vihjetest aru – ma olen suhteliselt kogenematu parlamendipoliitik –, aga loomulikult on meie soov, nagu me eile ka komisjonis ütlesime, seda asja sisuliselt arutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh! Hea ettekandja! Teie vastusest selgub, et sellel eelnõul on suur lootus saada vastu võetud esitatud kujul. See teeb minu meelest rõõmu paljudele kohalikele omavalitsustele, sest ausalt öeldes on raharessurss teede hoiuks üsna piiratud. Tahan teile edu soovida! Mul on hea meel, et komisjoni liikmed on vahepeal targemaks saanud, nii et suur tänu toetuse eest! Olen kindel, et kõik kohalikud omavalitsused tänavad teid ka. Julgust teile ka teisel ja kolmandal lugemisel!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Pean juhatajana ütleva, et meil on praegu pooleli küsimuste voor. Nii et kui te olete vajutanud klahvile "Sõna", siis ilusate või mitteilusate – ma loodan, et ikka ilusate! – repliikide kõrval peab lõpus olema ka küsimus. Nii et palun küsime ka! Rein Randver, palun!

Rein Randver

Ma küsin siis niimoodi: kas see eelnõu läbib ka teise lugemise samal kujul ja võetakse kolmandal lugemisel sellisena seadusena vastu?

Kalev Lillo

Et seaduseelnõu jääb täpselt selliseks, seda ma ei saa garanteerida.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud komisjonipoolne ettekandja! Ma küsin kas-küsimuse. Kas ma sain õigesti aru, et selle eelnõu menetlemine jätkub nii, et komisjon on andnud parandusettepanekute tähtaja ja peale seda tähtaega komisjon arutab laekunud ettepanekuid ning otsustab siis, mis edasi saab? Kas ma sain õigesti aru?

Kalev Lillo

Jah, hea küsija, te saite õigesti aru.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh! Kas eilsel komisjoni arutelul oli juttu ka n-ö eelnõu lahjendamisest, et see protsent ei oleks mitte 15, vaid mõni teine arv?

Kalev Lillo

Aitäh küsimuse eest! Sellise aruteluni me ei jõudnud. See arutelu seisab ees.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Oskad sa seletada, kust võtavad paljud meie head kolleegid sellise arvamuse, et see eelnõu on midagi väga erilist, mille kohta nagu ei tohikski muudatusettepanekuid esitada ja mis edasise menetlemise käigus ei või muutuda ühes ega teises suunas?

Kalev Lillo

Aitäh, Väino! Ma ei oska sulle vastata.

Aseesimees Jüri Ratas

Indrek Raudne, palun!

Indrek Raudne

Aitäh! Minu küsimus haakub Väino Linde küsimusega. Mõne eelnõu algatajad peavad vist parlamenti kummitempliks, kes ei tohi ühtegi nende esitatud eelnõu sisuliselt arutada ega mingeid muudatusi teha. Kas te põhimõt-

teliselt peate selliseid parlamendile esitatud nõudmisi õigustatuks või mitte?

Kalev Lillo

Aitäh, Indrek! Ma olen mõnevõrra raskustes sinu küsimuse mõistmisega, aga loomulikult me ei pea ennast kummitempliks.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja. Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Härra juhataja! Head kolleegid! Ma arvan, et täna on siin saalis räägitud väga olulisest eelnõust. Eks see küsimus ole üleval olnud, milline too protsent peaks olema. Kui palju omavalitsused on viimasel kahel aastal suutnud ise teederaha juurde panna, ei sõltu ainult tänasest küsimusest, kas 5%, mis on seni eel-arves olnud, on piisav või mitte. Me peame vaatama ka teist poolt: omavalitsustele on ju viimase kahe aasta jooksul laekunud üksikisiku tulumaksust palju vähem eraldatud. Nii on väga loogiline, et paljudel omavalitsustel ei ole olnud piisavalt raha oma teede hooldamiseks või ehitamiseks. Milliseks kujuneb too protsent teisel ja kolmandal lugemisel, ei tea meist täna veel keegi. On ju võimalik teha ettepanekuid eelnõu muutmiseks ja lõpuks needsamad 101 inimest, kes siin saalis istuvad, otsustavad, milline seadus lõpuks saab. Kuid Riigikogu võiks mõelda ja arutleda teemal, et omavalitsused seisavad meie inimestele kõige lähemal ja peavad tegema olulisi otsuseid. Ei ole võimalik, et lumi jääb talu värava eest lükkamata või buss ei saa koolimajani sõita, kuna teehooldus on tegemata.

Võib-olla on aeg mõelda sellele, et iga uue Riigikogu kokkusaamisel võiks arutada sääraseid asju nagu see eelnõu. Näiteks milline on miinimumprotsent kütuseaktsiisi eraldamisel või kui palju üksikisiku tulumaksust on omavalitsustele järgmisel neljal aastal garanteeritud. Alati võib see määr headel majandusaastatel olla suurem, kuid kõikidel volikogudel peab olema kindlustunne, kui nad oma eelarvet hakkavad arutama. Nii nagu meie hakkame riigieelarvet septembris-oktoobris-novembris

arutama, on ka kohalikel omavalitsustel täpselt sama teema samal ajal päevakorral.

IRL toetab kindlasti seisukohta, et kohalikel omavalitsustel peab olema rohkem autonoomiat. Me toetame ka seda eelnõu. Peaks olema selge, kui palju kohalikud omavalitsused saavad kütuseaktsiisist raha. Milline see protsent tuleb, selgub siis – ma veel kord kordan –, kui on tehtud ettepanekud ja komisjon on neid arutanud ning saatnud eelnõu teiseks lugemiseks siia saali. Kohalike omavalitsuste ja regionaalpoliitika toetusrühmas on 42 liiget, kes tegid seal ettepaneku sätestada 10%, mitte 15%. Aga kõik on läbirääkimiste küsimus. Tuleb arvestada, milline on hetkesituatsioon ning millised prognoosid järgmisteks aastateks meie ja kogu Euroopa majanduses. Igal juhul IRL-i fraktsioon toetab esimese lugemise lõpetamist. Soovin teile kõigile ilusat istungit! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja! Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Head kolleegid! Ma ei oska öelda, kas see kuum suvi pani meid ümber mõtlema või Eesti Vabariigi presidendi esmaspäevane kõne siin Riigikogu saalis – üsna pikalt peatus ta ju kohalike omavalitsuste eelarve temaatikal.

Kohalike omavalitsuste teede rahastamine kuulub kohalike omavalitsuste eelarve temaatika hulka. Tegelikult ei ole ju riigi kodaniku jaoks tähtis, kas ta sõidab riigiteed mööda või munitsipaalteed mööda. Mõlemat teed mööda peaks saama võrdselt hästi sõita ja vaevalt et meie teid hakatakse märgistama, et see on riigitee ja see on kohaliku omavalitsuse tee. Aga tegelikult on pilt ikka päris kurb, kui me sõidame riigiteed mööda, näiteks Tallinnast Tartusse, ja kui me läheme Tartu või mõne teise linna kõrvaltänavatele – see ei olekski nagu Eesti riik.

Opositsioon on seda eelnõu ju ka varem Riigikogule esitanud. Viimane esitamine oli tänava veebruarikuus, kui sellega tuli välja Keskerakonna fraktsioon. Kõige parem selle eelnõu puhul on see, et see ei nõua eelarvest lisavahendeid. See nõuab ainult poliitilist tahet teatud rahasummat teisiti jagada ning otsusta-

da, mitu protsenti läheb riigiteedele ja mitu protsenti kohalike omavalitsuste teedele. Vahe on praegu 15-kordne teekilomeetri kohta, see tundub ikka päris absurdne.

On väidetud, et riigiteedel on liiklustihedus suurem kui kohalike omavalitsuste teedel. See ei pea ammu paika. Siin saalis on väga palju endisi linnapeasid ja nad võivad väita, et linnade kesktänavatel on liiklus kümneid kordi tihedam kui Tallinna–Tartu maanteel. Ning ka valdade teed tahavad hooldada. On teada mõned näited valdade kohta, kus eelmise talve teehoiukulutused kasvasid väga lumerohke talve tõttu neli korda. Kui nüüd sügisel peaks järsku lumi maha tulema, siis võib juhtuda, et nad on püsti hädas, neil pole teedehoiuks raha.

Tegelikult on ju fakt selline, et vahepeal eraldati kohalikele omavalitsustele 40,46 miljonit eurot teedehoolduse raha, siis aga vähendati summa 12,65 miljonini, see on *ca* neli korda. Siin on ka teine, samuti majanduslik küsimus: kui neid teid õigel ajal ei hooldata, siis hiljem läheb teekilomeetri kordategemine järjest rohkem maksma.

Kokku võttes täna koalitsioonipoliitikuid mõistva suhtumise eest! Täna sel päeval me küll ei peaks kummitemplist rääkima. Loodan väga, et need kohalike omavalitsusi rõõmutavad arvud kajastuvad ka järgmise aasta eelarves. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 22 esimene lugemine lõpetada. Määran eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 29. septembri kell 12. Esimene lugemine on lõppenud ja teise päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Ma täna teid ning soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.30.

Istungi kestus 30 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 19. september 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine jälitustegevuse regulatsiooni kohta (nr 26)
2. Arupärimine Euroopa Regionaalarengu Fondi maksete peatamise kohta (nr 20)
3. Arupärimine veeldatud maagaasi terminali ehituse kohta (nr 25)
4. Arupärimine domeenireformi tuleviku kohta (nr 27)
5. Arupärimine töötuskindlustus- ja haigus hüvitiste kohta (nr 14)
6. Arupärimine hooldusravi korralduse kohta (nr 15)
7. Arupärimine laste vaesuse ja lapsetoetuse kohta (nr 19)
8. Arupärimine meditsiiniõdede väljarände kohta (nr 21)
9. Arupärimine perearstiteenuse korralduse kohta (nr 23)
10. Arupärimine hooldusravi kohta (nr 24)
11. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärku teise tööädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid! Nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun kõigepealt kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud Riigikogu esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, erakooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo. Teiseks, taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vaba-

riigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon algatab alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu. See langeb teatud osas ühte juba menetluses oleva ja homme siin saalis arutlusele tuleva sama teemat käsitleva seaduseelnõuga, aga sotsiaaldemokraadid lähevad mõnevõrra kaugemale ja vaatavad pisut rohkem ette kui kolleegid Keskerakonna fraktsioonist. Meie eelnõu näeb ette viia elektriaktsiisimäärad nii kodu- kui ka äritarbijatele Euroopa Liidu nõutava miinimummääraneni ja kaotada aktsiis taastuvatest allikatest toodetavalt elektrienergialt. Eelnõu algatamise on suurel määral tinginud see, et vesteldes valijatega on selgunud, et nende rõõmu kodualuse maa maksustamise kaotamise üle tumestab mõnevõrra asjaolu, et Eestis on märkimisväärselt ka teisi kodu omamise ja kodus elamisega seonduvaid kulusid, nende hulgas on olulisel kohal elektrile ja taasoojale kuluv raha. Meie arvutuste kohaselt leevendaks aktsiisimäärade viimine Euroopa Liidus nõutava miinimumini hinnatõusu kodutarbijatel 0,42 euro senti kilovatt-tunni kohta ja vähendaks keskmise pere elektriarvet aastas ca 15 euro võrra. Äriettevõtete kulutused elektrile väheneksid 0,48 euro senti kilovatt-tunni kohta, mis tooks kindlasti kaasa konkurentsivõime suurenemise rahvusvahelistel turgudel. Loomulikult soodustab eelnõu taastuvatest allikatest toodetava elektrienergia kasutamist, millel on Eestis kindlasti potentsiaali.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Väga austatud juhataja! Head kolleegid! 19 keskerakondlasest Riigikogu liiget on koostanud arupärimise peaminister Andrus Ansipile, mille teema on kooliõpetajate palgad. Asi on selles, et eri allikates, eri ajaleheartiklites on toodud erinevaid väiteid ja arvamusi. Meie arvates oleks õige, kui Riigikogu ei peaks selle teemaga tutvuma mitte ainult ühe, teise või viienda killu kaudu, vaid täitevvõimu juht peaks andma meile asjast tervikpildi. Siin on piisavalt fakte ja statistikat, mida peaminister väga armastab. Nii et me loodame saada informeerituks.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Juhatuse nimel olen vastu võtnud kolm seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd teated. Esiteks, Riigikogu juhatus on tagastanud Vabariigi Valitsusele s.a 12. septembril esitatud Riigikogu otsuse "Riikliku arengukava "Eesti merenduspoliitika 2011–2020" kinnitamine" eelnõu.

Teiseks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 15. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, milles käsitletakse energiatõhusust, eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning direktiivi kohta arvamust avaldama majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 29. september kell 16.

Kolmandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 15. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega kehtestatakse kuriteohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded, eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning direktiivi kohta arvamust avaldama õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 29. september kell 16.

Neljandaks, olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Lugupeetud Riigikogu! Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teie laudadel. Panen hääletusele selle nädala päevakorra kinnitamise. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 82 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine jälitustegevuse regulatsiooni kohta (nr 26)

Esimees Ene Ergma

Alustame arupärimistele vastamist. Täna on päevakorras kümme arupärimist. Alustame esimese arupärimisega, milleks on Riigikogu liikmete Deniss Boroditši, Peeter Võsa, Valeri Korbi, Lauri Laasi, Aivar Riisalu, Kalev Kallo ja Vladimir Velmani 31. mail s.a esitatud arupärimine jälitustegevuse regulatsiooni kohta. Ma palun kõnepulti kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! Niisiis, 31. mail andis hea kolleeg Deniss Boroditš siitsamast puldist seitsme rahvasaadiku nimel üle arupärimise justiitsministrile. Arupärimise sisu on järgmine.

2012. aastal jõustuv jälitustoimingute regulatsioon ohustab oluliselt isikute privaatsust, kuna seadus võimaldab laialdast ja kontrollimatut jälitustegevust. Hoolimata õiguskantsleri, Riigikohtu ja advokatuuri korduvatest tähelepanujuhtimistest, tagamaks tugevamat kontrolli jälitustegevuse üle, et kindlustada isikute õiguste ja vabaduste parem kaitse, suurendab Justiitsministeeriumis valminud seadus oluliselt prokuratuuri volitusi jälitustegevuse lubamisel ja selle järele valvamisel.

Justiitsministeerium kinnitab, et seaduse eesmärk on tagada inimeste põhiõiguste parem kaitse, kuid tegelikkuses saavutati vastupidine olukord. Seaduse kohaselt kontrollib prokuratuuri antavate jälitustegevuse lubade seaduslikkust prokuratuur ise, mis ei ole õiguspärane. Prokuratuuri volituste seadusest tingitud suurendamine on vastuolus Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Prokuratuuri õigus anda jälitustoiminguks luba

ilma kriminaalmenetluse algatamiseta tõstab prokuratuuri sisuliselt kohtu rolli. Lihtsamate võimaluste andmine jälitustoimingute tegemiseks, näiteks telefonide pealtkuulamiseks ka väljaspool kriminaalmenetlust, eirab konventsioonis toodud põhiõiguste ja vabaduste tõhusa kaitse eeldusi.

Seadus ei võimalda inimestele tõhusat õiguskaitset jälitusasutuste toimepandud võimalike rikkumiste korral. Seega on õiguskantsler tunnistanud jälitustoimingust teavitamise korra põhiseadusega osaliselt vastuolus olevaks.

Meil on justiitsministrile 11 küsimust. Palume neile sisulisi ja põhjalikke vastuseid! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lauri Laasi! Palun kõnepulti justiitsministri!

Kristen Michal

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud arupärijad! Nagu arupärijate esindaja ütles, on 11 küsimust. Proovin neile jõudumööda vastata ja kui midagi jääb segaseks, siis saab juurde küsida. Kogu see arupärimine puudutab jälitustegevuse temaatikat.

Esimene küsimus: "Mis põhjusel ei arvestatud teiste institutsioonide seisukohti ja märkusi niivõrd olulistest küsimustest, et praegu pidi kokku kutsuma mitmepoolse töörühma, analüüsimaks põhjalikult kogu jälitustegevuse regulatsiooni?" Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 286 ette valmistades kooskõlastati eelnõu ministriumidega ning saadeti arvamuse saamiseks ka mitmele teisele institutsioonile. Eelnõu kohta andsid arvamuse õiguskantsler, Riigikohus ja Eesti Advokatuur. Kõik nad osalesid hiljem eelnõu aruteludel Riigikogu õiguskomisjonis. Kuidagi ei ole võimalik väita, et teiste institutsioonide märkusi ei arvestatud. Juhin tähelepanu, et eelnõu menetlemisel Riigikogus seda oluliselt muudeti ning see toimus just eri institutsioonide koostöös. Mitmed küsimused, mis praeguseks on tõstatatud, näiteks lubade andmine jälitustoimingute tegemiseks, kuritegude kataloogi ja isikuteriingi kindlaksmääramine, olid muu hulgas arutlusel õiguskomisjonis, kuid tookord neid ei toetatud. Kuna

pärast eelnõu seadusena vastuvõtmist tekkis diskussioon uuesti, leidis Justiitsministeerium, et neid küsimusi tuleks veel kord analüüsida ja eri osapooltega arutada. Märgin veel, et õiguskantsleri seisukoht jälitustoimingust mitteteavitamise regulatsiooni põhiseadusele mittevastavuse kohta valmis alles kolm kuud pärast seaduse vastuvõtmist Riigikogus. Saan informatsiooniks lisada, et Riigikogu võttis seaduse vastu 17. veebruaril 2011 ning õiguskantsleri seisukoht esitati kolm kuud hiljem. Kuna seaduse vastuvõtmise hetkel selline seisukoht puudus, siis otsustas töörühm lisaks varem tõstatatud küsimustele võtta arutlusele ka õiguskantsleri nimetatud seisukohad. Juhin tähelepanu, et moodustatud töörühm ei tegele kogu jälitustegevuse regulatsiooni analüüsimisega, vaid üksnes nende küsimustega, mille üle on tekkinud diskussioon ning mille puhul on leitud, et need võivad olla probleemsed. Informatsiooniks olgu öeldud, et praegu tegutseb Justiitsministeeriumi juures üsna laiapõhjaline töörühm, kuhu on kaasatud Tartu Ülikooli ja Riigikogu esindajad (õiguskomisjoni ja põhiseaduskomisjoni esimees), advokatuuri, prokuratuuri ja Siseministeeriumi esindajad, kes kõik tegelevad jälitustegevuse analüüsiga. Seal arutatakse just neidsamu küsimusi, muu hulgas seda, kas jälitustegevuseks loa andmise peaks alati otsustama kohtunik. Ma ise pean seda mõistlikuks, aga ootame ikkagi analüüsi ära. See analüüs on tegemisel, selle valmimise aeg võiks olla oktoobris, pärast seda saame edasisamme astuda.

Teine küsimus: "Kas Justiitsministeeriumi seisukohad, mida kasutati eelnõu 286 kaitsmisel, on muutunud? Kui jah, siis millises osas?" Saan öelda, et ministriumide seisukohad on jäänud üldiselt samaks, samas arvestame kindlasti õiguskantsleri seisukohta. Mis puudutab ülejäänud küsimusi, siis need on esitatud arutamiseks töörühmale ning siin teeb oma otsuse töörühm (seesama, mida ma enne mainisin). Kuna töörühm ei ole veel oma tööd lõpetanud, siis on lõplikest seisukohtadest vara rääkida. Kindlasti arvestab Justiitsministeerium töörühma seisukohti seadusmuudatuste ettevalmistamisel ning nende esitamisel Riigikogule.

Kolmas küsimus: "Miks alles nüüd, kui seaduse jõustumiseni on ca pool aastat, tunnistate, et peate oluliseks inimeste põhiõiguste tagamist? Uus regulatsioon pigem soodustas põhi-

õiguste tugevat riivet." Justiitsministeerium on pidanud alati oluliseks, et inimeste põhiõigused ja vabadused oleksid tagatud. Meeldetuletuseks võin öelda, et sellel eesmärgil eelnõu 286 ette valmistatigi. Jätan kommenteerimata seisukoha, et praegune regulatsioon, st 1994. aastast kehtiv jälitustegevuse seadus, kaitseb isikute põhiõigusi paremini. Juhin tähelepanu, et eri institutsioonid leidsid juba aastaid tagasi, et jälitustegevuse seadus ei vasta mitmele põhiseaduse põhimõttele, näiteks proportsionaalsuse ja õigusselguse põhimõttele. Väita, et see kaitseb isikute põhiõigusi ja vabadusi paremini, ei ole kahjuks võimalik. Hakkamata välja tooma eelnõu konkreetseid üksikasju, võib mainida, et eelnõu tugevdab oluliselt järelevalvet jälitusasutuste tegevuse üle ning samuti piirab jälitustoimingute tegemist kriminaalmenetlusväliselt kuritegude ärahoidmise ja tõkestamise eesmärgil.

Neljas küsimus: "Kas Teile on täna selge, kes ja millisel moel saab alustada jälitustegevust ning millisel kujul peab selleks luba antud olema?" Jah, on selge. Kehtiva jälitustegevuse seaduse kohaselt (see seadus küll kaotab uuest aastast kehtivuse) alustatakse jälitusmenetlust ajendi olemasolu korral jälitusametuse juhi või tema volitatud ametniku käskkirjaga. Lisaks avatakse jälitustoimik. Mis puudutab konkreetseid jälitustoiminguid, siis ka nende jaoks on vaja eraldi luba. Jälitustegevuse seaduse kohaselt annavad jälitustoimingu tegemiseks lube jälitusametused ja kohus. Kui jälitustoiminguid tehakse kriminaalmenetluse raames tõendite kogumise eesmärgil, annavad lube prokuratuur ja kohus. Juhin tähelepanu, et uuest aastast jõustuv regulatsioon kehtivast veidi erineb ning kaitseb isikute õigusi paremini. Nimelt ei või alates uuest aastast jälitustoimingute tegemise lube enam anda jälitusametused. Selleks on edaspidi vaja prokuratuuri luba, mis tähendab n-ö kõrgemat taset ning võimaldab enam kontrollida jälitustoimingute vajalikkust ja põhjendatust. Nagu ma enne mainisin, töörihm arutleb ka selle üle, kas edaspidi peaksid kõikideks jälitustoiminguteks, olenemata sellest, kui suureks see kataloog jääb, lube andma kohtud. See analüüs valmib ja kui sinnani jõutakse, siis võib-olla liigutakse siit veel edasi.

Viies küsimus: "Euroopa Inimõiguste Kohus on kohtuasjas Iordachi v. Moldova (2009) tuvastanud olulise Euroopa inimõiguste ja põ-

hivabaduste kaitse konventsiooni rikkumise, põhjusel, et 60% karistusseadustiku kuriteo-koosseisudest võimaldasid jälitustegevust. Eestis on see näitaja 68%. Mida selline lahend Eesti kriminaalõiguse kohaldamise jaoks tähendab?" Kõigepealt tuleb rõhutada, et kui kohus heitis Moldovale nende regulatsiooni ette, siis ei leitud, et tegemist oleks konventsiooni rikkumisega. See lahend tehti Moldova õigussüsteemi eripärast lähtuvalt ning seda ei ole võimalik üks ühele teistele riikidele üle kanda. Tulles tagasi jälitustegevuse töörihma juurde, ütlen, et see küsimus on ka seal arutlusel olnud. Töörihm on leidnud, et kõik kehtivas seaduses nimetatud jälitustoimingud ei peaks olema jälitustoimingud. Kuna praegu on jälitustoiminguteks peetud ka selliseid toiminguid, mis oma olemuselt ei ole jälitustoimingud, on jälitustoimingute ring muudetud kunstlikult väga suureks. Samast asjaolust on tingitud suur jälitustoiminguid võimaldavate kuriteo-koosseisude protsent. Siinkohal peetakse silmas erinevate omanike ja kõneeristuste päringute tegemist. Olgu rõhutatud, et ma siiski ei pea võimalikuks, et selliseid päringuid, isegi kui need ei toimu jälitustegevuse raames, tehakse kunagi ilma kehtiva väärtus- või kriminaalmenetluseta. Igal juhul on ka tulevikus menetlus eeldus toimingu tegemiseks, olenemata selle toimingu tegemise asukohast. Statistika näitab, et just need toimingud, mis praegu moodustavad jälitustoimingute põhimassi (need, mida ma enne mainisin), muutes sellised päringud tavapäraseks kriminaalmenetluse menetlustoiminguks, saaks jälitustoimingute seast välja jätta. See võimaldaks omakorda üle vaadata karistusseadustikus olevad koosseisud, et teha kindlaks, millal on menetlemisel jälitustoimingute tegemine põhjendatud ning millal mitte. See piiraks oluliselt näiteks pealtkuulamist ja varjatud jälgimist. Rõhutan veel kord, et töörihm tegeleb selle küsimuse arutamisega, kuid lõplikke seisukohti siin ei ole, pigem on käimas analüüs.

Kuues küsimus: "Kas Teie hinnangul on normaalne, et 97% jälitustoimingute lubade taotlustest täna rahuldatakse? Palume põhjendada." Seda suhtarvu on võimalik mitmeti mõista. Kuigi küsimuses ei ole täpsustatud, missuguseid lube silmas peetakse, eeldan, et mõeldud on prokuratuuri esitatud taotlusi kohtule. Justiitsministeeriumi arvates näitab see

arv, et kohtust minnakse luba taotlema üksnes juhtudel, kui see on tõesti vajalik ja põhjendatud. Juhin tähelepanu, et see arv pole alati selline olnud ning on olnud ka keeldumisi. Prokuratuur on võtnud arvesse keeldumise põhjendusi ning oma töö vastavalt korraldanud. Praegu on kohtud enamikul juhtudel leidnud, et taotlus oli vajalik ja põhjendatud. See aga kinnitab seda, et prokuratuur teeb head eel-tööd, selekteerimaks kriminaalasjad, mille puhul jälitustoimingu tegemise luba taotlema minnakse. Võrdluseks võib küsida, mis oleks, kui olukord oleks vastupidine. Sellisel juhul te tõenäoliselt kas süüdistaksite kohut liigses ranguses või süüdistaksite prokuratuuri, et nad lähevad taotlema lube, kui see ei ole põhjendatud ega vajalik, tehes seda kergekäeliselt. Kokku võttes saan öelda, et see arv näitab just seda, et iga kriminaalasja puhul on tehtud põhjalik eeltöö ning kui on alust arvata, et loa andmisest keeldutakse, ei mindagi seda taotlema.

Seitsmes küsimus: "Kuidas kommenteerite Euroopa Inimõiguste Kohtu järeltust, et ebataoliselt suur jälitustegevuse taotluste rahuldamise protsent annab tunnistust nii kohtute formaalsest rollist taotluste lahendamisel kui ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni rikkumisest?" Kohtud on õigusemõistmisel Eestis sõltumatud. Samuti on nad sõltumatud kõikvõimalike nende pädevusse kuuluvate lubade andmisel ja lubade andmisest keeldumisel. Seaduse kohaselt peab jälitustoimingu tegemiseks olema täidetud hulk tingimusi. Üks neist on *ultima ratio* põhimõte. Selle kohaselt on jälitustoimingu tegemine lubatud, kui muude toimingutega ei ole tõendite kogumine võimalik, kui see ei ole õigel ajal võimalik või kui see võib kahjustada kriminaalmenetluse huve. Seega tuleb igal juhul esmalt kaaluda andmete kogumist muul, isiku õigusi vähem riivaval viisil. Üksnes siis, kui see ei ole võimalik, on lubatud jälitustoi-ming. Kui loa andmine kuulub kohtu pädevusse, siis on kohtu ülesanne kõiki asjaolusid hinnata ning otsustada loa andmine või sellest keeldumine. Mis puudutab kohtute formaalset rolli, siis sellega ei saa kindlasti nõustuda. Prokuratuuri taotlusest jälitustoimingute tegemiseks rääkis juba oma vastuses eelmisele küsimusele. Sellele eelneb põhjalik eeltöö ning kui kõik seaduses sätestatud tingimused on täidetud, siis annab kohus jälitustoiminguks loa.

Kaheksas küsimus: "Kuidas on tagatud isiku põhiõiguste riive kaitse ja menetlusöko-noomia kehtivas seaduses sätestatud vahistamise korral, mis on üldsõnaliselt lubatud kuni kuueks kuuks? Kas siin on samuti oodata muudatusi?" Kehtiva kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt võib kohtueelses menetluses isiku vahistada tavaliselt kuni kuueks kuuks. Rõhutan, et tegemist on kohtule antud otsustuspädevusega. Kohus saab hinnata asjaolusid ning teha otsuse vastavalt sellele. Olenemata sellest, et seadus lubab vahistamist kuni kuueks kuuks, ei tähenda see seda, et alati tuleb isik maksimaalseks ajaks vahistada. Otsustades vahistamist, peab kohus põhjendama, miks isik vahi alla võetakse, samuti tuleb põhjendada vahi all pidamise tähtaega. Samas, isegi siis, kui kohus annab põhjendatult loa isik kuni kuueks kuuks vahi alla võtta, näeb seadus siin ette täiendavad õiguslikud garantiid. Nimelt võib isik kahe kuu möödumisel vahistamisest taotleda kohtult vahistuse põhjendatuse kontrolli. Kui kohus leiab, et isiku vahi all pidamine on põhjendatud, siis võib sellest kahe kuu möödumisel esitada uue taotluse. Seega leian, et seadus näeb ette piisavad tagatised, et isikute põhiõigused oleksid kaitstud ning isikult vabaduse võtmine ei toimuks põhjendamatult.

Üheksas küsimus: "Milliseks hindate Riigikogu erikomisjoni pädevust jälitustoimingu-te üle järelevalve teostamisel? Palume põhjendada." Nii kehtiva seaduse kui ka uuest aastast jõustuva seaduse kohaselt on Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjonil lai järelevalvepädevus. Lisaks perioodilistele aruannetele, mida esitavad jälitusasutused, on neil ka iseseisvalt võimalik oma initsiatiivi korras järelevalvet teha. Selleks saavad nad nõuda lisadokumente, küsitleda ametnikke jne. Eri-komisjoni täpsem töökorraldus on aga Riigikogu enda otsustada. Seega leian, et erikomisjonile on seadusega antud kõik vajalikud volitused järelevalve tegemiseks.

Kümnes küsimus: "Kuidas kavatsete täita koalitsioonilepingu punkti, mis sätestab: "Ta-game tõhusa, seadustes kirjeldatud järelevalve jõuametkondade üle"? Millised tegevused on selleks kavandatud või kavandamisel?" Kõnealuse punkti täitmiseks on Justiitsministeerium teemas julgeolekuasutuste regulatsiooni ana-

lүүsi, samuti on sellest eesmärgist kantud jälitustegevuse regulatsiooni lisaanalüüs.

Üheteistkümnnes küsimus: "Kellele ja kuidas kavatsete anda koalitsioonilepingus märgitud õiguse teostada salajaste vahendite suhtes eriauditeid? Millal võiks vastavat regulatsiooni Justiitsministeeriumilt oodata?" Vabariigi Valitsuse tegevuskava kohaselt on nimetatud küsimuse lahendamise kavast riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muudatustega, mis on plaanis Riigikogule saata 2013. aastal. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Aitäh, härra minister, vastuste eest! Küsimus on järgmine. Sain ma õigesti aru, et teie isiklikult eelistate ikkagi seda, et igasuguste jälitustegevuse lubade andmine oleks edaspidi kohtu ja ainult kohtu pädevuses? Küsimuse teine pool on see: kas teie poliitiku ja justiitsministrina peate demokraatliku riigi tunnuseks seda, et hirm pealtkuulamise ja igasuguse jälitamise ees on muutunud ühiskonnas, ka kõige tavalisemate inimeste seas massiliseks? Isegi inimesed, kellel ei ole vähimatki põhjust, et neid võidaks pealt kuulata, võtavad telefonil aku tagant ära ja kurdavad sõpradele, et neile tundub, et neid kuulatakse pealt.

Kristen Michal

Aitäh! Küsimuse esimesele poolele vastates ütlen, et jah, ma arvan, et te saite õigesti aru. Vähemalt ideena pooldan pigem küll seda, et jälitustoiminguteks annaksid luba kohtunikud. Aga veel kord: nagu ma olen öelnud oma ametisoleku algusest peale, ma pooldan ka seda, et kõikidele sellistele väidetele, otsustele ja eelnõudele eelnevad analüüsid. Justiitsministeeriumis on laiapõhjaline töörihm, mille töös osalevad ekspertsid, inimesed, kellel on märksa pikem ja laiem kogemus. Nemad teevad seda analüüsi. Kui see analüüs on tehtud ning kui peetakse võimalikuks ja põhjendatuks, siis, ma arvan, sealt samm edasi on jõuda eelnõu tekstini ja mõelda läbi kohtute töökorraldus. See on kindlasti asja praktiline pool. Nii et jah, see on minu veendumus.

Küsimuse teise poole kohta pean ütleva, et ma ei oska öelda. Võib-olla on meie tutvusringkonnad erinevad. Minu tuttavad ei kurda, et nad peaksid telefonil aku küljest ära võtma. Moodsamatel telefonidel ongi ilmselt selle vältimiseks aku juba sisse ehitatud. Need ei käi küljest ära.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea minister! Minu küsimus käsitleb maksimumtähtaega vahistamise puhul, milleks on kuus kuud ja mida kahjuks tihtipeale ka rakendatakse, just nimelt seda kuut kuud. Alles pärast kahte kuud võib esitada taotluse vahi alt vabastamiseks. Selline pikk vahi all pidamine jätab minu arvates veidi šokivangistuse mulje, see on vangistus ilma kohtuotsuseta. Väidetavalt tehakse vahi all oleku aja jooksul uurimistoiminguid. Kahjuks piirduvad need sageli kahtlustatava ülekuulamisega mõni päev enne vahistamistähtaja lõppu. Kas see olukord on teie arvates põhjendatud ja õigusriigile omane?

Kristen Michal

Aitäh! Väga raske on kuidagi üldsõnaliselt sellest rääkida. On võimalik ka lühemaks ajaks vahi alla võtta, see otsustuspädevus on tegelikult kohtule antud. Kui teil on teada konkreetne kaasus või kui teil on konkreetne ettepanek, siis ma hea meelega loen seda, aga niimoodi üldiselt ei oska ma seda hinnata. Ma arvan, et praegu ei ole sellega probleeme, aga kui te leiate, et on, siis ma ootan teie ettepanekuid.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra justiitsminister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Ma palun kõnetooli kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Kolleegid! Ma austan sügavalt kõiki kolleege, kes sellele arupärimisele alla kirjutasid, aga mul on siiski tunne, et nad ei saa lõpuni aru, kui progressiivne samm on see, kui prokuratuur saab õiguse ise otsustada jälitustegevuse üle ja tõenäoliselt ka järeldusi teha.

Mõelge sellele, kui palju on meie riigis bürokraatiat! Kui inimene tahab näiteks midagi ehitada, siis peab ta vaeseke minema kohaliku omavalitsuse ehitusosakonda (või mis selle nimetus just on) ja taotlema ehitusluba. Jumal küll, kellele seda vaja on, las ta ehitab! Ega ta enda vaenlane ei ole, küll ta kõik korda saab. Muuseas, Riigikontrolli üks sellel aastal tehtud audit näitab, et üle 50% uusehitistest on tehtud ilma ehitusloata. See on suur ja väga progressiivne samm. Milleks on vaja bürokraatiat, kui mingi vee-ettevõtte kavatses vee hinda tõsta või mingi muu ettevõtte kavatses tariife tõsta? Milleks on vaja Konkurentsiameti kooskõlastust, milleks kõike seda jama vaja on? Las ta tõstab, küll ta iseendale selle ära tõestab.

Bürokraatiat on riigis liiga palju. Te lähete poodi, saate selle kauba, mida te tahate, ja siis peate ilmtingimata minema kassasse ja seal maksma. Milleks seda veel vaja on? Võtsid ja läksid – umbes nii, nagu prokuratuur annab ise endale loa, ise viib läbi jälitustegevuse ja ise võtab ka otsuse vastu.

Nii et mina olen progressi poolt. Äkki saab toetuse ka mõtte, et tühistada selline institutsioon nagu kohus, las prokuratuur ise otsustab. Kas see poleks õige? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

2. Arupärimine Euroopa Regionaalarengu Fondi maksete peatamise kohta (nr 20)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Olga Sõtniku, Vladimir Velmani, Viktor Vassiljevi, Yana Toomi, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi, Aivar Riisalu, Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi, Inara Luigase, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme ja Rainer Vakra 19. mail s.a esitatud arupärimine Euroopa Regionaalarengu Fondi maksete peatamise kohta. Palun kõnepultil kolleeg Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Esitasime arupärimise täp-

selt neli kuud tagasi. Meie arupärimine käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi maksete peatamist. Loodetavasti on selle ajaga midagi juhtunud. Ma loen meie arupärimise ette.

Euroopa Kontrollikoda tegi mullu novembris Eestis auditi, mille raames auditeeriti kaheksat Euroopa Regionaalarengu Fondist rahastatud projekti. Auditi käigus avastati kolm projekti, mille puhul võidi katta kulutusi, mille tarbeks polnud raha ette nähtud. Probleeme tuvastati ka Eesti protseduurides ja töömeetodites. Euroopa Komisjoni regionaalpoliitika peadirektoraat on kontrollikoja esialgsete tähelepanekute alusel teatanud EAS-ile Euroopa Regionaalarengu Fondi meetmeid puudutavate maksete ajutisest katkestamisest 30 miljoni euro ulatuses.

Sellest infost lähtudes on meil kolm küsimust. Nagu ma ütlesin, kuna neli kuud on juba möödunud, siis ehk saate meile anda ka mingisugust uut informatsiooni seoses nende maksete peatamisega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Olga Sõtnik! Palun kõnepultil majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Austatud arupärijad! Riigikogu liikmed! Kuna pärast arupärimise esitamist on selles valdkonnas palju muutunud, siis annan teile kõigepealt informatsiooni vahepeal toimunu kohta. 11. aprillil katkestas Euroopa Komisjon ajutiselt maksed Euroopa regionaalfondist EAS-ile. Katkestuse põhjus oli Euroopa Kontrollikoja nn DAS-auditi esialgses aruandes väljatoodud kõrge veamäär. Rahandusministeerium koostöös EAS-i ja majandusministeeriumiga saatis nii Euroopa Kontrollikojale kui ka Euroopa Komisjonile selgitused ja täpsustused tuvastatud võimalike abikõlbmatute kulude kohta, mille tulemusena 8. augustil maksed taastati. Eesti esitatud selgituste alusel veendus Euroopa Kontrollikoda, et suurimat summat puudutanud tähelepaneku osas ei olnud EAS rikkunud riigihangete seadust ning kulutused olid abikõlblikud. Seetõttu võttis Euroopa Kontrollikoda maksete katkestamise aluseks olevast auditiaruandest nimetatud tähelepaneku välja. Sellega vähenes auditeeritud projektide vea-

määr 0,35%-le, mis on oluliselt väiksem Euroopa Komisjoni aktsepteeritavast 2,5%-st.

Teil oli kolm küsimust. Esimene küsimus: "Milliseid muudatusi on tehtud peale probleemide tuvastamist EAS-i protseduurides?" Hoolimata sellest, et auditi vahearuandes oli teatud asju käsitletud võib-olla mitte täielikult, tugevdati ja vaadati EAS-is üle toimivad juhtimis- ja kontrollisüsteemid, värvati lisaks hankespetsialiste, tugevdati dokumentide järelkontrolli, loodi kõikidele toetusesaajatele võimalus esitada hankedokumente eelkontrolliks EAS-i, koostati toetusesaajatele detailne hank juhend, korraldati mitmeid töötajate täienduskoolitusi. Riigihangete menetlusliikide valikul kooskõlastatakse menetlusliik edaspidi ka Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonnaga.

Teine küsimus: "Euroopa Regionaalarengu Fond on regionaalpoliitika peamine vahend ja selle eesmärk on vähendada regionaalset ebavõrdsust. Samas näitavad ka viimased uurinud, et regioonidevahelised sotsiaal-majanduslikud lõhed süvenevad. Kuidas hinnata antud fondi efektiivsust eesmärgi täitmise koha pealt?" Euroopa Regionaalarengu Fondi efektiivsuse kohta võib öelda, et fond on vaieldamatult aidanud kaasa Eesti paremale integreerumisele Euroopa kogukonnaga, vähendades olulisel määral Eesti mahajäämust teistest Euroopa Liitu kuuluvatest, kõrgema sissetulekutasemega riikidest ja regioonidest. Regionaalfondi vahendid on Eesti edasist sotsiaal-majanduslikku arengut arvesse võttes investeeritud kriitilise tähtsusega valdkondadesse, nagu infrastruktuuri tänapäevastamine, ettevõtete ekspordivõimekuse arendamine, innovatsioon, haridussüsteemi tänapäevastamine. Samuti väärrib esiletõstmist asjaolu, et regionaalarengu fondist investeeritud vahendite abil on olulisel määral kaasa aidatud riigi väiksemate ja suuremate tömbekeskustest eemale jäävate regioonide arengu soodustamisele.

Kolmas küsimus: "Praegu kasutatakse sildfinantseerimist, et tagada järjepidev toetuste ülekandmine ettevõtjatele. Kui palju võib tekkida Eesti riigile rahalist kahju, kui puudusi ei suudeta likvideerida?" Kuna antud selgitused ja täpsustused muutsid abikõlbmatute kulude osakaalu väga väikeseks ning samuti leidis Euroopa Komisjon, et EAS-i juhtimis- ja kontrollisüsteemide tugevdamine on eeskujulik,

lõpetati maksete katkestus 8. augustil. Maksete katkestamise aja vältel – 11. aprill kuni 8. august – projektidele tehtud väljamaksed esitab Rahandusministeerium Euroopa Komisjonile tavapäraseks väljamaksmiseks. Seega ei tekkinud maksete katkestamisest Eesti riigile kahju. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Küsimus kolleeg Olga Sõtnikult.

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Härra minister, aitäh teile vastuste eest! Öelge, palun, kas nüüd on oodata, et peale seda vahejuhtumit hakkab Euroopa Kontrollikoda veelgi tähelepanelikumalt jälgima EAS-i tegevust, ja kas on oodata mingisugust järelkontrolli, et edaspidi vältida selliseid probleeme ja muresid seoses fondi raha kasutamise.

Juhan Parts

Aitäh! Raske hinnata. Euroopa Kontrollikoda planeerib oma tegevust iseseisvalt. Eks nad ise tea, kuhu nad oma ressursse suunavad. Küll aga tahan veel kord seletada, et tegemist ei olnud mingisuguse spetsiaalse Eesti või EAS-i auditeerimisega, vaid tegemist oli igaaastase finantsauditiga, kus võetakse valim erinevatest väljamaksetest üle Euroopa. Seetõttu kontrolliti Eestis muude asutuste hulgas ka EAS-i. Teiseks, veel kord: maksete peatamise probleem tekkis auditi aruande tööversiooni põhjal, millele Euroopa Komisjoni ametnikud olid vastavalt reageerinud. Hiljem, kui saadi selgitusi olukorra kohta, langes see probleem ära. Nii et mõneti oli siin võib-olla ülemäära palju müra. Hoolimata kõigest võime aga rahul olla. See müra aitas meil siiski sellele probleemile tähelepanu juhtida, eriti sellele, mille kohta on Eesti-siseselt väga palju kriitikat olnud – EAS-i bürokraatlikud protseduurid, tihipeale aeganõudev paberimajandus. Ma usun, et see andis piisava õppetunni. Me peame, arvestades, et me kasutame Euroopa maksu maksja raha, väga täpselt järke pidama, muidu võivad järgneda vägagi ebameeldivad sanktsioonid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua esimees! Austatud minister! Kui ma õigesti aru sain, on projektid ikkagi peatatud. Siit selline küsimus. Kas need projektid, mis eelmisel aastal heaks kiideti, peavad edaspidi nullist alustama, või on praegu vaheaeg, peab ainult ootama ja edaspidine finantseerimine ikkagi tuleb, see on ainult konjunktuurselt seotud praeguse olukorraga?

Juhan Parts

Aitäh! Te ei saanud päris õigesti aru. Selle n-ö vahearuande töövariandi põhjal esitasid Euroopa Komisjoni ametnikud seisukoha, mille alusel maksed peatati, kuid ühtegi projekti ei peatatud. Maksete peatamine ei tähenda ka seda, et riigil või EAS-il oleks jäänud mõni regulaarne väljamakse tegemata. Selleks olid olemas sildfinantseerimiskokkulepped Rahandusministeeriumiga. Kuna nüüd on seda nn maksete peatamise seisukohta Euroopa Komisjonis muudetud, ei ole ka maksed peatatud. Selline võimalik sildfinantseerimine otseselt mingit kahju meile kaasa ei toonud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

3. Arupärimine veeldatud maagaasi terminali ehituse kohta (nr 25)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Lembit Kaljuvee, Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi, Deniss Boroditši, Lauri Laasi, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme, Kalev Kallo, Aadu Musta, Viktor Vassiljevi, Yana Toomi, Ester Tuiksoo ja Mailis Repsi 30. mail s.a esitatud arupärimine veeldatud maagaasi terminali ehituse kohta. Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Arupärimine käsitleb veeldatud maagaasi (LNG) terminali ehitust, millest on nii Eestis kui ka mujal Baltikumis juba pikemat aega juttu olnud. Vajadus LNG terminali ehitamiseks on energiajulgeoleku seisukohast kindlas-

ti olemas, sest LNG annab lisatarneallika ja suurendab varustuskindlust. Suureks takistuseks LNG terminali valmimisel on vaidlused, millisesse Balti riiki terminal siiski rajatakse. Nii Eestil, Lätil kui ka Leedul on igapähele omad eelised. Lisaks Balti riikide omavahelisele rivaalitseemisele on ka Eestis LNG terminali asukohast ning selle operaatoriks hakkamisest huvitatud erinevad huvigrupid. Tegemist on ka erinevate soovidega, kas rajada nimetatud terminal Muugale või Paldiskisse.

See arupärimine esitati 30. mail, nii et peaaegu neli kuud tagasi. Me soovime teada, millised on olnud arengud. Sel ajal oli küsimusi kuus ja need on ka täna aktuaalsed, nii et ma loen need ette.

Esiteks. Kevadel Balti energiaturgude ühendamise programmi raames toimunud elektri- ja gaasiturgude töögrupi arutelul said riigid ülesandeks arvutada konkreetsemalt välja veeldatud maagaasi terminali eri alternatiivide maksumus. Kas tänaseks on analüüsid tehtud ja millised on tasuvusanalüüsi tulemused? Teiseks. LNG terminali valmimise eeldus on ka Euroopa Liidu rahaline toetus projektile. Millised tingimused tuleb Balti riikidel täita, et tagada projektile Euroopa Liidu finantstoetus? Kolmandaks. Eesti turg on terminali ehitamiseks liiga väike ja seetõttu on panustatud eelkõige Balticconnector'i ehitusele, mis võimaldaks torujuhtme kaudu transportida LNG-d ka Soome. Soome on aga Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetika asekan- tleri härra Kiseli väitel teatanud, et nad tahavad maagaasi tarbimist vähendada ega pole seetõttu ühisest gaasisüsteemist huvitatud. Millises seisus on Balticconnector'i projekt? Kas see projekt on üldse enam arutlusel? Neljandaks. Eestisse LNG terminali ehitamiseks on oluline Euroopa Liidu rahastus. Selleks on vaja kiiret otsust, millisesse Balti riiki LNG terminal tuleb. Juhul kui seda otsust lähemal ajal ei tule, saab projekti rahastamisel rääkida alles järgmisest Euroopa Liidu eelarveperioodist. Leedu on oma riigi tarbeks plaaninud ehitada väikese LNG terminali igal juhul ja oma vahenditest. Kas iga venitatud päevaga suureneb tõenäosus, et Eesti jääb LNG terminalist ilma? Viiendaks. Eestis on praegu eri hinnangutel valmis terminaliprojekti investeerima mitu terminaliehitajat. Kui aktiivselt suheldakse erinevate võimalike terminaliehitajatega ning kui suur on oht,

et projekti venimise korral nende huvi projekti vastu kaob? Kuuendaks tahame teada, milline on LNG terminali ehituse mõju Eesti tarbijate jaoks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Lugupeetud minister, palun teid kõnetooli!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastan arupärimisele.

Esimene küsimus: "Kevadel Balti energiaturgude ühendamise programmi raames toimunud elektri- ja gaasiturgude töögrupi arutelul said riigid ülesandeks arvutada konkreetsemalt välja pakutud veeldatud maagaasi terminali erinevate alternatiivide maksumused. Kas tänaseks on analüüsid tehtud ja millised on tasuvusanalüüsi tulemused?" Vabariigi Valitsuse ülesandel tellis OÜ Elering 2011. aasta märtsis rahvusvaheliselt konsultatsioonifirmalt Pöyry Management Consulting uuringu Eesti gaasiturude arendamise teemadel. See uuring valmib lõplikult oktoobris, seejärel tutvustatakse uuringut huvitatud osapooltele ja tehakse see avalikkusele kättesaadavaks. Uuring käsitleb ka LNG terminaliga seonduvat, niivõrd kui alternatiivse tarneahela rajamine mõjutab gaasiturude kujunemist Balti riikides ja Soomes. Taustaks küsijatele niipalju, et see uuring ei ole esimene. Läänemere energiaturgude ühendamise programmi raames töötav gaasiturude töörühm on töötanud peaaegu kaks aastat. Selle töö käigus on teinud erinevaid uuringuid nii Euroopa Komisjon kui ka liikmesriigid ja huvitatud ettevõtted. Uuringute maht on väga suur. See konkreetne uuring on loodetavasti palju konkreetsem, nii et tema põhjal on võimalik langetada sisulisi otsuseid. Mida võib täna öelda selle uuringu kohta, mille me terves ulatuses avalikustame oktoobris? Võib öelda, et jutt ei pruugi enam käia ainult regionaalsest terminalist kui variandist, vaid on võimalik gaasivarustust mitmekesistada ka väiksemate terminalidega ehk me võime Eestis rääkida kohaliku vajaduse katmiseks rajatavast terminalist. Selle maksumus on ligikaudu 125 miljonit eurot. Regionaalse terminali maksumuseks, mille maht oleks 2,5 miljardit kuupmeetrit gaasi aastas, kujuneks ligikaudu 375 miljonit eurot. Hoolimata sellest, et regionaalne

terminal oma mastaabiefektiga on kindlasti majanduslikult kasulik, tuleb regionaalse terminali puhul arvestada märkimisväärseid investeeringuid riikidevahelistesse ühendustesse, sealhulgas Eesti-Soome (kui see projekt realiseerub), Eesti-Läti ja Läti-Leedu ühendustesse. Praegu me kalkuleerime Eesti ja Läti vahelise infrastruktuuri investeeringuteks 37 miljonit eurot. Juhin tähelepanu, et need arvud on kõik äärmiselt esialgsed, väga hinnangulised, aga need annavad meile siiski teatud indikatsiooni, et nii kohaliku kui ka regionaalse gaasiterminali projekt võib osutuda majanduslikult mõistlikuks. Samamoodi on analüüsi teinud Läti ja Leedu. Kahjuks ei ole neid uuringuid veel meie kasutuses. Me loodame lähiajal saada kätte Läti ja Leedu uuringute detailid. Järgmine arutelu peaks toimuma oktoobris, kui Läänemere energiaturgude ühendamise programmi raames koguneb gaasiturude töörühm, ja novembris peaks toimuma kohtumine Balti peaministrite tasemel, kus on gaasiterminali temaatika päevakorras. Lisaks oleme töökorras algatanud initsiatiive sisuliste ettevõtetevaheliste töörühmade loomiseks. Eesti puhul me räägime ennekõike osatühingust Elering, Läti puhul praeguse seisuga Latvenergost. Ka see on hädavajalik, et lisaks poliitilisele, ministriumide tasemel töörühmale tekkisid kolme riigi ettevõtete vahelised töörühmad.

Teine küsimus: "LNG terminali valmimise eelduseks on ka Euroopa Liidu rahaline toetus projektile. Millised tingimused tuleb Balti riikidel täita, et tagada projektile Euroopa Liidu finantstoetus?" Euroopa Komisjoni seisukoht on olnud, et Balti riigid ja Soome peavad isikeskis kokku leppima, kus hakkab olema tulevane regionaalne vedelgaasiterminal. Seejuures ei tähendaks see kokkulepe veel sugugi, et Euroopa Liidu rahaline toetus oleks automaatselt tagatud. Toetuse taotlemine käib ikkagi tavapärasest rada toetusmeetmete tingimuste ja korra kohaselt. Alles seejärel hakkab Euroopa Komisjon taotlust menetlema. Mingisugust eraldi raha või ka rida Euroopa Liidu eelarves sellise projekti jaoks ette pole nähtud. Isegi kui oleks võimalik viia ettevalmistus sellisesse staadiumisse, et on võimalik raha taotleda, saaks kõne alla tulla liikmesriikidele eraldatud vahendite ümbertõstmise, mis tegelikult tundub olevat veelgi keerulisem protseduur, saa-

vutamaks kokkulepet. Teisisõnu, kui me räägime Euroopa Liidu rahalisest toetusest, siis pigem peaksime silmas pidama järgmist finantsperspektiivi.

Balti energiaturgude ühendamise plaani raames leppisid siinse regiooni riigid aasta alguses kokku, millistele kriteeriumidele peaks regionaalne terminal vastama. Need kriteeriumid olid järgmised. Esiteks, terminal peab suurendama gaasivarustuskindlust uute tarnijate turule lubamise abil. Teiseks, kõigil tarnijatel peab olema ligipääs võrgule ja terminalile. Kolmandaks, kõikide keskkonnanõuete täitmine. Neljandaks, tehniliste ja julgeolekunõuete täitmine. Viiendaks, regionaalne terminal peab teenindama Eestit, Lätit ja Leedut, lisaks ka Soomet, kui valmib Eesti-Soome toruühendus. Kuuendaks, terminal peab vastama Euroopa Liidu gaasivarustuskindluse tagamise regulatsioonile. Neid kriteeriume vaadates võime öelda, et Lätisse tulev terminal ei oleks praegust infrastruktuuri arvestades regionaalsena defineeritav, kuna Eesti varustuskindlust see märkimisväärselt ei suurendaks. Talvisel ajal varustab Eestit Läti Incukalnsi gaasihoidla, seejuures ühendab Eestit Lätiga üksainus torujuhe. Kui selle toruga tekivad tehnilised tõrked või leiab aset mingi õnnetus, siis puudub igasugune võimalus terminali kaudu tarnitava gaasi Eestisse transportimiseks.

Kolmas küsimus: "Millises seisus on Balticconnector'i projekt? Kas see projekt on üldse enam arutlusel?" Balticconnector'i projekti arendamine on seni olnud Eesti Gaasi ja Soome gaasiettevõtte Gasum vastutada. Hoolimata pressis aeg-ajalt ilmuvatest teadetest, ei ole olnud näha ettevõtte tõsiselt võetavaid samme ühenduse arendamiseks. Euroopa Komisjon on kinnitanud, et Balticconnector'i näol on Euroopa mastaabis tegemist prioriteetse projektiga, mis võiks leida rahalist toetust Euroopa Liidu eelarvest. Soome ühendamine Balti riikidega kahekordistaks siinse regiooni gaasituru mahutu, millest võidaksid nii gaasitarnijad kui ka tarbijad. Mida suurem turg, seda huvipakkum on see gaasimüüjatele. Vastab tõele ka majandusministeeriumi asekanstleri seisukoht, millele te viitasite küsimuse preambulis. Olen ka ise nimetatud teemat korduvalt oma Soome kolleegiga vesteldes tõstatanud. Tõepoolest on Soome praegune seisukoht oma energiastrateegia kujundamisel pigem gaasi kasutamise vä-

hendamine ja sellest tulenebki huvipuudus toruühenduse vastu. Samas on Soome kolleegid kinnitanud, et maailmas võib kõik muutuda ning kui projekt on piisavalt huvitav, siis ei saa kunagi midagi välistada.

Neljas küsimus: "Eestisse LNG terminali ehitamiseks on oluline Euroopa Liidu rahastus. Selleks on vajalik kiire otsus. [---] Kas iga venitatud päevaga suureneb tõenäosus, et Eesti jääb LNG terminalist ilma?" Regionaalse LNG terminali rajamiseks on naabritevaheline kokkulepe tõepoolest oluline. Samas peab märkima, et LNG terminali asukoht pole sugugi ainuke kriitiline kokkulepe. Samavõrra olulised on näiteks selle rahastamise mudel ühises turupiirkonnas, kokkulepe terminali ühise kasutamise kohta, järgmiste investeeringute, tehku neid siis näiteks riikidevahelised ühendused, ajakava, rahastamine ja muu. Samas, arvestades projekti saamislugu ja seisut, ma ei julgeks päris nõustuda küsija hinnanguga, justkui oleks väga kiire ja iga möödud päev muudaks selle projekti ebatõenäolisemaks. Vastupidi, mida rohkem neid uuringuid tehakse, mida rohkem me näeme võimalikke arenguid gaasimajanduses laiemalt, seda tõenäolisemaks see projekt võib muutuda. Kiiruga tehtud ebamajanduslikud otsused, ainult subsiidiumidel baseeruvad otsused ei pruugi otsustavas faasis üldse realiseeruda. Meie üldine lähenemine on, et me liigume tasa ja targu, meil on selge arusaam, miks me seda teeme. Samas peame arvestama, et meil ei pruugi see erinevatel põhjustel täielikult õnnestuda.

Viies küsimus: "Eestis on praegu erinevatel hinnangutel terminaliprojekti valmis investeerima mitu terminaliehitajat. Kui aktiivselt suheldakse erinevate võimalike terminaliehitajatega ning kui suur on oht, et projekti venimise korral nende huvi projekti vastu kaob?" Et LNG terminali Eestisse rajamine oleks võimalik, oleme tegelnud LNG terminali rajamise projekti käsitlevate eeluuringutega. See on hõlmanud muu hulgas tutvumist kõigi kolme meile teadaoleva projektiga: LNG Estonia ja Vopak Muuga sadamas ning Balti Gaas Pakri poolsaarel. Samas tuleb märkida, et investorite jaoks muutub projekt märksa tõsisemaks kohe, kui Eesti riik määrab kindlaks mitmed seni lahtised seadusandlikud aspektid. Me oleme välja töötanud maagaasiseaduse muudatused, mis on kooskõlastusringil. Muudatused näevad

ette mõningaid olulisi asjaolusid veeldatud maagaasi terminali osas, alates selle mõistest kuni terminali kasutamist ja haldamist puudutavate reegliteni. Ma loodan, et maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu jõuab veel lähiajal Riigikogu menetlusse ja siis on meil võimalik seda diskussiooni jätkata. Mis aga puudutab erainvestorite huvi, siis põhimõtteliselt ei keela mitte keegi ühelgi erainvestoril koppa maasse löömast. Laske käia! Mingisuguseid takistusi ei ole me teinud. Probleemid sellise investeeringu puhul, nagu ikka, on mujal. Mõni võib-olla ehitab oma võimaliku investeeringu liialt üles hüpoteetilistele riigi garantiidele gaasi tarbimise suurendamise osas. Selliseid garantiisid riik kindlasti kunagi andma ei hakka. Ma ütlen seda siin sellepärast, et investorid seda arvestaksid.

Kuues küsimus: "Milline on LNG terminali Eestisse ehitamise mõju tarbijate jaoks?" LNG terminali mõju tarbijatele seisneb eeskätt suurenevas varustuskindluses nii tehnilises plaanis kui ka majanduslikus mõttes, ennekõike olemasoleva Gazpromi monopoli murdmises. Teine oluline aspekt on LNG terminali mõju maagaasi hinnale Eestis. On väidetud, et ainuüksi LNG terminali projekti algatamise tõttu vähendas Gazprom Eestis ja Lätis maagaasi hinda. Seega on Eesti tarbija LNG hinnaefekti väikeses osas justkui juba kätte saanud. Arusaadavalt on seda väidet võimatu kontrollida. Ma usun, et hinnaküsimus või konkurentsivõimelisema olukorra ja sealt tulenevalt ka mõistlikuma hinna loomine meie tarbija jaoks on tegelikult peamine põhjus, miks selle teemaga tegelda. Enne kui ma siia tulin, võtsin välja aktuaalse seisu, mis gaasiturul toimub. Kuna need arvud on suhteliselt huvitavad, siis ma mõtlesin, et kasutan neid. Me näeme, et kui see terminaliinvesteering saab kunagi teoks, siis võib olukord meie gaasitarbijatele olla senisest palju soodsam. Täna hommikune seis Lääne-Euroopas oli see, et torugaasi hind (gaas, mida transporditakse toru mööda) ja LNG hind *spot*-turul on võrdsed. Aga Lääne-Euroopa ja Eesti praegune hinnavahe, kantuna üle gaasist toodetava energia võimsusesse, on kolm kuni seitse eurot megavatt-tunni eest. Kui me teeme sellise kunstliku arvutuse, et Eesti aastast gaasitarbimist oleks võimalik rahuldada praegu Lääne-Euroopas kehtiva hinnaga, siis võidaksid meie gaasitarbijad 20–30

miljonit eurot. See on see raha, mida monopoolses seisus tegutsev, Eestisse gaasi müüv ettevõtte võtab meie gaasitarbijatelt rohkem, võrreldes Lääne-Euroopaga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Ma kuulsin teie sõnavõtust, et soomlased suhtuvad maagaasi tarbimisse suhteliselt ettevaatlikult. Oskate öelda, mis see põhjus võib olla?

Juhan Parts

Sellepärast, et nad ehitavad endale uusi tuumajaamu, mis nende arvates on pikema aja jooksul mõistlikum, ennekõike tarbitakse ära ka seal tekkiv soojus. Neil puudub seetõttu igasugune motivatsioon suurendada gaasi osakaalu oma elektri- ja soojatootmises. Neil ei ole ka sellist tööstust, mis vajaks eraldi gaasi. See ongi nende lähteseisukoht.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Juhul kui see projekt, ma mõtlen maagaasiterminali ehitamist, saab teoks, kas see tähendab, et Eesti gaasitarbijale on uks Vene gaasi saamiseks täielikult kinni?

Juhan Parts

Ei, on lühike vastus. Nagu ma ütlesin, meie soov on luua ikkagi reaalne konkurentsiolukord. Ma rõhutan sõna "reaalne". Ükskõik, milliseid investeeringuid ja projekte on pakutud ja pakutakse, peame kindlasti jälgima, et kogu gaasiahelas oleksid välistatud huvide konfliktid seni turul tegutsenud konkurentidega. Kui seda ei õnnestu saavutada, siis võimalik investeering, olgu see erainvesteering või mingis osas Euroopa rahaga tehtav investeering, on konkurentsiolukorra seisukohast tegelikult bluff. See on see mõte. Siin on loomulikult mitmeid agasid. Milleks seda gaasi meil sellises mahus ikkagi vaja on? See on miljoni dollari küsimus. Nagu te teate, gaasimahud Eesti turul on viimase viie kuni seitsme aasta

jooksul märkimisväärselt vähenenud monopol, ma ütlesin, mitte väga läbimõeldud hinnastrateegia tõttu ja vähenevad veel. Miks need vähenevad? Sellepärast, et on täiesti selge, et praegustes majandustingimustes (tõenäoliselt kehtib see ka pikema aja kohta) tasub teatud hulk gaasiküttega üle viia biomassiküttele. Me oleme selleks loonud seadusliku hoova, oleme vastu võtnud monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seaduse, nii et Konkurentsiametil on teatud võimalused. Ma arvan, et see protsess käib. Kindlasti võib gaasitarbimine veelgi väheneda. Kui me räägime kohalikust terminalist, siis mõneti peame arvestama, et terminal terminaliks, aga et keegi võtaks vaevas laevukesega kuhugi Eesti sadamasse tulla, peab olema ka mingisugune turumaht. Kuid gaasitarbimise teatud vähenemine ja muud muutused ei tähenda, et me ei peaks seda küsimust põhjalikult läbi töötama. Nagu te mu vastusest aru saite, me tegeleme sellega. Ma usun, et investeerimisotsuseni, tulgu see eraettevõtte poolt või mingil muul moel, läheb veel kindlasti aega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Mul on väike täpsustav küsimus. Kui me räägime maagaasi tarbimise mahust, praegusest olukorrast ja tulevikustrateegiast, siis kui suure osa Eesti vajadusest see ettenähtud maht katab, kas 100% või vähem? Kas on olemas selline strateegiline vaade?

Juhan Parts

Aitäh! Ma viitasin vastuses ühele arvule. Selles uuringus, mis oktoobris lõplikult valmib, räägitakse Eesti kohaliku vajaduse katmiseks rajatavast terminalist. See on terminal, mida on realselt tehnoloogiliselt võimalik rajada ja mille võimsus võib olla 0,2–0,5 miljardit kuupmeetrit gaasi aastas. Praegu on Eesti tarbimise kogumaht suurusjärgus 0,7 miljardit kuupmeetrit gaasi. Nii et kindlasti ei ole vaja 100%, vaid õpikuteooria ütleb, et 20–25%-line alternatiivne pakkumine täidab meie põhieesmärgi, et tekiks reaalne hinnakonkurents.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Meil oli siin juttu, et terminal võiks Eestis tulla kas Pakri poolsaarele või Muugale. Kas majandusministeeriumil on oma eelistus välja kujunenud või ei ole või on täna sellest veel vara rääkida?

Juhan Parts

Kui te mu jutust aru saite, siis teate, et ma ütlesin, et elu muutub. Minu poolest võib terminale tulla igale poole, kui see majanduslikult ära tasub. Miks ärimehed, kellel on raha kotiga seljas, juba ei ehita Muugale, Pakrile, Paldiskisse? Meil rannikuala jätkub. Kui hästi ehitada, tänapäeva nõuetele vastavalt, siis on see keskkonna seisukohast suhteliselt süütu projekt, muidugi jutumärkides. Meil ei ole konkreetset eelistust, on lihtne vastus. Aga me saame öelda, et need projektid on meie hinnangul täiesti erineva kvaliteediga, nimesid nimetamata. Kindlasti iseloomustab neid projekte ka vastastikune poriloopimine, millesse ma soovitan teil üsna külmalt suhtuda.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas kolleegid soovivad pidada läbiarvamisi? Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mulle sügisel vaatasin üht telesaadet. Ma ei ütles, et see oli meelelahutuslik saade, pigem poliitiline. Seda näidati telekanalil Orsent ja pealkirjaks oli sel "Ba-bahh". Jah, selline pealkiri. Seal esines pidevalt endine Riigikogu liige Robert Antropov. Ta on selle poolest huvitav, et kummalisel kombel ühendab ta kahte koalitsioonierakonda: kord oli ta reformist, pärast oli jälle IRL-i nimekirjas. Üsna lustakas käitumine. Selleks ajaks, kui see saade toimus, oli juba teada, et Nord Streami ehitatakse, et varsti see saab valmis ja et Eesti kaotas iga aastaga 1,5–2 miljardit krooni, seetõttu et keeldus Nord Streamist, ta kaotas tuhandeid töökohti ning kaotas võimaluse võtta osa ühest hiigelsuurest Euroopa projektist.

Saatejuht küsis Antropovi käest, mida ta teigi Riigikogus, kui hakkas mässama selle maa-gaasiprojekti vastu ja tagajärjeks on nii suured kaod riigieelarves, töökohtade kadu jne. Mul oli huvitav kuulata, mida ta sellele küsimusele vastab. Vastus oli muidugi ootamatu, nagu alati, kui härra Antropov midagi räägib. Ta ütles, et see pole ju kõik, Euroopal on Vene gaasi nii tohutult palju vaja, et küll nad hakkavad teist toru ehitama ja siis me võtame selle toru kindlasti endale. Ei tea, mida selle peale öelda! See oli lihtsalt illustratsiooniks sellele, et maa-gaasiteemad on alati üsna tundlikud olnud.

Oleks nagu kõik selge: projekt tuleb ja sellest on otsest kasu. Siis aga alustab keegi sõda, mis ei lõpe muidugi mitte millegi positiivsega, vaid toob kaasa kaotatud raha ja kaotatud töökohad. Kuluaarides räägiti pärast, kui palju oli vaja maksta selle eest, et seda projekti torpedeerida. Nimetati ka neid Soome ja Rootsi firmasid, kes oleksid sellest huvitatud olnud. Aga nii see jääbki. Kui on tegemist miljarditega, siis see kedagi ei huvita.

Ma otsustasin tulla siia rääkima viimasel hetkel, kui ma kuulsin härra ministri ettepanekut külmalt suhtuda, kui tulevad mingid järjekordsed mängud gaasiteemadel. Hea oleks, kui tõesti nii läheks, sest välismõjud olid, on ja jäävad, me peaksime meelde tuletama, mida härra Parts rääkis, ja peaksime tõesti külmalt suhtuma, mitte sattuma hüsteerikasse ega kaotama järjekordselt Eesti majandusele kasulikke arenguvõimalusi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine domeenireformi tuleviku kohta (nr 27)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Olga Sõtniku, Aadu Musta, Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi, Kadri Simsoni, Mihhail Stalnuhhini, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Deniss Boroditši, Lauri Laasi, Peeter Võsa, Inara Luigase, Eldar Efendijevi ja Rainer Vakra 1. juunil s.a esitatud arupärimine domeenireformi tuleviku kohta. Palun kõnetooli kolleeg Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Proua juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Meie arupärimine kannab küll pealkirja "Domeenireformi tulevikust", aga tegelikult, kui küsimusi vaadata, siis on näha, et see käsitleb päris palju domeenireformi üldiselt ja Eesti Interneti SA tegevust esimese tegevusaasta jooksul. Juunis, kui me selle arupärimise esitasime, ilmus Eesti Interneti SA 2010. aasta aruanne. Samuti möödus 5. juulil aasta Eestis uue domeenikorra kehtestamisest.

See arupärimine ongi rohkem põhjustatud majandusaasta aruandest, millest selgub, et 88% domeeni registreerijatest on registreerinud siiski ainult ühe domeeninime. Samuti on füüsilised isikud registreerinud kõigest domeeninimedest vaid 10%. Kokku on domeene uue korra järgi registreeritud üle 59 000. Seega jääb füüsiliste isikute registreeritud domeenide hulk alla 6000. Samal ajal oli pri.ee alla registreeritud üle 12 000 kodulehe.

2010. aastal olid organisatsiooni tulud kokku 13,2 miljonit krooni ning kulud 7,9 miljonit krooni, sealhulgas maksti Eesti Interneti SA kaheliikmelisele juhatajale töötasu kokku 761 775 krooni ja kompensatsiooni isikliku sõiduki tööülesanneteks kasutamise eest 152 280 krooni. Kokku olid sihtasutuse palgakulud 2010. aastal umbes 3,5 miljonit krooni, mis moodustab majandusaasta aruandes esitatud kuludest 38,6%.

Lähtudes nendest faktidest on meil teile neli küsimust, millele soovime vastust saada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Olga Sõtnik! Palun kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniministri!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Vastan arupärijate küsimustele. Esimene küsimus: "Kui suur peab olema registreeritud domeenide arv, et oleks oodata registreerimistasu vähendamist?" Praegu on registris üle 63 000 .ee domeeni. Registreerimise muutmise otsustab sihtasutuse nõukogu, arvestades järgmisteks aastateks kavandatud investeringuid, opereerimiskulusid ja reservi, selleks et tagada Eesti Interneti SA tegutsemise sõltumatus. Domeenide arv ja nende eest lae-

kuv tasu on seega üks muutuja, mida tuleb arvesse võtta, ning investeeringud ja opereerimiskulud on teine muutuja. Domeenireform toimus eelmisel aastal, ent sellega seotud investeeringud jäävad ka aastatesse 2012 ja 2013. Suurimad investeeringud on seotud infrastruktuuri turvalisuse ja küberründevastase kindluse parandamisega. Kahe aasta jooksul investeeritakse selleks kokku 715 000 eurot. Praegu võib hinnata, et hoolimata märkimisväärsitest investeeringutest on järgmistel aastatel võimalik tasu alandada.

Teine küsimus: "Alates 13. juunist on kõigil võimalik registreerida täpitähtedega domeeninimesid. [---] Kui suur on ettevõtete reaalne huvi täpitähtedega domeeninimede vastu? Kas ei ole taas kord tegemist vahendiga, millega sunnitakse ettevõtteid mitut domeeninime registreerima?" Nelja kuuga on registreeritud üle 900 täpitähti sisaldava .ee domeeni. Rõhutan, et täpitähti sisaldavate domeenide registreerimine on vabatahtlik. Iga ettevõtte või füüsilise isiku enda otsustada on, kas kasutada täpitähti sisaldavaid domeeninimesid või mitte.

Kolmas küsimus: "Kas riik peab vajalikuks, et .ee alamdomeen oleks atraktiivne füüsilistele isikutele? Kuidas oleks võimalik diferentseerida domeenide registreerimise hinnad ja domeenivaidluskomisjoni tasu füüsilistele ning juriidilistele isikutele?" Võimalusega eraalgatuslikult kolmanda taseme domeenide registreerimist korraldada arvestati juba domeenireformi planeerides. Era.ee on igati tervitatav nähtus. Mainin, et era.ee ei ole ainuke, on ka planet.ee, net.ee. Erinevus pri.ee-ga võrreldes on see, et pri.ee näol oli tegemist tippdomeeniga, mida rahvusvahelised reeglid ei võimaldanud sellisel kujul pidada. Kindlasti peab riik .ee domeenide atraktiivsust füüsilistele isikutele oluliseks. Füüsiliste ja juriidiliste isikute tasude diferentseerimise üle otsustamisel tuleb arvestada, kas füüsiliste isikute eelistamine juriidilistele isikutele on põhjendatud või mitte ja millega on ühtede eelistamine põhjendatud. Enne domeenireformi oli levinud juriidilise isiku nime all registreeritud domeenide kasutamine eraisikute huvides. Pean õigeks, et domeeni registreerija oleks ka selle tegelik kasutaja, ega soovi tekitada suuri erinevusi neile esitatavates tingimustes.

Neljas küsimus: "2010. aastal oli Eesti Interneti SA kasum umbes viis miljonit krooni.

Kas selline kasumlikkus on sihtasutuse puhul põhjendatud ning kas see ja järgmine aasta on planeeritud teenida samas suurusjärgus kasumit?" Küsimuse tekstis mainitud termin "kasum" on eksitav. Sihtasutused ei teeni kasumit ega maksa omanikutulu ega dividende. Küsija poolt majandusaasta aruandest välja toodud summa on aruandeaasta tulem, millest finantseeritakse uute projektide arendamist ja kujuneb reserv. Uutest projektidest olulisim on DNSSEC ehk The Domain Name System Security Extensions, s.o turvarakendus domeeninimede signeerimiseks. .ee domeenidel töötavad veebilehed, e-posti aadressid ja muud teenused on Eesti riigiasutuste, ettevõtete ja füüsiliste isikute peamisi kommunikatsioonikanaleid omavaheliseks suhtluseks ning avalikkusele informatsiooni edastamiseks. Eesti Interneti SA infrastruktuuri kahjustumine ja osaliselt või täielikult rivist väljalangemine mõjutab olulisel määral riigi toimimist, sh valitsussektori tööd ja riigi julgeoleku tagamist. 8. mail 2008. aastal Vabariigi Valitsuses heakkiidetud küberjulgeoleku strateegia nimetab domeeninimede infrastruktuuri tugevdamist ühena viiest olulisemast eesmärgist turvameetmete süsteemi arendamisel ja rakendamisel. Euroopa Liidu riikidest on DNSSEC-i juurutanud või selle protsessiga lõppfaasi jõudnud 14 riiki. Domeenindus oli Eestis pikka aega vähe tähelepanu pälvinud ja alarahastatud valdkond, seetõttu tuleb uute projektidega edasi liikuda, sest turvarakendustega viimaste hulka jäämine tähendab märkimisväärselt turvariski. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Aitäh, härra minister, vastuste eest! Aasta või natuke rohkem on möödunud sellest ajast, kui uus domeenikord kehtima hakkas ja kui Eesti Interneti SA tegutsema hakkas. Millise hinnangu te kogu sellele protsessile annate? Kas te arvate, et võiks midagi teistmoodi teha? Kas te olete rahul? Milline on teie hinnang selle asutuse üheaastasele tegevusele?

Juhan Parts

Aitäh! Me oleme selles saalis teiega selle üle diskuteerinud. Kui me vaatame, miks me selle nn domeenireformi algatasime, kui me lähtume nendest eesmärkidest, siis näeme, et me oleme jõudnud teisele kvalitatiivsele tasandile. Kuid, juhin tähelepanu, domeenireform ei ole selles mõttes veel lõpetatud, et kõik n-ö ümberdelegeerimised ICANN-is ehk Ameerika Ühendriikide selles organisatsioonis, kes interneti globaalset haldamist kontrollib, selle eest vastutab ja seda korraldab, ei ole veel toimunud. Selles mõttes ei ole see reform veel lõpule viidud. Kuid vaadates, mis olukorras me olime (domeeninimede registreerimine oli läbi paistmatu, füüsilistel isikutel ei olnud tegelikult võimalik oma domeeninime saada, juriidilistele isikutele lubati justkui ainult ühte domeeninime ja kõik need rumalad piirangud tõid kaasa selle, et otsiti võimalusi neist mööda minna ja tekkis paralleelmaailm, mis oli ebataoline, arvestades Eesti senist praktikat võrreldavate asjade korraldamisel), pean ütleva, et selles osas me oleme minu arvates läbi teinud olulise muutuse. Jah, siin on olnud avalikkuse poolt, ma ei julgeks öelda, et valdavalt kriitikat, aga ikkagi kriitikat. Ministri seisukohast öeldes on kriitika olnud pigem kasulik kui kahjulik. Ma olen tänulik neile, kes on võtnud vaevaks olla sellised ühiskondlikud pistrikud ja hoidnud seda asja tähelepanu all. Ma usun, et koostöö võiks jätkuda. Rohkem tahaks muidugi konstruktiivset kriitikat. Kohati oli enne valimisi siin lahmimist, tänaseks tundub see möödas olevat. Samas anname endale aru, et interneti haldamine areneb väga kiiresti edasi. Me oleme praegu nendes aastaid tegemata jäänud asjades üritanud järele jõuda. Loodame, et liigume edasi.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

5. Arupärimine töötuskindlustus- ja haigushüvitiste kohta (nr 14)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Olga Sõtniku, Deniss Boroditši, Yana Too-

mi, Kadri Simsoni, Viktor Vassiljevi, Lauri Laasi ja Mihhail Stalnuhhini 16. mail s.a esitatud arupärimine töötuskindlustus- ja haigushüvitiste kohta. Palun veel kord kõnepulti kolleeg Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Head kolleegid! Hea sotsiaalminister! 16. mail esitasime teile arupärimise töötuskindlustus- ja haigushüvitiste kohta. Töötuskindlustuse seadus näeb ette, et õigus töötuskindlustushüvitisele on kindlustatul, kellel on töötuskindlustusstaaži vähemalt 12 kuud töötuna arvelevõtmisele eelnenud 36 kuu jooksul. Kindlustatul, kes kasutas selle aja jooksul rasedus- ja sünnituspuhkust, lapsendaja puhkust või lapsehoolduspuhkust, pikendatakse 36-kuulist perioodi puhkusel oldud aja võrra, kui sama aja kohta puuduvad töötuskindlustuse andmekogus andmed töötuskindlustusstaaži kohta. Töötuskindlustushüvitise suuruse arvestamisel on aluseks kõik tööandja makstud tasud, millelt on makstud töötuskindlustusmakset. Niisiis ei ole vahet, kas tööandja maksab töötajale töötasu, puhkusetasu, preemiat või ettevõtte töötajatele mõeldud täiendavaid rahas väljamakstavaid hüvesid või toetusi. Selline olukord paneb ebavõrdsesse olukorda lapsehoolduspuhkusel viibinud lastevanemad, kellele on tööandja lapsehoolduspuhkuse ajal heast tahtest maksnud preemiat või toetust. Nagu töötuskindlustushüvitise puhul, arvutatakse lapsehoolduspuhkuselt naasnud isikule ajutise töövõimetuse hüvitise suurus Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuu töötasu alammäära ja arvu 30 jagatisena. Ka see seab lapsehoolduspuhkuselt naasnud isiku olukorda, kus hüvitise suuruse määramisel ei arvestata tema tegelikku töötasu, vaid valitsuse kehtestatud töötasu alammäära.

Seoses eeltooduga on meil teile kolm küsimust. Soovime neile vastuseid saada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Olga Sõtnik! Palun kõnepulti sotsiaalministri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Mul on hea meel vastata arupärimisele töötuskindlustus- ja haigushüvitiste kohta.

Esimene küsimus: "Kuidas tuleks muuta töötuskindlustuse seadust lapsehoolduspuhkusel olnud isiku suhtes õiglasemaks, nii et töötuskindlustushüvitist makstaks varasemalt töötasult, mitte puhkuse ajal tehtud üksikute maksete alusel?" Töötuskindlustushüvitise eesmärk on tasakaalustada isiku sissetulekud ja tarbimisvajadus töötuks olemise ajal, soodustades samas aktiivset töö otsimist ja kiiret tööturule naasmist. Töötuskindlustushüvitise arvestamise aluseks on töötuskindlustuse andmekogu andmed, mis põhinevad tööandja poolt kinnipeetavatel töötuskindlustusmaksetel. Tehtud maksete alusel arvestatakse isiku töötuskindlustusstaaži ja arvutatakse välja isiku töötuskindlustushüvitise suurus. Tööandjal on sealjuures kohustus deklareerida ja maksta töötasult töötuskindlustusmakset. Tööandja ei saa valida, kas ja millistelt töötasudelt töötuskindlustusmakset maksta. Kõik makstud makset võetakse hüvitise arvutamisel arvesse. Töötukassa ei tee ega saagi teha mingisuguseid valikuid, kas ja milliseid makseid hüvitise suuruse arvutamisel arvestada või arvestamata jätta. Kuni 1. juulini 2009 võeti töötuskindlustushüvitise saamise õiguse tuvastamisel arvesse ka aeg, mil vanem viibis lapsehoolduspuhkusel või rasedus- ja sünnituspuhkusel, ehkki selle aja eest vanematele töötasu ei makstud ja seetõttu ei peetud selle aja jooksul kinni ka töötuskindlustusmakset. Seetõttu tekkis olukord, kus need vanemad jäid ilma õigusest töötuskindlustushüvitisele, kuna neil puudus töötuna registreerimisele eelnenud 36 kuu ehk kolme aasta jooksul vähemalt 12 kuud töötuskindlustusstaaži. Alates 2009. aasta juulist pikendatakse nimetatud isikute 36-kuulist perioodi puhkusel oldud aja võrra, kui sama aja kohta puuduvad töötuskindlustuse andmekogus andmed staaži kohta. See tähendab, et ka kuni kolmeaastase lapse kasvatamisel võetakse hüvitise saamise õiguse tuvastamisel arvesse kõik need kuud, kui inimene töötas, hoolimata sellest, missugust tasu talle sel ajal maksti. Ministeeriumi seisukoht on, et kui vanem lapsehoolduspuhkuse ajal töötasu saab, ei ole õiglane sellelt töötasult töötuskindlustusmakset mitte arvestada. Kui anda isikutele võimalus valida, milliste maksete alusel kujuneb nende töötuskindlustushüvitise suurus, viib see kogu süsteemi lagunemiseni ja jätkusuutmatuseni.

Teine küsimus: "Miks on ravikindlustuse seaduse alusel eristatud tavatöötaja ja lapsehoolduspuhkusel olnud isik ning kuivõrd on selline ebavõrdne olukord põhjendatud?" Ajutise töövõimetuse hüvitis, sh haigushüvitis, hooldushüvitis, sünnitushüvitis, lapsendamishüvitis, on rahaline kompensatsioon, mida haigekassa töövõimetuslehe alusel maksab kindlustatud isikule, kellel jääb töö- või teenistuskohustustest või majandus- või kutsetegevusest ajutise vabastuse tõttu saamata isikustatud sotsiaalmaksuga maksustatav tulu. Ajutise töövõimetuse hüvitise suurus sõltub hüvitise saaja poolt hüvitise saamisele eelnenud kalendriaastal teenitud tulust, mis arvutatakse Maksu- ja Tolliameti kogutavate, isiku eest või tema poolt sotsiaalmaksu maksmist tõendavate andmete alusel. Hüvitise kalendripäeva keskmine tulu võrdub töövõimetuslehel märgitud tööst vabastuse alguspäevale eelnenud kalendriaastal kindlustatud isikule arvestatud või makstud sotsiaalmaksu alusel arvutatud tulu ja arvu 365 jagatisega. Lapsehoolduspuhkuselt tulevad emad saavad esimesel tööaastal hüvitist sotsiaalmaksuseaduse §-s 21 sätestatud sotsiaalmaksu kuumäära alusel, mis kehtestatakse igaks eelarveaastaks riigieelarvega, kusjuures kuumäär ei või olla väiksem kui eelarveaastale eelnenud aastal kehtinud Vabariigi Valitsuse kehtestatud töötasu alammäär. Kuna ravikindlustatu staatuse omandamise eeldus on panustamine sotsiaalmaksu maksmise näol, aga väikelapse kasvatamisega hõivatud vanemal puudub võimalus tööl käia ja tulu teenida, on riik võtnud endale kohustuse maksta alla kolmeaastase lapse ühe Eestis elava mittetöötava vanema eest sotsiaalmaksu. Sellega tagatakse väikelapse mittetöötavale vanemale ravikindlustuse jätkumine ka väikelapse kasvatamise ajal, mis võimaldab saada nii tervishoiuteenuseid kui ka ravimihüvitisi ning eritingimuste täitmise korral ka hambaravi- ja täiendavat ravimihüvitist, ent mitte ajutise töövõimetuse hüvitist, kuna tulu mitte teenival inimesel ei saa haiguse tõttu tekkida saamata jäänud tulu. Kuna tööle asumisele eelnenud kalendriaastal, mis ajutise töövõimetuse arvutamisel aluseks võetakse, maksab riik väikelapse vanema eest sotsiaalmaksu sotsiaalmaksuseaduses sätestatud määral, siis makstakse väikelapse vanemale esimesel tööaastal ajutise töövõimetuse hüvitist tõepoolest samast määrast lähtudes.

Kolmas küsimus: "Millal kavatsete töötuskindlustuse ja ravikindlustuse seaduse muudatusi, mis parandaksid lapsehoolduspuhkuselt naasnud isiku olukorda?" Vastus on üsna lühike. Hetkel, tulenevalt ka eeltoodud kirjeldusest, ei plaani me olukorra muutmist. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, esimene küsimus kolleeg Olga Sõtnikult!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Tänan teid, härra minister, vastuste eest! Me oleme teiega sellel teemal siin saalis juba ühe korra seoses ühe konkreetse juhtumiga vestelnud. Tegelikult on neid juhtumeid olnud päris palju. Jälle on pöördutud nii meie, rahvasaadikute kui ka Keskerakonna poole murega, et inimesed peale lapsehoolduspuhkust koondatakse ja nad loodavad korraliku töötuskindlustushüvitise peale, aga kuna tööandja on neile maksnud näiteks kooliminekuetoetust või midagi veel, siis see summa kohe väheneb. Mis oleks teie arvates mõistlik lahendus? Kui te seadust muuta, seda süsteemi lammutada ei taha, siis võib-olla tuleks teha teavitustööd kas lastevanemate või pigem tööandjate seas, kes heast tahtest maksavad preemiaid või toetusi ja nii tegelikult pärast halvendavad nende inimeste olukorda.

Hanno Pevkur

Aitäh täpsustamise eest! Me oleme Eestis valinud kindlustuse põhimõtte ehk oluline on just nimelt see, kas sa oled kindlustatud või mitte. Kindlustatuse üks oluline eeldus on see, kas sinu eest makstakse maksu või mitte. Kui tööandja teeb mingisuguse makse isikule, ükskõik mis see siis on, siis peavad tööandja ja töötaja loomulikult arvestama, et tegemist on inimese kontole laekunud rahaga, mille pealt makstakse ka kõik maksud, ja seda käsitletaksegi just nimelt sellena, kas inimesele on tulnud tulu või mitte. Kui on erijuhud, siis kindlasti oleks mõistlik, et tööandja, kes on rohkem kursis kehtivate seadustega, püüaks oma töötajaid sellistel puhkudel igati kaitsta, eriti kui me räägime, nagu te tõite näiteid, väikese lapse hooldamise või lapsehoolduspuhkusel oleku ajast. Ma usun, et ka seda arupärimistele vastamist head inimesed vaatavad ja saavad jälle natukene targemaks. Me lähtume oma kind-

lustussüsteemis, nii ravikindlustuse kui ka töötuskindlustuse süsteemis sellest, kas inimene on kindlustatud või mitte, kas inimese eest makstakse sotsiaalmaksu või töötuskindlustusmakset või mitte. Kui isikul sissetulekuid ei ole või kui ta on lapsehoolduspuhkusel, siis on selle kohustuse üle võtnud riik. Riik inimest selles osas ilma kindlustuseta ei jäta. Aga kindlasti on oluline teavitustöö. Kui teie poole pöördutakse, siis andke neile kindlasti seda infot, et inimeste infoväli täieneks ja me saaksime rääkida, et nii tööandjad kui ka töötajad on oma õigustest teadlikud ning meie kindlustusmehhanism töötab kenasti.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

6. Arupärimine hooldusravi korralduse kohta (nr 15)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Heljo Pikhofi, Helmen Küti, Karel Rüütli, Andres Anvelti, Jaan Öunapuu, Kajar Lemberi, Urve Palo ja Peeter Kreitzbergi 16. mail s.a esitatud arupärimine hooldusravi korralduse kohta. Palun kõnepulti Riigikogu liikme Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Proua juhataja! Head kolleegid! 16. mail andsin siitsamast Riigikogu kõnepuldist kaheksa Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraksiooni liikme nimel üle arupärimise sotsiaalministrile. Meie arupärimine käsitleb hooldusravi korraldust.

Tuletan saalis viibijaile lühidalt meelde arupärimise sisu. Paratamatult jõuab inimese elutee mingil ajal hetkeni, mil ta vajab nii ravi kui ka hooldust. Vabariigi Valitsuse tasemel on tõdetud, et Eesti tervishoiu- ja hoolekandesüsteemide lahusus on viinud olukorrani, kus inimestel on raske nende tervislikust seisundist või sotsiaalsest olukorrast tulenevaid vajadusi rahuldada. Selle probleemi lahendamiseks on kinnitatud "Eesti hooldusravivõrgu arengukava 2004–2015". Peaminister Andrus Ansip ütles 11. mail 2011. aastal Riigikogu infotunnis, et

hooldusravivõrgu arengukava on täidetud ja sellest kõnelevad ka arvud, et hooldusravi voodikohtade arv ja ka hooldusravile kulutatud vahendite hulk on viimaste aastate jooksul väga kiiresti kasvanud ning et ta tahab uskuda, et meie hooldusravi kvaliteet on praegu märgatavalt parem, kui see oli aastaid tagasi. Eesti Patsientide Esindusühingu hinnang, mis on koostatud ühingule laekunud kaebuste alusel, erineb peaministri hinnangust oluliselt ja seda eriti teenuste kvaliteedi osas.

Eeltoodust lähtudes on meil Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 139 alusel sotsiaalministri terve hulk küsimusi, millele ootame asjakohaseid vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Heljo Pikhof! Palun kõnepulti sotsiaalministri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Küsimusi on väga palju, loodan, et ma mahun ajaraamidesse. Aga hakkame otsast peale.

Esimene küsimus koosneb neljast küsimusest: kas seatud eesmärgid on saavutatud, kas ravikindlustuse osakaal on vähenenud 35%-ni, kas voodikohtade arv on vähemalt 1800, kas kodune õendusabi toimib ja kas päevane õendusabi toimib? Hooldusravivõrgu arengukavas aastateks 2004–2015 seati 2010. aastaks järgmised eesmärgid: ravikindlustuse osakaal hooldusravi eest tasumisel väheneb 35%-ni, omaosalus 16%-ni, omavalitsuse osa on 49% ravipäeva maksumusest, hooldusravi voodikohtade arv on vähemalt 1800, koduse õendusabi visiitide arv on 250 000 ja päevane õendusabi toimib. Terviseameti täpsustatud andmetel (need on augusti andmed) on Eestis väljastatud 49 hooldusravi tegevusluba ja hooldusraviteenust osutatakse kokku 1734 voodikohal. Peaministri mainitud 1557 voodikohta on need, mida sel hetkel kasutati, ehk tegevusloaga voodikohtade arv on suurem kui sel ajal kasutuses olnud voodikohtade arv. Kui me võtame selle eesmärgi, mis on püstitatud – 2010. aastaks 1800 voodikohta –, siis võime väikese mööndusega öelda, et see eesmärk on saavutatud ehk me oleme 1734 voodikohaga planeeritud hooldusravi mahu peaaegu saavutanud.

Hooldusravi rahastamise suurendamine haigekassa eelarves on olnud samamoodi üks prioriteete. Olgu öeldud, et aastatel 2005–2010 hooldusravi rahastamise maht haigekassas suurenes 100%, samal ajal kui eriarstiabi rahastamise maht (lihtsalt võrdlusena) suurenes 65%. Kui vaadata hooldusravi osakaalu tervishoiuteenuste üldmahus, siis aastatel 2005–2010 suurenes see 2,2%-st 2,8%-ni. Kui vaadata tulevikku, siis aastateks 2012–2015 haigekassa tehtud prognoosi alusel oleme planeerinud hooldusravikulude 10%-list kasvu igal aastal. See on neli kuni viis korda kiirem kasv kui teistes raviliikides.

Hooldusravivõrgu arengukava kohaselt pidi 15%-line omaosalus rakenduma juba 2006. aastal. Kõik me seda teame, sellest on korduvalt siin saalis räägitud. 2007. aastal planeeriti ravikindlustuse osa vähendamist statsionaaris 65%-ni, millele lisanduks omavalitsuste osa. Kahjuks ei ole omavalitsused sellega kaasa tulnud. Inimesed on olnud väga tublid. 1. jaanuarist 2010 rakendus hooldusravi puhul 15%-line omaosalus. Kahjuks peab tunnistama, et omavalitsused ka praegu siin olulisel määral kaasa ei räägi, mõne väikese erandiga. Kindlasti tuleb öelda, et arengukavas planeeritud, eelkõige ravikindlustusest rahastamise vähendamist, ei ole soovitud tempos saavutatud.

Kui tulla koduõenduse juurde, siis Terviseameti väljastatud tegevuslubade alusel osutab Eestis koduõenduse hooldusteenust 81 teenu-seosutajat. Nendest 74-l on teenuse osutamiseks olemas leping haigekassaga. Kui vaadata koduõenduse visiitide arvu (ma ütlesin, et võiks olla 250 000 visiiti aastas), siis juba 2008. aastal tehti koduõenduses 258 000 visiiti. Elik see eesmärk, mis oli seatud aastaks 2010, saavutati juba 2008. aastal. Samamoodi on haigekassa suurendanud koduõenduse rahastamise mahtu. Kui veel arvudest rääkida, siis koduõenduse rahastamine on oluliselt rohkem suurenenud kui statsionaarse teenuse puhul: statsionaarse teenuse puhul 1,8 korda ja koduõenduse puhul 3,19 korda. Vahe on ikkagi märkimisväärne.

Mis puudutab päevast õendusabi, siis on hea öelda, et koostöös Eesti Õdede Liiduga on töös teemakohased eelnõud. Muidugi tuleb möönda, et tegelikkuses osutatakse hoolekandeesutustes päevast õendusabi juba praegu eri nime all, aga koos õdede liiduga me liigume

selles suunas, et seadusmuudatused saaksid ka kirja pandud.

Teine küsimus: "Kas Te peate võimalikuks 2015. aastaks kohavajaduse rahuldamise ülesande täitmist?" Küsite ka geriaatria kohta ja seda, milline on praegu hooldushaiglate ja hooldekodude tase. Pean tunnistama, et olen üsna optimistlik hooldusravivõrgus seatud eesmärgi täitmise osas, s.o 10 hooldusravi voodikohta ja 20 hooldusvoodikohta tuhande 65-aastase või vanema elaniku kohta. Selleks rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist tervishoiumeedet "Õendus- ja hooldusteenuse infrastruktuuri arendamine", mille toetuse kogusumma on teatavasti üle 27 miljoni euro ehk eelmisel aastal, kui toetused välja maksti, oli seda 431 200 000 Eesti krooni. Meetmest toetatakse hooldusravi statsionaarse tegevusloaga teenuseosutajate investeringuid. Praegu lähivad need investeringud päris kenasti, osa hankesid on valmis, näiteks Rāpinas ja Kuressaares. Mõned hanked on läinud kallimaks, aga hankes korraldajad otsivad lahendusi, mismoodi edasi minna, kas võtavad laenu juurde või otsivad muid võimalusi. Eelkõige puudutab see Rakveret ja Jārvamaad, aga ka teisi. 21 projekti raames rekonstrueeritakse ja luuakse kokku 1817 voodikohta, millest 1428 on hooldusravi voodikohad. Olemasolevale 1734 voodikohale lisanduva 878 voodikohaga täidetakse ja isegi ületatakse hooldusravi arengukavas voodikohtade arvuks sätestatud eesmärk ehk meil on aastaks 2015 Eestis üle 2300 hooldusravi voodikoha. Arvestades praeguseid arenguid investeringute tegemisel, tundub, et see eesmärk ka saavutatakse.

Hoolekandeteenuse osutamiseks oli Eestis 2010. aasta lõpu seisuga 5316 hooldekodukohta, mis ületab selgelt eesmärgi. Kohtadega hoolekande osas muret ei ole. See jutt käsitles kohti. Me rõhume siinjuures pigem koduhooldusele ja koduõendusele.

Mis puudutab geriaatriat, siis praegu tehakse diagnostikat ja ravi muudel aktiivravi voodikohtadel, põhiliselt sisehaiguste raviks mõeldud voodikohtadel, ning geriaatrilist hindamist tehakse spetsiifilise teenuse põhiselt hooldusravi voodikohtadel. Seega, tegevused, mis geriaatriaosakondadele ülesandeks seati, toimuvad, hoolimata geriaatria nimetust kandvate profiilsete voodikohtade puudumisest. Peame seda asjaolu ja tervishoiutöötajate pädevuse

jätkuvat parandamist selles valdkonnas isegi olulisemaks kui osakonna vormilist olemasolu. On kokku lepitud Tartu Ülikooli nõukoguga, et selle aasta septembris avatakse uued residentuuriprogrammid – need on ka avatud –, millega seoses on sisehaiguste viieaastase programmi raames võimalik omandada ka geriaatria kõrvaleriala. Minu teada on seal vastuvõtt kenasti toimunud.

Kolmas küsimus käsitleb hooldusravi voodikohtade arvu eelkõige Tallinnas ja Harjumaal ning seda, milline on täiendav koduõdede vajadus. Hooldusraviteenuste osutamiseks Terviseameti antud tegevuslubade andmetel on kõige suurem puudus hooldusravi voodikohtadest Harjumaal ja Tallinnas, Tartumaal ja eelkõige Tartu linnas, Saaremaal ning Võrumaal. Hooldekodukohti, nagu ma ütlesin, on 5316, millest Tallinnas meile teadaolevalt on 505 ja Harjumaal 329. Tervikuna on hooldekodukohti piisavalt. Tallinna ja Harjumaal vajaduse katavad ära mujal Eestis asuvad hooldekodud.

Koduõdede seltsingu andmetel oli Eestis eelmise aasta seisuga 248 koduõendusteenust osutatavat koduõde. Seltsingu hinnangul võiks olla täiendavalt 25–30 koduõde. Kindlasti selles osas tegevus käib, et koduõdesid juurde tuleks.

Neljas küsimus käsitleb ravikindlustuse kulusid hooldusravile, mis teie andmetel vähenesid 2009. aasta 237 miljonist kroonist 223 miljoni kroonini 2010. aastal. Teatavasti oli meil siis üldise maksulanguse tõttu piirhindade koefitsient 0,94, aga samas ei olnud vähenemine nii suur kui teistes valdkondades ja me saime reservide arvel seda natukene leevendada. Rääkides viimastest andmetest, 2011. aasta esimesest poolaastast, siis kui haigekassa nõukogu materjale vaadata, on näha, et hooldusravi rahastus on 2010. aasta esimese poolaastaga võrreldes juba suurenenud ja järgmise aasta prognoosi vaadates on näha, et see suureneb märkimisväärselt.

Viies küsimus käsitleb otseselt rahastamist. Rahastamise teema me käisime tegelikult esimesele küsimusele vastates üle. Et meil hakkab aeg varsti otsa saama, siis usun, et te leiote sobivad andmed vastusest esimesele küsimusele.

Kuues küsimus käsitleb kvaliteeti. Sellel tahan natuke pikemalt peatuda, kuigi aeg hakkab otsa saama. Tervise teenuse kvaliteediks

me peame üldiselt teenuste omaduste kogumit, mis iseloomustab vastavust kehtestatud nõuetele, tänapäeva teadmiste, olemasolevatele ressursidele, kutse- ja erialastele nõuetele ning patsiendi rahulolu ja tervises seisundi vajadustele. Kvaliteedi tervikuna võib jaotada struktuuri- ja protsessikvaliteediks ning tulemuste kvaliteediks. Nende mõjutamiseks ja kontrollimiseks on erinevaid võimalusi. Struktuurikvaliteet kui üks oluline eeldus hea kvaliteedi saavutamiseks on enamasti kindlaks määratud õigusaktidega. Tervishoiuteenuste osutamiseks on vaja tegevusluba, mille väljastamisel Terviseamet kontrollib teenuseosutajate vastavust kehtestatud nõuetele. Protsessikvaliteedi tagamine ehk nõuded teenuse osutamise viisile on samuti oluline eeldus hea kvaliteedi saavutamiseks. Kvaliteedi seda osa reguleerivad samuti eri õigusaktid. Meil on teatavasti olemas ka tervishoiuteenuse kvaliteedi ekspertkomisjon. Kui inimesel on tunne, et tema raviprotsessis on tehtud viga, siis on tal õigus pöörduda tervishoiuteenuse kvaliteedi ekspertkomisjoni poole ja seal kindlasti antakse hinnang osutatud raviteenusele. Nii struktuuri- kui ka protsessikvaliteedi nõuete täitmist on võimalik järelevalve käigus kontrollida nendes osades, mis on õigusaktides reguleeritud, ja nõuete täpsustamisega saame kindlasti seda osa kvaliteedist mõjutada. Mis puudutab tulemuste kvaliteeti, siis seda me püüame mõjutada eelkõige ravijuhenditega. Ravijuhendites on kirjas erinevad diagnostika- ja ravivõtted. Kvaliteedi mõttes kõige olulisem on kindlasti patsientide hinnang saadud ravi kvaliteedile. On olemas, nagu ma ütlesin, ka tervishoiu kvaliteedi ekspertkomisjon.

Kvaliteedist tahaksin veel pikalt rääkida, aga aeg on ühe minuti pärast lihtsalt otsas ja on jäänud veel üks küsimus, mis käsitleb patsientide kaebuste lahendamist. Siin tulekski pöörduda tervishoiu kvaliteedi ekspertkomisjoni poole. Nõuded sellele kehtestas sotsiaalminister 2004. aastal ja neid on muudetud. Just hiljuti arutasime komisjoniga nõuded läbi. Leidsime, et on mõistlik kaasata komisjoni töösse psühholoog. Neid nõudeid on kindlasti ka komisjon ise paremaks teinud. Komisjoni töösse on kaasatud kõikide erialade head spetsialistid. Ma usun, et selle komisjoni tööga on võimalik tutvuda ka ministeeriumi kodulehel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Nüüd on küsimused. Kõigepealt kolleeg Heljo Pikhof.

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! OECD raport juhtis tähelepanu asjaolule, et meil on nn teenuste juhitud süsteem, mis sageli ei lähtu mitte inimese vajadustest, vaid inimene sobitatakse olemasolevate teenustega, küsimata, millist abi keegi vajab. See tähendab, et meil ei liigu mitte raha inimesega kaasa, vaid inimene suunatakse sinna, kus on mingit teenust pakkuda. Kuna kohalik omavalitsus on ühelt poolt suurim hoolekandeteenuste osutaja, hooldekodude omanik, teiselt poolt aga hindab inimese vajadusi enda seatud kriteeriumide järgi, võib omavalitsus olla pigem huvitatud oma allasutuse eelarve täitmisest kui inimese tegelikest vajadustest. Kuidas sa kommenteerid OECD raportist seda lõiku ja mida selle olukorra parandamiseks tehakse?

Hanno Pevkur

Aitäh tähelepanu juhtimise eest sellele lõigule OECD raportis! Mina küll ei julge öelda, et hooldekodudesse saadetakse inimesi, kes seda teenust ei vaja. Omavalitsustes suunatakse inimesi hooldekoduteenust saama ikkagi väga selgelt vajaduspõhiselt. Kui inimesel on see vajadus, aga oma koduvallas või naabervallas hooldekodukohta ei ole, siis saadetakse inimene kodukohast ju üsna kaugele. Kui me võtame Tallinna näite, siis Tallinna hooldekoduteenuse kliendid elavad Aa hooldekodus, Koeru hooldekodus ja veel mitmes Eesti paigas, kuna Tallinnas on tõesti hooldekodukohtade nappus. Niisiis ei julge ma küll öelda, et Tallinn lihtsalt eelarvevahendite paigutamise mõttes suunab inimesi hooldekodusse. Seda ma kindlasti ei usu. Rääkides raha inimesega kaasaskäimisest, peab ütleva, et seda tasub kindlasti rohkem arutada. Ka täna kell kaks oli meil Harju maavanemaga kohtumine sel teemal, kuidas oleks võimalik just abivahendite osas rohkem raha inimesega kaasas panna käima. Eks siin ole erinevaid mõtteid. Aga me peame kindlasti arvestama, et raha inimesega kaasaskäimine ei tähenda, et inimesele raha või tšekk kaasa antakse, vaid see tähendab ikkagi raha virtuaalset liikumist. Oluline on teenuse sisu. Inimest tuleb suunata vastavalt

sellele, mida ta vajab, kas ta vajab abivahendit, koduhooldust, koduõendust või statsionaarset abi hooldekodus, lausa hooldusravi või haiglaravi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Oma vastuses te ilmselt kasutasite tabelit, kus olid toodud arvud, kui palju on planeeritud hooldusravi voodikohti, hooldekodukohti, päevaõendusvisiite ja koduvisiite aastatel 2004–2015. Kui andmed nii ette lugeda, siis näeb tõesti välja, nagu asi oleks plaanipärane. Aga te ei arvestanud võib-olla neid peensusi, mida enamik siin saalis viibijaid ega kuulajaid ei tea. Võtame näiteks koduvisiidid. Peale koduvisiitide on olemas ka päevaõendusvisiidid. Neid on planeeritud niisama palju, aga see eesmärk on täitmata. Miks?

Hanno Pevkur

Küsimus oli päevaõenduse kohta. Koduõendusvisiite on olnud oluliselt rohkem. Nüüd on küsimus selles, kus seda päevaõendusteenust siis osutatakse. Teenuseosutaja juures. Kindlasti on siin arenguperspektiive või, ütleme, on veel ruumi teenuseosutaja juures teenuse osutamiseks. Aga siin on üks oluline aga. Vähemalt mina pooldan küll seda, et kui inimesel on vähegi võimalust olla kodus ja saada see teenus koduõendusteenusena ehk kui seda õendusteenust, mida ta vajab, tervishoiuspetsialisti visiiti, on võimalik kodus pakkuda, siis tuleks seda võimaluse korral teha. Selles mõttes on haigekassa suund koduõenduse olulisele suurendamisele kindlasti igati õige. Inimest ei ole vaja vedada ühissõiduki või muu sõidukiga teenuseosutaja juurde, vaid teenuseosutaja tuleb inimese juurde, kui see on vajalik. Kui inimene vajab juba aktiivravi, siis loomulikult inimene viiakse või läheb ta ise teenuseosutaja juurde, seal antakse talle aktiivravi, vajaduse korral ka hooldusravi, tehakse muud raviprotseduurid ja ta saadetakse koju paranema. Kui on vaja täiendavat koduõendusteenust, siis loomulikult seda ka saab. Edasi, pehmem vorm on see, kui inimene jääb koduhoolduse peale, natukene raskem vorm on siis, kui ta läheb hooldekodusse. Nii et jah, päevaõendust võiks

rohkem olla, aga ma üleliia ei muretseks, pigem muretseksin siis, kui koduõendusvisiitide arvu eesmärk oleks täitmata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Hea minister! Kogenud riigiametnikuna märkasid sa seda kava lugedes kindlasti ühte huvitavat asja. Nimelt, kava algab tõdemusega, et hooldusravi tase ei ole meil küllaldane vahendite killustatuse tõttu, on erinevad moodused, kuidas seda rahastatakse. Aga kui kava ka lõpuni lugeda, siis jäävad need vahendid ikka niisama killustatuks. Nii juhtub siis, kui ühe valitsuse ajal hakatakse kava tegema, kirjutatakse valmis selle esimene ots, ja teise valitsuse ajal võetakse see kava vastu, tehakse selle lõpuosa. Selge küsimus: oled sa ministrina nõus pidama kohalike omavalitsustega läbirääkimisi, et avaliku sektori praegu tehtavad kulutused ühendada, selle nimel, et kõik inimesed Eestis saaksid hooldusravi, sõltumata sellest, kas neil on tuttav perearst, on nende omavalitsuses rohkem raha või parem sotsiaaltöötaja või on lastel suuremad sissetulekud, nii et kõik saaksid rahulikult vanaduspõlve pidada? Oled sa valmis omavalitsustega läbi rääkima, et neid asju kokku viia?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Omavalitsustega räägitakse ka praegu läbi. Täna oli üks läbirääkimiste voor. Sellel on nagu kaks osa. Mis puudutab hooldusravi, siis hea küsija teab väga hästi, et hooldusravi kestab 30 päeva ja sealt edasi kuni 60 päeva. Siis tuleb nagunii leida lahendus, kas inimene hakkab saama koduõendusteenust, on ta sellises konditsioonis, et on võimalik koduhooldusega hakkama saada, või läheb hooldekodusse. Neid valikuid on rohkem. Aga mis puudutab hooldusravi rahastamist, siis olen sada protsenti päri, et mingi lahendus tuleb leida. Vähemalt praeguses seisus tundub üsna vältimatu see, et meil ei õnnestu saavutada hooldusravi arengukavas toodud eesmärki, et omavalitsused oluliselt panustavad hooldusravisse. Nüüd on küsimus selles, kuidas kombineeritakse hooldusravi ja hooldekoduteenust. Sealt tekib rahastamise sümbioos. Ma loodan, et kui hooldusravitaristu vahendid

on kõik edukalt valmis, edukalt paigutatud ja hooldusravi voodikohad olemas, millega kaasneb ka hooldekodu voodikohtade arvu kasv, siis on selleks ajaks selge ka rahastamismudel. Ka sellest, et haigekassa panustab aastas 10% rohkem või viis korda kiiremini kui teistesse raviliikidesse, ei piisa, et kõiki hooldusravi voodikohti sada protsenti ära katta. Mingisugune lahendus tuleb leida. Ma kindlasti ei näe võimalust, et me paneksime sellest kohustusest inimestele rohkem kui praegune 15%. Samamoodi on äärmiselt ebatõenäoline eeldada, et omavalitsustel võiks lähima paari aasta jooksul tekkida võimekus panustada inimeste hooldusravisse, mis oleks tegelikult väga loogiline. Hooldusravi arengukavasse on kirjutatud põhimõtted, et hooldusravi on väga selge osa inimese hoolekandest ja et see on n-ö loomulik protsess. On see siis hooldusravi, hooldekodu-teenus või n-ö voodi jagamine, et millal ta vajab ravi ja millal koduteenust – see vahe on õhkõrn. Mõistlik oleks siin omavalitsustega asi selgeks saada. Aga loomulikult on omavalitsuste üldine seisukoht ju teada: kui riik paneb peale mingi kohustuse, siis andke aga raha. Kuigi see kohustus, mis puudutab hooldusravi, oli tegelikult juba 2004. aastal kokku lepitud. Omavalitsused ei ole siin kahjuks lihtsalt kaasa tulnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Meil on haiglavõrgu arengukava ja hooldusravi-võrgu arengukava. Mõlemad lõpevad aastal 2015. Kas ministeerium on asunud nende mõlema läbivaatamisele ja uue arengukava ettevalmistamisele ning kuidas võivad muudatused haiglavõrgu arengukavas mõjutada hooldusravi-võrgu arengukava?

Hanno Pevkur

Aitäh! Need mõjutavad otseselt. Muutmisprotsess on pidev. Kui me räägime hooldusravi-võrgu arengukavast ja paneme sinna juurde haiglavõrgu arengukava, siis on selge, et kui me toome näiteks sellesama Euroopa Regionaalarengu Fondi ja sealt eraldatavad vahendid ning kui me 431 miljonile Eesti kroonile või 27 miljonile eurole paneme juurde omaosa-

luse, siis saame ikkagi väga suure summa. Kui selle suure summa eest on tehtud korda teatud taristu, siis on selge, et seda tuleb inimestele teenuste osutamiseks ka rahastada. Üks asi, mida me oleme mõelnud, on see, kas hooldusravi-võrgu investeringuid saavad haiglad tuleks vähemalt mingiks ajaks panna haiglavõrgu arengukava haiglatega samale pulgale. See on väga oluline samm. Me oleme haigekassa juhatause esimehega arutanud, kuidas tagada see, et kui me oleme maja valmis teinud, siis oleks sellel majal ja nendel voodikohtadel olemas ka rahastus. Selles mõttes on ülioluline see muudatus läbi viia. Mis puudutab teisi arenguid, siis me arutasime Riigikogu liikmetega 2009. aasta detsembris võimalusi haiglavõrgu edasisteks arenguteks ja leppisime kokku teenusebaasid, mis ühes või teises haiglas on. Selge on, et maakonnakeskustes asuvasse haiglatesse ehk praegustesse üldhaiglatesse jäävad rohkem sellised inimesele lähedased, inimese hooldamisega seotud tegevused. Sellepärast sai ka hooldusravi-võrgu arengukavasse kirjutatud, et see raha suunatakse kõikidesse maakondadesse. Seal on väga selged seosed olemas.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnetooli kolleeg Viktor Vassiljev.

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Austatud härra minister! Lugupeetud kolleegid! Kõik head inimesed, kes loevad minu esinemist pärast stenogrammist! Ma ei saa hästi nõustuda kõigi nende väidetega, mida minister just siit puldist esitas, näiteks sellega, mis puudutab koduõendust ja päevaõendust. Praegu, kui arvestatakse, kui palju on teenuseid osutatud, siis kirjutatakse jah, et oli 250 000 visiiti, aga nende 250 000 visiidi sees ongi seesama päevaõendus, mis ei ole rakendunud. See ei ole rakendunud sellepärast, et minu meelest juba viis või kuus aastat järgemööda esitatakse haigekassale taotlusi selle teenuse sisseviimiseks, mida aasta otsa menetletakse, siis tehakse mingid märkused, lükatakse tagasi, esitatakse uuesti. Niimoodi see pall liigub siia-sinna, aga asjast kasu ei ole.

Täpselt sama lugu on hooldusravi voodikohtadega. Hooldusravi voodikohtade seas

peaks olema selline teenus nagu õenduskodu. Milles on vahe? Vahe on selles, et praegu hoitakse inimest hooldushaiglas 30 päeva. Kuni 60 päeva on võimalik hoida, aga kokkuleppel ei hoita üle 30 päeva, siis saadetakse inimene kuskile edasi, kas koju või hooldekodusse. Aga on inimesi, kes 30 päevaga ei parane. Need on kroonilised haiged, vanad inimesed. Sellised kliendid vajaksid ajaliselt piiramata hooldushaiglateenust. Hooldusravivõrgu arengukavas on seda teenust nimetatud õenduskoduks, kuna osutatakse õendusabi, aga inimesele on see koht tema viimaseks koduks. Kümne aasta jooksul ei ole suudetud seda teenust rakendada, kuigi seda on üksikasjalikult kirjeldatud, on olemas hinnad, rahastamisskeemid ja nõuded. See kõik on olemas, aga teenust ei ole.

Rääkides geriaatri erialast, pean ütleva, et minu meelest on Eesti praegu Euroopa Liidus ainuke riik, kus geriaatri eriala kui sellist ei ole. See oli olemas kuni aastani 1996, kuid 1996. aastal tõmmati see Sotsiaalministeeriumi arstlike erialade nimekirjast pidulikult maha. See eriala tõmmati maha! Otsustati, et seda ei ole vaja. Mitte ainult Euroopas, vaid kogu maailmal on seda eriala vaja, aga meil, kuigi me räägime, et elanikkond vananeb, noored jooksevad minema, eakaid inimesi on järjest rohkem, seda vaja ei ole. Geriaatri eriala ei tähenda seda, et sisearst, kirurg, psühhiaater, minu pärast kas või hambaarst seda õpib. Kõik nad mingil määral õpivad geriaatriat, jah. On olemas gerofarmakoloogia, on olemas gerouroloogia – mida iganes. Aga geriaatri eriala on täiesti iseseisev arstlik eriala. See, et Eesti Gerontoloogia ja Geriaatria Assotsiatsioon on kümne aasta jooksul välja võidelnud selle, et ülikoolis õpetatakse seda kõrvalerialana, andke andeks, on väga-väga hädapärane, pisikene sammukene. Eriala kui sellist ei ole. Küsimus on praegu selles, et Sotsiaalministeerium ei saa luua uut eriala, kui puudub residentuur, aga ülikool ei saa rakendada residentuuri, kui puudub vastav eriala. Nokk kinni, saba lahti! Minu meelest võiks keegi peale käratada, et võtke ometi aru pähe. Minu arvates võiks see olla sotsiaalminister. Niimoodi me siis ootame juba kümme aastat.

Mis puudutab rahastamist, siis minu meelest olid juba aastal 2000 või 2001 olemas kokkulepped kohalike omavalitsuste ja Sotsiaalministeeriumi vahel, et võiks küll osaliselt

rahastada kohalike omavalitsuste eelarvetest, osaliselt Sotsiaalministeeriumist ja osa olgu inimese omaosalus. Praegu on tõesti nii, et inimesed on olnud tublid ja nad maksavad. Inimesed on üldse väga tublid, nad maksavad ka elektri eest, nad maksavad aktsiise. Aga mis neil parata ongi! Nii nad maksavadki. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Viktor Vassiljev! Palun kõnepulti kolleeg Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kõigepealt ütlen, et ma ei ole siin arupärijate nimel, ma olen siin iseenda nimel, mina arupärimist ei esitanud. See on kodukorraseaduse tähenduses väga tähtis.

Ma tahan öelda üht. Vaadake, kogu selle arengukava väljatöötamise ajendas kunagi asjaolu, et meil käib see asi praegu nii: siin on inimesed, kes vajavad abi, ning nüüd me ütleme, et teda me ravime ja seda me rahastame siit, aga teda me hooldame ja seda me rahastame teisest avaliku sektori allikast. Kui nüüd juhtub, et me enam ei rahasta (minister vastas täpselt, et enam me teda ei ravi, kuna need 30 päeva pluss veel teatud päevad said otsa), siis me hooldame teda ja rahastame seda teisest kohast. Ja vastupidi: inimene võib olla hooldatav, aga nüüd vajab järsku ravi. Kogu selle asja tobedus peitubki selles, et tegelikult elus vajab see vanainimene mõlemat, nii hooldust kui ka ravi, ja ei ole mingit mõtet seada sinna vahele mingisuguseid piire, et nüüd me sind hooldame ja nüüd me sind ravime. Ta vajab täpselt samasugust hoolitsust, hella kätt, meditsiinilist nõuannet, tabletti, vett, hooldust – samamoodi, mingit vahet ei ole. Seetõttu algatati tookord ka arengukava. See jäi lõpuni viimata, kuna järgmine valitsus ilmselt ei pidanud võimalikuks omavalitsustega sel teemal läbirääkimisi pidada. Praegune minister ütles, et ta räägib küll nendega. Kas ta sellel teemal räägib, seda me teada ei saanud.

Kui te vaatate, mis tegelikult toimub, siis näete, et võib-olla on Eestis mõni üksik haigla, kes praegu hooldusraviosakonda ei ehita. Valdavalt teevad seda kõik, võib-olla on ainult mõni üksik, kes ei tee. Te lähete vanadekodusse ja vanadekodu juhataja ütleb teile ausalt, et tal on juba ammu kaks öde palgal, kusjuures

haigekassast nad ei saa mitte pennigi, ei peagi saama. Haigekassaga lepingu sõlmimise lootustki hooldekodul ju tegelikult ei ole, kuna see ei ole raviasutus, see on hooldusasutus. Järgmisest aastast võtab ta tööle veel ühe inimese, kes hakkab rehabilitatsiooniga tegelema. Teisisõnu, see killustatus on juba ammu elule jalgu jäänud. Tegelik elu sunnib nii haiglajuhte kui ka hooldekodujuhte midagi tegema, et inimesed vajalikku teenust saaksid. Riik ja avalik sektor ei suuda neile vastu tulla.

Nii et see on suur ja tõsine asi. Ma loodan, et võib-olla see arutelugi siin annab ministrile julgust minna läbi rääkima ja hakata tegelema sellega, mida inimestel tõesti vaja on, et meid ei koheldaks erinevalt – sind me hooldame, aga sind me ravime. Tegelikult me vajame mõlemat ja järelikult on mõttekas asjale süsteemselt läheneda. Süsteem on vaja luua, austatud rahvasaadikud ja austatud minister!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Ma palun kõigepealt kõnetooli kolleeg Heljo Pikhofi ja siis härra ministri!

Heljo Pikhof

Proua juhataja! Nagu siin on juba korduvalt öeldud, on meie tervishoiu- ja hoolekandesüsteemi rahastamine ja teenuste korraldamine lahus. Kokkupuutepunkt on selles, et ka hooldekodudes elavad inimesed vajavad meditsiinilist abi ja haiglas hooldusravil saab abivajaja viibida 60 päeva jutti, kuid enamasti vajab ta pärast seda ikkagi veel õendusabi ja põetamist.

Hooldekodud on valdavalt omavalitsuste omanduses. Omaosalustasu neis on juba 65%, mis tähendab, et ka kahest pensionist ei piisa, et hooldekodusse kohta saada. See on üks küsimus, mille pärast meie pensionärid närveerivad, see viib neil öösel une ära. Siia, suure raha alla ongi koer maetud, vähemalt üks nendest. Sellele kui suurimale kitsaskohale osutas ka hiljutine OECD raport, mis, tõsi küll, vaates pikaajalise hoolduse puhul tervishoidu, sealhulgas perearste, ning hooldusravi, õendushooldust ja hoolekannet koos, nagu vist peakski olema, tulevikus vähemasti. Suuremat sidusust kahe valdkonna vahel vajame hädasti juba praegu.

Kui rääkida Eesti SKT ning tervishoiule ja hoolekandele tehtavate kulutuste suhtest, siis

on üldteada, et see protsent on meil Euroopa Liidu väiksemaid. Aga meie hooldusteenuse halb kvaliteet ei ole tingitud üksnes rahanappusest. Praegusedki võimalused on killustatud, koostöö on kehv nii tervishoiu- ja hoolekandesüsteemi kui ka omavalitsuste vahel. Patsiendi, st kliendi vajaduste hindamiseks puudub ühtne meetodika. Omavalitsustes erineb teenuste valik ja kättesaadavus suuresti ja kõigil on küüned kiivalt enda poole. Paikades, kus on tööle pandud suured hooldekodud, kus on olemas tegevusluba ühe või teise teenuse osutamiseks ja haigekassagagi leping sõlmitud, võib koduhoolduse väljaarendamine kängu jääda. Siit tulenes ka minu küsimus, millele minister vastas, aga millele ma ootasin natuke teistsugust vastust.

Ometi on meil tekkinud selge arusaam, milline peaks olema eakate hoolekanne. Inimene peaks saama elada koduses keskkonnas nii kaua kui vähegi võimalik ja tuge pakuksid selleks just esmatasandi teenused. Kui ma kuulasin ministri juttu ja tema vastuseid, siis jäi mulle mulje, et sinna on veel pikk tee käia. Suund koduhooldusele on võetud ka mujal Euroopas, vaid keskel läbi 5% vanuritest vajaksid voodikohti. Muuseas, see tuleb nii inimesele kui ka ühiskonnale rahaliselt hulga odavam. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Heljo Pikhof! Palun lugupeetud sotsiaalministri veel kord kõnepulti!

Hanno Pevkur

Head Riigikogu liikmed! Ma tänan teid väga selle eest, et meil selline viljakas debatt käimas on! Vaadake, hooldekodu ja hooldusravi vahe on väga väike. Tõesti, nagu härra Nestor ütles, inimene vajab ühte ja teist, sellepärast ongi need integreeritud teenused hästi olulised. Euroopa Regionaalarengu Fondi raha jagatakse nüüd ju nii, et suures osas rahastatakse sellest hooldusravi voodikohti, aga ka hooldekodu voodikohti. Hea näide on Valga. Võib-olla on keegi teist seal käinud. Ühel korral on hooldekodu, teisele korrusele tuleb hooldusraviosakond ja kohe kõrvalt uksest pääseb aktiivravi saama. Igati mõistlik lahendus.

Mis puudutab hooldekodusid ja seal pakutavat õendusabi, siis, jah, me oleme ette val-

mistamas muudatust, mille kohaselt on ka seadusega lubatud, et hooldekodus on vajaduse korral õde. Kui me vaatame tegelikku praktikat, siis mida me näeme? Me näeme, et on hooldekodusid, mis on suhteliselt väikesed, kus meditsiinilise vajaduse katab perearst. Meil on hooldekodusid, mis on natuke suuremad, kus meditsiinilise vajaduse katab ära õde, ja on hooldekodusid, kuhu oleks tõesti võib-olla vaja ka raviarsti, näiteks Koeru hooldekodu, mis oma 200 kliendiga on väga suur. Selles mõttes on meditsiiniline teenindamine hooldekodus või vajaduse korral ka hooldusravi osutamine raviasutuses väga selgelt läbi mõeldud.

Loomulikult oleks inimesel kõige parem olla kodus. Kui ta vajab aktiivravi, siis õde ei anna talle ainult tabletti ega tee ühte süsti, vaid inimene transporditakse raviasutusse. Kui ta on piisavalt tervise juures, siis ta võib olla hooldekodus, aga võib olla ka kodus ja saada koduõendusteenust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Rohkem kõne-soove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

7. Arupärimine laste vaesuse ja lapsetoetuse kohta (nr 19)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Yana Toomi, Marika Tuus-Lauli, Mailis Repsi, Mihhail Stalnuhhini, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Lauri Laasi, Inara Luigase, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Kalle Laaneti, Tarmo Tamme, Jüri Ratase, Olga Sõtniku, Priit Toobali, Vladimir Velmani, Viktor Vassiljevi ja Ester Tuiksoo tänavu 18. mail esitatud arupärimine laste vaesuse ja lapsetoetuse kohta. Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Meil on arupärimine härra ministrile. Ma vist ei hakka seda täies mahus ette lugema, kuna ma vaatan kella. Lühidalt on selle sisu see, et Eesti on riik, kus on hea lapsi sünnitada – meil on teatavasti vanemahüvitis, mida makstakse pikalt ja mis on väga hea meede. Aga mis saab siis, kui see vanemahüvitis ühel päeval lõpeb? Siis võib üks ema avastada, et tema pangaarvel on

vaid 19 eurot 18 senti lapsetoetust. Sellest tulenevadki meie küsimused ministrile. Esimene küsimus on selline: "Kuivõrd õiglane on Teie hinnangul lapsetoetuse suurus – 19 eurot ja 18 senti –, arvestades jätkuvat hinnatõusu ja reaalpalka vähenemist?" Teine küsimus: "Peaminister Andrus Ansip oli juba 2009. aastal seisukohal, et lapsetoetuse süsteem tuleks muuta vajaduspõhiseks. Sarnane eesmärk on kajastatud ka koalitsioonileppes. Palun nimetage, milliste kriteeriumide järgi jagate lapsed vajaduspõhise toetuse saajateks ning seda mitte vajajateks? Milliste mõõdikute abil kavandate määrata toetuse erinevad suurused nende laste vahel, kes teie kriteeriumide alusel peaksid toetust saama?" Ja kolmas küsimus: "Kuidas te hindate olukorda, kus toimetulekutoetuse arvestamisel loetakse lapsetoetus sissetulekuks? Kui see nõue oleks tühistatud, kuidas see Teie hinnangul mõjutaks toimetulekusajate hulka? Aitäh!"

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun härra sotsiaalministri järele kõnepulti!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Ma väga tänan teid, et te vanemahüvitisele nii kenasti viitasite! Vanemahüvitis on tõepoolest väga hea meede, mis on Eestis sündimuse kasvule kaasa aidanud. Usun, et vanemahüvitise meedet ei hakka ükski Eesti Vabariigi valitsus tema põhimõtetest lähtuvalt muutma.

Nüüd teie küsimuste juurde. Esiteks, lapsetoetuse suurus. Tulen aga tagasi veel teie sissejuhatuse juurde, kus te küsisite, et kui emal lõpeb lapsetoetus ära, mis ta siis tegema peab. Väga mõistlik oleks, et inimene naaseb mingil hetkel tööturule. Ja kui ta teeb seda enne, kui vanemahüvitis lõpeb, siis selles ei ole ka midagi hullu. Kui me vaatame eri riike, siis üldiselt naised naasevad tööturule märksa varem, kui laps poolteiseaastaseks saab. Nii et kindlasti on erinevaid võimalusi.

Aga tulen nüüd lapsetoetuse suuruse juurde. Ei maksa ära unustada, et meil on peretoetusi mitut liiki. Kui me lapsetoetusest räägime, siis tõesti, esimese ja teise lapse puhul on toetuse suurus 19 eurot ja 18 senti, aga kolmanda lapse ja järgmiste laste toetus on juba 57 eurot ja 54 senti, mis on oluliselt suurem. Tuleb

meeles pidada, et lapsetoetust makstakse lapse kasvatamisega seotud kulude osaliseks, ma rõhutan veel kord: osaliseks katmiseks. Sellest tulenevalt on kindlasti äärmiselt keeruline öelda, milline oleks õiglane lapsetoetuse suurus. Kõigile meile meeldiks, kui see summa oleks suurem. Samas peame arvestama, millised on riigi rahalised võimalused, kui suured on teistesse sektoritesse, riigieelarvest teistesse valdkondadesse minevad summad. Sellest tulenevalt saame planeerida ka sotsiaalvaldkonna kulude katmist.

Kui vaadata peretoetusi, siis neid on kokku üheksa liiki. Mõni aeg tagasi, kui me läksime üle eurole, andsime nendest isegi ilusa pisikese informatiivse voldiku välja, et inimestel oleks lihtsam aru saada, mitu eurot miski toetus on ja kuidas neid taotleda. Soovitan teil tutvuda – see on mõlemakeelne, ühtpidi eesti keeles, teistpidi vene keeles, nii et saate näha, millised toetused meil on. Tahan meenutada, et peretoetusi makstakse kumulatiivselt. Kui lapsel või perel on õigus mitmele toetusele, siis makstakse neid samaaegselt. Seega ei ole lastega perede toetamisel õige hinnata üksnes esimese ja teise lapse toetuse suurust, kõiki peretoetusi tuleb hinnata nende koosmõjus.

Teises küsimuses päritakse, mis saab tulevikus eelkõige vajaduspõhisest toetuste süsteemist. Kui te koalitsioonilepingut loete, siis näete, et seal on kirjas eesmärk saavutada mõistlik tasakaal universaalsete ja sihitatud toetuste vahel. Keegi ei räägi universaaltoetuste otsesest kaotamisest. Küll räägime väga selgelt seda, et need, kes rohkem abi vajavad, peaksid saama rohkem abi, ja nende arvel, kes vähem abi vajavad, saaks rohkem maksta nendele, kes rohkem abi vajavad.

Vajaduspõhise lähenemise all peetakse silmas eeskätt toetuste sihitamist suuremas vaesusriskis olevatele peretüüpidele. Süsteemi muutmise eeldab põhjalikku eelanalüüsi, sh kuluefektiivsuse analüüsi. Me oleme plaerinud, et sissetulekut toetava kombineeritud toetuste süsteemi arendamiseks alustame järgmisel aastal lastele ja peredele suunatud toetuste ja teenuste kontseptsiooni ehk nn rohelise raamatu väljatöötamist. Rohelise raamatu koostamine on nii laste ja perede arengukava 2012–2020 kui valitsuse tegevusprogrammi üks eesmärk. Eks me püüa selle rohelise raamatu koostamise käigus analüüsida olemasolevate

peretoetuste ja teenuste süsteemi, sh hinnata selle efektiivsust ja vajadusel teha ettepanekud süsteemi tõhustamiseks või muutmiseks.

Kolmas küsimus puudutab toimetulekutoetuse ja lapsetoetuse seost. Tasub meenutada, et toimetulekutoetuse arvestamisel võetakse arvesse kõik peretulud, sh sotsiaalkindlustushüvitised. Lapsetoetus on pere tulu ja seda ei maksta toimetulekutoetusele lisaks. Kui seda tehtaks, võiks see kaasa tuua olukorra, kus lastega peresid koheldakse toimetulekutoetuse määramisel erinevalt kui näiteks pensionäride peresid või töövõimetute peresid. Teatavasti on toimetulekutoetus vaesuse leevendamise abinõu. Seda makstakse juhul, kui inimene ei ole suuteline tööga või muude allikate abil, sh sotsiaalkindlustushüvitiste, näiteks pensioni, vanemahüvitise või peretoetuse või ka haigus- või töötushüvitise abil endale ja oma perele piisavaid elatusvahendeid hankima. Toimetulekutoetuse eesmärk on tagada inimestele nii suur sissetulek, et see peale eluasemekulude tasumist kataks toimetulekupiiri. Kindlasti on toimetulekutoetus n-ö viimane turvavõrk ja toimetulekupiir on kõikide perede puhul sama. Sellest tulenevalt on meie seisukoht läbi aegade olnud, et toimetulekutoetuse maksmise arvestamisel ei arvata välja lapsetoetusi ja muid peretoetusi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Teile on ka küsimusi. Palun kõigepealt kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! 2005. aastani igatahes maksti toimetulekutoetuse saajatele lisaks ka lapsetoetust. Nüüd aga minu küsimus. Kui lähtuda inimarengu aruandest, siis seal toodi välja, et laste sündi toetatakse meil heldelt, aga laste kasvatamist mitte. Ja uuringud näitavad, et inimesed tunnevad puudust eelkõige riigi materiaalsest toest, lasteaiakohtadest. Kui nad planeerivad lapsi, siis nad ei tea, kas nad suudavad neile inimväärselt lapsepõlve pakkuda ja hea hariduse anda. Nagu me teame, lähevad paljud emad-isad oma lastega mõnda lähiriiki elama ja jäävadki sinna. Kas te ei ole mõelnud, et võib-olla mõne aja pärast on juba hilja midagi laste toetamiseks teha?

Hanno Pevkur

Eesti riik on laste toetamisel päris palju ära teinud. Kui me sellesama vanemahüvitise võtame, siis see aitab ikkagi noorel perel kuni lapse poolteiseaastaseks saamiseni üsna kenasti hakkama saada. Kui tulla tagasi sellesama inimarengu aruande juurde või OECD kirjutiste juurde, siis te väga õigesti ütlesite – esimeses lausepooles küll mitte nii täpselt, aga teises küll –, et inimesed ootavad eri uuringute, ka ministriumide tehtud uuringute andmetel eelkõige teenuste olemasolu ehk just nimelt lapsehoiu teenuste võimalusi, lasteaiakohti. See näitab väga selgelt seda, et kuna vanemahüvitise saajate hulgas on suures enamuses naised, siis naiste soov tööturule tagasi minna on märkimisväärne. Ja loomulikult, kui tööle tagasi minna, siis peab olema koht, kuhu laps jätta, ja selleks on eelkõige vajalik lasteaiakoht. See on omavalitsustele väga tõsise mõtlemise koht! Kõikidest uuringutest on tõesti välja tulnud, et lasteaiakoht on äärmiselt tähtis. Ja mitte ainult lasteaiakoht, vaid ka muud sotsiaalteenused, mida omavalitsused pakuvad – neidki peab rohkem olema. See on tõsi!

Mis puutub peretoetuste süsteemi, siis minu hinnangul on igati mõistlik minna ikkagi rohkem sihitud toetuste suunas. On mõistlik, et need, kes rohkem abi vajavad, saavad seda rohkem ja nende arvel, kes vähem abi vajavad, suudame pakkuda rohkem nendele, kes abi enam vajavad. See on igati loogiline, igati mõistlik. Ma väga loodan, et kui me tänava võtsime eesmärgiks laste ja perede arengukava kuni 2020. aastani, siis järgmisel aastal käivitame ühe tegevusena juba sellesama rohelise raamatu koostamise ja et selle raames pakuvad eri poliitilised jõud meile piisava sisendi selleks, et me saaksime pakkuda Eesti peredele ja Eesti lastele parima võimaliku tuleviku. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Härra minister! See võib kõlada natuke paradoksaalselt, aga kas te ei leia, et laste suhtes me peaksime tegutsema natuke kiiremini – sellel lihtsal põhjusel, et lapsepõlv on see aeg, millal inimesse n-ö kodeeritakse sisse tema tulevik. Pedagoogid väidavad, et last ei saa enam ümber teha, kui ta on

vähemalt viis ja pool aastat vana. Ja kui ta elab viis esimest eluaastat vaesuses, kui ta sööb putru, mis on veega keedetud, kas ta siis üldse saab kunagi sellest üle? See on võib-olla väga emotsionaalne küsimus, aga siiski – vaadake Tallinna linna andmeid! Võtame augustikuu: aastal 2009 elas augustikuu toimetulekutoetusest 377 last, 2010. aastal 825 last, tänava 946 last. See arv seega suureneb hüppeliselt. Mis puutub sellesamasasse teie nimetatud laste ja perede arengukavasse, siis see pole veel vastu võetud. Aga ta on läbi töötatud ja selles on niisugune ambitsioonikas siht, et suhtelises vaesuses elab meil praegu 17,3% lapsi, aastal 2020 see arv peab olema 17%. Kas see ei ole liiga väike eesmärk?

Hanno Pevkur

Vastan natukene pikemalt. Te mainisite Tallinna linna ja alustasite üldse sellest, kas ei ole hilja. Ütlen veel kord: kõige olulisem on, et omavalitsused lastele vajalikke teenuseid pakuksid. Te rääkisite laste toitumisest – teatavasti on lasteaedade hoolekogudel võimalik teha omavalitsusele ettepanek vabastada osa lapsi toiduraha maksmisest. Ma olen ise olnud hoolekogu esimees, me tegime niisuguseid otsuseid küll ja küll.

Selles mõttes peab iga omavalitsus väga tõsiselt mõtlema selle üle, millised on tema sotsiaalkaitse kulutused. Mul on ühele järgmisele arupärimisele vastamiseks käepärast andmed, mis näitavad sotsiaalkaitse kulutuste osakaalu omavalitsuste lõikes. Mis ma sealt näen? 2010. aastal oli Eestis omavalitsusi, kus sotsiaalkaitse kulutus ühe inimese kohta oli 300 kuni 400 krooni – need olid kümme viimast, kõige kehvemad –, ja olid omavalitsused, kus inimesele kulutatud sotsiaalkaitse summa oli 3000 kuni 4000 krooni. See näitab omavalitsuse prioriteete. Kui lastele ei pakuta lasteaedades sooja toitu või kui üldiselt isegi pakutakse, aga ei vabastata vajadusel tasu maksmisest, siis on asi halb. Ma ei usu, et ei vabastata – kui ikka palve on, siis antakse võimalus. Aga see on esimene asi: pakkuda lapsele sooja toitu lasteaias, sealt edasi pakkuda talle sooja toitu koolis. Siis on laps juba üsna heas seisus.

Mis puutub üldiselt perede seisu, siis jah, riik tagab täiendavalt ka toimetulekutoetuse, mille me eelmisel aastal suurendasime 1200 kroonini. Need on põhilised asjad, mis tuleb

teha: tuleb garanteerida lapsele soe söök ja loomulikult sinna kõrvale ka huvitegevus, kui vähegi võimalik on. Omavalitsuse sotsiaaltöötajad peavad sellega tõsiselt tegelema.

Nüüd, kui te räägite suhtelisest vaesusest, siis eesmärk jõuda 17,3% asemel 17%-ni on täiesti teadlikult võetud. Suhtelise vaesuse hindamine sõltub ju väga paljudest kriteeriumidest. Objektivselt võttes on too suhtelise vaesuse näitaja 15–17% üsna tavaline – see on paljudes riikides nii. Me püüame praegust olukorda hoida ja muuta natukene paremaks, et tulevikus ei peaks rääkima sellest, et laste olukord läheb halvemaks. Sellepärast ka kõik need muudatused. Kui te võtate omavalitsuste sotsiaalkaitse kulud lauale – ja seda te võiksite teha siin Riigikogus –, siis palun vaadake, kui suured on omavalitsuste kulutused. Te olete ise eri piirkondadest. Kuidas saab olla nii, et üks omavalitsus panustab inimesse 300–400 krooni ja teine 3000–4000? Viimaste puhul ei ole veel investeringuid arvestatud, kui me ka investeringud arvesse võtame, siis ühe omavalitsuse kulutused olid 21 000 krooni. See on oluline märk, mis näitab, millised on prioriteetidid kohapeal. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! On kahju, et laste vaesus pole viimastel aastatel mitte vähenenud, vaid vastupidi, suurenenud. Neid lapsi, kes kannatavad tühja kõhtu ja kes ei saa piisavalt süüa, oli TAI uuringu järgi 2006. aastal 11,1% ja 2010. aastal 15,7%, sisuliselt 16%. Miks see asi meil ikkagi hullemaks läheb? Toon ka näite: Narvas, kus me teame, et majanduslanguse tõttu paljud ettevõtted läksid pankrotti ja suleti, on toimetulekutoetuste väljamaksmine kasvanud viimasel kolmel aastal koguni 430%. Miks see olukord meil Eestis nii masendav on? Miks vaesus kasvab ja me ei suuda sellele piiri panna?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Te viitasite TAI uuringule. Ma väga soovitan teil see uuring põhjalikult läbi lugeda. Mis seal uuringus on? Selles uuringus küsiti 15–16-aastaste laste käest, kas te lähete tühja kõhuga magama või kas te

lähete tühja kõhuga hommikul kooli. Ja vastuse variandid olid: mitte kunagi või mõnikord. Ja "mõnikord" vastanute protsent oli kasvanud 11-lt 15-le. See on lapse subjektiivne hinnang sellele, kas ta mõnikord läheb tühja kõhuga magama. Kas ta ise hindab seda? Kui minu käest küsitakse, kas mina lähen tühja kõhuga magama, ma vastan ka, et mõnikord. Lähen küll, jah. Selles mõttes ei tasu ühest uuringust, ühest protsendist teha väga põhjanevaid järeldusi.

Mis puutub toimetulekutoetuse maksmisse, siis väga õige, see on küll suurenenud ja selleks on riik ette näinud ka vahendid. Te teate väga hästi, et 2008. aastal oli toimetulekutoetuse kogumaht 90 miljonit krooni, 2011. aastal sai riigieelarvesse selleks planeeritud üle 250 miljoni. Kõvasti suurem summa! Ja ongi! Ning me tagame selle toimetulekutoetuse väljamaksmise. Loomulikult on meil olnud väga suur majanduslangus, see on tinginud inimeste töökohtade kadumist ja mõjutanud toimetulekutoetuse väljamaksmist. Jumala õige, nii ongi! Aga see, et riik suudab ka raskel ajal toimetulekutoetusi välja maksta ja seda summat suurendada, samuti maksta välja muudki toetused, on väga hea.

Ent tulles tagasi vajalike teenuste ja omavalitsuste juurde, ütlen veel kord: riik saab pakkuda toimetulekutoetust, riik saab pakkuda lastetoetust ja muid peretoetusi, aga teenuseid on sinna juurde ka vaja. Sinna juurde on vaja ka lastele sooja toitu lasteaedades. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Te rääkisite piirkondadest. Mina räägin oma piirkonnast Ida-Virumaast. On arusaadav, et siin on jutuks keskmised arvud, teie ka nimetasite keskmisi protsente. Aga kui võtta Ida-Virumaa, siis arusaadavalt seal on vaeseid peresid palju-palju rohkem, iga viies laps elab vaesuses. Mind teeb murelikuks see, et see ei ole ainult tänavuse või paari aasta probleem, vaid on kujunenud välja juba elustiil elada vaesuses. Selline elustiil saab paljudel alguse juba lapsepõlves ja see teeb küllaltki murelikuks. Kui me loodame nendes inimestes, nendes lastes ja noortes oma tulevikku näha, siis

selle lootuse täitumine on väga suure küsimärki all. Siit ka minu küsimus: kui te üldiselt Eesti probleeme arutate, kas te arvestate sellega, et piirkondade vahel on suured erinevused? Näiteks Ida-Virumaa ja riigi muude regioonide vahel?

Hanno Pevkur

Me kogume statistikat tõesti kõikidest piirkondadest. Mis puutub piirkondade erinevustesse, siis tõesti, need on olemas. Ka sotsiaaltoetuse eri liikide osakaalud on piirkondades samamoodi erinevad. Kui me räägime toimetulekust, siis Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti on väga selgelt eristunud: toimetulekutoetuse kasv on seal märkimisväärne olnud. Samas näiteks Ruhnu vallas ei makstud eelmine aasta ühtegi toimetulekutoetust. Okei, seal on väga vähe inimesi, aga siiski. Erinevused piirkondade vahel on.

Mis puutub sellesse, kas vaesuses elamine võib muutuda elustiiliks, siis mina jällegi sünnan silmad omavalitsustele, kus lastekaitsetöötajad otseselt töötavad. Paberid on teil laua peal, vaadake laste ja perede arengukava! Me oleme arutanud, kas peaks tegema laste ja perede nõuandekeskused regiooniti või maakonnakeskustesse. Me oleme seal välja pakkunud regiooniti laste ja perede nõuandekeskuste loomise, aga lastekaitsetelt on informatsiooni vaja. Kui lastekaitsetöötajad annavad meile vajaliku informatsiooni, siis on võimalik sellele ka reageerida. Siis on võimalik arutada, kuidas me saame üht või teist peret aidata või kui mingil põhjusel väikesel lapsel peret ei ole ja ta on jäänud tänavalapseks, siis saab teda aidata lastekodu või asenduskodu, nagu me seda nüüd nimetame. Nii saab lapse ikkagi tulevaseks eluks ette valmistada. Võimalusi on, aga kui lastekaitsetöötajad või sotsiaaltöötajad nendele probleemidele tähelepanu ei juhi ja omavalitsused sotsiaalkaitsetesse ei panusta, on lugu halb. Me ei saa ainult riigi toele lootma jääda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et kohalikud omavalitsused panustavad sotsiaalellu ja sotsiaaltoetustesse erinevalt, et on kohalikke omavalitsusi, kus on

keskmine toetus 300 krooni, ja on ka selliseid, kus see näitaja on 3000 krooni. Tegelikult ei saa aga omavalitsusi üldse võrrelda! On väga tugevaid kohalikke omavalitsusi, kus on töökohad, kus inimestel on kindlustunne tuleviku ees ja nad saavad väga kenasti hakkama, kuid samas on omavalitsusi, kus töötus on suur, kus toimetulek on väga raske ja ka 3000 kroonist jääks puudu. Kas sellisel taustal ei võiks Sotsiaalministeerium kaaluda mingi reservi loomist, et ka kohalikud omavalitsused saaksid vajaduspõhiselt teha taotlusi teatud täiendavate sotsiaalkulude katmiseks? Väljamaksed oleksid diferentseeritud ja tugineksid erisustele. Oleks hea, kui kohalikel omavalitsustel oleks selline õigus.

Hanno Pevkur

Ma täpsustan, et sotsiaalkaitse kulutused ulatuvad tõesti, nagu ma ütlesin, ühest äärmusest teise äärmusesse, aga sinna vahele jääb ju 226 omavalitsust. Ja sellest summast on juba maha arvestatud toimetulekutoetus – selle summa sees ei ole toimetulekutoetust. Nii et vahed on väga suured ja need näitavad väga selgelt ikkagi eelistuste tegemist. Loomulikult, omavalitsuseti on tööbaas erinev, ettevõtete ja ettevõtluse olemasolu on erinev. Siin tasub omavalitsusjuhtidel väga tõsiselt mõelda, et kas on mõistlik äkki ühineda, et saaks oma inimestele paremat teenust pakkuda. Küsimus ei ole selles, kas mina tahan, et minu töökoht vallas vallaametnikuna säilib või ma töötan mõne teise valla heaks. Küsimus on selles, kas kõik need inimesed, kes on ametis valdades või linnades, töötavad kohalike inimeste heaks, selleks, et neid aidata. Kui need kulutused on nii erinevad, siis see näitab rahva endi valitud kohaliku volikogu prioriteetide seadmist. Ma saaksin aru, kui meil oleks ainult üks omavalitsus, kes panustab palju, ja ainult üks omavalitsus, kes panustab vähe, aga kui ma võtan *top 10* ja kõige alumised kümme, siis vahe on kordades ja see teeb mulle muret.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Minister, oma vastuses Yana Toomile te rõhutasite korduvalt, kui oluliseks te peate seda, et oleks

olemas omavalitsuse tagatud lasteaiakohad ja seal pakutav soe toit. Me peame seda ka väga tähtsaks ja meie idee on, et siin võiks riik omavalitsustele appi tulla. Riik võiks aidata kohalikel omavalitsustel ja peredel leida raha lasteaiakoha ja lasteaiatoidu eest tasumiseks. Keskerakond on esitanud sellekohase eelnõu, mis siin saalis esimese lugemise läbis, aga mingil põhjusel on kusagile toppama jäänud. Kui te seda nii oluliseks peate, siis võib-olla koalitsioonipoliitikuna aitate kaasa, et see eelnõu jõuaks kiiremini siia saali ja me saaksime seda menetleda ja selle seadusena vastu võtta. Üks probleem oleks jälle vähem.

Hanno Pevkur

Aitäh tähelepaneku eest! Eks kindlasti Keskerakond juhtiva jõuna Tallinnas teab väga hästi, et Tallinn ei ole selle *top* 10 hulgas, kes teevad enim sotsiaalkaitse kulutusi inimese kohta. Kui vaadata Tallinna näidet, võime tõesti öelda, et omavalitsusel on prioriteetide seadmise küsimus: kas panustada Tallinna Televisiooni või panustada lasteaedade ehitamisse? Need on väga selged prioriteedid, mida saab valida. Selle raha eest, mis Tallinna linn on televisiooni panustanud – ma ei tea, olen kusagilt lugenud, et seda on suurusjärgus 50 miljonit Eesti krooni –, saab umbes kaks lasteaeda ehitada. Jõudu teile selleks! Ei ole ilmtingimata vaja tulla riigi käest küsima, vahel võiks omavalitsus vaadata natuke oma rahakoti sisu ja teha selle kulutamiseks õiged valikud.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Priit Toobal, protseduuriline küsimus!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja, kas te juhiksite vastaja tähelepanu küsimusele, mida küsija küsis, ja kas te jälgite istungi juhatajana, et vastaja vastaks küsimusele, mida küsija on küsinud?

Aseesimees Laine Randjärv

Kõik vastajad vastavad täpselt nii, kuidas-moodi nad õigeks peavad. Läheme nüüd läbi-rääkimiste juurde, sest küsimused on lõppenud. Aitäh, härra Pevkur! Ja palun, Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Mul tegelikult ei olnud plaanis kõnet pidada, aga ma siiski teen seda. Vabandan juba ette, vahest lähen natuke liiga isiklikuks. Härra minister ilmselt teab, et mul on viis last. Olen kogenud meie lastetoetuste süsteemi 22 aastat ja seetõttu tean, et tegelikuses asjad Eesti riigis paraku ei toimi. Ei ole tegelikus elus nii, et ühele toetusele lisandub teine jne, jne. Ei ole nii! Naise ees on alati valik, kas ta elab väärilist elu, teeb karjääri, ostab endale uusi saapaid või, ma ei tea, käib puhkusereisidel või siis sünnitab ja kasvatab lapsi. Ja see ei ole normaalne!

Iga viie lapse ema ei ole Riigikogu liige. Ma pole ka alati seda olnud, ma pole alati olnud Tallinna abilinnapea. Enne seda olen ma jänest sõitnud, mu lapsed on näljasetl magama läinud jne. Ja mul on tutvusringkonnas kümneid peresid, kes elavad samasuguses olukorras.

Ma ei tea, miks iga kord Eesti Vabariigi ministritel tekib kiusatus rääkida Tallinna Televisioonist, kui nad mind näevad. Mina suhtlen praeguses olukorras ministriga, mitte Tallinna linnapeaga, ja mu küsimus oli tegelikult väga lihtne: kas te ei arva, et see süsteem jäi toppama aastaid tagasi ja et tegelikult peaks see olema teie ministeeriumi prioriteet nr 1. Meil tuleb iga aastaga juurde vaeseid lapsi, kes kas sõidavad koos oma vanematega meie riigist ära ja täiendavad Soomes või Saksamaal *Gastarbeiter*'ite ridu või siis saavad neist sellised vähenõudlikud kodanikud, kes ei ole näinud inimväärset lapsepõlve. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas vastaja soovib arupärijale vastata? Palun, Hanno Pevkur!

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma ei plaaninud siia pulti tagasi tulla, aga tulin siiski. Ei ole minul mingit soovi siin Tallinna linnast rääkida. Aga kui tõstatatakse küsimus, kas keegi vastab küsimusele või ei vasta ja miks riik ei tule appi, siis on see väga ilmikas näide.

Mis puutub ministeeriumi prioriteetide seadmisse, siis ma ei tea, miks omal ajal, kui ka Keskerakond Sotsiaalministeeriumi juhtis, ei tegeldud lastega perede küsimusega kuigi palju. Minu valitsemise ajal on Sotsiaalminis-

teeriumis loodud lastega perede osakond, me oleme valmis saanud lastega perede arengukava ja pakkunud seal välja võimalused Eesti noorte perede paremaks aitamiseks. Me oleme pakkunud välja ka selle, et järgmisel aastal me võtame ette rohelise raamatu ning hakkame vaatama laste ja perede toetuste süsteemi. Nii et see on väga sihipärane ja süsteemne tegevus ning see on selgelt prioriteediks tõstetud sellest ajast, kui ma sinna majja läksin. Jah, lapsed ja pered on minu jaoks olulised ning ärge öelge, et keegi on midagi maha maganud! Kui keegi on midagi maha maganud, siis vaatame kümnete aastate tagusesse aega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu.

8. Arupärimine meditsiiniõdede väljarände kohta (nr 21)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme edasi Riigikogu liikmete Marika Tuus-Lauli, Valeri Korbi, Lauri Laasi, Eldar Efendijevi, Heimar Lengi, Inara Luigase, Viktor Vassiljevi, Tarmo Tamme, Rainer Vakra, Priit Toobali, Vladimir Velmani, Yana Toomi, Ester Tuiksoo ja Mailis Repsi 19. mail 2011 esitatud meditsiiniõdede väljarännet käsitleva arupärimise juurde. Vastab sotsiaalminister Hanno Pevkur. Aga kõigepealt Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Istungi juhataja! Head kolleegid! Austatud minister! See arupärimine anti üle juba mai alguses ja ma pisut tuletan seda meelde. Mõni aasta tagasi me prognoosisime, et lähiaastatel ootab meid ees suur meditsiiniõdede väljaränne. Nii see ongi kahjuks läinud. Praegu läheb meie õdesid nii palju ära välismaale tööle, et meist on selles vallas saanud lausa Põhjamaade doonorriik. Õed lähevad Soome, Rootsi, Norrassa, Suurbritanniasse, ja neid läheb välja rohkem, kui me aastaga n-ö juurde toodame. Põhjused, miks nad sinna lähevad, on meile kõigile teada. Probleemile on tähelepanu juhtinud ka haigekassa ning mitu rahvusvahelist organisatsiooni – OECD ja paljud teised.

Esitame siin ministrile mitu küsimust, aga põhiliselt soovime teada saada, et kuna mi-

nister on olnud selles ametis juba hulk aastaid – neli vähemalt –, siis mida on ta selle probleemi lahendamiseks ette võtnud. Kuidas kavatsetakse õdede lahkumisele piir panna?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, sotsiaalminister Hanno Pevkur!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Lubage protokollis huvides täpsustada: ma olen ametis 2009. aasta 23. veebruarist. Ei ole veel nelja aastat. Eks aeg lenda kiiresti. Aga see selleks.

Head arupärijad on küsinud esimese küsimusena: "Kuidas hindate olukorda, et Eestist lahkub täna rohkem õdesid, kui haridussüsteem neid juurde koolitada suudab?" Olgu täpsustuseks ja tõe huvides öeldud, et nii see ei ole. Kui vaadata viimase paari aasta andmeid, kui palju õdesid on Terviseametist tõendi välja võtnud – see on üldse eeldus selleks, et kuskil töötada –, siis neid on viimasel paaril aastal olnud sadakond. Tallinna Tervishoiu Kõrgkool ja Tartu Tervishoiu Kõrgkool võtavad vastu aastas 300 uut õeõppe üliõpilast. Sellel aastal lõpetas tervishoiu kõrgkooli 237 uut õde. Nii et see arv on kindlasti märksa suurem kui lahkujate arv.

Mis puutub sellesse, kui palju meil õdesid vaja oleks, siis õdede ja arstide suhe võiks olla umbes üks kolmele. Praegu on see suhe Eestis üks kahele: ühe arsti kohta on kaks õde. Kui me vaatame residentuuri vastuvõetavate arstide arvu, mis on praegu 120, ja õeõppesse tulevate üliõpilaste arvu, mis on 300, siis see suhe enam-vähem selline juba on. Nii et n-ö õppesse sisenemise seisukohalt me oleme liikunud õiges suunas.

Mis puutub õdede äraminemisse, siis Terviseameti tehtud küsitlused on näidanud, et välisriiki minejatest umbes pooled töötavad osalise koormusega Eestis edasi. See sadakond tõendit, mis välja võetakse, ei näita kindlasti seda, kui palju tegelikult ära läheb. Muidugi ei ole see hea märk, et õed Eestist lahkuvad, aga on ka äärmiselt keeruline neid ja teiste erialade esindajaid samamoodi – ükskõik, kas me räägime bussijuhtidest või ehitajatest, kellest iganes – kinni pidada, kuna me oleme ühtses Euroopa peres. Üks Euroopa Liidu aluspõhimõtteid on tööjõu vaba liikumine. Ja tööjõu

vaba liikumisega kahtlemata tekib situatsioon, kus teatud riikidest, eriti neist, mis on kõrgema elatustasemega maade naabruses, on väljaränne teatud erialade esindajate, eelkõige arstide, aga ka ehitajate puhul märgatav.

Ma käisin eelmisel nädalal ühes endises NSV Liidu liiduvabariigis – käisin Aserbaidžaanis, kus oli Maaailma Terviseorganisatsiooni aastakoosolek. Küsisin seal, kui palju nende arstid ja õed palka saavad, ja selgus, et seal on arstid ja õed õpetajatega ühe pulga peal. Nüüd me võiksime küsida, kas Eesti õpetaja saab vähe palka või saab Eesti arst liiga palju palka. Aga see on retooriline küsimus ja jäägu see sinnapaika. Lihtsalt teile teadmiseks, et arsti kuupalk on seal 400 eurot. Eesti arsti keskmine palk eelmisel aastal oli üle 25 000 krooni, õe keskmine palk üle 13 000 krooni. Loomulikult ei ole need võrreldavad Soome või Rootsi palkadega, aga julgen öelda, et Eesti olusid ja teiste eluvaldkondade palku arvestades ei ole need ka mitte madalad palgad.

Teine küsimus on, miks olen mina ministrina sellisel olukorral tekkida lasknud. Nagu ma ütlesin, isikute vaba liikumine, töäjõu vaba liikumine on Euroopa Liidu aluspõhimõte ja sellest kindlasti ei taganeta mitte kusagile. Igal isikul on õigus vabalt liikuda. Mida mina ministrina tõesti olen püüdnud teha, on see, et olen üritanud tervishoiu senist rahastamist säilitada ja hoida seda, nii palju kui võimalik, mõistlikul tasemel. Kriisiajal on see olnud väga raske. Me oleme pidanud tegema mõned kärped, aga me oleme tervishoiu rahastamise laias plaanis siiski suutnud säilitada. Ja järgmisele aastale vastu minnes on mu süda märksa rahulikum kui sellele aastale vastu minnes. Tervishoiusektor võib praeguste Rahandusministereiumi prognooside kohaselt oodata maksumutuluna järgmisel aastal ca 60 miljoni euro suurust lisarahastust. See kindlasti väljendub nii patsientide paremas teenindamises rohkemate ravijuhtude näol kui ka selles, et haigla juhtidel tekib rohkem võimalusi diferentseerida nii arstide kui õdede sissetulekuid. Teised valdkonnad ootasid kindlasti ka riigieelarvest sellist täiendavat panust. Võtame näiteks sisejulgeoleku või haridusvaldkonna. Aga jah, tänu eestlaste töökatele kätele on meil olukord järgmisel aastal tervishoius natuke parem ja ma loodan, et see läheb järjest paremaks ning ka õdede ja arstide palgad tõusevad.

Tegelikult on see vastus ka kolmandale küsimusele. Te küsite, millal jõuavad palgad kriisieelsele tasemele. Loomulikult sõltub see iga haigla konkreetsetest isikutest ja otsustest, mis juhatas haigla juhtimisel teeb. Haigekassa nõukogu on omalt poolt saanud teha seda, et hinnakärbe, mis 2009. aastal rakendus – koeffitsient 0,94 –, järgmisest aastast kaotatakse. Hinnakoeffitsient on järgmisel aastal jälle 1,0. Ka plaanime täiendavalt osta ravijuhtusid juurde 2–3% ulatuses ja hooldusravis 10%, nagu ma juba ütlesin. See annab haigla juhtidele kindlasti võimaluse muuta ka õdede tasustamise põhimõtteid.

Neljas küsimus on: kui reaalseks peate, et Eesti haiglatesse hakatakse lähiaastatel värba- ma välisriikidest õdesid, kelle oskused ja teadmised on tuttavad Nõukogude meditsiinist. Millist ohtu kätkeb see tervishoiuteenuse kvaliteedile? Mingit ohtu kvaliteedile ma siin kindlasti ei näe. Eesti õdede koolitus vastab kutsekvalifikatsiooni reguleeriva Euroopa Liidu direktiivi nõuetele ning kehtivate õigusaktidega on reguleeritud ka, millistele kvalifikatsioonitingimustele peab vastama nende õdede koolitus, kes tulevad väljastpoolt euroliidu riike ja soovivad siin õena tööd alustada. Kvalifikatsiooni vastavuse üle otsustamiseks hinnatakse välisriigist tulnud õe õppekava vastavust Eesti õekoolitusele kehtestatud nõuetele ja kvalifikatsioonierinevuste olemasolul võib Terviseamet seadusest tulenevalt nõuda töökogemuse olemasolu või sobivustesti sooritamist. Kui keegi soovib mõnest välisriigist tulnuna Eestis õena tööle hakata, siis kehtivad talle täpselt samasugused kvaliteedi- ja kutsestandardid nagu Eesti õdedele. Nii et ma ei usu, et me peaksime kartma seda, kui välisriikidest tahavad mõned inimesed meile õena tööle tulla – olgu selleks välisriigiks Läti, Leedu või mõni teine Euroopa Liidu maa või ka riik väljastpoolt EL-i. Muuseas, sealsamas Aserbaidžaanis me leppisime kokku, et Tallinna Tervishoiu Kõrgkool ja Aserbaidžaanis vastav kõrgkool hakkavad tegema koostööd selleks, et vahetada kogemusi. Me saaksime neid aidata näiteks sellega, et sealt võiksid õeks õppivad noored tulla Eestisse praktikale. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teie küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Kas ma sain õigesti aru, et teie arvates Eestis ei olegi õdede väljarändega mitte mingisuguseid probleeme ning et Eesti Õdede Liidu president ja kogu õdede liit ajavad nagu tühja juttu?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ei, te saite valesti aru. Kindlasti on probleeme iga valdkonnaga, kust inimesed ära lähevad. Kui me meenutame ehitajate äraminemist, siis ehitusturul oli väga selge tagasilöökk. Ja kui tervishoiusektorist inimesed ära lähevad, siis loomulikult see jätab jälje. Väiksemates haiglates jätab see suurema jälje, suuremates haiglates natukene väiksema. Kui pereõed perearsti praksisest lahkuvad, jätab see väga suure jälje perearsti praksisele. Loomulikult on see nii.

Aga ma püüdsin teile vastates öelda seda, mida me oleme teinud – te küsisite, mida me oleme teinud. Me oleme teinud seda, et õeõppesse võetakse vastu võimalikult palju noori tudengeid, et arstiõppesse võetakse vastu kõige paremad Eesti gümnaasiumilõpetajad. Vaadake kas või lävendit, millega Tartu Ülikooli arstiteaduskonda astutakse – see on üle 90. See on vaieldamatult kõige kõrgem. Kui inimene otsustab kasutada oma õigust minna töötama teise riiki, siis on teda äärmiselt keeruline takistada. Samas on meil näiteks Tartu Ülikooliga mõned mõtted, mis puudutavad residentuuri korraldust, mõned mõtted, mis puudutavad arstide sidumist ühe või teise haiglaga. Jah, me arutame neid, aga need on kõik veel natukene toored teile tutvustamiseks. Mis aga puutub õdedesse, siis loomulikult on meie suur soov, et inimesed, kes on õekutse omandanud, ka õdedena töötaksid, mitte ei läheks mõnda teise valdkonda tööle.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Õdede lahkumine ei tähenda mitte ainult seda, et need, kes on nooremad ja söakamad, põgenevad ära Soome, Rootsi – kuhu iganes. See tähendab ka seda, et mõned jäävad pensionile, mõned on kahjuks ka teise ilma lahkunud. Aga on veel üks selline tubli grupp

inimesi, kes on tervishoiutöötajate registris arvel – muuseas ka mina olen seal arstina arvel –, aga arstina ei tööta. Samamoodi on ka üsna suur hulk selliseid inimesi, kes on arvel õdedena, aga õdedena ei tööta. Kas on teada, kui palju selliseid õdesid on ja miks nad istuvad niimoodi siin ja välismaale ei põgene?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Me vaatame erinevaid andmeid. Usun, et hea küsija mäletab, et ka siin infotunnis ja varasemates vastustes arupärimistele ma olen lugenud ette arve, mis on saadud Terviseameti andmebaasist ja Tervise Arengu Instituudist n-ö läbihelistamise teel. Loomulikult need andmed erinevad. Ka teie praegu ei praktiseeri arstina, aga arstikutse olete omandanud. Eks seda ikka vaadatakse. Samamoodi on meil olemas väga detailne info personali vanuselise koosseisu kohta ehk mitu õde või arsti hakkab ühes või teises haiglas jõudma pensioniikka. See statistika on kõik olemas. Eks me selle järgi püüa ka riiklikku koolitustellimust kavandada. Just sellest on tulnud ka seesama arv 300 – nii palju noori võetakse vastu õeõppesse Tallinna ja Tartu tervishoiukõrgkooli. See vaadatakse iga aasta üle ja kui leitakse, et on vaja seda arvu suurendada, siis me kindlasti oleme valmis seda ka suurendama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Küsimusi härra ministrile rohkem ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Austatud minister! Ehitajate väljarände kohta ma pole siin saalis sotsiaalministri käest küsinud, aga mul on tunne, et ükskõik, mis valdkonna kohta me küsime – on see perearstide puudus või töötus, pikad ootejärjekorrad –, me saame ikka ja alati vastuseks, et probleemi justkui ei olegi. Samas me teame, et näiteks pikkade arstijärjekordade küsimuse on haigekassa nüüd ise üles võtnud ja analüüsib seda sügavuti. Mulle tuleb milligipärast praegu pähe paralleel Barack Obamaga, kes ütles kõva häälega välja, et saage aru, inimesed, meil on väga suur tööpuudus. See on probleem ja proovime koos sellest üle saada, mõtleme, mis me saame teha. Aga meie

nagu mitte kunagi mingit probleemi tunnistada ei taha.

Ma tuletan meelde, et selle aasta algul oli siin saalis arutlusel tervishoiu küsimus ja professor Raul-Allan Kiivet tõi nelja suure tervishoiuprobleemi seast ühena esile just nimelt õdede ja hoolduspersonali puudumise. Ta pidas seda tervishoiu rahastamise, retseptiravimite kallite hindade ja hooldusravi problemaatika kõrval väga suureks mureks. Nii et see on ääretult tähtis küsimus. Miks ikkagi on õdedest ja abipersonalist puudus? Jah, ühelt poolt tõesti õed lahkuvad välismaale. Meist on tegelikult saanud Põhjamaade doonorriik: me koolitame ja koolitame, kuid kuna korralikku palka ei maksta, siis inimesed lihtsalt lahkuvad.

Teine probleem on, et me koolitame siiski liiga vähe. Kui varem läksid välismaale põhiliselt noored meditsiiniõed, siis nüüd lähevad ka vanemad. Ja just seda toonitab õdede liidu president: lahkuvad ka vanemad ja kogenumad. Ja ma ei usu, et nad lihtsalt tahavad ära minna, n-ö seiklusi otsima.

Ma arvan, et need arvud, mis ma siin arupärimises nimetasin, on siiski õiged – need on Terviseameti andmed. Ja ma kordan veel, et eelmisel aastal võttis välismaale tööleminekuks tõendi välja 201 õde. Nad ei võtnud seda välja lihtsalt niisama – seal on, nagu me teame, väga suured riigilõivud mängus ja tõend võetakse ikkagi selleks, et tõesti lahkuda. Miks minnakse? Loomulikult on üks põhjus väike palk, kehvad töötingimused, ülekoormus. Ning õdede lahkumine on tegelikult palju suurem probleem kui arstide lahkumine. Järel- ja hooldusravi lausa karjub õdede ja hoolduspersonali puuduse käes. Kui me läheme haiglasse või hooldekodusse – igal pool näeme, mis seal toimub. Tegelikult me koolitame ikkagi kaks korda vähem õdesid, kui meil oleks selle arvu n-ö alalhoidmiseks vaja. Küsimus on selles, et kui õdesid on vähe, siis jääb arstil vähem aega patsientidega tegelda. See on tõsine probleem.

OECD on samuti toonitanud Eesti õdede suhtarvu väiksust. Kui näiteks Rootsis on 1000 elaniku kohta 18,9 õde, Soomes 15, siis Eestis vaid 7,1. Seda on väga vähe. Küsimus on tõepoolest väga tõsine. Prognoositakse, et viie kuni kümne aasta pärast ei lahku Eesti arstid siit mitte niivõrd madala palga, kuivõrd just õdede ja hooldajate puudumise tõttu.

Ma arvan, et kui me sellele väljarändele kuidagimoodi piiri ei pane – loomulikult palga tõstmine on üks abinõu ja hoiame need palgad vähemalt sellisel tasemel, nagu need on! –, siis me hakkame varsti õdesid sisse värbama Venemaalt. Ma ei oska öelda, on see halb või hea, aga selge, et päris meile harjumuspärasest töökultuuri seal ei ole ja ka koolituse tase ilmselt on märksa teine. Olen kindel, et mitte keegi ei taha Eestist lihtsalt ära minna, eriti vanemas eas. Õed on selleks lihtsalt sunnitud. Lastaks siin elada, makstaks nendele korralikku palka, ei oleks me täna sellise probleemi ees. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Austatud härra minister! Lugupeetud kolleegid! Õdede väljarändel on väga erinevad põhjused. Jah, üks on muidugi õdede palgad ja palgakokkulepped. See on võitlemine tuuleveskitega, sest et kogu tervishoiusüsteem koosneb ju eraõiguslikest ettevõtetest. Nii palju, kui peremees palka tahab maksta, nii palju ta maksab. Kõigi peremeesetega kokku leppida on väga-väga raske.

Asi on kinni ka tervishoiu rahastamises. Nagu lugupeetud härra minister meile teatas, hooldusravi kulused suurendatakse haigekassa eelarves iga aasta 10%. Nojah, aga seal on sees hinnatõus. Teenuste hinnad on enamasti paika pandud paar aastat tagasi, kui mitte veelgi varem – teenuse läbisurumine haigekassas võtab päris suure jupi aega. Peale selle, enne kui sõlmitakse tervishoiuteenuse osutajate ja haigekassa vaheline leping, toimub ju konkurss ja konkursil arvestatakse hinnapakumisel koefitsiente. Eelmisel aastal üks Tallinna haiglaid – ma ei mäleta, oli see Lääne-Tallinna Keskhaigla või Ida-Tallinna Keskhaigla – töötas koefitsiendiga 0,97. Aga mulle on teada ka selline konkreetne juhtum, kus konkursi korraldamisel pakuti välja koefitsient 0,7 ja selle koefitsiendiga 0,7 sõlmiti ka haigekassa leping. Ma küsin: kus on sellise teenuse kvaliteet? Loomulikult ei ole seal ruumi selleks, et õdedele vähegi inimväärset palka maksta.

Õdede palgad on väga erinevad. Ühe tervishoiuteenuse pakkuja juures on tõepoolest võibolla 13 000 krooni, aga teise juures on 6000. Ja kui me räägime sellest, et õdedele ei ole tööd,

siis – õdedele on tööd! Tööd on neile küll ja küll, kui me rakendame hooldusravivõrgu arengukava täies mahus, kui me ehitame juurde need kaks plokki, mis on seni jäänud ehitamata: üks on õenduskodu plokk, kus on vähemalt tuhat voodikohta, ja teine on päevane õendushooldus. Viimase kohta härra minister ütles, et tema meelest on kodune õendushooldus ratsionaalsem ja milleks siis arendada päevast õendushooldust. Aga seegi teenus on arengukavas sees ja Vabariigi Valitsus on arengukava kinnitanud. Nii et see on üks paha seadus ja me ei täida seda seadust. Aga noh, see selleks.

Kui me räägime õdede koolitamisest ja sellest, kas koolitustellimus on meil korrelatsioonis õdede liikumisega siia või sinna, siis tuleb arvestada sellega, et osa noori, kes õeks või arstiks õppima läheb, läheb tõepoolest selle mõttega, et nad tõmbavad peagi uttu välismaale. Londonis on teatavasti udu. Eelmisel aastal viidi Tartu Ülikooli arstiteaduskonna vist kolmandal kursusel läbi anonüümne küsitlus. Paluti anonüümselt vastata, kes jääb Eestisse tööle ja kes ei jää. 70% vastas küsimusele, et nad kindlasti lahkuvad Eestist, ülejäänud 30% vist kahtles, kas see küsitlus ikka päris anonüümne on, ja igaks juhuks ütles, et nemad jäävad.

Ja nüüd toimub see, et arste juba imporditakse Ukrainast. Ida-Virumaal on sellised juhtumid teada. Ega nad eluks ajaks siia ei jää, nad ikka vaatavad muu Euroopa poole. Õienavad oma eksamid ära, teevad paberid korda ja rändavad edasi. Õdedega on muuseas sama lugu. Kui me kokkuleppel Ukrainaga, Aserbaidžaaniga, kellega iganes hakkame siin õdesid koolitama, siis ka nemad sõidavad siit ära välismaale.

Muidugi on ka sügav eetikakriis kogu meie tervishoius. Eetikale pole enam mitte mingit ruumi jäänud meie tervishoius. Ja kui tervishoiutöötaja rahapuuduse tõttu ei saa osutada teenust, mis on haigele vajalik, kui ta peab haige valu ja kannatusi pealt vaatama, siis on ta depressioonis. Ning paljud lahkuvad Eestist ka sellepärast, et meie tervishoid on depressiivne. On, nagu on. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas härra minister soovib sõna võtta? Ei soovi. Lõpetan läbirääkimised ja selle päevakorrapunkti käsitlemise.

9. Arupärimine perearstiteenuse korralduse kohta (nr 23)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise arupärimise juurde. Riigikogu liikmed Heljo Pikhof, Karel Rüütli, Kajar Lember, Kalev Kotkas, Andres Anvelt, Neeme Suur, Kalvi Kõva, Jevgeni Ossinovski, Jaak Allik, Helmen Kütt, Urve Palo, Jaan Öunapuu ja Rannar Vassiljev esitasid 30. mail 2011 arupärimise perearstiteenuse korralduse kohta. Ma palun kõnepulti küsija Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Proua juhataja! Head ametikaaslased! 30. mail andsin Riigikogu kõnepuldist 13 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikme nimel sotsiaalminister Hanno Pevkurile üle arupärimise, mis käsitleb perearstiteenuse korraldust. Nüüd siis lühidalt sisust.

Nagu teame, leidis 8. aprillil 2011 valminud Riigikontrolli audit perearstiabi korralduses mitmeid olulisi puudujääke. Esiteks on perearstiabi kättesaadavus aasta-aastalt halvenenud, vähenenud on nende patsientide hulk, kes saavad perearsti vastuvõtule samal päeval, ja suurenenud nende hulk, kes pääsevad vastuvõtule alles kolmandal-neljandal päeval. 78 omavalitsuses on külasid, kust ei saa ühistranspordiga ühe päeva jooksul perearsti juures käia. Perearste ei jätku kõikjale ja nende arv väheneb veelgi. Sotsiaalministri määruse järgi võiks avada 837 perearsti nimistut. 2010. aastal oli Eestis 803 perearsti nimistut. Isegi siis, kui perearstina asuvad tööle kõik perearstiõppe läbinud – elu on aga näidanud, et see pole kaugeltki mitte reaalne –, on meil 20 aasta pärast 60 perearsti praegusest vähem, sest selle ajaga jõuab 72% praegustest perearstidest pensionikka. Puudus perearstidest on eriti terav mitmes maapiirkonnas, sest süsteem ei motiveeri perearste maale tööle minema. Perearsti nimistut on maapiirkondades üldjuhul väiksemad kui linnas, mistõttu on ka nende tulubaas ja teenistus kasinamad. Liiasi töötab perearst maal üldjuhul üksinda, väga keeruline on leida endale koolituse või ka puhkuse ajaks asenda-

jat. Seega kannatab tema kvalifikatsioon ja läbipõlemisoht on väga suur. Teisalt on paljude linnas tegutsevate perearstide nimistud üle paisutatud. Esmatasandi tervishoiu arengukava 2009–2015 nägi ette vähendada perearsti nimistu mahtu, võrreldes 2007. aastaga. Vastupidi seatud eesmärgile on nimistu keskmine suurus veelgi kasvanud – 1617 inimeselt 1750 inimesele 2011. aasta alguse seisuga.

Juba nimetatud arengukavas on ette nähtud esmatasandi funktsioonide laienemine, sealhulgas perearstiabi kättesaadavus töövälisel ajal, mida peaks toetama õenduspersonali iseiseisva töö osakaalu kasv, et mõnevõrra vähendada arstide koormust. Õdedest on Eesti tervishoiusektoris niigi karjув puudus. Õdede suhtarv jääb Euroopa Liidu keskmisele palju alla. Tallinna ja Tartu tervishoiukõrgkoolid kokku ei suuda aastas välja lasta nõnda palju meditsiiniõdesid, kui meilt lahkub tööle Soome, Rootsi, Norrasse, Suurbritanniasse ja mujale. 2010. aastal võttis välismaale tööleminekuks Terviseametist dokumendid välja 201 õde, samas kui õediplomi sai 150 uut õde. Kui üksikpraksise perearst peab lisaks muule ära tegema ka õe töö, võib see saada viimaseks piisaks, et amet maha panna.

Riigikontrolli hinnangul on Eestis edaspidi vaja vähemalt niisama palju perearste, kui neid oli 2010. aastal. Isegi juhul, kui ka pärast 2018. aastat jätkuks vastuvõtt perearstiresidentuuri samal tasemel, st 30 kohta, mida esialgu ei ole küll kavandatud, ei tagaks see piisavat perearstide pealekasvu – kõik alustajad ei lõpeta residentuuri, kõik lõpetajad ei asu tööle perearstina ega isegi üldse mitte Eestisse.

Esmatasandi tervishoiutaristu on kehvast seisust, kolmandik perearstikeskusi vajaks kapitaalremonti, teine kolmandik lisaks sanitaarremonti. Noorel perearstil on väga keeruline alustada nullist uue nimistuga. Alginvesteeringud praksise avamiseks on suured, omavalitsuste tugi perearstikeskustele aga väike. Paljud akuutsed probleemid leiavad kajastamist esmatasandi tervishoiu arengukava arengudokumendis, ent väärt mõtete elluviimine on olnud palju aeglasem, kui ajakavas on ette nähtud, ja selle tõi välja ka audit. Mitmed 2010. aastaks seatud vahe-eesmärgid on täitmata, mitmed 2015. aasta sihid muutunud ebareaalseks. Seega ei ole Sotsiaalministeeriumi jõupingutused olnud piisavad.

Kokkuvõtteks: meil ei jätku perearste, meil ei jätku pereõdesid, praegused esmatasandi meditsiinitöötajad on tööga ülekoormatud, nende juurdekasv on ebapiisav, materiaalne baas nõrk. Kui riik kardinaalseid meetmeid ei võta, ei ole perearstisüsteem senisel kujul jätkusuutlik.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Te saate esitada oma küsimuse hiljem, praegu on aeg läbi.

Heljo Pikhof

Eeltoodust lähtuvalt on alla kirjutatud ...

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, te võite läbirääkimiste juures edasi rääkida. Suur tänu teile! Palun, Hanno Pevkur!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Jätkan sealt, kus proua Pikhof pooleli jäi. Esimene küsimus, mida te olete küsinud: kas Sotsiaalministeeriumil on kavas võtta midagi kardinaalselt ette järelkasvu koolitamiseks? Juba 2005. aastast on ministeerium suurendanud perearstide riiklikku koolitustellimust, mis on arstierialade seas proportsionaalselt kõige suurem. Nii on aastatel 2004–2011 peremeditsiini erialale vastu võetud 159 arst-residenti ning aastatel 2006–2011 on lõpetanud 176 perearsti. Meie hinnangul jõuab igal aastal pensioniikka keskmiselt 30 perearsti. Perearstid jätkavad tervishoiuteenuse osutamist ka pärast pensioniikka jõudmist ega lahku tööturul. See on kindlasti argument, mida me peame arvestama uute residentide koolitamisel. Me oleme võtnud eesmärgiks esitada igal aastal residentuurile tellimuse 25–30 uue perearsti saamiseks. Sel aastal võeti ülikooli vastu 29 uut peremeditsiini residentide ja suvel lõpetas 22 perearsti. Ühtlasi on meil 2011. aastal veel plaanis üle vaadata, milline on optimaalne perearsti nimistus kuuluvate patsientide arv, ning sellest tulenevalt nimistute, perearstide ja pereõdede arv, arvestades elanike arvu Eestis ja maakondade lõikes. Üks selline eelnõu on ka valmis ja ma loodan, et jõuab parlamendi menetlusse veel sügishooajal.

2012. aastast rääkides on hea meel, et vähemalt praegu on eelarve projektis sees perearstide asendussüsteemi pilootprojekti käivi-

tamine. Ma loodan, et see annab perearstidele ja -õdedele ka võimaluse rohkem ja rahulikumalt puhata ning annab neile lisastiimuli jääda Eestisse ja mitte siit ära minna. Loodame, et see asendussüsteem hakkab kenasti toimima.

Mis puutub õdede koolitustellimusse, siis nagu ma ka varasemale arupärimisele vastasin, on koolitustellimus 300 uuele õele aastas Tallinnas ja Tartus. Käivitasime ka üheaastase terviseõdede spetsialiseerumise. 2011. aastal lõpetaski juba 13 uut terviseõde ning vastu võeti 21 selle eriala üliõpilast. Nii et koolitustellimuse poole pealt, nagu ka ühes eelmises arupärimises sai vastatud, on asjad suhteliselt normaalsed, ei pea häbenema. Küsimus on selles, kuidas noored lõpetavad kooli ja kas nad jäävad tööle tervishoiusektorisse ning Eestisse.

Teine küsimus: kuidas motiveerida arste ja õdesid esmatasandi meditsiini tööle tulema? Nagu ma ütlesin, järgmisest aastast tahaksime pakkuda võimalust riigi toetusel asendusarst leida. Lisaks tahaksime vaadata otsa sellele, nii nagu me koalitsioonilepingus oleme kokku leppinud, et hakkame maksma eriarstide lähtetoetust, ja vaatame siis, kas seda on võimalik laiendada ka perearsti praksisesse. Ja kindlasti kõik muud kaasnevad meetmed, näiteks järgmise programmiperioodi raames saaksime äkki suunata praeguste hooldusravi infrastruktuuri parandamise vahenditega samas või sarnases suurusjärgus vahendeid esmatasandi taristu parandamiseks. Osa esmatasandi perearstikeskustest, nagu te ka mainisite, vajavad rekonstrueerimist, et nad korda saaksid.

Kolmas küsimus puudutab esmatasandi arstiabi kättesaamist. Selle koha pealt on hea meel öelda, et vähemalt praegu oleme järgmise aasta riigieelarvesse planeerinud ravikindlustuseta isikute vältimatuks abiks peaaegu 7 miljonit eurot. See aitab kindlasti tagada vältimatu abi nendele inimestele, kellel perearsti ei ole. Loodetavasti tekib ka tulevikus riigieelarves võimalusi, et arutada seda, kuidas ravikindlustuseta isikutele lisaks vältimatule abile üldarstiabi tagada. See on tulevaste debattide teema.

Neljas küsimus puudutab meetmeid, kuidas tagada maapiirkondades esmatasandi arstiabi. Kui rääkida transpordist, siis tasub kindlasti meenutada, et transport on omavalitsuse otsene ülesanne kohalikul tasemel, just nimelt kohalikul tasemel. Maavanemad, kes täna vastutavad

esmatasandi arstiabi korralduse eest, peaksid kindlasti nimistu moodustamise õiguse andmisel ja teeninduspiirkonna määramisel tegema tihedat koostööd omavalitsustega, et arvestada elanikkonna võimalusi pääseda ühistranspordiga võimalikult mugavalt perearsti vastuvõtule. Motiveeriva meetmena maapiirkondade atraktiivsemaks muutmisel perearstide jaoks on perearstide rahastamise skeemis juba kasutusel lisatasu ja vastavalt 2010. aasta haigekassa aruandele maksti nn kauguse lisatasu eelmisel aastal kokku rohkem kui 300 000 eurot 187-le Eesti perearstile. Lisatasu suurus, tasub meenutuseks öelda, on 90 eurot, kui kinnitatud nimistuga töötava perearsti tegevuskoht asub lähimast haiglast 20 või 40 km kaugusel, ning 257 eurot, kui kinnitatud nimistuga töötava perearsti tegevuskoht asub lähimast haiglast kaugemal kui 40 km. Nagu ma korra juba mainisin, plaanime aasta lõpuks paika saada noore arsti lähtetoetuse kriteeriumid, et tõesti oleks eriarste võimalik saada ka väljapoole suuri keskusi. Vaatame ja kaalume võimalusi, kas ja kuidas on seda võimalik laiendada esmatasandi meditsiinile.

Viies küsimus puudutab seda, kas ka meil ei võiks üldarst saada haigekassalt lepingu, et asendusarstina perearsti asendada. Nagu ma ütlesin, on asendusarstide süsteem meil praegu ettevalmistamisel ja selle nädala lõpus me arutame majasiseselt esimest kontseptsiooni, kuidas asendusperearste saada. Aga üldarst on kindlasti üks väga potentsiaalne isik, kes võiks perearsti ajutiselt asendada. Kui vaadata tänast olukorda, siis põhiõppe lõpetanud noorel arstil on ka praegu võimalik minna tööle perearstikeskusesse abiarstiks. Meenutame, et see oli hiljuti siin saalis arutusel, see võimalus on olemas ja abiarstina on võimalik kuni kolm kuud perearsti asendada. Me kaalume tõsiselt parlamendi ette tulemist tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muudatusega, mis annaks peremeditsiini residentidele võimaluse asendada perearsti kuni üks aasta. Mis puudutab ilma perearsti kvalifikatsioonita arstile nimistu kinnitamist ja haigekassa lepingu võimaldamist, siis sellist põhimõtet me ei toeta väga lihtsal põhjusel – see ei lähe tervishoiuteenuse kvaliteedi parandamise ja perearsti kui väravavahi rolli suurendamisega kokku. Eesti Perearstide Selts ja Eesti Haigekassa ei ole omavahelises arutelus toetanud esmatasandi

tervishoiuteenuste kvaliteedi nõuete alandamist selliselt, et üldarstiabi osutamiseks piisaks ainult arsti kvalifikatsioonist. See on ka põhjus, miks me ei taha eraldi lepingut anda.

Kuues küsimus: mis põhjustel on takerdunud esmatasandi tervishoiu arengukava elluviimine? Meie teada see küll kuidagi takerdunud ei ole. Esmatasandi arengukava tegevuskavas planeeritud tegevused on meil kenasti iga-aastases tööplaanis, nii nagu arengukava ette näeb, ja arengukava rakendamiseks on ajavahemikus 2012–2015 planeeritud igaks aastaks peaaegu 8 miljonit eurot. Samuti, nagu ma korra juba mainisin, oleme planeerinud taotleda Euroopa Liidu struktuurivahendeid 2014+ perioodil perearstikeskuste taristute uuendamiseks. Mis puudutab kavandatavaid seadusmuudatusi, siis selleks, et perearstiabi korraldus, sh perearstide asendamine ja nimistute moodustamine, konkursside läbiviimine, oleks ühesuguse kvaliteediga, oleme ette valmistanud üldarstiabi korralduse ületoomise Sotsiaalministeeriumi haldusalasse ehk siis Terviseameti alluvusse. Kindlasti saab see eelnõu siin parlamendis tõsise debati osaliseks ja ma väga loodan, et parlament seda eelnõu ka toetab. Hiljemalt 1. jaanuarist 2013 oleks siis esmatasandi korraldus tsentraalselt juhitud ja me saaksime palju lihtsamalt leida kiireid lahendusi perearsti probleemide lahendamiseks ka väikestes piirkondades. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun küsimus, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Me enne rääkisime siin hooldusravist ja hooldekodudest. Ma toon näite Iru hooldekodust, kus on üle 360 hoolaluse, kellest enamik vajab tervishoiuteenust iga päev, samas on see pandud ühe perearsti nimistusse. Iru hooldekodul ei ole haigekassaga lepingut. Kuidas on see võimalik, et üks perearst oma õdedega peab sellise suure hooldekodu elanike ravi eest hoolitsema?

Hanno Pevkur

Aitäh! Väga lihtsalt. Teatavasti võib perearsti nimistu olla ka oluliselt suurem kui kolmnelisada inimest ja 90% või rohkematel juhtudel ta ju praegu suurem ongi. Oleme perearsti nimistute suurust analüüsinud ja suure tõe-

näosusega tuleme parlamenti, nagu ma varasemale arupärimisele vastates ütlesin, nimistuid käsitleva seadusmuudatusega, et perearsti nimistu koha pealt oleks võimalik lihtsamini ette näha nii pungumist kui ka muid võimalusi. Kindlasti tahaks, et see eelnõu leiaks siis ka parlamendi toe.

Mis puutub Iru hooldekodusse, siis seal on tavapäraselt olemas ka hooldajad ja üldjuhul, kui me räägime hooldekodust, siis inimene vajab seal küll kõrvalabi, aga ta ei vaja püsivat meditsiinilist sekkumist. Kui ta vajaks püsivat meditsiinilist sekkumist, siis ta peaks saama juba kas hooldus- või aktiivravi. Doktor Vassiljev, kes on Iru hooldekodus pikka aega töötanud, võib teile pikalt rääkida sellest, kuidas seal meditsiiniline teenindamine tagatud on. Aga kui veel kord rääkida hooldekodude tervishoiuteenusest, siis nagu ma ütlesin, me oleme tulemas parlamenti valitsuse eelnõuga, mis käsitleb hooldekodude õigust võtta endale õde. Selge on aga see, et igal inimesel peab olema perearst, ja kindlasti nendel patsientidel on üks perearst, kes neid kenasti teenindab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Mulle meenub seoses perearstidega veel üks temaatika, mis suvel väga esile kerkis. See oli suur sõda ministeeriumi ja perearstide vahel, kus perearstid keeldusid puudetoetuse dokumentide vormistamisest. Kuidas see lahing lõppes, kuidas olukord on?

Hanno Pevkur

Aitäh! Väikesed lahingud tulevad alati ka suks, need viivad elu edasi. Selles mõttes läheb kenasti, et loomulikult, nii nagu me ka eeldasime, on hulk küsimusi ja probleeme, mis vajavad lahendamist, eelkõige need, mis puudutavad inimese aktiivset terviseseisundit. Et kui inimene tuleb endale puuet vormistama, siis terviseinfo süsteemis võib küll tema kohta andmeid olla, aga need ei pruugi olla kõige viimased. Pilootimine kestab jätkuvalt. Veel täna vaatasime üle, n-ö katsefaasi on lisandunud mõned Pärnumaa andmed ja paralleelselt käib IT-süsteemi arendus. Nii et perearstidega on väga tihe koostöö ja tundub, et asi liigub õiges

suunas. Kui see nüüd kõik toimib, siis me saame samasugust lahendust kasutada ka teiste inimese terviseseisundi hindamise protseduuri puhul, näiteks kutsealuste terviseseisundi kirjeldamisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Nagu teada, on järelevalve perearstide tegevuse üle jagatud kaheks. Nimistute üle teostab järelevalvet maavanem, tervishoiuteenuste üle teostab järelevalvet Terviseamet. Praegu käivad läbirääkimised selle üle, kas mitte koondada siiski kogu see plokk Terviseameti alla. Maavanemad arvavad nii ja naa, mõned on nõus, mõni ei ole nõus. Aga te just natuke aega tagasi mainisite, et maavanem on see, kes teab, kuidas liigub transport, järelikult ta teab, kus on parem nimistut pidada. Kas siit võib järeldada, et teie seisukoht on, et maavanema järelevalve nimistu üle võib siiski säilida?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kui te mu vastust tähelepanelikult kuulasite, siis ma ütlesin, et maavanemal tuleks teha tihedat koostööd omavalitsusega. Selline on kehtiv seadus, ma pidingi nii vastama. Mis puudutab tulevikku, siis loomulikult, kui parlament kiidab tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muudatused heaks ja annab Terviseametile õiguse korraldada esmatasandi tervishoiusüsteemi, on otsene kontakt Terviseameti ja omavalitsuste vahel. Perearsti nimistud tuleb asukoha mõttes luua sinna, kus inimesel on kõige parem ligipääs.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite väga õigesti, et maavanemad peavad kohalike omavalitsustega tihedamat koostööd tegema. Aga paraku minul, kes ma elan maapiirkonnas, on selline tunne, et omavalitsused ja maavanemad tegelikult ei tea, kuidas toimib perearstikorraldus maapiirkonnades, sest see probleem, et ühistranspordiga

on võimatu käia ühe päevaga perearsti juures, süveneb. Mis te arvate, kuidas peaksid omavalitsused pöörduma kohalike omavalitsuste poole ja milline on siin Sotsiaalministeeriumi roll, et seda probleemi paremini lahendada?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Eks see, mis puudutab ühistranspordi korraldust, läheb nüüd natuke majandus- ja kommunikatsiooniministri teemaringi. Ma olen kindlasti seda meelt, et kui inimene vajab arstiabi ja tal puudub isiklik transpordivahend, peab tal ikka olema võimalus käia arsti juures ära ühe päevaga, olgu siis perearstikeskuses või üldhaiglas. Seda ei saa kindlasti lubada, et mõnest Eesti piirkonnast ei ole võimalik käia ühistransporti kasutades ühe päevaga arsti juures. Selles osas on maakondlikel ühistranspordikeskustel kindlasti väga suur mõtlemiskoht. Lisaks n-ö tulu- ja kulu põhiseadusele tuleb arvestada ka inimeste teenusevajadusi ja üks teenusevajadus on kahtlemata see, et arsti juures on võimalik käia bussi või mõne muu ühissõidukiga. Selle koha pealt jääb üle ainult soovida ühistranspordi korraldajatele kainet mõistust, et seda vaadataks. Meie omalt poolt saame teha seda, et kui parlament tõesti kiidab heaks selle, et esmatasandi korraldus tuleb Terviseametisse, siis me saame nimistute moodustamisel vaadata, et nimistud oleksid võimalikult tõmbekeskustes. Kui on väiksemad vallad, siis peab ikkagi kas vald korraldama oma kaugematest kohtadest transpordi vallakeskusesse, kus on perearst, või siis on sealt võimalik tulla ühistranspordivahendi peale. Iga ukseni või n-ö iga suitsuni buss muidugi ei jõua, see on selge, aga mõistlikus kauguses peab see igal juhul olema. Ja kui inimene vajab juba transporti, siis loomulikult peab olema vald see, kes koduhoolduse või muu sotsiaalteenuse kaudu pakub seda võimalust, et inimene saab arsti juures ära käia.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Hanno Pevkur! Palun, Heljo Pikhof soovib alustada läbirääkimisi!

Heljo Pikhof

Proua juhataja! Head ametikaaslased! Julgen väljendada oma sügavat muret perearstiabi kättesaadavuse pärast ja tahan juhtida tähele-

panu, et suurem osa Sotsiaalministeeriumi seni pakutud lahendustest on pigem formaalsed kui sisulised. Perearstiabi korralduse koondamine Terviseameti vastutusalasse, perearsti nimistu optimaalse suuruse leidmine või standardi sisseviimine, et edaspidi teenindavad keskmist nimistut kaks pereõde, nagu võib välja lugeda sotsiaalministri vastustest Riigikontrolli auditiile, ei lahenda ju asja, kui inimesi pole kuskilt võtta. Ka mitte paberlikud meetmed mittetöötavate õdede tagasitoomiseks tervishoiusektorisse, sealhulgas esmatasandile, kui neile pole pakkuda vajalikku motivatsiooni. Suuremal osal ministeeriumi pakutud sisulistest lahendustest ei ole ilmselgelt sellist mõju, mis lahendaks 8. aprillil 2011. aastal valminud Riigikontrolli auditis väljatoodud perearsti probleemid.

Võib-olla mõne sõnaga veel Iru hooldekodust. Kui ma küsisin, kuidas perearst ja tema õde peaksid hakkama saama nii suure hulga inimestega, kes vajavad pidevalt tervishoiuteenust, siis ma ei mõelnud seda, et perearstil ongi ainult Iru hooldekodu hoolealused. Ja nagu siin tuli välja ka eelmises punktis, kui me rääkisime hooldusravist, et hooldushaiglas saab inimene olla maksimaalselt 60 päeva ja terveks ta tavaliselt selle ajaga ei saa. Et on seal 60 päeva ja siis on terve – ei, enamasti vajab ta edasi põetamist ja vähemasti õendusabi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem läbirääkimissoove ei ole. Minister ei soovi sõna. Lõpetame selle päevakorrapunkti käsitlemise.

10. Arupärimine hooldusravi kohta (nr 24)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise, kümnenda arupärimise juurde: Riigikogu liikmete Marika Tuus-Lauli, Valeri Korbi, Deniss Boroditši, Peeter Võsa, Eldar Efendijevi, Aadu Musta, Viktor Vassiljevi, Yana Toomi, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi ja Vladimir Velmani 30. mail 2011 sotsiaalminister Hanno Pevkurile esitatud arupärimine hooldusravi kohta. Palun kõnetooli Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Austatud minister! Siin on tõesti veel üks arupärimine hooldusravi kohta, mis on esitatud kevadel. Kuna see probleem on nii tähtis, siis ma arvan, et küll küllale liiga ei tee. Me toome siin välja, et väga mitme analüüsi kohaselt pakutakse Eestis rahvusvahelises võrdluses neli-viis korda vähem hooldusteenuseid. Kui me võrdleme Põhjamaade tasemega, siis on vahe isegi umbes kümnekordne. Sellelesamale probleemile on tähelepanu juhtinud Maailma Terviseorganisatsioon ehk WHO. Meie aspektist teeb selle ravi hästi palju kättesaamatuks ikkagi veidi aega tagasi hooldusravile kehtestatud omaosalus: inimene ise peab maksma 15% ehk siis 6 eurot ühe voodipäeva eest, seega 182 eurot kuus. See on see takistus, miks paljud hooldusravi ei saa.

Teine oluline probleem, millest täna on vähem juttu olnud, on kvaliteet. Kevadel läks see probleem väga teravaks. Hooldekodudes osutatava teenuse kvaliteet on üsna oluline teema ja sellele on ka õiguskantsler tähelepanu juhtinud. Nii et me palume siis arupärimises esitatud küsimustele vastuseid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Hea juhataja! Head arupärijad! Küll tahaks teha pretsedenditu ettepaneku lugeda kõik küsimused vastatuks eelmistele arupärimistele antud vastustega, aga mõned tähelepanekud ehk siiski lisaks juba arutatule. Rõhutan siis üle, et tervishoiuteenuste korraldamise seaduse eelnõu, mis reguleerib õendusabi teenuse osutamist üldhooldekodudes senisest paindlikumalt, parandab õendusabi kättesaadavust ja eeldatavalt ka kvaliteeti, on ettevalmistamisel ja läheb loodetavasti lähiajal kooskõlastusele ning jõuab seejärel ka parlamenti. Siis saaks selle teema üle juba eelnõu raames edasi vaielda. Muidugi, kui me räägime tervishoiuteenuse osutamisest, siis on teemaks ka tervishoiuteenuse nõuete täitmine hooldekodudes. Hooldekodudel oleks siis tõesti hulk uusi kohustusi, nii et me ei räägi ainult õigusest, vaid räägime ka kohustusest. Näiteks on tervishoiuteenuse osutajatel kohustus dokumenteerida kõik tege-

vused, mis õendustegevusega kaasas käivad, samamoodi kvaliteedinõuded ja muud sätted, mis tervishoiuteenuse osutamiseks kaasas käivad. Me tahaksime hooldusravi täpsustada ehk uue ja täpsema nimetusega iseseisva statsionaarse õendusabi sisu välja tuua ja kehtestada ka nõuded teenuse osutajatele. Kindlasti tuleb täiendada aparatuuri ja sisustuse nõudeid, muu hulgas näiteks lisada nõue, et iga voodi juures peab olema õe kutsumise nupp. Plaan on suurendada personalivajaduse nõuet, sõltuvalt voodikohtade arvust. Kui vaadata neid muudatusi, siis oleme koostöös Eesti Õdede Liidu ja hooldusravi osutajate ühendusega püüdnud nende tegemisse kaasata otseselt teenuse osutajaid, et parandada kvaliteedingimusi ja pakkuda inimestele paremat hooldusravi ning hooldekoduteenust. Esimene küsimus oligi puhtalt kvaliteedi kohta.

Teine küsimus oli kvaliteedi hindamise ja kontrolli kohta. Selle puhul ma vist esimesele või teisele arupärimisele vastates rääkisin, millised on need erinevad kogumid ja millele tasub tähelepanu pöörata, mida me saame kontrollida, kui palju me saame kontrollida struktuuri ja kui palju protsessi kvaliteeti. Ja kindlasti peavad ka tervishoiuteenuse osutajad või hooldekodud hoolekandeteenuse osutajana arvestama, et meil on olemas võlaõigusseadus. Võlaõigusseaduses on 41. peatükk, mis sätestab eraldi tervishoiuteenuse osutaja ja patsiendi kohustused. Me kipume selle tihtipeale ära unustama ja räägime tervishoiuteenusest ja tervishoiuteenuste korraldamisest. Võlaõigusseaduse 41. peatükis on eelkõige juttu patsiendi informeerimisest, aga samuti ka patsiendi kohustustest, seal on teenuse osutamiseks vajaliku nõusoleku saamise nõuded ehk millal tuleb patsiendi käest nõusolekut küsida, samamoodi tervishoiuteenuse osutaja saladuse hoidmise kohustus ja tervishoiuteenuse osutaja vastutus. Need on kindlasti aspektid, mida kvaliteedi puhul tasub rõhutada ja meeles pidada. Kvaliteedi kontrollijaid on samamoodi mitu, aga lõpuks hindab tervishoiuteenuse kvaliteeti väga olulisel määral ikkagi patsient. Meie saame küll seda protsessi ja struktuuri vaadata, aga patsient on see, kes subjektiivselt ütleb, kas teenusest oli talle abi või ei olnud.

Kolmas küsimus oli hooldusravivoodite arvu kohta. Seda sai hästi põhjalikult käsitletud. Seesama 1557 oli see arv, kui palju neid hetkel

kasutuses on, ja 1734 on see, mille jaoks on augustikuu seisuga võetud Terviseametist tegevusluba. Kui me lisame veel ehitatavad voodikohad, siis voodite arvuga meil kindlasti probleemi ei ole, pigem on küsimus ikkagi personalis, õdede piisavuses ja teenuse rahastamises.

Neljas küsimus on jällegi meditsiiniõdede lahkumine. Eks me saame siin jätkata sedasama juttu, mida me oleme juba pikalt rääkinud, ehk rahastamine on äärmiselt oluline. Mul on väga hea meel, et 30. mail ehk täpselt samal päeval, kui teie kirjutasite arupärimist, võttis haigekassa nõukogu vastu otsuse, et hinnakoeffitsient kaob järgmisest aastast täielikult. Kui me meenutame, et eelmisel aastal me rääkisime, et riigi rahaline seis ei ole nii hea, ja veel 2011. aasta varakevadel rääkisime, et suure tõenäosusega saab ka selle hinnakoeffitsiendi kaotamine olema astmeline, siis nüüd ma väga loodan, et majanduse üldine seis annab ikkagi võimaluse hinnakoeffitsient 1. jaanuarist 2012 kaotada. See pluss uued ravijuhud peaks tõesti viima selleni, et õed ja arstid näevad selle hinnamuutuse sisu ka oma töös. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev, teie küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Hirmuga kuulsin, kuidas te ütlesite, et iga hooldushaigla voodi juurde pannakse õe kutsumise nupp. Need meist, kellel on olnud eakaid sugulasi hooldushaiglas, teavad väga hästi, et patsiendid kardavad seda nuppu, sest selle nupu näppimise eest järgnevad repressioonid, parimal juhul verbaalsed. Aga see selleks. See näitab tegelikult küll hooldushaigla kvaliteeti kui sellist. Aga küsimus on selles, et kunagi oli kokkulepe maavanematega, nad said aru, et võiksid hooldusravi osaliselt rahastada, sest nad saavad juurde tervishoiuteenuse, mida rahastab haigekassa, see on neile kasulik. Oleks seda tööd jätkatud, oleks sellest asja saanud. Miks ei ole jätkatud?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ärge olge hirmul. Ega siis sedasama häirenuppu ei ole kuskilt lae vasakust nurgast võetud, see on teenuse osutajatelt tulnud ette-

panek ja ma usun, et kvaliteedi mõttes on see ikkagi õige. Pigem üks valeväljakutse kui viis kutsumata jätmist. Selles mõttes ma usun, et häirenupu nõue on igati põhjendatud.

Mis puudutab seda, kuidas hooldusravi rahastatakse, siis omavalitsused on pärast seda, kui omavalitsuste rahakott hakkas natuke õhemaks jääma, väga selgelt öelnud või asunud seisukohale, et kui riik paneb kohustuse, siis tuleb anda ka raha. Varem sellest nii järgalt kinni ei hoitud. Mina võiksin muidugi vastu küsida, et milleks on olemas kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6, mis ütleb, et kohalik omavalitsus lahendab kõiki kohaliku elu küsimusi. Me võime sel teemal pikalt debateerida, aga see on põhimõtteline vaidlus ja minu arust paljuski kinni selles, millised on omavalitsuse prioriteedid. Meil on mõned omavalitsused – siin ma pean hea näitena tooma Tallinna –, kus hooldusravi kulud osaliselt kaetakse. Kui meil oleks selliseid omavalitsusi rohkem, oleks inimeste saadav teenus oluliselt parem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Veel üks niisugune emotsionaalne küsimus. Haapsalu põlengu puhul tuli välja, et kahjuks oli seal üks patsient n-ö voodi külge aheldatud, kinni seotud. Kas nendes uutes nõuetes, mida te siin kirjeldasite, sisaldub ka see, et enam selliselt teha ei tohi? Võib-olla oli see nõue ka varem. Milline on siin teie seisukoht?

Hanno Pevkur

Aitäh! See nõue on loomulikult ka praegu, kedagi ei tohi kuskile kinni siduda, välja arvatud erihooldeasutuses juhul, kui see on n-ö ohjeldusmeetmena ette nähtud. Seda ei tohi kindlasti teha. Õiguskantsler on siin mitmeid kontrollide teinud. Kui me räägime aga näiteks psühhiaatrikliinikutest, siis seal on kinnisidumine lubatud. Nii et Haapsalus ei oleks tohtinud seda teha, aga kui lugeda põhjendusi või teada tausta, siis põhjendus oli ju, et see noormees oli endale ja teistele ohtlik, kuna teatud tingimustel ta ei kontrollinud ennast. Me võime vaielda, kas see oli õige, aga see ei too meie debattidesse väga palju põhimõttelist

lisandväärtust. Aga fakt on see, et seda ei tohtinud teha. Mis puudutab uusi nõudeid, siis nende puhul me räägime ikkagi n-ö tavapatsiendist, tavakliendist. Erihooldeklientidele kehtivad loomulikult oluliselt karmimad nõuded. See kehtib ka teenuse osutaja kohta, erihoolde teenuse osutaja peab vastama märksa karmimatele nõuetele kui tavahooldekodud.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud sotsiaalminister! Oma vastustes te olete täna mitu korda maininud, et on olemas selline hea institutsioon nagu kohalik omavalitsus, kohalik omavalitsus peab panema paika oma prioriteedid ja hea oleks, kui nende prioriteetide esireas oleks selline hea asi nagu sotsiaalhoolekanne ning kõik sellest tulenev. Kui täna annaks meile siin vastuseid haridusminister, ütleks ta kindlasti samuti, et oleks hea, kui kohalikud omavalitsused seaksid oma prioriteetideks haridusküsimused ja nende lahendamise. Kas teile ei tundu, et te soovite, et kohalikud omavalitsused lahendaksid kõik need küsimused, millega ministeerium pole hakkama saanud, ja et kohalike omavalitsuste eelarvete rahaliste ressursside vähendamise tingimustes seda järjest rohkem ka nõutakse? Kas te ei tee kohalikele omavalitsustele ülekohut?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kas teile ei tundu, et omavalitsused tahavad kõik oma kohustused riigi kaela vee-retada? Keskerakond andis isegi sisse eelnõu, et riik võiks aidata lasteaedade ehitada. Nagu ma ütlesin, on meil olemas kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, mis kehtib juba oi kui ammu, nüüd jään vastuse võlgu, vist 1994. või isegi 1993. aastast. See § 6 on seisnud seal aegade algusest ja selle järgi kohalik omavalitsus vastutab kõigi kohaliku elu küsimuste eest. Seal on muuseas veel kaks lõiget, ühel pool on haridus- ja sotsiaalvaldkond ja muud n-ö pehmemad väärtused ning teises sättes on lihtsamalt öeldes torud ja ventiilid. Kindlasti ma ei tee omavalitsustele liiga. Mis ma ütlesin, oli see, et millised on prioriteedid. Ja nende prioriteetide ilmestamiseks ma tõin välja, milline on faktiline seis eri omavalitsustes. On

omavalitsusi, kus inimesest väga palju hoolitakse, kus väga palju hoolitakse sotsiaalsest toimetulekust. Ja on omavalitsusi, kus seda tehakse natukene vähem. Selles mõttes ei ole kindlasti ülekohut tehtud. Omavalitsus oma põhiolemuselt ongi ellu kutsutud ju inimese eest hoolitsemiseks ja inimese lähedal olemiseks, ja selles suhtes on need kaks põhivaldkonda, haridus- ja sotsiaalvaldkond kõige olulisemad. Noh, kultuur ka, me võime kultuuri ka siia võtta, siis on haridus, sotsiaal ja kultuur. Need on sellised põhiolemuslikud väärtused, millele ju omavalitsus peaks tuginema. Nii et ma kindlasti ei tee ülekohut.

Mis puutub omavalitsuste prioriteetide seadmisel, siis loomulikult peab seal olema mõistlik tasakaal. Kuid mõistliku tasakaalu leidmisel ongi küsimus selles, kas igas omavalitsuses peab olema gümnaasium, kas igas omavalitsuses peab olema hooldekodu. Äkki oleks mõistlik, et omavalitsused a) kas ühinevad või b) ühendavad teenused. Kasutan jällegi omaenda isiklikku näidet: noore juristina töötasin vallas 0,4 koormusega, naabervallas ka 0,4 koormusega ja teises naabervallas 0,2 koormusega. See üks juristikohake oli kolme valla peale, ühes ei olnud täiskohaga juristile tööd. See ongi see, kuidas sa saad oma kõhna rahakotikest planeerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Härra minister! Mõned kuud tagasi nõustus riigikontrolör siinsamas puldis minu ja minu kolleegide märkusega selle kohta, et meil valitseb päris suur korralagedus selles osas, mis on kohaliku omavalitsuse ja mis on riigi ülesanne. Seda enam, et omavalitsustel kärbiti jõhkralt eelarveid. Selge see, et inimene peab olema nii või naa hooldatud, aga ilmselt on ka teie ministriumis mingi kava või käib mingi töö selles osas, et kui me lõpuks jagame need kohustused ära, mis siis teie arvates peaks n-ö ideaalis jääma kohalikele omavalitsusele ja mis peaks jääma riigile?

Hanno Pevkur

Aitäh! Tõepoolest, see kava on olemas, see on sotsiaalhooldekande seaduse muutmise sea-

dus, mille üle me oleme püüdnud omavalitsustega rohkem kui aasta vaielda. Kahjuks ei ole me lõpptulemuseni jõudnud, väga kahju, tahaks väga sinnamaani jõuda. Seal me ütleme täpselt ette, millised peaksid sotsiaalhoolekandes olema omavalitsuse kohustused ja millised on riigi kohustused. Eelnõu on olemas, kui te linnade liidust küsite, siis neil on see eelnõu kindlasti ka olemas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Avame läbirääkimised. Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Ma tahaksin kasutada võimalust, et tunnustada teid professionaalsuse ja kannatlikkuse eest! Väga tore näide selle kohta, kuidas üks minister oskab rohkem vastata kui sõjakad rahvasaadikud küsida. Aga mina tahaksin siinkohal kasutada veel ühte võimalust ja meenutada eelmise aastatuhande asju, aega umbes 11-12 aastat tagasi, kui tegeldi haiglavõrgu arengukavaga. Tookord põhjustas see asi ühiskonnas lausa paanikat ja veel kõvemat paanikat tervishoiusüsteemis, sest kui 76 haigla pealt lõigatakse järsku 15 haigla peale või mitu neid seal märgitud oli, siis oli paanika tõesti kõva. Aga olid kaks tublit prouat Maailmapangast, üks oli Janet Hawkins ja teine oli Anne Howe, ja nemad soovitasid, et kuulge, kui te tõmbate aktiivravi poole võrra kokku, siis teil vabaneb kõvasti vahendeid, suunake need pikaajalise ravi ja hooldusteenuste arendamisse. Sealt tekkiski termin "hooldusravi". Tookord nii rõvellikuna tundunud haiglavõrgu arengukava omandas hoopis teise dimensiooni ja koos hooldusravivõrgu arengukavaga nägi asi välja täiesti söödav ja isegi väga positiivne. Kõik need vahendid, mis vabanesid sellega, et likvideeriti haiglaid, aktiivravi tõmmati viie päeva peale, pidi suunatama hooldusravivõrku, ja seda ei olnud mitte 10% aastas, vaid tunduvalt rohkem. Hooldusravivõrgu arengukava – härra minister teab, et mul on väga soe suhtumine sellesse arengukavasse – oli aastaid Sotsiaalministeeriumi koduleheküljel lausa aukohal. Nii kui tegid kodulehe lahti, Issand Jumal, süda läks soojaks, vaatas sulle vastu hooldusravivõrgu arengukava mitme mõistliku arendusega. Aga siis, 2005. või 2006. aastal hakkas ta

kaduma kuskile natuke tahapoole. Ma vahe-tevahel üritasin seda arengukava vaadata ja ma suutsin ta üles leida, ta oli ikka täitsa olemas. Nüüd ma paar aastat ei otsinud, oli muud vahvat tegemist, aga eile otsustasin vaadata. Mul võttis tükk aega ja sealt koduleheküljelt ma seda ei leidnudki, aga otsingumootori kaudu leidsin mingi PDF-versiooni ja mingid tükid sellest arengukavast siiski kuskil olid. Ma ei tea, miks teda niimoodi häbeneda – päris korralik asi ju!

Aga probleeme on ja me oleme neist rääkinud. Ma ei hakka kõike seda kordama, et geriaatria eriala ei ole, päevast õendushool-dust, geriaatrilist voodipäeva ei ole. See on minu meelest korraldamatus, kuna mõned funktsioonid on haigekassa käes ja mõned Sotsiaalministeeriumi käes, jälle suur plokk kokkuleppeid kohalike omavalitsustega. Keegi peab seda tööd koordineerima, võib-olla ei ole sellist isikut, kes võtaks energiliselt selle asja kätte ja teeks korda. Rahastamine on muidugi väga suur mure, rahastamine on tohutu mure nii nagu kogu meie tervishoiusüsteemiski. Ma ei tea, kuhu see raha, mis pidi vabanema siis, kui aktiivravi kokku tõmmati, on kadunud? Muidugi, tookord ei arvestatud, et karbikulud tulevad jälle tagasi, need tuleb haigekassa raha eest maksta. Ja nüüd me räägime sellest, et me peame toetama NATO-t, me peame sõdima Afganistanis, me peame toetama oma vendi ja õdesid Kreekas. Möödaminnes ütleksin, et kreeklasi ma ei toetaks, vastupidi, las nad vaesuvad ja siis me ostame pankrotipesast välja mõne hooldekodu ning ehitame endale midagi korralikku. Aga meil kõigil on unistusi ...

Kas ma võin saada pool minutit veel viiele juurde?

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, saate pool minutit juurde.

Viktor Vassiljev

Aitäh! Kes unistab uuest autost ja kes majast, meesterahvad võib-olla noortest naistest ja naised, vastupidi, vanematest ja targematest meestest. Aga kunagi saabub see aeg, kus me peame oma unistusi natuke kokku tõmbama. Ja kui jumal annab eluaastaid, siis on igaüks meist kunagi olukorras, kus ta unistab sellest, et tal pampers vahetatakse siis, kui häda on tulnud, aga mitte kord ööpäeva jooksul. Ma

soovin meile kõigile unistuste täitumist, ja et nad täituksid, siis hoidkem silma peal hool-dusravi arengutel. Head tervist teile! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läbirääkimissoove rohkem ei ole. Lõpetame arupärimistele vastamise.

11. Vaba mikrofon

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on vaba mikrofon. Vaba mikrofoni soov on Inara Luigasel. Palun!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ega ma ei lootnudki, et siia on jäänud saalitäis Riigikogu liikmeid. Aitäh teile, teid on siin viis tükki, nii et tühjale saalile ma siiski ei räägi! Ma räägin nimelt sellepärast, et need mõtted jääksid stenogrammi. Need on mõtted, mis minu südant ja hinge vaevavad. Nimelt teevad mulle muret teatud asjad ja nendest ma tahangi rääkida. Need on Riigikogu infotund, infotunni küsimused ja selline saade nagu "Rahva teen-rid" Vikerraadios. Alustaksingi sellest saatest.

Eelmise nädala laupäeval istusid kolm aja-kirjanikku – Aarne Rannamäe, Sulev Valner ja Heidit Kaio – ilusasti stuudios ja arutlesid teemadel, mis Eesti riigis toimub. Nad tõsta-sid küsimusi ja otsisid lahendusi-vastuseid. Saade möödus nagu ikka suhteliselt igavalt, aga päris põnevaks läks siis, kui hakati aruta-ma Riigikogu infotunnis toimuvat ja seda, milliseid küsimusi võivad Riigikogu liikmed infotunnis küsida ja milliseid mitte. Üks küsi-mus, mis neid eriti riivas, oli nimelt minu esi-tatud küsimus Andrus Ansipile selle kohta, miks Vabariigi Valitsus ei rääkinud Riigikogu liikmetele, ei rääkinud rahvale ausalt, mis toi-mub eurotsoonis, kui meile räägiti mesimagu-sat juttu, et Eesti riigi ainus võimalus on liitu-da euroga. Ja see viha, kuidas sellel teemal räägiti, kandus sõna otseses mõttes sinna kau-gele Setumaale minu kodutallu. Uskumatu, kuidas sellel teemal sõna võeti! Aarne Ranna-mäe rääkis, et sõna otseses mõttes on sellised küsimused ibalikud küsimused.

Ma tahangi täna selgitada, kuidas need kü-simused tegelikult Riigikogu infotundi jõua-vad. Täpselt samamoodi küsivad Kagu-Eesti

inimesed minult, miks Ansip ei räägi rahvaga, miks valitsus ei räägi rahvaga ausalt, mis toimub Euroopa Liidus, mis toimub eurotsoonis. Täpselt nii ei küsi mitte ainult pensionärid ja lihtsad inimesed, vaid küsivad õpetajad, arstid, õppejõud. Nad esitavad neid küsimusi mulle, mina formuleerin need ja toon nad Riigikogu infotundi. Ja mitte kellelgi pole Eesti riigis õigust öelda, et sellised küsimused onibalikud küsimused. Neid ei esita mitteibalik rahvas Eestis, vaid neid esitavad lihtsad Eesti kodanikud ja neil on selleks täielik õigus. Mina arvan, et ajakirjanikud võiksid ise minna sinna ääremaale, minna Kagu-Eestisse ja küsida inimeste käest, mis neid huvitab, ning arutada nendel teemadel.

Kui ma seda arutlust kuulasin, jäi mul tunne, et me pole 20 taasiseseisvusaasta jooksul mitte midagi õppinud. Mulle jäi tunne, et osa inimestest soovib ikka kasutada mingisugust jõudu selleks, et panna rahvast esitama ministritele häid küsimusi, meeldivaid küsimusi, mitteärritavaid küsimusi, ja tituleerida kõiki muid küsimusiibalikeks küsimusteks. Soovitakse tsenseerimist.

Ma tahan öelda ajakirjanikele, et ärge mõnitage inimesi. Las nad küsivad neid küsimusi, mis neid huvitavad. Ärge mõnitage läbi eetri lihtsaid Kagu-Eesti inimesi ja ärge tulge hirmutama! Ma ei loodagi, et Eesti Rahvusringhäälingu ajakirjanikud vabandavad Eesti kodanike ees, aga ma loodan, et ERR teeb sellest oma järeldused.

Tahan kinnitada veel üht: kui Eesti rahvas küsib mult küsimusi ja ma ei oska vastata, ja kui nad siis soovivad, et ma esitaksin neid küsimusi Riigikogus, siis toon ma edaspidigi igasuguseid küsimusi siia Riigikogu infotundi. Ja kas need meeldivad Ansipile või mitte, meie peaminister peab nendele vastama. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Mind ajendas siia pulti tulema tegelikult tänane päev. Me oleme siin nende arupärimistega tegelnud juba viiendat tundi ja ma arvan, et meil, kes me siin saalis oleme, on väga huvitav olnud. Siin on olnud kolm ministrit, kes on andnud asjalikke vastuseid, ja meie oleme küsinud. Me kõik oleme targemaks saanud ja me oleme pidanud Riigikogus debatti.

Samal ajal on väga kurb vaadata, et terve selle aja jooksul on koalitsioonipoleel saalis olnud kõige rohkem üks saadik pluss üks, kes juhatab istungit, kuna istungit muidu lihtsalt ei toimuks. Me teame, et täna samal kellaajal toimus siin Riigikogus ka veel teine üritus, see oli Riigikogu kohalike omavalitsuste ja regionaalpoliitika toetusrühma üritus. Ma arvan, et me kõik oleks väga tahtnud seal olla. Need on olulised teemad. Me kõik, enamasti kõik oleme piirkondadest ja seal arutati just neid teemasid, mis on meile kõigile vajalikud. Ma tahaksin juhtida Riigikogu juhatusetähelepanu sellele, et ühel ja samal kellaajal, siis, kui siin saalis on istung, ei tohiks toimuda veel teine, sellise ulatusega paralleelüritus. Vähemalt minu mäletamist mööda ei ole selle üheksa aasta jooksul, mis ma olen siin Riigikogus olnud, kunagi niiviisi toimitud, et ühed saavad toetusrühma üritusest osa võtta ja teised ei saa. Nii et veel kord: juhatus, olge kena ja ärge edaspidi sellist asja lubage! Kui toimub Riigikogu istung, siis on see Riigikogu istung ja sel ajal ei saa me paralleelüritust korraldada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan tänase istungi. Ilusat õhtu jätku! Nägemist!

Istungi lõpp kell 19.13.

Istungi kestus 4 tundi ja 13 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 20. september 2011
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (44 OE) esimene lugemine

2. Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (85 SE) esimene lugemine

3. Õppetootuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (13 SE) esimene lugemine

4. Tuumakatastroofi piirkonda saadetud isiku seaduse eelnõu (29 SE) esimene lugemine

5. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivse seaduse muutmise seaduse eelnõu (33 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu teise tööädala teisipäevast istungit. Kas kolleegidel on soovi üle anda arupärimisi ja eelnõusid? Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Väga austatud proua juhataja! Head kolleegid! Annan Keskerakonna fraktsiooni 11 liikme nimel üle arupärimise keskkonnaminister Keit Pentusele. See puudutab RMK kahtlast koostööd finantsettevõttega Cofi. Nagu me teame, on küttepuidu hind väga järsult tõusnud ja Riigimetsa Majandamise Keskus ehk RMK võiks pakkuda vaesust kannatavatele inimestele normaalse hinnaga küttepuid ise, aga nad on valinud teise tee. Nad on sinna vahele võtnud finantsettevõtte Cofi, kes pakub inimestele talvesooja sisuliselt laenuks, ja see laenuprotsent on 24,9% aastas. Lisaks sellele lisandub veel lepingutasu 15 eurot iga inimese kohta. Me küsimegi, milliste kriteeriumide alusel

valiti selle teenuse pakkujaks finantsettevõtte Cofi. Miks ei suuda RMK pakkuda seda teenust iseseisvalt mõistliku hinnaga ja eelkõige suunata teenus vähekindlustatud peredele? Miks garanteerib RMK ühele ettevõttele nii suure kasumi? Millise RMK arengukavas toodud eesmärgiga eelnimetatud tegevus haakub? Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ja palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Annan viie sotsiaaldemokraadi nimel üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile seoses AS-i Eesti Raudtee plaaniga osta ca 30 miljoni euro eest vedureid, sellega seotud riigihankega ja nõukogu otsustega ning nõukogu liikmete ümbervahetamisega suvel. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatause nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees need adressaadile viivitamatult.

Nüüd teadete juurde. Kolmapäeval, 21. septembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, justiitsminister Kristen Michal ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 89 rahvasaadikut, puudub 12.

Austatud Riigikogu, ma palun tähelepanu! Juhin teie kõikide tähelepanu sellele, et täna viibib pressirõdul Riigikogu külaliste delegatsioon, Islandi parlamendi väliskomisjoni delegatsioon, koos selle esimehga Árni Thór Sigurdssoniga. Tervitame neid! *Welcome!* (Aplaus.)

Jätkame nüüd oma toises meeleolus, täpsustades päevakorda. Täna esimese päevakorrapunkti, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 44 tutvustamisel teeb esitajate nimel ettekande Riigikogu liige Marianne Mikko. Täna viimase päevakorrapunkti, Riigikogu liikmete Kalev Kotkase ja Eiki Nestori algatatud avaliku teenistuse seaduse § 108 täiendamise seaduse eelnõu 71 arutelul teeb algatajate nimel ettekande Eiki Nestor.

Head Riigikogu liikmed! Alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist. Meil on päevakorras üks otsuse eelnõu ja kuus seaduseelnõu.

1. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (44 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Esimene päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 44 esimene lugemine. Kutsun ettekandeks kõnetooli Marianne Mikko, kes on algataja esindaja. Head kolleegid, palun tähelepanu! Vaiksemalt saalis!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Hoolimata naiste tunduvalt kõrgemast haridustasemest – Statistikaameti andmetel oli 2009. aastal kõrgkoolilõpetajate seas 70,3% naisi – on naiste palgad keskmiselt umbes 30% madalamad kui meestel, mis näitab, et sooline palgalõhe on suur. Eestis on naiste tööhõive kõrgem Euroopa Liidu keskmisest, meeste tööhõive aga Euroopa Liidu keskmisest madalam. Eesti eripära on ka eakate, 55–64-aastaste naiste suur tööhõive, mis Euroopa Liidu riikidest on suurem vaid Rootsis. Ent see kõik ei loe, sest Euroopa Liidu kõige suurem palgalõhe Eurostati järgi on just siinsamas Eesti Vabariigis. Piltlikult öeldes saab Eesti naine oma möödunud aasta palga kätte mitte 31. detsembril nagu Eesti mees, vaid aprilli keskpaigas. Keskmiselt on Euroopa naise jaoks võrdse palga päev 5. märtsil ehk 40 päeva varem.

Töötasu on enamiku inimeste jaoks peamine ja ainuke sissetuleku allikas, seetõttu on

palga erinevusel selge mõju naiste toimetulekule ning majanduslikule iseseisvusele võrreldes meestega. Väiksem töötasu mõjutab lisaks igapäevasele sissetulekule ka sotsiaaltoetuste, kindlustusmaksete, pensionide jms suurust. Samuti mõjutab see naiste ja meeste ligipääsu ressursidele, näiteks ettevõtte käima lükkamiseks laenu võtmise võimalusi. Seega loob sooline palgalõhe täiendavat ebavõrdsust meie ühiskonnas. Olukord, kus inimesi koheldakse kas teadlikult või teadmatult soo järgi erinevalt, on põhiõiguste vastane, seega on palgaerinevuste likvideerimine põhiõiguste tagamise küsimus.

Euroopa Liit, see tähendab ka Eesti Vabariik kui Euroopa Liidu riik, tegeleb majandus- ja tööhõivestrategiaga "Euroopa 2020". Selle keskne teema, Euroopa Liidu tööturul valitseva meeste ja naiste ebavõrdsuse kaotamine on väga oluline. Sama teema on Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse uue, viieks aastaks koostatud strateogia keskmes. Selles on selge sõnaga kirjas, et meeste ja naiste palgaerinevused tuleb kõrvaldada ning ka naiste osakaalu juhtivatel ametikohtadel suurendada. On üpris loomulik, et majanduse elavdamiseks peab Euroopa paremini ära kasutama poole elanikkonna ehk naiste potentsiaali. Eestis on naisi 54%.

Kui Rooma lepinguga 1957. aastal kehtestati põhimõte "võrdse töö eest võrdne palk", siis oli see kogu maailmale soolise võrdõiguslikkuse eeskujuks. Paraku peab tunnustama, et palgaerinevused on visad kaduma, nagu ka see, et naised töötavad endiselt nn pehmematel, kuid alamakstud ametikohtadel. Eestiski on meditsiiniõed, lasteaiatöötajad, müüjad ja kultuuritöötajad põhiliselt naised.

Euroopa Komisjoni möödunud aastal vastu võetud soolise võrdõiguslikkuse viie aasta strateegia ei välista õiguslikke meetmeid palgade läbipaistvuse, tugevamate sanktsioonide ning meeste ja naiste palgaerinevuse regulaarse aruandluse osas. Meil, sotsiaaldemokraatidel, on väga hea meel, et Eurobaromeetri andmetel toetab üle 80% eurooplastest kiiret sekumist meeste ja naiste palgaerinevuse vähendamiseks. Euroopa Liidu 27 riigi kodanikest 62% leiab, et sooline ebavõrdsus on nende kodumaal laialt levinud.

Palgalõhe tekkimisel on tegelikult väga palju põhjusi, ka selle püsimisel ei ole ühte kindlat põhjust – see on seotud mitme üksteisega

seotud teguriga. Ühe suurema asjaoluna on see seotud naiste ja meeste koondumisega erinevatele tegevus- ja ametialadele. Teadlased ütlevad, et tegemist on horisontaalse segregatsiooniga.

Naiste pikad lapsehoolduspuhkusega seotud karjäärikatkestused ning koduste kohustuste ebavõrdne jagunemine meeste ja naiste vahel võib vähendada naiste karjääri- ning arenguvõimalusi, mis omakorda põhjustab soolist palgalõhet. Töö- ja pereelu ühitamise võrdsem jagunemine naiste ja meeste vahel suurendaks võrdset kohtlemist tööturul ja oleks seeläbi ka oluline mõjutegur palgalõhe vähendamiseks. Töö- ja pereeluga kaasnevate kohustuste võrdsemaks jagunemiseks naiste ja meeste vahel tuleks suurendada meeste osalust lapsehoolduspuhkusel.

Soolist stereotüüpset mõtlemist ühiskonnas aitab vähendada haridussüsteemi muutumine sootundlikumaks, kuna kool mängib noorte arengus väga tähtsat rolli ning õpetajate mõju nende hoiakute ja eelistuste kujundamisel on suur.

Tööturul erineval kujul esineda võiva suulise diskrimineerimise vähendamiseks ja vältimiseks on vaja hinnata, mil määral organisatsiooni tasandi palgakujundus on sooliselt tasakaalustatud ning kuidas seda tasakaalukamaks muuta. Võiks mõelda, kuidas ja millisel kujul tööandjaid motiveerida töötasusid oma organisatsioonis soo lõikes hindama ning vajadusel palgasüsteeme selliselt muutma, et need oleksid sooliselt tasakaalus. Soolise palgalõhe vähendamise poole püüeldes on mõttekamad sellised meetmed, mis kohustavad tööandjaid analüüsima, kas võrdväärse töö eest makstakse võrdset tasu. Metoodika, mida võrdväärse töö tuvastamiseks kasutatakse, on analüütiline ametikohtade hindamine. Tuleks toetada sooliselt tasakaalustatud analüütilise ametikohtade hindamise läbiviimist selliselt, et kui osapooltel tekib soov seda teha, siis oleks vastavad juhendid ning koolitused lihtsalt kättesaadavad.

Võiks suurendada töötajate teadlikkust keskmisest töötasust eri ametikohtadel. Selleks on vaja märksa tõsta riiklikku töötasude statistika detailsusastet ja suurendada selle ajakohasust. Organisatsioonisisese palgainfo parema avalikustamise võimalused on töölepingutes palgainfo konfidentsiaalsusklauslite muutmine ebaseaduslikuks või kui eesti keeles teisisõnu

öelda, siis tööandjate kohustamine oma palgaandmeid avalikustama. Võiks suunata ettevõtteid soolisest aspektist analüüsima ning vajadusel ümber kujundama töökohtade disaini ehk seda, milliseid tööülesandeid eri ametikohtadel tuleb täita. Selleks on teadlased välja pakkunud, et riik võiks metoodiliselt toetada sooliselt tasakaalustatud ametikohtade analüüsi ja propageerimist, samuti võiks riik rahaliselt toetada töökohtade sellist ümberkujundamist, et naistel oleks võimalik töötada ka traditsioonilistel meeste ametikohtadel ja vastupidi.

Nõustume sotsiaaldemokraatidena Rootsi kuulsa majanduskonsultandi Kjell Nordströmiga, kes kapitalismi tulevikku mõjutavast kuest suunast peab kõige otsustavamaks kõrghariduse feminiseerumist. Sellest tulenevalt ei peagi midagi tööturul meeste ja naistega ette võtma, kuna asjad loksuvad iseenesest paika. Sellega ei saa me sotsiaaldemokraatidena enam nõus olla.

Eestis näiteks valitseb küüniline olukord, kus ühiskonna hierarhias madalamal paiknev naine on märksa kõrgemini haritud kui mees. Seega tuleb tunnistada vapustavat tõika, et kõrgem haridustase ei taga meie riigis karjääriredelil tõusu. Mõelgem kas või Economisti viimasele, 13. septembri väljaandele, kus toodi ära, et Eesti naised on hariduse poolest tipus, nad on lihtsalt maailmas nr 1. Lugege seda!

Pole kahtlust, et Eestis haigutava palgalõhe probleemi peab lahendama valitsus. Olgu selle lahenduse nimi tegevuskava või strateegia, oluline on, et meetmed oleksid konkreetsed ja tulemus käegakatsutav. Alustada võiks avalikust sektorist, muuta töötasud läbipaistvaks ja üheselt arusaadavaks. Riigiettevõtete juhtide hulgas peaks olema nii lipse kui kleite. On tähtis anda naistele võimalus ametiredelil tõusta, et ei peaks Eesti puhul kurvvalt tõdema ja pead vangutama, et tegemist on unikaalse Euroopa riigiga, kus haridus ei loe ja teadmised ei maksa.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun korraks vabandust, hea ettekandja! Kolleegid saalis, jutt läheb juba väga kõvaks! Palun kuulame ettekandjat!

Marianne Mikko

Ma olen jõudnud lõpusirgele. Usun nagu teisedki sotsiaaldemokraadid, et otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, milles me paneme ette töötada välja tegevuskava, vähendamaks meeste ja naiste palgalõhet, saab Riigikogus vähemalt 51 poolthäält. Euroopa riikide kogemused näitavad, et väiksemad erinevused meeste ja naiste palkades tähendavad meeldivamat töökeskkonda, paremini töösse panustavaid inimesi, oskuste ja annete maksimaalset ärakasutamist ehk teisisõnu, paremat ja konkurentsivõimelisemat majandust. Pärast sisukat arutelu põhiseaduskomisjonis, mille eest ma olen väga tänulik Rait Maruste, olen ma veendunud, et koalitsioon ei karda anda oma häält selle ühiskonnas nii vajaliku otsuse poolt. Kutsun teid kõiki üles seda eelnõu toetama. Suur tänu!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimusi. Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Suur tänu teile selle väga huvitava ja sisuka ettekande eest! Väga kahju, et meil siin suures saalis arutatakse nii harva seda küsimust, kuigi tege mist on väga olulise probleemiga meile kõigile. Te ütlesite oma ettekandes, et vähemalt 51 häält võiks eelnõu toetada. Ma loodan, et ikka 101 häält toetab seda, sest see on kõikidele vajalik. Aga nüüd küsimuse juurde. Üks institutsioon Eestis, kes peaks palgalõhe problemaatika tegelema, on meil kindlasti soolise võrdõiguslikkuse volinik. Kas te olete kursis, kui paljud naised on tema poole sellise murega pöördunud ja kas ta on midagi teinud, et seda probleemi lahendada?

Marianne Mikko

Suur tänu selle hea küsimuse eest! Tõepoolest, meil on soolise võrdõiguslikkuse volinik, kellel jookseb teine ametiaeg. Kui esimene soolise võrdõiguslikkuse volinik Margit Sarv analüüsis oma ametiaega, siis sai ta öelda, et talle laekus selle viie aasta vältel seitse sellist küsimust või kaebust, mis oli seotud palgalõhega. Tegelikult tähendab see seda, et meil võivad küll olla kõrgeleharitud naised, aga nad on samal ajal suhteliselt tagasihoidlikud ja

häbelikud oma õiguste eest seisma. Pealegi, soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikul on õigus küll esitada teave palkade kohta, aga tal puudub juriidiline õigus selle probleemiga edasi minna. Ehk teisisõnu, ta saab teada anda, aga ta ei saa mitte midagi ette võtta. See on see probleem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Hea kolleeg! Teema tõstatamine Eestis on kindlasti väga vajalik. Tahan teie käest küsida: mis te arvate Eestis sookvootide kehtestamisest?

Marianne Mikko

See ei ole küll palgalõhe teema puhul võibolla päris relevantne küsimus. Aga mu isiklik arvamus, mida ma olen korduvalt ka meedias välja ütelnud, on, et instrumentaalselt tuleks seda ilmselt teha. Seda meelt on ka Euroopa Komisjoni justiitsvolinik Viviane Reding, kes ei välista seda abinõu. Võib-olla juba sel sügisel tutvustatakse Euroopa Liidu 27 liikmesriigile meedet, mis puudutab börsiettevõtete nõukogudes osalemist, st soolist kvooti seal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Aitäh! Hea ettekandja! Täna me siin suure tõenäosusega toetame seda ettepanekut ja kohustame Vabariigi Valitsust astuma konkreetseid samme. Minu küsimus teile on: millist rolli võiks Riigikogu mängida selle teemaga edasisel tegelemisel?

Marianne Mikko

Aitäh väga hea küsimuse eest! Kui ma nüüd esindaksin radikaalset liini, siis rõhutaksin oma kogemusele Euroopa Parlamendis mõeldes, et muude komisjonide hulgas oli Euroopa Parlamendis ka soolise võrdõiguslikkuse komisjon. Ma ei välistaks, et selline komisjon, kes analüüsiks seadusloomet läbi prisma, kuidas see mõjub ühiskonnas meestele ja naistele, oleks vajalik ka Eesti Vabariigi Riigikogus. See on minu vastus.

Kui mõelda sellele, mis küsimusi põhiseaduskomisjonis mehed mulle esitasid, siis üks küsimus oli, kas pole liiga radikaalne vähendada palgalõhet sellisel kombel, nagu sotsiaaldemokraadid on välja pakkunud: et 1. jaanuariks 2013 kahandada selle tegevuskava alusel vahet kolmandiku võrra. Päriti, ega see ole liiga ambitsioonikas. Mu vastus seal oli sama, mis see on täna siin. Vaadake, ma ei võrdle ennast Lennart Meriga, aga ma tahan viidata, kuidas Lennart Meri seadis Eesti jaoks ambitsioonid kõige laiemalt. Ta esindas riiki, mille rahvaarv on 1,5 miljonit, Euroopas ja mujal maailmas sellisel kujul, et jäi mulje, et meid on 10 miljonit. Ükskõik, kus Euroopas ka ei küsitud Eesti kohta, kui tuli juttu rahvaarvust, siis ikka imestati, kui selgus, et see on ainult 1,5 miljonit. Selle arvu varjamisega tegelesid Eesti diplomaadid üle maailma, sest see tundus absurd. Lennart Meri seatud ambitsioonid Eesti suhtes olid alati suured. Just Reformierakond esitas küsimuse, et äkki me sotsiaaldemokraatidena võtame liiga radikaalselt ette, aga ma arvan, et lattu võiks olla kõrgemal. Soomes näiteks on selline tegevuskava juba 2005. aastast, ja kui meie seatud lattu on kõrgel, siis tähendab see seda, et me tegutseme kiiresti. Ma ei taha sugugi, et meie ühiskond oleks Euroopa Liidus selles küsimuses see punane latern, aga paraku ta on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Kindlasti on see oluline teema ja ma arvan, et eelkõige tuleb meil mõelda, kuidas me seda praktikas rakendame. Eks siinse saali piltki näita rohkem ühe soo kontsentreerumist siia saali. Kui ma vaatasin seda, kuidas erakonnad Riigikogu valimiste nimekirjades oma inimesi ritta panevad – nii ringkondades kui üldnimekirjades –, siis tuli välja, et üldjuhul naised saavad valijate käest parema tulemuse, kui erakonnad nad asetanud on. Kui ma vaatasin seda nelja erakonna võrdluses, siis tuli välja, et sotsiaaldemokraatide puhul 21% juhtudel on naised saanud kehva tulemuse, 43% juhtudel aga on nad saanud parema tulemuse valijate käest kui oma erakonna järjestuses. Ja see on pisut kehva tulemus, kui nelja erakonda võrrelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun küsimus!

Kaia Iva

Kas teie erakonnas on märke sellest, et see võiks edaspidi paremuse suunas muutuda?

Marianne Mikko

Jah on märke. Ja ma olen täiesti veendunud, et kui sotsiaaldemokraadid kunagi valitsuses on, siis seal ei ole ainult üks minister naissoost.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Ma tänan! Hea ettekandja! Te tõite oma ettekandes õigustatult välja, et meil on traditsioonilised naiste ja meeste erialad. Aga miks on tihti nii, et teinekord ei olegi nn traditsiooniliste naiste erialade puhul küsimus palgas. Ka nendel erialadel jõuavad tippu siiski mehed. Näiteks kõige rohkem rahvusvaheliselt tunnustatud Eesti tippkokad on valdavalt mehed. Aga kui vaadata rohujuure tasandil – koolisööklates ja lasteaedades –, siis meil on valdavalt söögitädid. Kuidas seda muuta? Ei ole isegi kuulnud nimetust, et oleks olemas söögionud. Kuidas seda valdkonnasisest lõhet vähendada, et tippu jõuaksid ka naised?

Marianne Mikko

Ma nende söögionude ja söögitädide kohta ei oska väga täpselt öelda. Aga tõepoolest, kui mees teeb köögis süüa, ei ole see mitte lihtsalt armas vaatepilt, vaid see tähendab ka seda, et töö- ja pereelu poliitika on kodus ellu viidud. Tuleb tunnustada, et see on ka Eestis väga suur probleem, kui palju rohkem pühenduvad naised kodutöödele võrreldes meestega, kes seda tasustamata tööd märgatavalt vähem teevad.

Mis puutub edutamisse kokkade hulgas, siis see on keeruline küsimus ja ma ei oska sellele vastata. See on spetsiifiline teema. Aga üldiselt on nii, et edutamine kõige laiemas plaanis peaks toimuma põhimõtte järgi, et ettevõtte juht, organisatsiooni juht mõtleks, et nõukogus ja juhatuses ei oleks ainult pintsakud. Kõik sõltub väga paljus ettevõtte-organisatsiooni kultuurist. Ühiskonnas tuleks rohkem küsida, et kui naised meie riigis märksa haritumad

on – ma ei tea, kas see on meie õnn või õnnetus –, siis kus nad ikkagi on. See on üleskutse meediale, meile kui poliitikutele, aga ka ärieliidile. Teeme silmad-kõrvad lahti! Loeme veel kord Economisti ja vaatame, kus kohal Eesti naised on – nad on maailmas tipus! See ei ole enam Euroopa mäng, vaid see on maailma mäng. Ja see on uus paradigma meile. Me peame harjuma teadmise, et Eestis on haritud naised.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh! Hea ettekandja! Ühe võimalusena palgalõhet vähendada näete te sootundlikumat haridussüsteemi. Ma tahan küsida: mille poolest see erineb praegusest haridussüsteemist ja millele peaks kultuurikomisjon oma töös juba praegu tähelepanu pöörama?

Marianne Mikko

Õpikutele! Tasub vaadata, millised on õpikutes pildid, mis kujutavad kodus keskkonnas toimuvat. Kas on ikka nii, et emal on põll ees, ta on köögis, isal aga on prillid ees, ta vaatab televiisorit, ajaleht või raamat käes? Need on visuaalsed mõjutusvahendid, mille mõjul lastel kujuneb tasahilju arusaam, kes mida teeb. Ja loomulikult on väga kahetsusväärne, kui lasteaedades õpetajad juhivad tüdrukuid mängima ainult nukkudega ja poistel on ainult autod. Võib-olla see ei pea ikka täpselt niimoodi olema, et lasteaedades õpetatakse tüdrukuid vaid kodu mängima ja poisse tehnikaga tegelema. Need on väikesed asjad, aga sealt hakkab kõik peale. Tuleb avada silmad ja kõrvad ning vaadata, mismoodi üks stereotüüp süveneb. Keerame uue lehekülje oma ühiskonnas ja vaatame iseendale hästi otsekoheselt otsa! See on minu nõuanne: õpikud!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Aitäh! Mina isiklikult olen veendunud, et Eesti naised on väga tublid ja asjalikud ning saavad väga hästi hakkama. Olen näinud väga paljudes firmades, et naised on meestest edukamad ja peaaegu sada protsenti võimu enda

kätte võtnud. Ainult jõudu ja jaksu neile! Samas on minu arust naistel ikkagi õigus ise valikuid langetada, kas tähtsamad on jääv- või mingid muud väärtused. Kas te mitte liialt ei alahinda Eesti naisi? Kui ma siin teid kuulasin, siis jäi mulje, et nad ise millegagi hakkama ei saa ning on väga õnnetud ja saamatud. Pigem laseks neil ise otsustada, ärme teeme kõike ette ja taha ära! Nii saamatud nad ei ole.

Marianne Mikko

Minu vastus on: teeme natuke ette ja taha ära. Ärme rohkem teegi!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea ettekandja! Hea istungi juhataja! Lisan paar tilka õli sellesse tulle, mis meil praegu tänu sellele eelnõule vaikselt, aga õigustatult põleb – tegemist on ju väga olulise küsimusega, mille lahendamine annab meile Euroopa silmis kindlasti üht-teist juurde. Aga ma küsin: kas selle otsuse eelnõu valguses tuleks meil ka näiteks riigieelarve projekt muu olulise hulgas vaadata läbi soolise võrdõigusselguse aspektist?

Marianne Mikko

Väga hea küsimus! Ma kardan, et sellel aastal me seda lihtsalt ei jõua. Aga mis puutub tegevuskavasse ja printsipiidesse, siis see on esimene samm. Ja see ei ole kulukas. Ent oleme ausad: isegi siis, kui tahaks, me tänava seda ei jõuaks. Nii et tänava läheb eelarve arutamise selles mõttes rahulikult, et soolist aspekti ei arvestata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnu Juul!

Tõnu Juul

Austatud esimees! Lugupeetud ettekandja! Igas ühiskonnas on probleemid – on väikesed probleemid ja on suured probleemid. Kui me võtame ühe väikese probleemi ja tekitame temast ühe suure pseudoprobleemi – võimendamise seda trükiajakirjanduse ja televisiooni kaudu –, kas te ei karda, et presuhted võivad selle tõttu kannatada? Tekib nagu naiste mäss äkki.

Marianne Mikko

Ma panen väga imeks, et sellise küsimuse esitab liberaal. Oleks arvanud, et midagi säärast võib konservatiiv küsida. Aga ei, ma ei karda seda. Vaadake, kui te ütlete, et palgalõhe on väike probleem, siis sellega ei saa kuidagi nõustuda. See on ju majanduse küsimus – mis mõttes on see väike probleem? Ja kui mõelda ka sellele, et mehi ja naisi on meil enam-vähem pooleks, õigemini küll naisi on rohkem, siis kas see on teie hinnang naistele, keda on Eestis 54%?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Ka mina arvan, et Eesti naised on väga tublid ega vaja ülemäärast vägisi aitamist. Tegelikult kogemus näitab, et valimisnimekirjade koostamisel on naiseks olemine väga selge konkurentsieelis. Teie sõnavõtust jäi kõrva väide, et avalikus sektoris ka justkui naisi ahistatakse, palgad pole läbipaistvad jne. Kas te võiksite tuua ka mõne konkreetse näite? Ja teine küsimus: kui võrdsus iga hinna eest on teie eesmärk, kas siis ei oleks kõige lihtsam variant seadusega vähendada kõikide meeste palka 30%, ja olekski palgalõhe likvideeritud?

Marianne Mikko

Ma pean tunnistama, et teie küsimuses on teatud annus demagoogiat, aga demagoogia kammitsaisse ma ei taha minna. Mis puutub küsimusse, kas avaliku sektori palgad on läbipaistvad või mitte, siis palka klassifitseerib Euroopa Kohus. Rait Maruste, kes kohe tuleb minu järel põhiseaduskomisjoni nimel sõna võtma, võib kinnitada, et Euroopa Kohus klassifitseerib töötasu kõikide palgaosade summanna. Teisisõnu, me võime näha palganumbrit kui sellist, aga rahvusvaheliselt klassifitseeritakse töötasuna summat, kus on kõik palgaosad esindatud. Seetõttu tuleb tunnistada, et meie avaliku sektori palgad ei ole väga läbipaistvad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool!

Erki Nool

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud eeskõneleja! Siin oli küsimus kultuurikomisjoni kohta. Te avaldasite arvamust, et raamatuid peaks natuke muutma. Aga kui rääkida tõelisest võrdõiguslikkusest, siis praegu on suurem osa kohustuslikust kirjandusest suunatud tütarlastele. Kuna te olete süvitsi selle asjaga tegelenud, kas olete mõelnud teha ettepaneku vaadata üle kohustuslik kirjandus, et oleks ka poistele suunatud raamatuid?

Marianne Mikko

Ma päris täpselt sellest küsimusest aru ei saa. Kui ma lasen maailmakirjanduse puhul autorid silme eest läbi, siis mulle tundub, et need autorid on läbi aegade olnud lõviosas siiski mehed. Teie meelest on nad oma sõnumi suunanud ainult tüdrukutele, aga see vist pole päris nii. Aga ma võin eksida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Annely Akkermann!

Annely Akkermann

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Ma tahan remargi korras öelda, et see, et lasteaias mängitakse kodu, on väga tore, sest elupäevade lõpus ikka perekond matab su. Aga küsimus on võrdõiguslikkusest ja sootundlikkusest. Mis kohal selles Economisti tabelis on Eesti mehed? Ja kui nad ei ole tipus, siis miks? Kas koheldakse neid koolis tüdrukutega võrdselt või mis põhjusel meeste nii loomulik uudishimu siis koolis saab maha surutud, et nad ei ole selle tabeli tipus?

Marianne Mikko

Kui ma teaksin, siis võiksin saada Nobeli preemia. Ma ei oska sellele vastata. Aga tõsi on see, et väga suur probleem, ja mitte ainult Eestis, on poiste väljalangemine koolist. Põhikoolist väljalangemus poiste ja tüdrukute hulgas on täiesti selgelt poiste kasuks. Ja see tähendab seda, et üks võimalus haridussüsteemi täiustada oleks see, et kooliõpetajate hulgas oleks rohkem meesõpetajaid. Mida teha, et mees tuleks kooli õpetama? Aga siit jõuame jälle palgalõhe juurde: õpetajate palgad ei ole sugugi nii seksikad, et mehed jookseksid ummisjalu kooli õpetajateks. See on nõiarang, millest väljapääsemiseks ei ole võimalik poliit-

tikul anda täit retsepti. See on uuringute küsimus ja see on poliitilise tahte küsimus. Me peame vaatama küsimusele otsa – siin me oleme ja teisiti ei saa! – ja peame hakkama seda probleemi tasahilju arutama, lõngakera lahti kerima, et kus on ots ja millega see lõpeb. Aga see on jumalast õige, kui Mati Heidmets ütleb, et Eesti probleem on meeste lumpeniseerumine. See tähendab olukorda, nagu Eestis on: Statistikaametit ja Economistit tsiteerides ma juba ütlesin, et kõrgkooli lõpetanutest on meil 70% naised – see on maailmas kõige kõrgem näitaja – ja 30% mehed. Mehed on järelikult maha jäänud ja rumalamad. Kuidas teha nii, et haridus muutuks meestele tähtsaks küsimuseks? Ma ei tea. Tõesti ei tea.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Marianne, kui rääkida meestest ja naistest, palkadest ja palgalõhedest, siis mulle meenub statistika teine ots. See on see, et suur osa meestest sureb kohusetundlikult enne pensionile jõudmist, jättes seega pensionifondi naistele maha laristada. Mida oled sina kui tuntud võrdõiguslikkuse eest võitleja teinud selleks, et võrdsustada meeste ja naiste eluiga?

Marianne Mikko

Teate, haritud mees oskab oma elu strateegilist plaani paremini teha kui harimatu mees. Siin on tegelikult ka see küsimus, et kas pigem töötada pisut vähem, kuid optimaalselt, või siis, kuidas ma ütlen, loobuda elu mõtte otsimisest, lihtsalt vegeteerida *à la* siin ma olen, mulle meeldib teleka ees õlut libistada ja see ongi kogu *maison d'être*. Mu mure Eesti mehe pärast on tegelikult suurem kui Eesti naise pärast. Ma ei tunneta, kuidas te funkate – ma ei tea päris täpselt. Ma ei suuda teie sisse minna ja öelda, et nii tuleb teha. Aga seda ma saan öelda: teid on siin 81 meest ja teie kätes on väga paljus ka see, et olla eeskujuks paljudele Eesti meestele. Palun tehke seda! Räägime rohkem meestest ja naistest! Teid on ju hoopis rohkem kui meid, keda on siin ainult 20. Ühiskonnas on tõepoolest väga palju lesknaisi ja suurem osa neist on vaesemad, kui me tahaksime. See, et nad on vaesemad, tuleb ka sellest, et nad on saanud vähem palka. Ja minu

meelest on see väga ebaõiglane. Nende pensionid, nende elatustase ei ole kaugeltki see, mis on keskmiselt näiteks Belgia vanaproual.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, head küsijad-vastajad! Ma palun, et iga kord vajutataks ikkagi nuppu, kui uuesti sõna võetakse. Niisugune ilma registreerimata küsimuste-vastuse pingpong ei ole teretulnud. Igähel on õigus esinejale üks küsimus esitada. Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh! Hea ettekandja! Suur aitäh väga olulise teema püstitamise ja hea ettekande eest! Kui me vaatame palgalõhet, siis me peame rääkima ka sellest, milline on üleüldse võrdõiguslikkus ühiskonnas. Ja me teame, et Eestis on sellega väga suuri probleeme. Võrdleme ennast kas või Põhjamaadega, kus on töö- ja pereelu ühitamine arukamalt korraldatud ja ka kodutööd paremini jaotatud. Nendes riikides sünnib ka rohkem lapsi ühe naise kohta ja rohkem naisi käib tööl. Kui ma Eestis olen küsinud ühiskonnaõpetuse tundides meie noorte käest, millised on naiste ja meeste kodutööd, siis kahjuks kuulen vastuseid, nagu me elaksime 19. sajandi Eestis. Loetletakse vähemalt kümme tööd naistele ja siis naeruga pooleks öeldakse, et noh, meestel on kodu valvamine, auto remontimine ja ajalehe lugemine. See probleem on tegelikult ühiskonnas palju ulatuslikum kui ainult palgalõhe, küsimus on suhtumises meeste ja naiste rolli. Mis te arvate, kuidas me saaksime Eesti naisi kasvatada, et nad oleksid ka kodus printsiipiaalsemad ja tublimad?

Marianne Mikko

Ennist oli juttu õpikutest ja koolisüsteemist, et seal õpetatav võiks olla sootundlikumalt esitatud. Selles vallas, mille kohta teie küsisite, oleks palju ära teha meedial. Ma pean tegelikult Eesti ajakirjandust kiitma. Kümne aasta jooksul olen ma märganud, kuidas sellisest fuih-teemast on saanud teema, mille puhul me vaatame tõepoolest inimestele otsa: ühed on naised ja teised on mehed. Näen paljus ajakirjanduse selgitavat rolli, näen portreelugusid, intervjuusid, muid artikleid, kus naised räägivad ausalt, kuidas nad end tunnevad. Minu meelest on aeg ühiskonnas rääkida ka tunne-

test – nii seda, mida mehed tunnevad, kui ka seda, mida naised tunnevad. Ja kui naised tunnevad, et nad on väsinud, ei jaksa, siis nad peavad seda ka meedia kaudu teada andma. Ma ei arva, et mehed on nii kalgi südamega, et nad ei saa aru, lihtsalt võib-olla naised ei räägi sellest. Nii et naised peaksid olema julgemad, et jutustada, ja ajakirjandus julgem, et kajastada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Eurostati uuringute kohaselt on Eestis palgalõhe ca 30%. Minu teada Eurostat ei haara selle palgalõhe hindamisse avalikku sektorit. Kas on tehtud ka uuringuid, mis on käsitletud eraldi palgalõhet era- ja avalikus sektoris? Ning kui on tehtud, siis mida need uuringud näitavad?

Marianne Mikko

Ei, Eurostat annab siiski läbilõike kogu ühiskonnast üle Euroopa Liidu ning see on üks ja seesama meetodika. Ehkki siin muidugi võib uurida, kas see tõesti on nii, et Itaalias on palgalõhe väiksem kui Eestis. Üks tegur võib siin olla see, et meie naiste tööhõive tase on nii kõrge, igal juhul kõrgem kui Itaalias, Kreekas ja ma arvan ka, et Portugalis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Järgmine küsimus, Peeter Kreitzberg.

Peeter Kreitzberg

Aitäh! Ma arvan küll, et hariduses on päris hea potentsiaal asju muuta. Aga mis te arvate, kas kodus emad saaksid ise ka poegi teistmoodi kohelda, et pärast oleks see tulemus natuke paremini söödav?

Marianne Mikko

See on väga hea küsimus ja see on väga tõsine küsimus. Eestis on ju Viljandi linna jagu üksikemasid, kes kannavad oma õlul väga suurt koormat: nad peavad isa ja ema eest väljas olema. Ma arvan, et emadel on poiste kasvatamisel roll, aga veelgi suurem roll tegelikult on isadel. Sest kui poisid edaspidises elus

kelleltki mõõtu võtavad, siis mitte niivõrd emalt kuivõrd isalt. Nad on ju samast soost ja mängu astuvad rollimudelid. Poiss alateadlikult matkib seda, kuidas isa mõnda olukorda lahendanud on. Nii et ma väga tahan rõhutada seda, et isadel ja emadel on väga võrdne roll. Ning poiste puhul, mulle tundub, on isade roll eeskuju tõttu märgatavalt suurem.

Aseesimees Laine Randjärv

Esinejale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Marianne Mikko! Ma palun kaasettekandjana kõnetooli komisjoni esindaja Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tsiiviliseeritud demokraatlikus riigis koheldakse inimesi võrdselt, sõltumata nende soost ja paljudest teistest tunnustest, nagu nahavärv, rass ja mitmed teised tunnused, mis inimesest endast ei sõltu. Nii on ka kirjas meie põhiseaduse §-s 12. Meie Eesti rahvast enam kui poole moodustavad naised ja nii ka meie valijaist on enamik naised. Me võtame nende hääle koefitsiendiga 1,0, kuid nagu näitavad uuringud, mingil põhjusel maksame meie tublidele Eesti naistele palka koefitsiendiga 0,7. See tähendab nende kohtlemist meestest erinevalt. Ja see on põhjus, miks me täna seda teemat siin arutame ja miks meie ees on sotsiaaldemokraatidest kolleegide algatusel esitatud eelnõu.

Eelnõu menetlusse võtmisel määras Riigikogu esimees juhtivkomisjoniks põhiseaduskomisjoni. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 24. mai kell 18. Tähtajaks eelnõu muutmise ettepanekuid ei laekunud.

Põhiseaduskomisjon arutas Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 44 oma 13. septembri istungil. Esitajate esindajana tutvustas eelnõu eelkõneleja proua Mikko. Proua Mikko andis ülevaate näidetest ja kogemustest, mis viisid otsuseni algatada eelnõu, millega tehakse valitsusele ettepanek luua tegevuskava naiste ja meeste palgade vahelise lõhe vähendamiseks. Eesti meeste ja naiste palgalõhe on Euroopa Liidu sügavaim, nagu siin juba räägiti. Eesti naiste keskmine kuupalk oli kaks aastat tagasi 200 eurot väiksem kui meeste keskmine brutopalk. Euroopa Liidu meeste ja naiste keskmine palgalõhe on

18%, Eestis aga täiskoha ja -ajaga töötajate seas 31,4%. 2010. aastal kõrgkooli lõpetanute moodustasid naised 70% ja mehed 30%. Samas töötab kõrgharidusega meestest juhi või peaspetsialistina 40%, naised seevastu ainult 18%, see tähendab kaks korda vähem. On selgelt eristunud elukutsed, kus naised on domineerivas rollis – näiteks meditsiin, haridus, kultuur, sotsiaaltöö – ja samas on nad kehve mini tasustatud. Algataja esindaja rõhutas, et soolise võrdõiguslikkuse küsimuste ning palgalõhe leevendamiseks võiks tegeleda laiemas plaanis valitsus, mitte ainult Sotsiaalministeerium, nagu see siiani on olnud.

Komisjon kuulab ära ka Sotsiaalministeeriumi esindajad, kes tutvustasid Eesti praegust olukorda soolist palgalõhet käsitlevate uuringute ja Euroopa Liidu materjalide põhjal. Nende sõnade kohaselt on Eesti senine tegevus palgalõhe vähendamiseks toimunud Euroopa Sotsiaalfondi uuringute raames. Esmajoones on keskendunud teavitusele. Võrdõiguslikkuse monitooringu raames korraldati ka elanikkonna küsitlus, mille eesmärk oli saada ülevaade üldistest hoiakutest ja arvamustest soolise võrdõiguslikkuse küsimustes. Kokkuvõtvalt on Sotsiaalministeerium seni tegelenud küsimusega nn pehmete tegevuste raames, viies läbi mitmesuguseid programme, uurimist ja teavitust. Ministeeriumi esindajad tutvustasid komisjonile ka uuringut "Sooline palgalõhe Eestis". Selle kohta on välja antud ka raamat, mis on ilmselt kõigile kättesaadav. See kirjeldab põhjalikult palgalõhe olemust ja suurust ning arvestamise meetodikaid Eesti ja ülejäänud Euroopa Liidu võrdluses. Nagu ma märkisin, selle uuringu põhjal tuli välja, et palgalõhe Eestis on 31,4%. 2000. ja 2008. aasta võrdluses tuli keskmiseks palgalõhe suuruseks 28,7%, mis näitab seda, et lõhe ei ole mitte vähenenud, vaid natuke isegi suurenenud. Uurimusest tuli välja ka see, et ainult 4–8% palgalõhest Eestis on selgelt seletatav, st on olemas ameti- ja tegevusalade erinevus, haridus- ja erialane erinevus, tööaja erinevus. Selgitamatu palgalõhe suur osakaal loobki pinnase arvamuseks, et meie naised diskrimineeritakse tööturul.

Põhiseaduskomisjon leidis peale paljude küsimuste esitamist ja elavat arutelu, et nõnda suur protsentuaalne palgalõhe näitab, et probleem on tõepoolest olemas, sellest tuleb rääkida ja sellega tuleb tegeleda. Et saada selge

ülevaade palgalõhe tekkimisest, olemusest ja selle kõrvaldamise teedest, oleks mõistlik tõsta probleemiga tegelemise kandepind ministeeriumi tasandilt valitsuse tasandile ja esitada valitsusele asjaomase tegevuskava koostamise ettepanek.

Sooline palgalõhe on kompleksne nähtus, mis hõlmab naiste karjäärikatkestusi, soolist segregatsiooni tööturul, organisatsioonide personalipoliitikat, õiguslikku keskkonda, levinud hoiakuid ja stereotüüpe ning haridust. See oleks poliitiline suunis täitev-korraldavaks tegevuseks, mis aitaks kaasa meie ühiskonna ühtekuuluvusele, võrdsele kohtlemisele ja Eesti rahvusvahelise renomee parandamisele. Milliseid samme astuda, on valitsuse otsustada.

Eeltoodust tulenevalt otsustas põhiseaduskomisjon eelnõu toetada. Komisjon otsustas konsensusega teha Riigikogu juhatajale ettepanek esitada Riigikogu otsuse eelnõu 44 esimeseks lugemiseks täiskogule tänase päeva päevakorda. Samuti otsustas põhiseaduskomisjon lisada eelnõu esitaja nõusolekul eelnõusse üks tehniline täpsustus. See seisneb selles, et määratakse Riigikogu otsuse jõustumise aeg, mida algselt eelnõus ei olnud. Seega otsustas komisjon esitada eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul. Veel otsustati määrata komisjoni nimel ettekandjaks siinkõneleja, panna eelnõu lõpphääletusele ning teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu Riigikogu otsusena vastu võtta.

Lõpetuseks üks protseduuriline repliik – seda edaspidiseks. Tegu on otsuse, mitte seaduse eelnõuga. Vabariigi Valitsuselt ei oodata konkreetse seaduseelnõuga väljatulemist põhiseaduse § 103 lõike 2 mõttes, vaid tegevuskava väljatöötamist. Tegevuskava on mitmemõtteline, mahukas, pikaajaline programm, mida seadusena vormistada ei saa. Teisalt oleks ka ekslik arvata, et palgalõhe saab kõrvaldada ühe eelnõu väljatöötamise ja vastuvõtmisega. Tean, et varem on Riigikogu ettepanekute tegemisel valitsusele ehk siis otsuste puhul kasutatud koosseisu häälteenamuse vormelit, kuid leian, et praegusel juhul see tee ei ole asjakohane, nii ettepaneku sisult kui ka vormilt põhiseaduse § 104 valguses. Viimane, s.o põhiseaduse § 104, annab teatavasti ammendava loetelu koosseisu häälteenamust nõudvatest seadustest ja Riigikogu sellesisulist otsust seal kirjas ei ole. Seega meie tänane eelnõu nii oma sisult

(tegevuskava väljatöötamine) kui ka vormilt (otsus) ei ole koosseisu häälteenamuse kvorumini rakendamiseks asjakohane. Sellisel juhul peaks piisama lihthäälteenamuse vormelist. Suur tänu teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimus. Palun, Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Hea kõneleja! Sellel teemal on väga palju tahke ja ka selle teema võimalikul lahendamisel on mitmeid tahke. Äsja sa ütlesid ja me kõik teame, et põhiseaduse mõttes on kõik absoluutselt korras. Seda ütleb meie põhiseadus. Praegune otsus määrab põhitegutsejaks valitsuse. Kuid kui on üks institutsioon Eesti Vabariigis, kus olukord on peaaegu ideaalne, siis seda on Riigikogu. Meil on Riigikogu juhatuses enamus naiste käes, Riigikogu spiiker on naisterahvas. See, et meil on ainult 20 naisaadikut, ei ole mitte Riigikogu otsus, vaid valijate tahe. Kas sulle ei tundu, Rait, et Riigikogu roll peaks olema suurem: mitte kaasamõtteleja, vaid eestseisja?

Rait Maruste

Ma olen nõus, et Riigikogu peab tegelema oluliste sotsiaalsete ja poliitiliste teemadega. Ja see, et me täna siin sellest teemast räägime, ongi hea näide. Praeguse otsuse eesmärk on pöörata valitsuse tähelepanu tõsiasjale – valitsus ju haldab täitev-korraldavaid abinõusid –, et kõigepealt tuleb probleem Eestis selgeks teha. Me oleme natuke seda uurinud Sotsiaalministeeriumi tasemel, aga et saada kõikehõlmav pilt, mis, miks ja kuidas, selleks tuleb asju uurida, tegevuskava ette valmistada ja siis sellega välja tulla. Seejärel saab Riigikogu hinnata, kas tegevuskava vastab meie ootustele ja põhimõtetele, mis Eesti ühiskonnas peaks valitsema.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Rait Maruste! Avan läbirääkimised. Registreerunud on esimesena Margus Tsahkna, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja. Palun!

Margus Tsahkna

Lugupeetud aseesimees! Head kolleegid! Eesti meeste ja naiste palgalõhe on teema, mis kütab kirgi, kuid sellesse tuleks võimaluse korral suhtuda võimalikult emotsioonivabalt. Kerge on asuda mehi ja naisi vastandavale positsioonile, mis on oma olemuselt vale lähenemine. Kuigi meie elatustase on viimase 20 aasta jooksul tugevalt tõusnud ja naaberriikidega võrreldes oleme teinud kõige kiirema arengu, jääme siiski oma sissetulekutes arenenud Põhjamaadest, kes on meile tavaliselt eeskujuks, kõvasti maha. See tähendab, et meeste ja naiste palgalõhe teema puhul ei ole mõtet tegeleda sellega, et mehed saaksid vähem palka, vaid pigem peaksid naised saama sama töö ja sama kvalifikatsiooni korral meestega võrdväärset tasu, st realselt rohkem palka.

Eesti õigusaktides on päris hästi soolisest diskrimineerimisest tulenev reguleeritud. Ma arvan, et meeste ja naiste palgalõhe taga ei ole mitte seadusest tulenev erikohtlemine, vaid ühiskonnas valitsevad stereotüüpne mõtlemine ning naise, paljudel juhtudel ka ema keerulisem olukord tööturu konkurentsisis. On ju poolteist aastat lapsepuhkusel olnud noorel emal keerulisem tööturule tagasi pöörduda kui sealt mitte lahkunud mehel pidevalt ennast täiendades karjääri teha.

Praxise 2010. aastal tehtud soolise palgalõhe uuringust ilmneb, et sooline palgalõhe on erasektoris suurem kui avalikus sektoris. Erasektori töösuhteid on riigil ka keeruline kontrollida, kuna töötasu on suures osas tööandja ja töövõtja vaheline kokkulepe. Samas saab riik sekkuda avaliku sektori palgapoliitikasse, muutes avaliku sektori palgad veelgi läbipaistvamaks, mis võimaldab võrdset tasustamist enam kontrollida. Selleks on vaja muuta väga pikalt arutatud avaliku teenistuse seadust ja just nimelt nii, et kehtestatakse kõigile arusaadavad ja läbipaistvad palgaastmed. Praegune olukord on ju suures osas selline, et poole avalike teenistujate palkadest moodustavad kõikvõimalikud lisatasud, mille läbipaistvus on kergelt öeldes küsitav.

Palgalõhe vähendamisel on oluline tõsta inimeste teadlikkust oma õigustest. Samas ametis ja sama kvalifikatsiooniga mees ja naine peavad saama sama palka. On oluline muuta stereotüüpset mõtlemist ning julgustada inimesi oma õiguste eest seisma. Ja mitte ainult

naisi, vaid ka mehi, kes tihti töökoha kaotuse kartuses ei julge suuremat töötasu nõuda.

Nagu te siin saalis juba kuulsite, Eesti naised on paremini haritud kui Eesti mehed. 2010. aastal kõrgkooli lõpetanutest oli ligi 70% naisi ja 30% mehi, mis loogiliselt võttes peaks eelise andma just nimelt naistele. Samas, majanduskriisi ajal, viimase paari-kolme aasta jooksul, kui töökohad kadusid, jäid töötuks eelkõige vähem haritud mehed – seda madalama haridusega inimeste hulgas. Teatud nurga alt vaadates pani see paljudes peredes just naistele suurema rolli pere ülalpidamisel. Ma arvan, et meie tööturu ümberkorralduste käigus, mis lähimatel aastatel juhtumas on, saab just nimelt haridustase väga oluliseks palgamäära teguriks. Selles mõttes peaks tööturg ise palgalõhe suurust just nimelt positiivsemas suunas reguleerima ehk siis vähendama.

Üks võib-olla kõige tähtsamaid teemasid on aga hoopis töö- ja pereelu ühitamine. Eesti riigi olulisimaid prioriteete on rahva juurdekasv – selles osas ei ole vähemalt siin Riigikogu saalis vaatamata erinevatele poliitilistele jõududele mitte mingeid lahkarvamusi. Samas peab emaks saada sooviv hea haridusega naine langetama otsuse, mis saab tema tööst ja karjäärast, kui ta lapsega vähemalt poolteiseks aastaks töölt lahkub. Kas ta suudab oma kvalifikatsiooni hoida ja kas tööandja suhtumine temasse jääb samaks ka siis, kui ta noor ema on? Kas tal on tööle naasmiseks võimalus laps hoida anda ja kas see on ka taskukohane? Samuti on levinud praktika, et lapse haigestumise korral on just ema see, kes lapsega koju jääb või arsti juurde läheb, mis aga tähendab võrreldes meestega veelgi vähemaid konkurentsieliseid. Siin ongi riigil ja ma rõhutan, eriti omavalitsustel täita oluline roll selliste olukordade leevendamisel, luues paindlikke ja kõigile kättesaadavaid lapsehoiuteenuseid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas soovite lisaiega?

Margus Tsahkna

Jah, palun lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaiega.

Margus Tsahkna

Aitäh! Riigi roll on soodustada tööregulatsioonide abil paindlikku tööaega või osalise tööajaga töötamist. Eriti keerulises olukorras on tegelikult üksikvanemad, kellest enamiku moodustavad naised. Tihti puudub neil võimalus tööl käia, kuna töö- ja pereelu ühitamine on võimatu. Üksikvanemad on meie ühiskonnas majanduslikult kõige keerulisemas seisus. Kui me vaatame leibkondi, siis just nimelt üksikvanemad virelevad tahes-tahtmata, isegi töötades, vaesuspiiri lähedal või vaesuspiiril. Järgmine grupp selles reas on kolme- ja enamalapselised pered. Üksikvanematest on surnud ringis väga paljud. Tööle ei saa minna, kuna puudub lasteaiakoht; lapsehoidjat ei saa võtta, kuna selleks puudub raha, ning raha ei ole, kuna ei ole võimalik tööle minna. Seepärast on just töö- ja pereelu ühitamine see, millega tuleb kohalikel omavalitsustel ja riigil aktiivsemalt tegeleda.

Kui me räägime naiste ja meeste palkade erinevusest, siis tihti kiputakse minema sugude vastandamise teed. Vastandamine aga ei vii mitte kuskile. Olen kindel, et enamik mehi tahab naistele head. Ma arvan, et naiste teadlikkuse tõstmisele oma õiguste eest seismisel aitaks kaasa ka meestepoolne julgustamine. Iga mees peaks olema huvitatud sellest, et tema naine saaks ausalt väljateenitud ja meestega võrdset töötasu isegi siis, kui see on tema omast kõrgem. Mul on hea meel, kui Riigikogu toetab seda otsuse eelnõu. Teeme meie väga mehisele ehk siis pea ainult meestest koosnevale valitsusele ülesandeks välja töötada meeste ja naiste palgalõhet vähendav tegevuskava. Usun, et see on meie kõigi huvides. IRL-i fraktsioon on otsustanud seda eelnõu toetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Ma arvan, et me oleme saavutanud päris olulise mentaalse läbimurde. Mul on äärmiselt hea meel, et meie konservatiivsed kolleegid on otsustanud seda väga vajalikku eelnõu toetada. Samas olen pisut kurb, et vähemalt osa meie paremliberaalidest tundub oma mõttemaailmas

veel 19. sajandis olevat. Aga ma loodan ka nende puhul kiirele arengule.

Võib-olla on paslik siinkohal üle korrata mõned põhjused, miks palgalõhe Eestis on nii terav, nagu see statistika andmetel on, ja miks on tähtis selle probleemiga kõige kõrgemal tasemel ja pidevalt tegelda. Üks palgalõhe põhjus on kindlasti täiesti otsene diskrimineerimine, mille korral samasuguse töö eest makstakse naisele vähem kui mehele. Aga see ei ole kaugeltki mitte ainus ja võib-olla isegi mitte peamine palgalõhe põhjus. Kindlasti on oluline teema naiste töö alaväärtustamine. Niisuguseid oskusi või teadmisi nõudvatel töödel, mida tavapäraselt teevad naised, on makstav palk märksa väiksem kui nendel töödel, mida tavapäraselt teevad mehed. Kindlasti ei olnud sugugi haruldane, eriti majandusbuumi ajal, selline peremudel, kus suhteliselt madalat kvalifikatsiooni ja haridust nõudvat tööd tegev mees, näiteks ehitusel töötav mees, tõi koju kolm korda rohkem raha kui suhteliselt kõrget või väga kõrget haridust ja kvalifikatsiooni nõudvat erialal töötav naine, näiteks õpetaja. Ei ole ju saladus, et meil on tööd, kus valdav osa seda tööd tegevatest inimestest on meesterahvad, teisel juhul naisterahvad. Kindlasti on niisuguses perekonnas ka naise majanduslik sõltuvus oma mehest suurem, kui see ilmtingimata peaks olema, rääkimata sellest, millisest üldisest väärtushinnangute süsteemist selline olukord kujuneb.

Tegelikult on see üsnagi tüüpiline juhtum osa palju laiemast ühiskondlikust probleemist, mis ei seonu üksnes soolise võrdõiguslikkusega. See on meie ühiskonnas palju aastaid kultiveeritud arusaam, et üksnes erasektor loob väärtusi, mida siis avalik sektor tarbib. Jäetakse arvesse võtmata, et avaliku sektori teatud osad, näiteks haridussüsteem, loovad võib-olla raskemini mõõdetavaid, aga kindlasti märksa suuremaid väärtusi meie ühiskonna pikaajalise arengu mõttes kui väga paljud madalat kvalifikatsiooni nõudvad erialad, olgu avalikus või erasektoris.

Kindlasti üks põhjus on ka tööturu segregatsioon. Tööturu valdkondades, kus enamikus on hõivatud naised, on töötasu madalam, sektorisiselt aga töötavad väiksema palgaga, assisteerivatel ametikohtadel pigemini naised ja juhtide ametikohtadel pigemini mehed. Kindlasti on olemas ka teatud traditsioonilised

stereotüübid, mis mõjutavad eriala valikut ja karjääri planeerimist enne, kui inimene üldse tööle asub. Juba on räägitud töö- ja pereelu ühitamise probleemist. Laste kasvatamisel on suuremad kohustused reeglina jäetud naise kanda. See piirab naise võimalusi pöörduda tagasi tööturule või sunnib peale osaajaga töö, mistõttu karjääri tegemise võimalused on tunduvalt ahendatud.

Need on osa põhjustest, mis on viinud selleni, et Eestis on tõesti palgalõhe kahetsusväärselt suur, Euroopa Liidu suurim.

Miks on äärmiselt tähtis selle probleemiga nüüd ja edaspidi pidevalt tegelda? Esiteks, palgalõhega võitlemine annab kasu nii tööandjatele kui ka töötajatele. See võimaldab hoida ja värvata paremaid töötajaid, mis kindlasti on ka tööandja huvides. See aitab paremini ära kasutada kõigi töötajate oskusi ning kasvatada tootlikkust ja konkurentsivõimet, aga tõstab ka ettevõtete mainet ja klientide rahulolu. Tänu sellele suureneb kogu tööprotsessi väärtus. Palgalõhega võitlemine edendab ka majanduskasvu. Naiste töö ja oskuste alakasutus on tegelikult kogu ühiskonna seisukohast raisatud ressurss. Kõige eredamalt näeme seda nendes riikides, mis on väga ressursirikkad, aga kus kultuurilistel põhjustel on naised kas tööturul alaesindatud või puudub neil sellele üldse juurdepääs. Vaatamata oma ressursirikkusele on reeglina selliste riikide majanduslik areng pärssitud. Loomulikult edendab palgalõhega võitlemine sotsiaalset õiglust ja loob võrdseid võimalusi, aitab luua võrdsema ja ühtsema ühiskonna, mis tegelikult on ju meie kogu Eesti poliitilise protsessi eesmärk. Aitäh!

Asesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Inara Luigas, Keskerakonna fraktsiooni esindaja!

Inara Luigas

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud kolleegid! Praegu, mil Eestis valitseb endiselt suur tööpuudus, päästeteenistujad valmistuvad koondamiseks ning õpetajad nõuavad põhjendatult palgalisa, tundub paljudele sellest palgalõhest rääkimine teise- või pigem ka kolmandajärgulise teemana. Ent võrreldes Eestit Euroopa teiste riikidega, kus keskmine palgalõhe on 17,6% – Eestis on see näitaja 31,4%. Palgaerinevus Eestis on Euroopa suurim. Mis tä-

hendab seda, et peame euroopalikul tasandil sellel teemal päris kõval häälel rääkima hakama. Poliitikauuringute Keskuse Praxis ja Eesti Rakendusauuringute Keskuse CentAR tehtud uuringust "Sooline palgalõhe Eestis" selgub, et naiste ja meeste ebavõrdset kohtlemist tuleb ette igas eluvaldkonnas ning see võib avaldada otsesest või kaudset mõju inimeste eneseteostuse võimalustele. Ebavõrdne kohtlemine soo alusel on ka põhjus, miks on ressursid, mille hulka kuulub ka sissetulek, jagunenud meie ühiskonnas naiste ja meeste vahel ebaõiglaselt. See mõjutab inimesi nii olevikus kui ka tulevikus. Analüüsi tulemused kajastuvad lühikokkuvõttes ja otsivad vastuseid küsimustele, millest tekib naiste ja meeste palga erinevus, mil määral on palgalõhe seletatav Eesti naiste ja meeste oskuste, teadmiste ja kogemuste kogumisest tulenevate erinevustega, ning on pakutud välja meetmed palgalõhe vähendamiseks.

Meid peaks kõige rohkem huvitama just see, milliseid poliitikasoovitusi uuringus välja on toodud ja mida Riigikogu saaks neid uurinuid ära kasutades kohe praegu teha. Soolise palgalõhe tekkimine ja püsimine on keerukas, mitmetahuline ja paljudest omavahel seotud teguritest sõltuv protsess. Palgalõhe kaotamine eeldab võrdsete võimaluste ja võrdse palga põhimõtete heakskiitmist ühiskonnas ning selle sätestamist õigusaktidega.

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku poole pöördui näiteks 2009. aastal seoses ebavõrdse kohtlemisega töökohal või palgadiskrimineerimise küsimustes 37 korral, õiguskantsler lahendas 2008. aastal ainult kolm eraisikute diskrimineerimisavaldust. Seega võib öelda, et institutsioonidesse pöördatakse seoses diskrimineerimisüüdistusega harva. Et Eesti elanikud teaksid paremini oma soolise võrdõiguslikkusega seonduvaid õigusi ja kohustusi, tuleks võrdõiguslikkuse valdkonda tutvustavaid abimaterjale aktiivsemalt levitada ja tutvustada. Tuleks julgustada elanikke soolise võrdõiguslikkuse küsimustes rohkem abi otsima, samuti peaks rohkem teavitama sellest, millised on inimeste võimalused ja loodud instantsid abi saamiseks. Ka Riigikogu liikmed võiks väljasõitudel maakondadesse inimestega rohkem palgalõhest rääkida, samuti võiks probleemi tutvustada ko-

danikuõpetuse tundides gümnaasiumiõpilastele.

Nii soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik kui ka poliitikauuringute keskuse analüütikud toovad samas välja positiivse ilmingu, et sooline palgalõhe kui soolise ebavõrdsuse näitaja on viimastel aastatel sageli tõstatatud kõneaine olnud ja inimeste teadlikkus selles vallas on kasvanud. Teemale lähentakse palju teadlikumalt ja diskrimineerimist osatakse üha asjatundlikumalt esile tuua. See on vaid hea.

Mulle isiklikult väga meeldis endise soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku Margit Sarve ütlemine, et see ei ole enam selline "kas lilli ikka võib kinkida" teema. See on juba ka Eesti ühiskonnas teema, mille puhul püütakse sisulistest asjadest aru saada ja üha enam kaasa rääkida. Keskerakonna fraktsioon toetab seda seaduseelnõu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Kõnesoove rohkem ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu otsusena vastu võtta ja teatanud oma kirjas, et see vajab Riigikogu koosseisu hääaltenamust. Viime kõigepealt läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 58 rahvasaadikut, puudub 43. Valmistume hääletamisprotseduuriks. Palun koguneme saali hääletamisprotseduuriks!

Panen lõpphääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 44. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 77, vastu ei ole keegi ja erapooletuid 3 on Riigikogu otsuse eelnõu 44 otsusena vastu võetud. (Tabel 5.)

2. Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (85 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume teise päevakorrapunkti juurde: Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust

käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 85 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri! Head kolleegid, palun vaikust saalis!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Tere kaunist sügishommikut! Mul on hea meel tutvustada parlamendile Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 85. Tänavu 16. oktoobrini kehtivad Eesti Vabariigi valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni valitsuse vaheline pensionilise kindlustamise alane koostöökokkulepe, mis kirjutati alla 25. juunil 1993, ning Eesti Vabariigi valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni valitsuse vahelise pensionilise kindlustamise alase koostöökokkuleppe muutmise protokoll, mis kirjutati alla 5. novembril 2002. Mõlemad jõustusid 16. oktoobril 2007 ja protokollist tulenevalt lõpeb koostöökokkuleppe kehtivus 16. oktoobril 2011. Seega on kõnealuse seaduse eesmärk ratifitseerida uus Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitlev koostööleping. Nimetatud leping sõlmiti eesmärgiga arendada Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahelist koostööd pensionikindlustuse valdkonnas. Lepingu peamine ülesanne on tagada Eesti kodanike ja kodakondsuseta isikute pensioniõiguste parem realiseerumine.

Uue lepingu põhimõtted erinevad kehtiva pensionilepingu põhimõtetest. Uutel põhimõtetel lepingu sõlmimise vajadus tuleneb sellest, et alates 1993. aastal sõlmitud pensionilepingu kehtima hakkamisest kuni praeguse ajani on Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni sotsiaalkindlustuses toimunud suured muudatused. Leping on koostatud, arvestades Eesti ja ka Venemaa pensionisüsteemi reforme. Samuti on arvestatud Euroopa Liidu sotsiaalkindlustuse koordineerimise eeskirju. Leping aitab kaasa Eesti Vabariigis ja Venemaa Föderatsioonis elanud ning nende riikide territooriumil pensionistatavate kodanike ja kodakondsuseta isikute pensioniõiguste realiseerimisele. Võrreldes vana lepinguga, mille kehtivus oktoobris lõpeb, võimaldab uus leping saada kummastki riigist seal töötatud aja eest pensioni ning liita kahe riigi pensionistatavate kodanike jaoks, et isikul tekiks õigus pensionile.

Saab jätkata selle lepingu alusel määratud pensioni maksmist pensioni saava isiku ümberasumisel ühe riigi territooriumilt teise riigi territooriumile ja vältida pensionide topeltmaksustamist, samuti võimaldab leping pensionistatavate arvustamist vastavalt selle lepingupoole õigusaktidele, kes pensioni määrab, ning arvustada vaid Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni territooriumil omandatud pensionistatavate. Muudesse NSV Liidu endistes liiduvabariikides omandatud staaže lepingu alusel ei arvustata, välja arvatud juhul, kui on tegemist nn kolmanda riigi juhtumiga.

Lepingu rakendamine toob kaasa täiendavad kulutused Sotsiaalkindlustusameti infosüsteemi arendamiseks ja majanduskuludeks, kuid arvestades, et kumbki riik hakkab maksta oma pensioniperioodide eest, võib eeldada, et kulutused pensionide väljamaksmisel Eesti riigi jaoks pigem vähenevad.

Lepingu ratifitseerimise seaduse peamine mõju on õigusselgus ja topeltpensionide maksmise vältimine. Leping tagab isikutele põhiseaduses sätestatud sotsiaaliigi põhimõtte parema rakendamise. Aga loomulikult peamine eesmärk on see, et mõlema riigi kodanikud saaksid pensioni ka pärast kehtiva pensionilepingu lõppemist. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Maret Maripuu, teie küsimus!

Maret Maripuu

Aitäh! Hea ettekandja! Kõigepealt tahan avaldada tunnustust kõikidele Sotsiaalministeeriumi inimestele, kes on selle lepingu nimel väga palju vaeva näinud! Loodan väga, et nende järelejäanud päevadega jõuab ka Vene pool nii kaugemale, et kõikidest tähtaegadest suudetakse kinni pidada ja lepingud õigel ajal ratifitseerida. Aga minu küsimus on: juhul kui seda ei jõuta, mis siis saab?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Küsimus on igati asjakohane. Ma väga loodan ja eeldan, et Eesti Vabariigi parlament on oma toimingutes ratsionaalne ja kiire ning see leping jõutakse ratifitseerida. Teatavasti rahvusvaheliste lepingute jõustumiseks on peale ratifitseerimiseaduse vastuvõtmist vajalik ka ratifitseerimise nootide vahetamine, mille järel ühe kuu jook-

sul leping sisuliselt jõustub. Täna lõpetavad Sotsiaalministeeriumi ametnikud Moskvas eile alanud läbirääkimisi rakenduslepingu üle, mis on samamoodi hädavalik eeltingimus nimetatud lepingu sisuliseks jõustumiseks. Võib eeldada, et 16. oktoobriks ei jõua osapooled vähemalt ratifitseerimiskirju vahetada, mis tähendab, et praegu käivad läbirääkimised Moskvas ka selle üle, kuidas jõustada leping, mis on juba alla kirjutatud, sisuliselt varem. Selleks annab aluse Viini rahvusvaheliste lepingute konventsioon, mis eeldab valitsustevaheliste nootide vahetamist. Elik kui me oleme saanud parlamendilt heakskiidu sellele lepingule, tekib meil võimalus vahetada Vene poolega n-ö üksteisemõistmise memorandum ehk noot selle kohta, et lepingu osapooled ehk siis Venemaa Föderatsioon ja Eesti Vabariik on valmis lepingu jõustama sisuliselt varem ja alates 16. oktoobrist hakatakse tegutsema uue lepingu alusel. Nii et auku ei tohiks tekkida. Ja mis on kõige olulisem: ühelegi inimesele pension välja maksmata ei jää, kõik inimesed saavad pensioni loomulikult ka pärast 16. oktoobrit.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Ma tervitan loomulikult selle koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu jõudmist meie täiskogu saali, aga mul on küsimus. Võib-olla tutvustate natuke lähemalt, kas oli keeruline partneriga koostöölepingu sõlmimiseni jõuda. Kui töömahukas ja keeruline see protsess teie juhitava ministeeriumi jaoks oli?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti on kõik sotsiaalkindlustusalased lepped, mis on bilateraalised, sõlmitud kahe riigi vahel, äärmiselt keerulised. Pensionisüsteemid on erinevad. Euroopa Liidu liikmesriikidega meil probleeme ei ole, aga kui me räägime kolmandate riikidega, siis on vaidlusi päris palju. Mäletatavasti sai natukene enne Vene lepingut alla kirjutatud ka Ukraina leping, mis kohe-kohe parlamendi suures saalis lugemisele tuleb. Samamoodi on lõppjärgus läbirääkimised Moldova, Gruusia ja veel mõne riigiga. See protsess on pikk.

Kui vaadata Vene lepingut, siis läbirääkimised said alguse 2009. aastal ja võis juba eeldada, et kui see meil 2011. aasta oktoobris lõpeb, siis jõuame kenasti kõik toimingud teatud. Samas on selge, et Venemaa Föderatsiooniga on küsimusi võib-olla rohkem kui mõne väiksema riigiga – seal on ainuüksi Venemaa eri asutuste andmevahetus Eestiga tohtu. Näiteks kui inimene on tulnud mõnest kõrvalisemast Venemaa Föderatsiooni piirkonnast, siis temagi andmete jõudmine Eestisse on ülimalt tähtis, selleks et inimesele saaks õige pension välja makstud, aga see võtab aega. Ja kuna on uus väga selge põhimõte see, et mõlemad riigid maksavad oma riigis omandatud staaži eest, siis see teave on kriitilise tähtsusega. Sellepärast jätkuvadki täna veel rakenduslepingu läbirääkimised, et õiged andmed kindlasti jõuaksid Venemaalt meile ja meilt Venemaale. Eesmärk on, et saaks õige pension välja makstud.

Jah, läbirääkimised olid pingelised ja sellesse on väga palju töötunde pandud. Venemaa inimesed käisid Eestis ja meie inimesed Moskvas ning ka minul oli au Vene kolleegiga sel kevadel kõik veel üle rääkida, et me jõuaksime seaduseelnõuga parlamenti enne oktoobrit. Kindlasti ma tahan tunnustada nii oma inimesi kui ka Vene poolt mõistva suhtumise eest. Tänu sellele oleme nüüd sealmaal, et ükski pension välja maksmata ei jää.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Maret Maripuu, teine küsimus!

Maret Maripuu

Aitäh! Selle uue ratifitseeritava lepinguga inimeste olukord paraneb. Vene sõjaväepensionärid näiteks hakkavad saama pensioni ka Eestis töötatud aja eest. Mida nüüd inimene tegema peab? Kui Riigikogu on eelnõu vastu võtnud, kas ta peaks kohe minema pensioniametisse? Kuidas toimub inimeste teavitamine, et ei tekiks segadust ja võimalikku hirmu?

Hanno Pevkur

Aitäh! See on väga oluline küsimus. Otsest ükski inimene, kes praegu pensioni saab, ei pea midagi tegema. Kui me räägime uutest pensioniõiguslikest staažidest ja uutest pensioniikka jõudvatest inimestest, siis nende puhul

rakendub 16. oktoobrist uus kord. Nende pensioniõiguslik staaž vaadatakse üle: mis on kogutud Venemaal ja mis on kogutud Eestis. Samamoodi rehkendatakse staažid, mis annavad õiguse eripensionideks. Otsest vajadust Sotsiaalkindlustusameti piirkondlikku osakonda minna seega ei ole. Kui inimene tahab kindlust saada, soovitan eelkõige helistada.

Kogu teavitustöö oleme plaaninud niimoodi, et me võtame nii eesti kui ka vene meedia pärast seda, kui parlament on ratifitseerimiseaduse heaks kiitnud, veel kord kokku – korraldame asjaomase infopäeva nii eesti- kui venekeelsele meediale. Ja loomulikult läheb pensioniametite kohapealsetesse esindustesse vastav info välja. Nii et teavitusega ei tohiks probleeme tekkida. Ja mis kõige olulisem: need inimesed, kes praegu pensioni saavad, täiendavalt midagi tegema ei pea.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Meelis Mälberg!

Meelis Mälberg

Aitäh! Hea minister! Te ütlesite, et mõlemad pooled hakkavad maksma oma inimestele ja et hinnanguliselt peaks Eesti pensionisüsteemi koormus vähenema. Kas sa umbkaudu oskad öelda, kui palju mõlemal poolel on inimesi, kes on sellise pensioni välja teeninud?

Hanno Pevkur

Seda on võimatu öelda, kuna meie senine pensionipraktika ja pensionikokkulepped, mis meil on olnud Venemaaga, on ette kirjutanud, et n-ö vanad pensionistaažid loetakse kõik pensioniõiguslikuks staažiks. Pole vahet tehtud, kas pensioniaastad on kogutud Eesti riigi territooriumil, Lätis, Leedus, Aserbaidžaanis, Gruusias, Venemaal – kus iganes. Arvestus on toimunud pensioniõigusliku staaži ehk tööastate järgi. Nüüd, pärast seda, kui see leping jõustub, me räägime ikkagi pensionikindlustusstaažist. See kindlustusstaaž tuleb ikkagi makstud sotsiaalmaksu pealt ja mõlemad riigid hakkavad vastavat arvestust pidama. Sellepärast oli ka vastus eelküsijale, et praegu pensioni saavad isikud ei pea midagi tegema, sest nende pensioniarvestus on tehtud aastate järgi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem ministrile küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Austatud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas seda eelnõu 13. septembri koosolekul. Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 85 kohta tegi ülevaate Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna finantspoliitika ja koordineerimise juht Evelyn Hallika.

Nagu te kuulsite, on lepingu eesmärk arendada Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni koostööd pensionikindlustuse valdkonnas. Leping aitab kaasa Eesti Vabariigis ja Venemaa Föderatsioonis elanud ja nende riikide territooriumil pensionistaaži omandanud kodanike ja kodakondsuseta isikute pensioniõiguste realiseerimisele.

Arutelu oli päris pikk. Me kuulasime Sotsiaalministeeriumi esindaja informatsiooni. Ma tahan ka avaldada tunnustust Sotsiaalministeeriumi ametnikele, kuna läbirääkimised Venemaaga on olnud keerulised. 16. oktoobril vanad lepingud lõpevad. Ka meil tekkis küsimus, mille pärast siis nüüd nii kiiresti ja nii lühikese menetlusajaga tahetakse seda lepingut siin Riigikogus ratifitseerida. Me võime öelda, et probleemid ei olnud mitte Eesti-poolsed, vaid Eesti on juba üle poolteise aasta üritanud võtta ühendust Vene poolega, kuid sealt vastust ei tulnud, alles mõni kuu tagasi saadi kontakt. Pärast seda on vähemalt Sotsiaalministeeriumi esindajate seisukoha järgi koostöö ja arutelu kulgenud väga konstruktiivses vormis.

Seetõttu olid sotsiaalkomisjonis seisukohad, mis puudutavad menetlust, konsensuslikud. Riigikogu sotsiaalkomisjon tegi otsuse saata seaduseelnõu 85 Riigikogu täiskogule esimeheks lugemiseks 20. septembril, ettepanek on esimene lugemine lõpetada. See otsus oli konsensuslik. Me tegime Riigikogu juhatusel ka ettepaneku määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 21. september kell 10 ja saata seaduseelnõu teisele lugemisele juba 22. septembril. See otsus oli samuti konsensuslik. Kuid Riigikogu juhatus otsustas, et nii kiiret menetlemist pole Riigikogus võib-olla vaja.

Riigikogu sotsiaalkomisjon kogunes uuesti 19. septembril ja tegi ettepaneku määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 23. september kell 16, jätkata eelnõu võimalike muudatusettepanekute arutelu komisjoni 26. septembri istungil ja teha otsus seaduseelnõu saamiseks Riigikogu täiskogu saali teiseks lugemiseks 28. septembril, ettepanekuga panna eelnõu lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Ka need otsused olid konsensuslikud.

Kui veel midagi öelda selle protseduuri kohta, siis meie positsioon sotsiaalkomisjonis on olnud, et Eesti teeb kõik endast oleneva, mis puudutab ka selle lepingu ratifitseerimist, et meil saaksid otsused õigel ajal langetatud. Nii nagu sotsiaalminister varem kõnepuldis ütles, praegu on kontakt ja läbirääkimised Vene poolega konstruktiivsed. Kuna Venemaa Föderatsioonis on menetlusprotsess lihtsalt aeglasem, see puudutab Riigiduumat jm, siis suure tõenäosusega ei jõua nad seda lepingut 16. oktoobriks ratifitseerida. Me ei jõua ratifitseerimiskirju vahetada, küll aga toimuvad läbirääkimised, et Viini konventsiooni alusel nootide vahetamise tulemusena saaks see uus leping tegelikult jõustuda.

Ma loodan Riigikogult mõistvat suhtumist, nii nagu see sotsiaalkomisjonis oli, ja loodan, et te toetate selle eelnõu esimese lugemise lõpetamist. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Küsimus Jüri Jaansonilt, palun!

Jüri Jaanson

Aitäh! Tahtsingi üle küsida, kas praeguse informatsiooni põhjal jõuab Vene pool selle lepingu ratifitseerida enne 16. oktoobrit, ja kui ei jõua, mis siis konkreetselt juhtub inimestega, kes selle lepingu tõttu n-ö õhku jäävad.

Margus Tsahkna

Aitäh! Tahe on kindlasti olemas, kuid süsteem on aeglane. Riigiduumas peab toimuma kolm lugemist, lisaks on olemas esindajatekoda, kus toimub veel üks lugemine. Peale seda tuleb vahetada ratifitseerimiskirju. 16. oktoobrini ei ole väga palju aega jäänud. Aga sellele küsimusele vastasid sotsiaalkomisjonis Sotsiaalministeeriumi ametnikud nii, et ka nootide vahetamise suhtes on sisuline koostöö toimunud. See näeb välja loodetavasti enam-

vähem nõndamoodi, et meie oleme valmis ratifitseerimiskirju vahetama ja kokkulepe peaks olema selline, et Vene pool esitab noodi, mille meie siis vastu võtame. Sellisel juhul saab see leping tegelikult jõustumisele minna. Loodetavasti ei lähe teistmoodi. Aga kui läheb teistmoodi, kui tekivad mingisugused sisulised tõrked, mida praegu näha ei ole, siis tegelikult jätkavad need vanad lepingud rahvusvahelise õiguse n-ö kaasuste põhjal kehtimist. Nende inimestega, nende pensionäridega nii Eestis kui ka Venemaal otseselt midagi ei juhtu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 85 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 23. septembri kell 16.

3. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (13 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume kolmanda päevakorrapunkti juurde. Selleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun kõnetooli Riigikogu liikme Karel Rütli!

Karel Rütli

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõuga olen Riigikogu ees juba teist korda. Esimesel korral kaitsesin seda eelnõu 20. jaanuaril 2011. aastal. Siis otsustas Riigikogu XI koosseis seda eelnõu mitte toetada.

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni taasalgatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu esitamine tulenes vajadusest viia õppetoetuste ja õppelaenu seadus kooskõlla õigustatud ootuse printsiibiga. Väga paljude noorte inimeste ootusi on riik oma käitumisega petnud. Me soovime, et nei-

le, kellele lubati õppelaenu kustutamist, see võimalus taastatakse.

Selgitan Riigikogu uuele, XII koosseisule, miks on tekkinud olukord Sotsiaaldemokraatliku Erakonna arvates ebaõiglane. Nimelt, 1. juulil 2009 muudeti õppetoetuste ja õppelaenu seadust ning lõpetati õppelaenu kustutamine kõigil avaliku sektori töötajatel, sh õpetajatel, pääste- ja noorsootöötajatel, kes ei olnud selleks hetkeks õpinguid lõpetanud ja aasta aega avalikus sektoris töötanud. Samuti lõpetati õppelaenu osaline kustutamine emadel ja isadel, kes olid õpingud lõpetanud ja kasvatasid alla viieaastast last. Seadus võeti Riigikogus vastu väga kiiresti. Seadust muudeti 18. juunil 2009. aastal Riigikogus vastu võetud 2009. aasta teise lisaelarve seadusega seondvalt teiste seaduste muutmise seadusega. Vabariigi President kuulutas selle välja 22. juunil ning see jõustus 27. juunil. Avaldusi õppelaenu kustutamise jätkamiseks oli inimestel õigus esitada 30. juunini.

Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse nii kiire muutmise tõttu on paljud noored pöördunud kohtusse. Nad peavad seda ebaõiglaseks ja õiguskindlustunnet riivavaks seaduseks. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise otsuse tegemisel arvestas valitsus oma mõjuanalüüsid eelkõige finantsilisi aspekte ja lähtus soovist saavutada eelarves kokkuvõid. Selle otsuse tegemisel aga ei arvestanud valitsus üliõpilaste sotsiaal-majanduslikku olukorda ega vajadusi. Juhin Riigikogu liikmete tähelepanu ka sellele, et riik peatas ajutiselt maksed pensionikindlustuse teise sambasse. Tänapäevase seisuga on osamaksud osaliselt taastatud, täielikult taastatakse need järgmisel aastal.

Asi ei ole selles, et kunagi väljatöötatud hüvitiste süsteemi ei tohiks muuta. Probleem on selles, kuidas asjaomast seadust muudeti ja millised tagajärjed kaasnesid sellega tuhandetele noortele. Üle 13 000 noore on esitanud näiteks Riigikogu esimehele palve seda seadust muuta. Nõustun kõigi nendega, kes ütlevad, et olukorra lahendab vajadustepõhine õppetoetuste süsteem, mida on siiani veeretatud nagu kuuma kartulit, lahendust aga seni ei ole. Loodan, et lahendus leitakse kas või näiteks Haridus- ja Teadusministeeriumi esitatud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu abiga. Sotsiaaldemokraatlik Erakond leiab, et Eestis

tuleks kehtestada näiteks 130 euro suurune tudengitoetus, millele võiks lisanduda stipendium, mille puhul arvestatakse üliõpilaste sotsiaal-majanduslikku olukorda. Toetus peab olema võimalikult paindlik ning soodustama erinevaid õppevorme, näiteks osakoormusega elukestvat õpet. See aitab pühenduda õpingutele, võimaldab vajaduse korral töötada koormusega, mis õppimist ei häiri.

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna eelnõu ei räägi seaduse tagasipööramisest, vaid me soovime parandada eelmise valitsuse vea ning säilitada nendele noortele, kes õppisid enne 1. juulit 2009 ülikoolis või kõrgkoolis, varem kehtinud õppelaenu kustutamise tingimused ja korra.

Head Riigikogu liikmed! Palun mõelge nendele gruppidele, kellele on õppelaenu kustutamine äärmiselt oluline, näiteks õpetajad, noorsootöötajad, lasteaiaõpetajad, päästetöötajad, üksikemad jne. Paljudele neist on kõrghariduse nõue oma ametikohal töötamiseks kohustuslik. Nad tegid läbi tasulise õppe ja võtsid õpingute rahastamiseks õppelaenu teadmises, et õppelaenu riik neile kunagi tagastab. Kuidas tekib nendel noortel inimestel usaldus oma riigi vastu, usk, et riik vastutab oma sõnade eest ega muuda üleöö seadust, mis tulevikus mõjutab nende majanduslikku toimetulekut? Eesti paistab teiste Euroopa riikide seas praegu silma sellega, et ühena vähestest ei arvestata siin toetuste võimaldamisel üliõpilaste sotsiaal-majanduslikku olukorda ega vajadusi, vaid lähtutakse ainult tudengite õpitulemustest. Õppemaksud on kasvanud, kuid üliõpilaste sotsiaalsed garantiid paranenud ei ole.

Eelnõu esitajate hinnangul kulub selle seaduse rakendamisel aastas õppelaenude kustutamiseks ligi 6,4 miljonit eurot, lastevanematele kulub 3,2 miljonit eurot. Need summad hakkavad aastate jooksul vähenema, kui väheneb laenu tagasimaksmise kohustusega ja neid tingimusi täitvate inimeste hulk. Ehk kokku on seda ainult 9,6 miljonit eurot. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh, hea eesistuja! Austatud ettekandja! Selles eelnõus on väga palju positiivseid

nüansse ja õiglast tunnetust. Aga kui me koraks unustame ära selle õigustatud ootuse ja peame silmas seda, millele te ka ise viitasite, et teatavaid hüvitusi tuleb aeg-ajalt üle vaadata, siis kas see meede, mille abil saab meelitada inimesi avalikku sektorisse, on praeguses majandussüsteemis õigustatud?

Karel Rüütli

Loomulikult parandaks olukorda vajadustepõhine õppetootuste süsteem. See meede loodi omal ajal seetõttu, et avalik sektor vajab häid töötajaid ja nii kompenseeriti see, et riigil ei olnud neile noortele inimestele tihtipeale võimalik õiglast palka maksta. Neile siis riik garanteeris selle, et nende õppelaen kustutatakse, kui nad avalikku sektorisse tööle lähevad. See eelnõu ei vaata tulevikku, vaid selle eelnõuga soovime kõrvaldada vea. Nende inimeste jaoks, kes kunagi õppelaenulepingu allkirjastasid, kehtisid teatud seadused ja nad eeldasid, et riik täidab oma lubadusi. See, mis puudutab tulevikku, ma loodan, lahendatakse ära vajadustepõhise õppetootuste seadusega, aga see eelnõu vaatab tagasi ja seisab eelkõige nende noorte inimeste eest, kellele riik omal ajal selle lubaduse andis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun järgmine küsimus, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea Karel! Kas sulle ei tundu, et see on ebavõrdne, kui inimesed, kes on ülikooli lõpetanud ja lähevad riigiametisse tööle, saavad oma õppelaenu tagasi? Need, kes lähevad tööle erasektorisse või kelle vanemad on õppimise kinni maksnud, ei saa ju mitte midagi tagasi. Oleks loogiline, et oleks ikkagi võrdsus. Eelmise eelnõu puhul me rääkisime meeste ja naiste võrdsusest. Ka tudengid peaksid ju võrdsed olema.

Karel Rüütli

Aitäh küsimuse eest! Eestis on arvukalt erialasid, mille puhul nõutakse kõrgharidust. Nagu ma oma ettekandes tähelepanu juhtisin, paljud noored, kes kunagi õpinguid alustasid, teadsid, et kui nad lähevad hiljem tööle näiteks kultuuritöötajaks, siis nad saavadki alla riigi keskmise palga, aga riik kustutab nende õppe-

laenu kas osaliselt või täielikult. See oli riigi lubadus või teatud mõttes riigi garantii väga paljudele noortele inimestele. Need erialad ei olnud võib-olla väga prestiižsed, aga riik vajab seal neid noori inimesi. Loomulikult oleks võinud juba ammu luua vajadustepõhise õppetootuste süsteemi, aga kuna seda ei olnud, siis see meede mingis mõttes töötab. Lihtsalt praegu on väga paljud noored, kes sellest lubadusest lähtusid ja selle täitmist eeldasid, jäänud nagu kahe maailma vahele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Luik!

Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! Kuigi Riigikogu eelmine koosseis andis analoogse eelnõu kohta oma arvamuse tegelikult ära, on mul hea meel, et te olete uuesti selle mõttega välja tulnud. Kui me hakkame arutama uut kõrghariduse reformi, siis võiks võib-olla üritada seda mõtet kuidagiviisi kas või sinna integreerida. Aga küsimus on selline. Kas te olete mõelnud, äkki see õppelaenu kustutamine on meetmena oma elu ära elanud, äkki peaks vaatama asja laiemalt ja kuidagi teise nurga alt? Kas te olete ka seda uurinud, et ehk on mingeid efektiivsemaid meetodeid, kuidas neid inimesi, kes abi vajavad, natukene riigi poolt toetada?

Karel Rüütli

Aitäh! Ma tunnustan Riigikogu XII koosseisu kultuurikomisjoni, kes täna hommikul tegi äärmiselt positiivse otsuse ja otsustas selle eelnõuga edasi minna. Tõepoolest, mõistlik oleks vaadata üliõpilaste sotsiaalseid garantiisid terviklikult, ühes pakettis. Meie eelnõu ei soovi tegelikult seda seadust tagasi pöörata. Meie eelnõu räägib nendest noortest inimestest, kes asusid õppima enne 1. juulit 2009. Me soovime, et nendele inimestele, kes läksid õppima ja võtsid õppelaenu, kehtiks see kord edasi. Nende noorte jaoks, kes on nüüd õppima asunud, töötame välja uue süsteemi, mis on vajadustepõhine ja arvestab laiemat pilti. Ma arvan, et me oleme ühel meelel, aga arvan ka, et nendele noortele inimestele, kes teatud tingimustel õppima tulid ja eeldasid, et riik ühel hetkel täidab antud lubadused, me oleme võlgu ja nende jaoks oleks mõistlik taastada endine kord.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Kultuurikomisjon on eelnõu 13 oma istungitel arutanud kolmel korral: 6. juunil, 12. septembril ja, tõepoolest, nagu Karel Rüütli ütles, täna hommikul. 6. juunil toimus eelnõu sisuline arutelu. Sügisel võtsime vastu menetluslikud otsused. Vahepeal palus algataja ise eelnõu täiskogu päevakorrast välja lülitada. Täna hommikul tegime minu ettepanekul otsuse, et kuna kõrgharidustemaatika on taas meie töölaudadel, siis on ehk tark mitte kiirustada ka selle eelnõu suhtes otsuste langetamisega ja jätta eelnõu töösse. Komisjoni tänane otsus on esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 10. oktoober s.a kell 18. See otsus tehti konsensusega.

Nüüd avan pisut kultuurikomisjoni 6. juuni istungi arutelu, kui eelnõu päevakorras oli. Üks põhiline küsimus, mida me arutasime koos Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajatega, kelleks olid ministeeriumi jurist Kai-re Liiv ning ministeeriumi rahandusosakonna finantsekspert Malle Kurm, oli see, kas Riigikogu otsus rikub õigustatud ootuse printsiipi ja kas sellest tulenevalt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud õppetöetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu põhjendatud. Ütlen ka seda, et Haridus- ja Teadusministeerium on esitanud selles küsimuses valitsuse seisukoha. Vabariigi Valitsus otsustas kõne all olevat eelnõu mitte toetada.

Selle eelnõu jõustumise korral tekiks õigus õppelaenu riigipoolsele kustutamisele kõigil avaliku sektori töötajatel ja teenistujatel, kes enne 1. juulit 2009 õppetöetuste ja õppelaenu seaduse § 15 lõigetes 1 või 2 nimetatud õppeasutusse õppima asusid või seal enne seda aega õppisid. Eelnõu seletuskirja kohaselt viiakse selle muudatusega õppetöetuste ja õppelaenu seadus kooskõlla nende isikute – paneme tähele! –, kes alustasid oma õpinguid enne 1. juulit 2009. aastal, ootustega ja seeläbi õiguskindluse põhimõttega. Eelnõu algataja seob õppelaenu riigipoolse kustutamise õiguse olemasolu või selle puudumise õppeasutusse

õppima asumise ajaga. Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad selgitasid meile, et selline eeldus on väär, sest avaliku sektori töötajate ja teenistujate õppelaenu kustutamise näol ei ole tegu mitte üliõpilase sotsiaalse tagatisega, milleks tal tekkis õigus õppeasutusse astudes, vaid tegu on soodustusega, millele tekkis õigus isikul, kes oli võtnud õppelaenu, lõpetanud õpingud õppekava täies mahus ning töötanud teatud aja avalikus sektoris. Ehk tegu on ametnike ja avaliku sektori töötajate soodustusega, mitte üliõpilase sotsiaalse tagatisega, mis oleks kuidagimoodi seotud õppeasutuses õppimise ajaga.

Meil on kasutada ka üks Riigikohtu lahend, mis lahkab isiku subjektiivset õigust nõuda riigilt mingi kohustuse täitmist. Haridus- ja Teadusministeerium, kes on sellist praktikat lähemalt uurinud, selgitab, millal selline õigus tekib ja millal mitte. Kindlasti tuuakse taas välja, et selline õigus ei saa tekkida õppelaenulepingu sõlmimise ajast. Oluline on tähele panna, et nende isikute puhul, kellel oli enne 1. juulit 2009 sõlmitud õppelaenuleping ja kellel on seaduse kohaselt õigus seda soodustust saada, on seda tehtud.

Me arutasime komisjonis ka seda, kui põhjendatud on ikkagi avaliku sektori töötajatele erasektoris töötavate inimestega võrreldes sellise palgalisa võimaldamine. Kõlas erinevaid seisukohti. Mõne arvates on see põhjendatud, paljude arvates mitte. Eriti seoses praeguse situatsiooniga tööturul tekkis küsimus, kas me peame avalikus sektoris töötamist niimoodi soodustama. Komisjoni liige Mailis Reps esitas oma arvamuse. Tema arvates tasuks teatud gruppidele soodustusi teha, näiteks aineõpetajatele, lasteaiatöötajatele, noorsootöötajatele. Nii et kõlas ka diferentseerimise vajadus.

Me arutasime ka kuni viieaastast last kasvatava vanema õppelaenu osalist kustutamist riigi poolt. Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad selgitasid, et sedagi ei ole tark siduda õppeasutusse õppima asumise ajaga, siingi on tegemist soodustusega ning on arusaamatu, miks seda ühele grupile võimaldatakse, teisele aga mitte.

Kuid sellegipoolest, nagu öeldud, tegi komisjon täna otsuse, et teemaga on mõtet edasi tegelda, sest kõrghariduse temaatika on meil laiemalt töös. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Enne kui me läheme küsimuste juurde, üks täpsustus. Teie ettekandes kõlas muudatusettepanekute esitamise tähtajana 10. oktoober. Kas te mõtlesite kümnet tööpäeva, siis oleks tähtaeg 4. oktoober, või pidasitegi silmas 10. oktoobrit?

Urmas Klaas

Me mõtlesime kümnet tööpäeva ehk 4. oktoobrit.

Aseesimees Laine Randjärv

Selge! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Tuhanded noored spetsialistid, nende hulgas paljud õpetajad, kes on kõrgkooli lõpetanud, tunnevad end riigi poolt subjektiivselt petetuna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna arvates ka objektiivselt petetuna. Meilt oodatakse selle probleemi konkreetset lahendust. Palun selgitage, kuidas see lahendus võiks olla seotud kavandatava kõrgharidusreformiga, mis puudutab ju neid noori, kes pole veel õppima asunudki. Just see side oli teie sõnade kohaselt põhjus, miks tuleks eelnõu jätta Riigikogu menetlusse, seega, anda nendele inimestele siiski mingit lootust, et probleem laheneb positiivselt.

Urmas Klaas

Aitäh! Siin on kaks aspekti. Üks on see, et seoses kõrgharidusreformiga on kõne all vajaduspõhise stipendiumisüsteemi ülevaatamine ning üldse stipendiumide ja õppetoetuste süsteemi tänapäevastamine. See on tõepoolest üks tulevikku vaatav teema. Teine aspekt, mille ma ka välja tõin, on see, kas õigustatud ootuse printsiipi on rikutud või ei ole. Siin oli toodud kolm tingimust, millal tekib õigus õppelaenu osalisele kustutamisele. Kokkuvõtvalt refereerin nii Haridus- ja Teadusministeeriumi kui ka Rahandusministeeriumi seisukohta, mis tugines Riigikohtu lahendile, et õigustatud ootuse printsiipi rikutud ei ole. Kui inimene astub kõrgkooli ja kui inimene sõlmib pangaga õppelaenulepingu, siis ei saa tal automaatselt tekkida õigustatud ootuse printsiipi, et tema õppelaenu kustutatakse. Pole ju teada, kas ta üldse saab riigiametisse tööle või ei saa. Meil ei ole riiklikku suunamist, riik ei saa anda mingit

garantiid. See käis läbi meie arutlustest komisjonis ning see on kirjas ka valitsuse seisukohas. Aga kuna teema kui niisugune on üleväl, siis oli minu ettepanek, et ärme kohe eelnõu kõrvale heidame, võib-olla on siit midagi tuleviku jaoks õppida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh! Austatud ettekandja! Eesti Vabariigi president manitses alles hiljuti Riigikogu, et palju rohkem tuleks oma igapäevastesse tegevistesse ja töödessa kaasata eri huvigruppe. Kas te oskate ütelda, kas ja milliseid huvirühmi kaasati näiteks selle eelnõu arutellusse? Haridus- ja Teadusministeerium ning Rahandusministeerium on oma seisukohad esitanud. Kas ka väljastpoolt valitsussektorit on küsitud huvirühmadelt nõu või seisukohta?

Urmas Klaas

Aitäh! Praeguse menetlusgraafiku raames seda küsitud ei ole, kuid kuivõrd teema on päevakorral ja eelnõu on meie töölaudadel, siis ei saa välistada, et seda saab teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Luik, teine küsimus!

Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! Siin on jäänud just nagu kõlama arvamus, et on halb, kui me seda asja edasi arutame. Minu arust on väga positiivne, et me üritame seda teha kõrgharidusreformi kava kontekstis. Kas te olete nõus, et kui me hakkame kõrgharidusreformi arutama, siis me võtame teemad eraldi plokkidena arutluse alla ja üks teema võiks kindlasti olla, nagu te ka ise ütlesite, kogu finantspool ning eraldi plokina võiks olla õppelaenu teema? Kui me õppelaenu tulevikku vaatavalt arutame, miks me ei võiks siis sellega koos vaadata konkreetset eelnõu? Kas te olete sellise lähenemisega nõus?

Urmas Klaas

Vastus on lühike: jah.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teine küsimus, Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Kas see eelnõu jääb Riigikogu menetlusse n-ö õppevahendina, nagu te sõnastasite, või on teil kultuurikomisjoni esimehena kavas tuua see eelnõu Riigikokku ka teisele lugemisele?

Urmas Klaas

Ma ei ole õppevahendi terminit kasutanud. Ma ütlesin, et kindlasti on siit tuleviku tarbeks võimalik midagi õppida. See sõltub ikkagi meie ühistest otsustest kultuurikomisjonis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem teile küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 13 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 13 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. oktoobri kell 18.

4. Tuumakatastroofi piirkonda saadetud isiku seaduse eelnõu (29 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume neljanda pävakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud tuumakatastroofi piirkonda saadetud isiku seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun kõnetooli Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eesti Tšernobõli Ühing on mitmeid kordi juhtinud avalikkuse tähelepanu probleemile, et paljud Tšernobõli veteranid ei saa riigilt toetust. Alaliselt riigis elavate inimeste ebavõrdne kohtlemine ei ole demokraatlikule riigile kohane. See on vastuolus ka Euroopa Liidu põhimõtetega, mille kohaselt sotsiaaltoetusi ja hüvitisi peavad võrdsetel alustel saama kõik elanikud, hoolimata nende kodakondsusest.

Eelnõu eesmärk on tagada kõikidele Eestis elavatele tuumakatastroofi piirkonda saadetud isikutele toetused, hüvitised ja soodustused sarnastel alustel ning võrdses ulatuses. Eelnõu jõustumise korral on kõigile Eestis alaliselt elavatele tuumakatastroofi piirkonda saadetud isikutele seadusega tagatud õigus saada aastas

160 euro ulatuses tervise taastamise toetust, õigus tasuta külastada riigimuuseume ning laulu- ja tantsupidu, õigus tasuta tegelda harastuskalapüügiga, õigus 50%-lisele sõidusoodustusele ühissõidukites riigisisestel liinidel. Need toetused ja soodustused on okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seadusega tagatud vaid osale tuumakatastroofi piirkonda saadetutele. Eesmärk ei ole soodustusi saavate isikute hüvesid vähendada, mistõttu tuuakse need soodustused ka sellesse eelnõusse ning laiendatakse nimetatud soodustuste ja toetuste saajate ringi.

Hüvitiste ja soodustuste eest tasutakse riigieelarves selleks ettenähtud vahenditest Sotsiaalministeeriumi kaudu. Maksimaalsed kulu- tused oleksid aastas 264 550 eurot. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Tegelikult on tuumakatastroofi piirkonda saadetud isiku seaduse eelnõuga ühiskonnas sellist pingongi mängitud. Need inimesed on olemas, ühiskonnas on olemas tahe see eelnõu vastu võtta ja seaduseks muuta. Mul on selline küsimus: mida te arvate, miks meie parempoolne valitsus on nii hirmsasti selle seaduseelnõu vastu?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Teate, on selline väide, et kogu vene kirjandus on välja kasvanud Gogoli "Sinelist". Ümber sõnastades: Eesti Vabariik on välja kasvanud Eesti Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist. Tolle aja tavad ja kombad on elus. Räägitakse ühte ja samas tehakse midagi otse vastupidist. Päevast päeva tegeldakse võrdõiguslikkusega, tänagi on siin saalis seda teemat arutatud, samas ei taheta näha konkreetset probleemi. Kogu maailm ülistas sellel aastal, mil sai täis 25 aastat Tšernobõli katastroofist, tuumakatastroofi tagajärgede likvideerijaid, st neid inimesi, kellele me oleme võlgu meie endi ja meie laste tervise. Meie aga siin saalis – muidugi mitte kõik, kuid enamik – ei suuda murda oma nõukogudeaegseid, verre imunud instinkte. Kui teie laps on terve, siis teatud määral peate selle eest tänulik olema ka neile 1300 inimesele, kellele ei tahe-

ta isegi tasuta laulupeopiletit anda. Selline tänamatus on kommunismi ajastu pärand. Seni, kuni me sellega elame, ei lahendata ka tuumakatastroofi piirkonda saadetud isikute probleeme.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Reet Roos!

Reet Roos

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kas te oskate öelda, kui palju maksab Venemaa tuumakatastroofi tagajärgede likvideerijatele iga kuu lisatoetust, lisaks sellele, mis ka meil kehtib?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ma põhimõtteliselt ei hakka sellele küsimusele vastama. Miks see on põhimõtteline seisukoht? Sest iga kord, kui on vaja midagi halba näidata, näidatakse näpuga Venemaa poole, me ei tohi teha nii, nagu seal tehakse, see on ebademokraatlik, see on totalitarism jne. Miks peaks praegu arutlema selle üle, mida makstakse ja tehakse teistes riikides, kui meil on laua peal meie endi loodud probleem?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh! Hea ettekandja! Mul on küsimus puhtalt eneseharimise jaoks. Kas te teate, kui suur on see seltskond, kes kuuluvad § 2 lõike 1 punkti 1 all nimetatud isikute ringi, kes allutati katseobjektina kiiritusele seoses tuumapommi lõhkamisega? Kui suur on see inimeste ring, on see teil teada?

Mihhail Stalnuhhin

Kui rääkida konkreetset tuumapommi lõhkamisest, siis arvata võib, et see ring on väga ja väga väike. See juhtus, mälu järgi ütlen, vist 1951. või 1952. aastal. Mina olen igatahes lugenud, et nendest sõduritest, kes sellest osa võtsid, peaaegu kedagi elus ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kõnetooli kaasettekandja, sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas seda eelnõu esmaspäeval, 12. septembril. Tuumakatastroofi piirkonda saadetud isiku seaduse eelnõu 29 tutvustas Yana Toom kui algataja esindaja. Eelnõuga tagatakse kõikidele Eestis elavatele tuumakatastroofi piirkonda saadetud isikutele toetused, hüvitised ja soodustused sarnastel alustel ja võrdses ulatuses. Komisjonis tehti ettepanek saata eelnõu 29 esimesele lugemisele 20. septembril s.a. Esimese lugemise lõpetamise poolt oli 5 ja vastu 6 komisjoni liiget, erapooletuid ei olnud. Hääletustulemuse kohaselt on ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, selline oli otsus. Kui esimene lugemine lõpetatakse, siis on ettepanek määrata muudatustettepanekute esitamise tähtajaks 4. oktoober kell 18. Ettekandjateks, nagu te juba nägite, määrati Eesti Keskerakonna fraktsiooni liige Mihhail Stalnuhhin ning sotsiaalkomisjoni nimel komisjoni esimees Margus Tsahkna. See oli see, mida komisjon otsustas. Samuti tutvustati komisjonis valitsuse arvamust, mis oli päris pikk. Valitsus ei toetanud selle eelnõu esimese lugemise lõpetamist. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Minu meelest on tegemist eelnõuga, mida peaks arutama ja mida tuleb tervitada, sest need inimesed kindlasti vajavad riigi abi. Praegune õnnetus ja ebaselgus on põhjustatud sellest, et seda püütakse teha vale seaduse raames. Ma juhtisin sellele tähelepanu juba siis, kui seadust vastu võeti. Neid inimesi ei saa pidada represseerituks, aga tuumakatastroofi piirkonda saadetud on nad kindlasti ja neid peab aitama. Selles mõttes on see mõistlik ettepanek. Me püüdsime inimestele head teha, kuid seadusmuudatusega jätsime tegelikult pooled inimesed abita. Ega sul ei ole meeles – minul tõesti ei ole –, mis ajast Tšernobõli saadetud inimesi represseerituteks peetakse?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Pean tunnistama, et jään hetkel vastuse võlgu. Ma mälu järgi ei oska seda öelda, mind sel ajal siin n-ö menetlemas polnud. Aga üks sellest ole arvatavasti juba mõni aasta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Arusaadav, et ebavõrdsus siin on fakt, selle kohta on ka statistikat. Palun ütelge, miks koalitsioon on selle vastu, et edaspidi seda küsimust arutada ja meie riigis nende inimeste probleeme lahendada.

Margus Tsahkna

Aitäh! Kindlasti ei ole koalitsioon selle vastu, et nende inimeste probleeme edaspidi arutada. Me räägime täna konkreetsest eelnõust ja otsusest laiendada okupatsioonirežiimide poolt represseritud isiku seaduses toodud isikute ringi samadel alustel eriseadusega. Valitsuskoalitsioon on võib-olla selle filosoofia muutmise vastu, kindlasti aga mitte nende inimeste probleemidega tegelemise vastu. Praegu on riik võtnud seisukoha, et lisaks samadele õigustele, mis neil inimestel on võrdselt kõigi Eesti elanikega meditsiini- ja sotsiaalsüsteemi suhtes, saavad nad soodustusi, mida saadakse okupatsioonirežiimide poolt represseritud isiku seaduse alusel. Sinna on lisatud need isikud, kes on Eesti Vabariigi kodanikud ja keda okupatsioonirežiim n-ö võttis tuumakatastroofi piirkonnas tööle. See on see filosoofia, mis siin on. Ma arvan, et nende inimeste probleemidega tuleb edaspidi tegelda ja sotsiaalkomisjon on kindlasti valmis selle teemaga tegelema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Te mainisite, et valitsus seda eelnõu ei toeta, aga ei tutvustanud meile põhjusi, miks ei toetata. Samuti soovin teada, kas pakutakse alternatiivseid lahendusi, et nende inimeste probleeme lahendada, või on vastus selline, et praegu on kõik korras, ja rahuldutakse olemasoleva olukorraga.

Margus Tsahkna

Valitsuse seisukoht on päris pikk ja koosneb väga mitmest punktist. Mul pole mõtet seda siin ette hakata lugema, see on kõigile kätte-

saadav. Mõne punkti toon välja. Peaaegu sama eelnõu oli Riigikogu menetluses 2008. aastal, ma arvan, et ka valitsuse seisukoht on enam-vähem sarnane tolleaegse seisukohaga. Aga jah, selles seisukohas on mitu punkti. Üks käsitleb seda, et Eesti riik on otsustanud okupatsioonirežiimide poolt represseritud isiku seaduse abil anda toetusi omaenda kodanikele. Laias laastus öeldes leitakse, et nende toetuste rehabilitatsioonipool peaks olema seotud eelkõige riikidega, kes on need kahjud tekitanud. Samuti on välja toodud mõned eelnõu formaalsed ebatäpsused. On toodud välja, et konkreetselt ei ole kindlaks määratud nende isikute ring, kellele see võimalik seadus laieneks. Samuti on välja toodud riigieelarvele tekkivad kulutused. Algatajad on kulutusteks pakkunud 264 550 eurot, mida ei ole ette nähtud järgmist aastate riigieelarvetes. Samuti väidetakse algatajatele vastu selles, mis puudutab rahvusvahelise õiguse norme. Praegune regulatsioon, mis Eesti Vabariigis kehtib, ei ole kuidagi vastuolus rahvusvahelise õiguse normidega. On viidatud Genfi IV konventsioonile. Need on laias laastus öeldes need seisukohad, mis olid valitsuse arvamusel. Aga ma soovitan asjast huvitatutel see tekst põhjalikult läbi lugeda, selle pikkus on kaks lehekülge.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea kolleeg! Sa ilmselt mäletad seda arutelu ja mäletad sedagi, mida rääkis komisjonis valitsuse esindaja. Tema nimelt heitis eelnõu autoritele ette, et eelarve on ebatäpne, ilmselt hakkavad Eestisse kolima kümned kui mitte sajad katastroofi tagajärgede likvideerijad lootuses saada seda 160 eurot jne. Aga sisulist arutelu meil ei toimunudki. Minu küsimus on järgmine. Sa väidad, et komisjon on nõus edaspidi nende inimeste probleemidega tegelema, ja samas räägid sellest, et valitsuse seisukoht ei ole kolme aastaga muutunud. Millal nende inimeste probleemide lahendamine võiks kõne alla tulla, millal ja kas on koalitsioon võimeline loobuma sellest, et seada siin esikohale kodakondsuse küsimus? Olgem ausad, asi on ju kodakondsuses.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Tõepoolest, üks tähelepanek, mida valitsuse esindaja mainis, on see, et kui me selle seaduse sellisel kujul vastu võtame, siis nende võimalike õigustatud isikute ring ei ole kindlaks määratud, need soodustused laieneksid ka nendele isikutele, kes otsustavad ühel hetkel siia kolida. Aga jutt ei olnud mitte sellest, et neid inimesi oleks sadu või tuhandeid, vaid lihtsalt juriidilisest aspektist. Selles mõttes pole võimalik väga täpselt kindlaks määrata, mis on selle eelnõu võimalik maksumus riigieelarvele. See oli see pool. Kui ma rääkisin nende inimeste konkreetsetest muredest, siis sotsiaalkomisjoni esimehena pidasin silmas eelkõige neid muresid, mis on tekkinud terviseprobleemidest. Me peame vaatama, et nad saaksid igakülgset ja võrdväärset abi Eesti sotsiaalsüsteemist ja tervishoiusüsteemist. Kui me räägime sellest eelnõust, siis siin on konkreetsete toetuste nimekiri, mida need isikud peaksid saama, ehk me räägime 160 euro ulatuses tervise taastamise toetusest, õigusest tasuta käia riigimuseumides ning laulu- ja tantsupidudel, õigusest tasuta tegelda harrastuskalapüügiga ja õigusest saada ühissõidukis riigisisel liinil 50% sõidusoodustust. Mis aga puudutab konkreetseid muresid, mis suures osas on seotud terviseega, siis tuleb nendesse isikutesse suhtuda väga tõsiselt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud esineja! Valitsus on väga selgelt selle eelnõu vastu ning toob välja rahamured ja muud probleemid. Teie siin puldis ütlesite, et koalitsioon ei ole vastu ja me põhimõtteliselt peaksime selle teemaga tegelema. Mida te arvate sellest, kui me vormistame selle Riigikogu otsuseks ja teeme valitsusele ettepaneku see eelnõu välja töötada? Võib-olla oleks veel parem, kui sotsiaalkomisjon teeks ise selle eelnõu. Kas see võiks niimoodi minna, miline on täpne plaan?

Margus Tsahkna

Komisjon seda täpset plaani ei arutanud, kuna meie päevakorras oli konkreetse eelnõuga tegelemine. Aga algatajate info kohaselt on Eestis 1300 inimest, kes jäävad välja okupat-

sioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse raamest. Kui neil on (ja suure tõenäosusega neil on) probleeme, mis tulenevad sellest tuumakatastroofist, mille tagajärgi neid likvideerima saadeti, ja kui tulevad ettepanekud nende teemadega edasi tegelda kas või Riigikogu otsuse näol, siis me kindlasti arutame neid väga tõsiselt. Täna päev on näidanud, et ei ole vahet, kas ettepaneku esitab opositsioon või koalitsioon, kui arutatakse Riigikogu otsust ettepaneku tegemiseks Vabariigi Valitsusele, siis võib siin saalis leida täiesti konsensusliku lahenduse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud ettekandja! Eelkõnelejalt Mihhail Stalnuhhinilt küsiti, kuidas Venemaa seda nendele inimestele kompenseerib. Ta jättis sellele küsimusele vastamata mingi krüptilise põhjendusega, millest mina aru ei saanud. Ma ei saanud aru sellest, miks ta ei tahtnud öelda, mida Venemaa teeb. Ma ei tea, kas komisjonis oli sellest juttu. Kas sina tead seda vastust? Kui tead, äkki sa ütled meile?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Ka valitsuse seisukohas väljendub põhimõte, et tegelikult peaks just nimelt see riik, kes on selle riigi õigusjärglane, kus see tuumakatastroof toimus (enamasti me räägime ju ühest konkreetsest juhtumist), nende inimeste eest hoolitsema, andma neile soodustusi või kuidagi korvama seda kahju, mis on tekitatud. Kui need inimesed praegu neid soodustusi ei saa, siis ma eeldan, et Venemaa poolt neid soodustusi, vähemalt sellisel kujul, nagu on Eestis ette nähtud okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seadusega, ette nähtud ei ole. Aga ma ei väida seda lõpliku tõena, kuna konkreetset seda küsimust sellisel kujul komisjonis arutlusel ei olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Mind hämmastab, et te nii rahulikult räägite inimestest, kes võtsid osa tuumakatastroofi tagajärge-

de likvideerimisest. Aga need inimesed on meie riigi maksumaksjad ja nad võivad loota riigi toetusele. Minu küsimus on seotud komisjoni tööga. Te ütlesite, et kuus kolleegi hääletasid vastu. Võib-olla nimetate, kes need olid.

Margus Tsahkna

Aitäh! Mis puudutab nimelist hääletust, siis ma ei hakka siin nimesid ette lugema. Sotsiaalkomisjon langetas sellise otsuse, häälte suhe oli selline ja see kõik vastab meie kodukorra reeglitele.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Margus Tsahkna! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Palun ette vabandust, kui ma liiga isiklikuks muutun! Mul on väga palju tuttavaid Tšernobõli veterane. Ühega neist on mul pikaajaline ja väga soe suhe, oleme peaaegu sõbrad. Hirmus on vaadata seda, kui ta särki üles tõstab ja oma arme näitab. Ma pole kellelgi teisel midagi sellist näinud, ta on üle elanud mitu operatsiooni ja siirdamist. Kuus maksab ta umbes 2000 krooni ravimite eest, nii vähe seetõttu, et ta ostab neid tavaliselt Venemaalt, kus need on odavamad.

Ta oli 21-aastane, kui ta Tšernobõlisse saadeti. Ta oli seal neli kuud. Tavaliselt me räägime omavahel teistest asjadest, aga kunagi aastaid tagasi küsisin tema käest, kas ta oleks sinna läinud, kui oleks teadnud, millega see lõpeb. Ta vastas mulle, et esimese pauguga ta ütleks, et ei, ei oleks läinud, aga kui mõtlema hakata, siis vahest oleks ta nüüd küll veidi ettevaatlikum, aga läheks, sest see oli kõige ilusam, mis ta elus on olnud. Ma imestasin selle peale, et kuidas nii. Tema ütles, et lapsi tal ei ole, aga kui ta käib mööda linna ja vaatab ringi, siis mõnikord tajub, et nende laste tervises, kes ümberringi jalutavad ja kes on terved, on tema panus, seal on väike tükike tema tervist.

Mul on kaks poega, enamikul teistki on lapsed. Minu pojad sündisid 1980. aastatel. Jumal tänatud, suuri probleeme nende tervisega ei ole. Kui ma aga kujutan ette, et poleks olnud neid mehi ja naisi, kes Tšernobõlis töötasid ...

Mis asi on radioaktiivne kiirgus, seda me teame tõenäoliselt kõik. Kuidas näeksid välja meie lapsed, kui need inimesed oleksid siis teadnud, millega tasutakse nende kangelaste eest tulevikus? Kui nad oleksid vältinud sinna sõitmist ja see kiirgus oleks levinud üle Euroopa? Ega see paik Eestist kaugel ei ole.

Arutatav eelnõu ei räägi rahast. 160 eurot aastas on umbes Tšernobõli veterani ühe kuu ravimite hind. Praegu on võimalus öelda aitäh nendele inimestele, kes maksid oma tervisega minu, teie ja igäihte laste tervise eest. Mingit rahaarvestust siin olema ei peaks.

Ma saan suurepäraselt aru, et iga fraktsioon arutab ja iga fraktsioon otsustab. Praegu vajutab saali vasak pool punasele nupule, saali parem pool vajutab rohelisele nupule, olenemata sellest, mida te mõtlete. Ma saan aru, et seda olukorda ei ole võimalik muuta. Te ei saa lihtsalt teisele nupule vajutada, te ei saa valida punast nuppu. Aga alati on võimalik mitte hääletada, alati on võimalik dialoogi jätkata, selle asemel et kõik otsad ära lõigata.

Keskerakonna fraktsiooni nimel võtan enne hääletamist üheminutilise vaheaja, andes teile võimaluse asi veel kord läbi mõelda. Aru saades, et teil on võimalik kas vajutada rohelist nuppu või viibida kuskil teises kohas, palun teid: jätkame seda dialoogi! Kui see ei õnnestu, siis võtame seda minutit vaikimisminutina. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Eesti Keskerakonna fraktsioon palub üheminutilist vaheajaga. Taotlusele on alla kirjutanud Kadri Simson. Üks minut vaheajaga, jätkame kell 12.29.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Jätkame istungit. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Me valmistume hääletuseks.

Panen hääletusele sotsiaalkomisjoni ettepaneku tuumakatastroofi piirkonda saadetud isiku seaduse eelnõu 29 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

48 on poolt, vastu on 33 ja erapooletuid on 2. Ettepanek leidis toetust. Eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 6.)

5. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (33 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Viies päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun kõnetooli Riigikogu liikme Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid siin saalis ja need kolleegid, kes kuulavad, vaatavad ja jälgivad istungit oma kabinetis! Kõneks tuleva eelnõu puhul on mul ühtepidi väga hea ja kerge esineda, sest siin saalis esindatud erakonnad peaksid seda eelnõu kindlasti toetama. Nad peaksid seda eelnõu toetama sellepärast, et see eelnõu toetab neid põhiprintsiipe, mida need erakonnad on oma valijatele lubanud. Kindlasti meeldib see eelnõu, kui temast saab seadus, ka kõikidele valijatele, kõikidele Eesti inimestele.

Eelnõu käsitleb elektriaktsiisi alandamist 2013. aastast. Miks peaks see eelnõu meeldima näiteks kolleegidele IRL-ist? IRL on lubanud ja deklareerinud, et ta võitleb kodukulude alandamise eest. See eelnõu alandab keskmise Eesti kodu kulutusi alates 2013. aastast 15 euro võrra. Kogu riigile läheb see eelnõu maksma 24 miljonit eurot. Aga ma mäletan, et 17 miljonit eurot läks riigile maksma kodualuse maa maksu kaotamine. Niipalju numbritest ja sellest, miks see eelnõu peaks eriti meeldima kolleegidele IRL-ist. Me ju läheme seda rada, et alandame kodukulusid. Kas kõik kuulsid, et me alandame selle eelnõuga kodukulusid? Kindlasti meeldib see eelnõu ka reformaritele, sest nad on rääkinud, et nad alandavad makse, nad on olnud kõige rohkem makse alandav erakond Eestis läbi aegade, seda kõigi nende kümne aasta jooksul, mis nad võimul on olnud, ainult viimasel viiel aastal on nad kogu aeg makse tõstnud. Teeme nüüd ühe korra seda, et alandame! Tulge kaasa selle seaduseelnõuga, kallid kolleegid Reformierakonnast! Kindlasti meeldib see eelnõu väga ka sotsidele! Sellepärast, et sotsid andsid eile menetlusele analoogilise eelnõu, nad täiendasid seda. Nemad hääletavad poolt. Keskerakond hääle-

tab kindlasti poolt, sest Keskerakond on nii ostanud ja kes poolt ei hääleta, need visatakse välja meie fraktsioonist ja parteist ka. Meil on vastu hääletades teistega võrreldes kõige suurem risk, sest teiste erakondade põhikirjas selliseid paragrahve ei ole. Nii et väga tore oleks, kui te tuleksite selle asjaga kaasa.

See oli sissejuhatus. Nii et pidage, kallid kolleegid, põhimõtetest kinni ja kuulake, millest see eelnõu räägib. Eelnõu räägib sellest, et 2013. aasta 1. jaanuarist tuleks elektrienergia aktsiis viia Euroopa Liidus kehtestatud minimaalmäärani, st ühe euroniga megavatt-tunni eest.

Nüüd räägin eelnõu sisust ja võrdlevast analüüsist. Eelnõu §-s 1 muudetakse alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse § 66 lõiget 12 ning kehtestatakse elektrienergia aktsiisimääraks 1 euro ühe megavatt-tunni elektrienergia kohta. Kehtiva seaduse alusel on Eestis elektriaktsiisi määraks 4,47 eurot, mis ületab Euroopa Liidu alammäära üle nelja korra. Eelnõu §-s 2 määratakse eelnõu seadusena jõustumise tähtajaks 1. jaanuar 2013. Nii et meil on väga pikalt aega seda ette valmistada.

Nüüd terminoloogiast ja vastavusest Euroopa Liidu õigusele. Mingeid uusi termineid kasutusele ei tule ning see eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele ja Eesti Vabariigi põhiseadusele.

Järgmiseks räägin seaduse mõjust ja rakendamiseks vajalikest kulutustest. 2010. aasta 1. aprillist on Eestis suurtarbijad, kelle aastane tarbimismaht on suurem kui kaks gigavatt-tundi, kohustatud ostma elektrit elektribörsilt. Majandusministeeriumi andmetel on elektri hind avatud turu tingimustes olnud keskmiselt 46 eurot megavatt-tunni eest, mis on ligi 50% kõrgem kui Narva Elektriamaadest tuleva elektri reguleeritud hind. Alates 1. jaanuarist 2013 avaneb elektriturg Eestis kogu ulatuses, mis tähendab, et ka väiketootjad ning kodutarbijad peavad ostma elektrit börsihinnaga.

Nüüd mõjust tarbijatele. Ma sissejuhatuses juba ütlesin, et keskmine tarbija võidab Eestis aastas 15 eurot, kilovatt-tund odavneks 0,42 euro senti.

Mõjust riigieelarvele. Seaduseelnõu vähendab elektriaktsiisi riigieelarvesse laekumist. 2011. aasta riigieelarves prognoositakse elektriaktsiisi laekumiseks sellel aastal 31 miljonit eurot. Elektri hinna tõustes kodutarbijate tarbi-

mine tõenäoliselt pigem väheneb või jääb samaks. Elektriaktsiisi muutmise korral väheneks aktsiisi laekumine riigieelarvesse 24 miljoni euro ulatuses. Samas suureneb elektri hinna tõusu tõttu käibemaksu laekumine riigieelarvesse. Elektrienergia kogutarve 2009. aastal oli ligi 8 teravatt-tundi, sellest kolmandiku ehk 2,6 teravatt-tundi tarvitavad suurtarbijad, kes ostavad juba praegu elektrienergiat elektribörsilt kõrgema hinnaga. Ülejäänud 5,4 teravatt-tunni hind tõuseb 2013. aastal, mistõttu suureneb sealt laekuv käibemaks. Prognoosi kohaselt suureneb käibemaks 0,25 euro senti kilovatt-tunni kohta ehk 2,5 eurot megavatt-tunni kohta ning 2,5 miljoni eurot teravatt-tunni kohta. Seega laekub riigieelarvesse käibemaksu täiendavalt 13,5 miljoni eurot. Kokku väheneb elektriaktsiisi laekumine riigieelarvesse 24 miljoni euro võrra. Käibemaksu laekumine katab sellest 13,5 miljoni eurot. Ülejäänud laekumise vähenemist, 10,5 miljoni eurot, on võimalik arvestada 2013. aasta riigieelarve koostamisel. Kuidas arvestada? Kui praegu on megavatt-tunni tootmise omahind alla 30 euro ja turul maksab see üle 45 euro, siis ülejäämisel aastal hakkab Eesti Energia praeguste megakasumitega võrreldes veel suuremat kasumit teenima, sealt on võimalik see kümme-kond miljoni eurot dividendidena välja võtta ja ei teki mingit muret.

Nii et mõelge! Sissejuhatus oli emotsionaalne, aga kui arve vaadata, siis on näha, et tegelikult tasub selle eelnõuga kaasa tulla. Me teeksime kõikidele koduomanikele kingituse, see ei ole küll suur, aga ikkagi 15 eurot. See on tuntav raha, selle eest saab endale mitu kerget einet lubada. Tõesti, reformarid, me alandame maksu! Teie eestvedamisel ja toel on elektriaktsiisi ja elektri käibemaksu tõstetud. Me oleme elektri hinda, kui me vaatame 2013. aastani, viie aasta jooksul tõstnud üle kahe korra. Nii et mõelge!

Tulen veel korra tagasi selle juurde, et koalitsioonierakonnad, jätke, nagu Stalnuhhin ütles, hääletamata ja arutame seda eelnõu edasi. See ei ole mingisugune populistlik ega totter teema, vaid heatahtlik ja kõigile meeldiv asi. Nii et ärge seda eelnõu täna välja hääletagem! Ma vaatan, et härra Sõerd on väga tõsine. Temal on muidugi selles mõttes lihtsam, et ta on Reformierakonnas nii vähe olnud, et ta ei pea selle maksualandamise asjaga kaasa

minema. Aga ikkagi, tulge kaasa ja teeme ära, arutame seda eelnõu edasi, arutame nagu parlament. Nagu president siin rääkis, ärge olgem erakonna kummitemplid, ärge olgem fraktsiooni kummitemplid. Mina näiteks julgen küll öelda, et kui on väga hea ettepanek, siis ükskõik, kuidas meil otsustatakse, mina hääletan siin saalis oma südametunnistuse ja mõistuse järgi. Tehke teie ka seda! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kadri Simson, teie küsimus, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud eelnõu kaitsja! Mul on teile selline küsimus. Enam-vähem avalikult on teada, et kui elektriturust 1. jaanuarist 2013 avatakse, siis on kodutarbijail oodata hinnatõusu. Konservatiivse seisukoha järgi on see hinnatõus 30%, on kostnud ka 40% ja 50%-seid hinnatõusuprognose. Kuidas Riigikogu teada saab, milline hinnatõus siis kodutarbijaid vähem kui poolteise aasta pärast ees ootab? Millised on teised viisid seda tõusu pehmedada?

Lembit Kaljuvee

Aitäh küsimast! Küsimuse teisele poolele vastates ütlen, et Riigikogu saab elektri hinda mõjutada maksude kaudu. Me teame, et elektri tarbijahinnast peaaegu kolmandiku moodustavad maksud. Me saame muuta elektri käibemaksu, luua siin erinevusi nii kodutarbijatele kui ka ettevõtjatele. Kodutarbijatele saame luua erinevusi käibemaksu osas, kui me tahame elektri hinda alandada. Teine asi on seesama ettepanek aktsiisi kohta, kolmas asi on taastuvenergiatasud. Need kolm maksu tõstavad otseselt elektri hinda. Peale selle teame, et Eestis kuulub elektrit tootev ja ülekandev ettevõtte praegu sada protsenti Eesti riigile. Majandusministeeriumi, selle ettevõtte n-ö omaniku tahte abil on võimalik ka elektri hinda ühele või teisele poole suunata. Viimastel aastatel on seda kahjuks ülespoole suunatud. Omaniku tahe on olnud selline, et elekter oleks tarbijatele kallis, sellepärast on hind ka tõusnud. Muidugi, see, milles me kaasa rääkida ei saa, on turuhind. Me peame tõesti hakkama turult ostma, aga me ka müüme turule. Eesti on selles mõttes heas olukorras, et me ka toodame. Kui elekter on turul kallis, siis Eesti Energia, kui ta turule müüb, saab kasu ja seda kasu me saame

siin saalis jagada. Küsimuse esimene pool läks mul juba meelest ära.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Koha pealt hüütud küsimustele me siin ei vasta. Enn Eesmaa, palun, järgmine küsimus!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud kõneleja! Väga sageli saab võrdlustes pilt selgemaks ja teinekord selgub ka tõde. Euroopa Liidus kasutavad elektrienergia maksustamisel alammäära õige mitmed riigid, nende hulgas Läti ja Leedu, kelle elatustase on statistilistel andmetel meie omast nigelam. Mis sa arvad, ehk oled ka ise seda uurinud, kas lätlased ja leedulased peavad oma mitte just kõige parema majandusseisu põhjuseks selle alammäära kasutamist, või on asi selles, et hoolimata suhteliselt nigelast majandusseisust püütakse inimestele vastu tulla ja selles üliolulises sektoris anda nendele natukene rohkem hõlpu?

Lembit Kaljuvee

Mis puudutab elektrienergia hinda ühes või teises riigis ja sealset elatustaset, siis tegelikult mõjutab elektrienergia hind väga suurel määral elatustaset ja riigi majanduse käekäiku. Tänapäeval on tootmine energiamahukas ja kui elektrienergia hind on kõrge, siis investor jälgib seda ning teeb selle põhjal ka otsused. Eesti, Läti ja Leedu on väga erinevas olukorras. Meie oleme siin saalis võidelnud selle eest, et meil oleks oma elektrienergia, et me suudaksime ka oma maksimaalvajaduse ära katta. Läti ja Leedu seda ei suuda. Tõesti, vaadates nende valitsuste käitumist elektri hinnaga, siis näeme, et nad on käitunud vastupidi meile, nad on oma tarbijatele vastu tulnud ega koorma elektrit maksudega, nagu meie oleme seda viimastel aastatel usinasti teinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Mul on, esineja, sulle selline küsimus. Kuna sinu poolt vaadates saali parem pool ei esita ühtegi küsimust, neid see teema ei huvita, siis võib-olla paremerakondadel ja valitsuskoalitsioonil ei olegi huvi, et elektri hind

võiks madalam olla? Kas sul sellist muljet pole jäänud, vana elektritegija?

Lembit Kaljuvee

Ma ei oska öelda, mida need erakonnad mõtleavad, aga ma näen, kuidas nad käituvad. Käitumine on küll olnud selline, et tehakse väga palju selleks, et elektri hind oleks kõrge. Kahjuks on see nii ja siia maani ei ole me saanud sinna midagi parata. Aga järsku nad muudavad oma meelt? Mina küll ei ole lootust kaotanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Aitäh! Ma muidugi ei reageeri kolleeg Lengi märkusele, ärgu ta seda lootkugi! Aga ma küsin sinu käest, sest Kadri Simsoni küsimus jäi ju vastuseta. Sain pragada, kui ma sulle seda meelde tuletasin. Kust Riigikogu teada saab, kui palju elektri hind tõuseb, kas 20%, 30%, 50% või 60%? Kui palju see siis kerkib ja kust me seda teada saame?

Lembit Kaljuvee

Kust me teada saame? Meil on olemas Statistikaamet. Ma arvan, et 2013. aasta 1. veebruaril me saame teada, kui palju on elektri hind tõusnud. Vaadates neid prognoose, mida praegu tehakse, ametlikult on ju välja öeldud, et hinnatõus on vähemalt 15% või 30%, pean oma kogemusest lähtudes ja vaadates, mis ümberringi toimub, ütleva, et hinnatõus tuleb suurem. Selles olen ma täiesti veendunud. Aga milline see täpselt tuleb, seda saame teada siis, kui see on toimunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Esinejale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Lembit Kaljuvee! Ma palun kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi! Igaks juhuks tuletan meelde, kuigi meil on istungi lõpuni aega kaheksa minutit, me kuulame ettekande ära. Selleks on aega kuni 20 minutit.

Aivar Sõerd

Aitäh selle lahkuse eest, austatud juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas eelnõu nr 33 12. septembril. Samal päeval oli päevakorras ka majandusprognoosi arutelu.

Nii nagu kogu maailma, nii on ka meie rahanduse seis üsna tõsine, nii et minul riigi rahanduse arutamise kontekstis naljatuju ei ole.

Vabariigi Valitsus eelnõu ei toetanud. Valitsuse seisukoht oli üsna lühike, aga see-eest väga sisuline. Valitsus leiab, et elektrituru täieliku avanemisega kaasnevat hinnatõusu ei ole õige maandada elektriaktsiisi vähendamise, sest hinnatõus ei ole seotud maksustamisega. Maksupoliitikat ei ole õige kasutada hindade reguleerimise mehhanismina. Valitsus ei pea seda õigeks ega võimalikuks, arvestades, et aktsiisiga maksustamine teenib nii keskkonnakaitse kui ka eelarve täitmise eesmärke. Väga lühidalt ja sisukalt on siin kogu asi ära räägitud.

Komisjonis oli arutelu juures ka rahandusminister Jürgen Ligi. Eelnõu tutvustas Keskerakonna fraktsiooni liige Kalev Kallo. Küsimusi palju ei olnud. Üks küsimus oli, selle eistas siinkõneleja. Nagu eelkõneleja rääkis, tähendab eelnõu riigieelarve tulude vähenemist 24 miljoni euro võrra. Ma täpsustasin seda Rahandusministeeriumis. Tegelikult on mõju 26 miljonit eurot. Ma küsisin, kust leitakse sellele katteallikas. Sellele küsimusele ma vastust ei saanud. Rohkem küsimusi ei olnud. Minister seletas natuke põhjalikumalt maksustamisepõhimõtteid, ta viitas ka Euroopa Liidu rahandusministrite nõukogus Ecofinis toimunud aruteludele, kus on saavutatud konsensus, et energiamaksudega ei mängita ja neid praegu ei alandata.

Mis puudutab elektriaktsiisi, siis selle osatähtsus elektri hinnas on üsna väike. Praegu on see 4,4%. Selle vähendamine ühe euroni megavatt-tunnilt tähendaks, et elektriaktsiisi osatähtsus väheneb 4,4%-st 1%-ni. Võite ise arvutada, kui suur mõju siit elektri hinnale tuleb. See ei ole märkimisväärne.

Ma tahan täpsustada ka seda, mida eelkõneleja rääkis. Seletuskirjas viidatakse, just nagu oleks käibemaks katteallikas. Eelnõu ei suurenda mitte kuidagi käibemaksutuluseid riigieelarves, pigem vähendab neid. Olen endiselt sellel seisukohal, mida ma ka komisjonis väljendasin, et selles osas on seletuskiri eksitav.

Komisjon langetas otsuse võtta eelnõu päevakorda 20. septembril (selles küsimuses oli komisjonis konsensus) ja teine ettepanek oli lükata eelnõu esimesel lugemisel tagasi (selle

poolt oli 5 ja vastu 3 komisjoni liiget, erapooletuid ei olnud). Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Te ei olnud oma ettekandes päris korrektne. Keskerakonna algatatud elektriaktsiisi alandamise eelnõul on kate olemas. Nimelt, kui elektrienergia hind 1. jaanuarist 2013 tõuseb 30%, siis hakkab riik sellelt elektri hinna tõusult väga suurt tulu teenima. Ta saab hinnatõusu tõttu märksa rohkem käibemaksu, kui ta seni elektri pealt on saanud. Kas te tutvustaksite meile, milliseid summasid teenib riigieelarve elektri hinna tõusu tõttu teie arvates lisaks? Siin ongi ju see põhjus, miks valitsusele elektri hinna tõus meeldib, sest eelarvesse tuleb rohkem raha. Kui palju planeeritakse käibemaksulaekumiste suurenemist 1. jaanuarist 2013, kui elektri hind tõuseb 30%, nagu Rahandusministeerium on pakkunud?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Veel kord: ma ei saanud komisjonis vastust küsimusele, kust see konkreetne eelnõu leiab katteallika, kuna elektrituru täielik avanemine ja sellest tulenev prognoositav hinnatõus ning ka käibemaksulaekumiste kasv ei puuduta teie eelnõu, sest teie eelnõu lisaks aktsiisile ju vähendab ka käibemaksulaekumisi, mitte ei suurenda. Aktsiis väheneb 26 miljoni euro võrra, lisaks tuleb veel käibemaksulaekumiste vähenemine. See on näiteks sama suurusjärg, mida taotletakse õpetajate palga tõusuks. Sellele summale ei ole teil ju katteallikat pakkuda. Kui teie jaoks tähendavad eelarvetulud mingit riigieelarve seletuskirja lehekülge 147, siis minu arvamus on, et see on oluline summa riigieelarves ja aktsiisi langetamise tagajärjel sellest summast loobuda ei ole õige. Pealegi ei oska me prognoosida, kui palju aktsiisi langetamine elektri hinda mõjutab, sest elektri hinna prognoos sõltub sellest, kui suur on elektrituru maht, kuidas toimivad põhivõrguühendused, kuidas Põhja- maade või kolmandate riikide energiatootjad siia elektrienergiat tarnivad ja paljudest muudest teguritest. Aga käibemaksu kohta ma oskan vastata. Suurusjärgus 12 miljonit eurot on

käibemaksusumma, mida on arvestatud ka Rahandusministeeriumi viimases majandusprognoosis.

Istungi lõpp kell 13.00.
Istungi kestus 3 tundi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kahjuks ei jõua me praegu rohkem seda päevakorrapunkti käsitleda. Päevakorrapunkt jääb pooleli ja selle käsitlemine jätkub homsel istungil. Suur tänu kõikidele! Kena päeva jätku!

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 21. september 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Vaesusest lastega peredes
2. Eesti Postiga toimuvast
3. Riigi abist Eesti Energiale
4. Avalikust teenistusest
5. Ühistranspordi korraldamisest ja rahastamisest
6. Energiasäästust
7. Inimarengu aruandest
8. Pensionidest

Istungi rakendamine

1. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivse seaduse muutmise seaduse eelnõu (33 SE) esimese lugemise jätkamine

2. Äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (75 SE) esimene lugemine

3. Avaliku teenistuse seaduse § 108 muutmise seaduse eelnõu (71 SE) esimene lugemine

4. Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu (54 SE) teine lugemine

5. Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (64 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja ministrid! Alustame tänast infotundi. Palun, kõigepealt kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 37 Riigikogu liiget, puudub 64.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, justiitsminister Kristen Michal ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts.

1. Vaesusest lastega peredes

Esimees Ene Ergma

Alustame küsimustega. Head kolleegid, kuna täna on küllalt palju registreeritud küsimusi, siis lepime kokku, et kaks kohapeal registreeritud küsimust. Esimene küsimus on kolleeg Heljo Pikhofilt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Austatud peaminister! Värskes inimarengu aruandes märgitakse, et Eesti on küll väga mahukate rahaeralduste abil toetanud noorte perede soovi lapsi saada, kuid pole märkimisväärselt parandanud perede võimalusi oma lapsed Eestis üles kasvatada. Samas on väljaränne kõige intensiivsem just noorte seas. "Ainuüksi Tallinnas loobus ligi 200 10. klassi jõudnud õpilast gümnaasiumiharidusest. Enim viivad koolist noori ära sotsiaalsed ja majanduslikud põhjused," kirjutab tänane Eesti Päevaleht. Teine vaesus ja hirm, et ei suudeta lastele täisväärtuslikku lapsepõlve pakkuda ja korralikku haridust anda, sunnib noori lastega peresid Eestist lahkuma. Minu küsimus on: mida on valitsusel kavas teha, et leevendada vaesust lastega peredes?

Andrus Ansip

Aitäh! Kui ilmus järjekordne inimarengu aruanne ja ma seda mõnuga lugesin, ütles keegi minu kohta, et Ansip on nagu maias poiss kommipoes, kui ta inimarengu aruannet näeb. Ma olen selle aruande sõna-sõnalt, rida-realt, lehekülj-leheküljelt läbi lugenud ja leian, et seda on isegi kuidagi ebameeldiv lugeda, sest see on ülistuslaul Eestile, tahaks juba rohkem kriitikat saada. Ei ole nagu väga minu moodi, aga nii ta paraku on. Võrreldes kunagiste saatusekaaslastega, aga võrreldes ka oma Balti kaaslastega, on Eestil läinud ikka väga hästi. Kui te räägite väljarändest, siis loomulikult, jah, see on probleem, et Eestist rännatakse ma-

janduslikel põhjustel välja, aga saatusekaaslastega võrreldes oleme meie suutnud oma inimesi kõige paremini kodus hoida.

Ka vaesus on kindlasti probleem. Aga jälle ma tahaksin tunnustada auväärt Riigikogu selle eest, et Riigikogu on aidanud eelarveid kinnitades, seadusi vastu võttes vaesust Eestis märkimisväärselt vähendada. Ma julgen veel kord kinnitada, et suhteline vaesus on Eestis viimase kümne aasta jooksul märgatavalt vähenenud. Ka tulude jaotamise ebahühtlus on viimase kümne aasta jooksul Eestis märgatavalt vähenenud. 2000. aastal oli meil 20% ülemise ja alumise tulusaajate grupi tulude erinevus 6,3-kordne ja praegu on see 5-kordne, mis on täpselt Euroopa Liidu keskmine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, esimene täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! 2010. aasta mais avaldatud OECD põhjalik Eesti sotsiaalprogrammide analüüs näitas, et vähene raha, mida sotsiaaltoetusteks eraldatakse, jõuab tõeliste abivajajate asemel hoopis päris heal järjel olevate inimeste taskusse. Kogu perede toetuseks jagatavast maksumaksja rahast läheb viiele rikkaimale inimeste grupile tervelt 59%, samal ajal näitab statistika, et suurem osa lapsi kasvab just viies vaesemas grupis. Järjepanu on ohvriks toodud 450-kroonine koolitoetus õppeaasta algul, isa või ema maksuvaba tulu esimese lapse pealt, vanema õppelaenu osaline kustutamise, haige lapse hooldamise hüvitis, haigusraha kärbiti 100%-lt 80%-le. Minu küsimus on selline: millal jõuab kätte see aeg, kui valitsuserakonnad hakkavad märkama vaesust väga paljudes peredes ja asuvad kärbeta asemel lastega peresid toetama?

Andrus Ansip

Aitäh! Julgen kinnitada, et valitsuserakonnad on kindlasti märganud, et vaesus on Eestis probleem. Ma usun, et ka need opositsiooni-erakondade liikmed, kes on viimastel aastatel riigieelarvete poolt hääletanud, on märganud, et Eestis on vaesusprobleem ja et riigieelarved aitavad seda probleemi väga tõhusalt lahendada. Statistika kinnitab meile ühemõtteliselt, et kui varasematel aastatel on sotsiaalsed siir-

ded aidanud vaesust vähendada tavaliselt 9,1–9,2 protsendipunkti, siis kriisiajal – pean silmas 2009. aastat, selle kohta on statistilised andmed olemas – oli see vähendamise 13,8 protsendipunkti. Seega iseäranis kriisiajal on Eestis loetud iga senti, mida on sotsiaalsetel eesmärkidel kasutatud, ja me saame tõepoolest öelda, et seda raha, mis meie käsutuses on olnud, oleme kriisi ajal kasutanud märksa efektiivsemalt kui enne kriisi. Ja tuleb öelda, et ka seda raha on olnud rohkem. Vaatamata sellele, et kriisis tulud vähenevad, on meil kriisiajal olnud sotsiaalseteks vajadusteks rohkem raha kasutada kui buumi aastatel. Sotsiaalkaitsekulud suurenesid tavapäraselt 12-13%-lt SKT-s 2009. aastal 19,8%-le. Valitsusektori kulutused tervishoiule ja sotsiaalkaitsele protsendina kogukuludest kasvasid 39%-lt, mis nad olid näiteks 2002. aastal, aga 40% lähedal on nad kogu aeg olnud, 2009. aastal 47%-le. Nii et trend on hea.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, teine täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Ma juhin tähelepanu sellele, et eelmises Riigikogu koosseisus esitasid sotsiaaldemokraadid eelnõu, kus nad soovisid vanemahüvitise lae tuua kolmekordselt keskmiselt palgalt alla kahele ja selle raha eest suurendada üksikvanema lapse toetust. Üksikvanema lapse toetus on püsinud muutumatuna üle kümne aasta, see on 19 eurot, ja selle raha eest oleks saanud seda suurendada. Üksikvanemaga lapsed elavad ka kõige suuremas vaesuses, 38% neist. Kui siit edasi minna, siis sotsiaaldemokraadid on esitanud Riigikogu menetlusse eelnõu, millega soovitakse lapsetoetust kolmekordistada, see tähendab suurendada 19 eurolt ligi 60 eurole. See eelnõu läbis kevadel esimese lugemise. Kui ma nüüd sügisel olen aga püüdnud seda eelnõu kaks korda sotsiaalkomisjonis päevakorda panna, siis on valitsuserakonnad nagu üks mees sellele vastu olnud. Nagu ma aru saan, siis ...

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Heljo Pikhof

... lapsetoetuse suurendamine polegi valitsuserakondadel päevakorral. Küsimus on selline: härra peaminister, mida te ostaksite lapsele 19 euro eest?

Andrus Ansip

Mis ma nüüd kosten selle asja peale? Küll oleks kurb, kui tal ainult see 19 eurot olekski, aga kui see ka kolmega korrutada, ega siis kurbust väga palju vähem ei ole. Ma kostaksin teie küsimuse või pika sissejuhatuse peale sedasi, et riigi raha kasutamise efektiivsus suurenes hüppeliselt pärast seda, kui sotsiaaldemokraadid koalitsioonist lahkusid. See on fakt, mida kinnitab ka statistika. Ka inimarengu aruandes on Eestile korduvalt ette heidetud, et meie sotsiaalkulutuste osatähtsus protsendina SKT-st jääb alla Euroopa Liidu keskmisele tasemele. Mina heidaksin inimarengu aruandele ette näiteks seda, et nad ei ole välja toonud, kui efektiivselt on Eestis neid vahendeid siiski sotsiaalprobleemide lahendamiseks kasutatud. Aga kui me oleksime läinud seda teed, mida sotsiaaldemokraadid pakkusid – mul on näiteks viimane Ivari Padari allkirjaga dokument, mille ta valitsusele esitas, täna siin osaliselt kaasas, see on eelarve strateegia –, siis oleks valitsussektor pidanud olema meil käesoleval aastal 16,746 miljardi krooniga miinuses, defitsiidis ja sotsiaalkindlustusfondide defitsiit oleks olnud 13,6 miljardit krooni. Ehk siis Kreeka probleemid oleksid meil siin kohapeal kõige ehedamal kujul olemas olnud, me ei oleks pidanud kaugelt hakkama uurima, milles need probleemid täpselt seisnevad.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Marika Tuus! Heljo Pikhof, meil on olnud heaks tavaks, et on põhiküsimus ja kaks täpsustavat küsimust. Palun siis protseduuriline küsimus!

Heljo Pikhof

Ma soovin, et peaminister vastaks küsimusele, aga mitte ei räägiks sellelt paberilt, mille ta on kaasa võtnud, ja seda, millele talle meeldib vastata.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Ma arvan, et peaminister kuulis küsimust. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud peaminister! Täna nimetatud OECD analüüs tõi ju vaesusprobleemi eraldi välja ja ohutegurid, et vaesus Eestis kasvab, on praegu ikkagi täiesti olemas. Me teame, et meie reaalpalk on juba enam kui kaks ja pool aastat järjest langenud, inflatsioon on olnud pikka aega Euroopa suurim. Kui me vaatame vaesuse aspektist, siis toimetulekutoetuste maksimine on mitmekordistunud, nelja aastaga on meil kolmekordistunud alla vaespiiri elavate inimeste arv. Kas need kõik ei ole teie meelet ohutegurid, et vaesus võib võtta veelgi suurema ulatuse?

Andrus Ansip

Aitäh! Viimased trendid, kui me võrdleme selle aasta esimest poolaastat möödunud aasta esimese poolaastaga, kinnitavad seda, et ka absoluutses vaesuses elavate inimeste arv väheneb. Aga kui rääkida suhtelisest vaesusest, siis Euroopa Liidus on viimase kümne aasta jooksul olnud ainult üks riik, kus tulude jaotamise ebavõrdsus on vähenenud, ja see riik on Eesti. On veel kaks riiki, kus vähenemine on olnud marginaalne, aga kõigis ülejäänud 24 riigis on tulude jaotamise ebavõrdsus suurenenud, kaasa arvatud meie põhjanaabrite juures. Seega ei vasta tõele, et meil tuleb pidevalt vaeseid juurde, rikkad muutuvad rikkamaks ja vaesed muutuvad vaesemaks. Tõsi on see, et absoluutses vaesuses elavate inimeste osatähtsus kriisiajal muidugi suurenes, aga raske oleks ka oodata, et kriisis, kus õnnetus tabab pea kõiki, üldine rikkus suureneks, see oleks täiesti ebaloogiline. Kriis sellepärast kriis ongi, et on halb. Mina näen tulevikku suhteliselt heades toonides. Kui rääkida laste suhtelisest vaesusest, siis Eesti asub selles osas täpselt Euroopa Liidu keskel, meist ühele poole jääb 13 riiki ja teisele poole samuti 13. Meil pole põhjust kedagi õpetama hakata ja tõtt-öelda ei ole meil nagu ka põhjust väga häbeneneda seda kohta, kus me võrdluses Euroopa Liidu teiste riikidega asetseme. Aga loomulikult on probleem olemas, valitsus on probleemiga kogu aeg tegelnud ja kordan veel kord, ka Riigikogu, vähemalt need liikmed, kes on eelarve

poolt hääletanud, on sellega teadlikult tegelenud.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Mul on teile üks soovitus. Kui te täna õhtul koju lähete ja jääb üks hetk aega – aega paistab teil olevat, kui te olete aruande läbi lugenud –, siis võtke tänane stenogramm välja ja lugege seda õhtul kodus veel kord. Öelge mulle, kuidas saab majanduslik kihistumine Eestis väheneda, kui viimase kolme aastaga on alla vaesuspiiri elavate inimeste arv kolmekordistunud, hinnad on länud 30% kallimaks, palgad on kuni 30% vähenenud ja 380 000 pensionäri Eestis ei mäleta enam pensionitõusu, nad ei jõua hindadele järele? Ja te räägite, et majanduslik ebavõrdsus on vähenenud! No kuidas see saab nii olla?

Andrus Ansip

Aitäh! Mul on teilegi sama soovitus: kui te õhtul koju lähete, võtke stenogramm ja lugege seda mõttega! Ja siis veel seesama soovitus, mille ma andsin ka eelmises infotunnis: külastage Statistikaameti kodulehekülge, juurelge nende andmete üle! Ma soovitan teil tungivalt leida ka see aeg, et läbi lugeda inimarengu aruanne, ja te saate teada, kuidas see on osutunud võimalikuks.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Eesti Postiga toimuvast

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Kadri Simsonilt majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister Parts! Minu küsimus puudutab kahe eraettevõtte ehk siis Ekspress Grupi ja Eesti Meedia kevadel sõlmitud eellepingut riigiettevõttega Eesti Post. Kokkuleppe sõnastus oli selline, et Eesti Post ostab nende eraettevõtete omanduses oleva

AS-i Express Post. Sellele eellepingule pani nüüd veto Konkurentsiamet, öeldes, et nende meelest ei tohiks selline liitumine toimuda. Ilmselgelt pidi sellisel eellepingul olema ka teie heakskiit. Kas te oskate selgitada, kui kaks aastat tagasi otsustati Eesti postiturg avada, mis põhjusel te siis sel kevadel andsite sellisele äritehingule oma heakskiidu?

Juhan Parts

Aitäh! Põhimõtteliselt ma arvan siinamaani, et Eesti Post ja Express Post kopeerivad teineteist, kopeerivad postikandevõrku ja tegelikult kahjustavad kõige rohkem tarbijat. See on see probleem! Samas näitab see juhtum üsna kujundlikult, et Konkurentsiamet on sõltumatu, teeb oma sõltumatu majandusotsuse oma selgete argumentidega. Ma arvan, et see on antud olukorras väga oluline kinnitus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! On ilmselge, et eraettevõtte soovib vabaneda AS-ist Express Post, mille käive on vähenenud. Ajakirjandusest on näha, et esialgu püüti seda ettevõtet maha müüa näiteks Itella korporatsiooni ettevõttele Soomes, kes aga ütles, et hind on liiga kõrge. Miks Eesti riigiettevõtte oli valmis sellist ettevõtet nii kõrge hinnaga ostma?

Juhan Parts

Aitäh! Ei oska kommenteerida postiturul konkureeriva ettevõtte Itella seisukohta, aga detailidesse minemata võib öelda, et Eesti Posti poolt vaadatuna oleks see investering sellel hinnatasemel, millega Express Posti puhul kokku lepiti, tasunud end 5–7 aastaga.

Igaks juhuks veel kord taustast. Jutt käib sellest, et Express Post on mõneti nagu ajalehtede laialikande tsehh, mis iseenesest ei taotle kasumit, ja nendes linnades, kus Express Post ajalehti veab, te näete sellist olukorda, et kell 6.50 tuleb Express Posti kirjakandja ja 6.55 tuleb Eesti Posti töötaja, kes toob kohale reklaammaterjalid ja mõned järelejäänud lihtkirjad. Te saate isegi aru, et see on umbes analoogne olukord, nagu meil mõned aastad tagasi oli prügiveol, kus üht tänavat teenindas korra-

ga kolm prügiautot, igäüks noppis ühe prügikasti ja sõitis siis järgmise krundi juurde. Sellise majandusliku ebaökonoomsuse maksab kinni tarbija. Kõnealusel juhul on tegelikult postiettevõtete turul sama olukord.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Te mainisite, et Express Post ei taotle kasumit, vaid kannab laiali ajakirjandusväljaandeid. Sel juhul on küsimus ju tegelikult ka Eesti Posti rollis. Väga paljudes riikides nähakse ühe riigile olulise infrastruktuurina seda, et post jõuab ka väljapoole tõmbekeskusi, on kättesaadav ka metsakülades. Kas teie meelest on õige, et Eesti Post näeb ennast ainult kasumit teeniva ettevõttena ega pea oluliseks postiteenuse kättesaadavust hajaasumites?

Juhan Parts

Need kaks asja ei tohi teineteist välistada. Eesti Post peab olema kasumlik, isetasuv ettevõtte, kuid tänaste Eesti seaduste ja sõlmitud avalike kokkulepete alusel on Eesti Post ka universaalse postiteenuse osutaja. See on see teenus, millest te räägite, et igasse külla jõuaksid lehed, kirjad ja muud saadetised täpselt nende päevade jooksul, mis on ette nähtud Eesti postiseaduses ja Euroopa Liidu universaalse postiteenuse standardis. Selleks, et universaalne postiteenus saaks osutatud ja ettevõtte jääks samal ajal kasumlikuks, on postiseaduses, nagu te teate, ka n-ö toetusmehhanism, mille järgi teised turul tegutsevad postiettevõtted maksavad sõltuvalt majandustulemustest Eesti Postile sellise teenuse eest teatud osas peale. See süsteem suures osas toimib.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Mul on jätkuvalt selgusetu see loogika, miks Eesti Post üldse soovis Express Posti osta, sest on ju teada, et Express Postil oli ja on jätkuvalt selge plaan postikande turult lahkuda. Miks peaks ostma ettevõtte, kes

soovib turult lahkuda? Ostmise eesmärk võinuks olla turuosa suurendamine, kuid kui ettevõtte turult lahkub, siis läheb see turuosa niikuinii jagamisele ning Eesti Postil suurima postikandefirmana on lootust sellest suurimale osale. Palun selgitage seda loogikat, miks Eesti Postil soov Express Posti osta üldse tekkis.

Juhan Parts

Aitäh! Te teate neid Express Posti plaane muidugi täpsemalt kui mina. Mina neid ei tea, see on eraettevõtte ja kust mina tean, millised on nende pikemaajalised plaanid. Eesti Posti seisukohalt, nagu ma veel kord kordan, on see Express Posti omandamine, mis Konkurentsiameti seisukohalt ei ole kooskõlas arusaamaga konkurentsiolekorrast, kasumlik otsus. Ma püüdsin enam-vähem kirjeldada, milles see seisneb. Seesama viis minutit hiljem tulev postiljon kannaks lisaks reklaambuklettidele ja lihtkirjadele laiali ka Postimehe, Eesti Päevalehe, Eesti Ekspressi ja veel mõned lehed, kui te tahate, ja sealt tulebki Eesti Postile see n-ö turuosa kasvatamine. Loomulikult on see Eesti Posti huvides! Kui vaadata tarbija seisukohast, siis tarbija maksab mõlemale selle ju lõpuks kinni ja selle tõttu me tegelikult olemegi olukorras, nagu te teate, kus Konkurentsiamet aksepteerib tõenäoliselt ka lihtkirja hinna 10-sen-dist tõusu.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh! Hea minister! Mis takistab täna Eesti Postil tegutsemast selliselt, et ta jõuaks viis minutit enne Express Posti kohale, mitte viis minutit pärast Express Posti, ja tänu teenuse heale kvaliteedile võiks ta siis võtta endale ka selle töö, mis seisneb suuremates asulates ajalehtede laialiviimises?

Juhan Parts

Takistab Express Posti ettevõtte omanike struktuur. Teadupärast, nagu ma ütlesin, on Express Post loodud meie põhilisi ajalehti ja ajakirju väljaandvate toimetuste ühissetevõtte-na, kelle töö on nende väljaannete õigeaegne kojukanne. See takistab. 80% Express Posti käibest on omakäive. Sellel on pikk eellugu,

see on 1990. aastate keskpaiga lugu. Küllap oli ajalehtede väljaandjatel siis selge arusaam, et tollaegse Eesti Posti teenuse kvaliteet ei rahulda neid. Kui me praegu võrdleme Eesti Posti kui ettevõtet teiste Euroopa riikide postiettevõtetega, siis ma julgen öelda, et Eesti Posti universaalteenuse täitmise standard on võrdlemisi kõrge. Euroopa Komisjon on teinud selles osas võrdlevaid uuringuid ja Eesti Post kuulub tegelikult selles osas Euroopa esikümnesse.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra majandusminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Riigi abist Eesti Energiale

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev! Küsimus järjekordselt majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partstile.

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea majandusminister! Rahandusministeeriumi andmetel plaanib valitsus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettepanekul anda Eesti Energiale 150 miljoni euro ulatuses riigiabi. Milleks või mis otstarbel on mõeldud seda riigiabi anda?

Juhan Parts

Aitäh! Korrigeeriksin küsimust: kui see 150 miljonit on õige, siis peate tõenäoliselt silmas järgmise aasta riigieelarves ette nähtud finantseerimistingut. See on riigipoolne otsus laiendada aktsiakapitali, et Eesti Energia saaks realiseerida oma investeeringute programmi. Investeeringute programm on põhiliselt suunatud elektritootmisvõimsuste uuendamiseks, puudutab nii põlevkivienergeetikat kui ka taastuvenergeetikat. See on esimene riigipoolne sissemakse tulenevalt valitsuskoalitsiooni seisukohast, et eraturult me kapitali ei kaasa. Nii et tegemist ei ole mitte mingil juhul riigiabiga, vaid riigi seisukohalt on tegemist finantseerimistinguga.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Lõpetan selle küsimuse arutelu.

4. Avalikust teenistusest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Rein Aidmalt justiitsminister Kristen Michalile. Palun!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Avaliku teenistuse seadus võeti teatavasti vastu aastal 1995, kehtima hakkas see natuke hiljem. Estlexi andmetel on seda tänaseks mitmesugustel põhjustel korrastatud ca 70 korda. Küsimus on suunatud sellele, et teatavasti on välja töötamisel uus ATS ehk uus avaliku teenistuse seadus. Tunnengi huvi, mis staadiumis see väljatöötamine hetkeseisuga on ja millal eelnõu meile siia saali peaks jõudma.

Kristen Michal

Aitäh! Tõepoolest, avaliku teenistuse reformi on püütud teha umbes kümme aastat, novembris saabki ajast, kui seda alustati, kümme aastat täis. Tegelikult räägivad legendid, et selle reformi eelnõu hakati kirjutama juba 1996. aastal. Nii et tegemist on Eesti riigis ühe pikemaajalise reformiga, mis endiselt on ootel ja mis üsna olulise asjana tuleks kindlasti ära teha.

Milline on tänane seis? Justiitsministeerium on välja toonud viis põhivalikut ja nende viie põhivaliku üle oleme koalitsioonierakondadega ehk siis Reformierakonna ja IRL-iga esimesi arutelusid pidanud. Veel täna hommikul arutasin ma IRL-i fraktsiooniga tund aega avaliku teenistuse seaduse eelnõu. Ma usun, et need valikud, mis me oleme välja pakkunud, täidavad selget eesmärki, et uus avaliku teenistuse seadus peab saama märksa dünaamilisem ja ajakohasem ning palgasüsteem läbipaistvam. See ongi tihtipeale kriitika põhjuseks. Üks selge pluss on ka see, et tekib ametnikonnas liikumise võimalus, mis annab paljudel ametnikele võimaluse oma karjääri teises kohas jätkata. See on kindlasti väga huvitav.

Nüüd edasisest. Eelnõu selgroog on põhisosas olemas. Kui me selle selgroo põhjal teeme mõne nädala kuni kuuga eelnõu täpsemaks, siis suhtleksin ma Reformierakonna ja IRL-iga uuesti, et rääkida veel detailidest, ning seejärel juba, kui Keskerakond ja sotsiaaldemokraadid tunnevad selle reformi vastu huvi, võiks sel teemal vestelda ka nendega ja sotsiaalpartneri-

tega. Nii et ma ennustan, et see jõuab siia millalgi järgmisel aastal ja jõustub 2013. aasta alguses.

Esimees Ene Ergma

Palun kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh! Hea minister! Kas siis tulevikus võiks meid ees oodata selline situatsioon, et avaliku teenistuse seaduse alusel töötavad inimesed on enam-vähem võrdsed praegu töölepingu alusel töötavate inimestega?

Kristen Michal

Aitäh! See kindlasti on üks uue avaliku teenistuse seaduse nurgakivi, mida on ka koalitsioonileppes kirjeldatud sellisel viisil, et palgasüsteem muutub lihtsamaks, hüved kanduvad pigem üle palka, mitte ei ole sellisel varjatud kujul ja varjatud lisatasudena. See on kindlasti eesmärk. Minu hinnangul on ametnikkonnale selge pluss ka see, et kuna karjäär muutub pikemaks, sest inimese töömehepõli on järjest pikenenud, siis on avalikus teenistuses võimalik täita erinevaid tööülesandeid, inime ei pea istuma sama laua taga 25 või 35 aastat. Ma näen, et see on üks eesmärk, ning kindlasti annab see ametnikkonnale võimaluse ennast täiendada ja elu jooksul areneda. Nii et see on selline võitluskord.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Te ütlesite oma vastuses, et uue ATS-i põhiseisukohad ehk selgroog on paika saamas. Siis peaks olema ka enam-vähem selge, kuidas muutub ATS-iga reguleeritavate töötajate hulk. Kas see töötajate hulk suureneb või väheneb? Kas nende inimeste arv, kes peavad käituma lähtuvalt ATS-ist, suureneb või väheneb?

Kristen Michal

Kindlasti väheneb. See ei ole tingimata asi iseeneses, aga selle praeguse selgroo kohaselt on ikka nii, et inimesed, kes tegelikult ei peaks olema avalikus teenistuses, kes ei peaks olema

ametnikud, näiteks ministri nõunikud või IT-spetsialistid või raamatupidajad, oleksid nende ametikohtade loetelust väljas. Eesmärk on tõmmata sinna joon vahele, kes kuuluvad avaliku teenistuse alla. Me kõik teame, et avalikus teenistuses kehtivad teatavad tegevuspiirangud, kehtib ka streigikeeld, mille kompensatsiooniks on pikem puhkus ja muud praegused hüved. Neid on siis tulevikus võib-olla vähem. Nii et vastus küsimusele on, et kindlasti väheneb.

Esimees Ene Ergma

Viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Kuidas te hindate, kas selle seadusmuudatuse tulemusena muutub avalik teenistus kui selline Eesti tööturul pigem konkurentsivõimelisemaks või kaotab ta midagi oma konkurentsivõimes?

Kristen Michal

Aitäh! Reformi eesmärk on ikkagi selgelt see, et ta muutuks konkurentsivõimelisemaks ja muutuks võrreldavamaks erasektoriga. Me ei kujuta ju ette, et kui noored inimesed teevad karjäärivalikuid, siis nad teevad valiku istuda ühe laua taga elu lõpuni. Sellele on suunatud seesama rotatsiooniidee, kuidas inimesed saavad ametikohtadel vahetuda, konkureerida. Eesti avalikule teenistusele on ühe etteheitena öeldud, et see on suletud, et liikumine selles on kuidagi aeglane. Teatud asutustes või teatud sektorites on isegi öeldud, et selleks peab olema onupojapoliitika, et saaks edasi liikuda. Uus avaliku teenistuse seadus kindlasti parandab seda olukorda, ta muudab seda teenistust avatumaks ja muudab ka dünaamilisemaks. Ma arvan, et avaliku teenistuse maine, regulatsioon muutub paremaks ja selgemaks.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Ja jõudu selleks, et ATS siia saali jõuaks!

5. Ühistranspordi korraldamisest ja rahastamisest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Neeme Suurelt majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhani Partsielt.

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Me räägime pidevalt vajadusest optimeerida riigi või õigemini avaliku sektori pakutavaid teenuseid, puudutagu see siis haridust, perearste, haiglavõrgustikku, raamatukogusid, sotsiaalhoolekannet või mida iganes. Teenuste korraldamisel nähakse tihti just tsentraliseerimises seda võluvitsa, mis mured leevendaks, ja see võib tunduda meile ka juhtimisökonoomilise või juhtimisteoreetilise küsimusena. Aga teenuste kättesaadavus on küsimus, mis puudutab iga inimest nii maal kui linnas, ning selge on see, et teenuste kättesaadavuse seisukohalt ja just maapiirkondade elukvaliteedi tagamisel mängib aina suuremat rolli maakondadesisene ühistransport. Siit ka minu küsimus: kas maakonnasisese ühistranspordi riiklik rahastamine järgmisel aastal võimaldab täita hangete korras vedajatega sõlmitud lepinguid või siis ollakse maakondades sunnitud tõstma piletihinda, kärpima liinivõrku või tegema muud sellist?

Juhan Parts

Aitäh! Jah, võimaldab. Homme lõpetab valitsus tõenäoliselt eelarve ettevalmistuse ja eelarve kohaselt maakonnasisese bussitranspordi riigipoolsed dotatsioonid ei vähene, pigem need mitmesugustel asjaoludel natuke kasvavad. Vaatamata sellele tahame maakonnasisese bussitranspordi korraldamisel näha ikkagi kliendikesksemat, reisijakesksemat lähenemist, paindlikkust ja loodan, et see suund jätkub. Inimeste vajadused ühistranspordi järele on võrdlemisi eripalgelised, arvestades meie autostumise määra, ja neile saab tõepoolest vastata paindliku, hästi läbi mõeldud transpordivõrguga. Hoida lihtsalt vanu bussigraafikuid vanade kellaaegadega, kui sõitjate arv on väike, on kallis lõbu. Peame leidma selliseid motivatsioone, et inimesed saaksid tõesti teenindatud, aga mõistliku raha eest. Aga kui küsimus puudutab seda rahasummat, siis kahjuks

ei anna valitsusk koalitsioon teile võimalust kirjutada maakonnalehtedes artikleid, et Ansipi valitsus ei hoolitse regionaalpoliitika eest. Väga hoolitseb, me peame seda oluliseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, esimene täpsustav küsimus!

Neeme Suur

Aitäh! Veel eelmisel aastal tegeles ministeerium hoogsalt maakondliku ühistranspordi regionaalse korraldamise kavaga ja tollase aja plaani kohaselt peaks praegu Riigikogu menetlema seadusmuudatusi, mis on vajalikud kava rakendamiseks. Nüüd ei ole sellest tükk aega midagi kuulda olnud. Kas te olete ministeeriumis sellest tsentraliseerimiskavast loobunud või millised on edasised käigud regionaalse korralduse kavaga?

Juhan Parts

Aitäh! Ma ei nimetaks seda tsentraliseerimiskavaks, selle sildi ma lükkaksin tagasi. Lahendatakse ikkagi seda probleemi, et Eesti inimesed ei liigu ainult maakonnasiseselt, vaid ka maakonnaülel. Praegune ühistranspordi korraldus on mõneti liialt maakonnakeskne. Tõepoolest, meil on olemas ühistranspordi seaduse eelnõu, millega me loodame jõuda Riigikokku novembris ning mis annab paindlikumad võimalused ühistransporti paremini planeerida ja kavandada. See ei tähenda kindlasti seda, et maakonna tasemel kaob mingi otsustuskoht ära või et otsustamine koondub Tallinna – kaugel sellest. Pean ausalt tunnistama, et majandusministrina mina küll ei taha näiteks hoolitseda selle eest, et buss läheb Kihelkonnast Kuressaarde just täpselt sellel kellaajal, millal see Kihelkonna tädi tahab Kuressaarde jõuda. Tõesti ei taha! Tahaksin, et need asjad kuidagi kohapeal lahendataks. Milles on aga probleem? Endise maavanemana teate suurepärast, et kuna raha tuleb siit, siis tavaliselt sellel tasandil, kus tegeldakse lihtsalt raha jagamisega, väga selle peale ei mõelda, et raha on piiratud. Me püüame selle korraldusega paika saada, et raha loetaks igal tasandil, ja me oleme huvitatud ka piletitulu kasvatamisest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine täpsustav küsimus!

Neeme Suur

Mis puudutab kohapealset rahajagamist, siis kuna viimastel aastatel on hankijatega lepingute sõlmimise süsteem muutunud, kusjuures riik kui avaliku teenuse tellija peab garanteerima selle kulude katmise, siis on need lepingud väga selged. Seal on ka rahastamisvalemid, mil moel läbisõidutariif määratakse, ja nendest tariifiarvutustest selgub, et järgmiseks aastaks peaks nii mõnegi maakonna ühistranspordi dotatsioon suurenema oluliselt, kümned protsendid. Küsin veel üle: kas järgmise aasta raha võimaldab vedajatega sõlmitud lepinguid täita?

Juhan Parts

Ma ütlen veel kord, et kogu riigi tasandil kokku peaks võimaldama. Mul ei ole detailset ülevaadet üksikutest lepingutest, millele te justkui viitate, neid tuleb siis vaadata töö korras. Ma ei näe siin kuidagiviisi põhjust muretsemiseks. Minu arust jääb põhiküsimuseks ikkagi see, et tuleb vaadata reisijate muutuvaid vajadusi, motiveerida ettevõtjaid paremini teenindama, et oleks rohkem reisijaid ja selle kaudu ka tulu. See surve, mida ma kogu aeg tunnen maakonna ühistranspordi puhul, on surve ainult Ansipile ehk siis Ansipi valitsusele, et andke aga raha juurde, oma tulusid ei ole vaja teenida. Nii ei saa Eestis asju ajada! Me peame jälgima seda, et 50% on maksimum, mida meil on mõttekas doteerida, 50% peab tulema omatuludest. Ka kõik need lepingud, mis maakonnad on sõlminud, peavad seda kuidagiviisi garanteerima.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt kolleeg Tõnis Kõiv.

Tõnis Kõiv

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Kui sõnasabast kinni haarata, siis Ansipi valitsus on teatavasti olnud väga edukas Kyoto saasteühikute müümisel ja selle eest oleme saamas keskkonnasäästlikke busse. Millal need bussid võivad Eesti liinidele jõuda ning

millal ja millist mõju avaldab see riigieelarvest makstava ühistranspordi dotatsioonile?

Juhan Parts

Aitäh! Esimesed bussid peaks jõudma järgmise aasta teise poole alguses. Kogu see hange peaks olema tehtud, kui ma nüüd ei eksi, ülejäämise aasta esimesel poolel. Mõju eelarvele peaks olema sedapidi, et kapitalikomponent peaks vähenema ja selle kaudu, kui me dotatsioon selle osas ei vähenda, saaksime tellida rohkem bussiliine, lasta organiseerida-korraldada bussiliine või siis vähendada seda summat. Kahjuks ma pean ütleva, et ega see kapitalikomponent, kuigi busside arv tundub suur, väga märkimisväärne ei ole, see vähenemine on siiski teatud ühekohalise protsendi võrra. Nii et väga suurt rahalist võitu me ei saavuta, aga me saavutame tõepoolest keskkonnasäästlikumad ja kvaliteetsemad bussid. Need bussid on uued, nad on ehitatud teatud spetsiaalingimuste kohaselt, peavad loodetavasti hästi vastu ja see on mõistlik investering.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Energiasäästust

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Karel Rüütli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Kõik teavad, et energiat säästev investeerimine on oluliselt odavam kui uute energiavõimsuste loomine. Valitsusel on aastast 2007 olemas energiasäästu rakendusplaan. On teada ka see, et ministeeriumis on valminud vahekokkuvõtte aastate 2007–2010 kohta, mis minu hinnangul näitab seda, et pehmelt öeldes on meie seis suhteliselt kehv. Me ei ole täitnud seda plaani sellises mahus, nagu me oleme endale eesmärgiks seadnud, ja väga paljud asjad on tegemata. Mida te kavatsete ette võtta, et meil lähitulevikus oleks energiasäästu programmi eesmäärke võimalik paremini saavutada?

Juhan Parts

Aitäh, see on hea küsimus! Ma ei tahaks päriselt nõustuda selle tonaalsusega, et valitsus ei ole oma eesmärgi saavutanud. Me vaatame energiakokkuhoidu *summa summarum* erinevate sektorite põhised. Aga hea küll, ma ei taha üldse valitsust kiita, kriitika on asjakohane. Probleem, millega me peame energiasäästu aspektist tegelema, on see, et kõige suurem energiasäästu koht on meie elamufond. Meil on olemas avatud programmid kortermajadele, me tahame väga loota, et me suudame lähikuudel avada sellise investeeringute toetamise programmi ka väikemajadele, et tõepoolest tehtaks neid investeeringuid ja sealt tuleks energiasääst. See on tegelikult see koht, kus on võimalik realselt ka kulusid alandada.

Teine asi, mida valitsus ei suutnud 2007. aastal ette näha, on see investeeringute maht, mida me suudame praegu suunata avaliku sektori hoonetesse, see on seesama CO₂ võit. Nii et kui me vaatame nende investeeringute realiseerumist, siis ma julgen öelda, et valitsuse loodud võimalused tegelikult ületavad 2007. aasta energiasäästukavas kavandatu. Kuid sellele vaatamata ma paneksin energia kokkuhoiu seisukohast siiski jätkuvalt esikohale meie elamufondi ja vajaduse aidata, toetada, et korteriühistud neid projekte ette võtaks. Seda ei saa tulla tegema valitsus, sest me teame, et Eesti on selles mõttes suhteliselt unikaalses olukorras, et 97%, võib-olla isegi rohkem protsenti elamufondist on eraomandis. Meil ei ole riiklikku või munitsipaalramufondi ja see ei ole niimoodi sõrmenipsuga tehtav investeering, me peame motiveerima omanikke ja ühistuid seda investeeringut ette võtma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli, esimene täpsustav küsimus!

Karel Rüütli

Aitäh! Mul on hea meel, et ministri mõtted liiguvad samas suunas mis minu mõttedki. Tegelikult üks lahendus ongi energiateenuse ettevõtete loomine. See aitaks oluliselt kiirendada hoonete renoveerimist, et muuta neid energiasäästlikumaks. Piltlikult öeldes, meil on vaja ettevõtteid, mis tulevad inimeste juurde, mis ütlevad, et me teeme need vajalikud investeeringud, me muudame teie elamud sooje-

maks, vahetame aknad, soojustame fassaadid ära kaheksa aasta jooksul, oma elektri- ja soojusjaarved maksate tänases mahus meile, ja kaheksa aasta pärast vähenevad inimeste arved piltlikult öeldes 50%. Praegu me renoveerime hoonetest umbes 1% ehk meil kulub 100 aastat, enne kui me suudame ringi peale teha. Valitsus on öelnud jah, et see on meie jaoks oluline prioriteet.

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Karel Rüütli

Milles on asi, miks ei ole asjad edenenud selliselt, et me oleksime suutnud selles tempos neid ettevõtteid luua?

Juhan Parts

Veel kord sellest, mida valitsus on teinud. Meil on olemas, esiteks, toetusprogramm. Kui kortermajades renoveeritakse, siis toetame kuni 35%-ga renoveerimisprojekti maksumusest, valitsus paneb omalt poolt 35% rahast. Teiseks on meil selleks, et projekt oleks tehtud kõrgekvaliteediliselt, selline meede, et 90% projekti maksumusest katab riik KredExi kaudu. Kolmandaks on meil meede, kus me koostöös pankadega pakume turutingimustest odavamalt laenu. Kolm reaalselt asja!

Peale selle on meil olemas pehmemaid meetmeid: nõustajad, konsultandid (põhiliselt KredExi kaudu) selleks, et need asjad käima läheksid. Me oleme näinud üsna palju vaeva, et pangad, kinnisvarahaldajad ja ehitusettevõtted näeksid siin tõepoolest võimalust turul aktiivsemalt pakkuda. Nii et siin on teatud koht ka eraettevõtete jaoks, neid tuleb innustada. Aga ma usun, et üheks pudelikaelaks jääb jätkuvalt olukord meie korteriühistutes, otsuste langetamise kiirus, veendumus, et see asi tasub ära jne. On selliseid igapäevaelust tulenevaid takistusi. Üldjoontes, kui me vaatame statistikat, siis on viimase nelja aasta jooksul see renoveerimise maht nii korteriühistute arvu kui ka elamute kaupa kasvamas. Kasvu trend meid päris ei rahulda. Töötame edasi selles suunas, et julgustada korteriomanikke neid otsuseid langetama ja oma kodukulude kokkuhoidu investeerima.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli, teine täpsustav küsimus!

Karel Rüütli

Aitäh! Lihtsalt kommenteerin, et üks pool, millest väga selgelt puudust tuntakse, on just sellise õigusliku keskkonna loomine. Võib-olla see on üks aspekt, millele tasuks oluliselt rohkem tähelepanu pöörata, ja loomulikud ka mitmesuguste laenugarantiide võimaldamisele KredExi kaudu jne. Aga just see õiguslik keskkond on oluline.

Juhan Parts

See ei olnud vist küsimus. Aga ma olen nõus tegema siin koostööd justiitsministriga ja kes keelab teilgi muude tööde kõrval mõne algatusega välja tulla. Tõepoolest, mulle tundub, et korteriühistuid ja korteriomandit reguleerivad sätted oleks mõistlik üle vaadata just sellest aspektist, kuidas sellises n-ö demokraatlikus organisatsioonis oleks siiski võimalik otsuseid langetada, et neid ei tohiks ühe või teise inimese vastuseisu või muu tõttu tegemata jätta. Selline otsuste langetamise keerukus on põhiline asi, mida mina korteriühistute juhtide käest kuulen. Siin annab võib-olla seadusega midagi reguleerida. Samas me peame mõnema, et see on väga inimlik. Korteriühistud on demokraatlikud organisatsioonid, meil ei ole võimalik öelda, et üks või kaks saavad langetada otsuseid ja ülejäänud vaatavad pealt. Tuleb saavutada teatud enamus, see on lihtsalt loomulik.

Härra Michal ütleb, et tal on midagi töös, nii et härra Rüütli, te võite rahulikult mitte oma ettepanekut teha.

Esimees Ene Ergma

Palun kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh! Hea minister, kõigepealt suur aitäh, et valitsus hoolib väga Eesti regionaalsest arengust! Ma loodan, et te ei visanud nalja ja mõtlesite seda tõsiselt, sest see on tõesti tähtis. Teod ei ole seda küll seni kinnitanud, aga võib-olla tuleb muutus. Eesti on võtnud endale kohustuseks, et aastaks 2020 on taastuvenergia osatähtsus 25%, sealhulgas on välja toodud, et

taastuvate allikate osatähtsus küttes ja jahutuses on 38%, elektritootmisel 17,6% ja transpordis 9,9%. Eesmärk on väga õilis, aga kui ma vaatan tegevusplaani või otsin konkreetseid toetusmehhanisme nende eesmärkide saavutamiseks, siis pean tunnistama, et ma ei leia neid ja olen seetõttu väga kõhklev, et need eesmärgid täidetakse. Kas te ütlete mulle, et kõik on parimas korras ja eesmärkidele lisaks on olemas ka väga konkreetne tegevusplaan, kuidas need saavutatakse?

Juhan Parts

On. Aga ma tahan siiski õiendada ära teie iroonilise märkuse regionaalpoliitika kohta. Meie jaoks on väga oluline, et igal pool Eestis oleks mõistlik elada. Minu arust, kui vaadata, kuhu me oleme jõudnud oma põllumajanduspoliitikaga, regionaalpoliitikaga, kui te käite Eestis ringi ja teete silmad lahti, siis te näete, et kõigele vaatamata on ikkagi ka maal tekkinud perspektiiv erinevalt sellest ajast, kui teist eespool istuv inimene selle eest vastutas. Ma vähemalt usun seda.

Mis puudutab taastuvenergia eesmärke, siis seis on väga lihtne. Sooja- ja küttemajanduses ma ei näe mingit probleemi. Arvestades juba tehtud investeeringuid koostootmisjaamadesse, arvestades ka seda, et monopolide ohjeldamise seadus loob veel lisamotiivi rajada koostootmisjaamu ka väiksemates linnades, kus see majanduslikult mõistlik on, ei näe ma selles mitte mingisugust probleemi. See eesmärk on võib-olla juba tänaseks peaaegu saavutatud. Elektri osas me ületame eesmärki kaks korda, kui me võtame tänase seisuga, 2011, aga me räägime ju 2020. aastaks seatud eesmärgist. Ka elektri osas ma näen pigem sellist probleemi, et arvestades taastuvenergia toetusi ja seda, et taastuvenergia on praegu tarbijale, nii kodutarbijale kui ka ettevõttele, mõneti kallim, tuleks minu arvates seda tempot 2020. aastani kuidagi viisi lineaarsemalt ajatada. Kus ma näen probleemi, on transpordikütlus. See on üle-euroopaline probleem. Mida me oleme teinud? Me teeme praegu mitmesuguseid uuringuid, et vaadata, mida siin teha annab. Me teame neid n-ö ülikahtlasi algatusi, mis puudutavad bio-diisli, selle segamist kütusesse. Vastukaaluks oleme läinud seda teed, et me teeme täiesti unikaalse elektromobiilsuse programmi, soovides leida mingisuguseid jätkusuutlikke lahendusi.

dusi. Nii et probleemiks on kindlasti transpordiküetus. Kahes muus osas ma probleemi ei näe, aga transpordikütusega on sama probleem mis kogu Euroopaski.

Esimees Ene Ergma

Viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua Riigikogu esimees! Austatud härra minister! Energiasääst ja vingugaasi emissiooni vähendamine on tegelikult inimkonna ellujäämise küsimus, väga tähtis küsimus. Ja mis puudutab vingugaasi emissiooni ja energiasäästu, siis pole tähtsad mitte ainult korteriühistud, vaid ka näiteks linnaliiklus, kus ühed suurimad kahju tekitajad on liiklusummikud. Suurim liiklusummikupespa Eestis on Tallinn ja Tallinnas on üks suurimaid ummikupesasid Haabersti ring. Tallinna linn on vähemalt kahel korral pöördunud teie juhitava ministeeriumi poole struktuurifondidest abi saamiseks, sest ristmiku rekonstrueerimine maksab vähemalt 1/7 linnaelarvest ja linn üksi sellega hakkama ei saa. Mõlemal korral on abist keeldutud. Kas on siiski lootust, et me võtame selle kõigile inimestele vajaliku asja ühiselt käsile?

Juhan Parts

Ma olen meelitatud sellest küsimusest, härra Vassiljev. Räägime nüüd need Tallinna ristmike asjad selgeks. 2007. aastal käisin ma mitu korda teie ülemuse, tema kõrgeaususe härra Savisaare juures ja pakkusin talle kolme ristmiku, Ülemiste, Russalka ja Haabersti rekonstrueerimist. Ei kippu ega kõppu, kuni me lõpuks nagu purihamba tõmbasime välja selle Ülemiste ristmiku, kus tööd nüüd käivad. Nii et mu ainukene sõnum on: küsimus on ainult Tallinna valijates. Ma olen täiesti veendunud, et kui 2013. aastal toimub Tallinna linnas mingisugunegi muutus, tuleb värsket õhku, siis ükskõik, kes on valitsuses, on kindlasti mõistlik lisada need ristmikud järgmiste transpordinvesteeringute programmi aastateks 2014 ja sealt edasi. Need ristmikud, kordan veel kord, ei ole riigi taha jäänud. Võin veel lisada, et meil olid seal ka raudtee ülesõidukohad: Pääsküla raudteeülesõit, Hiiu raudteeülesõit, Nõmme raudteeülesõit. Teadupärast autod ootavad,

kuni rong läheb, seisavad tõkkepuu taga ja õhku läheb vingugaasi, süsihappegaasi. Tallinna linn loobus nendest projektidest samamoodi. Need olid isegi valitsuse korralduses sees, aga olime sunnitud maha võtma. Selline on tegelik olukord.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

7. Inimarengu aruandest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus. Palun, kolleeg Arto Aas, küsimus peaminister Andrus Ansipile!

Arto Aas

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Ma pöördun tagasi infotunni esimese punkti juurde, kus oli juttu inimarengu aruandest. Tõepoolest, kui lugeda seda materjali, siis tänavune raport on äärmiselt positiivne ja vähe on neid valdkondi või trende, mis oleksid Eestis viimase kümnendi jooksul läinud halvemuse suunas. Aga ma küsiksin, millised on teie tähelepanekud just võrdluses Läti ja Leeduga, miks on Eesti olnud edukam ja kas meedia hinnangutes on äkki meie lõunanaabritele ka liiga tehtud.

Andrus Ansip

Aitäh! Mulle tundub, et lõunanaabritele on liiga tehtud. Selles inimarengu aruandes rõhutatakse korduvalt Eesti edulugu ja fooniks on Läti ja Leedu mahajäämus. Aga ma arvan, et autorid, professor Marju Lauristin on seda valet kuvandit juba korrigeerinud nüüd, kus inimarengu aruande esitlused on toimunud ka Lätis ja Leedus. Õige kuvand võiks olla selline, et kõik kolm Balti riiki on viimase 20 aasta jooksul väga kiiresti arenenud, võrreldes oma kunagiste saatusekaaslastega, see areng on olnud kõige kiirem just nimelt kolmes Balti riigis. Jah, tõsi küll, Eestis on ta olnud pisut kiirem kui Lätis ja Leedus, aga inimarengu aruannet ei tohiks tõlgendada niiviisi, et meie oleme eest ära läinud ja teised on kuskile kaugele maha jäänud. See on kolme Balti riigi edulugu, mis on viimase inimarengu aruande kaante vahele köidetud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Lõpetan selle küsimuse arutelu.

8. Pensionidest

Esimees Ene Ergma

Me võime ühe väga kiire küsimuse esitada. Palun, kolleeg Remo Holsmer, küsimus peaminister Andrus Ansipile!

Remo Holsmer

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Kuulu järgi peaks valitsus homsel istungil kinnitama järgmise aasta riigieelarve. Minu küsimus puudutab pensione, sh kolleeg Lengi infotunni alguses tõstatatud muret, et pensionid pole mitu aastat kasvanud. Kui palju pension järgmisel aastal tõuseb ja kas üldse tõuseb? Kas te saate seda meile juba täna öelda?

Andrus Ansip

Aitäh! Muidugi saan, sest ma tean, et valitsuses ei ole ühtegi inimest, kes arvaks, et pensionid ei peaks järgmisel aastal 4,4% kasvama. Eesti käitus selles kriisis pensionäride suhtes teistmoodi, kui käitus enamik Euroopa Liidu liikmesriike. Meie otsustasime kriisiajal pensione 5% võrra tõsta ja tänu sellele – härra Lenki pole kahjuks enam saalis – vaesuses ja vaesusriskis elavate pensionäride arv vähenes oluliselt. Samal ajal on väga mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis tulnud kriisiajal pensione vähendada. Mõnes riigis, näiteks Kreekas, on see praegugi ülimalt aktuaalne teema. Eesti saab järgmisel aastal lubada 4,4%-list pensionide suurendamist. Ja kuna meil majanduskasv oli selle aasta esimeses kvartalis 9,5%, teises kvartalis 8,4%, siis laseb see hea kasv loota, et järgnevatel aastatel saab pensioni kasv olema hoogsam kui aastal 2012.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud peaminister! Kuna infotunni aeg on lõppenud, siis ma tänan lugupeetud Riigikogu liikmeid küsimuste esitamise eest ning valitsusliikmeid ja peaministrit küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu teise töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid! On aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon algatab riigieelarve seaduse täiendamise seaduse eelnõu. Me oleme justkui otsustamas, et me koos teiste euroala riikidega osaleme mehhanismides, mis on mõeldud euro finantsstabiilsuse tagamiseks. Kehtiva riigieelarve seaduse sõnastus ei võimalda kahjuks Eesti riigil sellisel kujul neid kohustusi tagada. Nimelt on tagamise võimalus ainult juhul, kui Eesti Vabariik on kas enamusaktsiate omanik või aktsiate ainuomanik ja pakutud mehhanismis meil paraku sellist võimalust ei ole. Seetõttu on meie ettepanek täiendada seadust paragrahvi, mis võimaldaks Eesti Vabariigil tagada ka neid suurusi, tingimusel, kui riigile kuuluvad seal vähemusaktsiad, aga ainult juhul, kui selle äriühingu enamusaktsiad kuuluvad Euroopa Liidu liikmesriikidele.

Räägin ka rahandusministri murest, et meil ei oleks piinlik. Asjaolu, et me täna eelnõu üle anname, annab Riigikogu juhatusel võimaluse eelnõu täna menetlusse võtta, Vabariigi Valitsusele võimaluse homme kell kümme eelnõu toetada ja Riigikogu rahanduskomisjonile võimaluse suunata kell üks eelnõu järgmisel nädalal esimesele lugemisele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen võtnud vastu ühe seaduseelnõu. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustame selle menetluse kiiresti ära.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 19. septembril algatatud erakooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 19. septembril algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on maa-

elukomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 19. septembril algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised keskkonnaminister Keit Pentusele ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Kolleegid! Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Hetkel registreerus kohalolijaks 79 Riigikogu liiget, puudub 22.

1. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (33 SE) esimese lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Eile jäi seoses istungi aja lõppemisega pooleli alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu arutelu juhtivkomisjoni esindajale küsimuste esitamise ajal. Ma palun kõnetooli kolleeg Aivar Sõerdi, kellele järgmisena soovis küsimuse esitada Mihhail Stalnuhhin! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud kaasettekandja! Sinu eilsest kõnest ja vastustest jäi minu jaoks kõlama kaks teesi. Üks neist on see, et elektri hinda on võimalik reguleerida (omalt poolt lisan, et on võimalik hinda vähendada, toetades sellega tarbijaid, sealhulgas tööandjaid), ja teine tees, mis meelde jäi, oli see, et Vabariigi Valitsus ei soovi seda põhimõtteliselt teha. Kuna need ideed, kui need koos kõlavad, on valija jaoks üsna arusaamatud, siis äkki sa täpsustad, kuidas need kokku käivad?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Austatud juhataja! Head kolleegid! Esitatud eelnõu eesmärk, nagu sellest võib aru saada ja nagu ka seletuskiri räägib, on see, et vähendada elektrienergia hinna prognoositava tõusuga lisanduvat koormust. Siin ma jään oma arvamus juurde, mida ma ka eile väljendasin, et aktsiisi osakaal elektri hinna komponentide seas on üsna väike, see on 4,4%, ja aktsiisi vähendamine hinnale olulist

mõju ei avalda. Mul on siin Rahandusministeeriumi ametlik informatsioon. Nad ütlevad, et aktsiisimäära vähendamine neljalt eurolt megavatt-tunni eest ühele eurole, nagu teie eelnõu ette näeb, tähendaks elektri odavnemist tarbijatele 3,8% ja mõju tarbijahinnale 0,15%. Samas teame, et elektrienergia hinda mõjutavad paljud muud tegurid: Põhjamaade ja võib-olla ka kolmandate riikide elektritootjate huvi meie turul elektrienergiat pakkuda, sinse elektrituru maht, samuti võrguühenduste läbilaskevõime ja Euroopa Liidus tervikuna kasvuhoonegaaside kogustega kauplemise süsteemis kujunev CO₂ hind. Nii et siin on väga palju komponente. See, mida teie pakute, on väga väikese osatähtsusega. Ma veel kord rõhutan, et maksupoliitika on täiesti vale instrument energia hinna mõjutamiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Mul on väga lihtne küsimus. Kui alandada elektri hinda aktsiisi vähendamise abil, kas siis asutuste üldkulud, näiteks raamatukogudel, haiglatel, muuseumidel, koolidel, lasteaedadel jt, samuti kaubahinnad lähevad väiksemaks? Kas ei oleks eriti omavalitsustes see ikkagi otstarbekas, sest nende rahakott on teenuste pakkumiseks küllaltki õhuke?

Aivar Sõerd

Ma arvan, et teie eelnõu mõju lasteaedadele ja munitsipaalasutustele on väheoluline, küll aga kaotaks riigieelarve teie eelnõu tagajärjel maksumuludena 26 miljonit eurot aastas, mis on päris oluline summa. Ma tõin eile sellise võrdluse, et kui siia panna juurde veel see, mida riik kaotab käibemaksu vähenemise näol, siis võib olla tegemist sellesama suurusjärguga, mida haridustöötajad palgatõusuks taotleavad. Riigieelarves on nende summadega juba arvestatud ja riigieelarvele on 26 miljonit eurot kindlasti tähtis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea ettekandja! Eile toimus Kumus Energiafoorum. Seal teatas suure rahvusvahelise puidukontserni Stora Enso üks juhtidest, et neil on puidutööstused Põhja-Jäämerest kuni Poola piirini ja kõige kallim elekter on Eestis asuvas tööstuses. Kas te olete rahanduskomisjonis arutanud, kuidas maksupoliitika elektri osas peale kodutarbijate ka tööstust mõjutab?

Aivar Sõerd

Aitäh! Minul on teistsugused andmed. Ma ei tea, millele te viitate. Mina viitan selle presentatsiooni andmetele, mille hiljaaegu tegi Sandor Liive. Sellest nähtus, et Eestis kehtiv elektri hind nii üksiktarbijatele kui ka tööstustarbijatele on üks Euroopa Liidu madalamaid. Veel kord: kui me vaatame kas või olukorda kütuseturul, kütusehindade kõikumisi, siis siin ei ole maksustamisega midagi pistmist. Energiahindade kujundamist mõjutavad hoopis teised tegurid. Meil on näiteks elektri hinna komponentide seas ka taastuenergia tasu suurem kui aktsiis. Nii et veel kord: teie ettepanek ei ole õigesti sihitud. Maksupoliitika ei suuda elektri hinna tõusuga võidelda. Aktsiisi osakaal on väike, see ei ole teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes ülemäära suur, on palju kõrgemaid aktsiisimäärasid, seega pean ma aktsiisi alandamise mõju väheoluliseks. Aga me loomulikult ei arutanud komisjonis Stora Enso ettepanekut, mis eile Energiafoorumil tehti.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Me mõtleme vist erinevalt sellest, kas elektri hinna abil ikka peaks riigieelarvet nii tugevalt täitma, sest see mõjutab ettevõtluse konkurentsivõimet ja inimeste igapäevaelu. Nagu me teame, on naaberriikides see aktsiisimäär minimaalne. Kas me ei peaks selles valdkonnas nendega ühte sammu käima?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Vaatame neid naaberriike, kus aktsiisimäärad on minimaalsed, nagu te ütlesite. Soomes on aktsiisimäär äritarbijatele või ettevõtetele 7 eurot ja kodutarbijatele

17 eurot, Rootsis on tööstustarbijatele aktsiis 0,54 eurot, kodutarbijatele 30,7 eurot, Läti ja Leedu määrad on meist väiksemad. Pilt on väga erinev. Nagu ma ütlesin, Eesti oma maksumääraga ei ole kindlasti elektrienergiat kõige kõrgema aktsiisiga maksustav riik Euroopa Liidus. Niipalju siis võrdlusest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea ettekandja! Te mainisite, et maksupoliitika ei ole see instrument, millega elektri hinda reguleerida. Mis võiks siis olla see, millega riik elektri hinda reguleerima peaks?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ega Eesti-sugune väikeriik energiahindade tõusuga väga palju võidelda ei saa. Nagu ma ütlesin, elektri hind sõltub väga paljudest komponentidest, näiteks tootmismahutust. Meie toodame rohkem, kui me kulutame, aga samas meie piirkonna hinda, nii nagu Eleringi juhataja hiljuti ütles, mõjutab näiteks Leedu ja Läti turul kujunev defitsiit. Samuti on tähtis küsimus konkurents. Nagu ma ütlesin, pärast elektriturul avanemist kujunevat hinda mõjutab suuresti see, kui palju Põhjamaade energiatootjad meie turule elektrienergiat müüvad, kui palju suudavad kolmandad riigid, ka Venemaa võib siinkohal olla oluline, meie turul või meie piirkonnas elektrit müüa. Samuti on oluline võrkude läbilaskevõime. Meie võrguettevõtja Elering kavandab Estlink 2 ehitust. See on jällegi oluline nii varustuskindluse aspektist kui ka elektri hinna kontekstis. Nii et siin on väga palju tegureid. Nagu ma ütlesin, taastuenergia osakaal on, ütleme, suurusjärgu võrra suurem, kui on aktsiisi osakaal. Neid komponente on väga palju. Aga ettepanek asuda aktsiisi kaudu elektri hinda mõjutama on kõige kehvem variant. Minister seletas komisjonis meile väga põhjalikult, et Euroopa Liidu rahandusministrite tasemel on konsensus, et energiahindu ei alandata. Alandamine oleks kõige valem tee. Ta viitas seejuures Christine Lagarde'ile, kes on ka sotsiaaldemokraat.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, teine küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea ettekandja! Te olete oma eelneva elu jooksul jätnud mulle selise mehe mulje, kes teeb endale asjad selgeks, aga elektri hinnast te teate kahjuks väga vähe. Kui te endise rahandusministrina räägite sellest, et maksud ei mõjuta elektri lõpphinda, siis võtke teatavaks, et kodutarbijale moodustavad maksud ühe kolmandiku hinnast, tööstustarbija on see osakaal väiksem. Miks te tulete siia vastama, kui te pole endale asja selgeks teinud?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma arvan, et meil on lihtsalt väga erinevad arusaamad maksupoliitikast. Ma olen täiesti sama meelt valitsuse maksupoliitikaga, mille eesmärk on tarbimise, loodusvarade kasutamise ning keskkonna saastamise maksude tõstmine ja tulude maksustamise vähendamine. Ma saan aru, et teie maksupoliitiline arusaam on sellele täpselt vastupidine. Ma olen teiega selles mõttes nõus, et meie arusaamad maksupoliitikast ei lange kokku.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud ettekandja! Mind on ka pannud alati imestama see kindel veendumus, et kaudsete maksude muutmine hindu ei mõjuta. See paistab nagu absoluutne teadmine olevat. Maksude tõstmine ei tõsta hindu ja maksude langedamine ei vii neid alla – see on niisugune raudne tõde. Kui me nüüd näiteks mingit aktsiisi tõstame, siis nähakse ette, et riigieelarvesse laekub rohkem tulusid. Kust see raha siis tuleb?

Aivar Sõerd

Eks see aktsiisidest tuleb. Selle eelnõu mõjul, mida me siin juba pikalt oleme arutanud, mitte ei tuleks aktsiisidest riigieelarvesse raha juurde, vaid sealt läheks ära 26 miljonit eurot. Hea tava näeb ette, et eelnõu algataja näitab ära ka kulude katteallika. Aga seda pole selle eelnõu algataja teinud. Räägitakse elektri hin-

na tõusuga kaasnevast käibemaksulaekumiste kasvust, aga sellel ei ole eelnõuga vähimatki pistmist. Käibemaksutõusu summad on juba eelarvesse arvestatud. Tegelikult on see eelnõu kulude osas katteta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Ma ei ole teiega päris nõus selles osas, et see on tarbijate jaoks nii väike raha, et polegi vaja sellele tähelepanu osutada. Aga ma ikkagi esitan järgmise küsimuse. Kui omavalitsus maksab elektrienergia eest, pluss aktsiisi, pluss käibemaksu, ja kõik see läheb riigile, nagu te ütlesite, siis selle summa võrra on omavalitsusel vähem raha teenuste osutamiseks. Kui see raha jääks omavalitsusele, siis oleks tal topeltsumma, et lahendada oma territooriumil tekkinud probleeme. Mida te sellest arvate?

Aivar Sõerd

Ma aiman, et teie ettepanek on teha maksuseadustes erand ja vabastada teatud kategooriad, näiteks kohaliku omavalitsuse üksused või nendele kuuluvad asutused, käibemaksust või kehtestada neile vähendatud määrad. Selline on teie vaade maksupoliitikale. Mina toetan pigem sellist lähenemist, et maksumäärad hoitaks suhteliselt mõistlikul tasemel, aga hoidutaks eranditest ja standardmäärast erinevatest määradest, mis tekitavad moonutusi ja maksudest kõrvalehoidmist. Lõppkokkuvõttes ei täida see seda fiskaalset eesmärki, mis meie maksusüsteemil on. Nii et meie vaated maksupoliitikale on väga erinevad. Me võime selle üle siin pikalt diskuteerida, aga ega me maksupoliitika põhimõtetes ühisele meelele kindlasti ei jõua.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Mul läks vahepeal järg segamini. Te ütlesite, et maksupoliitikaga hinda reguleerida ei saa. Samas te ütlesite, et seetõttu jääb hunnik raha riigieelarvesse laekumata. Kui hind ei ei

lange, kuhu see raha siis läheb või kelle kätte see lõpuks jääb?

Aivar Sõerd

Veel kord katsun selgitada, et energiahindu mõjutavad väga mitmesugused komponendid. Võtame kas või kütuseturu. Kütusehindu mõjutab näiteks poliitiline olukord toornaftat eksportivates riikides. Siin on väga palju komponente. Maksupoliitika energiahindade mõjutajana on ebaefektiivne, see ei anna soovitud mõju. See kokkuhoid, mis võib-olla tekib, ei pruugi üldse tarbijateni jõuda. Aga mis teie küsimust puudutab, siis loomulikult, see aktiivs, milleks on neli eurot megavatt-tunni kohta, laekub riigieelarvesse ja on riigile ikkagi tähtis, kuigi see eelarve mahus ei ole võib-olla väga suure osatähtsusega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Soovivad. Ma palun kõnepulti kolleeg Lembit Kaljuvee Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Lembit Kaljuvee

Proua esimees! Head kolleegid! Tulin siia pulti küll fraktsiooni esindajana, aga kõigepealt pean rääkima sellest, et eile, kui ma seda eelnõu siin tutvustasin, jäin saalile võlgu, kusjuures mõlemale poolele, nii opositsiooni kui ka koalitsiooni poolele. Te küsisite, milliseks võiks ikkagi kujuneda elektri hind 2013. aastal. Ma puiklesin ja arvasin, et seda saame teada 2013. aasta veebruaris. Aga ma ise selle vastusega päris rahule ei jäänud ja võtsin eile õhtul välja ühe tabeli, kust ma vaatasin, mis juhtus suurtarbijatel elektri hinnaga eelmisel aastal. Suurtarbijatel, need on suurettevõtted, kes Eestis elektrit tarbivad, kasvas elektri hind eelmise aasta jooksul 47 eurost megavatt-tunni eest 68 euron, niimoodi peale vaadates võib öelda, et 60% ja natuke rohkem. Ma julgen teile öelda, et see hinnatõus, mis 2013. aastal tuleb, ei tule minu arvates küll väiksem kui see. Sellega tuleb meil tõesti kõigil tegelda, aga teistpidi tuleks meil sellest endale aru anda. Sellises olukorras oleks see, mida Keskerakonna fraktsioon pakkus, selline pisike n-ö vastutulek kodutarbijatele või hea tahte näitamine, et riik tuleb sellisel puhul tarbijale appi

ja aitab ränka hinnatõusu leevendada. See oli tegelikult meie põhiline ajend.

Mis puudutab neid arve kulutuste kohta, mida siin pakuti ja mis tegelikult ei eelnõus ega ministeeriumi arvamuses eriti ei erinenud, siis 2013. aasta eelarvet ju tegema hakatud ei ole. Ma arvan, et need 26 miljonit eurot oleks olnud võimalik leida. Me andsime siin ka suunad ja mõtted. Tõesti, kui me vaatame, mida Eesti Energia selle hinnatõusu pealt 2013. aastal teenib, siis on selge, et lahendusi oleks mitmesuguseid.

Aga ma usun, et koalitsiooni liikmed mõtlesid ka veel eile õhtul selle peale, pärast seda arutelu. Paljud teist käisid ka Energiafoorumil, mis andis teile mõtteid. Nii et enne, kui nupule vajutate, palun mõelge ja toetage meid! Mõelge positiivselt! Keskerakonna fraktsioon, kes selle eelnõu esitas, hääletab kindlasti eelnõu menetluse jätmise poolt. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Ma palun kõnepulti kolleeg Aivar Koka, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja!

Aivar Kokk

Hea proua esimees! Head kolleegid! Täna arutatav eelnõu on kindlasti oluline, aga eelnõu tutvustamisel ei tohiks Riigikogu liikmeid eksitada. Eile väitis eelnõu esitaja, hea Lembit Kaljuvee, et valitsevate erakondade eestvedamisel ja toel on elektriaktsiisi ja elektri käibemaksu tõstetud ning nagu me oleksime elektri hinda, kui me vaatame olukorda 2013. aastani, tõstnud üle kahe korra. Peab tunnistama, et see väide on täiesti vale. Meenutuseks: viimati olid elektriaktsiisi tõstmise ettepaneku taga eelkõige rohelised, kes soovisid nii juhtida tarbijate tähelepanu sellele, et energiat saab palju säästlikumalt kasutada. Väide, et elektri hinda on viie aasta jooksul üle kahe korra tõstetud, ei pea paika. Kodutarbija jaoks on elektriarve 2005. aastast kuni tänaseni keskmiselt suurenenud üsna samas tempos tarbijahinnaindeksi kasvuga. Tarbijahinnaindeksi tõus sel perioodil on olnud 31,6% ja elektrienergia lõpphind koos võrgutasu, taastuvenergiatoetuse ja kõigi maksudega on kasvanud 35%. Seega ei saa mingist kahekordsest kallinemisest rääkida. Seejuures tuleb arvestada, et 2005. aastal ei olnud veel ei taastuvenergiatasu ega elektri-

aktsiisi. Kui võtta puhtalt elektrienergia hind, siis see on viimase viie aastaga tõusnud 14,77% ehk kaks korda vähem kui tarbijahinnad üldiselt. Eesti on Eurostati andmetel Euroopas kodutarbijate jaoks peaaegu kõige odavama elektriga maa, vaid Bulgaarias on see hind veel väiksem.

Teine eelnõu esitaja väide oli, et Eestis elektrit tootev ja seda ülekandev ettevõtte kuulub sada protsenti Eesti riigile, ning majandusministeriumi, ettevõtte n-ö omaniku tahte abil on võimalik elektri hinda suunata ühele või teisele poole, kuid viimastel aastatel on hind kahjuks liikunud ülespoole, sest omaniku tahe on olnud selline, et elekter oleks tarbijale kallis, sellepärast on hinda ka tõstetud. Jah, selle väite esimene pool, et Eesti Energia Jao-tusvõrk OÜ kuulub sada protsenti Eesti riigile, on õige. Aga väide, justkui oleks Eestis elektri reguleeritud hind majandusministeriumi määrata, on vale. Elektri reguleeritud hinda ei saa Eestis omatahtsi määrata ükski ministerium ega ka mitte Eesti Energia. Elektrienergia hind ja võrgutasu peavad elektrituruseaduse kohaselt olema kooskõlastatud Konkurentsiametiga. Seejuures kontrollib amet seadusi ja nende alusel koostatud metoodikat, jälgides alati üksikasjalikult taotlejaks oleva elektrimüüja või võrguettevõtja kulusid. Konkurentsiamet on Euroopa Liidu elektri siseturu direktiivi 2009/72/EÜ artikli 35 kohaselt õiguslikult eraldiseisev ja funktsionaalselt sõltumatu kõikidest teistest avalik-õiguslikest ja eraõiguslikest isikutest. Väide, nagu oleks elektri kallinemise taga riigi kui Eesti Energia omaniku tahe, ei pea paika. Elektri hind on muutunud vaid siis, kui objektiivsetel põhjustel on kasvanud elektritootmise kulud, elektrivõrkudega seotud kulud või elektriga seotud maksud. Kui elektritootmisega seotud kulud on vähenenud, siis on elektri hinda ka alandatud. Näiteks 2009. aastal elektri hind alanen, kuna Eesti Energia suutis täita tuha ladestamise keskkonnanõuded ja selle eest makstav keskkonnatasu vähenes. Elektri hind langes 6,4% ning koos võrgutasudega vähenes tarbija keskmine elektriarve 3,6%.

Lisaks, kuigi on populaarne uskuda, et elektri hind on tõusnud seoses Eesti Energia dividendidega, ei ole see tõsi. Mitte ükski hinnamuutus ei ole seotud dividendimaksetega. Elektri hinna kooskõlastamise metoodika ja

seaduse kohaselt see ei saagi nii olla. Palun kolm minutit lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit lisaks.

Aivar Kokk

Statistikaameti andmete kohaselt kulub keskmisel leibkonnal 2010. aastal elektrienergiale 3,5% kogu aasta kuludest. Tarbijad, kes ei kasuta elektrienergiat otseselt kütmiseks, kulutavad sellele eelarvest keskmiselt 2,8%. Eesti Energia AS-i andmetel oli 2010. aastal küttepaketti kasutavate tarbijate aastane elektrienergiaarve viis korda suurem kui teisi pakette kasutavate tarbijate keskmine elektrienergia tarbimine. Küttepaketti kasutab hinnangute järgi 5,5% tarbijatest. Keskmise leibkonna eelarvest kulub transpordile näiteks 11%, toidule aga 24% aasta kulutustest. Elektrienergia hinna surve mõju tarbija kogukulutuste struktuuri arvestades on palju väiksem kui näiteks toidukaupade hinna surve.

Head Riigikogu liikmed! Meie ülesanne on kindlasti otsida ja leida võimalusi, kuidas inimesed saaksid kodukuludelt rohkem kokku hoida. Selleks on loodud korterelamute renoveerimise toetuste süsteem ja käivad läbirääkimised eramajade toetuste süsteemi rakendamiseks. Tuleb rohkem leida toetussüsteeme era- ja kortermajades taastuenergia rakendamiseks, olgu selleks päikesepatareide või tuulegeneraatorite paigaldamine või koostootmisjaamade ehitamine katlamajade juurde. Väga oluline on iga seadus, mis võimaldab kodukulusid kokku hoida, aga alati tuleb vaadata, kelle või mille arvel seda tehakse. Ei ole kunagi õige öelda, et ühtede kulutuste kokkuhoid on halvem kui teine või mõni maks on parem kui teine. Tuleb koos majanduslikult läbi arutada taastuenergiatasu ja elektriaktsiis ning alles siis otsused teha. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Kokk! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb meil see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu! Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud alkoholi-,

tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 33. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 45 Riigikogu liiget, vastu oli 35, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust. (Tabel 7.)

Seaduseelnõu 33 langes menetlusest välja.

2. Äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (75 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun Riigikogu liikme Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere päevast, lugupeetud kolleegid! Hea eesistuja! Teie ees on äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Te kõik olete selle seaduseelnõuga tuttavad, sest see eelnõu on siin olnud neiupeelvenime 9 SE all. Teatavasti, kevadel, enne kui kevadine istungjärk lõppes, oli selle eelnõu lõpphääletus ja opositsioon pani proovile koalitsiooni valmisoleku Eesti riigi huvide eest seista. Aga mis jääb vastu võtmata, selle saab uuesti esitada. Põhjus selleks on olemas, sest tegemist on direktiivi ülevõtmisega meie seadustesse. Direktiiv pärineb 2009. aastast, kannab numbrit 2009/109/EÜ ja pidi olema Eesti seadustesse üle võetud 30. juuniks 2011. Nagu ma ütlesin, see meil ei õnnestunud, aga ma olen kindel, et me saame sellega lähinädalatel ühiselt hakkama. Eelnõu ise on läbi menetletud. Eelnõusse tuleb kindlasti ka üks muudatus, mis puudutab teatud paragrahvide jõustumist. Kuna pikk ja põhjalik seletuskiri on teile vägagi tuttav ning kõiki huvigruppe kaasati töösse juba eelnõu koostamise käigus, siis ma lõpetan ning soovin selle eelnõu asjalikku ja kiiret menetlemist Riigikogus. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marko Pomerants! Küsimusi ei ole. Palun ettekandjaks õiguskomisjoni liikme Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud esimees! Lugupeetud kolleegid! Mul ei ole midagi muud juurde lisada. Tegemist on näpukaga. See eelnõu oli siin teie ees ja te saite kõigest väga hästi aru. Te mäletate, et ma soovitasin teil seda eelnõu mitte lugeda, sest seal on 120 paragrahvi, millest üks on keerulisem kui teine. Seal tegelikult, ma veel kord rõhutan, mitte juriidiliselt, aga puhtinimlikult, tehakse korda mitmed tehnilised protseduurid ja viiakse need vastavusse Euroopa Liidu nõuetega. Midagi hinnangulist ega poliitilist, hoidku jumal, seal ei ole. Komisjon vaatas eelnõu läbi ja otsustas saata selle esimesele lugemisele 20. septembril 2011 ettepanekuga lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute õiguskomisjoni esitamise tähtajaks määrati kolm tööpäeva, s.o 23. september kell 16. Komisjoni ettekandjaks määrati Gräzin. Otsus langetati konsensusega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Aga teile on ka küsimusi. Palun, Igor, ärge minge ära! Küsimused. Igor, hea kolleeg! Mina olen see, kes lahkuda lubab.

Igor Gräzin

Okei.

Esimees Ene Ergma

Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Ma tahan küsida selle seaduse jõustumise kohta. Marko Pomerants seda kiiresti ütles, aga ma tahan täpsustada, millal see seadus jõustub. Paragrahve on palju. Kas me jõuame nii kiiresti, nagu eelnõus on ette nähtud, 1. oktoobriks?

Igor Gräzin

Hea küsimus, nagu öeldakse. Nii ja naa. Naa on see, et taksomeeter käib. Seetõttu, et hääletamise ajal oli meil üks inimene saalis vähem (ta tuli täpselt 30 sekundi pärast), on meil ikkagi rikkumismenetlus olemas. Muid motiive ei ole. Ma vannun, et kui sa oled selle eelnõu üks kord või kaks korda läbi lugenud, siis ega sa kolmanda lugemisega targemaks ei saa. Mina ei saanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Oli rõõm kuulda, et te tegite komisjoni otsuse konsensuslikult. Aga siiski, milline oli opositsiooni liikmete hoiak selle eelnõu suhtes enne konsensuse saavutamist komisjoni istungil? Kas oli ka mingeid vihjeid, et nad on endiselt kuidagi vastakal seisukohal, või on nad vahepeal selle eelnõu osas lihtsalt targemaks saanud?

Igor Gräzin

Ei, nad ei ole kunagi olnud mingisugune ... Hoidku jumal! Kõik olid kohe algusest peale nõus. Seal ei ole õieti midagi, see eelnõu lihtsalt vaadati läbi. Seal on tõesti väga palju tehnilisi paragrahve. Ühesõnaga, kui on aktsiate võõrandamine, siis kas arvutiga hääletamine kehtib või ei kehti jne. Seda tüüpi asjad. Kui üldse öelda, et siin taga on mingisugune idee tervikuna, siis on see lihtsalt see, et kõikvõimalikud organisatsioonilis-struktuursed muutused muutuvad klahvidega tehtavateks ja arvutiga lihtsamalt tehtavaks, mitte midagi muud. Nii et siin ei ole opositsiooni. Muide, ega ma ei tea, kes oli see 52., kes õigel ajal saali ei jõudnud. See võis ka keegi meist olla.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea ettekandja! Sa ei tea, kes oli see 52. Riigikogu liige. Aga miks eelnõu, mille puhul leiti konsensus ja mis sai igapidi toetust nii komisjonis kui ka esimesel kahel lugemisel siin Riigikogu saalis, lõpuks läbi kukkus?

Igor Gräzin

Selge. Nagu alati, on kõik sellised läbikukkumised ülemuste tegemata jäänud töö. Ka praegu oli probleem selles, et meie kohal viibivad ülemused ei hoiatanud, mitme häälega saab selle eelnõu seadusena vastu võtta. Tavaliselt on meil nii (ma arvan, et ka opositsioonil on nii), et tõmmatakse sellele kohale ring ümber, et vaat siin on vaja nii mitu häält. Aga tol-

lele kohale jäi ring ümber tõmbamata. Tavaline Riigikogu liige ei pane sellist asja tähele.

Esimees Ene Ergma

Ma arvan, et Riigikogu liige peaks tähele panema. Järgmine küsimus on kolleeg Rannar Vassiljevilt.

Rannar Vassiljev

Aitäh! Ma panin tähele, et te mainisite ülemusi. Kes need ülemused on?

Igor Gräzin

Need, kes tööd korraldavad. Siin on fraktsioonide juhid, asejuhid, *whips* ja mis iganes, nagu igas parlamendis. Need, kes korraldavad meie igapäevast tööd ja fraktsiooni tööd.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Kas sa võid öelda, et kui me seda eelnõu eelmine kord hääletasime ja see 51 häält ei kogunud, et siis oli saalis tegelikult tunduvalt rohkem rahvasaadikuid kui 51 ning see on põhimõtteliselt üks näide selle kohta, kuidas eelnõu, mis ei sisalda erilisi poliitilisi valikuid, võib mõnikord mitte kõige ilusama poliitika ohvrriks langeda?

Igor Gräzin

Ma ütleksin, et selle eelnõu mitteläbimine oli minu jaoks inimesena nii sügav šokk, et mul oli silme ees pime. Ma tõesti ei oska öelda, mis juhtus.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, kolleeg Igor Gräzin! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrän eelnõu 75 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 23. septembri kell 16.

Eelnõu 75 esimene lugemine on lõpetatud.

3. Avaliku teenistuse seaduse § 108 muutmise seaduse eelnõu (71 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Kalev Kotkase ja Eiki Nestori algatatud avaliku teenistuse seaduse § 108 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandjaks kolleeg Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Selle eelnõu puhul ei ole tegemist mingi fundamentaalse teosega, seda võib nimetada kohaliku tähtsusega seaduseelnõuks, liiatigi on see ühekülameeste kirjutatud ja teile esitatud. Eesmärk on parandada avaliku teenistuse seaduse § 108, mis räägib teenistussuhte peatumise alustest. Teenistussuhe peatub kehtiva seaduse alusel järgmistel juhtudel. Kõigepealt, ametniku kirjaliku avalduse alusel, kui teenistusse võtmise õigust omav isik või ametiasutus nõustub teenistussuhte peatumisega. Seda kasutatakse tavaliselt siis, kui ametnik soovib mingit loomingulist puhkust, näiteks tahab raamatut kirjutada, või on tal ees mingi pikem reis ning ka muid põhjuseid võib olla. Kui teda tööle võtnud inimene ehk seda õigust omav isik on sellega nõus, siis teenistussuhe peatub. Selles paragrahvis on mitmeid teisi, kõigile tuttavaid aluseid, millal teenistussuhe peatub, näiteks puhkuse ajal, töövõimetuse ajal, muuseas ka siis, kui ametnik on reservväelane ja mobilisatsiooni tõttu ei saa oma ametiülesandeid täita, või siis, kui ta näiteks täidab muid ülesandeid, kas või Brüsselis Euroopa Liiduga seotud ülesandeid.

Selles loetelus on ka punkt, mis ütleb, et teenistussuhe peatub juhul, kui ametnikult ebaseaduslikult nõutakse ülesannete täitmist teisel teenistuskohal ning ta keeldub niisuguste ülesannete täimisest. See on ka üks võimalik juht, millal teenistussuhe peatub.

Meie ettepanek on seda loetelu täiendada väga praktilisel põhjusel, see põhjus on elust endast võetud. Ebaseaduslike ülesannete täitmise nõue eeldab, et ametnik pöördub korralduse andnud isiku vastu selle korralduse asjus kohtusse, ta on töölt eemal ja nõuab seetõttu maksmata jäänud palka. Tegelikult elus on juhtunud nii, et pooled võivad ka omavahel

vaieldes jõuda järelduseni, et las seda, kas see otsus on ikka seaduslik või mitte, otsustab kohus. Lepitakse kokku, et kohus ongi see koht, kus tõde selgub. Kehtiv § 108 ei loetle ühtegi sellist võimalust. Tegelikult peaks see ametnik käituma siis nii nagu loomingulist puhkust või mingit muud pikemat töösuhte peatumist sooviv isik ja poolte kokkuleppel kõrvale jääma. Vahe on oluline, sest siin on kaks aspekti. Kõigepealt, nii nagu ka töölepingu puhul võtab selline töösuhte peatumine tööandjalt kohustuse tasuda sotsiaalmaksu ja inimene jääb näiteks ilma ravikindlustusest. Aga vahe on oluline ka teises mõttes. Väikeses kogukonnas ei ole inimesed võib-olla nii alati hagama saamata jäänud palka ja kõike muud, mis sinna juurde kuulub, vaid soovivad seda vaidlust kuidagi mõistlikumal moel lahendada, kuid selline võimalus puudub. Kui sa tahad ravikindlustust saada, siis sa pead igal juhul palka nõudma, aga väikeses kogukonnas ei ole see teinekord mitte väga arusaadav ja inimesed soovivad käituda hoopis mõistlikumal moel.

Seetõttu ongi meil ettepanek täiendada punkti 7, kus räägitakse ebaseaduslikult antud ülesannetest ja sellest, et ametnik keeldub nende täimisest, sõnadega "või kui teenistusse võtmise õigust omav isik või ametiasutus nõustub teenistussuhte peatumisega töövaidluse tõttu". Sellises sõnastuses muudatuse vastuvõtmine tähendab ka seda, et sotsiaalmaksukohustus jääb kõrgema ametniku antud nõusoleku puhul kehtima ja inimene ei kaota sotsiaalkindlustuses midagi.

Nii et siin ei ole midagi suurt ega revolutsioonilist, vaid see on selline lihtne, elust võetud loogiline muudatusettepanek. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Eiki Nestor! Palun, küsimus kolleeg Marko Pomerantsilt!

Marko Pomerants

Aitüma! Kas sa võiksid seda juhtumit ilma nimesid nimetamata meile kuidagi selgitada? Millest teil tekkis see idee seaduseelnõu kokku seada?

Eiki Nestor

See tekkis sellest, et tööle võtnud ametniku korralduse alusel vähendati tööle võetud ametniku töökoormust. Töötaja leidis, et selline

koormuse vähendamine on ebaseaduslik, ülemus jälle leidis, et see on seaduslik. Lepiti kokku, et las kohus otsustab, kas on seaduslik või mitte. Kuna muud võimalust ei olnud, siis kogu see lugu vormistus § 108 punkti 1 alusel, sest inimene ei soovinud hageda saamata jäänud palka, ta leidis, et see ei ole õige, see on ikkagi tema oma vald, miks niimoodi kakelda, ka tema tunneb muret, kuidas vallal läheb. Kohtuotsuse saamine võttis aega viimastest kohalikest valimistest kuni selle aasta juunini ja kohus tühistas selle otsuse, mis ametniku koormust vähendas, ehk lugeski kõrgema ametniku tehtud otsuse ebaseaduslikuks. Inimene ei ole vahepeal saamata jäänud töötasu küsinud, ei kavatsengi seda teha, aga ka ravigi-kindlustusest oli ta selle aja jooksul ilma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kõigile informatsiooniks olgu öeldud, et me komisjonis käsitlesime seda küsimust ja seda näidet põhjalikumalt. Selgus, et selleks ametnikuks oli poliitilisel ametikohal töötanud abivallavanem. Nii et see on hoopis teistmoodi kaasus. Aga see selleks. Minu küsimus on järgmine. Kui perspektiiviga ette vaadata, siis milline on sinu arvamus – oled ju üks eelnõu autoritest –, kas sellise seadusmuudatuse läbimineku korral võiks tulevikus keegi seda ka pahatahtlikult ära kasutama hakata?

Eiki Nestor

Ei, ma hästi ei usu, et pahatahtlikkus siin mängima hakkaks. Kujutame ette suuri asutusi, kus on väga palju ametnikke. Seal lõpebki see tüli kõigi eelduste kohaselt sellega, et nõutakse korralduse ebaseaduslikuks tunnistamist, saamata jäänud töötasu ja kõike muud. See asi on seal kuidagi anonüümne. Väikeses kogukonnas on teistmoodi. Mul on tulnud aidata küllalt kõrgeid ametnikke nende suhtes rakedatud ja nende meelest ebaseadusliku karistuse asjus. Pean ütleva, et väga paljudel juhtudel väga kõrgeid ametnikud, näiteks üks kunagine ameti peadirektor, ei hage kohtus mitte saamata jäänud palka, vaid ministri poolt nende vabastamiseks allakirjutatud dokumendi tühistamist. Need juhtumid on selles mõttes erine-

vad. Teinekord on inimese positsioon selline, et ta võib-olla ei soovigi täies mahus avaliku teenistuse seaduse § 108 mõttest tulenevaid õigusi kasutada, või ei soovi ta seda seetõttu, et kogukond on väike ja seal ei mõistetakse seda. Tõele au andes on ka neid inimesi, kes ütlevad, et nemad põhimõtteliselt Eesti riigi vastu kohtusse ei lähe, mis sest, et peaminister käitus valesti. Selliseid juhtumeid on ka olnud. Nii et ma ei usu, et siit mingit väärkasutust tuleb. Ikkagi on tegemist erineva arusaamaga asjadest. Kui tööle võtmise õigust omav isik mingit pidi möönab, et las kohus otsustab, kas asi on õige või mitte, siis võiks see käia sama punkti alla nagu muud teenistussuhte peatumist võimaldavad sätted, ta võiks ka teada, et ta peab siis sotsiaalmaksu ära maksma.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, kolleeg Eiki Nestor! Palun kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde!

Väino Linde

Auväärt Riigikogu! Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Tõele au andes ei ole selle eelnõu tekst Riigikogus arutlusel mitte esimest korda. Sarnane eelnõu oli menetluses juba Riigikogu eelmise koosseisu ajal, aga siis hääletati see menetlusest välja. Praegu arutlusel oleva eelnõu vaatas Riigikogu põhiseaduskomisjon üle 13. septembril s.a. Arutelu algas traditsiooniliselt. Kõigepealt andis eelnõu algatajate esindaja meile ülevaate eelnõu tehiloolest. Tema selgitused olid peaaegu samad, mida me ka täna siin eelmise esineja suust kuulsime. Komisjoni liikmed esitasid küsimusi, toimus ka omavaheline arutelu. Kuulasime ära valitsuse esindaja seisukoha. Peab ütleva, et Vabariigi Valitsus oma 24. augusti otsusega ei toetanud selle eelnõu menetlemist ja valitsuse esindaja jäi komisjoni istungil samale seisukohale.

Mis järeldustele siis asusid need kuus põhiseaduskomisjoni liiget, kes lõpuks toetasid selle eelnõu tagasilükkamist? Kõigepealt, alus tööandja ja ametniku kokkuleppel teenistussuhte peatumiseks on avaliku teenistuse seaduses olemas. See on § 108 punktis 1, mis ütleb, et ametniku kirjaliku avalduse alusel teenistussuhe peatub, kui teenistusse võtmise õigust omav isik või ametiasutus nõustub teenistus-

suhte peatumisega. See on üldalus, mille alla võib põhimõtteliselt mahutada ka selle olukorra, millele eelkõneleja viitas, ja sellele tugines kohus seda asja lahendades.

Eelnõus kasutatakse terminit "töövaidlus", mis ei ole korrektne, sest tegemist on teenistusvaidlusega.

Suhteliselt arusaamatuks jääb regulatsiooni eesmärk. Kui isik kahtleb temale kõrgema ametiseisundiga ametniku antud korralduse seaduslikkuses, siis ta ei pea seda täitma, kui see aga seda nõuab ja kui talle antakse see korraldus kirjalikus vormis, siis korralduse õigsuses kahtlemisest hoolimata peab ametnik seda ikkagi täitma. Sellisel ajal teenistussuhe ei peatu.

Me rääkisime ka ametnike sotsiaalsetest garantiidest. Kui see olukord lahendada niisugusel moel, nagu oli eelnõu tekstis toodud, siis ametnikele ja töölepingu seaduse alusel töötajatele antud garantiid kaugenevad üksteisest veelgi. Ametnike garantiid võib suurendada.

Veel võiks teada, et kui see eelnõu seaduseks muutub, siis võib juhtuda ka nii, et selle sätte alusel tekiks keeld teenistusvaidluse ajal ametnikku koondada või atesteerimistulemuste põhjal vabastada. Seda ei saa kindlasti õigeks pidada. See annaks ametnikule ka võimaluse mingi oma kokkuleppe alusel, lihtsalt siis, kui ta ei soovi mingil põhjusel teenistuses edasi olla, nõuda teenistussuhte peatumist. Kuna need vaidlused võivad kujuneda pikaks, nagu ka sellest konkreetsest kaasusest, millest meile räägiti, võis välja lugeda, siis see tähendaks, et teenistusvaidluse ajaks tuleks leida sellele ametnikule asendaja, mis kindlasti tähendaks organisatsioonile lisakulusid.

Me võime uskuda või mitte, et üks või teine ametnik ei soovi näiteks positiivse kohtuotsuse korral nõuda saamata jäänud töötasu, kuid selline õigus jääks ikkagi kehtima. Me ei pea ka seda praegu õigeks.

Kõiki neid asjaolusid arvestades, head kolleegid, otsustas põhiseaduskomisjon (poolt 6, vastu 5) teha ettepaneku see eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh! Mul oli see au.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Väino Linde! Palun kiiremini, head kolleegid! Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Avaliku teenistuja ja tema tööandja suhe ei peaks olema selline antagonistlik koera ja kassi suhe. Selles suhtes võiks olla teatud soliidust, paindlikkust ja džentelmenlikkust. Kas tõesti põhiseaduskomisjon toetab seda, et teenistussuhte üle vaidlemise paindlikud ja džentelmenlikud moodused väärivad karistamist ravikindlustusest ilmajätmisega?

Väino Linde

Aitäh! Avalik teenistussuhe võib olla ja peakski olema selline, nagu sa, hea küsija, välja tõid. See aga ei tähenda, et me peaksime asuma kehtivat sätet muutma. See lauseosa, mis on eelnõus praegu viidud § 108 punkti 7 alla, võiks edaspidi olla ikkagi avaliku teenistuse seaduse § 108 punkti 1 all. Ka sellisel juhul on võimalik neid kokkuleppeid teha džentelmenlikult.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru, teine küsimus!

Peep Aru

Aitäh! Me seda küll komisjonis ei arutanud, aga milline on sinu kui asja väga põhjalikult tundva inimese seisukoht: kas selle muudatuse jõustumise korral võidakse seda tulevikus pahatahtlikult ära kasutama hakata?

Väino Linde

Aitäh! Ma oma esinemises tõin välja, et on võimalik neid sätteid pahatahtlikult kasutada. Seda me seadusandjana ei tahaks avalikus teenistuses kindlasti lubada. Sätted peavad ikkagi olema selged, üheselt mõistetavad ja teenima ainult ühte eesmärki. Ei maksa jääda lootma, et neid sätteid rakendatakse ainult džentelmenlikult, nagu üks küsija siin ütles.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Väino Linde! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb meil see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Riigi-

kogu liikmete Kalev Kotkase ja Eiki Nestori algatatud avaliku teenistuse seaduse § 108 muutmise seaduse eelnõu 71. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt oli 46 Riigikogu liiget, vastu 18, erapooletuks jäi 1. Ettepanek leidis toetust. Seaduseelnõu 71 langes menetlusest välja. (Tabel 8.)

4. Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu (54 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandjaks maaelukomisjoni aseesimehe Aivar Koka!

Aivar Kokk

Hea Ene! Head kolleegid! Pärast kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu 54 esimest lugemist esitasid Riigikogu liikmed Jaak Allik, Mihhail Stalnuhhin, Jevgeni Ossinovski ja Yana Toom eelnõu kohta ühe ettepaneku. Oma protesti eelnõus sätestatud põhimõtte vastu, et põllumajandustootjad saavad piiranguteta omandada nii põllumajandus- kui ka metsamaad, esitas Eesti Erametsaliidu juhatas.

Maaelukomisjon arutas muudatusettepanekuid 12. septembri istungil. Arutelus osalesid ka põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja Riigikogu liige Mihhail Stalnuhhin. Sellel istungil kiideti heaks koostöös Põllumajandusministeeriumi ametnikega ettevalmistatud maaelukomisjoni redaktsioonilised ja tehnilised muudatusettepanekud. Põhimõtteliselt toetati Riigikogu liikmete ettepanekut anda Eestis pikaajalise elaniku elamisloa alusel elavatele füüsilistele isikutele õigus riigikaitsete piirangutega alal omandada kuni 0,2 hektari suurust kinnisasja. Seda ettepanekut toetas ka põllumajandusminister, kes oli eelnevalt konsulteerinud kaitseministriga. Samas otsustati täpsustada ettepaneku sõnastust. Komisjon toetas ettepanekut anda metsa majandamisega tegelejatele õigus omandada lisaks metsamaad sisaldavale kinnisasjale ka kinnisasja, mis sisaldab nii põllumajandus- kui ka metsamaad. Otsustati sõnastada sellesisuline komisjoni ettepanek.

Maaelukomisjoni 19. septembri istungil kiideti konsensuslikult heaks muudatusettepanekute täpsustatud sõnastused ja teiseks lugemiseks esitatavad dokumendid. Enamik muudatusi on terminoloogilised ja sõnastuslikud, nende eesmärk on anda täpsemalt edasi seaduse mõtet.

Rõhutan, et eelnõus tehakse kaks sisulist muudatust. Metsa majandamisega tegelejatele antakse võimalus omandada kinnisasja, mis sisaldab nii põllumajandus- kui ka metsamaad. Asjakohased muudatused tehakse § 4 lõikes 5, § 5 lõigetes 1 ja 5 ja § 6 lõikes 5. Paragrahvi 10 lõikes 1 on sätestatud keeld, et kolmandate riikide isikud ei tohi omandada kinnisasja samas lõikes nimetatud piirkondades, erandina antakse § 10 lõikega 2 Eestis pikaajalise elaniku elamisloa alusel elavale füüsilisele isikule õigus riigikaitsete piirangutega alal omandada kuni 0,2 hektari suurust kinnisasja.

Komisjon otsustas teha täiskogule ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Kokk! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Seaduseelnõu kohta on seitse muudatusettepanekut, vaatame need läbi. Esimese ja teise muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, on täielikult arvestatud. Kolmanda, neljanda ja viienda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, on täielikult arvestatud. Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud kolleegid Jaak Allik, Mihhail Stalnuhhin, Jevgeni Ossinovski ja Yana Toom, juhtivkomisjon on ettepanekut sisuliselt arvestanud. Seitsmenda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Lugupeetud kolleegid, me vaatasime läbi kõik muudatusettepanekud.

Seaduseelnõu 54 teine lugemine on lõpetatud.

5. Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (64 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Meie viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandjaks sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Mul on au tutvustada teile Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Nimetatud lepingu eesmärk on asendada kehtiv leping, mille sõlmimisest on möödunud üle kümne aasta. Selle aja jooksul on sotsiaalkindlustuses toimunud hulk edasiminekuid, muu hulgas sai Eesti mäletatavasti Euroopa Liidu liikmeks, mis tähendab seda, et Eesti suhtes kohalduvad Euroopa Liidu Nõukogu määrused nr 883/2004 ja nr 987/2009, mis käsitlevad sotsiaalkindlustusskeeme. Lisaks on nii Ukrainas kui ka Eestis loodud uusi hüvitiseliike. Näiteks ei eksisteerinud kehtiva lepingu sõlmimise ajal Eestis töötuskindlustushüvitise ega vanemahüvitise skeeme, samuti on oma sotsiaalkindlustusskeeme muutnud Ukraina.

Leping tuleb Riigikogus ratifitseerida, sest lepingu jõustumise korral lõpeb Eesti Vabariigi valitsuse ja Ukraina valitsuse vaheline sotsiaalkindlustusleping, mis on alla kirjutatud 20. veebruaril 1997 ja mille ratifitseerimise seadus võeti Riigikogus vastu 15. septembril 1997. Seega on sisuliselt tegemist lõppeva ratifitseeritud lepingu denonsseerimist reguleeriva kokkuleppega, mistõttu välissuhtlemisseaduse § 27 lõike 1 alusel eeldab nimetatud lepingu lõpetamine samuti Riigikogus ratifitseerimist.

Leping käsitleb pensionide maksmisel peamiselt *pro rata* arvestust, mis tähendab hüvitiste määramist ja arvutamist proportsionaalselt vastavas riigis töötatud ajale. Pensioni maksmine toimub riigisiseste õigusaktide alusel. Nimetatud põhimõtte positiivne omadus on nii isikute võrdne kohtlemine kui ka riigi kohustus maksta ainult selle kindlustusperioodi eest,

mille isik on selle riigi territooriumil töötamisega välja teeninud.

Leping võimaldab lepingupoolel jätkata pensionide, toetuste ja hüvitiste maksmist isikutele ja nende ülalpeetavatele või nende ülalpidamisel olnud isikutele, kellel on ühe lepingupoole õigusaktide kohaselt õigus saada hüvitisi nende isikute elama asumisel teise lepingupoole riiki. Pensionide, toetuste ja hüvitiste määramiseks ja maksmiseks osutatakse üksteisele abi ja vahetatakse teavet.

Olgu siinkohal välja toodud peamised muudatused vana lepinguga võrreldes. Esimene suurem muudatus on see, et uus leping ei kohaldu ajutise töövõimetuse hüvitisele, meditsiiniteenindusele ega sünnitoetusele. Vanas lepingus oli see peatükk sees, kuid ainuke, kes seda kohaldas, oli Eesti. Kuna Ukraina seda kunagi ei teinud, siis diplomaatilise noodiga see peatükk peatati ja uude lepingusse seda Ukraina palvel ei võetud.

Teine ja suurem muudatus on see, et uue lepinguga on juurde tulnud vanemahüvitise ja töötuskindlustushüvitise koordineerimine riikide vahel, mis tähendab, et nii Eesti kui ka Ukraina arvestavad inimese töötamist teise riigi territooriumil töötuskindlustuse ja vanemahüvitise õiguse tekkimisel, selle suurust arvestatakse riigisisese seaduse alusel.

Kolmas muudatus või, õigem oleks öelda, täpsustus, on see, et pensionide osas me oleme mõlema riigi õigusaktidest tulenevalt sõnastust parandanud ja ajakohastanud.

Neljas muudatus on see, et juurde on tulnud nn eripensionide eksport teise riiki, st isikute väljateenitud eripensionide maksmine Eesti Vabariigi territooriumilt väljapoole.

Juurde on tulnud võimalus kasutada kolmandate riikide kindlustusperioode, kui nii Eestil kui ka Ukrainal on selle kolmanda riigiga vastavasisulised lepingud. Põhjalikult on reguleeritud avalduste esitamist ja arstlikku läbi vaatust.

Tasub märkida, et kõigil Eestis elavatel peredel on õigus peretoetustele, uus leping kehtiva lepinguga võrreldes siin erandeid ei loo. Ka praegu vastutab peretoetuste eest see riik, kelle territooriumil perekond elab. Olukorras, kus õigus peretoetusele võib tekkida nii Eesti kui ka Ukraina õigusaktide alusel, maksab toetusi see riik, kelle territooriumil laps elab.

Lepingu ratifitseerimise seaduse peamine mõju on suurem õigusselgus ja topelpensioonide maksmise vältimine. Loomulikult saadakse nii ka tänapäevane rahvusvaheline leping, mis tagab mõlema riigi kehtiva õigussüsteemi põhimõtete järgimise.

Ma väga loodan, et parlament selle seaduseelnõuga Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerib.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Küsimusi teile ei ole. Ma palun ettekandjaks sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu oma 13. septembri istungil. Komisjonile tutvustas eelnõu Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna finantspoliitika ja koordineerimise juht Evelyn Hallika. Minister tegi väga põhjaliku ülevaate. Ma ei hakka seda kõike kordama, ütlen vaid, et komisjon tegi järgmised otsused: saata eelnõu 64 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 21. septembril ettepanekuga esimene lugemine lõpetada ja muudatuste panekute esitamise tähtajaks määrata 5. oktoober 2011 kell 18. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Ka teile ei ole küsimusi. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 64 muudatuste panekute esitamise tähtajaks 5. oktoobri kell 18. Eelnõu 64 esimene lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid! Meie päevakord on ammendatud ja istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 15.20.

Istungi kestus 2 tundi ja 20 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 22. september 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Eesti Arengufondi aruanne

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Austatud Riigikogu! Head külalised! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu teise töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Kõnesoove ei ole.

Läheme edasi teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 21. septembril algatatud riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu ning määranud selle juhtivkomisjoniks rahanduskomisjoni.

Head ametikaaslased, viime läbi kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 72 Riigikogu liiget, puudub 29.

1. Eesti Arengufondi aruanne

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme tänase päevakorra juurde. Meil on üks päevakorrapunkt: Eesti Arengufondi aruanne. Enne kui asume aruannet kuulama, lubage mul lühidalt tutvustada asjaomast menetluse korda. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 155 on kõigepealt Eesti Arengufondi juhatuse esimehe Ott Pärna ettekanne kuni 30 minutit. Järgnevad küsimused ettekandjale. Head ametikaaslased, teil on võimalus esitada ettekandjale üks suuline küsimus. Peale küsimusi on läbirääkimiste voor, kus sõna võivad võtta üksnes fraktsioonide esindajad.

Mul on suur au ja rõõm paluda Riigikogu kõnetooli ettekandeks Eesti Arengufondi juhatuse esimees. Ott Pärna, palun!

Ott Pärna

Tere hommikust, head Riigikogu liikmed ja hea Riigikogu aseesimees! Tänase kõne aluseks olev maailma arengutrendide raport on teil saali nurgas kättesaadav. Palun võtke, kes soovivad kõne ajal seda jälgida!

Kas te olete vahel mõelnud väga suure Eesti peale, näiteks sellise Eesti peale, mis oleks sada korda suurem kui tänane? Selline riik oleks rahvaarvult Venemaa-suurune.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma väga vabandan teie ees! Head ametikaaslased, saalis on liiga suur lärm. Palun austame neid, kes soovivad kuulata, ja palun austame ka ettekandjat! Palun vaiksemalt! Palun, hea ettekandja!

Ott Pärna

Selline sada korda suurem riik oleks rahvaarvult Venemaa-suurune. Ei tea, kas ta oleks oma naabrite suhtes ka sõbralik riik? Kuidas ta majanduslikult töötaks? Oleks ta õnnistatud maavaradega või mitte? Kas ta oleks korrupsioonist vaba? Kas usutaks rohkem jumalat? Milline oleks selle riigi ajalugu? Vähe sellest, et me ei mahuks ära Tallinna lauluväljakule, tõenäoliselt oleksime ka oma maailmajaos oluline tegija ja meid tihti kardetaks. Meie isekate kõhatuste peale maailma riikide luureteenistuste kodeeritud sideliinid võpataksid ning Edward Lucas tunneks hoopis muret meie lähedal asuva väikese Läti ja Leedu pärast.

Aga muidugi me ei ole nii suur riik. Me oleme üks maailma väiksemaid täismahus toimivaid riike, mis ei ole saar. Nähtused, mis suure riigi puhul võivad mõjuda ähvardavalt, mõjuvad meie puhul pigem arusaadavalt ja inimlikult. Mured, mis suure riigi puhul võivad tunduda sünged, kannavad meie puhul nime

"arenguvajadus". Väljakutsed, mis paistavad suures riigis välja reljeefsena, on meil nõrgemalt pildis ja seepärast liigagi tihti mööda vaadatavad, aga ka lihtsamad lahendada. Kuna me oleme väikesed, siis paljud asjad on meil kergemini ja kiiremini ümber korraldatavad, kas või seesama eurorahade teema. Me võime olla meetmeusku, loovutada otsustamise Brüsselile ja hinnata normitehniliste võtetega ettevõtete ärimudeleid, kuid kui me taandame ära mõtlemise, liidri vastutuse, kohustuse eilseid asju homme uuel tasemel teha, siis me rahva ja riigina ei edene.

Austatud Riigikogu liikmed! Olgu see kui tahes äralebdatud ütlus, kuid meie väiksuses peituvadki meie unikaalsed innovatsioonivõimalused, samuti peitub selles võimalus ühiselt mõelda, olulises kokku leppida ja liidrite eestvõttel mõjusaid asju ellu viia. Me teame värskest maailmakogemusest, et seni, kuni keskmine inimene riigis tunneb, et nii tema ja tema laste elujärg kui ka riigi valitsemine üldiselt lähevad aasta-aastalt paremaks, eksisteerib poliitiline stabiilsus. Ja ka vastupidi. Praegu on selge, et kapslistruktuurid, soov eilsete lahendustega tänaseid ja homseid mitmetahulisi probleeme lahendada on teinud suure osa läänemaailma riike võimetuks süsteemsete kriisidega toime tulla. Eesti on kriisist läbi tulnud suhteliselt heas vormis ja erinevalt paljudest teistest riikidest ei ole meil liigset mineviku-taaka. Seepärast võiks meist saada märgiline riik Euroopas, kes maailma üldise peataoleku taustal endale uue arenguhüppe tarbeks sobiliku mudeli valmis sepistab. Euroopa tegelikult vajab sellist näidisriiki, kes lisaks riigi korras rahandusele suudab ette näidata ka tuleviku arengut toetava era- ja avaliku sektori ambitsioone ühendava riigikorralduse.

Austatud Riigikogu liikmed! Uute sisukate eesmärkide seadmisel on Eesti päris huvitaval positsioonil. Ühelt poolt oleme Euroopa Liidu äärealal ja Venemaa külje all, teisalt oleme osa põhjalast – regioonist, kus töötatakse välja enamik Euroopa uusi tehnoloogiaid, kus on korralik finantsdistsipliin ja vägagi tasakaalus ühiskonnad ning mis võib näiteks koos Saksamaa ja Hollandiga saada Euroopa uueks kasvukeskuseks.

Milline saab olema Eesti roll selles, on meie endi teha. Ma olen päri optimistidega, et Tallinnal ja kogu Eestil on võimalik saada Lääne-

mere tõmbekeskuseks, kuid selleks peame võtma tõsiselt käsile oma majanduse uue, senisest palju rahvusvahelisema ja suuremat lisandväärtust andva teekonna rajamise.

Head kaasamõtled! Me oleme kriisist läbi tulnud, kuid siiski n-ö Lõuna-Soomena. Meie majanduse praegune lagi on olla pigem Skandinaavia tubli teenindaja, mitte võrdväärne partner. See rada on meile tuttav, lihtne ja väikeste riskidega, kuid see on ka perspektiivis väikese potentsiaali ja lühikese kestusega. Oma sisimas ei taha me jääda Skandinaavia väikeseks vennaks, teha lihtsamat ja intellektuaalselt vähem paeluvat tööd, saada vähem palka. Veel vähem tahame näha seda, et meie noored ellusukeldujad otsiksid iseenesestmõistetavalt eneseteostusvõimalusi vaid piiri tagant. Maailmas on tegelikult hulk riike, kus pea pool tööealisest elanikkonnast teenib elatist piiri taga ja kus kohalik majandus elavneb täpselt kord aastas – seda aastavahetuse aegu, kui üheskoos kodus käimas ollakse.

Milles siis Eesti tulevikuedu väljakutse enekõike seisneb? Kui püüda seda ühes lauses kokku võtta, siis kõlaks see umbes järgmiselt: me ei suuda muuta oma makroökonomilisi plusse mikrotasandi konkurentsivõimeks. Me kujutame endast omamoodi kolme haruga kahvlit: ühelt poolt on meil väga ambitsioonikad eesmärgid, teisalt on meil hea makromajanduslik ja eelarvepoliitika, tugevad institutsioonid, üsna madal korruptsioonitase ja toimiv õigusriik, kuid kolmandaks on meie äride keerukus, strateegiline roll ja rahvusvahelisus väga väike. Nii on näiteks meie eksportiva elektroonikatööstuse tootlikkus vaid 10% Rootsi omast, meie töötleva tööstuse keskmine palk on tublisti alla 1000 euro kuus. Ja meie ekspordist annavad suurema osa sadakond ettevõtet, millest 2/3 on välisinvestorite omanduses. Viimane ei ole iseenesest paha asi, kuid need välisinvestorid teevad siin täpselt nii keerulist tööd, kui häid inimesi meil on pakkuda. Niisiis: haridus, haridus, haridus!

Minu küsimus siin ongi, kuidas sellest kahvlit välja tulla. Tegelikult on see üks tähtsaimaid Eesti tuleviku küsimusi. Selleks ei ole olemas universaalset mudelit, mida kopeerida. Nagu soovitab OECD tabavalt oma 2011. aasta Eesti riigi valitsemise auditis: Eestil tuleb oma arenguks lahenduskäigud rätsepatööna ise lei-

da. Muud valikut polegi. See on meie ühine töö nii siin saalis kui ka Eestis laiemalt.

Niisiis, Eesti ambitsioon peaks olema saada Läänemere tõmbekeskuseks. Selleks, et Eestist saaks Skandinaavia tõsiseltvõetav partner, peaks meist saama koht, kus juhtuvad uued huvitavad globaalse tähtsusega asjad. Tõmbekeskuse sünonüümiks on energia ja võtmesõnadeks soosiv sotsiaalne ja füüsiline infrastruktuur ehk siis taristu. Tõmbekeskuseks on lihtsam saada ajaloolistel kauplemiskeskustel – näiteks London, Amsterdam, Hongkong – või siis kultuuriliselt ja ettevõtlikkuselt elavatel piirkondadel nagu näiteks Sydney, San Francisco, Kopenhaagen, Mumbai. Tõmbekeskused on atraktiivsed laiale ringile ambitsiooniga tegijatele ja maailmakodanikele. Nende seas on tudengid ja professorid, ettevõtjad ja investorid, kultuuritegelased, arstid ja teadlased, arhitektid ja arendajad, professionaalsete teenuste pakkujad, pankurid, konverentsi- ja ärituristid, aga ka näiteks maratonijooksjad, poodlejad ja seljakotirändurid. Uuringud näitavad, et valdav enamik ülimobiilseid teadustöötajaid valib oma töökoha just asukoha, mitte aga konkreetse organisatsiooni või firma järgi. Seepärast valivad targad ettevõtted oma tegutsemiskoha just piirkonna järgi, kus nende tulevased töötajad töötada tahaksid. Nii on filmitööstus koondunud Hollywoodi, Ida- ja Kagu-Aasia disainitööstus Lõuna-Koreasse. Täpselt selliseks oma valdkondades tõmbekeskuseks peaks ka tuleviku Eesti kujunema.

Niisiis, Läänemere ümbrus vajab märksa globaalsemat ja teistmoodi mõtlevat keskust, kuid see ei teki iseenesest. Tallinn on unikaalne linn, kus randuvad otse kesklinna maailma suurimad kruisilaevad, tuues meile ilma suurema kutsumiseta kümneid tuhandeid maksujõulisi kliente nädalas. Meie praegune lagi on müüa neile sadamakioskites *Baltic amber*'it ehk siis maakeeli Balti merevaiku. Kümne, aga miks mitte juba viie aasta pärast peaks kaugete riikide turistid astuma laevalt otse muusikali-teatrisse, ooperiteatrisse, konverentsikeskuse, kallisse hotelli, kaubamajja või kas või kasiinosse. Meil on praegu klient olemas, aga riigi või linnana me korralikku müüki ei tee, kui see ettevõtjate keelde panna. Olgu see lihtsalt üks eluline ja ilmekas näide, kus meie võimalused kõik peidus on.

Aga kuidas siis selle eesmärgi – Läänemere tõmbekeskuse – suunas liikuda? Ma ei ole kindlasti kõiketeadja, kuid maailmakogemuse, eksperdiarvamuste, arengufondi seirete jms põhjal on võimalik esile tõsta viis perspektiivi, kust konkreetsemaid lahenduskäike otsida.

Esiteks, eksperimenteeriv majanduspoliitika, kus era- ja avalik sektor täpse retsepti asemel üheskoos õpib ja katsetab. Toon mõned näited. Selleks et finantsvahendusteenuste ekspordist Eestile võimalusi otsida, ennast konkurentipiirkondadega võrrelda ja siis täpseid panuseid teha, oleme koos erasektoriga käima lükanud koostööprojekti "FinanceEstonia". Tegu on vabatahtlikul alusel töötava era- ja avaliku sektori koostööga, millega on liitunud juba üle 20 liikme ning mille eesmärk on viia Eesti finantsteenused ja nendega seotud tugiteenused rahvusvahelisele areenile. Eesti finantsvahendussektori maht on umbes 4% SKT-st, mis on siseturu seisukohalt suhteliselt optimaalne. See võiks olla natuke suurem, kui me tahaksime, et meie ärid saaksid kapitaliturult oma kasvuks mitmekesisemaid teenuseid, aga jah, siseturu seisukohalt on see enam-vähem optimaalne. Ekspordi suunal aga on kasvuruumi küllalt, et meie finantssektor, küllaltki suure lisandväärtusega valdkond, rahvusvahelistuda saaks. Seda nii otsese ekspordi kui ka kohalike ettevõtete maailma mineku toetamise mõttes. Sedasorti avaliku, era- ja haridussektori koostöö puhul on head võimalused ka kulusid kokku hoida, omavahel nii tõine kui rahaline panus ära jagada.

Samasugust ettevõtmist me oleme hakanud käivitama ka meditsiiniteenuste vallas – selle projekti nimi on "MedicineEstonia". Selliseid ärivaldkondi on Eestis mitu, kus era- ja avaliku sektori teadmisi ning ambitsioone kokku panes saab uusi päris konkreetseid konkurentsi-eelised välja mängida, olgu selleks valdkonnaks siis rohemajandus, rahvusvaheline kaubandus ja logistika, aga miks mitte ka põllumajandus, töötlev tööstus ja turism, kui traditsioonilisi valdkondi nimetada.

Kuid mis kõige olulisem: mis iganes valdkonnas me Läänemere ääres arvestatavaks tegijaks ka kujuneda ei taha, peab meil olema arvestatav partnerite ring kaugematelgi turgudel. Me peame suutma tuua siia piirkonda uut kvaliteeti ja koostöösuhteid, mis aitaks ka

meie naaberriikide ettevõtjatel uut arenguhüpet teha, mitte vaid meie oma ettevõtetel.

Siit jõuame strateegilise kasvu valdkondadeni, teise olulise teemani. Rusikareegel ütleb, et mida kõrgemale tõuseb riigi arengutase, seda raskem on iga järgmine arenguhüpe. Eesti üldine ärikeskkond on juba üsna hästi lihvitud, raske on uute ja universaalsete argumentidega välja tulla. Selles mõttes sarnaneb väikeriigiga tippu pürgimine kellassepa ülesandega: masinavärk koosneb väikestest detailidest, mis peavad omavahel kokku sobima ja kella tööle panema. Nende detailide all mõtlen ma ennekõike inimkapitali, haridust ja teadust, tipptegijatega läbirääkimisi, riiklikke koostöösidemeid ja muud sellist.

Minu käest on samas tihti küsitud, kas Eesti peaks seadma must-valgeid sektoraalseid fookusi. Minu üldine arvamus on, et ei peaks. Eesti on liiga väike ja ka ühes sektoris olevate ettevõtete arv on liiga väike selleks, et selle põhjal väga olulisi haridus- või muid selliseid prioriteete seada. Samuti olen pisut kahtlev kitsa valiku baastehnoloogiate eelisarendamise suhtes, kuna suure tõenäosusega – lotovõidud on muidugi alati võimalikud – ei suuda me endast kümme, sada või tuhat korda suuremaid riike edestada ja jõuda selleni, et just meie pakutav lahendus lööb maailmas teaduslikult ja äriliselt läbi. Mis muidugi ei tähenda, et alustehnoloogiatega tegelema ei peaks – see on maailmatasemel teaduse ja kõrghariduse alus. Kasvuvaldkonnad on selles mõttes sümbioos globaalsest nõudlusest, megatrendidest, riigi tehnoloogilisest suutlikkusest, majanduslikust reaalsusest, ambitsioonidest nii indiviidide, ettevõtjate kui ka riigi tasandil.

Maailmas võib näitena tuua keskkonna- ja rohemajanduse ning säästva energeetika, millest on saanud üks riskikapitalistide peamisi investeerimisvaldkondi. Aastaks 2020 annab rohemajandus näiteks Saksamaal juba rohkem tööd kui auto- või masinatööstus. Rohemajandus pakub erinevaid kasvuvõimalusi nii Eesti töötlevale tööstusele, teenusemajandusele kui ka IT-ärile. Selleks, et Eesti ettevõtted rohemajandusest kui üleilmsest võimalusest osa saaksid, oleme arengufondis algatanud rohemajanduse kasvuprogrammi. See on poliitika- ja valdkondadeüleline ja käsitleb tervikuna erinevaid rohemajanduse komponente, sh Eesti võetud kliima- ja keskkonnakohustusi, antud

lubadusi, teadus- ja arendustegevust, haridust, innovatsiooni- ja ettevõtluspoliitikat, allutades need kõik konkurentsivõime, uute ärialade ja ekspordi arendamisele rohemajanduse vallas. Siht on, et selles kogu maailma seisukohalt tihti ka kuluvaldkonnas Eesti ettevõtetele rohkem tulu tekiks.

Samasugused võimalused kasvavad välja ka heaolu- ja tervisemajandusest, mis pakub lahendamist vajavaid väljakutseid kõikidele majandusharudele. Uuringud näitavad, et üle poole eurooplastest on põhimõtteliselt valmis piiriülesest tervishoiuteenuseid tarbima, samas kui vaid 4% on neist realselt seda teinud. Aastaks 2050 on ainuüksi Soomes ja Rootsis ligi pool elanikkonnast üle 60 aasta vanused. Lisaks meditsiiniteenuste tarbimisele on need inimesed ka aktiivsed tööturul ja seega maksejõulised kliendid tervishoiuteenuste pakkujatele. Kulutused tervishoiule kasvavad SKT-st kiiremini pea kõigis arenenud riikides, seda isegi majanduskasvu tingimustes, rääkimata siis väikesest või olematust kasvust. Omaette liigas on muidugi Ameerika Ühendriigid, kus tervishoiukulud on 17% SKT-st, Euroopa keskmine tase on 9,5%.

Arengufondi ja Teenusmajanduse Koja varem mainitud koostööalgatuse "Medicine-Estonia" eesmärk ongi ettevõtete ärivõimaluste avamine sellel globaalsel kasvualal. See toob kokku osapooled, kes tegelevad Eestis heaolu- ja meditsiiniteenustega seotud tehnoloogiate ja toodetega. Nende seas on era- ja avaliku sektori haiglad, ravispaad, IT-lahenduste pakkujad, biotehnoloogiafirmad, meditsiini vallas tegutsevad haridus- ja riigiasutused. Miks mitte ei võiks Eestis kujuneda piirkondlik tervishoiukeskus, ingliskeelse lühendina HUB? See on ka kõige ambitsioonikam visioon, mis kasvab välja arengufondi tervishoiuteenuste ekspordi seirest. Eestist võiks saada selles vallas edumeelne riik, kes räägib rahvusvahelistes organisatsioonides kaasa näiteks ka tervishoiuteenuste vaba liikumise teemal. Eesti võiks olla piirkond, kust tulevad uudseimad tervishoiu IT-lahendused ning kes pakub ümbritsevatele riikidele tervishoiuteenuseid ning parandab seeläbi ka omaenda tervishoiu kvaliteeti ja kättesaadavust.

Üks arengufondi kitsamaid seireteid – IT kasutamine tervishoius – tõi näiteks välja, et Euroopas kasvab tervishoiu-IT lähiajal suuru-

selt kolmandaks tervishoiuvaldkonnaks. Samuti peaks aastaks 2020 tervishoiust saama maailma IT-tööstuse suurim tuluallikas. IT-tööstus teenib kümmeaasta pärast suure osa oma tulust just tervishoiuteenuste arendamisel. Meil juba on selles valdkonnas mõned tublid ettevõtted, kes ekspordivad teevad, kuid sellest on ilmselgelt vähe, et see kasvuveldkond meile majanduslikult suurt tulu tooma hakkaks. Kasvuveldkonnad kasvavad sageli välja ka algsest murekohtadest, nagu näiteks on veetehnoloogiate teema Singapuris. Mõtestatud arendamise korral võiks näiteks küberkaitse puhul Eestis sama juhtuda, kuid selleks vajame valdkondlikke *start-up*-ettevõtjaid, teaduse ja kõrghariduse arendamist selles vallas ning peame Eestisse meelitama ka suurkorporatsioonide temaatilisi arenduskeskusi.

Siinjuures on oluline märkida, et eeltoodud põhimõtetest defineeritud ja organisatsioonide üleselt arendatavad kasvuveldkonnad võiks saada ka üheks lähtealuseks Eesti uue tsükli eurorahade planeerimisel, et nendest eurorahadest suuremat mõju saavutada. Veelgi enam, selliselt arendatud valdkondade edukuse tõenäosus on suures korrelatsioonis inimkapitali kättesaadavusega nii selle mahus kui ka selle kvaliteedis. See viib meid minu tänase kõne kolme viimase teemani, milleks on struktuurimuutuste poliitika, talendipoliitika ja maailma arengutrendide tundmine.

Struktuurimuutuste poliitika tähendab isenesest erinevate sammude kogumit, mille üks eesmärk on majanduse ajakohastamine, suuremat lisandväärtust andvate ärivaldkondade funktsioonide suunas liikumine. Sellel on neli tahku. Esiteks, praeguste äride liikumine väärtusalas keerukamaks; teiseks, praeguste äride liikumine uutesse harudesse, näiteks põlevkivist põlevkivikeemiasse, metsast metsamasi- natesse, metsakeemiasse; kolmandaks, uue ja suuremat lisandväärtust andvate valdkondade riiki importimine välisinvesteeringute abil ning neljandaks, uute globaalse ambitsiooniga, kuid alles alustavate ettevõtete arendamine nullist.

Arengufondi riskikapitali suund tegeleb seaduse kohaselt just selle neljanda valdkonnaga: Eesti ambitsioonika uusettevõtlusega ja selle arengu eeltingimuseks oleva riskikapitalituru arendamisega. Selle turu arendamise kohta pealt võib ühe hea näitena välja tuua Eesti Era- ja Riskikapitali Assotsiatsiooni ehk

EstVCA käimalükkamise paari aasta eest. Nüüdseks on sellel tööstusharu parimat praktikat arendaval ja levitaval MTÜ-l juba üle 40 liikme. Nende globaalse vaatega uusettevõtete jaoks on käesolev aasta omamoodi märgiline ja tähtis, kuna esmakordselt Eesti ajaloos võitis *start-up*-ettevõtte Fortumo aasta ettevõtja tiitli. Kui me arengufondiga nelja aasta eest Eesti riskikapitalituru arendama hakkasime, olid sellised terminid nagu kasvuettevõtte, riskikapital, skaleeritav ärimudel justkui võõrkeel. Nüüd ei leia naljalt päevalehte, kust need teemad ülepäeviti läbi ei käiks.

Head Riigikogu liikmed! Eesti Arengufond on suurim Eesti ettevõtetest koosneva portfelliga riskikapitali fond. Oleme koos erainvestoritega investeerinud 15-sse maailma pürgivasse ja seal juba tunnustust koguvasse ettevõttesse. Nende seas on maailma suurimaks insenerfirmaks pürgiv GrabCAD, virtuaalselt rõivakabiini loov Fits.me, Põhja-Ameerikas mobiilimakseid pakkuv NOW! Innovations, satelliitmodemeid arendav Modesat, postiterminalide tarkvara arendaja Cleveron/Smart-Post, uue põlvkonna tuuleturbiine valmistav Goliath Wind ja my!WIND, pilgu jälgimise tehnoloogia looja Realeyes ja igamehe taskutreener Sportlyzer. Need on reaalsed Eesti uusettevõtted, kes murravad oma innovatsioonidega maailma. Tänu nendele ja mitmele teisele tehnoloogiafirmale on Eesti saavutanud maailma *start-up*-kommunis arvestatava tegija positsiooni. Näiteks Euroopa juhtiva ärikiirendi Seedcamp äsja toimunud investorüritusel toimus agar debatt nii Twitteris kui kõikides teistes kanalites selle üle, et Eestist kasvab välja nii ebaproportsionaalselt palju suure potentsiaaliga idufirmasid ja et muul Euroopal on keeruline Seedcampi konkursile pääseda, kui 12 finalistist neli on Eestist. Üritus toimus Londonis.

Selles mõttes on Eesti alustavate tehnoloogiafirmade maailmas võrdne võrdsete seas, seda nii Soomes, Inglismaal kui Ameerika Ühendriikides. Meie võtmeküsimus pigem on, mida teha, et selliseid ettevõtteid rohkem oleks ja et nad Eestis kasvada saaksid. Selleks on vaja meil ühelt poolt rohkem äriingleid ja kapitaliseeritud riskikapitalifonde, kes on valmis riske võtma ja neis investeerima. Teisalt peame oma väiksuse tõttu heitma pilgu ka piiri taha, et sealt tugevaid *start-up*-ettevõtteid juurde

meelitada. Eestis on juba üksjagu argumente, et saada siinse piirkonna *start-up*-riigiks, kuid selle nimel tuleb vähemalt kümnend sihipärasid tööd teha. Sedasama palju räägitud Silicon Valleyt on ehitatud 50 aastat.

Eeltoodu toob meid neljanda olulise teemani, milleks on valdkondadeülene talendipoliitika. Nendesamade varem mainitud teadmismahukate ettevõtete suurim arenguprobleem on vajalike oskustega inimeste leidmine Eestis või siis ka nende maailmast juurde toomine, kui see peaks vajalik olema. See võtab nii ülikoolide kui ettevõtete kinnitusel praegu liiga palju aega, on kallis ja suhteliselt bürokraatlik.

Talendi teemast edasi. Maailma arengusuundumused näitavad meile, et globaalne konkurents kvaliteetse tööjõu saamisel, pigem lausa sõda talentide pärast muutub üha teravamaks. Sellistes oludes ei saa tööjõupuudusele lahendust otsida vaid haridussüsteemist, lisaks tuleb leida kiiremaid ja paindlikumaid teid, näiteks rakendada valikulist immigratsioonipoliitikat. Samale järeldusele jõudis ka arengufondi seire IT kasutamisest majanduses. Meil on Põhjamaadega võrreldes tööjõuturul puudu 20 000 IT-kvalifikatsiooniga spetsialisti – kui need inimesed oleksid olemas, oleks nende osakaal eri majandussektorites sama mis Põhjamaades. Samas lõpetab meil IT-erialal aastas umbes 400 inimest. Vaja on palju, aga lõpetab vaid 400! Selleks et oma võimalusi IT-riigina suuremas mahus ära kasutada, peame riigina paralleelselt tegelema nelja asjaga, mille ühisnimetajaks on projekt Rahvusvaheline IT Akadeemia, millest te kindlasti kuulnud olete. Me peame IT-hariduse mahtu ja ka kvaliteeti tõstma. Teiseks tuleb käivitada IT olulisemates rakendusvaldkondades interdistsiplinaarsed ja rahvusvahelised programmid, mille puhul umbes pooled tudengid ja professorid on väljastpoolt Eestit. Akadeemilise järelkasvu saamise nimel peame saatma järjepidevalt oma parimaid tudengeid maailma juhtivatesse ülikoolidesse IT-eriala õppima. Neljandaks, me peame leidma viisi, kuidas leida IT-spetsialistide põuale lahendus ka selektiivse immigratsioonipoliitikaga. Puht haridussüsteemiga me ei jõua nii palju toota, et IT-st saaks tõsine kasvuala Eestis.

Kui talendipoliitikaga jätkata, siis selleks, et lääneriikides majanduskasv säiliks, on ainuüksi Ameerika Ühendriikides aastaks 2030

tööjõuturule vaja ligikaudu 25 miljonit uut inimest. Euroopas on vaja juurde 45 miljonit inimest, et aastal 2030 Euroopa majanduskasv positiivne oleks. 45 miljonit inimest on puudu. Suurim puudus kõrget kvalifikatsiooni nõudvate tööandjate silmis hakkab olema inseneridest ja IT-spetsialistidest, aga ka näiteks teravhõiu- ja haridustöötajatest.

Hea Riigikogu! Selleks et meie ettevõtted saaksid areneda ja et me globaalses talendirallis kaotajaks ei jääks, vajame poliitikavaldkondadeülel terviklikku talendipoliitikat ja märksa sihiteadlikumat inimvara juhtimist. Me lubame arengufondi käima lükatud talendiseirega selleks vajaliku taustateadmise luua, inimesi kokku tuua, arutelusid pidada. Novembris olete kõik oodatud ka talenditeemat avavale arenguforumile, kus toome esmalt lauale maailma talendiralli telgitagused ja edukate riikide praktika selles vallas.

Viimase, viienda olulise teemana tõstan ma esile maailma arengutrendide jälgimise olulisuse. Meie edukus maailmas sõltub otseselt sellest, kui palju me seda tunneme, kui palju me seal toimuvaid paratamatuid protsesse mõistame. Endel Lippmaa ütles arengufondile antud intervjuus tabavalt, et Eesti edu saab tulla vaid targast liitumisest maailmamajanduse tegelikkusega. Ma julgen kinnitada, et vaatamata hallile foonile maailmamajanduses ja eurotsooni tulevikus on maailmas palju kirkaid värve ja trende, mis üheaegselt nii väljakutseid tekitavad kui ka on suured võimalused väledatele ettevõtjatele ja riikidele. Need värvikad trendid, mis maailmas meie ümber teoks saavad, loovad meile palju võimalusi. Et kõik eestimaalased saaks võimaluse sellest virvarrist vähe struktureeritumat pilti saada, peab arengufondi seiremeeskond trendiblogi, mille nimeks on Fututuba. Võite kõik seda vaadata. Sealt leiate värskeid uuringuid ja lugusid näiteks tulevikutöökohtadest, tärvavatest äri võimalustest, energeetika tulevikust, rohemajandusest, vananemisest, kaugetest turgudest, linnastumisest, uudsetest valitsemismeetoditest, välisinvesteeringutest, tarbimisest, migratsioonist ja paljust muust.

Head Riigikogu liikmed! Ma loodan, et toodud viis perspektiivi andsid teile mõtteainet. Teile koostatud raportist saate nii äramärgitud teemadel kui ka muu maailmas juhtuva kohta põhjalikumaid analüüse lugeda. Kordan

Jakob Hurda sõnu 140 aastat tagasi: Eesti rahva ajalooline kutsumus on saada suureks ja vägevaks just nimelt vaimu asjades. Me peame maailmakodanikeks saama just oma tarkuse, uuendusmeelsuse ja headusega. Selle viimase suurepärase näide on "Teeme ära!" meeskond, kelle vabatahtlik planeedi koristamise ettevõtmine on hõlmanud juba 1/4 ÜRO riikidest. Üks värske Ameerika Ühendriikides tehtud uuring muuseas näitas, et 75% inimestest usub, et just kodanike vabatahtlikkuse alusel kaasamine maailma suurimate väljakutsete lahendamisse on võti. 75% inimestest arvab nii! Tegijad ei ole ainult valitsused ja ettevõtted, tähtis on laiemate rahvahulkade mõtte kaasamine.

Niisiis, õige moment Eesti jaoks on käes ja me lihtsalt peame selle ära kasutama. Euroopa ja muu maailm on mitmeid eri süsteeme hõlmava kriisi küüsis, püüdes lahendada minevikus tehtud valearvestusi ja muid vigu. Eesti seevastu on küllalt heas vormis, et muutuva maailma keeristes otsustav liigavahetus teha.

Lõpetuseks soovin teile öelda, et teie ellu kutsutud arengufondist on saanud Eesti riigi innovatsioonilabor ja muutuste agent. Tänu seiretöö kaasavale iseloomule on osapooled hakanud arengufondi võtma kui omamoodi ühenduslüli või tõlki ettevõtlussektori, riigi ja kolmanda sektori vahel. Seda on mõistlik ära kasutada, et algatada ka uusi era- ja avaliku sektori koostöö algatusi, mis aitaks läbi mängida eri huvipoolte kaasamist vajavaid keerukaid teemasid. Selleks et arengufondi mõju majanduse arendamisel veelgi suurem oleks, tasub seda suunata lisaks riskikapitali investeringutele ka rohkem strateegilist laadi investeringutele. Selle taustal võiks arengufondist kujuneda ka läbirääkija oluliste ja suuremate välisinvesteringute kaasamiseks Eestisse.

Ma plaanin järgmistel kuudel kohtuda Riigikogu eri fraktsioonidega, ministriumide ja muude asjakohaste riigiasutuste juhtidega, samuti ettevõtlusorganisatsioonide juhtidega. Minu soov on üheskoos arutada, kuidas arengufond saaks järgmise nelja aasta jooksul Eesti riigile võimalikult kasulik olla – ikka selleks, et Eesti teaks ja kasutaks oma võimalusi meie muutuvast ning globaliseerunud maailmas läbilöömiseks. Ma tänan tähelepanu eest ja vastan meeleldi küsimustele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Teile on palju küsimusi. Urve Palo, palun!

Urve Palo

Suur aitäh väga sisuka ettekande eest! Aga minu küsimus on: kuidas te ennast tunnete selles valdkonnas? Kas te saate oma head mõtted ja eesmärgid ka ellu viia, investeerida nendes innovaatilistesse ettevõtetesse? Kas riik on teile selleks vajalikud ressursid eraldanud ja kas teil on kindlustunne homse päeva ees? Et ei oleks nii, nagu Jürgen Ligi ütles siin talvel, et arengufond on jututuba, et oleks ikka tegudetuba.

Ott Pärna

Jah, me oleme jututuba ja me oleme ka tegudetuba. Mis puutub investeringutesse, siis me oleme ära investeerinud oma esimese fondi 6,6 miljonit eurot 15 ettevõttesse. Meie järgmise fondi suurus on 12,4 miljonit eurot ja selle kava kokkupanemisel oleme lõpusirgel. Siia saali tuleb lähinädalatel arengufondi seaduse muudatus – on vaja üks väike punkt muuta, et riik saaks arengufondi moodustatud lepingulise riskikapitali fondi osakuid märkida. See raha on majandusministeeriumi eelarves olemas ja ma olen aru saanud, et olemas on ka poliitiline tahe, et see nii läheks. Tõsi ta on, et arengufond on täna ainukene Eesti riskikapitali fond, kes aktiivselt nendes *start-up*-ettevõtetesse investeerib, ja me teeme seda alati koos nendesamade äriinglitega, kellest võiks saada uued riskikapitali firmad tulevikus. Nii et tulevik on positiivne.

Aseesimees Jüri Ratas

Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Suur tänu ettekande eest! Teie ettekannet kandis selline suur, jõuline ja suurejooneline visioon Eestist kui vähemalt Lääne-mere-äärsest tõmbekeskusest ja tegelikult nagu suurest globaalsest tegijast. Kuidas te tunnete: kas Eesti ühiskond laias laastus on selle visiooniga kaasa tulekuks valmis? Kuidas te seda valmisolekut hindate? Kas te märkate rohkem entusiasmi, rohkem inertsust või rohkem õlakehitust või üldse mitteinformeeritust

sellest, et selline visioon on olemas ja võiks nagu selles suunas liikuda?

Ott Pärna

Eelmisel aastal me viisime läbi Eesti kasvuisiooni puudutava diskussiooni, kus suur hulk inimesi arutas selle üle, millisest Eestist me unistame. Sealt tuli välja just nimelt selline kahetine unistus, et Eesti peaks olema maailmas edukas ja koduselt armas ehk siis ühiskonnana ja riigina sisemiselt terve, kuid samas maailmas edukas. Oodatakse tegelikult mõlemat. Ning kui me oleme viinud läbi konverentse ja ka küsitlusi noorte seas, siis on selgunud, et vähemasti Eesti noorte unistus on küll selline, et Eesti saaks maailmategijaks. Ja seda ennekõike selleks, et meil siin Eestis oleks huvitavad töökohad, kus meie parimad pead saaks töötada. See on ülimalt vajalik selleks, et kõik meie ajud kodus oleksid. Vastasel juhul minnaksegi Londonisse või Pariisi, sest et huvitav töökoht on seal.

Ütleksin, et äraootav valmidus on olemas. Aga ilmselgelt ühiskond ootab ka diskussiooni teemal, milline on valmidus suurtest eesmärkidest ka konkreetsete tegudeni minna. Ent kordan: minu arvates see valmidus on olemas. Ajalooliselt pole meil enne kunagi seda võimalust olnud, et ennast tegelikult maailmakaardile mängida. 20 aastaga oleme nüüd taas oma riigi üles ehitanud, edasine on just nimelt meie kõigi ambitsioonikuse küsimus. Aga rõhutan veel kord: nii palju kui ma noortega olen rääkinud, nendel on see unistus olemas.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Kreitzberg, palun!

Peeter Kreitzberg

Täna! Austatud ettekandja! Te rõhutasite nii, nagu paljud enne teid on rõhutanud ja ilmselt paljud ka pärast teid rõhutavad: haridus, haridus, haridus! Eesti on üsna lühikese ajaga oma haridustasemega läinud mööda nii OECD riikidest keskmiselt kui ka Euroopa Liidu riikidest, sh Soomest. Meil on kõrgharitud inimesi rohkem kui enamikus riikides. Kas küsimus ei ole mitte ainult selles, et äkki me ei suuda oma haridust korralikult kasutada? "Talendid koju!" on muidugi väga ilus loosung, aga ma kardan, et meil on kodus kasutamata ressursi tohutul määral. Kas küsimus ei ole ikkagi meie majan-

damisstiilis, kiire ja kerge kasumi saamise soovis ja väheses investeerimises tänapäeva tehnoloogiasse? Kas te täpsustaksite, mida teie tahaksite hariduses praegu teistmoodi teha?

Ott Pärna

Kui püüda sellele küsimusele lihtsalt vastata, siis ma arvan, et kõrghariduse tasandil peaks märksa suurendama selle rahvusvahelist mõõdet. See, mida seal tehakse ja õpitakse, ei peaks olema mitte niivõrd faktiline, kuivõrd looma eeldused rahvusvahelist äri teha, rahvusvahelises liigas mängida. Kõrghariduse rahvusvahelistumist ma kindlasti suurendaksin, samuti interdistsiplinaarsust ehk ainetevaheliste seoste loomist. Maailmas ei ole mitte ühtegi probleemi, mis on ühe distsipliini põhine.

Kui põhihariduse ja üldhariduse juurde minna, siis ma saan aru, et tegeldakse kõvasti kooli n-ö võrgureformiga. Mina tõstaksin laua peale küsimuse õpetaja kutsesest, tuleviku õppimismeetoditest, kuidas koolis eri kursuste ja ainete vahel seoseid luua, kuidas tehnoloogiat rohkem õpiprotsessi tuua. Ma räägiksin palju rohkem ka õpetamismeetodite sisust ja võib-olla veel sellest, kuidas me oma õpetajaid ette valmistame. Nemad on ju tegelikult need, kes meie tulevikupõlvkonnale arenguvõimalused kätte peaksid juhatama.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite tõmbekeskustest. Ja kui te rääkisite Eestist, siis ainult Tallinnast. Seoses sellega on mul teile küsimus: kas te ei näe teisi tõmbekeskusi meil Eestimaal või te lihtsalt ei nimetanud neid?

Ott Pärna

Ma nimetasin Eestit ja Tallinna. Tallinn on Eesti pealinn ja majanduslikus mõttes praegu paraku kõige mõjusam piirkond. Aga eri piirkondadel on väga selged omad nišid selleks, et Eesti edule kaasa aidata. Näiteks kogu põhjarannik tööstusaladena. Ka oleme maailmas üks rohelisemaid riike mis iganes tegevusteks, sh vaba aja veetmiseks. Me oleme üks kõige rohelisemaid maailmas, kui võtame aluseks rohelse massi võrreldes inimeste arvuga. Arvan,

et kõikidel piirkondadel on oma nišid olemas. Aga jah, see, mis saab Tallinnast, määrab paljuskki selle, mis liigas Eesti mängib. Sama tendentsi on näha teisteski väikeriikides. Eesti kasv ei ole Tallinna-keskne, aga Tallinn mängib seal olulist rolli.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Aitäh! Ma ühinen ka teiste rahvasaadikute kiidusõnadega – see oli tõesti väga huvitav ettekanne. Samas ma eeldasin, et te puudutate veel üht teemat, ja väga põgusalt te lõpuks seda puudutasitegi. See on teema, millega te tegelete, ma tean. Tänavu on eriti tugevalt päevakorral nimelt Aasia teema. Seetõttu mu küsimus ongi: mida te arengufondis praeguse seisuga oskate meie ettevõtetele soovitada? Kas eelistada Aasias kahest gigandist pigem Hiinat või pigem Indiat? Ja vastupidi ka: kumba me tahaksime siin Maarjamaal rohkem näha, kas Hiina investoreid või India investoreid? Mis on ühe ja teise võlu ja valu?

Ott Pärna

Aitäh hea küsimuse eest! Tõesti, arengufond on viimastel aastatel päris põhjalikult tegelnud sellega, et avada võimalused kasvuks kaugematele turgudele. Praegu käib meil Eesti-India majanduskoostöö alane seire. Me püüame leida Eesti ettevõtetele majandusvõimalusi Indias ja India ettevõtetele teid läbi Eesti Euroopa turule – olgu selleks lennundus või mis iganes muu valdkond, rahvusvaheline kaubandus näiteks.

Kas eelistada Hiinat või Indiat? Ma sellisel moel ei vastandaks. Aasia on nii suur, et kui tahad seda mõista, peab minema teatud regioonidesse, linnadesse, linnriikidesse küllalt spetsiifiliselt, et leida uusi võimalusi. Arvan ka seda, et selleks, et meie ettevõtjate n-ö uus ešelon Aasias rohkem kanda kinnitaks, on väga oluline taustatöö: ühised haridusprogrammid, kultuurisidemed ja kõikvõimalik muu selline. Ilma selleta me Aasiat tundma ei õpi. Kui me ennast näiteks Soomega võrdleme, siis Aasia avastamise teel oleme umbes kümme aastat maas.

Me peame Aasiast aru saama kahel põhjusel. Esiteks seesama Skandinaavia, kellega

meil suurem osa kaubavahetusest käib – tema vaatab Aasiasse. Ja kui me ei saa aru, kuhu meie partnerid vaatavad, siis varsti me võib-olla ei ole enam partnerid. Ja teiseks on tähtis see, et meie oma ettevõtted seal unikaalseid konkurentsieeliseid leiaksid. Nagu ma ütlesin, kui me tahame olla Läänemere tõmbekeskus, siis meil peavad olema väga tugevad sidemed ka teiste maailma piirkondadega. Meil peab olema välja käia mingisugune lisandväärtus, mida Helsingil ja Stockholmil näiteks ei ole. See ei pruugi olla kõikides valdkondades, aga see võiks olla mõnes valdkonnas, kuna me lihtsalt oleme väikesed.

Aseesimees Jüri Ratas

Margus Hanson, palun!

Margus Hanson

Aitäh! Suur tänu ettekande eest, mis tööpoolest oli väga lennukas ja kõikehaarav! Aga see tekitaski minus küsimuse, kas arengufond on pigem visiooniorganisatsioon, kompetentsikeskus, n-ö pehmete meetodite asutus. Milline on teie suhe Eesti tegijatega? Kas olete pigem seemne- ja stardifaasis olevatele ettevõtetele riskikapitali tagamise fond?

Ott Pärna

Vastavalt seadusele on meile just nimelt need kaks ülesannet antud. Me peame pikema trendi uuringuid ja analüüsiseireid tegema selleks, et eri osapooli eri valdkondades kokku juhtida. Need võivad olla üldteemalised, nagu see kasvuvisiooni töö oli, aga võivad olla ka väga spetsiifilised. Ma rääkisin tervishoiuteenuste ekspordist, IT rakendamises majanduses, näiteks IT kõrghariduses, IT hariduses. Meil on väga spetsiifilisi ja üldisemaid teemasid, aga alati tuleb silmas pidada kaugemat perspektiivi. Tihtipeale siin teised *think tank*'id, eriti need, kes täidavad tellimusteid, teevad lühiajalisi, näiteks seaduste ja muid lühema perspektiiviga analüüse. Meie kohus on silmas pidada just nimelt pikka perspektiivi.

Teine pool on investeringute pool, seegi tuleneb seadusest. Meie maja ongi selles mõttes kahe jalaga: nende vahel on needsamad n-ö pilootalgatused, millest siin jutt oli – "Finance-Estonia", "MedicineEstonia", rohemajanduse kasvuprogramm, IT Akadeemia. Need on selli-

sed algatused, mille siht on, et nendest uurin-gutest ja analüüsides välja kasvanud mõtted tegelikult ka ellu viidaks. Et kõik hakkaks ka päris elus juhtuma. Ehk siis ühelt poolt seired, teiselt poolt investeeringud, keskel aga on kasvuprogrammid, et teadmised, mis tulevad nii investeeringute poolelt kui seire poolelt, kokku tuua ja koos teistega uusi muutusi alga-tada.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Ka mina tänan, lugupeetud ettekandja, selle huvitava ettekan-de eest! Aga teatavasti Eestis on haldusterri-toriaalsed üksused – vallad, linnad ja maakon-nad – ning kindlasti neil kõigil on oma vi-sioonid, arengukavad, strateegiad, planeerin-gud jne. Te olete viinud läbi ka foorumeid, mida olete nimetanud maakondade visiooni-päevadeks. Kas te kirjeldaksite, kuidas see koostöö on toimunud ja millised on põhilise-mad probleemid olnud?

Ott Pärna

Jah, me oleme maakondade visioonipäevi läbi viinud. Ma isiklikult olen käinud mitmes maakonnas – Põlvamaal, Valgamaal –, ülejärg-misel nädalal lähen Pärnumaale kohalike ettevõtjatega kohtuma. Me oleme jõudumööda kaasa löönud. Aga praegu on arengufond oma 19 või 20 inimesega vist kõige väiksem avalik-õiguslik institutsioon Eestis. Paraku me igale poole korruga ei jõua. Aga me jõudumööda käime kohal, kui just nimelt sellised tuleviku-teemad arutusel on. Ma olen veendunud, et Eesti regioonikeskused peaksid muutuma tuge-vamaks, siis on *summa summarum* ka Eesti tervikuna tugevam. Võib-olla tõesti peaks ko-gu haldusterritoriaalse korralduse teemal pee-tava debati kõrval pidama debatti, mida teha, et piirkonnad muutuksid tugevamaks, on siis tegu Võrumaa, Valgamaa, Põlvamaa või Pär-numaaga.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Te räägite siin sellest, et Eestist võiks saada kas-vukeskus, räägite talendipoliitikast ja inimvara juhtimisest. Aasta alguses tegi Turu-uuringute AS ühe küsitluse, mille nimi oli "Eesti elanike välismaal töötamise kogemus. Välismaal töö-tamise plaanid tulevikus." Selle alusel plaanib lähema aja jooksul välisriikidesse tööle minna 12% Eesti elanikest, sealhulgas 4%-l on kindel plaan välismaale tööle minna ja 8% arvavad, et tõenäoliselt nad teevad seda. Kindlam plaan välismaale tööle minna oli nendel, kes olid juba korra välismaal töötanud. Kui me nüüd võtame arvuliselt kokku need, kes juba töö-tavad välismaal või kes planeerivad sinna tööle minna, liidame nendele ka meie töötuse ja varjatud töötuse, siis me saame umbes 200 000 inimest.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija, teie aeg!

Neeme Suur

Meie inimvara kokku on 650 000 inimest, see on 20% ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija, teie aeg on läbi! Meil on aega üks minut.

Neeme Suur

Mis te arvate?

Ott Pärna

Aitäh selle küsimuse eest! Kui seda pilti laiemalt vaadata, siis maailmas on noorte seas tehtud küsitlus ja uuritud, kui paljud sooviksid oma elu jooksul välisriigis töötada, ja peaaegu 100% inimesi ütleb, et nad tahaksid. Maailm on ühelt poolt muutunud selliseks, et kõik inimesed tahaksid maailmas ringi käia, siin ja seal töötada. Eesti küsimus on, et see tsirku-latsioon peaks ka siit läbi käima, et siin tahe-taks samamoodi töötada. Teistpidi tahaks, et nendel meie oma inimestel, kes on töötanud väljaspool ekspertidena, sest seal on mingisu-gused laborid, mingid ettevõtted, kus nad saa-vad end erialaselt rakendada, oleks ühel hetkel samasugune võimalus ka Eestis. See, et inime-sed väljas käivad, ei ole iseenesest paha. Küsi-mus on selles, et nad tuleksid tagasi ja et ka

teised samasugused maailmas rändajad tuleksid oma ajupotentsiaali meie riigis rakendada. See on võtmeküsimus. Ma saan aru, millele te oma küsimusega tegelikult viitate. Jah, seesama Soomegi siin kõrval on puhver meie oma tööturule. Need inimesed, kes seal praegu ikkagi raha teenivad, oleksid muidu siin töötü abiraha peal. See ongi osa Euroopa tööjõu vabast liikumisest. Muidugi on meie huvi see, et nad tuleksid tagasi. Siit joonistub välja üks niisugune asi, et kuna sellesama Euroopa tööjõu vaba liikumise tingimustes palgatase tõuseb, siis tahab see inimene ka Eestis saada enam-vähem sama palju palka, kui ta saab Soomes. See tähendab seda, et meie majandus peab paratamatult minema keerukamaks, sest muidu meil lihtsalt ei ole neid kõrgepalgalisi töötajaid ja inimesed töötavadki siis väljas. Meil ei ole tegelikult muud väljapääsu, kui minna siin ühendatud anumate süsteemis ise keerukamaks, huvitavamaks, globaalsemaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Meile kätte jagatud tegevusaruandes on öeldud, et Eesti Arengufond on Riigikogu mõttekeskus. Kuidas teie kui arengufondi tegevjuht hindate, kas see, et arengufondi nõukogusse ei kuulu ühtegi Riigikogu opositsioonierakondade esindajat, on teinud selle mõttekeskuse töö oluliselt sisukamaks?

Ott Pärna

Ma ei ütleks, et see on eriliseks takistuseks olnud, sest sisuline koostöö on olnud inimeste tasandil, mitte juhtorganite tasandil. Ka praegu oleme näiteks koos väliskomisjoniga korraldamas Aasia-teemalist seminari, kus käsitletakse Aasia kasvu, selle mõju Eestile ja Eesti huvisid seal. Lähiajal teeme vist ka ühe arutelu 21. sajandi saatkondade disainimisest, sellest, millised peaksid olema Eesti saatkonnad eri riikides. Ma arvan, et sellist koostööd on meil tegelikult kõigiga.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Te ütlesite, et olete investeerinud fondi kaudu 6,6 miljonit eurot mitmesugustesse ettevõtmistesse ja fondidesse. Kas te oskate öelda, kui palju see on loonud täiendavaid töökohti ja kui palju töökohti Eestis?

Ott Pärna

Aitäh küsimuse eest! Esimeses faasis on need ettevõtted päris väikesed. GrabCAD, mis võitis ära sellesama Seedcampi Londonis, on Ameerikas tuntust kogunud ja nüüd ka investeringuid kaasanud, alustas kahe inimesega meie majas. Nii et alguses on nad kõik väikesed, aga kogu mõte ongi see, et nad toimetavad sellistes valdkondades, kus ärimudel, kui ta edukaks osutub, on kiiresti kasvatatav, eskalearitav, ehk nende ettevõtete kasv on alles ees. Jah, kõik need ettevõtted on tegelikult töökohti loonud.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab inimvara arengu juhtimist. Praegu on käsil kõrgharidusreform. Milliseid ettepanekuid on arengufond teinud selle reformi edukaks elluviimiseks?

Ott Pärna

Aitäh! Me oleme selles valdkonnas teinud ühe taustatöö kõrghariduse rahvusvahelistumise teedest, mis on ilmselgelt käes enamikul selle valdkonna inimestel Eestis. Arengufond on kaasa löönud ka Eesti haridusstrateegia koostamise protsessis. Haridusministeeriumi inimeste, ametnike ja ekspertidega on meil olnud päris tõsine koostöö eri valdkondades, ka kogu IT-hariduse teemal. Lisaks majandusele ja välispoliitikale, välismajanduspoliitikale ongi haridusministeerium ja haridusvaldkond olnud see, millega me oleme rohkem seotud olnud, aga miks mitte ka Sotsiaalministeerium ja sotsiaalvaldkonnad tervishoiuteenuse ekspordi mõttes.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Mul on hea meel, et arengufondist on algusaegade kriitikalike vaatamata saanud tõesti selline riskikapitali fond, mida riik toetab. Milline on teie sisuline koostöö näiteks EAS-iga, kes minu meelest võiks olla oluliselt riskialtimate ettevõtlusprojektide määramisel?

Ott Pärna

Täna küsimast! Koostöö on nii teie mõttes kui ka juhtkondade tasandil päris hea. EAS-i nõukogu esimees kuulub nüüd ka arengufondi nõukogusse, nii et meil on ka selline side. Ma olen nõus, et võiks olla riskialtimate, aga paljuski tulevad takistused nendest samadest bürokraatlikest määrustest, kus on ette kirjutatud, mida tuleb teha. Aga ma olen täiesti nõus, et järgmise perioodi eurorahade paigutamine majandusse peaks olema märksa riskialtimate, rohkem kasvuvaldkondade ümber keskenduv, et mitte läbiseegi raha turule panna. See teema, kuidas järgmises tsüklis paindlikum olla ja võib-olla saavutada suuremat mõju tuumikvaldkondade arendamisele, tasuks debatteerimist.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Kõigepealt tänud sisulise ettekande eest! Te kasutasite oma kõnes talendi puhul üsna palju ja põhjalikult retoorikat. Kas te seletaksite, mis see talent teie mõistes on? Milline ta võiks välja näha ja kui suur hulk talente võiks Eestis olla? Mis on teie sihtgrupp, kelle nimel te tööd teete?

Ott Pärna

Aitäh! Talendi definitsioone on mitmesuguseid ja sellesamas raportis, mis teie ees on, on ka need toodud. Väga kitsas definitsioon on, et nad on väga head inimesed, kes viivad riiki edasi, loovad uusi ettevõtteid, juhivad riiki, on haridusjuhid. Rahvastikuteadlased ütlevad, et üldse 5% on ühiskonnas neid väga teravaid pliiatseid. Aga me räägime kindlasti laiemast ringist, nendest, kes on mingis oma valdkonnas spetsialistid, olgu see valdkond mis iganes.

Me räägime kindlasti laiemast ringist, mitte ainult tippudest.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh! Mulle meeldisid väga mitu teie ettepanekut just selles valdkonnas, kuidas tuleks kõrgharidust ajakohastada. Selles mõttes te erinevate jõuliselt ühest teisest korduvalt riigikogulasi õpetamas käinud mehest, kelle arvates pooled Eesti poisid tuleks koolitada keevitajateks, teine pool panna pinke opereerima ja siis saabuks õnn meie õuele. Meeldis see, et te nimetasite õige mitut suunda, mida me Tartu Ülikoolis 1990. aastate keskpaigas tööpoolest ka juba käivitasime. Riigipoolse abiga oleme seal küll päris hädas, sest näiteks infokorralduse magistriõpe püsib siiani pigem õppejõudude entusiasmil, riiklikku tellimust sellele erialale lihtsalt ei ole. Aga minu küsimus puudutab teie teist sõnumit. Jäi kõrva sõnum, et arengufond kavatses varsti tulla Riigikokku seadusparandusega, et vaja on väikest seadusparandust. Ma ei ole päris kindel, aga kas te pole Riigikogus samast kõnetoolist juba ka varem öelnud, et varsti tulete?

Ott Pärna

Kõigepealt tänan komplimendi eest! Aga ma olen seda meelt, et seadusi ei peaks kogu aeg muutma. Seni kuni selle arengufondi seadusega saab tööd teha, ei peaks teda muutma. Nüüd on puhtpraktiline vajadus seda muuta, et uus investeerimisskeem, mille me lõime, et investeerimiskapital, mis riik meisse paneb, ei oleks kulu, vaid oleks investering. Et see Maastrichti kriteeriumi mõttes oleks investering, mitte kulu riigile, on vaja ehitada investeerimismehhanism, milleks me oleme loonud tütarettevõtte, mis litsentsitakse Finantsinspektsioonis ja mis moodustab lepingulise fondi. Nüüd selleks, et riik saaks lepingulise fondi osakuid märkida, ongi vaja seda seadusmuudatust.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Sõerd, palun!

Aivar Sõerd

Aitäh! Täna ka omalt poolt väga huvitava ettekande eest! Mul oli eriti hea meel kuulda, et te tõite esile tervishoiu- ja healühteenuste ekspordi potentsiaali, mis on tõesti meie majandusele ja arengule, rahvusvahelises konkurentsiosalemisele väga tähtis. Samas on healüht- ja tervishoiuteenuste ekspordis väga kõva rahvusvaheline konkurents, seda ka siin meie lähiriikidega – Soome, Rootsi, Leedu ja Läti-ga. Meie plussideks on kvalifitseeritud kaadri olemasolu, ettevõtjad on teinud sellesse sektorisse päris korralikke investeeringuid, ja võib-olla suhteliselt madal hinnatase. Meie miinuseks on kehv transpordiühendus, lennu- ja raudteeprobleemid jne. Millised võiksid teie arvates ikkagi olla meie konkurentsieelised, et me selles valdkonnas suudaksime rahvusvaheliselt edukalt konkureerida?

Ott Pärna

Ma arvan, esiteks, et selles valdkonnas on väga erinevaid tegevusi. Ma rääkisin tervishoiutehnoloogiatest, siin on tervishoiuteenuste pakkumine üle piiri ja veel väga palju võimalusi, mis tegelikult selle n-ö tervishoiukeskuse kokku moodustavadki. Tõsi ta on, et tihti on asi kinni transpordiühenduses – on ju teada, et tervishoiuturism jääb umbes kahe tunni lennuühenduse kaugusesse. Meie jaoks on hea, et kogu Skandinaavia vananeb ja nende eelarved on väga suure surve all. Ükski poliitik ei julge öelda, et homme saate kehvemate teenuste, kui te saite eile, aga raha on vähem, laenata ka ei saa. See tähendab, et seda teenust peab mingil hetkel hakkama ostma piiri tagant. Seal on lihtsamaid teenuseid, nagu järel- ja hooldusravi, aga on ka keerukamaid protseduure. On teada, et lihtsamini liiguvad üle piiri n-ö *out of pocket* ehk inimese enda kinnimakstavate teenuste ja raskemini need, mida haigekassa maksab. Aga küll hakkavad ka need liikuma. Ma ei räägi ainult Skandinaaviast, siin võib olla muidki võimalusi, kas või Leningradi piirkond, võõrutusravikliinikud Kirde-Eestis – miks mitte.

Teemasid on siin palju ja seepärast see valdkond tahabki mõtestamist. "Medicine Estonia" ongi selleks käima lükatud, et nii erasektor, erainvestorid kui ka riik – haigekassa, Sotsiaalministeerium, ülikoolid ja muud haridusasutused – pead kokku paneksid ja mõtleksid, mida tegelikult ära tuleb teha. Üks asi

on see, et kui selliseid kasvuvaldkondi hakata arendama, siis tuleb ette inimkapitali piir. Me peame samamoodi mõtlema, milline meil see inimkapitali sisend on – kas me toome inimesi kuskilt juurde, kui palju me suudame neid juurde koolitada jne. Tegelda tuleb mõlema poolega.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Laurson, palun!

Peeter Laurson

Aitäh, hea ettekandja! Kuidas te olete kaasanud Eesti ülikoolide energeetikavaldkonna probleemide lahendamisse?

Ott Pärna

Aitäh! Energeetika- ja rohemajandusteemalised uuringud-analüüsid on täna arengufondi tulemas. Senikaua oleme tegelnud pigem majandusega seotud teemadega. Aga seoses sellega, et Kliima- ja Energiaagentuur (KENA) pandi kinni, on kogu see *think tank*'i või uuringu-analüüsi pool tulemas arengufondi. Et tööjaotus paika saada, siis ühe esimese tööna plaanime teha selgeks, kes mida Eestis selles vallas teeb, teha tahab ja teha plaanib ning millised on Eesti vajadused lisauuringute ja -analüüside järele. Ei saa ei arengufond ega ka ülikoolid kõiki asju teha ja ei peagi tegema. Tuleb saada aru, kes mida teeb, et seda valdkonda Eestis tõesti mõjusamalt edasi viia. Nõudlus selliste komplekssete uurimistööde järele on olemas. Energeetika tulevik on seotud linnastumisega, transpordiga, linnaplaneerimisega. Ilmselt saavad need olema just sellised kompleksseired, kus arengufond saab enekõike oma lisandväärtust pakkuda, mitte väga tehnoloogiaspetsiifilised, mis on pigem akadeemikute töö.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Lillo, palun!

Kalev Lillo

Aitäh! Hea ettekandja! Raporti terve peatükk kannab pealkirja "Talendipoliitika on majandusarengu võtmeküsimus". Kas te Riigikogu mõttekojana oskate anda meile ka mingisuguseid nõuandeid, mida me siin kohe praegu saaksime tegema hakata?

Ott Pärna

Aitäh! Võib-olla otsene nõuanne on rääkida kogu selle hariduskorralduse reformi juures ka hariduse sisu uuendamisest ja ajakohastamisest – see on see, mis alal võiks kohe debatti pidada. Aga teiseks ütlen, et seda talendiseiret me just alustame. Me teeme millalgi novembris esimese maailma parimate kogemuste maaletoomise väikese foorumi, kuhu te olete oodatud, ja püüame umbes kümne kuuga või kui jõuame, siis kiiremini, juba suveks selgeks saada, mida täpselt tuleks Eestis selles vallas teha. Tõsi on, kui lugeda kas või koalitsioonilepet, et ühelt poolt me tahame justkui rahvusvahelisi tudengeid ning teiselt poolt me tahame olla rahvuslased ja panna murumütsi pähe. Et saavutada tasakaal nende teemade vahel, tuleks eri institutsioonid, kellel on erinevad eesmärgid – ühed peavad hoidma Eesti turvalisena, teised peavad talente tooma ja kolmandatel on vaja talente –, ühe laua taha kokku tuua ja leida mõistlik kesktee. Sest kõik ajavad oma asja õigesti, küsimus on see, et Eestil on ka mingid üldised mõtted ja huvid. Ma arvan, et kui me saame talendivallas ja talendikate inimeste migratsiooni teemal suurema konsensuse, siis me oleme üksjagu ära teinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Kadunud sõber Ants Paju rõhutas tihti, et hea mõtte mõõt on tegu. Ka mina vaimustun koos teie ja kolleegidega sellest, kui palju meil on ilusaid mõtteid, aga muretsema hakkab siis, kui mõtlen, kuidas nendest mõtetest saaksid head mõtted, et nad saaksid tegudeks. Võib-olla peaksime rohkem keskendumas sellele ja tegelema sellega, et vormida need ilusad mõtted headeks mõteteks? Mis te sellest arvate?

Ott Pärna

Ma olen täitsa nõus, et igasugusel tegevusel on plaanimise faas ja tegutsemise faas. Mis puutub arengufondi, siis ühelt poolt me n-õ sätime seiretega plaane paika, vaatame, mis maailmas juhtub, teiselt poolt loome aga oma investeringutega ju reaalseid uusi Eesti ettevõtteid. Ja need pilootalgatused, millest juttu oli, ongi selleks, et laiemates valdkondades, ka

töökohtade mõttes laiemates valdkondades tekiks uus arenguhüpe. Me vaatame väga tähelepanelikult, et just need asjad, milleni me oleme jõudnud, kuidagimoodi ka ellu jõuaksid. Teistpidi on aga nii, et arengufond ei saa kõiki asju ise ellu viima minna. Me ei saa minna ju riiki asendama. Paljud meie mõtted peavadki saama nagu teiste mõteteks ja seired ongi sellised ühise õppimise tööriistad. Näiteks IT-seirest sai infotehnoloogia sihtasutus enamiku oma strateegia sisust. Nii ta tegelikult on, et need mõtted, milleni me jõuame, peaksid jõudma ka laiema ringini, mitte jääma ainult meie oma pilootalgatustesse.

Aseesimees Jüri Ratas

Toomas Tõniste, palun!

Toomas Tõniste

Aitäh! Samuti tänud sisuka ettekande eest! Minu küsimus on laiem. See on väga hea, et arengufondi näol on meil üks kompetentsikeskus, kes teeb seireid ja näitab ettevõtetele ning meile kõigile, keda see huvitab, mis võimalused on ja millises suunas võiks minna. Aga kuidas realiseerida selle tegevuse tulemusi veel paremini ettevõtete tasandil? Seal võib-olla küll teatakse, et selline üksus on olemas ja kuskil midagi tehakse, aga kuidas sellest tegevusest veel rohkem praktilist kasu saaks?

Ott Pärna

Aitäh! Ma arvan, et vastus on siin hästi mitmene. Aga võib-olla kõige olulisem on nendesamade *start-up*-ettevõtete eeskujuga, kuidas eri valdkondades on püütud oma äri maailma minna, millised on tõrked, mis on ette tulnud, ja millised on need viisid, kuidas maailmas läbi lüüa. Need investeringud on paljuski teistele eeskujuks, mis asjad töötavad ja mis ei tööta. See on võib-olla üks asi. Teiseks on need nn sektorispetsiifilised seired, kus valdkonnaga seotud osapooled koos tegutsevad. Meie saame seda diskussiooni toita just nende uuringute ja trendidega väljastpoolt. Aga see on ikkagi sellesama seltskonna debatt, mida oma valdkonnas peetakse. Kolmandaks on need kasvualad, millest ma rääkisin. Et tervishoiuteenuste eksport ongi tervishoiuga seotud, erapraksised, kõikvõimalikud asutused, tehnoloogia- ja IT-firmad. Eks ta nii ongi, et

seired on sellised teemaspetsiifilised ja investeeringud on need, mis loovad eeskju.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tahaksin jätkata seda *start-up*'i teemat, nii sellest küljest, millesse on arengufond investeerinud, kui ka üldisemalt. Niipalju kui mina olen aru saanud ja kuulnud, on väga paljude *start-up*-ettevõtete üks eesmärk kasvada teatud tasemeni, seejärel müüa ennast mõnele suurele firmale – olgu selleks Google, Yahoo või kes iganes – ja siis sõltuvalt sellest, kui suured dividendid tulevad, elada rahulikult edasi või siis alustada uue *start-up*'iga. Kas see ongi selline elutsükel, mis on paratamatus ja viibki need edukad ettevõtted Eestist kuskile Silicon Valleysse? Kas me peame sellega leppima või peaksime tegema midagi selleks, et investeeringud jääksid siiski siia ja need firmad areneksid edasi siin? Või see ongi selline tee, et me kasvatame neid siin teatud tasemeni ja siis nad lähevad ära?

Ott Pärna

Aitäh selle küsimuse eest! Mul on hea meel tõdeda, et teil on selles vallas Andrei Korobeiniku näol oma ekspert saalis olemas. Aga jah, osalt ongi see paratamatu tsükli osa. Need ongi globaalsed ettevõtted. Ega midagi ei juhtu, kui see ettevõtte maha müüakse. Seesama Skype on täna otsapidi Microsofti omanduses, aga ta on täpselt sellisel kujul, nagu ta on siin jupp aega olnud. Sten Tamkivi kasvataks seda siin meeeldi rohkem, kui tal oleks inimesi võtta. Ehk siis pigem säilib seda tarka äri täpselt nii palju, kui palju meil on häid inimesi. See, et osa *start-up*-ettevõtete ärifunktsioonist, näiteks müügipool, on kuskil Londonis, Shanghais või Silicon Valleys, on paratamatu. Müük on tavaliselt seal, kus on klient. Aga arendus ja mõtte töö jäävad väga paljudel puhkudel Eestisse.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, hea esimees! Aitäh, hea sõnavõtja! Ma vaatan siin arengufondi tutvustava raamatu

lehekülge 41, mis räägib tõesti väga kohmakast ja keerulisest välisspetsialisti kolmandasse riiki sissetoomise protsessist. Ühtepidi jah, te alles hakkate monitoorima talendijahi norme või piire. Mida te soovitaksite Riigikogule? Millised oleksid esmased sammud, kuidas seda väga keerulist migratsiooniprotsessi lihtsamaks teha? Samas, nagu te ise ütlesite, ei tohi me ära unustada seda murumütsi pähe sobivuse asja. Millised võiksid need esimesed sammud olla?

Ott Pärna

Ühelt poolt ma eksperdiorganisatsioonina puusalt tulistada ei tahaks. Kui me teeme selle seire ära, siis on pilt selgem. Aga teistpidi ma arvan, et me võime võtta suhteliselt kitsa valdkonna ja proovida läbi, mis probleemid seal õigupoolest on. Võtame kas või näiteks IT-kõrghariduse teema. Kui me võtaksime 100 tudengit, 200 tudengit, 300 tudengit ja teeksime sellise interdistsiplinaarse uurimiskeskuse, siis tuleks meile ilusasti lauale, mis probleemid on nende tudengite siia saamisega, nende viisadega ja muuga, rahvusvaheliste professorite siia toomisega. Kui meil kuskil on üks suurem seda tüüpi tegevuse kontsentratsioon, siis hakkavad ka need üksikud tõrked välja tulema ja me saame protsessi üheskoos lihvida. Selles mõttes me vajame ühte head pilootprojekti, mis on piisavas mahus, et vead välja tuleksid, ja saame selle najal korrektiivid ära teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Aitäh selle hooga ettekande eest! Ilmselt peab aga tõdema, et see hoog jääb siia Tallinna ja Tallinna piirkonda ning hoogne areng maapiirkondades jääb päris väikeseks. Ütlesite, et käite ringi ka maakondades ning olete näiteks Põlvas ja Võrus käinud. Kas te olete jätnud sinna maha ka mingisuguseid häid ideid, kuidas muuta neid keskusi tugevamaks, ja need on nakatanud piirkonna ettevõtjaid, inimesi? Kas teil on tuua mingeid käegakatsutavaid näiteid, mis on teie ettepanekute ja teie heade ideede tõttu muutunud?

Ott Pärna

Aitäh! Seda, kas sellest on tolku olnud, peaks küsima nende inimeste käest, kes on seal seda abi saanud, osa neist on ka Riigikogus. Ma ei ütleks, et see ärgas elu on Tallinna-keskne. Nädal tagasi oli Tartu rattamaraton, minu meelest sõitsid 5000 inimest Otepääl rattamaratoni. Mis ma tahan öelda, on see, et eri piirkondadel on täiesti oma nišid, milles nad peaksid ennast edasi arendama. Jah, ma loodan küll, et sellest käimisest on abi, ja kui kutsutakse tagasi – ning neid kutseid tuleb pigem rohkem kui vähem, mida aeg edasi läheb –, ju siis sellest on tolku. Aga arengufondi kui ajustrusti roll on tegelikult ju ärgastada, ideid lauale visata. See, kui palju neist üles korjatakse, on korjajate poole tegu. Ju meid sellepärast ka kutsutakse, et me räägime rohkem lahti kaugemaid trende ja võimalusi, millest mõni ettevõtte siis võib-olla kolmandal või neljandal aastal tabab ära mingi ärivõimaluse.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja! Ma tänan väga teid ettekande ja samuti vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole.

Ott Pärna

Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Urve Palo!

Urve Palo

Lugupeetud eesistuja, palun maksimumaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kaheksa minutit!

Urve Palo

Head kolleegid! Riigi majandusprotsesside juhtimine ei ole primitiivne mehhanism väikeste seostega, nagu me kuulsime ka just äsja ettekandest. Tegelikuses on seoseid väga palju ja tegu on pigem keeruka organismiga, mida võib võrrelda inimesega. Ka inimorganism, nagu majanduski, on kogu oma keerulisuses üks tervik. Hakates ravima ühte haigust kas vale diagnoosi põhjal või vale rohuga või liiga

suurte annustega, võime põhjustada tervise paranemise asemel korvamatuid kahjustusi kogu inimorganismile ja põhjustada kokkuvõttes uue, ägedama haigushoo. Siinjuures on oluline, et raviplaani eest vastutajatel, olgu siis inimorganismi puhul arstidel või riigi majandusest rääkides valitsusel, oleks olemas strateegiline tundlikkus ehk võime näha ette võimalusi ja ohte.

Vaadates meie valitsuse käitumist viimaste aastate jooksul, kus buumi ajal, mil valitsuse ülesanne oleks olnud majandust jahutada, kütis riik lisainvesteeringutega majanduse kasvu le hoopis kuumust juurde ja aitas erasektoriga konkureerides kaasa hindade tõusule. Kui majandus ilmutas esimesi jahtumise märke ja eksperdid hoiatasid saabuva kriisi eest, kostis meie peaminister, et kui see on kriis, siis ainult sellises kriisis ta elada sooviks. Tarvitusele ei võetud mingeid majanduslangust leevendada püüdvaid abinõusid. Vastupidi sellele, mida tegid näiteks meie põhilised ekspordipartnerid Soome ja Rootsi, tõmbas Eesti riik pidurit. Tagajärg – Eesti majanduse langus ja tööpuiduse kasv oli üks suuremaid Euroopas, kordades rohkem kui meie põhjanaabritel. Käitumist, kus headel aegadel kogutakse reserve ja halbadel neid kasutatakse, nimetatakse vastutsükliliseks majanduseks. Meie valitsus on aga paraku käitunud risti vastupidi. Ilmekas näide majandusloogikale vastupidisest käitumisest on kas või käibemaksu tõus. Kas üks ettevõtte tõstab majanduse jahtudes ja käibe langedes oma toodete hinda? Ei! Aga meie valitsus käitus ka siin risti vastupidi ja tõstis majandusloogikavastaselt 2% käibemaksu, aidates majanduse jahtumisele veelgi kaasa.

Selleks, et jätta ära planeeritud investeeringud, kärpida kõiki valdkondi ühe vitsaga või tõsta makse, ei ole vaja erilisi oskusi. Sellega saaks hakkama ka põhikooli lõpetanu. Hoopis keerulisem on näha seoseid ja perspektiivi, mobiliseerida ressursse kiirelt ja paindlikult riigile pikaajalist edu toovatesse valdkondadesse. Oskus neid valdkondi ära tunda on see, mis aitab tagada meie majanduse kasvu ja annab konkurentsieelise teiste riikide ees. Hinnata tuleks, kui suur on riigi jaoks saamata jäänud tulu seetõttu, et rasketel aegadel riik oma rolli majanduse turgutamisel ja inimeste abistamisel ei näinud. Pean siin silmas nii kasutamata jäetud võimalust investeerida masu-

ajal infrastruktuuri arengusse kui ka seda, et kuidagi ei saa pidada normaalseks olukorda, kus töötukassast saavad hüvitist vaid 1/3 arvelolijatest. Milleks siis kindlustust maksta, kui see olukorras, kus abi vaja on, ei aita? Riigi otsused ei ole nagu piruka ostmine, kus vale valiku korral ostan lihtsalt uue, teise täidisega piruka. Riigi poliitikal on pikaajaline mõju ja tagajärjed, mis võivad viia korvamatute kahjudeni.

Arengufondi varasematest ettekannetest on jäänud kõlama lause, et enamik organisatsioon ei sure mitte sellepärast, et nad teevad vale sid asju, vaid seetõttu, et nad teevad õigeid asju liiga kaua. Siit võib tuua paralleeli Eesti riigiga. Meil üritatakse jäärpäiselt kinni hoida maksu-, majandus-, haridus- ja regionaalpoliitika põhimõtetest, mis sobisid Eestile taasiseseisvumise esimesel aastakümnel, laskumata arutellu, et aeg on edasi läinud ja see, mis toimis vanasti, ei too täna edu.

Tulles tagasi selle juurde, et majandus on keeruline organism paljude omavahelises sõltuvuses olevate seostega, tooksin välja põhilise organi, mille käekäigust sõltub kogu organismi edu. Riigi edu südameks on inimene. Majandus ei arene kuidagi omaette, majandust saavad edendada üksnes inimesed, alustades sellest, kui palju üldse inimesi on, millised on nende oskused ja võimed, kuni selleni, kui hea tervisega nad on ja kui pikaks kujunevad aktiivselt elatud aastad. Seetõttu on sotsiaaldemokraadid veendunud, et rääkides majanduspoliitikast ja majanduse edendamisest, on oluline, et riigi fookuses oleksid inimesed, et metsa taga nähtaks puid. Sellest, milline on Eesti pere-, haridus-, tervise- ja regionaalpoliitika, sõltub Eesti pikemaajalisem käekäik ja majanduse edu.

Palju räägitakse sellest, et majanduse areng tagab üldise heaolu kasvu, sh tööhõive ja elanike ostujõu, hea hariduse ja tervishoiu, ning pidurdab väljarännet. Nõus. Aga nagu ma ütlesin, majandus ei arene kuidagi omaette, eraldi muust maailmast. Üks peab aitama teist. Riigi panust inimestesse, nende haridusse ja tervisesse tuleb käsitleda kui investeeringut, mis aitab tagada majanduskasvu. Ka igale ettevõtjale on kasulik, kui ta saab tegutseda väärivate, heade oskustega ja ostujõuliste inimeste keskkonnas.

Arengufond toob oma ettekandes välja tõsiasja, et kõikjal karmistub võitlus talentide pärast ja konkurentsipüsida on väga raske, et meil on vaja terviklikku talendipoliitikat. Õeldakse, et me ei saa ainult heale haridusele ja headele, helgetele peadele lootma jääda. Nõus. Aga ometi rõhutan siinjuures, et enne kui me talente mujalt jahtima hakkame, peame õppima oma olemasolevaid talente hindama. Pean silmas inimesi, kes juba Eestis elavad. Täna sotsiaal-majanduslik keskkond soosib paraku talentide lahkumist, mitte siia tulekut. Vastavalt hiljuti avaldatud inimarengu aruandele pigem ei näe enda ja oma laste tulevikku Eestis ligi 100 000 eestimaalast ja 400 000 ütlevad, et nad ei ole kindlad. Millega me meelitame siia uusi talente, kui olemasolevad ei taha siia jääda?

Sageli tuuakse meie väikeste palgade põhjuseks madal tootlikkus inimese kohta. Tõsi, keskmiselt on tootlikkus Eestis mitu korda madalam kui näiteks Soomes. Aga huvitav on siinjuures see, et kui eestlane sõidab tööle 80 kilomeetrit põhja poole, siis tema tootlikkus järsku ei ole enam madal. Miks? Kas põhjus on ikka töötajates või on põhjused hoopis mujal, juhtimisotsustes? Praegu on 80% eksportivatest ettevõtetest Eestis välisinvestorite käes. Nemad otsustavad, mida siin riigis toodetakse, kas tegu on kõrge lisandväärtusega toodetega, millega kaasnevad ka kõrgemad palgad ja n-ö rohkem raha jääb tootjariiki, või keskendutakse enam odava tööjõuga ja energiamahukale tootmisele.

Me peame hakkama tegema midagi oluliselt teisiti. Kiiremaks kasvaks peame tegema teistsuguseid otsuseid kui eile. Eesti majandus- ja sotsiaalkeskkonnas on midagi mäda fundamentaalselt. Kas selleks on haridussüsteemi puudulikkus, nõrk infrastruktuur, vilets transpordiühendus riigisiselt ja välismaailmaga, vähese sallivuse keskkond või see kõik kokku, aga vanaviisi me enam konkurentsisis ei püsi ja inimesi Eestis ei hoia. Aitäh teile!

Asesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kalev Kallol! Kaheksa minutit.

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Arengufondi selle aasta raport nagu tema eelmisedki raportid käsitleb probleeme, millega oleme üht- või teistpidi kokku puutunud, kuid mida pole omavahel tõsiselt arutanud. Arutanud pole ilmselt seepärast, et vaatamata maailmas meie ümber toimuvale loodab suur osa meist endist, et meil polegi vaja midagi teha, et asjad paranevad iseenesest. Tõsi, viimase aasta areng on selleks isegi näilist alust andnud, Eesti majanduskasv on paar viimast kvartalit olnud Euroopa Liidu kiireim. Siiski arvan, et meil ei ole mingit alust olla endaga rahul, vaid me peaksime koos arengufondiga Eesti tulevikuprobleeme senisest tunduvalt intensiivsemalt arutama hakkama. Ning mitte arutama üksnes neid probleeme, mida arengufond on üles tõstnud, vaid olema ka ise aktiivsemad ja tegema arengufondile ettepanekuid ühe või teise probleemi läbitöötamiseks.

Kahjuks ei ole midagi uut siin päikese all. Samasugused üleskutsed kõlasid sõnavõttudes ka aasta tagasi, aga kahjuks ei saa täheldada, et Riigikogu komisjonide huvi teha koostööd arengufondiga oleks aasta jooksul elavnenud. Oleme ühe aasta kaotanud, ja kui nüüd vaadata, kui palju on siin saalis praegu komisjonide esimehi – vist mitte ühtegi –, siis tõenäoliselt kaotame neid aastaid veel. Siinjuures teame vägagi hästi, et arengufondi käsutuses olevad ressursid, seda nii rahas kui inimestes, on väga väikesed ja nad ei saa kõigega tegelda. Kuid minu arust on arengufond demonstreerinud end hästi mõttetalgute korraldajana, organisatorina, kes on nii mõnigi kord suutnud ületada ametkondlikke barjääre ja korraldada asutustevahelist koostööd. Arvan, et peaksime seda võimekust tulevikus paremini ära kasutama ja aitama arengufondil seada oma uuringute suunda selliselt, et need oleksid paremini kui seni suunatud olulisemate küsimuste lahendamisele.

Kuid nüüd käesoleva raporti juurde. Selles käsitletakse mitmetahulise maailmamajanduse järgmise 10–15 aasta probleeme, kusjuures detailsemalt peatutakse Aasia kasvul ning selle tähendusel Eestile. Konkreetsematest valdkondadest leiavad lähemat käsitlemist nn roheline majandus ja IT-tervis ehk tervisevaldkonna IT. Kuid suuremat rahulolu pakub see, et arengufond on pidanud õigeks lülitada raportisse

meie talendipoliitika ja valitsemismudeli problemaatika. Mõlemast on räägitud palju, viidi läbi kampaania "Talendid koju!", telliti OECD-lt suure raha eest Eesti valitsemiskorralduse uuring, kuid nagu tundub, lähevad asjad oma rada edasi ja ei ole näha seda jõudu, kes tahaks või suudaks muudatusi algatada ja ellu viia. Samas on täiesti ilmne, et kui see kriis lõpeb, ei ole maailm enam selline, nagu ta oli enne kriisi.

Talentidest ja haridusest on Eestis ja ka selles saalis räägitud üle kahe aastakümne, paraku on see jutt olnud pigem varjupoks kui talendiprobleemi tunnistamine ja sellele lahenduste otsimine. Raporti talendiosa väärtuseks ei ole mitte niivõrd see, et seal pakutakse talendiprobleemile realiseeritavat lahendust, vaid see, et seal on küllalt selgelt ja komplekselt välja toodud probleemi ulatus ja pakilisus ning ka see, et meil pole mingit alust loota, et asjad meie kasuks ise korda võiksid minna.

Talentide, hariduse ja majanduse omavahelised probleemid ja nende lahendamise võimalused on loomulikult kõige otsesemalt seotud meie valitsemismudelig. Seni on Eestis ülekaalukalt domineerinud seisukoht, et stabiilsus mis tahes valdkonnas on meie edukuse pant, ainsaks lubatavaks erandiks on olnud kaudsete maksude tõstmine ja tulumaksu alandamine. Tasub meeles pidada, et kusagil on piir, kus stabiilsus muutub stagnatsiooniks, toob kaasa valitsemise, mis ei suuda vastata hetke, veel vähem aga tuleviku väljakutsetele ja tähendab lõppkokkuvõttes arengus teistest mahajäämist. Arenguga kaasaminek pole lihtne. Esiteks nõuab see võimekust näha asju nii, nagu nad on, ja soovimatust pugged ühe või paari ilusa markoökonomilise näitaja varju, teiseks nõuab kaasaminek riigimeheliikkust, võimet algatada vajalikke muudatusi ja võtta riske.

On täiesti loomulik, et Eesti ei tohiks näha oma tulevikku üksnes Skandinaavia odava allhanke maalemeelitamises. Me peame üritama ka ise midagi konkurentsivõimelist ära teha. Ei mina ega keegi teine ei tea, kas arengufondi osutatud rohemajanduse ja IT-tervise suund on need, kus Eestil õnnestub läbimurre saavutada, kuid need on siiski mingil määral läbitöötatud ideed, millega tasuks paremate ideede puudumisel edasi minna. Ja siin oleks meil kõige enam vaja lahti saada ettekujutusest, na-

gu oleks maailmas ükski arvestatav edasiminekukeskus sündinud iseenesest, ilma riigi osaluseta ühel või teisel kujul. Me peame aru saama, et meie ettekujutus riigi osast majanduses on primitiivne, sobib üksnes igaveseks arengumaa staatusse jäävale riigile, mitte aga arenenud riikide sekka pürgivale Eestile, sest arengu eesliinil olevates riikides on osa tulevikuriske sellised, mida ükski kasumit taotlev firma kanda ei saa. Seetõttu on arenenud ja eriti kiirelt arenevates riikides riiklikke arenguprogramme nii palju.

Kokkuvõtteks võib öelda, et raport on huvipakkuv ja loogiliselt üles ehitatud, samas aga kumab läbi küllalt tugev enesetsensuur, leebete formuleeringute kasutamine selgemat ütlemist vajavates kohtades. Kohati jäi isegi mulje, et ridade vahelt on võimalik rohkem lugeda kui trükitud tekstist. Sellisest stiilist võib aru saada küll, aga seni kuni me ei harju või ei saa oma probleemidest avameelselt rääkida ega kirjutada, vajalikke muudatusi meie valitsemisse küll oodata ei ole. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised.

Head ametikaaslased, selle punkti käsitlemine on lõpetatud. Head külalised, austatud arengufondi esindajad, ma tänan teid siiralt tänase arutelu eest ja loomulikult selle töö eest, mida te olete aasta jooksul teinud! Jõudu ja edu teile! Ma tänan ametikaaslasi küsimuste eest ja läbirääkimiste voo eest! Täname istung on lõppenud. Soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 11.23.

Istungi kestus 1 tund ja 23 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 26. september 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine kaevandamise seaduslikkuse kohta (nr 34)
2. Arupärimine Politsei- ja Piirivalveameti sisesse rahulolu-uuringu kohta (nr 28)
3. Arupärimine tervishoiuteenuste osutajate olukorra kohta joobeseisundi tuvastamisel (nr 29)
4. Arupärimine võimaliku korruptsiooni kohta omavalitsustes (nr 33)
5. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kolmanda töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid! Nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud Riigikogu esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna strateegilise kauba seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Head kolleegid! Me oleme sügise eelarvetuludega jõudnud sinnamaale, et eelarvet veel Riigikogus ei ole, aga me juba teame, et Eesti riik on endiselt nii õhukene, et eelarvetuludest ei jätku mitme olulise valdkonna palgatõusuks, ei jätku õpetajatele, ei jätku päästjatele. Vähe sellest, et olulised ametimehed peavad hinnatõusu olukorras leppima palga külmutamisega, ka linnade ja valdade eelarved

on endiselt kärbitud. Ega selle õhukese riigi olukorda ei paranda mitte miski muu kui see, et riik annab neile inimestele, kellel on suurem tulu, võimaluse olla solidaarne. Keskerakond tuleb taas kord välja tulumaksuseaduse § 4 muutmise seaduse eelnõuga, millega me anname suurema sissetulekuga inimestele võimaluse tasuda kõrgemat maksumäära. Nimetatud maksuastme ehk ühe astme võrra kõrgema maksuastme puhul oleks tegemist liitprogressiooniga, mille puhul maksustatakse kõrgema maksumääraga vaid tuluastme piiri ületav tuluosa. Arvestades kehtivaid mahaarvamisi iga inimese tuludest, toimub üleminek esimesest maksuastmest teise siis, kui kuusissetulek on 1518 eurot. Sellise kõrgema maksuastmega võidaks Eesti riik ühes eelarveaastas 180 miljonit eurot. See on piisav summa, et aidata õpetajaid ja päästjaid, see on piisav summa, et toetada Eesti omavalitsusi, ning see on hädavajalik otsus selle jaoks, et Eesti riigi aina õhemaks lihvimisele piir panna. Täna teid tähelepanu eest ja loodan, et see eelnõu jõuab aruteludes kaugemale kui opositsiooni algatatud eelnõud tavaliselt. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni liikmetel on üle anda arupärimine haridusminister Jaak Aaviksoole. Asi on selles, et alates 1. septembrist 2011 õpivad esimese, neljanda, seitsmenda ja kümnenda klassi õpilased uue õppekava järgi. Muudetud õppekavad nõuavad ka uuenenud õppekirjandust. Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse kodulehel seisab, et uuenenud riiklike õppekavade rakendamine ei too tingimata kohe kaasa kogu õppekirjanduse väljavahetamist, see toimub järk-järgult ning vajadust mööda, eri õppeainetes erinevalt, arvestades õppekavade rakendumise ajakava ning ainekavades

tehtud muudatuste ulatust ja iseloomu. Ometi on uute õpikute puudumine kahjuks õppetööd pärssinud. Õppekirjanduse puudumine on tekitanud õpetajatele palju lisatööd, sest tunde tuleb ette valmistada vanade õpikute ning muude kättesaadavate vahendite abil. Mitmel puhul on õpetajate tööpäevad veninud kümne ja isegi kaheteistkümne tunni pikkuseks. Kirjastuste sõnul läheb mõningate õpikute trükkimisega aega kuni järgmise aastani. Õpikupuudus on tekitanud olukorra, kus koolist puudunud õpilasel ei ole võimalik tunnis õpitut iseisvalt omandada. Seoses sellega esitame härara Aaviksoole viis küsimust, millele ootame vastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel olen võtnud vastu kaks seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sellele seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Kuna täna ei ole mul teile edasi anda ühtegi teadet, siis palun teeme kohaloleku kontrolli!

Hetkel registreerus kohalolijaks 91 Riigikogu liiget, puudub 10.

Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Head kolleegid! Riigikogu juhatus ei saavutanud oma istungil selle nädala päevakorra projekti osas konsensust. Riigikogu aseesimees Jüri Ratas ei nõustunud rahanduskomisjoni ettepanekuga viia ühel nädalal läbi Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu 90 kaks lugemist, st viia tehisipäeval, 27. septembril läbi eelnõu esimene lugemine ja neljapäeval, 29. septembril teine lugemine. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 16 lõike 4 alusel on Riigikogu juhatusel liikmel õigus panna see küsimus Riigikogu täiskogus hääletusele.

Panen hääletusele Riigikogu aseesimehe Jüri Ratase ettepaneku arvata neljapäeval, 29. septembril päevakorrast välja eelnõu 90 teine lugemine. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 22 Riigikogu liiget, vastu oli 55, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Head kolleegid! Rahanduskomisjon on teinud ettepaneku tõsta selle töönädala teisipäevase, 27. septembri istungi päevakorrapunkt nr 5, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu 95 esimene lugemine sama päeva teiseks päevakorrapunktiks. Teiseks, maaelukomisjon on teinud ettepaneku jätta selle nädala kolmapäevasesest, 28. septembri päevakorrast välja esimene päevakorrapunkt, Vabariigi Valitsuse algatatud kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu 54 kolmas lugemine. Koos nende parandustega panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 67 Riigikogu liiget, vastu oli 22, erapooletuks jäi 1. Selle nädala päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine kaevandamise seaduslikkuse kohta (nr 34)

Esimees Ene Ergma

Alustame arupärimistele vastamist. Esimese arupärimise on esitanud Riigikogu liikmed Deniss Boroditš, Kalle Laanet, Valeri Korb ja Rainer Vakra 14. juunil. Arupärimise teema on kaevandamise seaduslikkus. Ma palun kõnetooli kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Austatud proua eesistuja! Hea minister! Minu head kolleegi Kalle Laanetit vaevab Saaremaal toimuv kaevandamine ja selle seaduslikkus.

Tutvustan lühidalt arupärimist. Maavarade kaevandamine on reguleeritud seadustega, mille kohaselt tuleb karjääri avamiseks läbida tihe bürokraatiasõel ja maksta hiljem maavaramaksu. Ometi jääb järgneva probleemi valguses arusaamatuks, kas need regulatsioonid on olemas ja kui on, siis mis põhjusel need ei tööta. Näiteks ollakse Saaremaal kursis, kuidas oma maadel asuvat maavara, olgu selleks muld, kruus või liiv, müüa ilma ühegi keerulise kooskõlastuseta ja ilma ühtegi maksu maksmata.

Keskonnatasude seaduses sätestatakse, et ehitise püstitamise, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus tekkiva kaevise võõrandamise või väljaspool kinnisasja kasutamise korral ning pealmaakaevandamisel eemaldatava maavara katendi võõrandamise või

väljaspool mäeeraldist kasutamise korral tuleb tasuda maavaraga võrdväärseks määratud maavara kaevandamisõiguse tasu. Lihtsustatult öeldes on probleemiks keset metsa lageraiega puhastatud maale nn tiikide kaevamine, mis mõne aja pärast kasvavad roogu täis, soostuvad ja on juba ohtlikud, rääkimata sellest, et sellised augud maastikku rikuvad.

Lähtuvalt eeltoodust palume vastata kaheksale küsimusele. Neist olulisemad on järgmised. Kas olete metsa kaevatavate n-õ tiikide probleemist teadlik? Mida oleks võimalik ette võtta selle isetegevuse takistamiseks, mis kahjustab loodust ja rikub maastikku? Kuivõrd võimaldavad seadused probleemiga tegelda, sealhulgas loomulikult süüdlasi tuvastada ja neid karistada? Kas Keskkonnaministeeriumil on hoobasid probleemiga tegelemiseks ja selle likvideerimiseks? Kuidas toimub järelevalve maastikukaitse puhul? Kui reaalne on, et viimase poolteise aasta jooksul on Saaremaal kaevatud ainult kaks tiiki, sest kaevisse võõrandamiseks on ametlikult antud ainult kaks luba? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rainer Vakra! Palun keskkonnaministri vastamiseks kõnepulti!

Keit Pentus

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Arupärimisele vastamiseks võtan teie esitatud küsimused ükshaaval ette.

Esimene küsimus: "Kas olete sellisest nn metsa kaevatavate "tiikide" probleemist teadlik?" Olen sellest probleemist täiesti teadlik. Meil on koos nii Keskkonnaametiga kui ka Keskkonnainspektsiooniga ning Keskkonnaministeeriumi-siseselt toimunud nõupidamistel sellest temast juttu olnud. Olen jälginud selle teema käsitlemist saarlaste päevalehes Saarte Hääl. Nii et mulle on tuttav ka kohalike elanike lähenemine sellele murele ja on teada, et tegu on teemaga, mis on kohapeal pisut kirgi kütnud.

Teine küsimus: "Mida oleks võimalik sellise isetegevuse osas, mis kahjustab loodust ja rikub maastikku, ette võtta?" Igasuguse sellise tegevuse puhul, mis loodust ühel või teisel kombel kahjustab ja mis ka maastikku jäädavalt rikub, tuleb, esiteks, teha väga tõhusat järelevalvet. Kui on tegu rikkumisega, siis peab

sellele loomulikult järgnema karistus. Kui tegu on keskkonnakahjuga, siis tuleb see tekitatud kahju välja nõuda. Kehtiv maapõueseadus täiesti võimaldab pidada järelevalvet kaevandamistegevuse üle, see võimaldab ka rakendada sunnimehhanisme karistuste määramise ja juba nimetatud keskkonnakahju väljanõudmise abil.

Ma peatun selle küsimuse raames põgusalt kehtival korral. Nimelt on maapõue kasutamise põhimõtted ja kord reguleeritud maapõueseadusega. Kaevandamist puudutavatele küsimustele annab omakorda vastuse kaevandamiseseadus, kus kehtestatud nõuete järgimise ja täitmise üle peab järelevalvet Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas tegutsev Tehnilise Järelevalve Amet. Kui kinnistul on selliseid materjale nagu liiv, kruus, savi, põllukivid, turvas, siis see materjal kuulub kinnistu omanikule ja omanikul on õigus seda materjali isiklikuks otstarbeks kasutada. Kui omanik soovib aga seda materjali müüa, võõrandada, siis selleks peab tal olema Keskkonnaameti luba, ilma loata seda teha ei tohi. Kui seaduses sätestatud võimalust, et isiklikuks otstarbeks võib liiva, kruusa või põllukive kasutada, hakatakse kuritarvitama, siis tuleb selle teemaga tõenäoliselt eraldi tegelda, sest praegune seadussäte on ikkagi sätestatud usus, et kuritarvitusi sellisel kujul ei tule ja kinnistuomanikud kasutavad seda materjali enda tarbeks. Samamoodi, kui omanik soovib selle kaevandamise või kaevamise saaduse mõnele teisele kinnisasjale transportida, siis ka seda võib teha ainult Keskkonnaameti nõusolekul. Nõusoleku saamiseks tuleb kinnisasja omanikul Keskkonnaametist kirjalikult teavitada ja kui Keskkonnaametist ei ole kahe nädala jooksul keelduvat vastust tulnud, siis on ta kooskõlastuse saanud. Sama kehtib juhul, kui tegu on ehituse käigus tekkiva materjaliga. Ka siis, kui soovitakse seda materjali võõrandada, peab eelnevalt loa saama.

Kolmas küsimus: "Kuivõrd võimaldab seadusandlus antud probleemiga tegelda, sh süüdlasi tuvastada ja neid karistada? Palun täpsustada!" Nagu eespool viidatud, on maapõueseaduses sätestatud maapõue kasutamise kord. Kui tegu ei ole seaduskuulekate maapõue kasutajatega, siis tegeleb selle probleemiga Keskkonnainspektsioon, kes tuvastab rikkumise, võtab tarvitusele abinõud, määrab trahvi

ja nõuab sisse tekkinud keskkonnakahju. Keskkonnakahju hüvitamist käsitleb maapõueseaduse § 74. Selle järgi tekitatakse keskkonnale kahju, kui Keskkonnaameti nõusolekuta transporditakse teisele kinnisasjale maavaravaru või looduslikku kivimit, setendit, vedelikku või gaasi, mis ei ole maavaravaruna arvele võetud, või võõrandatakse või kasutatakse väljaspool kinnisasja ehitiste või rajatiste püstitamisel ülejäävat kaevist või võõrandatakse või kasutatakse väljaspool mäeeraldist pealmaakaevandamisel eemaldatavat maavara kantendit. 1. jaanuarist 2010 kuni 30. juunini 2011 on Keskkonnainspeksioon maapõueseaduse § 68¹ alusel rikkumisi menetlenud 21 korral ja arvutatud keskkonnakahju ületab 70 000 eurot.

Neljas küsimus: "Kas Keskkonnaministeeriumil on hoobasid probleemiga tegelemiseks ja selle likvideerimiseks?" Nagu ma eespool kirjeldasin, seaduses on vastavad sätted täiesti olemas, seaduslik alus probleemiga tegelemiseks on olemas ja sellega ka tegeldakse.

Viies küsimus: "Kuidas toimub järelevalve maastikukaitse puhul? Kas see on Teile prioriteetne valdkond?" Vastutus keskkonna kahjustamise eest on reguleeritud hästi mitmes keskkonnavalvel seaduses, näiteks maapõueseaduses, metsaseaduses, keskkonnavastutuse seaduses. Järelevalve looduskeskkonna ja -varade kasutamise üle toimub kehtiva keskkonnajärelevalve seaduse alusel. Nagu juba paar korda öeldud, järelevalvet teevad Keskkonnainspeksioon, Maa-amet ja ka kohaliku omavalitsuse asutus või omavalitsusorgan. Loomulikult on järelevalve ja maastikukaitsega tegelemine, ma arvan, prioriteet mitte ainult Keskkonnaministeeriumi, aga ka kõigi Riigikogu liikmete jaoks. Nii et kas-küsimusele, kas tegu on prioriteetse valdkonnaga, saab vastata ainult jah.

Kuues küsimus: "Kas Keskkonnaameti ametnikele on antud oluline kaalutlusõigus teatud probleemidega mittetegelemise otsustamisel?" Ei ole. Ametnikud on kohustatud tegelema probleemidega, mis on nende töövaldkonnas tekkinud või tekkimas. Laia kaalutlusõigust, kas mingi probleemiga tegelda või mitte, antud ei ole.

Seitsmes küsimus: "Kui reaalne on, et viimase poolteise aasta jooksul on Saaremaal kaevatud ainult kaks tiiki, sest kaevise võõrandamiseks on ametlikult antud ainult kaks

luba?" Nagu eespool selgitatud, nn tiikide kaevamine ise ei eelda ilmingimata kaevise võõrandamise loa küsimist. Kui tegu on isiklikuks otstarbeks kasutatava materjaliga, siis selleks Keskkonnaametilt eraldi luba taotleda ei tule. Aga vaatame mõningaid andmeid. Maapõueseaduse § 60 alusel andis Keskkonnaamet Hiiu-Lääne-Saare regioonis 1. märtsist 2009 kuni 18. augustini 2011 nõusoleku võõrandada Mustjala vallas Järise külas kahe tehisveekogu rajamisest ülejäänud 30 000 kuupmeetrit kaevist, kasutada Salme vallas Tehumardi külas tiikide laiendamisel ülejäänud 1000 kuupmeetrit ja 3000 kuupmeetrit kaevist, kasutada Kaarma vallas Mändjala külas tiigi rajamisel ülejäänud 300 kuupmeetrit kaevist ning kasutada Nasva külas tiigi rajamisel ülejäänud 1000 kuupmeetrit kaevist.

Kaheksas küsimus: "Eeltoodud info alusel tekib põhjendatult küsimus, kuidas selline keerule protseduur nagu tiigi kaevamine metsaalale jääb riigile märkamatuks." Ei jää märkamatuks. Nagu ma eespool ütlesin, see probleem on meil täiesti teadvustatud, selle teemaga tegeldakse, Keskkonnainspeksioon peab järelevalvet. Aga loomulikult võib olla ka selliseid juhtumeid, et teave võimalike rikkumiste kohta ei ole õigel ajal teatavaks saanud. Keskkonnaministeeriumil, Keskkonnainspeksioonil ja Keskkonnaametil on palve kõigile valvsatele kodanikele, et kui neil on rikkumiste kohta informatsiooni, siis nad selle ka edastaksid. Keskkonnavalvel teatamine on tehtud üsna lihtsaks, rikkumisest tuleb teada anda ööpäev läbi töötavale telefonile 1313. Ühelegi sinna laekunud teatele reageerimata ei jäeta.

Lõpetuseks. See küll ei seostu otseselt ainult nn tiikide probleemiga, küll aga kaevandamisega laiemalt. Ma vastamisel viitasin mitmel korral maapõueseadusele. Maapõueseaduse muutmist valmistatakse Keskkonnaministeeriumis juba mõnda aega ette. Peamine teema selle seaduse muutmise puhul on minu jaoks üsna küsitav tõsiasi, et riik on praegu maavarade kaevandamise suunamisel küllaltki passiivses rollis. Riigi peamine ülesanne on menetleda kõiki taotlusi, mis tublidelt ettevõtjatelt meile laekuvad ja mille järgi üks või teine kaevandaja soovib kuskil maavara kaevandama hakata. Me analüüsime praegu võimalikke lahendusi, kuidas riik saaks maavarade

kasutuselevõtu planeerimisel ja korraldamisel võtta palju selgemalt protsessi juhtivat rolli. Mõned küsimused, mida analüüsitakse, on näiteks sellised, kus on keskkonna seisukohast kõige säästlikum ja mõistlikum kaevandada. See on üks nendest teemadest, mida saab otustada ja peab suunama ikka ja ainult riik. Või küsimus, kuidas välistada selliseid olukordi, et me alustame uute kaevanduste avamist enne, kui olemasolevad on ammendatud, või kuidas tagada, et kaevandatud alade korrastamine ei jääks venima. Need on mõned näited nende küsimuste kohta, mida me selle seaduse muutmisega seoses analüüsime. Niinimetatud tiikide küsimus on tõenäoliselt üks teemadest, millega tegelda tuleb. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh, hea minister, vastuste eest! Kuna te ütlesite, et te olete Saaremaa tiikide probleemistikust teadlik, siis on mul lihtne ja otsene küsimus: kas te olete kursis, kuhu on praeguseks järelevalve ja seadusesilm konkreetselt nende tiikide puhul oma tööga jõudnud?

Keit Pentus

Aitäh! Oleks võinud muidugi küsimuse natuke täpsemalt sõnastada. Ma lugesin ette need näited, kui on väljastatud luba kaevamisel tekkinud materjali võõrandamiseks. On olnud ka tõesti rikkumismenetlusi. Nagu ma ütlesin, kokku on olnud 21 rikkumist ja keskkonnakahju, mis välja on nõutud, ulatub üle 70 000 euro. Nii et vastuseks praegu niipalju, et kui te küsiksite mõne konkreetsema näite kohta, siis oleks võib-olla võimalik ka konkreetsemalt vastata. Teemaga tegeldakse jooksvalt ja seda ei tee mitte ainult Keskkonnainspeksioon, vaid ka omavalitsused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Tee ma on kindlasti oluline, aga ilmselt on aru-pärijatel kahe silma vahele jäänud, et lisaks nimetatud tiikide kaevamisele on palju kaev-

materjali saadud ka merest. Nimelt on jätkunud sadamate laiendamine ja väga olulisel määral on seda kaevematerjali tulnud seoses sellega ka merest. See on Veeteede Ameti valdkond, need on kõik legaalsed kaevamised olnud ja ka seda materjali on müüdud. Paraku on selge, et näiteks Saare maakonnas kaevandatud paekivi ei ole piisavalt hea kvaliteediga. Seda on ka Maanteeameti spetsialistid tunnistanud. Selleks et teede pealmisi pinnakatteid teha, on see liiga pude ja tolmu. Kuna meri on vahel, siis osa ehitusmaterjalide kättesaadavus ei ole nii hea kui mandril. Ettepanek või küsimus on pigem see, et võib-olla oleks tulevikus mõttekas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastavate ametite ja Keskkonnaministeeriumi vahel kooskõlastada, kuidas garanteerida, et kõik saaksid vajalikku ehitusmaterjali.

Keit Pentus

Aitäh! See oli natuke kommentaari moodi küsimus. Aga kui ma viitasin enne vajadusele maapõueseadust muuta ja ka sellele, et analüüse sel teemal Keskkonnaministeeriumis praegu tehakse, siis varustuskindluse tagamine kõige keskkonnasäästlikumal moel on kindlasti üks teema, mis meil praegu laua peal on. Üks näide selle kohta, miks me peame väga vajalikuks hästi tihedat koostööd just nimelt Maanteeametiga ja Maanteeameti vajaduste täpset kindlaksmääramist. See näide on väga lihtne. Kui ühte või teise kohta plaanitakse mõnda suurt tee-ehtusprojekti, siis loogiline asjade käik oleks selline, et me vaatame selle objekti läheduses asetsevaid võimalikke ehitusmaavara võtmise kohti, mitte aga nii, et on vaja vedada materjale teisest Eesti otsast või taotletakse hoopis teises Eesti otsas kaevanduse avamist. Seetõttu on väga oluline, et koostöö oleks ladus ja vajalikud varud suudetak스 piisava aja peale ette paika panna, et tõesti ei tekiks olukorda, kus me peame väga kiiresti ehitusmaavarade vallas n-ö tulekahju kustutama hakkama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Saaremaal on teisigi ootamatult metsa

tekkinud auke ja hea, et need koolimajast piisaval kaugusel on. Võib-olla te ei peagi seda täpselt teadma, aga äkki ütlete, et kui kuhugi kaevatakse selline isetegevuslik tiik, siis kui sügav see võib olla? Kui seda materjali müüa ei tohi, siis saab ju koduõue mäe ka teha. Kui kõrge see võib olla, ilma et seda peaks registreerima?

Keit Pentus

Aitäh! Kui me nüüd räägime konkreetset tiigist, siis tiigiga on selline lugu, et selle ehitamine või kaevamine on reguleeritud ehituseadusega. Kui tegu on alla 60 ruutmeetri suuruse potentsiaalse tiigiga, siis see tuleb kooskõlastada kohaliku omavalitsusega, kui see kõik toimub vallas, siis vallaga. Kui tegu on juba suurema tiigiga, mis on tõesti tiik, siis selleks on vaja koostada ehitusprojekt. Ma arvan, et need, millele arupärijad viitasid, olid osalt tõesti tiigid, aga pigem on Saaremaal tekitanud rahulolematust sellised augud, mida tiikide pähe kaevatakse. Ka Saarte Hääles ilmunud käsitluses viidati, et mõnikord võib see auk olla kaevatud kohta, kus vee sissetulek ei ole üldse tõenäoline. Nende näidete puhul tuleb väga tõsiselt analüüsida, millega ikkagi täpselt tegu on. Kui kellelegi on alguses tundunud, et ta on leiutanud väga kavala nipi, kuidas nõuetest mööda hiilida, siis ma ei soovita selliseid nippe kasutada, sest need maksavad hiljem väga valusalt kätte. Kui tegu on keskkonna rikumisega, kui tegu on reeglitest möödahiilimisega, siis järgneb karistus. Aga kui tegu on tõesti tiigiga ja kui me räägime sellest liivast või pinnasest, mis välja võetakse, ning kui seda kasutatakse enda tarbeks, siis Keskkonnameti kooskõlastust vaja ei ole. Kuid kui tegu on suurema tiigiga kui 60 ruutmeetrit, siis peab lähtuma ehituseadusest ja kõik protseduurid läbi tegema.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, proua keskkonnaminister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

2. Arupärimine Politsei- ja Piirivalveameti sisese rahulolu-uuringu kohta (nr 28)

Esimees Ene Ergma

Järgmine on Riigikogu liikmete Kalle Laaneti, Lauri Laasi, Vladimir Velmani, Deniss Boroditši, Valeri Korbi, Mailis Repsi ja Tarmo Tamme 2. juunil s.a esitatud arupärimine Politsei- ja Piirivalveameti sisese rahulolu-uuringu kohta. Palun kõnetooli kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! 2. juunil s.a seisis siinsamas kõnepuldis minu kolleeg Kalle Laanet ja andis üle arupärimise siseministrile. Tuletan meelde, milles arupärimise sisu seisneb. Nimelt, Siseministeriumi valitsemisalas, Politsei- ja Piirivalveametis tehti eelmisel aastal sisemine rahulolu-uuring, mille esimeses etapis uuriti sisekommunikatsiooni toimimist ja teises etapis organisatsiooni sisekliimat. Uuringust tulenevalt ei usu 86% Politsei- ja Piirivalveameti töötajatest, et ameti struktuur soodustab efektiivset juhtimist ja otsustamist, ning 46% juhtidest on rahulolematud töökorralduse ja igapäevase asjaajamisega. 73% Politsei- ja Piirivalveameti töötajatest ei saa töökorraldusest aru ja 81% töötajatest on hädas igapäevase asjaajamisega. Muret tekitavalt suur on rahulolematuse sisekliimaga just piirivalveosakonna ja kriminaalpolitseiosakonna töötajate hulgas. Lisaks on tähelepanuväärne, et paljud töötajad on esile tõstnud ausa kommunikatsiooni vajadust. Üllatav on see, et kehvad uuringutulemused olid Politsei- ja Piirivalveameti peadirektorile ootuspärased ja seda põhjusel, et suur organisatsioon ei ole veel valmis. Mis siis tegelikult takistab Siseministeriumil suurprojekti valmimist ja kas lubadus uuringutulemuste kasutamiseks väljatoodud kitsaskohtade parandamisel saab juhtkonnal täidetud? Meil on siseministrile üheksa minu arvates täiesti heatahtlikku ja selgitust ootavat küsimust. Nii et ootame vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lauri Laasi! Palun härra siseministri kõnepulti!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Suur tänu teile nende üheksa küsimuse eest!

Alustan algusest: "Kas Teie hinnangul on suurorganisatsiooni PPA sellise struktuuriga loomine end õigustanud? Kui jah, siis millistel põhjustel täpsemalt?" Minu hinnangul on ametite ühendamine ennast õigustanud. Riigikogu tegi selle otsuse teatavasti väga suure hääleteenamusega. See annab väga lihtsalt kokku võttes võimaluse ressurside, varade ja raha paindlikumaks kasutamiseks. Olemasolev struktuur on taganud suure organisatsiooni käivitumise. Nüüd aga on seis selline, et käimas on olemasoleva struktuuri efektiivsuse analüüsid. Tegemist on ikkagi kõige suurema ametiasutusega Eestis, kus töötab 7000 inimest. Analüüsime struktuuri efektiivsust, samuti seda, kas eesmärkide paremaks saavutamiseks on vaja teha mingeid muudatusi.

Teine küsimus: "Millised on Teie arvates süsteemi suurimad puudujäägid? Mida kavatsete selles osas ette võtta?" Ma arvan, et suurim puudujääk on tõenäoliselt seotud selle struktuuri suurusega, seal töötab 7000 inimest. Tegemist on erinevate ametiasutustega, mis on kokku pandud. Olulisema probleemina võib välja tulla selle suure organisatsiooni osade omavahelise sidususe, ühtse organisatsioonikultuuri ning stabiilse ja ühtlase arenguga seotut. Siiaamaani, natuke üle poolteise aasta on PPA toiminud. Igal juhul on selge, et on valdkondi, mida saab PPA-s kindlasti paremaks muuta.

Kolmas küsimus: "Kas Teile on teada PPA-s läbiviidud siseuringu tulemused? Kui jah, siis millised on Teie arvates olulisemad kitsaskohad ning kuidas kavatsete nende parandamisse sekkuda?" Jah, need siseuringu tulemused on üldjoontes teada. Selle uuringu põhjal tuli välja, et protsessid on pikaldased ja bürokraatlikud ning informatsiooni ei liigu organisatsioonis piisavalt. Siseministeriumis PPA juhtimisprotsesse analüüsitakse, oleme selleks kaasanud eksperdid. Analüüsi tulemusena saab võtta meetmeid, mis aitavad kitsaskohti leevendada. Aga ma täna võib-olla ette ei ruttaks, ootaksin ära selle analüüsi tulemused, mis peaks valmima selle aasta sügisel.

Neljäs küsimus: "Uuringust selgub, et süsteemiga on rohkem rahul need, kelle töökoge-

mus jääb alla aasta. Kas kavatsete täpsemalt uurida, mis põhjusel on pikemaajalised töötajad süsteemiga rahulolematud? Mida peaks Teie hinnangul muutma, et lojaalsed töötajad oleksid motiveeritumad ja süsteemiga rahul?" Siin tuleb tõdeda ainult seda, et on hea meel, et organisatsiooni hiljuti tulnud ametnikud on rahul organisatsiooniga, kus nad on oma karjääri alustanud. See näitab, et uutel inimestel on motivatsiooni, nad tunnetavad ka karjäärivõimalust. Jah, pikema staažiga töötajates tekitas toona, 2010. aasta lõpus rahulolematust jäik karjäärimudel. Teatavasti võttis parlament 2011. aasta veebruaris vastu politsei ja piirivalve seaduse muudatused. See tähendas, et karjäärisüsteem muudeti paindlikumaks. See seadus jõustub 1. jaanuaril 2012, see võimaldab spetsialistidele laiemat arenguperspektiivi ja peaks pakkuma töötajatele motivatsiooni. Samuti vaadatakse organisatsiooni sees üle töötasustamise põhimõtted, mis peavad tagama oma valdkonna tippspetsialistidele motiveeriva töötasu ja loomulikult ka soovi saada oma valdkonna tipuks või selleks edaspidigi olla.

Viies küsimus: "Kas pikaajaliste töötajate rahulolematuse süsteemiga on Teile mingilgi määral ohumärgiks? Mis põhjusel?" Jah, loomulikult on see ohumärk. Töötajate rahulolematuse põhjustega tuleb tegelda. Sellega on ka tegeldud, nagu ma juba mainisin, ka parlament on võtnud siin oma otsused vastu. Karjäärisüsteemi on muudetud paindlikumaks ja töö jätkub, et suurendada motiveeritust ja rahulolu selle väga suure ametkonna sees. Loomulikult on selge, et eesmärk on, et sisejulgeolekuametnikud teeksid oma igapäevast tööd pühendumuse ja kindlustundega.

Kuues küsimus: "Kuivõrd vajab Teie hinnangul uurimist PPA töötajate poolt avaldatud rahulolematuse ausa kommunikatsiooni osas?" Nagu ma ka varem märkisin, see töö käib, juhtimisprotsesside analüüs PPA-s toimub ja kindlasti on üks analüüsiobjekt ka sisekommunikatsioon ametkonnas.

Seitsmes küsimus: "Mida tähendab PPA peadirektori väide, et peadirektori, tema asetäitjate ja prefektide otsustuspädevus on selgeks vaieldud ja otsustamine viidud sinna, kus see on optimaalne? Kas Teile teadaolevalt on PPA-s otsustamise tasandil midagi sisuliselt muutunud? Kui jah, siis mida ja kuidas täpselt muudeti?" Selle väite kohta saate kõige pare-

mini küsida PPA peadirektorilt. Mina saan teile öelda seda, et loomulikult kinnitab peadirektor juhtimismudeli, mille järgi tema ametkond ter-vikuna töötab. Kuna tegu on tõesti suure, mit-metahulise, väga mitmest eraldiseisvast amet-konnast kokku liidetud suure ametiga, organi-satsiooniga, siis, nagu juba mainitud, käib juhtimisprotsesside põhjalik analüüs, et leida kõige parem mudel, mis tagaks organisatsioo-nisiseselt selge ja optimaalse otsustuspäde-vuse.

Kaheksas küsimus: "Kas ministeerium on aktiivselt kaasatud ka PPA siseuuringu põhjal koostatud, eelkõige juhtkonda puudutavate kitsaskohtade parandamise tegevusplaani? Palun põhjendage!" Siseministeerium on kaasanud PPA juhtkonna ja sõltumatud eksperdid, et analüüsida juhtimisprotsesse PPA-s. Sügisel peaks valmima analüüs, mis toob välja juhti-mise kitsaskohad, aga kindlasti ka positiivsed aspektid. Nimetatud analüüsi tulemusena vaa-datakse üle olemasolev süsteem ja vajaduse korral tehakse juhtimisprotsessides teadmispõ-hiseid argumenteeritud muudatusi.

Üheksas küsimus: "Kui võtta arvesse, et töötajate põhiprobleemiks on töötasu, siis mida kavatsete selles vallas teha PPA töötajate rahulolu suurendamiseks?" Käesoleval aastal on PPA juhtkond saanud ülesande vaadata üle oma sisemised toimimismehhanismid ja prot-sessid ning hinnata, milline on sisemiste res-sursside jaotus, kas siin on võimalik liikuda kvalitatiivselt samm edasi, seda eelkõige tugi-teenuste osas (me räägime administratsioonist PPA struktuuri mõttes). On leitud võimalusi, mida oleme eelarveprotsessis arutanud. Kind-lasti tuleb organisatsioonis luua sisemine süs-teem, mis tagaks valdkonna tippspetsialistide suure motiveerituse ja tekitaks kõigis soovi areneda valdkonna juhtivaks eksperdik. See ei ole kaugeltki mitte kerge ülesanne. Sisemi-nisteeriumis tegeldakse sellega strateegilisel tasandil ning PPA juhtkond tegeleb sellega tak-tikalisel tasandil süsteemselt ja pidevalt. Täna-teid küsimuste eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud siseminister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Aitäh ka teile, härra siseminister, sisuliste vastuste eest! Ma olen selles mõttes teiega täiesti nõus, et iga organi-satsioon vajab oma arenguks ja korrallikuks tööle hakkamiseks aega ning samamoodi vaja-vad aega need inimesed, kes seda organisat-siooni juhivad. Mind teeb natuke murelikuks viimasel ajal meedia vahendusel kuuldu, et praegune Politsei- ja Piirivalveameti peadirek-tor, nii võib juhtuda, jõule enam selles ametis vastu ei võta. Kas oskate seda väidet ümber lükata või kinnitada? Kuidas see asi siis on? Kas Raivo Küüt peaks oma senises ametis jätkamise pärast muret tundma või mitte?

Ken-Marti Vaher

Ma ei tea, millisele meediale te viitate. Mi-na selliseid uudiseid meediaväljaannetest, mis on kõigile kättesaadavad, küll kuskilt lugenud ei ole. Ma keskendusin oma vastustes juhti-misanalüüsile, mis on toimumas, ja andsin teile selle kohta informatsiooni. PPA juhtkond vaatab sellele väga positiivselt, seda teeb ka Siseministeerium. Meil on vaja aru saada, millised on need kvalitatiivsed kohad, kus me saaksime PPA struktuuri ja juhtimist muuta veelgi läbimõeldumaks, optimeerituks. Res-sursid on piiratud ja on selge, et nende raames me peame inimestele osutama võimalikult head teenust. See on, ma arvan, kõigi, kes on PPA väga pikaajalises ja ka siin parlamendis laialt ja pikalt vaieldud liitumisprotsessis osa-lised olnud ning sellele kaasa aidanud, prae-gune püüdlus. Ma arvan, et tervikuna oli see äärmiselt õige samm ja siit tuleb ainult edasi minna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Aitäh! Me oleme sellises ajagraafikus, et juba sel nädalal tuuakse järgmise aasta riigieel-arve Riigikogu laudadele ja me saame hakata nendel temadel väga konkreetselt rääkima. Aga siiski, milline on sinu arvamus selle sise-mise rahulolu suurenemise kohta just järgmise aasta riigieelarve nende ridade põhjal, millest me siin räägime? Võib-olla olete arutanud ka summasid, sest ega rahulolu ei sõltu ainult pal-ganumbritest, see raha läheb ka väga paljudes-

se muudesse kohtadesse. Mida sa selle kohta ütled?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Järgmise aasta eelarves on sisejulgeolekule lisataotluste kohaselt ette nähtud üsnagi märgatav tõus – üle 8%, millest märkimisväärne osa laekub PPA-le. Väga õige oli sinu osutus, et motivatsioon ja rahulolu ei ole seotud ainult palgaga, see on seotud ka kindlustundega, töökeskkonnaga, tehniliste vahenditega. Lisataotluste kohaselt ongi eri valdkondadesse järgmisel aastal mõeldud valitsuses heakskiidetud investeeringud. Nagu ma mainisin, PPA juhtkond on ise koostöös Siseministeeriumiga ja meie palvel analüüsinud näiteks administratsiooni koosseisu. Sellega me liigume sügisel ja varatalvel kindlasti edasi. Ehk analüüsitakse seda, kas on optimaalne see tugiteenus, mida osutatakse sedavõrd suurele ametkonnale, nagu PPA endast kujutab, kas on võimalik teha midagi teisiti, et leida jällegi lisaressursse põhitegevuseks ehk politsei tegevuseks, mis on peamine teenus, mida inimestele osutatakse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Oma kõnes te mainisite, et praegu töötab PPA-s 7000 inimest. Seoses sellega on mul küsimus, kuidas te praeguse seisuga üldse hindate kaadriküsimust PPA-s.

Ken-Marti Vaher

Võrdlemisi keeruline on anda hinnangut 7000 inimese kohta. Aga ma olen kindel, et valdav osa nendest inimestest, kes on tööl PPA-s, teeb oma tööd pühendumuse ja täie kindlusega, et nad suudavad anda lisaväärtust inimeste turvatundele üle Eesti. Aga turvatunne ei sõltu mitte ainult politsei enda tegevusest, vaid lisaks politsei tegevusele, kus on väga oluline elukutseliste politseinike karjäär, mille kohta ka parlament tegi, nagu ma mainisin, 2011. aasta veebruaris tähtsad otsused, et muuta karjäärisüsteem paindlikumaks, anda PPA juhtidele võimalus inimesi paremini motiveerida, innustada, on oluline ka kogukonna kaasamine, mida ma siin ja seal ikka rõhutan.

Me saame kõik anda oma panuse turvatundesse oma külas, oma linnas, oma vallas. See on vabatahtlik tegevus, see on tegevus, mida igäiks saab teha, osaledes naabrivalves, olles abipolitseinik või vabatahtlik päästja, kui me räägime Päästeametist. Lõppkokkuvõttes sõltub turvatunne ja turvalisus, kogu sisejulgeolek väga paljuski iga ühiskonnaliikme panusest, mitte ainult elukutseliste politseinike panusest, mis on loomulikult väga tähtis. Ma loodan, et meie sisejulgeoleku kompetents ja võimekus tuleb Sisekaitseakadeemiast, ja loodan, olles kooliaasta alguses tervitanud Sisekaitseakadeemia uut kursust ja alles eelmisel reedel Sisekaitseakadeemia parimaid tudengeid, et sealt tuleb peale võimekas, tänapäevane, euroopalik, laia silmaringiga kaader. Nendele meestele ja naistele oleme tänu võlgu nii turvatunde tekitamise eest tänavatel kui ka võitluse eest organiseeritud kuritegevusega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

3. Arupärimine tervishoiuteenuste osutajate olukorra kohta jooobeseisundi tuvastamisel (nr 29)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Kalle Laaneti, Deniss Boroditsi, Marika Tuus-Lauli, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Lauri Laasi, Peeter Võsa, Inara Luigase, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme, Rainer Vakra, Priit Toobali ja Ester Tuiksoo 9. juunil s.a esitatud arupärimine tervishoiuteenuste osutajate olukorra kohta jooobeseisundi tuvastamisel. Ma palun kõnepulti kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Nii, oli selline arupärimine 9. juunil. Arupärimise tingis õiguskantsleri kiri Justiits- ja Siseministeeriumile, kus ta rõhutab, et politsei ja piirivalve seadus, täpsemini, selle § 7²⁶ lõiked 1 ja 6 ning § 7²⁷ lõiked 5 ja 9 ei ole kooskõlas põhiseadusega. Õiguskantsleri märjukirja koostamise tingisid omakorda õiguskantsleri poole pöördunud tervishoiuteenuste

osutajad, kes nägid politsei ja piirivalve seaduses sätestatud joobeseisundi tuvastamise korra ellurakendamisel mitmeid probleeme. Märjukirjast selgus, et tervishoiuteenuste osutajate peamised probleemid olid mis tahes tervishoiuteenuste osutaja kohustamine proovi võtmiseks politsei poolt ilma eelneva halduslepinguta, sundproovi võtmise võimalik ohtlikkus joobekahtlusega isiku tervisele, piisava pädevuse puudumine joobeseisundi hindamiseks, eriti mittealkohoolsetest ainetest tingitud joobe puhul, ning vastuolu arstietika põhimõtetega. Menetluse käigus küsiti seisukohta nii Eesti Arstide Liidult, Eesti Haiglate Liidult, Justiitsministeeriumilt, Politsei- ja Piirivalveametilt, Sotsiaalministeeriumilt kui ka Terviseametilt. Analüüsi tulemuste põhjal tegi õiguskantsler ettepaneku viia politsei ja piirivalve seaduse nimetatud lõiked kooskõlla põhiseadusega ning analüüsida alaealiste õiguste kaitse tagamise piisavust, koostöös ekspertidega narkojoobe tuvastamise regulatsiooni ning selgitada sundkorras uriiniproovi võtmise ohtlikust isiku põhiõiguse ehk tervise kaitse seisukohalt. Nii et probleemi näevad siin arstid, tervishoiuteenuste osutajad, vägisi võetud proovide ohvrid ja õiguskantsler. Küsimus on selles, kas kirjeldatud olukorras näeb probleemi ka siseminister. Kokku on meil neli küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Võsa! Palun järjekordselt kõnepulti siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad, tänan teid küsimuste eest! Esimene küsimus: "Kas näete siseministrina eespool kirjeldatud olukorras probleemi?" Jah, peame õiguskantsleri algatatud arutelu politsei ja piirivalve seaduse kooskõla üle põhiseadusega kindlasti oluliseks, nii nagu kõiki õiguskantsleri osutusi. Nendes tähelepanekutes on palju ainet selleks, et vaadata üle regulatsioonid, ja need aitavad kaasa politsei- ehk korrakaitsevaldkonna õiguse korrastamisele ja põhiseadusega kooskõla tagamisele.

Teine küsimus: "Õiguskantsleri hinnangul riivab politsei nõudmisel toimingute sooritamine intensiivselt proovi võtmisele allutatud isiku

põhiõigusi. [...] Millised on Teie ettepanekud olukorra lahendamiseks nii, et vajalikud tõendid saaksid kogutud ilma meditsiinieetika ja inimeste põhiõiguste riiveta?" Ma hea meelega väljendan teile seisukohta, et kehtiv regulatsioon on loonud piisavalt paindliku võimaluse, et viia miinimumini isikute põhiõiguste riive ja tagada meditsiinieetika järgimine. Nimelt, seaduses on ette nähtud konstruksioon, et isikul on võimalik valida kahe variandi vahel: joobe tuvastamine tõendusliku alkomeetriga ja joobe tuvastamise nõudmine vereprooviga. Tegu on isiku vaba valikuga ja seega toimub sel juhul isiku kehalise puutumatus riive isiku enda nõusolekul. Teine olukord on siis – need on erandlikud olukorrad –, kui isik ei ole oma tervise seisundi tõttu võimeline alkomeetrit kasutama. Sellisel juhul on vaja võtta isikul proov sõltumata tema tahtest, sest isik ei ole võimeline oma tahtet avaldama. Samuti võib sellisel juhul olla tegu ka mürgistusega ning seega osutatakse tervishoiuteenust isiku tahtest olenemata. Isiku kehalise puutumatus riive kohaldamine on kõige problemaatilisem sellisel juhul, kui isik keeldub võrdlusproovi andmast. Tuleb siiski pöörata tähelepanu sellele, et isikul on võimalik valida vähem intensiivne võimalus ning kasutada tõenduslikku alkomeetrit. Samuti tuleb pöörata tähelepanu sellele, et tegu ei ole Eesti õiguses uue nähtusega. Analoogne regulatsioon on sätestatud kriminaalmenetluse seadustiku §-s 100, mis sätestab võrdlusmaterjali võtmise sunniga ja kui võrdlusmaterjali võtmine riivab isiku kehalist puutumatus, siis kohtuarsti, tervishoiutöötaja või muu spetsialisti osalemisel. Tuleb täpsustada, et sündi ei kohalda tervishoiutöötaja, vaid politseiametnik, ja sunni kohaldamise eesmärk on tagada, et isik ei vigastaks proovi võtmisel ennast ega teisi. Näiteks, tänaval lebava narkomaani juurde kutsutakse samuti kohale tervishoiuteenuste osutaja, kes osutab isikule tervishoiuteenust isiku tahtest olenemata. Lisaks täpsustan, et Siseministeerium teeb koostööd Justiitsministeeriumiga, et korrakaitse seaduse eelnõu menetlemisel leida isikute õigusi minimaalselt riivavaid lahendusi. Üks võimalik kaalumise koht on näiteks seaduses sätestatud tingimused, millisel juhul on tervishoiuteenuste osutajal õigus keelduda proovi võtmisest. Lisaks märgin, et praktikas on sündi rakendatud aasta jooksul 15 korral ja

ühelgi juhul ei ole sunni rakendamisele allutatud isikud esitanud kaebust sunni rakendamise ebaproportsionaalsuse kohta.

Kolmas küsimus: "Kuidas hindate õiguskantsleri ettepanekut näha ette vastavad koosseisulised ametikohad ning võtta vastava pädevusega isikud tööle PPA koosseisus või suurendada Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis töötavate inimeste arvu, et viia kõnealused normid põhiseadusega kooskõlla?" Tulevikku vaadates peab ütleva, et korrakaitseaduse rakendamisel võib tekkida teoreetiline võimalus, et tervishoiuteenuste osutaja ei soovi politseiga halduslepingut sõlmida. Samas ei tohi tekkida olukorda, kus joobeseisund vajab tuvastamist, kuid puudub tervishoiuteenuste osutaja, kes seda teeks. Tõesti, üks võimalus, mida te olete õiguskantsleri ettepanekule tuginedes ka küsimuses maininud, on lülitada vastava pädevusega isikud politsei koosseisu või suurendada EKEI piirkondlikke võimalusi. Siiski on tegemist teoreetilist laadi probleemiga, mille tekkimist pean vähetõenäoliseks. Tuleb silmas pidada, et tervishoiuteenuste osutaja olemasolu politsei koosseisus ei lahenda arupärimises esitatud küsimust, mis on eelkõige seotud isiku põhiõiguse, kehalise puutumatuse riivega ja sunni rakendamisega proovide võtmisel. Pigem võib rääkida sellest, et sunni rakendamisega proovide võtmisel nähakse ette lepingulised partnerid. Muudel juhtudel, kui isik ise soovib proovi võtmist, ei ole ratsionaalne piirata isikute ringi ja peaks olema võimalus toimetada isik proovi võtmiseks lähima tervishoiuteenuste osutaja juurde.

Neljas küsimus: "Milliseid konkreetseid samme kavatsete astuda õiguskantsleri ettepanekute ellurakendamiseks?" Nagu ma eespool mainisin, teevad Siseminister ja Justiitsminister koostööd korrakaitseaduse rakendamise seaduse eelnõu väljatöötamisel, kus me saame käsitleda neidsamu probleeme, millele teie, head arupärijad, olete tänuväärset tähelepanu juhtinud. Teatavasti võtsime korrakaitseaduse nn emaseaduse vastu veebruaris ja oleme loodetavasti õige pea alustamas korrakaitseaduse rakendamise seaduse eelnõu menetlemist, kui valitsus saadab selle eelnõu parlamenti. Nii et me saame rahulikult võtta need teemad uuesti ette menetluse ajal, millest saavad osa võtta kõik parlamendiliikmed, eelkõige õiguskomisjoni liikmed, kelleks on ka

lugupeetud arupärimise ettelugeja. Täna väga!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Te praegu seletasite meile, et sunniviisiline proovi võtmine ei olegi sunniviisiline, see on inimese vaba valik, ta võib valida, kas laseb sunniviisil analüüsi teha või puhub sunniviisil alkomeetrisse. Aga siiski, kui seda nimetatakse seaduses sunniviisiliseks, siis ma kaldun arva- ma, et see sunniviisiline ongi. Kui see ei ole mitte mingi, ma ei tea, asitõendi konfiskeerimine või võetus, siis on see tervishoiuteenus. Kui see on tervishoiuteenus, siis peab see ole- ma sotsiaalministri kinnitatud tervishoiutee- nuste loetelus. Sotsiaalminister peab oma mää- rusega kinnitama selle teenuse osutamisel kehtivad nõuded ruumile, sisseseadele, töötaja kvalifikatsioonile jne. Kas seda kavatsetakse teha? Olete te Sotsiaalministeeriumiga ühen- dust võtnud? Kuidas need asjad on?

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Jah muidugi, sunniviisil on sunniviisil. Ma proovisin ka selgitada, et kui me räägime joobeseisundist, siis praeguse sea- duse põhjal on inimesel endal võimalik valida, kuidas tema võimalikku joobeseisundit tuvas- tatakse. Ta saab seda teha oma vabal valikul, juhul kui ta on võimeline vaba valikut tegema. Sunniviisiline on see juhul, kui see toimub sõltumata tema tahtest, peamiselt juhtudel, kui isik ei ole võimeline oma tahet avaldama. 15 sellist juhtumit aastas on. See on väga väike arv kõigist joobeseisundi tuvastamise juhtumi- test. Siisamaani ei ole väidetavalt esitatud kae- busi, mis räägiksid sunni rakendamise ebapro- portsionaalsusest. Kui on tegemist teatud sea- duslike aluste täiendamise vajadusega, siis seda me teeme korrakaitseaduse rakenda- mise seaduse eelnõu menetlemisel. Selleks see korrakaitseadus tegelikult ongi, et ka joobe- seisundi tuvastamise alused väga täpselt paika panna, võrrelduna praeguse olukorraga, kus need on mingil määral laiali pillutatud eri sea- duste vahel. Me saame need alused eraldi läbi vaielda. Nii et ma ei näe hetkel sellist prob-

leemikohta, mis näitaks selle teema väga suurt ajakohasust, kuna juhtumeid on niivõrd vähe – 15. Samas möönan õiguskantsleri analüüsi vajalikkust, ka teie arupärimise vajalikkust ning ma tänan teid selle arupärimise eest. Me saame selle teema juurde rahulikult tagasi tulla siis, kui korrakaitseaduse rakendamise seaduses on kõigepealt valitsuse tasandil leitud lahendus õiguskantsleri osutatud probleemidele. Kui need ei rahulda, siis vaidleme siin saalis ja ma tulen teie ette. Vabandust, mina ei tule korrakaitseadusega teie ette, siia tuleb justiitsminister, aga mina olen teie ees niikui-nii, kui on vaja. Me teeme seda tööd õiguskomisjonis koostöös Justiitsministeeriumiga. Nii et kogu debatt on täiesti avatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Minul on selline küsimus. Me räägime siin 15 juhtumist, st me räägime vist ka 15 arstist, kes on olnud sunnitud neid proove võtma ja olnud sellest päris tõsiselt häiritud. Kas 15 arsti on vähe?

Ken-Marti Vaher

Härra Võsa! Ma ei tea, kas sellega on olnud seotud 15 arsti, mul need andmed puuduvad, võib-olla on tegemist olnud viie arsti ja 15 juhtumiga. Sellist informatsiooni ma teiega praegu jagada ei saa. Kindlasti on see teema, mis vajab, nagu ma oma vastustes ütlesin, täpsemat vaatlemist. See analüüs käib. Te ise ka küsisite, kas töö käib. Vastus on, et töö käib. Õiguskantsleri märgukiri-analüüs 23. maist on kätte saadud ja me oleme analüüsimas tema väidet teatud põhiseaduslike riivete kohta. Meil on olemas väga konkreetne seadusandlik raamistik, kuidas seda teha. Nii et ma arvan, et ka üks inimene ega üks arst ei ole iseenesest vähe. Igal juhtumil peab olema mõistlik, argumenteeritud põhjendus. Selle põhjenduse ja põhiseadusega kooskõlas oleva protseduuri juurde me tuleme tagasi ja oleme varsti valmis ütleva teile ka seda, mida ja kui palju me peame kehtivas korras muutma.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Viktor Vassiljev.

Viktor Vassiljev

Proua Riigikogu juhataja! Austatud minister! Head kolleegid! Me siin kuulasime, kuidas härra minister selgitas, kuidas toimub sunniviisiline proovi võtmine. Inimesele antakse valida, kas ta annab proovi vabatahtlikult või valib võimaluse anda proov sunniviisil. Mina saan sellest aru nii, et ta on nõus sellega, et ta sipleb vastu ja rakendatakse sundi ning võetakse teatud meetmeid.

Homme tuleb meil arutlusele psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu, kus on üksikasjalikult kirjeldatud teatud tervishoiuteenust, nimelt, patsiendi ohjeldamist psühhiaatriahaiglas. See on tervishoiuteenus ja seda teenust on seal seaduses kirjeldatud, on öeldud, millistel juhtudel seda võib teha, kes võtab selleks otsuse vastu. Seadus annab volituse normi kehtestada regulatsioon sisseseadele, ruumidele, personalile jne – nii nagu tervishoiuteenuse puhul peabki olema. Härra minister ütles, et sunniviisiline proovi võtmine on tervishoiuteenus. Jumal tänatud, et see ei ole asitõendi konfiskeerimine. Kuna veri on ju teatavasti organismi kude, see pole mingi eritis, see on kude, siis võiks samamoodi näiteks võtta tätoveeringu koos nahatükiga ja õmmelda toimiku vahele. Jumal tänatud, et me nii kaugel ei lähe!

Aga kui rääkida neist 15 inimesest, kes vabatahtlikult jumalakeeli palusid, et võetagu neilt sunniviisil proov, nad naudivad seda, siis ma ei usu, et need inimesed seda nautisid. Mis puudutab seda, et neid inimesi oli kõigest 15, siis kuulge, 15 inimese, isegi 15 arsti pärast ei hakkaks arstide liit ja haiglate liit tekitama sellist suurt pahandust ega kirjadega õiguskantsleri poole pöörduma. Arstid näevad selles asjas probleemi, nad näevad probleemi ka selles, kuhupoole me liigume. Kas me liigume tõesti mingi politseiriigi poole? Kus on siis demokraatia? See sunniviisil proovi võtmine annab politsei käsutusse repressiivmeetodi. Milleks on politseinikul kumminui? Aga selleks, et kui keegi joobes isik, kurjategija, kahtlustatav tekitab mingeid probleeme, siis saab talle kumminuiaga üle turja anda. Praegu me

läheme n-ö sügavustesse. Võib ju kahtlustata-vale öelda, et olgu see kuss ja vait ning tunnistagu kõik oma kaassüüdlased üles või muidu minnakse uroloogi jutule, kateeter on metallist, vabandust, kaks korda suurem ja, veel kord vabandust, vaseliin sai ka täna otsa. Teate mis, ma võin ju üksikasjalikult kirjeldada, kuidas näeb sunniviisil uriiniproovi võtmine meditsiiniliselt välja. Ma ei hakka seda tegema, sest järsku loevad pärast stenogrammi inimesed, kes ei ole mitte kõige kõvema psüühikaga. Selline lektüür võib tekitada psühhofüsioloogilisi häireid kuni öise allategemise ja potentsihäireteni välja. Ma seda mitte ei taha! Arstina olen andnud vande, et ma hoolitsen inimeste tervise eest, ma ei tekita häda, ma ei tekita valu. Ma ei tea, kes oleks see arst Eestis, kes sunniviisil uriiniproovi võtaks. Vere saab ju väikese kähmlusega kätte, aga uriini kätte ei saa. Seda enam, kui isik on narkojoobes, siis on tal ka põie sulgurlihase kramp, nii et see toimub ikkagi vigastustega.

Ma väga loodan, et võetakse siiski ühendust ka Sotsiaalministeeriumiga, neid asju vaetakse, arutatakse ja lõpuks otsustatakse selle kasuks, et meil ei ole vaja selliseid sunniviisilisi proove, vaid kui inimene keeldub vabatahtlikult proovi andmast, siis tuleks talle sunniviisil väänata täiega karistus, aga mitte ilmaasjata torkida. Aitäh! Head tervist kõigile!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine võimaliku korrupsiooni kohta omavalitsustes (nr 33)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Peeter Võsa, Inara Luigase, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Priit Toobali, Kalev Kallo, Ester Tuiksoo, Kadri Simsoni, Marika Tuus-Lauli, Heimar Lengi ja Vladimir Velmani 9. juunil s.a esitatud arupärimine võimaliku korrupsiooni kohta omavalitsustes. Palun kõnepulti kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Niisugune arupärimine läks teele 9. juunil. Arupärimise sisu on järgmine. Juba mõnda

aega on Võrus püütud saada selgust Võru endise maavanema ja linnapea Ülo Tuliku korrupsioonikahtlustes. Nimetatud persooni puhul ei ole väidetavalt tegemist just kõige ausama riigiametnikuga, kuna ta kasutas oma mõjuvõimu maavanemana, et suunata Võru tööstusala rajamiseks planeeritud raha oma väimehele, Selista juhile Indrek Klampele. Linnapeana aitas Tulik saada Klampel tehingu, millega linn kohustus sinna oma kuludega tänava ehitama. Härra Tulik on mitmeid kordi sekkunud riigihankemenetlusse ja saavutanud nii oma väimehe jaoks soodsaid otsuseid. Lisaks on välja toodud härra Tuliku õigusrikumine seoses maade erastamisega. Riigikogu korrupsioonikomisjoni esimees Andres Anvelt leidis, et esitatud süüdistused on piisavad, et prokuratuur nende alusel kriminaalasja algataks. Seda algatatud ei ole. Meil on sellega seoses 12 küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Võsa! Palun härra siseministri kõnepulti!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Siin on hulk küsimusi. Alustame algusest.

Esimene küsimus: "Kas olete teadlik Ülo Tuliku eespool kirjeldatud tegevusest?" Arupärimises kirjeldatud Ülo Tuliku tegevusest ma teadlik ei ole, küll on minuni jõudnud info avalikkuse vahendusel.

Teine küsimus: "Milline on Teie kommentaar antud olukorrale?" Arupärimises on esitatud mitmeid küsimusi, muu hulgas on küsitud järgmist: "Kas Teie hinnangul on selliste süüdistuste olemasolu korral põhjendatud kriminaalasja algatamata jätmise või sellega venitamine? Kuivõrd on võimalik, et uurimist ei alustata Lõuna Prefektuuri juhtivtöötajate hr Meelis Saarepuu ja pr Signe Trummi lähedaste suhete tõttu Ülo Tuliku väimehega? Mis asjaoludel ei ole Lõuna Prefektuuri korrupsioonikuritegude teenistus, mille uurimisalluvusse Võru kuulub, antud asjas uurimist alustanud? Mis täpselt antud asjas puudu jääb, et uurimist alustada ei saa?" Head arupärijad! Teie küsimustele saan vastata järgmist. Kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt juhib kohtueelset menetlust prokuratuur – juba aastast 2004 on

see Eestis nõnda –, tagades selle seaduslikkuse ja tulemuslikkuse. Prokuratuuri volitusi kriminaalmenetluses teostab prokuratuuri nimel prokurör sõltumatult, alludes ainult seadusele. Siseministri pädevuses on ministeeriumi valitsemisalas kuuluvate küsimustega, riigi sisejulgeoleku tagamise, avaliku korra kaitsmise, riigipiiri valvamise, piirirežiimi tagamise, kriisireguleerimise, riigi tegevusvaru, päästealade ning kodakondsuse ja migratsiooniga seotud asjad. Kriminaalasja alustamata jätmise, sellega venitamise ning selle põhjendatuse või mittepõhjendatuse kohta hinnangute andmine ei ole siseministri pädevuses.

Neljäs küsimus: "Kuivõrd on antud kontekstis seletatav asjaolu, et riigihanget väidetavalt mõjutanud Narva abilinnapea Andrei Filippov peeti kaitsepolitsei poolt kinni (vahistati) ja tema suhtes menetlus käib?" Jällegi on nende väidete õiguslikuks hindamiseks Eestis uurimisasutused ja prokuratuur ning õigust mõistab seaduse kohaselt kohus. Siseministril puudub pädevus sekkuda kriminaalmenetlusse ning anda nimetatud kriminaalasja kohta selgitusi.

Seitsmes küsimus: "Millest tuleb uurimisasutuste kiire tegutsemise keskerakondlaste väidetavate korruptsioonikahtluste olemasolul? On see mõistlikult kuidagi seletatav?" Kriminaalmenetluse ajend on kuriteoteade või kuriteole viitav muu teave, mitte mingi partei liikmeks olemine. Uurimisasutused või prokuratuur alustavad menetlust siis, kui kahtlused on põhjendatud, ning oma tegevuses lähtuvad nad seadustest. Erinevatel juhtumitel on erinevad asjaolud ning sellest johtuvalt esineb uurimises ka menetluslikke erinevusi, kuid seadust kohaldatakse ikkagi ühtemoodi.

Kaheksas küsimus: "Kas siseministrina olete taganenud korruptsiooniga võitlemisest? Mis põhjusel?" Korruptsioonivastane võitlus on minu kui siseministri ja selle valitsuskoalitsiooni üks selgeid prioriteete, sest kõik korruptsioonikuriteod õhnestavad riigi usaldusväärsus ja kahjustavad nii meie turvatunnet kui ka riigi julgeolekut ja majandust. Hea meelega annan teile väikese ülevaate, mida oleme teinud ja mida tegemas. Üldisest korruptsioonivastasest võitlusest rääkides tuleb öelda, et väljatöötamisel on korruptsioonivastase strateegia täiendus. Teatavasti võeti esimene strateegia "Aus riik" vastu aastal 2004 ja

sellel on olnud ka järgesid. Selle valitsuskoalitsiooni ajal võetakse vastu korruptsioonivastase strateegia uus järg. Strateegia kehtiv lõpp-tähtaeg peaks olema aasta 2012. Strateegia eesmärk on konkreetse tegevuskava abil ahen-dada korruptsioonivõimalusi ja suurendada sallimatust korruptsiooni suhtes. Lisaks on seadusandliku raamistiku muutmise osas töös kriminaalasutuste uurimisalluvuse määrase muutmise eelnõu, mille üks eesmärk on koalitsioonileppes sätestatud kaitsepolitsei uurimisõiguse andmine kõigile korruptsioonijuh-tumitele, mis ohustavad Eesti Vabariigi julge-olekut. Samuti toimuvad arutelud uue korruptsioonivastase seaduse üle, mis on teatavasti üks kord parlamendis olnud ja mille annab Vabariigi Valitsus eelduste kohaselt veel selle aastanumbri sees parlamendile menetlemiseks ja vastuvõtmiseks. See seadus täpsustab ameti-isikute ringi, kellel on kohustus majanduslikke huve deklareerida, samuti muudab majandus-huvide deklareerimise sisuliseks ja elektrooni-liseks ehk töödeldavaks, mida see seni tege-likult olnud ei ole. Lisaks, kui me räägime PPA-st, siis alates 1. septembrist on seal moo-dustatud kaks eraldi üksust. Kriminaaltulu jäl-i-tamise ja konfiskeerimise üksus loodi 1. sep-tembril selleks, et tuvastada eelkõige raskete varjatud kuritegudega, sh korruptsioonikurite-gudega saadud tulu. See üksus saab kompe-tentsikeskuseks ja võimaldab vajaduse korral tuvastada kriminaaltulu kõikide uurimisasutus-te uuritavate kuritegude puhul. Samuti on ees-märk senisest enam rakendada organiseeritud kuritegevuses ja majanduskuritegudes ning korruptsioonis süüdimõistetute suhtes seadus-tes sätestatud nn laiendatud konfiskeerimise võimalust. Eesmärk on väga lihtne: muuta kuritegevus võimalikult vähetasuvaks, sest see takistab kriminaaltulu kasutamist uute kurite-gude toimepanemiseks. Lisaks on 1. septemb-rist PPA-s pandud alus keskele korruptsiooni-uurimise büroole, mille eesmärk on väga lihtne: luua jällegi üks kompetentsikeskus PPA-s, mille pädevuses on teatavasti Eesti 220 omavalitsuses toimuvate võimalike seadusrik-kumiste uurimine, eelkõige aususe kohustuse rikkumiste uurimine. Praegu tegelevad sellega talitused prefektuurides. Need talitused koon-datakse keske büroo alluvusse. Seda võime-kust, mis on suunatud eelkõige PPA pädevuses olevale korruptsioonikuritegude avastamisele

ja uurimisele, täiendatakse loomulikult ametikohtadega nii Tallinnas asuvas keskbüroos kui ka eri prefektuurides olevates talitustes.

Üheksas küsimus: "Kuidas on õigusriigis võimalik selline olukord, et kuu aega kajastab ajakirjandus riigiametniku kahtlaseid korruptiivseid tegevusi ja uurimisasutused vaikivad?" Saan ainult juhtida heade arupärijate tähelepanu sellele, et kohtueelse menetluse andmeid ja seda, mis toimub kohtueelses menetluses, avaldab prokuratuur, olles kriminaalmenetluse juht. Andmete objektiivse ja täieliku uurimise ning tõendite kogumise huvides ei ole prokuratuuril üldjuhul võimalik infot avaldada, välja arvatud juhtudel, kui selline otsus prokuratuuris langetatakse. Sellise järelepärimise saab prokuratuurile loomulikult alati esitada.

Kümnes küsimus: "Kas Teie isiklikult toleerite kriminaaluurimise alustamise sõltuvusse seadmist parteilisest kuuluvusest? Mis põhjusel?" Nagu ma juba eespool ühele küsimusele vastasin, uurimisasutus või prokuratuur alustab kriminaalmenetlust esimese uurimis- või menetlustoiminguga siis, kui selleks on ajend ja alus ning puuduvad seaduses sätestatud kriminaalmenetlust välistavad asjaolud. Kellegi parteiline kuuluvus kriminaalmenetluse alustamise või mittealustamise kontekstis on juba seadusest tulenevalt välistatud.

Kaheteistkümnes küsimus: "Missuguse signaali selline suhtumine, kus kahtlused on faktidena olemas, kuid midagi IRL-i Riigikogu asendusliikmega ette ei võeta, avalikkusele Teie arvates annab?" Põhiline küsimus taandub siin loomulikult faktide kriminaalõiguslikule hinnangule, kas need faktid on olemas või ei ole, mitte sellele, millise partei liige ollakse või ei olda. Laseme uurimisasutusel ja prokuratuuril teha oma tööd kriminaalasutustena, pädevate asutustena. Eri seoste üle siin saalis spekulatsioon ei anna meile kindlasti midagi. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Kuulates praegu teid kui äraostmatut, korra pooldajat jne, jäi mulje, et te pole sellesse arupärimisse mitte mõhkugi süvenenud. Te tunnistasite esimesele

küsimusele vastates, et te ei teagi sellest asjast midagi. Paistab, et te tulite siia lihtsalt meile valvelauseid ette lugema, millega oleks saanud niisama hästi või paremini hakkama iga Riigikogu liige. Teinekord oleks parem, kui te teeksite asja endale selgeks. Nüüd küsimus. Kuulates teie väga ebapädevaid, ma ütlesin nii, vastuseid, tekib vägisi kahtlus, kas teie juhitud ministeerium ikka üleüldse tahab korrupsiooniga tegelda. Jääb mulje, et ei taha.

Ken-Marti Vaher

Täpselt samamoodi võib, härra Lenk, küsida, kas teie, härra Lenk, tahate aru saada, kuidas õigusriik Eesti Vabariigis toimib, või ei taha. Kui te seda ei taha, siis te võite meie kaunist eesti keelt siin parlamendis saalis väänata nii palju, kui te tahate. Teil on selleks õigus. Põhiseadus annab teile sellise õiguse. Parlamendiliikmel on õigus debateerida, täpselt niimoodi asja näha ja oma lausekonstruktsioone seada, nagu ta soovib. Selleks on teil võimalus. Teie tegusid hindavad valijad, mitte keegi teine. Teil on selleks õigus. Ma proovisin anda võimalikult täpse vastuse nendele küsimustele, millele ma saan vastata, ja osutada nendele küsimustele, mida te olete oma arupärimises esitanud, aga millele ma ei saa vastata, sest seadus annab õigusriigis pädevuse ja voli erinevatele ametiisikutele, erinevatele ametiasutustele. See on väga lihtne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Austatud minister! Mul on täpsustav küsimus. Arupärimises on öeldud, et Riigikogu korrupsioonikomisjoni esimees Andres Anvelt leidis, et esitatud süüdistused on piisavad, et prokuratuur nende alusel kriminaalasja algataks. Ma tahan teie käest küsida, mida te arvate, kas Andres Anvelt on üldse pädev seda otsustama, st kas tal on piisavalt oidu peas, on tal kogemusi ja oskusi otsustada, milliste kahtluste korral võiks algatada kriminaalmenetluse.

Ken-Marti Vaher

Mina arvan, et iga inimene, eelkõige parlamendiliige, saab öelda oma seisukohad välja täpselt nii, nagu ta seda õigeks peab, nii nagu

see parlamentaarses riigis on. Teie arupärimise eesmärk on küsida seaduse alusel algatatava kriminaalmenetluse kohta. Selles suhtes on ainuõigus ja pädevus meie kriminaalasutustel: politseil ja prokuratuuril. Nemad langetavad otsuse, kas alus on olemas või ei ole. Sellestki ei piisa, sest on olemas ka kohus, kes lõpuks hindab, kas algatatud kriminaalmenetlus, mille alusel on tuvastatud n-ö konkreetne sündmus, konkreetne asjaolu, mille raames on kogutud tõendeid, on koostatud süüdistus, peab kohtus vett või ei pea. See on kohtu otsustada. Jumala pärast, Eesti on õigusriik. See, et kriminaalasutused on viinud ühe või teise asja kohtusse, ei tähenda veel, et menetlus kindlasti süüdimõistva otsusega lõpeb. Ei ole nii. Te näete ju Eesti kohtupraktikas väga hästi, et see nii ei ole. Üks või teine juhtum ei leia tõendamist. Nii see peabki õigusriigis käima.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Te ütlesite väga kõlavalt, et korruptsiooni vastu võitlemine on selle koalitsiooni prioriteet. Meie oleme andnud teile edasi n-ö viitava teabe. Te vastate, et see justkui pole teie asi. Öelge, miks teid ministrina viitav info ei huvita, miks te ei tee midagi selleks, et seda asja ikkagi edasi uuritaks või et me saaksime mingid konkreetset vastused. Te teete näo, nagu see asi poleks üldse uurimist väärt ja nagu seda poleks olemas.

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Vabariigi Valitsuse liikme kohus on tagada võimalused, vahendid ja seadusandliku baasi olemasolu, niipalju, kui seadusega on meie pädevuses, et õiguskaitseorganitel oleks võimalik kuritegevust avastada, tõendada ja loomulikult kriminaalasju ka kohtusse viia. See on siseministri kui Vabariigi Valitsuse liikme pädevuses. Minu pädevuses ei ole kriminaalasjade algatamine, kriminaalasjade menetlemine ega ka kriminaalasjade kohta hinnangu andmine. Seda teeb pädev asutus. Selleks on meil prokuratuur, selleks on meil politsei. Te olete esitanud arupärimise, mille te võite väga hästi esitada ka õiguskaitseorganitele. Ma arvan, et te olete seda kindlasti teinudki. See ongi õige. Kui teil on kahtlused,

kui parlamendiliikmel on kahtlused, siis esitatakse küsimusi. Ma saan teist aru. Olen ka lugenud meediast, kohalikust lehest, et kahtlused on olemas. Nendele kahtlustele tuleb leida kinnitust või tuleb saada kinnitus, et need ei vasta tõele. Ma olen täiesti kindel, et kriminaalasutused sellega Eestis oma pädevuse ja ressursside piires ka tegelevad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Kui korruptsioonikomisjoni esimees Andres Anvelt leiab, et kahtlustusi on piisavalt selleks, et võiks algatada asja uurimise, kas ta ei ole siiski küllalt autoriteetne isik, et teie viidatud õiguskaitseorganid, prokuratuur, politsei või kes iganes, võiksid asjaolusid kontrollida ja menetlust alustada?

Ken-Marti Vaher

Täna! Ma juhin tähelepanu sellele, hea arupärija, et kriminaalmenetluse kohta annab kommentaare see, kes võimalikke kriminaalmenetlusi juhib. Selleks on Eesti Vabariigis prokuratuur. Minu hinnangul on õigusriigis üsna hästi läbi mõeldud see, milline on ühe või teise ametkonna, ühe või teise ametiisiku pädevus ja kompetents. Kriminaalmenetlus ei kuulu Vabariigi Valitsuse liikmete pädevusse. Ma ütlen, et on kindlasti õige, et ei kuulu. Õigusriigis on selleks seaduses sätestatud, sõltumatud ametiisikud ja ka ametiasutus prokuratuuri näol. Ma arvan, et see on Eesti Vabariigis väga hästi üles ehitatud, ennast tõestanud süsteem ja muutub kindlasti iga päevaga paremaks. Ärgem unustagem, et te olete näinud viimasel viiel aastal ju lademes eriti raskeid korruptsioonijuhtumeid. Need ei ole mingid lihtsad juhtumid, need on väga keerukad. See on väga raske varjatud kuritegevuse liik, millega võitlemine sõltub ühemõtteliselt nendest ressurssidest, mida riik sinna sisse paneb. Eesti riik on viimase seitsme-kaheksa aastaga sinna palju sisse pannud. Ma arvan, et me oleme muutnud Eesti riigi palju läbipaistvamaks, me oleme muutnud riigi tugevamaks, mis tähendab, et riigi võimekus avastada ka raskeid korruptsioonikuritegusid hoiab ära korruptsiooni teket. Need asjad on ühemõttelises seo-

ses. Ma arvan, et me saame siit ainult edasi liikuda. Ka arenenud Euroopa riigid, isegi meie head naabrid Soome, Rootsi ja Taani, kes on ju maailma läbipaistvaimad riigid, ei ole endiselt saanud korruptsioonist lahti, kuigi neil on seda tunduvalt vähem kui Eestis. Eestis on seda rahvusvaheliste ekspertide arvamuse ja uuringute kohaselt jällegi tunduvalt vähem kui meie headel lõunanaabritel ning teistes Ida- ja Kesk-Euroopa riikides. Seega on meil arenguruumi küllalt.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Ma tulin siia pulti lihtsalt sellepärast, et olukord võtab väga omapärase värvingu. Nüüd on juba teine minister käinud Eesti parlamendi ees aru andmas ühe tõsise korruptsioonisüüdistuse kohta, aga me pole keegi mitte mõhkugi targemaks saanud, kas inimene on süüdi või kas mingeid korruptsioonilminguid Võrumaal üleüldse on olnud. Minister võttis praegu portfelli ja läheb saalist välja, teda ei huvita isegi Riigikogu liikme arvamus. Aitäh, et te tagasi tulite ja istusite! Teie vastus, ma tahan öelda, härra siseminister, oli ju alla igasugust arvestust! Te olete noor mees, teil on ees hiilgav karjäär. Ärge tulge enam kunagi parlamendi ette asjaga, mida te ei tunne!

Esimeses küsimuses küsiti, kas te olete selle Võrumaa juhtumiga kursis. Te ütlesite, et ei ole. Samal ajal on Võrumaa Teatajas – see on kohalik maakonnaleht, võtke teatavaks – kirjutatud sellest juhtumist väga põhjalikult mitmekümneid lehekülgi. Ma imestan, kui siseminister pole sellest kuulnudki. Siis ma küsin, millega tegeldakse ministeeriumis, kui meedia annab teile laua peale valmis lahendeid.

Meie ei süüdistata sugugi härra Tulikut. Mina olen tema teretuttav, me oleme ühest valimispiirkonnast ja võin öelda, et ta paistab olevat väga kena inimene. Me alati teretame teineteist. Ma loodan, et ta on ka hea perekonnaisa jne. Meil pole mingit põhjust tema kohta midagi halvasti öelda. Aga nüüd tuleb välja, et Eesti Riigikogu arutab küsimust, kahel esmaspäeval käivad siin ministrid, ühel esmaspäeval käis justiitsminister, nüüd käis siseminister,

aga me läheme täpselt niisama targalt sellest saalist minema. Ma küsin teie käest, härra siseminister, mis toimub. Kas härra Tulik peabki elu lõpuni elama selle varjuga, et kahel korral on Eesti Riigikogu suures saalis arutatud seda, et teda väidetavalt süüdistatakse korruptsioonis? Kes siis Eestis peab ütlema, mis on õige? Kas leht valetas? Kas siseminister peaks andma selle lehe kohtusse või peaks ta need materjalid läbi lugema? Küsimus on selles, mis edasi saab. Siin on ju absoluutne vaakum, härra Vaher!

Te tulite valimistel võidule loosungiga "Vali kord!". Te olete äraostmatu, aga siin ma kuulsin teie kõnet ja see jättis mulje, et te ei tea mitte midagi ei korruptsioonist ega äraostmusest. Te tulete lihtsalt siia ja räägite meile, et te ei saa prokuratuuri käsutada. Sellest ma aru ei saa. Kui Põhja-Tallinna linnaosa vanem pani oma pildi ühe ürituse, vist mingite suvepäevade plakatile, siis selle põhjal, et see foto oli plakatil, alustati asja uurimist. Aga kui kuude kaupa, terve aasta on Võrumaa Teataja väga hästi seda lugu valgustanud (see on väga tõsiselt võetav leht, üks parimaid Eesti lehti praegu, mulle tundub, korruptsiooniküsimustega tegelemisel), siis tuleb välja, et minister seda ei teagi. Ta pole kuulnud, et Võrumaal on väidetavalt korruptsioon! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

5. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Nüüd, head kolleegid, on peale minu haamrilööki võimalik registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Head kolleegid! Need, kes on siia saali jäänud, on tõelised riigimehed ja riiginaised, sest Riigikogu liikme töö tähendab seda, et Riigikogu liige võtab maksimaalselt osa kõigest, mis siin saalis ja ka väljaspool saali toimub.

Aga mina tuln teile täna rääkima sellisest asjast. Nimelt, natuke aega tagasi kiitis härra siseminister mitu korda, et meil on õigusriik.

Muidugi on ja see on hea. Aga mulle endale vahetevahel tundub, et meil on paragrahviriik, sest meil on tohutult palju juriste. Ma ei ole uurinud, kui palju on Riigikogu koosseisus juristiharidusega inimesi. Mina olen tohter ja võib-olla tulekski vastu võtta seadus, et tohtreid ei tohi Riigikogusse lasta, siis oleks vähem probleeme. Aga juristid näevad maailma natuke teistmoodi kui arstid. Iga inimene näeb maailma oma vaatevinklist, oma eriala, oma kogemuste põhjal. Juriste on tohutult palju ka ministeeriumides ja igasugustes riigiasutustes ning juristidele meeldivad paragrahvid.

Loomulikult ei ole üheski ministeeriumis seatud sellist plaani, et tuleb teha nii mitu seadust, nii mitu määrust jne, aga see on siiski ministeeriumi töö näitaja, kui palju õigusakte on sealt Riigikogusse saadetud. Ma pakun sellise idee. Võib-olla mõtleksime natuke, kas kõiki neid paragrahve on vaja? Kas iga seadus on vajalik?

Homme me arutame siin saalis psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu, kus kirjeldatakse sellist vahvat teenust nagu psüühiliselt haige patsiendi ohjeldamine, mis on kahtlemata vajalik teenus, seda on alati tehtud, tuhandeid aastaid. Kui psüühiliselt haige inimene on ohtlik endale ja teistele, siis tuleb tema liikumist piirata. Selleks on igal haiglal olemas omad reeglid. Need on vanad, traditsioonilised, läbiproovitud meetodid, ega siin midagi uut välja mõelda ei ole. Aga nüüd raume selle kõik seadusesse, sest meile on vaja seadust.

Minu meelest on palju selliseid asju, mida peaks reguleerima ühiskondlik tava, sotsiaalne kokkulepe, sotsiaalne kontroll. Kas me peame tõesti vastu võtma seaduse, et koeral on keelatud oma häda murule teha, kui seda võiks reguleerida hoopiski sotsiaalne kontroll? Kogenud inimesena olen sattunud ka välismaale. Inglismaal ja Prantsusmaal koer naljalt häda murule ei teegi, sest nii inimesed kui ka koerad on harjunud, et seda asja tehakse tsiviliseeritud kombel isegi looma seisukohast.

Me võime vastu võtta ka mahasülitamist keelava seaduse. Ega mahasülitamine ei ole hea. Aga miks ei ole meil siamaani seaduses kirjeldatud, miks see ei ole hea, kuidas see ei ole hea, millal see ei ole hea, millised on seaduse rakendusmeetmed ja mis kriteeriumid võetakse aluseks karistamisel, kas sülje kogus, maht, kaal, keemiline koostis või mida iganes? Võiks ju süljeproovi ka sunniviisil võtta ja vaadata, kuivõrd ohtlik see keskkonnale on!

Vaadake, ma ei ole jurist, ma olen arst. Meditsiin ja üldse patsiendiga tegelemine on mulle südamelähedasem ja ma tean sellest natuke rohkem. Sellepärast ma ütlen, et tervishoius on väga raske täiesti kõike punkt punkti haaval kirjeldada, sest inimesed on ju väga erinevad. Me ei saa vastu võtta seadust, et tabletti võetakse kolm korda päevas pool tundi pärast söömist ja peale juuakse sada grammi vett või mida iganes. Inimesed reageerivad ju kõik eri viisil, nad on väga erinevad. Mitte ainult patsiendid, ka arstid on erinevad, ka need 15 arsti või üks arst, ma ei tea, kes võttis 15 inimeselt sunniviisil proove. Kõik inimesed on erinevad, aga ma usun, et enamik neist on viisakad, korralikud inimesed, kes maha ei sülitata, kuigi selle kohta puudub seadus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Rohkem kõnesoove ei ole. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.41.

Istungi kestus 1 tund ja 41 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 27. september 2011
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu (90 OE) esimene lugemine

2. Riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu (95 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kolmanda töönädala teisipäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun kõnetooli Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Proua juhataja! Head Riigikogu liikmed! Annan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel üle vanemahüvitise seaduse ja riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega me soovime muuta vanemahüvitise seaduses sätestatud hüvitise maksimaalset määra, asendades hüvitisele õiguse tekkimise kalendriaastaks Vabariigi Valitsuse kinnitatud ja Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras arvatud Eesti keskmise sotsiaalmaksuga maksustatava ühe kalendrikuu tulu kolmekordse suuruse kahekordse suurusega. Samas suurendatakse riiklike peretoetuste seaduses sätestatud üksikvanema lapse toetus seitsmekordse lapse toetuse määrani. Ehk teisisõnu, tahame hakata üksikvanema toetust maksuma 65 eurot senise 19 euro asemel.

2010. aasta mais avaldatud OECD põhjalik Eesti sotsiaalprogrammide analüüs näitas, et vähene raha, mis sotsiaaltoetusteks eraldatakse, jõuab tõeliste abivajajate asemel hoopis päris heal järjel olevate inimeste taskusse. Kogu perede toetusteks jagatavast maksumaksja rahast läheb viiele rikkamale tulugrupile ter-

velt 59%, samal ajal näitab statistika, et suurem osa lapsi kasvab just viies vaesemas tulugrupis. Perede toetamise ja raha jagamise ühiskonna rikkamale osale tingib suures osas vanemahüvitise maksmise kord. Samas on üksikvanemaga leibkondadest vaesed 38%. Ühesõnaga, üksikvanemad, õieti nende lapsed elavad meil kõige kehvas olukorras ja me tahame seda olukorda parandada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab selle menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Kolmapäeval, 28. septembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, keskkonnaminister Keit Pentus ja välisminister Urmas Paet.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Ja veel on teatada järgmist: täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub istungisaalis Eesti-Belgia parlamendirühma asutamiskoosolek. Selle kokkukutsuja on Andres Herkel.

Ja nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 84 rahvasaadikut, puudub 17.

Täpsustame päevakorda. Täna teise päevakorrapunkti, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu 95 arutusel teeb algatajatepoolse ettekande Riigikogu liige Eiki Nestor ning rahanduskomisjoni ettekande rahanduskomisjoni liige Aivar Sõerd. Täna neljanda päevakorrapunkti, Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud pühade ja tähtpäevade seaduse § 2 muutmise seaduse eelnõu 52 arutusel teeb algatajatepoolse ettekande Riigikogu liige Priit Toobal.

Head Riigikogu liikmed! Alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist. Täna on päe-

vakorras üks otsuse eelnõu ja neli seaduseel-nõu.

1. Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu (90 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu 90 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Esitlen teile üht maailma majanduse seisukohalt väga oodatud euroala stabiliseerimise meetet – Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi ehk EFSF-i. Ma teen seda veendumuses, et pole võimalik, et Eesti võtaks Euroopa riikide võlakriisi lahendamisel ükskõikse kõrvaltvaataja ning jänest sõitja positsiooni. Tegu on Euroopa ja kogu maailma majanduse kõige põletavamaga murega ning meie nõusolekuta jääks see lahendus sündimata. Ma tänan siiralt Riigikogu väga mõistva suhtumise eest, arusaamise eest, et selle asjaga on väga kiire!

Peame paraku tõdema, et majanduse taastamine ülemaailmsest finantskriisist ja langusest on peatumas. Ekspertid näevad majanduskliima jähkemise peamise põhjusena Euroopa riikide võimetust teenindada oma võlgu ning sellega seotud nakkusohu teistele. Investorid kui tarbijad on seetõttu kaotanud vajaliku kindluse majandusse panustamiseks. Mõne euroala riigi kriis ja otsuste venimine on oht kogu maailmale.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandja palub tähelepanu ja vaikust saalis! Suur tänu, head kolleegid! Väga oluline teema, palun kuulame!

Jürgen Ligi

Vabandust, tähelepanu ma ei küsigi, vaikust küll.

Praegu ei ole enam abi pelgalt tõdemusest, et aastaid on eelarve puudujääkidele ning võlakoorma paisumisele läbi sõrmede vaadatud. Kärbetest ja juba realiseeruvatest reformidest ei piisa, nõrgematel riikidel on vaja ka aega ning laenuabi, et ümberkorralduste aeg üle elada. Kevadel 2010, kui Kreeka probleemid olid lõpuks lauale pandud, oli selge, et euroalal on vaja üldisi kriisienetuse ja -lahenduse instrumente ning majanduspoliitika koordineerimist peab omandama uue kvaliteedi. Kuna Kreeka probleemid ning nende mõju euroalale olid akuutsed, leiti kiirkorras lahendus Kreeka laenumehhanismi näol. Lepiti kokku kahepoolsed laenud euroala riikidelt. Selles mehhanismis Eesti ei osale. Seeläbi loodi süsteemsem lahendusena kolmeks aastaks ka EFSF, kuna abi ja tulemüüri näisid vajavat veel mõned riigid. Ideede küpsemisel järgnes ka alalise Euroopa Stabiilsusmehhanismi ehk ESM-i loomine, mis peaks EFSF-i välja vahetama hiljemalt 1. juulil 2013. Äsja saavutati Euroopa Parlamendiga kokkulepe rakendada tugevdatud eelarve- ja majanduspoliitika koordineerimisraamistikku.

Seega ei ole enam 2012. aastast vabandusi korrast ära riigirahanduse ja kreenis majandusega riike mitte korraks kutsuda. Stabiilsuse ja kasvu pakti reform muudab rangemaks ennetava eelarveseire, võla vähendamise ja makromajanduse järelevalve, laiendab sanktsioonide ringi, kehtestab miinimumstandardid riikide eelarveeeglitele, -protseduuridele, -prognoosidele ja eelarvestatistikale. Minu kindel seisukoht siinjuures on, et riigid ei saa rahulduda eelarve puudujäägi vähendamisega 3% piiresse SKT-st, eesmärk peab olema tasakaalus või ülejäägis eelarve. Alles siis saame tõsiselt rääkida kriiside vältimisest ja võlakoormuse vähendamisest.

Stabiilsusfondi põhitõed on järgmised. See on loodud euroala stabiilsuse tagamiseks rangete tingimuste alusel. See annab euroalal liikmesriikidele erakorralisi laene või uue mehhanismi kohaselt osaleb muude mehhanismidega, muude stabiliseerivate meetmetega – võlakirja ostudega esmaselt ja järelturult, ennetavate laenude ja pankade kapitaliseerimisega. EFSF on ajutine eraõiguslik mehhanism, kuna sanktsioonid võtab 2013. aastal üle Euroopa Liidu õiguse alusel loodav Euroopa Stabiilsusmehhanism. Seega EFSF ei anna tagas-

tamatut abi, vaid laene olukorras, kus abivajajal tavapärasele rahastamisallikatele ligipääsu ei ole. Sellest tuleneb oht kogu euroala stabiilsusele. EFSF-i rahastamisvõime kindlustavad tema osanike garantiid. EFSF-i väljaantavate toetusinstrumentide maht on maksimaalselt 440 miljardit eurot. EFSF-il endal on AAA reiting ja selle 440 miljardi katavad AAA reitinguga riigid üksi, teised osalevad tegelikult solidaarsusavaldusena. Kaks riiki – Iirimaa ja Portugal – on saanud EFSF-i ressursi kasutada. Mõlemad on oma tegevusega tõestanud, et EFSF-i toel ostetud aeg on efektiivselt kasutatud, st on konsolideeritud eelarvet, tegeldud struktuursete reformidega ja ümber korraldatud finantssektorit. Pidev seire kinnitab laenude tagatiseks olevate programmide töötamise.

Euroala ja Euroopa Liidu stabiilsus on ka Eesti majandusliku heaolu tähtis garant. Meie esmane huvi on vältida kriisi levikut. Kriisi mõjud jõuavad meieni eelkõige ekspordinõudluse vähenemise ning finantsturgude ebakindlusest tingitud rahastamisvõimaluste halvemise näol.

Euroopa Liidu liikmena oleme siseturu võimalustele lisaks nautinud solidaarsust tagastamatu abi vormis. Me peame olema valmis vastama soldiaarsusega kõigi teiste abistajate suhtes – praegusel juhul me räägime ju garantiidest ja abilaenudest ehk mittetagastamatust abist. Toetamine tähendab ka kõrgendatud õigust ja kohustust nõuda muutusi, ning seda me ka teeme. Eesti osalus EFSF-i aktsiakapitalis on 48 000 eurot ehk 0,26% kogu kapitalist. See jaotus põhineb Euroopa Keskpanga kapitaliosalusel ning osalevad kõik euroala riigid. Eesti osalus EFSF-i võetavates kohustustes tähendab valmidust anda 1,995 miljardi euro ulatuses garantiisid. Garantiidega seotud kohustuste tekkimise võib jaotada kolme ossa. Käesoleva otsusega kinnitame me valmidust anda välja garantiisid nimetatud 1,995 miljardi euro ulatuses, EFSF-i sekkumise aluseks oleva programmdokumendiga nõustumiseks – laenuprogramm, võlakirja ostu programm, pankade rekapiitalseerimise programm – valitsusele volituste andmine Riigikogu poolt ja kolmandaks, reaalse garantii andmine programmi väljamakse rahastamiseks EFSF-i poolt.

EFSF-i toimimiseks on hädavajalikud kaks eeldust: seda peab saama kasutada väga kii-

resti ja selle kasutamisel peab olema võimalikult laiapõhjaline poliitiline mandaat. Mõlemad tingimused on otsuse eelnõus täidetud. Riigikogule esitatud eelnõu tagab Riigikogu otsustusõiguse. Samasugune protseduur, kus parlament kiidab heaks garantiide üldise piiri ning valitsus selle raames konkreetsed laenuprogrammid, on kasutusel ka teistes euroala riikides.

Õiguskantsleri tõstatatud küsimustes näen lahendust järgnevas. Kõnealuse otsuse vastuvõtmine võiks vajada vähemalt 51 poolthäält. See ei ole vaieldamatu väide, aga see kindlasti maandab õiguslikke riske. Veel: riigieelarve seaduse finantsstabiilsuse tagamise sätte täpsustamine, et ei jääks kahtlust, et võlakriis ja finantsstabiilsuse probleem on lahutatud. Jällegi täpsustan: see ei ole midagi väga uut ja vältimatut, aga seegi maandab õiguslike vaidluste riski. Edasi: vajadusel võib Riigikogu kodukorraseduses täpsustada, milline on ELAK-i või mõne muu komisjoni pädevus EFSF-iga seotud otsustes. Otsuse preambulis võiks minu hinnangul teha viite nii Euroopa Liidu liikmelisusega seotud kohustustele kui riigieelarve seaduse finantsstabiilsust puudutavale paragrahvile. Kahtlemata tuleks eemaldada eksitav sõnakasutus. Ma nimetan seda siiski eksitavaks sõnakasutuseks, mitte sisuliseks eksimuseks otsuse punktis – kui ma ei eksi, oli see 3 või 4 –, kus räägiti, et valitsus otsustab garantii andmise. Loomulikult on see sõnastus eksitav – mitte valitsus, vaid Riigikogu annab ikkagi üldise garantii.

Lõpetuseks rõhutan, et ei Eesti ega meie partnerid ei jaga kõnealuse meetmega tagastamatut abi, vaid me kaitseme end kriisi leviku eest ja anname riikidele aega oma majapidamine korda teha. Me oleme väga nõudlikud laenajad ja see on ka tagatis, et meie antud garantiid sisse nõudmata jäävad. Kokkuvõttes saan vaid tõdeda, et vastutustundlik eelarvepoliitika on ülimalt tähtis. Tänan!

Asesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Rahandusministrile on hulk küsimusi. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Ma kõigepealt tänan, et te leidsite aega ja tahtmist vastu võtta ka Keskerakonna fraktsiooni kutse

ning andsite meile väga põhjalikke vastuseid oma seisukohtadest selles küsimuses. Aga mõni küsimus jäi ikkagi segaseks ja üks neist on see, et kui Eesti annab laenule garantii, siis garantiid andes peab olema valmis ka selleks, et laenu võtja ei suuda oma kohustusi täita ja kohustuse täitmisel pöördub see garantii andja vastu. Kust võtab Eesti sellises mahus summast, ligi 2 miljardit eurot? Kui see nõue pöördub käendaja vastu, siis tuleb see summa osaliselt välja käia kahe pangapäeva jooksul? Kust see raha tuleb?

Jürgen Ligi

Mina jällegi tänan teid, et te mind kutsusite. See oli mulle ka kordumatu elamus. Aga eks ma seda fraktsioonis teile ka seletasin. Muidugi, infot on väga palju, väga raske on jälgida, kui kaks tundi järjest räägitakse. Aga me ei räägi ju 2 miljardist. Jutt ei ole 2 miljardist ega vajadusest võtta kahe pangapäeva jooksul see summa kusagilt välja. Jutt on kõigepealt, hakkame otsast peale, ülegarantiist. Me tegelikult maksimaalselt garanteerime 1,2 miljardit. Aga see ülegarantii on vajalik. Need riigid, kellel ei ole AAA reitingut, põhjustavad selle, reaalselt taandub kogu see maht kõigepealt 1,8-ni.

Edasi, kui me vaatame nüüd EFSF-i eluiga ja eeldame, et EFSF kestab kaks aastat – praegusel hinnangul on see aeg pigem poole lühem –, siis EFSF-i enda kõige värskem prognoos, arvestades uusi meetmeid, on, et sellest 1,2-st läheb kahe aasta jooksul käiku 1/3 ehk siis 400 miljonit Eesti jaoks. Prognoosi järgi jaotub see tõenäoliselt tolleks hetkeks kolme riigi vahel. Praegu on kahe riigi vahel, kelle programmide maht on 58 miljardit, need on Portugal ja Iirimaa. Nende riikide puhul kahe aasta, ammugi mitte ühe aasta jooksul nii suurt maksejõuetust mitte keegi ei prognoosi. Tõsiselt, seda ei saa prognoosida. Nad saavad hästi hakkama. Kui lisandub Kreeka, siis neid riike on kolm. Aga ikkagi see 400 miljonit jaguneks siis kolme riigi vahel.

Kaks pangapäeva, millest siin üks ilmatark rääkis, see tähendab ikkagi EFSF-i enda kehtestatud laenumakse aega. See ei tähenda seda, et riik ütleb, et nüüd on kõik läbi, enam ei jaksa maksta, ja siis kahe päevaga tuleb raha välja käia. Ei, seal on omad etteteatamise ajad ja EFSF, kes ise tekitab rahavaru, teatab, kui

ma ei eksi, needsamad kaks pangapäeva ette. Aga see vajadus on palju varem ette teada.

Kust riik selle raha võtab? Ma ikkagi rõhutan vastutustundliku eelarvepoliitika väärtust ka selles kontekstis. Meil on reservid ja me saame nende maksetega hakkama. Meil on laenuvõime ja me saame selle maksega hakkama. See ei löö meid jalust. Hea kolleeg Jüri Ratas peale peaaegu et neljatunnist vestlust – ta istus ka rahanduskomisjonis – ikkagi tegi avalduse, et meil on jutuks metsikud summad, mis käivad meile üle jõu. Sellistest summadest ei ole jutt! Ja ka selle 1,8 miljardi väljaandmine on ikkagi arvestusega, et see on jõukohane. See on nendele riikidele jõukohane ja kogu sellele mehhanismile jõukohane. Väga eba-meeldiv asi, mitte midagi rõõmustada ei ole, aga jõukohane see on. Ning see valmisolek on selleks, et hoida ära suuremad kahjud. Hoida ära suuremad kahjud – rõhutan seda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Teie juttu on huvitav kuulata, sest see erineb kardinaalselt sellest, mida on meie teadlastest eksperdid viimasel ajal iga päev meedias rääkinud. Aga okei.

Jürgen Ligi

Täpsustage, kes need targad eksperdid on, siis ma saan vastata ja kommenteerida!

Heimar Lenk

Ma tahtsin küsida teie käest järgmist, küsimus on erakordselt tähtis, olgu see summa nüüd 2 miljardit või 1,2 miljardit. Palun öelge mulle, härra minister, miks te selle küsimusega nii hilja tegelema hakkasite avalikkuse ja Riigikogu ees? Miks me ei võinud suvel tulla kokku ja rääkida sellest asjast? Miks me viimasel nädalal, kui on jäänud kaks päeva aega küsimuse otsustamiseni, peame seda tegema? Miks selline asjakorraldus?

Jürgen Ligi

Minul on olnud sellega kogu aeg tuli takus. Ma olen tegutsenud nii kiiresti kui vähegi võimalik, ja jaganud vähemalt üle nädala informatsiooni ajakirjanduse kaudu. On ju olnud

meie eurogrupi kohtumised, on pidevad pärin-gud ajakirjanike poolt. Ma olen infot kogu aeg andnud – suuliselt, kirjalikult, mikrofoni ja kaamerasse, kogu aeg. Nii palju kui hetkel on teada, nii palju kui hetkel on kokku lepitud, ma saan öelda – ma tean kahtlemata rohkem, kui ma rääkida saan –, et ma olen olnud ka ette vaatav. Ma ei ole välistanud asju, mida võib aimata. On poliitikuid, kes neid välistavad, mi-na ei ole välistanud.

Ja mis puutub sellesse protseduuri, siis ma võtsin kaasa asjaomase graafiku, kust võiks nähtuda minu laisklemise aeg. Meie EFSF-iga liitumisega samal ajal toimub EFSF-i uuenda-mine, sellepärast on need kuupäevad väga tähtsad. 26. augustil saadi EFSF-i uus tekst, ette valmistatud spetsialistide tasemel. 29. au-gustil sai eelnõu kinnitatud telefonikonverent-sil eurogrupi töögrupi (EVG, erialainimeste lühend) tasemel. 30. augustil saadeti lõplik tekst ministritele allakirjutamiseks. Aga vaat nüüd tuleb see minu laisklemise aeg! Ma ei ole päevagi puhanud, ma olen omateada tegutse-nud, aga paraku oli vaja see tekst ka tõlkida. See peab olema laitmatu juriidiline tõlge ning 30. augusti ja 8. septembri vahel see tõlkimine toimus. Seega esimene päev, kui oli valitsuse istungile võimalik asi esitada, oli 8. september. Võib ju öelda, et oleks pidanud kontrollima, kas sul on tõlge äkki juba enam-vähem valmis, et teeme valitsuse erakorralise istungi. Aga seda ei saanud teha. Ma arvan, et kiirustamine ei oleks mõistlik olnud. Tõlge peab olema laitmatu ja 8. septembril valitsus selle kinnitas. Õigemini, see volitus oli sisuliselt rahandusmi-nistrile antud ja minu allkiri sai paberile samal päeval. Jällegi oli küsimus, kas ma oleksin pidanud samal päeval paluma Riigikogu kokku kutsuda. Ma arvan, et see oleks olnud liialdus. Esimene Riigikogu kokkukutsumise päev oli 12. september ja tol päeval saigi Riigikogu selle dokumendi oma menetlusse. Ma ei näe siin tegelikult reaalselt kiirema tegutsemise võimalust.

Tõepoolest, juttu, et EFSF-ist ei räägita, on väga palju, aga see ei ole aus jutt. Vähemalt meie kahe suud on juba väsinud – üks olen mina ja teine on peaminister. Me oleme sellest rääkinud lõputult kogu aeg, ka valitsuse pres-sikonverentsil iga nädal. Ma olen pakkunud lausa, et küsige selle kohta ka. Jälle kuskil keegi ütleb, et keegi midagi räägib. Mis teha!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud rahandusminister! Õelge, palun, miks valitsus arvab, et võlgu elavaid ja krooniliselt maksejõuetuid Euroopa riike on võimalik aidata neile lihtsalt raha juurde an-des. Ehk teile tuttavat allegooriat kasutades: miks te seekord annate õnge asemel kala? Miks peaks tohutult kärpeid teinud, väga palju makse tõstnud ja palgad külmutanud Eesti abistama end vastutustundetult lõhki laenanud riike? Me astume ju niiviisi oma rahva õiglus-tunde vastu.

Jürgen Ligi

Ma siiralt tänan toetuse eest vastutustundli-kule eelarvepoliitikale! Ma väga loodan, et see saalipool tuletab eelarve menetluse ajal kõiki neid sõnu meelde ja kahetseb ka neid ette-heiteid, mis on eelarvetele tehtud varem – need kõik on sellised kreekalikud. Aga jah, ma siis-ki tänan – teie hoiak selles küsimuses on õige! Oma kõnes ma tegelikult vastasin sellele ära. Me anname mitte raha, vaid aega. See raha on garantii vormis ja selle garantii alusel saavad riigid aega, saavad raha, et see periood üle elada – ütleme niimoodi. Me ei lähe otseselt oma raha neile andma. Me anname neile väga kindlatel tingimustel garantiid, et nad saaksid oma puudujääke rahastada ja oma võlgadest välja tulla.

Nüüd, miks me nii arvame? On kaks väga head näidet: Iirimaa ja Portugal, kes väga kiiresti on oma olukorda parandanud ja kiiresti reageerinud asjade seisuga halvenemisele. Need kaks ongi praegu ainsad EFSF-i kliendid. Nii et see ei ole ainult Eesti valitsuse arvamus, see on ikkagi rahvusvaheline seisukoht. Paremat varianti ei ole ja just sellest räägivad ka eks-perdid. Ma ei räägi siin edvikutest, kes ede-vuse pinnal arvamusiidriteks pürivad. Ma ik-kagi räägin inimestest, kes on teadjad ega räägi asjast rohkem, kui nad teavad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuaja! Lugupeetud minister! Sa oled korduvalt maininud, et olu-

kord muutub väga kiiresti ja et mõningaid samme, mis järgmised võivad olla, oled sa ette aimanud. Täna hommikustest uudistest kuulsin ma poole tunni vahega vähemalt kaks korda, et Euroopa rahasüsteemi päästmiseks oleks tarvis juba kaks triljonit eurot. See küll otseselt ei puuduta EFSF-i, aga Euroopa kui terviku küsimus on see ikkagi. Kas ei ole mitte niimoodi, et selle 1,995 miljardi asemel peame varsti näiteks 5 miljardit kirjutama, et osaleda tervikmahus?

Jürgen Ligi

Kuulujutte on raske kommenteerida. Las raadiod levitavad neid. Üks ettevaatav hoiak, mis mul on olnud: ma ei ole kunagi välistanud, et toimub selle süsteemi mingisugune laiendamine. Aga seda, mis praegu teada on, on väga vähe. Kokkulepped on sõlmimata ja üks tõde, mida ei ole minu silmis ümber lükatud, on see, et parlamentidelt rohkem mandaati küsida ei ole vaja. Et see finantsvõimendus, mis luuakse, luuakse ilma EFSF-i praegust mehhanismi laiendamata. Aga olukorrad muutuvad, ma pean oma sõnadega ettevaatlik olema. Ma ei oska seda skeemi praegu veel kirjeldada, aga täna õhtul olen juba tunduvalt targem. Täna on nimelt üks väga tähtis nõupidamine, kus võidakse esitada murrangulisi seisukohti – mitte veel küll avalikke, aga minu jaoks siiski väga informatiivseid.

Meenutan teile, et sellest 440 miljardist eurost on Kreeka ja Portugali, kahe kliendi programmide maht ainult 52 miljardit. EFSF-il on veel väga palju jõudu. Kreeka uus programm, mis suure tõenäosusega siiski liitub, on suurusjärgus 109 miljardit. Ma ei ekspluateeriks seda kahte triljonit ja meie puhul ammugi siis mitte kahte miljardit. Need mõlemad on sellised hüpoteetilised arvud, mis meie puhul kindlasti ei kehti. Selle laiendamise puhul ei kehti need maksumaksja koormusena. Maksu maksja koormusena ei ole need mõeldud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! On selge, et finantsstabiilsus on oluline. EFSF annab garantiid ju eelkõige pankadele, kes on laenanud eri riikidele, eelkõige Kreekale. EFSF ise

on tänaseks meie jaoks ju tähtsajaline instrument. Sealjuures tekibki küsimus, kui pikad need garantiid, mis pankadele antakse, on. EFSF ise lõpeb ühel konkreetsetel hetkel ära ja mis nendest garantiidest edasi saab? Teatavasti aktsiaseltsi puhul võib juhtuda nii, et juhatus otsustab ja valitsus ei saa selles kaasa rääkida, seda me teame ja teeme hoopis nii, mitte naa. Mis saab nendest garantiidest kahe aasta pärast?

Jürgen Ligi

Praegu me räägime ikkagi riikidele garantii andmisest. Valdkond, kus kokkulepped on lahtised, on erasektori kaasamine, erasektori koormuse vorm ja maht. See läheb üle kivide ja kändude, aga on selge, et pangad kannavad päris korralikku koormust ja selle koormuse kandmisel ei ole välistatud – ei ole veel otsustatud, aga ei ole välistatud –, et ka EFSF-i garantiid nende väljavahetatud instrumentidele kehtestatakse. Pangad ei saa oma raha sellel ajal kätte, mis nad lootsid, nad ei saa seda intressi, mis nad lootsid, ja nad osaliselt ei saa ka selles mahus, mis nad lootsid. Ma ei saa praegu rohkem täpsustada, sest käes on üldiselt kriitiliste otsuste aeg. Ma ei tahaks levitada kuulujutte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Hea minister! Ma arvan, et sul on täiesti õigus, kui sa väidad, et me peame pingutama omaenese finants- ja üldse majandusturvalisuse nimel, sest Euroopa majanduse käekäik on meile väga tähtis. Nüüd on räägitud mitmest sammust Kreeka paketi. Senises me pole osalenud, EFSF on tänane teema ja tulebki eraldi võtta. ESM on sisuliselt ikkagi samas jadas. Samas sa ütled, et ega neid samme väga täpselt ette pole võimalik näha. Ütleme, samm-sammult saab minna, aga üldiselt saadakse aru, kas need sammud viivad su trepist üles või alla, mingi tunnetus ikkagi on olemas. Nüüd, kui valitsus on valmis võtma garantiide osas summade otsustamise enda peale, kas sa võid kindlalt väita, et praegu juba tehtud käikude ja finantsministrite juttude alusel ei saa aimata valmidust loobuda täielikust riiklikust iseseisvusest ja muuta aluslepinguid?

Jürgen Ligi

Aitäh! See on fundamentaalne, kui mitte öelda dramaatiline küsimus. Riiklik iseseisvus tõepoolest kadumas ei ole, lihtsalt me mõneti kollektiivselt võitleme enda rahandusliku, majandusliku elujõu eest, mida võib nimetada ka sõltumatuseks. Kui kriis levib, siis lüüakse ikkagi riikide otsustusvõimel kõvasti jalad alt, Riigikogu ei saa siis enam tegelikult eelarve osas poliitilisi valikuid teha. Ta peab lihtsalt olukorrale reageerima. Meil on olemas hea lõunanaaber. Selle meie hea naabri olukorra üks pool on see, et nad on muljet avaldavalt oma kriisist välja tulnud, peaaegu meiesarnaselt, aga teine pool on ikkagi see, et nad on ära andnud suure osa iseseisvusest. Sisuliselt olid nad ju rahvusvahelise juhtimise all. Meie olime seal IMF-i ja Euroopa Komisjoni kaudu pigem neile otsuste dikteerijad. Mis seal salata, see on riigile väga valus saatus ja keegi ei peaks endale sama tahtma. Sealtkaudu on oht iseseisvusele muidugi reaalne. Samas jutud mingisugusest ühtsest majandusvalitsusest jne on üksnes jõuetuse demonstratsioon. Tegelikult on kodused eelarved ikkagi eelkõige koduse vastutuse küsimus ja kollektiivne tegevus peaks keskenduma sellele, milleks on reformi raamistik ju heaks kiidetud: et selliseid olukordi ei tekiks ja et oleks võimalik tulemüüre ehitada. EFSF on ühtlaadi tulemüüri ehitamine kriisis riikide ümber.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Mina tahaksin veidi informatsiooni saada. Sa just mainisid, et Portugal ja Iirimaa on juba n-ö EFSF-i kliendid. Mind huvitab, kuidas töötab see käsuliin. Kas on nii, et riik annab indikatsiooni, et jah, me oleme hädas ja palume abi, või on mingi organ, mis ütleb: te olete hädas, te peate saama abi? Kuidas see vajaduse, palve ja selle täitmise ahelik töötab?

Jürgen Ligi

Pigem on tegu vajaduse ja palvega, mitte käsuga. Konkreetne näide on Portugal, kellel olid lihtsalt valimised jalus ja kes lükkas palvet edasi. Ühesõnaga, see on vastus: jah, abi tuleb küsida. Venitamisega süvendas Portugal

oma probleeme. Aga uus valitsus on siiani näidanud ikkagi väga selget silma ja tegusust. Poliitikutud on tihti valimiste vangid, toodud näitesse tuleb ka mõistvalt suhtuda. Vaidluste lahendused võivad langeda valimiskampaania ohvriks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Me teiega mõlemad vähemalt kord aastas täidame majandushuvide deklaratsioone ja kui mul oleks mingeid garantiikohustusi, siis koos laenude-liisingutega peaksin ma needki kohustuste poolele kirja panema. Täpselt sama toimub ka ettevõtte raamatupidamises: garantii on põhimõtteliselt võlg. Mul on küsimus, õieti kaks küsimust. Kas Eesti võetav garantiikohustus kajastub eelarves võlana või millegi muuna või kajastub see kuskil mujal? Ning küsimuse teine pool on: kui selline kohustus on meil üleval, kuidas see mõjutab meie riigireitingut?

Jürgen Ligi

Kõigepealt, nagu nägite, tõi meie liitumise eelne aeg meile kopsaka reitingu paranemise ja see oli suureks kontrastiks teiste riikide reitingu alanemisele. Me oleme siin ju koos eelarveid menetlenud. Tuletan meelde, et eelarve näeb ette suurima lubatud pikaajaliste laenude mahu, suurima lubatud lühiajaliste laenude mahu, suurima lubatud antud laenude mahu, suurima lubatud eelarvelaenu jäägi, kassare servi suuruse ja lubatud mahu eelarvetulude laekumist ületavate kulude finantseerimisel. Riigi raamatupidamine kirjendab ka neid garantiisid, mis on välja antud.

Üldiselt hindavad reitinguagentuurid ju väga seda, kas probleemidega tegeldakse. Praegusel juhul tegeldakse riskidega ja see pigem on reitingut tõstev instrument. Koorem, mis me saame, on võrreldes meie laenuvõimega, reserveidga siiski tagasihoidlik. Me oleme Euroopa kõige väiksema laenukoormusega riik. Isegi kui need garantiid läheksid realiseerimisele, me jääksime ikkagi selleks. Kui nüüd võrrelda Euroopa keskmisega, siis see on enam kui suurusjärgu võrra väiksem laenukoormus, mis meil on. See näitab, et tegelikult

riigid saavad opereerida, küll raskustega, ka suurema laenu korral, mis ei ole soovitatav, aga mis ei ole veel päris saatuslik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud minister! Mul on küsimus selle kohta, millised on need protseduurid, millega hätta sattunud riik, kui ta ei suuda oma laenu tagasi maksta, tunnistatakse maksejõuetuks. Sellise halva stsenaariumi korral me peame ju oma garantii reaalselt realiseerima ja tolle maksmata laenu vastu võtma, mis meile üle antakse. Millised on asjaomased kriteeriumid ja milline see protseduur on, kui riik tunnistatakse maksejõuetuks?

Jürgen Ligi

Oh, ega ma kõiki neid bürokraatlikke instrumente ei oska kirjeldada ega peagi oskama. Aga mõte on see, et kui konkreetne laenumakse jääb laekumata – riigid maksavad regulaarselt oma võlakirjade ja laenude katteks –, siis see ongi see signaal. EFSF ei pöördu kohe liikmesriikide poole, sest tal on selleks ka omad varud, et säärased hetked üle elada. Aga loomulikult, kui garantiid peaksid minema realiseerimisele, siis ei tähenda see seda, et need laenud maha kantakse. Ükski riik ei võta praegu sellist hoiakut, et ta garanteerib laenu arvestusega, et ta sellest rahast loobub. Vastupidi, need mehhanismid rajanevad nii EFSF-i kui ESM-i puhul põhimõtteliselt eelisläänemise põhimõttele, st esimesena rahuldatakse nende instrumentide võlanõuded. Igal juhul jäävad nõuded riigi vastu üles. Ma olen täiesti veendunud, ja olgu varade müük või väga pikk laenude pikendamine – lahendused on selles, mitte selles, et näiteks sakslased ütlevad oma parlamendis, et kuulge, kanname selle riigi laenu maha, tal on niimoodi lihtsam. Ei, keegi ei taha niimoodi teha! Keegi ei kavatse niimoodi teha, ma olen täiesti veendunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Laurson!

Peeter Laurson

Aitäh! Lugupeetud minister! Täna me räägime euroala rahandusministrite loodud Eu-

roopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust. Aga kas euroala rahandusministrid on moodustanud ka mõne preventatiivse organisatsiooni, mis tegeleks euroala riikide rahastamisraskustesse sattumise ennetamisega?

Jürgen Ligi

Kõigepealt täpsustus, et ega siis rahandusministrid üksi midagi loo. See on ikkagi suur rahvusvaheline ettevõtmine, mille lõpuks kinnitavad riigijuhid. Ja seda süsteemi nad uuenaldasid viimati 21. juulil. Sellest ennetuse mehhanismist ma rääkisin ka, et uued meetmed hakkavad kehtima tulevast aastast. Riikidele hakkab edaspidi kehtima, ja mitte ainult ülemäärase defitsiidi korral, protseduur, kuidas nad peavad puudujääki vähendama, ka liiga aeglaselt väheneva laenukoorma puhul. Neile saab osaks makrojärelvalve. Kui leitakse tasakaalustamatust, siis sellele järgnevad ettekirjutused kuni sanktsioonideni välja. Hakkab kehtima n-ö Euroopa semester – see on siis eelarvete eelkooskõlastamine. Riikidele saab osaks statistikaprognooside ja eelarve koostamise nõuete kehtestamine. Ei saa lihtsalt niimoodi, et kirjutatakse statistikasse valesid arve. Need protseduurid on väga range järelvalve all, vaadatakse, kas prognoosid on realistlikud.

See süsteem oli ka mu ettekandes kirjas. Põhirõhk on kogu aeg olnud ennetusel ja tingimuste kehtestamisel, mitte mingitel garantiide realiseerumisel. See on täiesti hüpoteetiline olukord, et garantiisid hakatakse realiseerima. Selleks, et ennetusmehhanismid ja kodutööd saaksid toimima hakata, on riigil vaja aega, aga ka likviidsust. Maksevõimega tegeldakse põhjalikult. Meie arvates küll võiks see põhjalikkus olla veel suurem, sest meie enda asjaajamine on olnud konservatiivsem. Aga sellised on poliitilised kompromissid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, proua eesistuja! Hea minister! Nii Keskerakonna fraktsioon kui ka paljud õigus-teadlased on viimastel päevadel asunud seisukohale, et see eelnõu ei ole Eesti seaduste ja põhiseadusega kooskõlas. Nimelt, selle otsuse vastuvõtmiseks puudub meil õiguslik alus. Sa-

mas on see ka põhiseaduse mõttega vastuolus, kui me tahame anda valitsusele volituse otsustada iga konkreetse laenu üle. Minu küsimus on järgmine: kas te olete nende märkustega päri? Ja kui te olete päri, kas te kavatsete selle eelnõu viia kooskõlla seadustega nendesamade punktide osas, millest ma rääkisin?

Jürgen Ligi

Lühike vastus on ei, sest seadusi teeb Riigikogu ja otsuse eelnõu saab muuta Riigikogu. Aga oma kõnes ma osutasin mõnele kohendamist vajavale punktile. Ma tahaks näha neid õigusteadlasi, kes selliseid avaldusi teevad, nagu te siin ette lugesite. Eks ühelt poolt on siin selgelt välja tulnud tõsiasi, et juristidel kipub arvamusi olema rohkem, kui neid endid on. Ja ka kõige autoriteetsema juristi arvamuses võib olla vasturääkivusi. Ma ei hakka praegu näpuga näitama, aga üks viimaste päevade suur autoriteet esitas mulle täna hommikuks must valgel põhimõttelised vastuolud teise suure autoriteedi väidetes.

Mis aga üldisem probleem on, siis ega laitmatut õigusraamistikku sellisele rahvusvahelisele ettevõtmisele, nagu EFSF on, Eestis tõepoolest ei ole. See ei tähenda, et sel mehhanismil pole õiguslikku alust, et ta pole professionaalselt koostatud. Ma olen endiselt seisukohal, et toetudes põhiseaduse §-le 65, saab Riigikogu otsuseid teha. Täpselt nii, nagu ta saab muuta riigieelarve raamseadust garantiide osas, saab ta selle põhiseaduse punkti järgi anda ka garantiisid. Aga tõepoolest, riigieelarve raamseadus on mehhanism, mis ei ole loodud konkreetselt selliste asjade jaoks. Kui on huvi, et ta ka selliseid asju reguleeriks, siis tuleb vaadata, mis paragrahvi see kirjutada. Ma ei ole kindlasti nõus sellega, et hea lahendus on lisada riigisiseste garantiide juhtude loetellu üks rahvusvaheline, väga erakorraline ja väga spetsiifiline eraõiguslik instrument, justkui me hakkaksime edaspidi osalema riikide aktsiaseltsides. Põhimõtteliselt ma arvan, et sellist sätet ei olegi vaja raamseadusse, mida siin peagi hakatakse arutama, küll aga võiks täpsustada punkti, mis praegu räägib finantsstabiilsuse huvides sekkumisest ka garantiide vormis. Me võiksime selle paragrahvi niimoodi sõnastada – mul on need tekstid olemas, kui Riigikogu huvi tunneb –, et oleks selge: tegeldes riikide võlakriisiga, me tegeleme kõige

otsemalt finantsstabiilsusega. Lihtsalt natukene kohendada seda punkti, sest tookord seda sõnastades mingisugusele EFSF-ile ei mõeldud. Aga finantsstabiilsusega tegelemise võimalused on riigile raamseaduses antud. Me ei ole päris ilma instrumentideta. Praegu lihtsalt need rahvusvahelised kohustused ja ettevõtmised, mis meil on, tingivad samm-sammult ka Eesti seadustiku kohendamise. Meil on küll ka praegu, enne kohendamist, piisavalt vettpidav konstruktsioon olemas, aga seda vettpidavust saab veelgi parandada. Teiste sõnadega saab veelgi parandada meie seadusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Reet Roos!

Reet Roos

Täna! Lugupeetud minister! Minul on selline küsimus. Olen täiesti nõus, et aeg on keeruline ja isegi kriitiline, iga hommik võib tuua uue olukorra, mis nõuab kiireid otsuseid. Kas aga Rahandusministeeriumi analüütikud on arvestanud ka kõige mustema stsenaariumiga? Kust ikkagi läheb meie selliste finantskõkkulepete piir, kustmaalt edasi me enam ei suuda liituda ja garanteerida?

Jürgen Ligi

Mina ei ole see, kes ütleb, et siit siia, ja kõik igavesti. Olukordi tuleb ikkagi hinnata konkreetses kontekstis. Praegu ma saan öelda, et sellest 440 miljardist jätkub tükiks ajaks. Sellest on plaanidega kaetud selge vähemus ja me ei pea rääkima kogu mehhanismi laiendamisest. Küll aga tõepoolest see idee, et finantsvõimenduse kaudu võiks ilma teie kui maksu maksjate ja valijate esindaja mandaati küsimata anda edaspidi kõlavama sõnumi, et meil on veel paksemad ja kõrgemad tulemüürid käepärast, on eraldi arutelude objekt. Ja need arutelud on minu jaoks silmapiiril. Mul ei ole teile midagi täpsustavat öelda. Ma ei saa öelda, et mitte midagi uut ei tule, aga ma siiski prognoosin, et garantiide mahu suurendamine parlamentide mandaadiga on vähetõenäoline.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister, te võiksite natuke rohkem rääkida, mida endast kujutab Luksemburgis registreeritud aktsiaselts, mis tegutseb eraõigusliku raamlepingu alusel.

Jürgen Ligi

Ega ma teda näinud ei ole. Luksemburgis käin küll, juba järgmise kuu alguses lähen jälle. Mis ma tast tean? Ma tean, kes teda juhib ja et me istume temaga ühise laua taga. Aga ma juba oma kõnes mainisin, et tegu oli eelmise aasta kevadel pärast Kreeka abipaketti kiiruga loodud juriidilise kehaga. Oli vaja tulekahju kustutada, ei olnud aega luua Euroopa õiguse alusel rahvusvahelist organisatsiooni, ütleme Euroopa IMF-i. Küll aga oli vaja kiiresti sekkuda. Tol ajal oli selge Iirimaa vajadus sekkumise järele, Portugal venitas palvega, kuigi ka tema vajadus oli selge. Aga nendel olid valimised ees. Nii et uudset juriidilist keha oli vaja. See tehti ühise otsusega ära, aga tema aeg jääb üürikeseks. Ma ei soovita sellist konstruktsiooni kirjutada järgmise päevakorrapunkti arutelu ajal seadusesse, mis vähemalt 51 poolthäält nõuab. See oli erakorraline juhtum ja seadusesse sellist pretsedenti sisse kirjutada ei ole tarvis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andrus Saare!

Andrus Saare

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Senised abipaketid riikidele on olnud riikide majandusprogrammide elluviimiseks. Riigid on lubanud oma majandust reformida, eelarvedefitsiidi kontrolli alla saada jne. Samas kui räägitakse riikidele laenu andmisest ka pankade rekapiitalseerimiseks, siis ilmselt peavad kehtima mingisugused teistsugused nõuded. Kes ja mille alusel otsustab, milliseid pankasid hakatakse rekapiitalseerima?

Jürgen Ligi

See on minu jaoks ka keeruline küsimus. Panganduse eest põhivastutaja on Euroopa Keskpang. Aga neid institutsioone on erinevates kombinatsioonides, kes siin kogu aeg otsuseid langetavad. Kui kohtuvad rahandusministrid, siis on laua taga viimasel ajal olnud

ka IMF. Ta osaleb kogu aeg. Ka selle 440 miljardi puhul on 60 miljardit lisaks saadud Euroopa Liidu eelarvest ja lisandub 250 miljardit IMF-i abi. Panganduse puhul on ilmselt kõige tähtsam institutsioon keskpang, aga ta teeb oma otsuseid koostöös Euroopa Komisjoni, IMF-i ja liikmesriikidega. Detailsemalt ma ei üritaks neid otsuseid tutvustada – te mõistate, et siin on vastutused jaotatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Erki Nool, palun!

Erki Nool

Aitäh! Austatud minister! Eile oli uudis, et Olli Rehn avaldas arvamust, et võib-olla peab laenugarantiide mahtu suurendama. Samas on Saksamaa rahandusminister Wolfgang Schäuble öelnud, et me kasutame EFSF-i efektiivselt ja meil ei ole kavatsust suurendada selle mahtu. Eile käis meediast läbi ka jutt 2 triljonini suurendamisest. Mis on teie täna hommikune hinnang? Kas oleks vaja seda mahtu suurendada ja kui oleks vaja suurendada, siis kas te sooviksite Eesti Vabariigi parlamendi käest saada volituse, et see suurendamise maht otsustatakse ainult valitsuses?

Jürgen Ligi

Eks ma olen siin sellele küsimusele mitu korda vastanud: ma ei prognoosi praegu, et parlamentidelt küsitaks mandaati selle mahu suurendamiseks. Ühelt poolt on selle mahust vähe kasutatud, teiselt poolt on selge, et selle suurendamise ees eksisteerivad nii majanduslikud kui ka poliitilised tõkked. Küll aga kaalutakse erinevaid mehhanisme, kuidas seda mõju finantsvõimenduse kaudu suurendada. Olli Rehn ja Schäuble mõnes mõttes, mulle tundub, räägivad ühte juttu, aga mul on raske praegu täpsustada. Ma ei tahaks rohkem kuulujutte kommenteerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Oleme üsna tihti teie käest kuulnud sellist fraasi, et tuleviku arvel ei elata. Ka siin saalis eelmisel nädalal, kui te kommenteerisite järgmise aasta eelarvet, te ütlesite, et see on

vastutustundetu jne. Kas teie arvates praegune otsuse eelnõu ei ole tuleviku arvel elamine? Me ju hüpoteetiliselt võime tõesti kunagi vajada laenu kahe miljardi ulatuses ja siis me ei tea, mis protsendiga, mis tingimustel ja kui pikaks ajaks see tuleb võtta. Minu küsimus on: kas see otsuse eelnõu ei ole tuleviku arvel elamine?

Jürgen Ligi

Ei, see on reageering tuleviku arvel elamisele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Te kinnitasite, et EFSF-i kajastatakse riigieelarves vastavalt seadusele. Palun siiski täpsustada, mis hetkel muutub see võimalik finantseerimistehing meie jaoks kuluks ja kuidas seda täpselt kajastatakse!

Jürgen Ligi

Eks see siis muutu kuluks, kui see on tehtud. Aga tahan seda hüpoteetilist olukorda lõputult kirjeldades öelda, et ma ei näe raamatupidamisreeglite sellisel konstrueerimisel siin suurt mõtet. Ju te tajute seda.

Aseesimees Laine Randjärv

Marika Tuus-Laul, teine küsimus, palun! Kus on Marika Tuus-Laul? Teda ei ole. Järgmine küsija on Ülo Tulik.

Ülo Tulik

Hea minister! Mulle tundub majandusloogikat silmas pidades, et Eesti koefitsient on liialt suur. Kui me eurosooni liikmeks saime, siis oli Kreekale suur osa laenudest juba välja antud. Kuidas see koefitsiendi kinnitamine Eestile käis ja kas Eesti võitles ka väiksema koefitsiendi eest?

Jürgen Ligi

Siin oli juttu varem välja antud laenudest. Kõigepealt kommenteerin seda, et Eesti osaleb ikkagi nendes laenudes, mis pärast tema liitumist on antud või garanteeritakse. Ja Kreeka ei ole praegu EFSF-i klient, nii et mineviku arvel me säästame. See võti ei saa kunagi olema see,

mis ta selle kapitaliosaluse järgi on. Selle kapitaliosaluse aluseks oli Euroopa Keskpanga osaluse võti, Eesti osa oli seal 0,26%. See kujuneb poole ulatuses, arvestades rahvaarvu, ja poole ulatuses, arvestades SKT-d. Mida suhteliselt vaesemad me oleme, seda rohkem meile meeldib rahvaarvu arvestav võti, ja mida rikkamad, seda vähem meile meeldib SKT-d arvestav võti. Nii et aja jooksul meie huvid muutuvad. Kuid see otsustati, kui ma ei eksi, mais 2010, enne meie liitumist eurosooniga.

Kas me võitlesime? Jah, me võitlesime. Ja päris ausalt võin öelda, et see oli võitlus. Niipea kui hakati disainima ESM-i, siis me vaidlustasime selle. Otsus seisis meie taga tükk aega ja kui ma väga lihtsustatult ütlen, siis me saime võtme, mis on meile tunduvalt soodsam, kus riikide erinevused on väiksemad. Kui alguses oli meie vahe Luksemburgiga 3–4-kordne – EFSF-ist rääkides –, siis ESM-is on meie vahe väga palju väiksem, on rohkem arvestatud SKT-d. Suurusjärgus 87,5% on arvestatud SKT-d ja ülejäänus rahvaarvu. Aga veel kord: kui me oleme viie rikkaima hulgas, siis meil on huvi hoopis vastupidine. Liiga palju ei tasu võidelda. Liiga palju ei tasu võidelda ka struktuurivahendite igavese kasvu nimel. Kunagi me hakkame ise rohkem maksma, kui saame. Igal juhul ei ole selline ülalpeetavus ka Euroopa kui terviku huvides.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Lauri Laasi, järgmine küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Öeldakse küll, et kes vana asja meelde tuletab, sellel silm peast välja, aga tuletan siiski. Olen siin kolleegide käest küsinud – kellelegi ei meenu, et te oleksite enne seda, kui te koos härra Ansipiga Estonia ette eurodega lehvitama läksite, rääkinud euroga kaasnevatest probleemidest. Miks te varjasite, et euroga tuleb kaasa hulk probleeme ja meil tuleb suuri summasid maksma hakata?

Jürgen Ligi

Aga miks teie oma valijale valetate selliste süüdistustega? Millal euroalaga liitumise otsused vastu võeti? Viimased otsused võeti vastu kevadel 2010. Nendele eelnes meie taotlus, nendele eelnes Maastrichti kriteeriumide täit-

mine. Nendele eelkõige eelnes Euroopa Liitu astumine, mille üks tingimus oli liitumine euroalaga. Meil ei olnud midagi varjata, sest mitte midagi ei olnud otsustatud ega teada. Mitte midagi ei olnud sellest teada, et niimoodi läheb! Et tulekahju läheb uuesti lõkkele ja sellised abipaketid luuakse – mitte ühtegi sellist ideed ei olnud realiseerumas. Need tekkisid väga kiiresti.

Samas võin öelda, et mul on väga hästi meeles enda missioon, kui ma sain rahandusministriks. Väga paljudel esinemistel ma hakkasin kasutama slaide, mis kajastasid Euroopa võlaprobleeme. Väga paljud on näinud, milline on Eesti seis võrreldes teiste riikidega, kui silmas pidada võlakoorumust, millised on defitsiidid, kuidas need arenevad, mis juhtub, kui riigid ei tegutse, mis riigid on tegutsenud jne. Nii et probleemist endast ma rääkisin väga palju juba aastal 2009 – ammu enne, kui valitsuski uskus, et me suudame euroalaga liituda. Ma rääkisin sellest alates suvest 2009.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea minister! Paar nädalat tagasi Rahandusministeeriumi ametnikud küll väitsid rahanduskomisjonis, et vaatamata finantsturgude arvamusele ei ole Euroopas praegu tegu finantskriisiga. Ma loodan, et selline jaanalinulik pea liiva alla peitmine on vähenenud või lõppenud ja te olete oma majas sees ka arutanud, mis võiksid olla järgmised sammud pärast seda EFSF-i. Tõenäoliselt see EFSF on vajalik asi, aga finantskriisi see ju tegelikult ei lahenda. Millised on meie arvamused võimalike lahenduste osas, näiteks eurovõlakirjade, keskpanga rahatrüki või muude variantide osas, mida on välja pakutud?

Jürgen Ligi

Te kahjuks opereerisite terminitega üsna vabalt ja selles mõttes ma ei saa küll kinnitada, et meie ametnikud on midagi valesti öelnud. Finantskriis on defineerimise küsimus. Praegu me peame rääkima eelkõige riikide võlakriisist, mis ohustab finantssüsteemi. Otseselt seda, et pangandus on sügavas kriisis, ei ole, aga riskid on üleval. Kogu aeg tehakse stressiteste, kogu aeg ollakse mures ja kui võlakirjad ei

osutu usaldusväärseks, siis on see hoop pankade kapitalivarude pihta.

Mis puutub väitesse, et kõnealune instrument ei tegele finantskriisiga, siis kui jutt on finantssektori kriisist, siis EFSF, nagu ma juba ütlesin, tegeleb ka sellega. Ning tegeleb sellega kõige otsesemalt ja just sellepärast ma ütlen, et finantsstabiilsuse paragrahv riigieelarve raamseaduses on kõige õigem koht, millele selle otsuse puhul viidata, kui te tahate riigieelarve raamseadust vägisi siia otsusesse tuua. Ongi tegemist just finantsriskidega, finantsstabiilsuse küsimusega, mis algab riikide võlgadest. See kohustab jälgima pankade kapitaliseeritust ja seda lahendatakse riikide rahanduse kaudu.

EFSF-il, nagu sai juba öeldud, on uute instrumentidena lisaks nendele garantiidele kasutada võlakirjade ostud esmaselt ja järelturult, ennetavad laenud, kui riik veel teenindab võlgu, aga tal on tunda pingeid ja umbusku turgudel. Ja lõpuks, nagu on öeldud juba korduvalt, ka pankade kapitaliseerimine on ju otsene tegelemine finantsstabiilsusega.

Ma tõesti ei saa aru, miks järgmises eelnõus on viidatud hoopis mingile muule paragrahvile, mitte finantsstabiilsuse paragrahvile riigieelarve raamseaduses. Ma olen seda ka komisjonis selgitanud, et väga ajutise, väga ebatavalise instrumendi toomine garantiide paragrahvi üldistava reeglina ja edaspidiseks presedenti loovalt ei ole minu arust üldse vajalik. Kui te tahate seda teha aastaks või kaheks, siis – ma kindlasti pean Riigikogu pädevusest lugu, ütlen vaid oma arvamuse – eelkõige peaks ikkagi viitama sellele, et riikide võlakriis on finantsstabiilsuse küsimus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh! Austatud minister! Tahtsin üht asja täpsustada. Teie sissejuhatavas sõnavõtus oli juttu sõnade väärkasutamisest. Kui praegu on eelnõus kirjas, et garantiide andmise otsustab Vabariigi Valitsus, siis te mainisite, et siia asemele tuleb tõenäoliselt Riigikogu. Kas ma sain õigesti aru, et põhimõtteliselt iga konkreetsest toetusprogrammist tulev garantii antakse tulevikus Riigikogu otsustada?

Jürgen Ligi

Oma ettekandes ma nimetasin, et see üsna loomulikult paberile sattuv sõnapaar "valitsus otsustab", on antud juhul eksitav. See tuleb teisiti sõnastada, sest jääb mulje, et garantii otsustab kogu selle ulatuses valitsus. Ei, garantii ulatuse otsustab Riigikogu, nii nagu peabki. Aga me võiksime täpsustada ka kodukorrasedust ja määratleda väga täpselt valitsusele antavad volitused. See on siiski hästi prognoositav, et kolm riiki on lähiajal EFSF-i kliendid. Nad vajavad iga kuu oma võlakirjade lunastamist, turult laenata nad ei suuda, reserve neil enam ei ole ega ole õieti kunagi olnud enamikul. On täiesti võimatu, et me teeksime Riigikogu selle EFSF-i orjaks ja täitevvõimuks, kes kogu aeg asja arutab. Tal oleks iga nädal päevakorras üks laenumakse. Kogu selle kompetentsi juures, mis Riigikogul on, ega tal selleks seda ikkagi ei jagu. Ja huvi ka ei jagu – varsti on saal tühi ja kõigil on piinlik. Jälle arutatakse, kuidas üle kanda 5 miljardit EFSF-i poolt ja kas üle kanda Iirimaale, Portugalile või kellelegi teisele. Seda ei tohiks Riigikogu endale võtta.

Vaidluskoht on aga see, kas Riigikogu täiskogu peaks omama ELAK-i pädevust. Tahan siin rõhutada, et ELAK on väga tõhusat tööd teinud EFSF-iga, seda palju kordi arutanud. Täiskogu võiks veel kord kaaluda soovi, et üksikute riikide programme arutataks Riigikogus. Minu arvates on see päris riskantne. Ühelt poolt avab see muidugi väga laia tee populismile ja kindlasti hinnatakse oma huvi asja vastu mõneti üle. See võiks käia teises vormis. Kui näiteks riigieelarve arutelu vaadata, siis tegelikult ei arutata ju meie riigi toimetulekut ja efektiivsust, struktuurset rõhuasetusi, vaid hoopis seda, kas ühe või teise populaarse huvigrupi palgad tõusevad, jne. Kujutage nüüd ette, et me samas stiilis hakkaksime arutama Portugali eelarvet! See peaks ju käima samas stiilis, mida me oma eelarve puhul rakendame. See muutuks piinlikuks!

Mis on see kriitiline koht? On see, et EFSF-i instrumendiks saab olema üks väga operatiivne ja väga konfidentsiaalne asi: võlakirjade ostmine järelturult. See peab toimuma päeva või paariga väga operatiivselt ning kui me hakkame rääkima mingisugusest Riigikogu kogunemisest, komisjonidest, mitmest lugemisest, siis on tegemist muidugi katastroofiga. Ei

juhtu midagi, üks jalg on EFSF-il kohe ära lõigatud! Kaaluge seda! Ma ei saa kätt ette panna, aga ma arvan, et te võiksite rohkem usaldada oma erialakomisjone, kus on sellel alal kõige pädevamad inimesed. Ja te võiksite rohkem usaldada valitsust, kelle eelarvepoliitika on selges vastanduses abi vajavate riikide senise eelarvepoliitikaga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea minister! Selle jutu järel tahan küsida: kas üheski teises Euroopa Liidu riigis ei otsusta seda parlament? Kas kõikides teistes riikides teeb seda valitsus?

Jürgen Ligi

Mul ei ole lõplikku nimekirja, aga ma väidan, et valdav skeem on selline, et parlamendid otsustavad üldmahu ja valitsused – jutt on riikidest, kes on otseselt sellele küsimusele nüüd vastuse andnud – langetavad üksikotsuseid. See on täitevvõimu tegevus. Sellega ei peaks koormama rahvaesindajat, kellel on miljon muud probleemi. Kõige rangem süsteem, mis seni teada, on Saksamaal. Nendel saab see olema üks pidev debati küsimus. Ma tõesti tunneksin teile kaasa, kui te peaksite siin iga nädal, ka suvel, vajalikku kvoorumit ja jõuvehkordi arvestades kohal olema ja arutama mingit järjekordset makset. Portugali või Iirimaal üldine programm on midagi, mida saab, aga mida ei ole praktiline arutada üldkogus, arvan ma. Meil on teisi töövorme, mille abil te saate soovitava informatsiooni kätte täpselt selles mahus ja sellel ajal, mis te vajate.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev, teine küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Võibolla järgmine küsimus tundub teile kui finantssistile natuke lihtne, aga seda palusid küsida minu valijad. Nimelt: väidetavalt on Kreekal kullafondis 111 tonni kulda. Eestil on kõigest 200 kg kulda. Kas ei näe see asi välja sedamoodi, et nüüd Suur Peeter sööb kõigepealt

Väikese Peetri leiva ära ja pärast naudib enda oma uhkes üksinduses?

Jürgen Ligi

Eks muinasjutu lugemise eas näisid meile igasugused asjad tegelikena. Me nägime lohesid ja nõidasid ja suuri ja väikesi Peetreid. Praegu ma siiski ütlen, et siin on üks suur ja tugev vend ning mõned väikesed ja nõrgad pereliikmed, keda praegu toetatakse. Ma ei näe ette olukorda, kus need abistajad loobuksid oma nõuetest. Seda ei ole ette näha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Hea minister! Kõigepealt tahan öelda, et teil ei maksa nii väga meie Riigikogu liikmete töö pärast muretseda. Ma arvan, et teil on omal tööd ja muret piisavalt palju ja see, kui palju kellele garantiide raames väljamakseid tehakse, võiks olla ikkagi Riigikogu pädevus. Aga küsimus on hoopis muus. Kui palju riike on juba parlamendi tasemel heaks kiitnud otsuse neid garantiisid anda? Ja mis te ise arvate, kas võib kujuneda olukord, kus osa parlamente ei kiidagi garantiide andmist heaks? Mis siis saab ja mis nende riikidega tehakse? Kas mingeid sanktsioone kasutatakse?

Jürgen Ligi

Proua Palo! Ma vaatan siin saalis praegu ringi ega leia ühtegi inimest – ei, ühe leidsin! –, kes oleks minust kauem parlamendis olnud. Mina ise ka, kui ma omadega vaidlen – mina olen samuti parlamendi liige, mul on mandaat –, muretsen selle pärast, kuidas see kogu töötab. Ma ei vastanda ennast kunagi parlamendile. Mis puutub Euroopa riikidesse, siis vaieldamatu info on mul pärit eelmisest Ecofini istungist selle kuu keskel: paari erandiga kinnitasid rahandusministrid küsitlusel kõik, et see asi püütakse iga hinna eest teha ära septembris. See on olnud ka IMF-i, Maailmapanga ja rahvusvaheliste turgude väga selge ootus. Mida kiiremini see vastus tuleb, seda parem see turgude kindluse seisukohast on.

Nüüd paarist riigist, kellel on probleemid. Tolleks hetkeks oli parim tulemus Eestil – kõige viimane, 12. oktoober. Selles mõttes ma tänan siiralt Riigikogu juhatus, Riigikogu

liikmeid ja komisjone, kes võtsid seda appihüüet kuulda ja arvestasid argumente, et kiire on. Olen neid tunde esitanud. Riikidest on probleeme veel Hollandil. Nende vastus on segane. Nad lootsid tol hetkel valmis saada 5. või 6. kuupäeval, aga aeg on edasi läinud ja mul ei ole värsket infot. Seal ju ei istunud parlament laua taga, vaid valitsus. Sloveenia otsustavusega on ikka muresid olnud. Neil on seal omad põhiseaduse probleemid, neil lagunes valitsus. Hästi keeruline on öelda, mis lagunenu valitsusega riigi parlament võib teha, kui kiiresti tegutseda ja millistel motiividel. Ja veel on Slovakkia, kes on ennast väga selgelt meedia kaudu vastandanud võlgades riikidele ja nende abistamisele, olles tegelikult täpselt samasuguses puudujäägis juba mitu aastat nagu need riigid. Aga tema võlakoorem on väike ja selle tõttu on ta olnud rahastamisvõimeline.

Riigid on erinevad, tahe laua taga on üks ja arusaamine üks. Tegelikult on väga kiire, tegelikult ei ole sellise eneseupitamise ruumi. Turud ootavad! Turud räägivad ainult sellest iga päev – millal ometi tulevad otsused. Ma arvan, et kokkuvõttes jõuab see ka rahvaesindajateni kõigis riikides.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea minister! Ma kõigepealt tahan teid tänada. Teid on tõesti hea kuulata, te räägite sisulist juttu, mitte stiilis "nii ja naa". Nii et palju tänu! Aga küsimus on selline. Ma saan aru, et teil on täna väga pingeline päev – see on arusaadav. Oma kõne alguses, kui saalis oli suur sumin ja proua Randjärv palus tasa olla, te ütlesite sellise repliigi, et te ei taha tähelepanu, vaid pigem vaikust. Arusaadav! Aga vaadake, kui me täna kõik siia majja tulime, siis maja ees oli pikett. Kui me vaatame tänaseid lehti, siis igal lehel on esikaanel suur küsimärk selle otsuse kohta, mida me täna hakkame vastu võtma. Kas teile ei tundu, et see otsus, mis täna siin saalis peaks sündima, on tegelikult meie rahva, meie maksumaksja tahte vastu?

Jürgen Ligi

Eks see tähelepanu jutt oli eneseirooniaga öeldud – mis ma teha saan, kui Riigikogul on muud asja ajada. Ma olen ise ka tihti Riigikogus muud asja ajanud. Aga siin olles ma siiski tahaks nii rääkida, et oleks kuulda. Mis nendesse maja ees seisnud inimestesse puutub, siis need on eksiteele viidud inimesed. Nii palju, kui ma jõudsin näha, nad opereerivad tarkusega Õhtulehe esikaane tasemel. Seda esikaant ma kuulsin kirjeldatavat ajalehe ülevaates, ise ei ole vaadanud. Õhtulehe kohta ma võin öelda, et mul on mulje, et sinna trükikotta on sisse murdnud debiilikud. Kes sellised numbrid sellises vormis esitab ja miks on vaja rahvast niimoodi hirmutada? Nood ärahirmutatud on nüüd praegu maja ukse taga. Ma ei tea, kelle valijad need on. Ma ei taha küll öelda, aga need on pigem minust vasakul istuvate erakondade valijad või siis üldse mitte valijad, kes on lihtsalt riigi suhtes umbusklikud, kelle silmad-kõrvad on kinni ja kes loevad ainult Õhtulehe pealkirju. Mul on kahju, et ajakirjandus on sellise tooni võtnud ja et sellised arvamuslimidrid, kes kõige rohkem arvavad ja kõige vähem teavad, on lehtedes liigselt upitatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Raudne!

Indrek Raudne

Aitäh! Hea minister! Jutuks oleva probleemi nimi on tuleviku arvel üles ehitatud sotsiaalne riik Euroopas, nii nagu meie aastail 2006–2008 ehitasime tuleviku arvel. Ka meie ei tulnud välja kärbeta ja struktuuriliste reformidega, me tulime välja maksutõusu ja teiste Euroopa Liidu riikide abiga – toetusrahade ja teiste abipakkidega, mis aitasid meie eksporti. Nüüd me peame ise olema solidaarsed ja teeme seda, et hoida ära finantsturgude kollapsit. Kas hoiame, ei tea. Aga me peaksime olema juriidiliselt korrektsed. Ma väga selle vasaku poole peale ei viitaks, sest üks erakond – sotsiaaldemokraatide oma – aitas meil siin olla juriidiliselt korrektne selle riigieelarve täiendamise seadusega. Erinevalt Rahandusministeeriumi juristidest teised juristid arvavad siiski suhteliselt üksmeelselt, et nii see protseduur peaks käima.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus, palun!

Indrek Raudne

Küsimus on selle kohta, et kui nüüd ikkagi selgub, et kõik teised juristid arvavad ka, et Riigikogu peab andma neid garantiisid, kuidas me peaksime siis käituma. Kas sellisel juhul on see võimalik praktilises elus või on Eesti põhiseadusliku korra järgi võimatu ...

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, teie aeg on täis!

Jürgen Ligi

Mina olen ikkagi proovinud nii rääkida, et mu mõtted on selged ja jälgitavad. See valang, mis sealt tuli, sisaldas väga segaseid väiteid maksutõusudest ja juriidilisest ebakorrektsusest. Ma olen rääkinud, mismoodi meie eelarve joonde sai, ja maksutõusude osa oli selles mikrokoopiline, samuti ei kujutanud Euroopa Liidu summad endast põhimõttelist lahendust eelarvedefitsiidile.

Mis puutub sellesse juriidilisse lahendusse, mida pakub see saali pool, siis ma olen juba öelnud, et see ei olnud hea lahendus ja see ei olnud vältimatult vajalik lahendus. See on selline poliitiline kompromiss ja ka õiguslik kompromiss juristide kohati väga vastandlike seisukohtade vahel. Ma olen endiselt seisukohal, et riigieelarve baasseadusse ei ole vaja kirjutada säärast väga eriskummalist asja, nagu on Luksemburgis registreeritud aktsiaselts – mingis üldistavas vormis siseriiklike garantiide paragrahvi. Ma olen endiselt sellel arvamusel. Selles mõttes ei ole tegemist abiga. Abi on lihtsalt see, et meil on üks juriidiline instrument, seaduseelnõu, mille põhjal me saame protsessi kiirendada. Ja siin ma ütlen tõesti nendele eelnõu autoritele aitäh, et nad olid pärast küll mõningate eelnõu autorite solvamist abiks. Nad aitavad protsessi kiirendada ja ma ei ole sellist abi enne näinud, et opositsioon on valmis kiirkorras ühte eelnõu menetlema. Kuigi see eelnõu olevat – ma ei taha kasutada sama sõna, mida nad selle otsuse eelnõu kohta täiesti ebaõiglaselt kasutasid –, on nad valmis seda parandama ja sellega tegelema. Selle tõttu tõesti autoritele sügav kumardus. Mis puutub õiguslikku ekspertiisi, siis nii palju, kui me saame seda lisada, tuleb selle

ekspertiisi juures alati arvestada, et tegemist on finantsmaailmaga. Mingitest üldistest õiguspõhimõtetest ei piisa, et kavandada otsustarbekaid regulatsioone, alati peab ka natukene täpsemalt valdkonda tundma. Me oleme selles abiks.

Aga küsimust ma ei jõudnud jälgida, sest ma tundsin, et mind süüdistatakse milleski, milles ma süüdi ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo, teine küsimus!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Soovin täpsustada ühte detaili, mis tõenäoliselt ka tuleneb kiiresti muutuvatel asjaoludest. Jälgisin tähelepanelikult sinu ettekannet ja sa mainisid n-ö koormuse jaotamise tulemusena Eesti osalust 0,26%, aga mulle meenub, et rahanduskomisjonis ka sinu ametnikud kinnitasid, et kuna mõned riigid on n-ö garantii andjatest muutunud juba abi saajateks, siis on meie osalusprotsent nüüd 0,28. Kumb see õige on?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mõlemad on õiged! 0,26 on see esialgne proportsioon, mis praeguseks kehtib selle kapitali puhul, kus meie sissemakse on 48 000 eurot. Peale seda, kui kaks kapitali osanikku sattusid abistatava rolli, on see proportsioon garantiide võtmes 0,02 protsendipunkti võrra suurenenud. Tegelikult natukene ümardatud numbrid on mõlemad, aga jah, garantiisid me anname, kui te siin ikkagi appi tulete, küünemusta võrra suurema proportsiooni järgi, kui me osaleme kapitalis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Austatud rahandusminister! Kas teie arvamus otsuse eelnõu õigusjärgsusest on viimastel päevadel muutunud? Ning kui on, kas siis tulenevalt õiguskantsleri ja põhiseaduskomisjoni arvamusel?

Jürgen Ligi

Mul on olnud hästi viljakaid arutelusid meie tippjuristidega, kelle hulka kuuluvad nii õigus-

kantsler, härra Maruste, Ülle Madise kui ka teised inimesed, kes täpselt jälgivad seda konkreetset valdkonda ja selle õiguslikku raamistikku. Ärge alahinnake tõsiasja, et ka õigus on erialaspetsiifiline valdkond. Ja ma olen hakanud asja vaatama selles mõttes avaramalt, eelkõige härra Maruste abiga, et meie õigusraamistik on loodud ammu enne – muidugi ma teadsin seda ise ka – Euroopa Liidu liikmeks astumist ja enne eurotsooni, eriti enne eurotsooni põhimõttelise uuenemise, mis praegu toimub. Laitmatut mehhanismi, kuidas eurotsoonist istutada meie õigusse, ei eksisteeri. Me võime neid kriginaid ja kraginaid poliitiliste ja õiguslike kompromisside abil leevendada, et võimalikult paljud juristid oleksid samal seisukohal. Seda me võime teha.

Ka see on üks vettpidav seisukoht, mis on teil otsuse eelnõus. Aga arvamusi on tõesti erinevaid, näiteks et õiguskindluse seisukohalt on vajalik vähemalt 51 häält – mitte vältimatult vajalik, aga just õiguskindluse seisukohalt –, et riigieelarve baasseadust peaks ka kohandama vastavalt meie jaoks täiesti uuele olukorrale – see uus olukord on ühisraha kasutamine –, et fiskaalpoliitika ja rahapoliitika ikkagi üksteist praegu nii palju mõjutavad, et nii valitsused kui keskpangad peaksid sellega õiguslikult kohanema ja me peaksime avardamise raamseadustiku finantsstabiilsust käsitlevaid sätteid. Kogu aeg on olnud selge, et finantsstabiilsus tagatakse meile rahvusvaheliselt, ka erinevate kanalite kaudu, aga praegu on hästi aktuaalne, et riikide rahandus ja finantsstabiilsus on lahutatud asjad. Me lahendame ühelt poolt riikide rahandusküsimusi, teiselt poolt aga hoiame ära sügavama finantskriisi ja majanduslanguse. Minu arvamus on avardunud, ma olen erakordselt – enda kohta erakordselt – kompromissivalmis muide olnud kohe esimestest päevadest peale. Arvan, et me saame nende eelnõudega ilusasti mäele – teie abiga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Hea minister! Eesti osalemine garantiifondis tuli suhteliselt ootamatult. Igasugused arutelud sellel teemal on meil jäänud pidamata ja kui nüüd Eestil

tekib vajadus garanteerida neid ebaõnnestunud laene, kumb väljapakutud variantidest – kas riigilaen või reservid – läheb esmajoones käiku? Ja kui veel edasi mõtelda, siis mis valdkonnas peab Eesti hakkama eelarvet sel juhul kärpima? Kas te olete seda arutanud?

Jürgen Ligi

Proua Tuiksoo, te poleks tohtinud seda küsimuse esimest poolt ette lugeda! Te räägite iseendale vastu! Te olete ELAK-i täieõiguslik liige. ELAK on arutanud EFSF-i enne selle eelnõu sündi seitse korda. Te olete olnud äärmiselt leebe arvamuseavaldaja ja tähelepanelik kuulaja. Te heidate iseendale ette, kui te ütlete, et mingisuguseid arutelusid ei ole olnud. Mina olen arutanud seda ajakirjanduses väga palju, andnud vastuseid – see on kõik ära räägitud. Seda on arutanud majanduskomisjon, rahanduskomisjon, ma olen pidanud vaidlema vestlusringides. Seda kõike on tehtud! Ja üks arutelu käib ju ka siin. Kui te nüüd, arutelu teise tunni lõpul hakkate väitma, et arutelu ei ole, siis ma pean möönma, et te lihtsalt ei ole osalenud. Kuidas muidu te jõuate täpselt samasse punkti, millega mina olen alustanud. Ma olen need vastused andnud. Te ei kuulanud seda, kui te niimoodi ette heidate. See on selline tädimaalilik hoiak – valitsus midagi ei räägi, ega mina ei tea midagi, ma ei saa millestki aru. Teil on kohustus aru saada ja vähemalt küsida õigel ajal!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea minister! Mulle jäi eelmisest vastusest natuke arusaamatuks, kas teie arvates hakkab praegune võlakriis muutuma finantskriisiks ja kas EFSF sellises mahus, nagu me seda täna siin menetleme, välistab või hoiab ära selle võimaliku muutuse või me vajame veel mingisuguseid täiendavaid abimehhanisme?

Jürgen Ligi

Mis on teie arvates finantskriis? Mis mõistetega te opereerite? Mina ei tea ju. N-ö ametlikus tähenduses on finantskriis ikkagi finantssektori kriis ja ma olen seda pidevalt rääkinud,

et riikide võlakriisid ohustavad praegu finantssektorit. Finantssektorit ähvardava ohu tõttu vähenevad investorite ja isegi tarbijate rahastamisvõimalused. See kõik on osa suurest majanduslanguse ohust ja mis puutub EFSF-i piisavusse või mittepiisavusse, siis sel teemal ei maksa kellelgi anda lõplikke vastuseid. Ärge nõudke minult selliseid kateoorilisi kinnitusi, mida te saate näiteks aasta pärast mulle ette heita! See ei ole minu stiil! Ma näen pilti suhteliselt laiemalt ja kaugemale ette kui enamik, aga ma ei tohi spekuloida mingite kuulujuttudega ja õli tulle valada. On ju teada väga paljud pankade reitingute alandamised. Kas rahandusminister tohib Riigikogule öelda, et Euroopa pangad on kriisis, väga halb olukord on? See ei ole minu töö! Minu töö ei ole nende probleeme eksponeerida ja võimendada, ma võin vaid kinnitada, et stressitendid iseenesest annavad Euroopa pankadele suhteliselt häid tulemusi. Eriti häid tulemusi annavad nad Põhjamaade pankadele, kes domineerivad meie turul.

Kui mehhanismidest rääkida, siis EFSF on ainult üks punkt seinal, kui vaadata kogu seda tegevust, mis on olnud ka osa minu tööst, eks ole. Keskpang pumpab juba pikemat aega hii-gelsummasid teatud riikide pangandusse. See kõik on tegutsemine, see kõik on plaan. Me ei saa öelda, et EFSF-ist piisab, kui see on ainult üks instrumentidest. Panganduse likviidsus tagatakse siiaamaani ikkagi eelkõige väga suurte keskpanga likviidsussüstidega. Väga paljud Euroopa pangad on päästetud maksumaksja raha ja garantiidega. Normaalne see olukord ei ole, aga see ei ole ka selline finantskriisi olukord, mis meil oli 2008. aasta sügisel. Samasuguse olukorra kordumist me ikkagi igati soovime vältida.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! On selge, et kui me oleme Euroopa Liidu ja eurotsooni liige, siis me võtame endale teatud vastutuse kogu ühistegevuses. Siit ka minu küsimus. Millised on konkreetsed, sh õiguslikud ja fiskaalsed tagajärjed juhul, kui me otsustame eelnõu 90 mitte vastu võtta, garantiisid mitte anda?

Jürgen Ligi

No ütleme nii, et see oleks kõige akuutsem instrument. Jätame keskpanga praegu välja, sest ta on ise ka hästi akuutses olukorras kogu aeg, need likviidsussüstid on ju erakordselt operatiivsed asjad. Õiguslikke tagajärgi ma isegi ei oska öelda, aga üldiselt oleksid sellel hästi kurvad tagajärjed, sest maailma majandus tahab teada, kas Euroopa saab oma võlakriisiga hakkama või mitte. Miks ei tule otsust, küsitakse iga päev. Ka meie vähemalt ühe lehe veebiväljaande peaküsimus eile oli, nii palju kui ma jõudsin vaadata, kas tulevad otsused. Täna rääkis üks suur arvamusiidrid raadios kohati väga tarka juttu, aga ta ikkagi ei saa aru, et tuleb lahus hoida kriisimeede selle haldamise mõttes, tulemüüri mõttes, ja fundamentaalsed muudatused, mida samal ajal tehakse. Minu ettekandes need olid nimetatud. Öelda, et EFSF ei lahenda fundamentaalseid probleeme, on formaalselt õige. Aga see ei olegi tema ülesanne! Ent kui EFSF jääb realiseerumata, siis tulekahju levib kogu majas, selles on probleem. Meil on praegu tulemüüri vaja. Meil on vaja anda nendele riikidele aega, et tuld kustutada. Teised riigid tulevad appi oma raha ja usaldusväärusega ning selles mõttes oleks erakordselt nadi, kui üks 17 riigist, kõige pisem, lihtsalt vilistaks väga raskelt tulnud kokkulepetele rahvusvahelisel areenil, kui meie parlament ütleks, et tegelikult pole seda asja vaja – siin on ainult mingi Kreeka, aga meil on pensionide maksmisega tegemist, ja muud sellist jama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Annely Akkermann!

Annely Akkermann

Aitäh! Väga palju on täna räägitud Euroopa riikide muredest, aga kas me oleme mõelnud ka, kui palju Eesti riik saab võtta endale kohustusi? Täna eelnõus on see määr 10% sisemajanduse kogutoodangust ja kolmandik ühest aastaeelarvest, aga uudisteagentuurid räägivad, et nendest garantiidest ei pruugi finantsstabiilsuseks piisata. Kus on piir Eesti riigi jaoks? Kui palju kas summas või protsentuaalselt me suudame garantiisid anda?

Jürgen Ligi

Mul tekib küsimus, mitu korda võib ühte küsimust küsida. Kus selle piir on? Me räägime praegu 440 miljardi suurusest EFSF-ist, millele lisandub raha Euroopa Liidu eelarvest ja millele lisandub nende summast poole ulatuses IMF-i panus. Pole põhjust spekuloida! Seda, mis uudisteagentuurid räägivad, ma olen mitu korda kommenteerinud. Tegemist on kullaarjuttudega, mehhanismid on välja töötamata ja otsustamata. Tõenäoliselt see ei puuduta neid EFSF-i 440 miljardit, vaid uusi finantsvõimenduse mehhanisme, mille puhul parlamendi käest loa küsimine ei ole vajalik. Aga need otsused langetatakse ikkagi järkjärgult. Esialgu on EFSF-is tulejõudu väga palju – kõvasti üle poole, kui me arvestame, et kogu Kreeka raha, mis lähiajal on vaja välja maksta, tuleks sealt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua eesistuja! Härra minister! Kindlasti peab teiega selles osas nõustuma, et selle fondiga võidetakse aega. Aga aeg ei ole tegelikult lahendus, lahendus on võlgade kustutamine. Ma küsin teie käest: on see välisatud, et sellest fondist kellegi võlgu kustutatakse?

Jürgen Ligi

Kui ma üksi otsustaksin, siis ma ütleksin, et jah, see tuleks välistada. Need plaanid peetakse ikkagi põhimõttel, et kellelegi ei minda raha kinkima. Ei minda kinkima ka lodevust ja saamatust, vaid on loodud mehhanismid, et nõuda laenusaaajatelt ja panna nad ennast reformima. Milles see täpselt seisneb? Palju räägitakse, et need riigid on Lõuna-Euroopas konkurentsivõimetud. Ka konkurentsivõimega tegeldakse, ei maksa arvamusiidritel nii palju tühje sõnu pilduda. Laias laastus on nende konkurentsivõime suuresti avamata. Kui on olnud tugevad konkurentsipiirangud pikka aega, siis nende kõrvaldamise korral on oodata täiendavat majandusaktiivsust. Kui tööseaduslik on liiga jäik tööturu suhtes, siis nõutakse muutusi. See on muide tegelikkus ja kõik need nõuded on nende riikide programmides sees. Edasi, sotsiaalsüsteemi kärped, mis konkurent-

sivõimet pärsivad sel moel, et ei innusta indiviidi tasemel pingutama. Ka tegemata erastamisi on Lõuna-Euroopas üksjagu. See tähendab teiselt poolt jällegi erasektori kaasamist investeringute kaudu. Kui eksisteerivad hiiglaslikud kahjumis riigifirmad nendes riikides, siis need firmad tuleb maha müüa.

Aga kust võetakse nüüd laenude maksmiseks raha, see on väga sisuline ja hea küsimus. Kui me näiteks räägime Kreeka programmist – ma kordan, et Kreeka ise EFSF-i liige ei ole –, siis teises programmis on endistviisi 50 miljardi ulatuses riigivara müüki. Müüdüd vara eest saadud rahaga saab kohe võlgu vähendada. Sellest ei piisa, aga see vähendab intressikoormust. Kui me räägime eelarve olukorrast Kreekas, siis Kreeka rahandusminister on ikka ja jälle rääkinud, et 2009. aastal oli nende primaarpuudujääk 24 miljardit, 2010. aastal 10 miljardit ja et tänavu on nende primaarpuudujääk ainult 1 miljard. Mis tähendab primaarpuudujääk? See tähendab seda puudujääki, mille rehkendamisel ei arvestata intressimakseid. Ühesõnaga, kui tekib primaarülejäak – praegu ollakse nagu seal piiri peal –, siis on raha mitte ainult intresside maksmiseks, vaid ka võlgade vähendamiseks. Primaarülejäak tähendab seda. Polegi nii hull lugu! Lihtsalt võlakoores ise on nii suur ning see rahvas ja poliitika on muutuste suhtes ülimalt inertne. Sellest tekivad põhilised vastuseisud. Hirmud pole seotud mitte niivõrd sellega, kas jooksev eelarve paraneb, kuivõrd juba tekkinud olukorraga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Härra minister! Minu mõtteid viljastab teie värvikas sõnakasutus. Kui Õhtulehte vaadates tekib teil tunne, et trükikotta on sisse murdnud debiilikud, siis kas teil seda tunnet ei teki, et Kreekas mässavad debiilikud, kellele ei tohiks küll raha anda, sest nad ei mõista sellega ringi käia?

Jürgen Ligi

Eks tunnete avaldamine siin Riigikogu saalis ole libe tee, aga kindlasti saab iga poliitik tunnete kirjeldamisega kuulsust juurde. Nagu me kõik, vaatan ka mina hääminguga, mis

toimub Kreeka tänavatel ja milline on nende mentaliteet, aga me ei saa mingil juhul öelda, et Kreeka tänavatel on ühiskonna enamus. See on ikkagi põhiliselt vasakpoolsete, või ütleme viisakuse mõttes, et äärmusvasakpoolsete ametiühingute hoiak. Ärgu nüüd keegi siin saalis arvaku, et ma siin mingit poliitilist suunda Eestis märgistan. Aga see on pikaajaliselt kuhjunud probleemide avaldus ja frustratsioon, mis haarab muidugi ühiskonda laiemalt. Kui on ilmselgelt võetud heaoluvõlgu ja seda tendentsi tuleb järsult vähendada, siis me peaksime mõistma, et seda ei olegi nii lihtne teha. Seda on väga keeruline omaks võtta riikides, kus on kogu aeg saadud ise otsustada. Meie võtsime selle omaks sellepärast, et meil otsustasid võõrad, kuigi me kannatasime palju tõsisemat elatusaseme langust, kui Kreekat praegu ähvardaks. Palju tõsisemat! Me elasime selle üle, sest meil oli teada, et meie ei otsustanud. Aga väga raske on oma süüd tunnistada, lihtne on süüdistada abistajaid, mida uhkelt ka tehakse. Aga veel kord: me arutame siin EFSF-i. Kreeka ei ole praegu klient.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud rahandusminister! Ütlesite siin ennist, et EFSF taastab usaldusvääruse ja kustutab tulekahju eurotsoonis. Ma isiklikult olen teiega päri, et ta teatud mõttes taastab usalduse. Kuid kas ta ka kustutab tulekahju? Seda kindlasti mitte. Me anname garantiidena eurotsoonile tegelikult väga suures ulatuses toetust, teie oma jutus aga justkui annaksite meile garantii, et seda garantiid kohustustena meie vastu ei pöörata. See tähendab, et meil ei tule rahaliselt summasid välja käia. Kas teil on olemas mingid analüüsid või muud andmed, millele te tuginete kinnitustes, et seda ei juhtu? Võib-olla te varjate midagi meie eest? Ehk räägiksite pikemalt?

Jürgen Ligi

Ma olen selle formuleeringuga, millega te alustasite, teatud mõttes nõus. Et EFSF taastab usalduse ja kustutab tulekahju – see ei ole minu kõnepruuk. Tegu on ühe vajaliku abivahendiga. Mina räägiks pigem ikka tulemüürist

ja võimalusest tegelda tulekahjuga seal, kus ta on tekkinud.

Nüüd, isiklikke garantiisid minu palgast ei ole võimalik anda. Te teate seda, te olete mulle palga määranud, te ei ole mulle sellist võimalust andnud. Aga ma veel kord ütlen: tõenäosus, et meil tuleb midagi maksta, tehakse nii väikseks kui võimalik nende tingimustega, mis riikidele esitatakse. Ja ka pärast millegi halva juhtumist kellelegi võlgu ei kingita, olen selles täiesti veendunud. Mul ei ole mingit põhjust arvata teisiti. Samas ma ei ole ka muidugi hiromant – ma ei tea, missugused poliitilised muutused võivad maailmas edaspidi toimuda. Nii ta on. Garantii iseenesest, kordan, on asi, mis võib realiseeruda. See peab silmas olukorda, mis võib minna halvemaks. Muidu garantiisid ju ei jagataks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Sellest arutelust on välja koorunud, et üks meie eesmärkidest on tagada riigi võlakirjade stabiilsus ja kindlasti parandada ka konkurentsi võimet. Tavaliselt niisugustes olukordades mängivad oma rolli mitmed institutsioonid: Rahvusvaheline Valuutafond, Euroopa Keskpank, Euroopa Komisjon, euroala riikide parlamendid ja valitsused. Ma küsin: kui töökomisjonid käivad abi vajavates riikides, kui palju nende otsuseid kuulatakse ja kes nendest loetletud institutsioonidest mängib esimest viiulit? Kas valuutafond või Euroopa Keskpank või keegi teine? Lõppude lõpuks on ju meile kõigile vajalik taskukohane võlakirjade intress.

Jürgen Ligi

Milliseid otsuseid te täpselt mõtlete? Juhtroll on ikka liikmesriikide, nii IMF-i riikide kui ka Euroopa Liidu ja euroala liikmesriikide käes, ka Euroopa Komisjoni suhtes. Nemad on meie instrumendid, nemad ei ole meie bossid, ülemused, vaimsed liidrid. Seda nad ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Mul on tunne, et me läheneme sellele küsimusele vähemalt siin Eestis vale nurga alt. Me soovime anda hätta sattunud riikidele garantiisid, laene. Samas me oleme väikese majandusega vaene rahvas ja endalgi on raha vähe. Kas need riigid ei vaja hoopis kõva käega poliitikut, kes teeksid raskel ajal raskeid otsuseid, kärbiksid nende riikide majandusi ja mis kõige olulisem, seletaksid rahvale asjad niimoodi ära, et ei tekiks meelevaldusi ja muid rahutusi? Kas Eestil ei ole võimalik kuidagi teisiti panustada sellesse protsessi? Meil on ju hulgaliselt väljapaistvaid ministreid, poliitikut – Mart Laar, Andrus Ansip, ka teie ise olete otsustuskindel ja kõva käega mees. Kas kuidagi teisiti ei ole võimalik neid riike aidata?

Jürgen Ligi

Aitäh! See on selline meeldiv kompliment, mis ma siin muud ütlen. Aga need ühiskonnad ühel või teisel põhjusel ei ole tootnud piisavalt nõudlikke ja enesekriitilisi valijaid. Täpselt samuti ei ole nad suutnud toota piisavalt tugevaid otsustajaid poliitikute hulgas. Poliitikute puhul ei saa seal ette heita professionaalsuse vähenemist, aga just otsustavuse puudumist. Ja see tuleneb ikkagi ühiskonnast laiemalt. Kui on oma riik olnud väga kaua aega, siis ei ole teinekord ka õiget selgust, kus probleemid tekivad ja kuidas need tasapisi kuhjuvad. Üldiselt tekkis ju pärast sõda optimistlik usk lõputusse progressi ja see on tasapisi kuhjunud. Sellest ka igasugune retoorika, igasugused ühiskondlikud standardid-normid, mis kuhugi kirja pannakse ja mis ühel päeval liiga kalliks osutuvad. Küsimus ei ole lihtsalt selles, kas me kulutame liiga palju või vähe, vaid selles, et me ehitame põhimõtteliselt Euroopas liiga kallist ühiskonda – kallimat, kui me jõuame kinni maksta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna, härra juhataja! Härra Ligi, ma täna moraalilugemise eest, aga mu küsimus oli heatahtlik. Loomulikult on Riigikogus seda teemat arutatud päris mitmel korral, nii ELAK-is kui ka võib-olla teistes komisjonides. Aga näiteks

numbridki on 20 korda muutunud ja arutelu ei ole ju olnud Eesti elanikega. Seda võimalust pole olnud ja sellepärast ka meedia ei ole võibolla kõigest täpselt aru saanud, nagu teiegi täna viitasite. Ma siiski kordan oma küsimust: kui tekib vajadus garanteerida, millest te peate õigeks Eesti riigil alustada, kas reservidest või laenust?

Jürgen Ligi

Ahaa, see oli siis küsimus. Mina sain aru, et te küsite, miks ei olnud arutelusid. Tegelikult on olnud arutelusid – tunnistame ausalt, et neid on olnud. Aga isegi põhiseadus viitab sellele, et mitte kõik asjad ei saa olla rahva otsustada. Me oleme infot pakkunud, olnud avatud, et rahvas oleks kursis, aga lõpuks peame võtma endale vastutuse, et teha ebaseaduslikke otsuseid. Ja teha neid näiteks rahanduse vallas. See on põhiseaduses viitamisi kirjas. Me ei saa eeldada, et viimane kui kodanik on kursis rahanduslike tõdedega.

Aga küsimus oli, kust võtta raha. See on riigikassa küsimus – millised eelarved me suudame koostada. On teatud põhimõtted, puhvrid, mida me ehitame. Me peame teadma, millist reageerimisega me vajame juhul, kui asjad lähevad halvemaks, ja sellest lähtuvalt me ka otsustame, kas me võtame kasutusele reserve või me võtame kasutusele laene. Aga see ei ole silmapiiril olev küsimus. Ühegi abi vajava riigi maksevõimetus ei ole silmapiiril olev küsimus. Seetõttu on meil täiesti võimatu anda täpset vastust küsimusele, kas laen või reserv. Sõltub sellest, millised me oma eelarved teeme, sõltub sellest, millal probleemid kulmineeruvad. Aga pigem nad ei kulmineeru, kui me kõik Euroopas oma tööd hästi teeme.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Hea minister! Euroopa Liidus on 27 liikmesriiki ja 17-s nendest on kasutusel euro. Ja praegu need 17 riiki on otsustanud panna kokku abipaketi ja aidata hädas olevaid riike, et finantsturud ei langeks. Samal ajal me teame, et kui finantsturud palju langevad, siis kannatavad kõik 27 liikmesriiki, ka Läti ja Leedu meie kõrval, kuigi nad ei kasuta eurot. Mulle tundub, et me õigest solidaarsusest rääkida ei

saa, kuna eurosooni mitte kuuluvad riigid selles pakettis ei osale. Seetõttu on mul ikkagi kõhklev tunne – kas me saame olla kindlad, et vähemalt need 17 riiki on lõpuni solidaarsed ja annavad parlamendi tasemel heakskiidu osaleda abipaketis. Palun nimetage riigid, kes juba on parlamendi tasemel heakskiidu andnud! Kes need on? Ennist te mainisite, kelle otsuses te kahtlete.

Jürgen Ligi

Ma võin neid riike järjest lugeda, aga kuupäevi ma pole endale selgeks teinud. Ühe esimesena otsustasid asja Prantsusmaa ja Luksemburg, rohkem ma ei ole endale meelde jätanud. Tolleks hetkeks, kui meie seda arutasime – see oli, ma pakun, 15-ndal –, olid kolm riiki ära otsustanud, ma arvan, ja kohe liitus neljas. Kas oli tol hetkel neljas juba otsustanud või mitte, ei mäleta. Aga see on läinud selles graafikus, et need vastused olid vahemikus 27 kuni 29.

Ja mitte midagi ei saa välistada, kui tegu on demokraatliku riigi parlamendiga. Solidaarsuse puudumist ei saa ka välistada. Kahjuks on ka sellist rehepabilikku kodust sõnumit praegu väga palju – eurosooniga liitumist samuti ei võeta enam kui kohustust ja öeldakse, et me veel vaatame. Selgelt rehepabilikud on niisugused kommentaarid olnud. Neid on tulnud, mis seal salata, ka Lätist, kus valitsus on neid siis ruttu eitanud.

Euro on suur ja ühine ettevõtmine, korraga õigus ja kohustus. Kõik võidavad sellest, et ühisraha on. Ka need, kes eurosoonis ei ole, on eurole kui ankrule kriisis väga tõhusalt toetunud. Mõni on võitnud lühiajaliselt oma valuuta devalveerumisest juhul, kui siseturu maht on piisavalt suur, et majandust püsti hoida. Aga see on ehtne rehepaplus ja parasitlus, kui hakatakse rääkima, et oh, meil siin Lõuna-Euroopas on probleemid ja me veel mõtleme, kas me kohustusi ka võtame või naudime ainult võituseid. See on tõsi! Solidaarsus Euroopas ei tohiks olla nii valikuline, nagu see praegu mõne riigi puhul on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Austatud rahandusminister! EFSF-i kliendid on ka Iirimaa ja Portugal. Kas Eesti käendus, mida me vähemalt osaliselt loodetavasti ka tulevikus arutame, kui järgmised riigid hätta satuvad, ulatub tagantjärele ka Portugali ja Iiri-maani?

Jürgen Ligi

See puudutab vaid neid laene, mis antakse välja peale meie liitumist selle otsusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud minister! Algselt oli EFSF mõeldud pigemini väikeste ja perifeersete Euroopa riikide päästmiseks võimalike hädade korral. Viimastel päevadel on aga palju räägitud sellest, et too 440 miljardit ei pruugi olla piisav, ja ka sellest, et garantiide suurendamine võib garantiisid andvate riikide reitingud ohtu seada. Milline on teie hinnang: kui suures mahus Eesti eraldi ja eurosooni liikmesriigid kollektiivselt võivad selliseid garantiisid anda, ilma et nad ohustaks omaenda reitinguid?

Jürgen Ligi

Vahel on reitinguagentuuride otsused vastuolulised olnud. Mina reitinguagentuur ei ole ja mina nendega ei vaidle. Ma arvan, et nad teevad oma tööd professionaalselt ning valit-sustel ei maksa nendega jageleda ja öelda, et nad ajavad tegelikult kõik segi. Aga selge on, et ekspertide tasemel ikkagi tunnistatakse, et nad on vahel probleeme võimendanud, reageerinud teinekord hilinemisega ja üle. Tihti magavad nad probleemid maha, nii nagu oli ka buumiajal.

Nende hinnanguid prognoosides ma ei alahindaks tõsiasja, et EFSF-i puhul on tegemist stabiliseerimismeetmega, mis aitab kogu Euroopat. Ma usun, et reitinguagentuurid peavad seda ikka väga oluliseks argumendiks. Iegi kui mõni konkreetne riik oma koormaga ületab mingi künnise, siis Euroopa riikide reitingud tervikuna saavad sellest tuge, kui see süsteem tööle hakkab. Kas aga sellest mahust piisab? Ma olen siin juba tükk aega rääkinud, et sellest fondist on n-ö ära märgitud nii väike vähemus,

et ruumi on. Ja mina ei tea ka kavadest küsida parlamentidelt suuremat mahtu. Ma ei saa neid kavasid välistada, aga need on ikkagi kuulujutud. Eks ma püüa asjaomaseid fraase kogu aeg – mõni võtmeminister, kes siiani on kategooriliselt vastu olnud, võib öelda ühel hetkel, et tegelikult ma ei välista seda. Kuidas ma seda parlamendis tulen teile refereerima? Ei saa ju! See on üks kuluaarifraas, muud midagi.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu, juhataja! Rahandusminister kasutas sõna "parasiitlus", mis kuulub nõukogude propaganda valdkonda. Siit ka mu küsimus. Kas sellised postkommunistlikud eurotsooni riigid nagu Sloveenia, Slovakkia ja Eesti, kus on domineerinud käsumajandus, on omavahel konsulteerinud EFSF-i garantiide andmise asjus? Kas te olete koos istunud kui endised sotsialistlikud riigid?

Jürgen Ligi

Mina seda nõukogude süsteemi väga hästi ei tunne, sest mina ehitasin tollal enda ümber kõrge müüri. Päris siiralt: täiesti puhtalt tulin välja! Ajupesutehti ju meile kõigile, aga ma ei jaga selle propaganda sõnavara ja kõike seda kokkukuuluvust. Endisi sotsialismimaid, VMN-i ja Varssavi pakti riike mina lähiliitlasteks ei pea. Mis ma aga teinud olen? Olen käinud Slovakkias – teiste riikide hulgas – esinemas ja oma kogemusi jagamas. Sloveenias ma ei ole seda teinud. Mis riiki te veel pakkusite? Üldiselt me nende kahe riigiga kipume olema suhteliselt eri poolel. Meie eelarvepoliitika on märksa tugevam ja meie euroskepsis märksa nõrgem – ütleme nii. Me ei ole Euroopa suhtes nii teravad kunagi olnud. Ma arvan, et ükski siin istuv erakond ei ole olnud nii kriitiline, kui me sealt kuuleme, ja samas oleme olnud oma majapidamises hoolsamad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea minister! Tuginen oma küsimuses Indrek Neivelti blogis üleile avaldatud loole EFSF-i teemal.

Ta küsib, kas Eesti peaks selle garantii andma, ja vastab, et kui keegi tuleks sellise garantii jutuga pangajuhi ette, saadetak ta ruttu tagasi. Seda juttu, mida paljud räägivad, et see ei ole raha, vaid garantii, on piinlik kuulata. Risk on risk, olenemata sellest, kas annad garantii või laenu. Ka riiklikud organid nõuavad pankadelt nii garantiide kui ka laenude puhul ühesugust riski hindamist ja sama suurt omakapitali. Kui pangajuht seletaks Finantsinspeksioonile, et see on kõigest garantii, mitte laen, paluks Finantsinspeksioon panga aktsionäridel juht välja vahetada. Kas te olete Neiveltiga nõus ja kas parlament ei peaks praeguses olukorras valitsusjuhiga samamoodi käituma nagu Neivelti näites toodud pangajuhiga?

Jürgen Ligi

Mina arvan, et selles osas on otsus juba langenud. Pankurid ei kõlba poliitikasse. Ma ei tea ühtegi erandit peale keskpankurite. See loogika, nagu laenude puhul kehtiksid samad põhimõtted pankades ja riigisektoris, on ikka paras absurd. Pangad annavad raha välja vahetu kasumi teenimiseks, riigid põhimõtteliselt vaid avaliku teenuse tagamiseks. Mingit kasumit püüdma ei minda. Ja oleks ikka hästi kummaline jutt, kui ma tuleksin parlamenti rääkima 2 miljardist: et teate, meil on vaja 2 miljardit, eraldage mulle. Ma ei saa sellest rääkida, sest ma olen tulnud küsima ainult garantiid – see ongi see, mida ma küsin. Kõik teavad, et garantii taustaks on võimalus, et see realiseerub. Kuidas ma saaksin teistmoodi rääkida? Kuidas saab üks arvamusiider sellist asja valitsusele ette heita? Kuna seda raha ei garanteerita kasumi teenimiseks, siis ei kehti selle puhul kõneks olnud juhtimis põhimõtted. Kedagi ei ole vaja lahti lasta! Lahti tuleks lasta juhul, kui jäetak tegelemata probleemidega, millest sõltub avaliku teenuse pakkumine. Aga neid väiteid oli seal teisi veel. Ma tõesti jätsin need kiiruga lugemata ja saatsin ühe sõnumikese Indrekule, muud midagi. Ta tegelikult on ju väga särav mõtleja, aga ta võiks vähem arvata ja rohkem teada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Teatavasti Prantsuse vasakpoolne opositsioon sai möödunud pühapäeval Senati valimistel ajaloolise võidu, mis asjatundjate arvates tähendab seda, et järgmine president on Prantsusmaal vasakpoolne ja kogu riik võtab kursi vasakule. Üks äri-ringkondade tuletorne, ärimees Jüri Mõis ütles täna juba korduvalt tsiteeritud Õhtulehes, et järgmine Eesti peaminister on vasakpoolne. Siit minu küsimus teile kui poliitilisele ministrile. Kas te ei karda, et sel nädalal siin saalis kiiruga läbi surutud otsus, mis jäi ikkagi avalikkuse ees laialdaselt arutamata ja mille tulemusi rahvas alles hakkab mõistma, võib saada saatuslikuks IRL-i ja Reformierakonna valitsusele?

Jürgen Ligi

Ma arvan, et ei saa. Me ju kogu aeg tõestame maailmale, kui õigesti, põhitõdesid järgides, on Eestit valitsetud. Me oleme neid põhitõdesid järginud erinevates poliitilistes kombinatsioonides, aga ma võin küll öelda, et kujunenud olukord on paradoksaalsel moel olnud üks lõputu kiitus Eesti senisele valitsemisele. Sellel, et me läheme appi, on kaht sorti põhjendusi. Üks asi on lihtsalt majandusmehhanismide tajumine, mis kindlasti on erinevatel poliitilistel süsteemidel erinev. Keegi tajub tugevamini sotsiaalseid probleeme, keegi tugevamini neid, millest need sõltuvad ehk majandust. Mis ma ikka oskan öelda? Vasakpoolne leer annab ju ka täiesti erinevaid vastuseid. Ühed ütlevad, et jah, on vaja olla solidaarne, teised ütlevad, et ei, on vaja olla egoistlik. Tegelikult on sellel selged majanduslikud ja poliitilised põhjused, miks üht või teist asja tehakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister, ma täpsustan natuke eelmist küsimust. Ma loodan, et te vastate hästi konkreetselt ja täpselt, nagu te üldjuhul ka teete. Kas te välistate selle, et ajal, kui teie olete rahandusminister, hakatakse Eesti maksumaksja rahaga mõne riigi laene kustutama?

Jürgen Ligi

Oh jumal ... Ma arvan, et see on õiguslik küsimus, mitte rahandusministri küsimus! Minu ametiaeg tõenäoliselt on suhteliselt üürrike, seda näitab ka reaalne poliitiline statistika. Ma tõesti ei saa midagi välistada, ma saan midagi prognoosida. Mina ei usu, et Eesti antavad garantiid realiseeruvad nähtavas tulevikus. Ammugi ma ei usu, et nende realiseerimise korral toimuks andestamine. Ei, tsiviliseeritud maailmas käib võlgade pikendamine, mitte asendamine teiste võlakirjadega äärmisel juhul ja ikkagi raha väljanõudmine. Need riigid, kõik küll erinevas mahus, aga siiski omavad ka varasid, mis nõutakse välja. Vähem likviidsed varad pannakse lihtsalt müüki. Midagi ei andestata. Ma tõesti arvan, et riigid ei luba endale seda, et nad oma maksumaksja raha kulutavad laristajatele, annavad seda tagastamatult. Me ju praegu ei kuluta oma maksumaksja raha selle otsusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea rahandusminister! Te olete täna rääkinud korduvalt sellest, kui head peremehed meie siin Eesti Vabariigis oleme ja et on ka neid riike, kus peremehed ei ole nii tublid. Aga praegu me oleme olukorras, kus me peame vastama näiteks meie õpetajate esindusorganisatsioonile, miks me oleme nii head peremehed, et me ei saa neile maksta vähemalt OECD keskmisel tasemel, rääkimata sellest, et me sealt alt otsast liiguksime edasi ja natukene üle keskmise saaks maksta. Samal ajal need samad kehvad peremehed – Kreeka ja Itaalia ning mõned teised, Irimaast rääkimata – maksavad oma õpetajatele märksa paremat palka. Kuidas te selgitaksite õpetajate organisatsioonidele, miks me läheme nendele riikidele appi, olles ise suhteliselt tagasihoidlikud palgamaksjad?

Jürgen Ligi

Kõige lühemalt: seda on vaja, et me ei jääks veel tagasihoidlikumaks palgamaksjaks, sest nende riikide hädad võivad meie majandust kõige jõhkramal moel riivata. Meie langesime ju sügavasse majanduslangusesse kaugeltki

mitte pelgalt enda optimismi tõttu, vaid selle tõttu, et doominokivid hakkasid varisema. Me püüame seda kivide varingut või tulekahju vältida.

Mis puutub OECD-sse, siis me oleme ka õpetajatega ausad. Me kulutame OECD raamides proportsionaalselt erakordselt palju SKT-st haridusele, eriti kui võrrelda eelarve mahuga. Meie haridussüsteem on erakordselt kallis, haridus ise on kallis mitmes mõttes ja õpetajad on meile kallid selles positiivses mõttes, mitte hinna mõttes. Kui me tahame selle suure – hetkeseisu arvestades kvantitatiivselt ilmselt liiga suure süsteemi juures saavutada ka kvaliteeti ja maksta õpetajatele inimväärset palka, siis me peame tegelema selle struktuuri reformimisega. Mis puutub keskharidusse – kui see termin ikka veel on korrektne, kui mind ei sunnita rääkima gümnaasiumist, mis vanasti tähendas hoopis võimlat –, siis kui me räägime keskhariduse süsteemist koolihariduses, siis mina loodan küll, et need reformid on käima lükatud. Eelmises Riigikogus ma ei jõudnud seda jälgida. Võib-olla ma olen teinud Tõnis Lukasele liiga, kui ma ütlesin, et esimene haridusminister, kes räägib asjadest õige nimega, on Jaak Aaviksoo. Tegelikult ka Tõnis tegi ponnistusi ja Riigikogu hakkas päris kõvasti vastu. Kindlasti tegite ka teie ponnistusi, aga võib-olla mitte päris selles suunas, et saaks õpetajatele kõrgemat palka maksta, vaid pigem selles suunas, et rohkem õpilasi saaks riigi arvel kõhu täis. See on ka ju üllas, aga ei aita haridusele nii palju kaasa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Annely Akkermann!

Annely Akkermann

Aitäh, proua eesistuja! Hea rahandusminister! Kõnealuse otsuse eelnõu nr 90 punkt 2 ütleb, et Vabariigi Valitsus esitab Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonile heakskiitmiseks toetusprogrammide rahastamise ja majanduspoliitilised tingimused. Samas on teada, et Eesti panus mõjutab Euroopa finantsstabiilsust 0,28%, aga garantii kogumaht mõjutab Eesti riigi aastaeelarvet 30%. Seega mõju riigisisesele rahandusele on kordades suurem. Mis kaalutlustel valitsus ei ole pidanud vajalikuks taotleda heakskiitu ka rahanduskomisjonilt?

Jürgen Ligi

Rahanduskomisjoni võib rahulikult sinna juurde kirjutada. Ma lihtsalt olen aru saanud, et ELAK on loodud selleks, et Euroopa tase- mel langetatavaid otsuseid operatiivselt parla- mendiga kooskõlastada. Seal on kõik frakt- sioonid esindatud, seal on kindlasti Euroopa asju üle keskmise tajuvaid rahvasaadikuid, kes seda temaatikat kogu aeg jälgivad. Teisalt arvan ma sedagi, et rahanduskomisjoni liikmed tunnevad asja vastu samasugust huvi ja on rahanduses kindlasti targad. Ma ei usu, et sealt tuleb selliseid väiteid, et me paneme praegu mängu kolmandiku oma aastaeelarvest. Ausalt, selle jutuga võib minna sinna ukse taha, sinna plakatihoidjate kõrvale. Ma veel kord ütlen, et need 2 miljardit me taandame lähiajaks, kõige- pealt paariks aastaks 1,8 miljardile, edasi aga 400 miljonile. Rõhutan: tegu on garantiiga. Ja rõhutan: tegu on kolme riigiga. On ettekujuta- matu, et see kõik realiseerub riskina. See on kujuteldamatu! Isegi see, rääkimata mingist kolmandikust aastaeelarvest. No andke andeks! Andke andeks või võtke plakat – kaks võimalust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Eesti on väike riik ja meile on soli- daarsus märksa tähtsam kui suurtele riikidele. Kuidas te hindate eri riikidest kostvaid kahtlusi Euroopa solidaarsuses? Kuidas te hindate nen- de kahtluste mõju Eesti pikemaajalistele väl- javaadetele nii sotsiaalses kui majanduslikus arengus?

Jürgen Ligi

Ma ei jõudnud selle küsimusega päris kaasa mõelda. Kuidas ma hindan solidaarsuse seisu Euroopas üldisemalt – kas see oli laiemalt küsimuse mõte? Ja kuidas see mõjutab meie väljavaateid? Eks see ole mitmeharuline küsi- mus. Kõigepealt on Eesti olnud üks kõige suu- rema solidaarsuse objekt, seda nii rahalises mõttes, tagastamatu abi mahu suhtes kui ka poliitilise solidaarsuse mõttes. Tuletame ikka meelde, et me kuulume Euroopa Liitu ka suurematel julgeolekupoliitilistel kaalutlustel kui Euroopa Liidu enamik. Me oleme saanud konkreetsete probleemide korral ka poliitilist

tuge. Kuidas hakkab see praegu loodav otsus- tusmehhanism mõjutama Eesti saatust? Ma arvan, et siin on teistes riikides mõneti tõrked sisse programmeeritud. Hästi keeruline meh- hanism, mis Saksamaal on loodud, seab kogu Euroopa abimehhanismi kõva katsumuse ette, et hästi levinud euroskepsis mõnes meiega natuke sarnase staatusega riigis võib edaspidi kollektiivseid otsuseid blokeerida. Me kõik oleme ühe kogukonna poolt mõjutatavad ja nende solidaarsuse poolt mõjutatavad. Igal ju- hul on see küsimus, mille te jutuks võtsite, hästi lai ja lihtsat vastust sellele pole. See tee- ma on hästi mitmeharuline ja -dimensiooni- line.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Euroo- pa Liit on teid tunnustanud kui head rahandus- ministrit. Kindlasti on täna arutusel olev teema teatud mõttes ajalooline ja väga tähtis. Te olete seda tõsiselt kaalunud ning vastanud ja üldse rääkinud sellel teemal väga palju. Enda jaoks olete otsuse teinud. Kas te selle otsuse langeta- misel mõtlesite ka, kuidas Jürgen Ligi vaatab 10 või 20 aasta pärast tagasi tänasele päevale ja otsusele, mis te tegite?

Jürgen Ligi

See ei ole ju personaalne otsus. Ja kõik me vaatame kunagi oma elule tagasi. Kuidas nüüd öeldagi, see on üks teema, mille puhul ma ise- gi mõtlesin, et võiks oma mälestusi ja tundeid kirja panna. Päris ausalt! Ma juba tegin mingid leheküljed märkmeid, et mälu hiljem ei petaks. Aga see ei ole isikliku elu küsimus. Lihtsalt on huvitav, kuidas otsused langevad ja mis neid mõjutavad. EFSF-i puhul 20 aastast ei pea rää- kima, me näeme EFSF-i mõjusid juba kahe aasta jooksul. Aga laiem Euroopa raamistik, mida praegu luuakse, on väga pikaajalise mõ- juga. Ja veel pikaajalisema mõjuga on see, mida võetakse ette Euroopa konkurentsivõime- ga. Kõik see mingil määral puudutab ka rahan- duspoliitikat. Aga mis puutub üldiselt Euroopa konkurentsivõimesse, siis minu arvates on Euroopa maailmas 20 aasta pärast halvas mõt- tes hoopis teisel positsioonil, kui ta ennast ei muuda. Praegu ta on mõneti muutmas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Hea minister! Me oleme pikalt rääkinud, et Eesti annab garantiisid EFSF-ile 1,995 miljardi euro ulatuses. Aga nii ELAK-is kui ka rahanduskomisjonis oli juttu sellest, et tegelikult on Rahandusministeeriumil olemas selline prognoos, mis osa sellest peaaegu 2 miljardist eurost läheb üsna kindlasti garanteerimisele. Kas seda arvu oleks võimalik uuesti korrata? Te teate alati arve väga hästi.

Jürgen Ligi

Jah, see oli seesama jada tegelikult, mis rahanduskomisjonis jutuks oli. Kõlab natuke nadilt, aga me opereerisime pigem 300 miljoni, tänahommikuse teadmise juures ma opereeriks 400 miljoniga. EFSF teeb oma prognoose kogu aeg ja need instrumendid laienevad. Too instrumentide muutuse mõju on raskesti arvestatav. Eesti garanteeriks kahe aasta jooksul programme 2 miljardi asemel suurusjärgus 400 miljoni euro ulatuses. Veel kord: ei tohi võrrelda seda mingi ühe aasta eelarvega! Need jagunevad mitme riigi vahel ning need on üksikud maksed ja võlakirja lunastamised, mida garanteeritakse. Need on teatud otsused, mis puudutavad uusi instrumente. Ei ole tõesti nii, et see realiseerub ühe eelarveaasta jooksul kõigis riikides. Seda on täiesti võimatu ette kujutada!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Rainer Vakra, teine küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh! Kas ma sain ikka õigesti aru? Kui rahanduskomisjon eelmisel kolmapäeval asja arutas, siis me rääkisime 300 miljonist reaalsuses. Sellest on möödunud viis päeva – need päevad on kokku loetavad ühe käe näppudel –, ja selle ajaga on 100 miljonit juurde tulnud: 400 miljonit. Kui me arutaksime siin saalis seda järgmisel nädalal, kas siis oleks kokku juba 500 või 600 miljonit? Kuidas Rahandusministeeriumi hinnang nii ruttu muutub?

Jürgen Ligi

Te ei saanud õigesti aru. Sõnal saite sabast küll, aga ma lihtsalt olin avameelne. Tol korral

te tabasite meid selle küsimusega ootamatult ja me ei olnud arve värskendanud. Aga selle küsimuse põhjal said need värskendatud. EFSF-i uuendatakse ja seetõttu ka prognoosid täpsustuvad. On antud hinnanguid, kui palju oleks vaja vastavalt turuolukorrale näiteks väärt-pabereid osta – ma oletan, ma ei ole selle mehhanismi uurinud. On vaadatud värskelt selle võlakriisi mõju finantssektorile. On ju jutt pankade kapitaliseerimisest EFSF-i kaudu. Ja kui me räägiksime tõesti ainult vanast skeemist ehk laenude garanteerimisest, siis oleks kõik väga lihtne. Siis oleks umbes teada, kui palju on emiteeritud, ja me saaksime olla palju täpsamad. Aga tol korral olid jah vastuseks küsimusele pakkuda vananenud andmed. Aga saite täna kohe uued – nädalaga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, rahandusminister Jürgen Ligi! Te olete olnud 2 tundi ja 15 minutit siin puldis. Täname! Reformierakonna fraktsioon on teinud ettepaneku pikendada Riigikogu täiskogu istungit teisipäeval, 27. septembril kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 48 panen Eesti Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku hääletamisele. Me valmistume hääletamiseks!

Panen hääletusele Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada Riigikogu täiskogu istungit teisipäeval, 27. septembril kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt on 63 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei ole keegi. Seega on ettepanek vastu võetud.

Palun järgmiseks ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma tahan kõigepealt omalt poolt tänada rahandusministrit nende põhjalike selgituste eest! Keeruline küsimus sai kindlasti päris palju selgemaks. Nüüd rahanduskomisjoni töö juurde.

Rahanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu 22. septembri istungil. Is-

tungil osalesid peale rahandusministri Rahandusministeeriumi makromajanduspoliitika osakonna juhataja Andrus Säälük, õigus- ja haldusosakonna juhataja Aet Sallaste ning riigikassa osakonna juhataja Merle Wilkinson, osales ka Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse juhataja Karmen Vilms. Kuulajana viibis kohal Jüri Ratas.

Minister andis rahanduskomisjoni liikmetele küsimusest põhjaliku ülevaate, samuti pööras päris palju tähelepanu sellele, kui keeruline on praegu olukord globaalses finantsüsteemis. Minister rääkis ka sellest, et eurosooni liikmesriigid pingutavad ...

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Ma palun vaikust!

Aivar Sõerd

... et need otsused teha septembri jooksul. Minister mainis probleeme, mis on tekkinud Slovakkial, aga ministri sõnul valitseb ikkagi optimism, et septembri jooksul saavad riigid selle asjaga hakkama. Minister rääkis sellest, kuidas EFSF loodi (ma ei hakka sellel pikemalt peatuma, ta rääkis täna sellesama veel kord üle), ja rõhutas korduvalt, et teiste riikide abistamine, EFSF-i poolt laenude andmine hädasolevatele riikidele on mõeldud ikkagi selleks, et anda nendele riikidele võimalus oma rahandus ja majandus korda teha, et need riigid ei läheks pankrotti ega tõmbaks kaasa teisi eurosooni riike ja, kui soovite, siis kogu maailma. Minister rõhutas seda, mida tasub siin üle korrata, et Portugal ja Iirimaa on tegelikult head näited selle kohta, et paistab, et abimehanism on seal juba toimunud ning riigid on saanud konkreetse lisaväärtuse ja võimaluse oma rahandus ja majandus korda saada.

Komisjoni liikmetel oli arvukalt küsimusi. Komisjoni esimees avas küsimustevooru küsimusega, kuidas hakkab edaspidine protseduur Riigikogus välja nägema. Minister selgitas, et parlament annab garantiid üldmahu ja parlamendi töö põhiline instrument on ikkagi Euroopa Liidu asjade komisjon, kes kiidab valituse otsused heaks.

Järjekordselt oli selline küsimus, et meie sellega kiirustame, aga kuidas on teistel riikidel see menetlus läinud. Minister juba mainis siin Slovakkia, aga tehnilisi probleeme oli sel

hetkel ka Hollandil. Nii et seda küsimust käsitleti.

Küsimus oli selle kohta, kuidas süsteem toimima hakkab. Lisaks EFSF-ile on veel IMF, on Euroopa Komisjon. Minister selgitas, et EFSF saab laialdased funktsioonid ja edaspidine töö peabki käima koos IMF-iga. Nii nagu ta tänagi rääkis, uuendatud raamleping lisab IMF-ile instrumente, milleks on võlakirjade ostmise otseselt ja teiseselt turult, ennetavad laenud, pankade rekapitalizeerimine. Lõppkokkuvõttes on suurem probleem selles, et globaalselt me seisame silmitsi finantssektori ebastabiilsusega. Olukord on läinud selleni, et näiteks pangad ei julge laenata, mis on tõsine risk ja eeldab kõikidelt riikidelt väga kiiret tegutsemist. Finantsturud ootavad, et poliitikud võtaksid eurosoonis vastu otsuseid. See arvamus kõlas mitmel korral.

Pikem teema oli garantiid. 440 miljardit eurot, mida fond garanteerib, on tegelikult summa, mis sisaldab ka lisagarantiid. Fondi eesmärk on saavutada kõrgeim reiting ehk reiting AAA. Kõrgeima reitinguga ei ole teatavasti kõik raamlepingus osalevad riigid, neid on kuus, nende hulgas on Austria, Soome, Luksemburg, Holland. Küsimus oli selles, mis saab nendest riikidest, kes on garantiid andnud, aga osutuvad ise abisaajateks. Vastus oli, et nende varem välja antud garantiid jäävad kehtima, aga samas nad edaspidistes garantiides enam ei osale, mis tähendab teiste jaoks proportsioonide muutumist.

Üks rahanduskomisjoni liige küsis, miks ei räägitud euroga kaasnevatest jamadest, nüüd on need jamad käes ja mis saab siis, kui tuleb hakata reaalselt garantiid välja maksma. Miks me peame siin ummisjalu tõttama? Nii nagu tänagi selgitas minister väga kannatlikult, et EFSF saab ikkagi eelisjärjekorras nõudeõiguse ja esiteks pöörduakse garantiide realiseerimisel ikkagi võlgnike poole. Põhiline eesmärk, mida püütakse saavutada, on see, et hädasolevad riigid ise ennast reformiks ja saaksid oma maksevõime kontrolli alla.

Pikalt käsitleti rahanduskomisjonis riigiõiguslikke küsimusi. Sotsiaaldemokraatide fraktsioon oli juba esitanud Riigikogu menetlusse riigieelarve seaduse ehk baasseaduse muutmise seaduse eelnõu. Pikk arutelu oli selle ümber, et riskide maandamiseks on õige, kui riigieelarve seadusesse viiakse muudatused sisse en-

ne, kui antakse kinnitus EFSF-i raamlepingus sisalduvatele garantiidele.

Küsimus oli ka selle kohta, mida see EFSF endast kujutab, miks see loodi aktsiaseltsina jne. Lühikokkuvõtte vastusest oli see, et liikmesriikidel oli kiire. Nagu ma ütlesin, finantsmaailm nõudis kiireid otsuseid ja selline vorm oli otstarbekas.

Pikem arutelu oli ka selle ümber, kas otsuse hääletamine Riigikogu täiskogus nõuab 51 häält või lihthäälteenamust. Siin olid eri arvamustel riigieelarve baasseaduse muutmise eelnõu esitajad ja Rahandusministeeriumi juristid. Sotsiaaldemokraatide esindajad rahanduskomisjonis rõhutasid, et EFSF-i raamlepingu eelnõu on tähtis, see otsus on vajalik, aga nende põhiline mure oli see, et ikkagi saaks ära muudetud ka riigieelarve baasseaduse § 40.

Ma juba rääkisin, et komisjoni liikmeid häiris, et see protsess on olnud liiga kiire ja otustamiseks on liiga vähe aega. Komisjoni liikmetel oli küsimus ka selle kohta, kuidas saab parandusettepanekuid teha, kas saab muuta otsuse eelnõu või saab muuta ka kogu raamlepingu teksti, kas raamlepingule on tehtud juriidiline analüüs ja antud eksperdi hinnang. Ministri vastus oli, et Euroopa Liidu asjade komisjon on võlakriisiteemat oma istungitel korduvalt arutanud, raamlepingu enda on teinud Euroopa Liidu institutsioonid konsensuslikul alusel ja loomulikult on olnud sellesse töösse kaasatud juristid. Komisjoni liikmed avaldasid arvamust, et rahanduskomisjonis võiks toimuda pikem arutelu, et saaks arutada sedagi, millised on alternatiivid.

Küsimus oli selle kohta, et kui Euroopa Liidus on olemas stabiilsuse ja kasvu pakt, mis rangelt kõike sanktsioneerib ja peaks töötama, siis miks need mehhanismid ei tööta. Esitati küsimusi, milleks veel luua selline paralleelsüsteem. Minister selgitas kannatlikult nagu tänagi, et need meetmed on üks osa terviklikust stabiilsuse paktist. Lõppkokkuvõttes on ka stabiilsuse ja kasvu pakti eesmärk ära hoida hättasattumist, aga loomulikult ei tööta need mehhanismid soovitud mahus siis, kui riigid on juba hätta sattunud.

Küsimus oli ka koostöö kohta Eesti Panga. Tunti huvi, mida arvab asjast Eesti Pank ning mida arvab Euroopa Keskpank ja kuidas tema on sellesse protsessi kaasatud. Vastus oli, et Euroopa Keskpank on see institutsioon, kes

seada protsessi on kogu aeg tagant kiirustanud. Praegu lisab Euroopa Keskpank teatavasti finantsüsteemi likviidsust, aga seda rolli võiks täita uuendatav EFSF. Rahandusministeeriumi esindaja selgitas, et abistamine käib ennetava ja stabiilsust tagava mehhanismiga käsikäes, ja selgitas praegusi menetlusi, mis on ülemäärase defitsiidi protseduurid, ning seda, millised meetmed on lisandunud või lisandumas.

Korduvalt küsiti, kuidas ikka niimoodi saab, sest juba aastal 2002 moonutas Kreeka statistikat. Kuidas on võimalik, et meid on petetud ja me peame nüüd seda asja klaarima? Tegelikult on see natuke lihtsustatud käsitlus, niimoodi kõlas Rahandusministeeriumi esindajate vastus. Kuus-seitse aastat tagasi oli Kreeka statistika tõesti väga viletsas seisus. Ka kreeklased ise ei teadnud, milline on nende riigi majandusseis. Ei ole päris õige väita, et teadlikult peteti. Küll aga näiteks oli 2009. aasta jooksev seis hullem, kui Kreeka seda näitas. Ta teadis, et seis oli hullem.

Oli küsimus selle kohta, et garanteerivate riikide hulgas on riike, näiteks Itaalia, kellel on endal väga suur laenukoormus ja on probleeme laenude teenindamisega, ning mis juhtub, kui Kreeka riskid võimenduvad. Vastus oli, et need riskid on teada, aga põhilise garanteerimise kvaliteedi tagavad ikkagi need riigid, kellel on reiting AAA.

Oli küsimus ka võlgade sissenõudmise kohta, suhete kohta võlakirjaomanikega. Rahandusministeeriumi esindaja selgitas, et leping on ikkagi EFSF-i ja liikmesriikide vahel, see ei reguleeri suhteid võlakirjaomanikega.

Ma arvan, et ma andsin põhjaliku ülevaate komisjonis käsitletud küsimustest. Komisjonil kulus tol hetkel palju tähelepanu riigiõiguslike küsimuste arutamisele ehk sellele, kas õiguslike riskide maandamiseks on vaja eelnevalt muuta riigieelarve baasseadust.

Komisjon tegi pärast arutelu lõppemist järgmised otsused. Esiteks, nimetada siinkõneleja komisjoni ettekandjaks. Selles küsimuses saavutati konsensus. Teiseks, komisjon tegi ettepaneku võtta eelnõu esimene lugemine Riigikogu päevakorda teisipäeval, 27. septembril ehk täna. Selle otsuse poolt oli 8 komisjoni liiget, vastu oli 3. Kolmandaks, komisjon tegi otsuse lõpetada esimene lugemine. Selle otsuse poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu oli 1, erapooletuks jäi 3. Neljandaks, komisjon tegi

otsuse määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kolmapäev, 28. september kell 12. Selle otsuse poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu oli 1, erapooletuks jäi 3. Viidendaks tegi komisjon otsuse, et kui esimene lugemine lõpetatakse, siis viia teine lugemine läbi 29. septembril ja panna eelnõu lõpphääletusele. Selle otsuse poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu oli 5. Komisjon arutas põgusalt ka Keskerakonna fraktsiooni ettepanekut viia EFSF-iga liitumise küsimus Riigikogu ette riiklikult tähtsa küsimusena. Komisjoni üks osa vaidles sellele vastu, et see nõuab aega, ettevalmistust, esinejate määramist, formaati. Ettepanekut panna see teema riiklikult tähtsa küsimusena arutelule toetas 3 komisjoni liiget, vastu oli 6. Ma tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Väga täpne ajakasutus, 20 minutit. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Minu küsimus puudutab komisjoni suhtumist Keskerakonna ettepanekusse, et sellises mahus garantiide andmine vajaks ka teise arvamuse ärakuulamist. Te rääkisite komisjoni tööst, sellest, et minister selgitas kõike väga põhjalikult. Kas rahanduskomisjonis ei tekkinud kordagi mõtet, et sellise mahuga garantiide puhul peaks küsima arvamust ka näiteks panganduse esindajatelt või sõltumatutelt ekspertidelt? Kui see soov tekkis ja arvatakse, et see riiklikult oluline küsimus võiks tulla arutlusele mõne kuu pärast, kas siis ei ole juba hilja, kui ühe nädala jooksul on see otsus vastu võetud ilma teist arvamust ära kuulamata?

Aivar Sõerd

Aitäh! Komisjon ei olnud põhimõtteliselt selle vastu, et seda arutelu teha. Kindlasti me jõuame ka selle arutelu teha, see on minu arvamus. Teisalt, komisjoni liikmed olid selles osas erinevatel seisukohtadel, kas seni on EFSF-iga liitumise küsimust ja kogu euroala võlakriisi jõutud Riigikogus arutada või mitte. Mitmed rahanduskomisjoni liikmed on ka Euroopa Liidu asjade komisjoni liikmed. Euroopa Liidu asjade komisjon arutas nii EFSF-iga liitumist kui ka laiemalt võlakriisi teemat suvel oma istungitel seitsmel korral. Ei saa öelda, et poleks olnud võimalust selle küsimusega te-

gelda. Minister andis täna kuupäevaliselt täpse ülevaate, millal see raamleping euroala liikmesriikide konsensuse abil valmis. Need olid augusti lõpu kuupäevad. Mitte kuidagi ei saa öelda, et me ei oleks olnud tempokad või olime laisad selle konkreetse raamlepingu käsitlemisel, alates sellest päevast, kui see osutus meile kättesaadavaks. Rahanduskomisjon pöördus pärast seda istungit kohe õiguskantsleri ja põhiseaduskomisjoni poole, et saada selgust ja teadmisi, kuidas riigiõiguslikke riske maandada. Täna on õiguskantsleri vastus olemas ja see on meile väga suureks abiks. Tõesti, kui mõned rahanduskomisjoni liikmed tundsid, et nad ei ole saanud seda küsimust piisavalt arutada, siis oleks võinud ju teha ettepaneku kutsuda suvel kokku rahanduskomisjoni istung. Seda ettepanekut kahjuks ei tehtud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Mul on küsimus: kuidas garantiisummad piiravad Eesti eelarvepoliitikat ja võimalusi kasutada eelarvevahendeid teiste küsimuste lahendamiseks? Minu küsimuse aluseks on Euronews. Kreeka rahandusminister on öelnud, et Kreeka ei suuda tagastada laenudest rohkem kui 50%. Teiseks, lähemal ajal arutatakse selle üle, et kustutada 50% Kreeka võlgadest. Aga teiselt poolt on vastu võetud otsus, et kahe kuu jooksul kasvatab EFSF oma ressursse 440 miljardist eurost kahe triljoni euroni. Viimaseks: Merkeli sõnul oli eile öeldud, et ...

Aseesimees Laine Randjärv

Teie aeg on otsas.

Aivar Sõerd

Aitäh! Kõigepealt, mis puudutab hädasolevaid riike, siis nemad saavad lisa aega, et vältida kõige hullemat stsenaariumi ja ka selleks, et olemasolevate laenude tagasimaksmise võimekust parandada, teha struktuurseid reforme, parandada riigi rahanduse seis. See annab neile riikidele võimaluse. Tegelikult sunnib fond riike ka tegutsema, laenud, mis antakse, on tingimuslikud. Teisalt tekib sund kiiresti läbi viia neid muudatusi, mis on hädavajalikud

kõigepealt nende riikide ja laiemalt terve eurotsooni jaoks. Mis puudutab meie eelarvet, siis meie järgmise aasta riigieelarves kajastub aktiivse ostmiseks tehtav sissemaks 48 000 euro. Minister rääkis pikalt sellest, et teadaolevatest laenudest on meie osa suurusjärgus 400 miljonit eurot. See suurendab meie laenukoormust ja see on see summa, mis on praegu teada ning mida meil tuleb garanteerida selle raamgarantii sees. Aga muidugi, kui küsimus on abi saavate riikide kohta ja nende eelarvevõimekuse kohta, siis probleemid ongi jõudnud sinnaamaale, et nendel riikidel on ees varasemate laenude tagasimaksmise tähtajad. Tagasimaksmiseks on vaja uusi laene finantsturgudel, aga finantsturud laenu ei anna või annavad sellise intressiga, mis ei ole mõistlik. Siin on vaja euroala liikmesriikide solidaarset sekkumist, et anda nendele riikidele võimalus ellu jääda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Lugupeetud proua esimees! Austatud ettekandja! 28. septembril kell 12 on parandusettepanekute esitamise lõpptähtaeg. Nüüd on mul küsimus: kas selle otsuse eelnõu teisel lugemisel saavad sõna kõik soovijad, Riigikogu liikmed, ja kas istung kestab seni, kuni kõik, kes on tahtnud rääkida, on saanud rääkida?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Rakendub Riigikogu kodukorra seadus, nii nagu see on sätestatud ja sõnastatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi, teine küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh! Austatud ettekandja! Kas komisjonis tuli ka jutuks, et see otsus, mida me täna siin arutame, riivab Eesti inimeste õiglustunnet? Küsin teie käest isiklikult: kas te hääletate poolt kerge südamega, mõeldes oma vanemate pensioni peale ja raja taga elavate inimeste pensioni peale, mida me hakkame nüüd toetama?

Aivar Sõerd

Aitäh! Mina pean seda küsimust väga oluliseks. Kohustuse maht on kaks miljardit eurot, 2,5 miljardit on potentsiaalne maht. See on piisavalt suur summa ja see kätkeb endas kindlasti väga suurt vastutust. Ma võin öelda, et tegelikult me juba kevadel Reformierakonna fraktsiooniga nende teemadega tegelesime ja tegime seda intensiivselt. Enne oli küsimus selle kohta, kas Eesti Panka ja teisi institutsioone on kaasatud. Me kutsusime kevadistungjärgu ajal fraktsiooni Eesti Panga esindajaid, kutsusime fraktsiooni ka EFC liikme. See on küsimus, millega, mina julgen küll seda öelda, on olnud võimalik pikalt tegelda. Ma mainisin juba Euroopa Liidu asjade komisjoni istungeid suvel. Kas see riivab õiglustunnet? Me võime ju rääkida sellest, et Kreeka on üle jõu elanud ja need riigid on ise süüdi selles olukorras, kuhu nad on sattunud. Aga ma olen informeeritud ka sellest, et need riigid on mõistnud olukorra tõsidust ja kas rahastajate või enda valitsuse ja parlamendi survele on teemas küllaltki radikaalseid otsuseid. Me oleme kuulnud riigiametnike mastaapsete koondamiste kohta. Tasub rõhutada, et kuigi Portugal viivitas abi vastuvõtmisega, mis tekitas neile kahju, on Portugal ja Iirimaa saanud abilaenude mehhanismist reaalselt kasu ja reaalse võimaluse oma riigi rahandus uuesti korda teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg! Seletuskirjas on päris täpselt lahti kirjutatud Kreeka, Iirimaa ja Portugali rahalised raskused. Minu küsimus on seotud sellega, kas komisjonis arutati teiste euroala riikide finants- ja majandusolukorda.

Aivar Sõerd

Aitäh! Komisjoni formaat ei võimalda väga põhjalikult garantiid andmisel osalevate riikide seisut arutada. Oli küsimusi Portugali, Iirimaa ja Kreeka kohta. Oli küsimusi ka Itaalia kohta. Itaalia probleem on see, et riigil on meie arusaama järgi mõistusevastaselt suur laenukoormus, aga samas ei ole Itaalia olukord Kreekaga kaugeltki mitte võrreldav, sest nende maksebi-

lanss on parem ja majanduse ekspordivõime on parem. Itaalia on juba astunud samme, et eelarvekulusid kärpida. Aga need olid üksikud riigid, millest räägiti. Kogu seda spektrit ei saanud rahanduskomisjon arutada. Omalt poolt ütlen, et Riigikogu hoiab jätkuvalt tähelepanu all kõikide võlakriisis riikide ja ka garanteerivate riikide rahanduse olukorda. Nii nagu siin eelnevalt kõlas: iga päev tuleb uusi uudiseid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Ma tahan täpsustada. Praegu ei ole eelarves rida selle garantii kohta. Kas tulevikus peab eelarvetes olema see rida, mis seda garantiid teenindab, ja milline on selle mõju eelarvele täna, homme ja tulevikus? Kas või protsentuaalselt?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma ei saa Riigikogu kõnepuldist anda eelarvekirjete põhjalikku raamatupidamislikku käsitlust. Seda ei pidanud otstarbekaks ka minister täna küsimustele vastates. Aga nagu ma ütlesin ja on teada, aktsiate sisseostmiseks tehtav sissemakse 48 000 eurot peaks kajastuma juba järgmise aasta riigieelarve eelnõus. Nagu ma aru saan, antavad laenuid ehk laenuid, mille kohta me täna teame või suure tõenäosusega teame, et IMF ja EFSF annavad need Portugalile, Iirimale ja võib-olla Kreekale, millest meie osa on proportsionaalselt 0,28% ja meie kanda jääv osa on suurusjärgus 400 miljonit eurot, suurendavad sama summa võrra meie laenukoormust, mida tuleb arvestada riigieelarve koostamisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Täpsustan seoses kodukorraga. Kui teine lugemine on siin samas tähenduses nagu seaduseelnõu lugemisel, siis muidugi saavad sõna kõik Riigikogu liikmed, kui te aga käsitlete teist lugemist kolmanda lugemisena, nii et teine jääb vahele, siis mina sõna ei saa, sest fraktsioon otsustas, et meie fraktsiooni esindab kee-

gi teine. Küsimus: kas mina saan neljapäeval sõna, jah või ei? Ütle ka, kas sulle meeldiks, kui ma saaksin natuke rääkida.

Aivar Sõerd

Aitäh! Minu vastus on, et sinu sõnavõtt on väga huvitavad. Mina ootan küll sinu sõnavõttu, kui meie kodukord seda vähegi võimaldab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh! Kogu see Euroopa võlakriis on ajanud mind sisemiselt lõhki ehk ma ei tea enam, kuidas ma pean edasi elama. Minu fraktsioon on otsustanud, et ma pean elama edasi niimoodi, nagu ma võib-olla edasi elada ei tahaks. Samasugune küsimus on mul sulle, hea ettekandja. Sa kuulud Reformierakonda ja kui sa otsustasid, et teed komisjoni ettekande, siis sa said seda teha, aga kui sa oleksid kuulunud Rahvaliidu, kas sa oleksid ka siis teinud komisjoni ettekande ja rääkinud täpselt sedasama juttu?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma räägin alati seda juttu ja käsitlen probleeme selliselt, nagu mina neist aru saan. Ma lähtun nendest põhimõtetest, mis on mulle tähtsad ja väärtuslikud. Enne oli küsimus selle kohta, kas see otsus on mulle endale raske. Muidugi on raske. See on meile kõigile raske. See on solidaarne otsus, nagu ministergi rääkis. Aga ma ei tahaks olla sellises olukorras, kus me näiteks otsustaksime mitte olla solidaarsed ja mitte osaleda abipaketis. Kõigepealt, meie huvides on ju see, et eurotsoon toimiks. Me sõltume Euroopa Liidu majandusest, seal on meie peamised kaubanduspartnerid. Meie tuleviku heaolu sõltub sellest, kui hästi läheb eurotsoonil ja Euroopa Liidul tervikuna, kui tahate, siis kogu maailmal tervikuna. Praegu me ikkagi osaleme mehhanismis, mis võtab maha kuhjunud riske. See on praegusi teadmisi arvestades parim, mida on võimalik teha, sest kõik muud sammud või meetmed, mida on ka meedias arutatud, kas lähevad oluliselt kallimaks või toovad kaasa tagajärgi, mida me ei oska ette kujutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea komisjoni ettekandja! Minu küsimus käsitleb riigieelarve baasseaduse muutmise vajalikkust. Õiguskantsler on asunud selgele seisukohale, et enne garantii andmise otsuse vastuvõtmist on tarvis muuta riigieelarve baasseadust. Kohutades eile põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoniga, andis kantsler mõista, et ta võib nimetatud küsimuses ka Riigikohtu poole pöörduda. Mainisite, et komisjon arutas seda teematikat. Kuid kas komisjon langetas ka otsuse ja milline see otsus oli?

Aivar Sõerd

Aitäh, küsija! Seda küsimust me tegelikult selgitame põhjalikumalt järgmise eelnõu, eelnõu 95 kontekstis. Komisjon tegi selles küsimuses otsused oma 26. septembri istungil. Aga tõesti, selles küsimuses oli, ma sain nii aru, komisjonis konsensus: õiguslikud riskid on vaja maandada ja otstarbekas on riigieelarve baasseadust muuta kas § 40 täiendamise teel, mis küll käsitleb riigisiseste garantiide andmist, või pigem riigieelarve seaduse § 37 muutmise teel, mis käsitleb finantskriiside ärahoidmist laiemalt. Ma saan aru, et komisjonis on konsensus, et riigieelarve baasseadust on vaja täiendada. Riigieelarve baasseadus võeti vastu ja need sätted kirjutati seadusesse siis, kui me ei olnud isegi veel mitte Euroopa Liidu liige, rääkimata eurotsooni liikme staatusest. Olukord on muutunud. Meie riigisiseseid seadusi on vaja täiustada ja täiendada, muuta need selliseks, et me saaksime eurotsooni otsustamisprotsessis osaleda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Rahanduskomisjonis oli palju küsimusi selle teema kohta ja minister oskas neile hästi vastata. Mõned küsimused jäid küll õhku. Tõstatus ka selline küsimus, milline on Eesti Panga arvamus seaduseelnõu kohta. On ju olemas Eesti Panga ja Rahandusministri vaheline leping, mille järgi Eesti Pank

lausa kohustub andma nõu majandusküsimustes ja kindlasti ka rahandusküsimustes. Minister vastas, et Eesti Pank ütleb, et võtke see seadus ruttu vastu. Kas teil on käepärast Eesti Panga arvamus ja kas te loeksite selle meile ette?

Aivar Sõerd

Eesti Pank on osa Euroopa Keskpankade Süsteemist. Trichet osaleb, ma tean, niipalju kui võimalik eurotsooni rahandusministrite nõupidamistel. Euroopa Keskpank on survestanud eurotsooni liikmesriike, et selle fondi loomisega kiirustataks, et selle fondi täiendamisel, mida praegu raamlepinguga tehakse, hoitaks tempot ja otsused langetataks kiiresti. Praegu täidab seda rolli, mida see fond võiks täita, mõne meetmega Euroopa Keskpank. Ma ei usu, et Eesti Panga seisukoht selles küsimuses erineb sellest, mida näiteks Trichet on öelnud. Aga mul Eesti Panga arvamus siin praegu kaasas ei ole, ma ei saa seda teile tsiteerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Kolleeg Efendijevil õnnestus ikkagi peale pikki pingutusi saada vastus küsimusele, kas järgmise aasta eelarvesse tuleb see eelarverida, kuhu on kirjutatud 400 miljonit eurot garantiide jaoks. Küsimus on selline: kust see raha tuleb, mille arvel, kas me peame jälle pingutusi tegema ja midagi kärpima või hakkame laenu võtma, mis paratamatult meie reitingut halvendab?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! 400 miljardit eurot on üldgarantii, mida garanteerivad kõik eurotsooni riigid. See otsuse eelnõu sätestab üldgarantii. Meie laenukoormusesse lähevad need summad, mis moodustavad proportsionaalse osa nendest laenudest, mida see fond on andnud. Praegu teadaolevaid laene antakse väljas selles mahus, et meile langev osa on suurusjärgus 400 miljonit eurot. Muidugi, garantii on garantii, garantii võib realiseeruda ja võib mitte realiseeruda. Minister rõhutas korduvalt, et kogu garantii realiseerumise võimalus on vähe tõenäoline. Sellele on raske vastu vaielda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Loomulikult, praegune olukord finantsmaailmas, Euroopa Liidus on unikaalne, kuid mitte päris lõpuni. 1970. aastatel oli väga raske olukord Ladina-Ameerika riikides. Me mäletame, milline oli siis otsus Ameerika Ühendriikide eestvõttel ja finantseerimisel ning teiste Ameerika mandri riikide kaasabil. Kustutati peaaegu kõik võlad ja kriisist saadi üle. Praegu on väga palju räägitud sellest, et pooled Kreeka võlad kustutatakse. Siis tekib täiesti uus olukord. Kas Riigikogu komisjon ka seda tõsiselt arutas, sest siis on tõepoolest uus olukord?

Aivar Sõerd

Aitäh selle väga asjatundliku küsimuse eest! Komisjon selliselt püstitatud küsimust otseselt ei käsitletud, aga võin öelda, et maailm kindlasti õpib varasemate kriiside kogemusest. Eksperdid on meedias pakkunud väga erinevaid lahendusi, alates sellest, et osa hädasolevate riikide võlgadest võiks kustutada, neid refinantseerida nii, et pangad selles osaleksid ja kannaksid sisuliselt kahjusid. Aga ma ei kujuta hästi ette seda, et liikmesriigid või pangad saavutaksid konsensuse, et võlad kustutatakse. Praegu on erasektorile tehtud ettepanek osaleda refinantseerimisprotsessis selliselt, et kahju ei oleks väga suur. Räägitud on suurusjärgust 21% põhiosa suhtes. Ka sellele ettepanekule pole erasektorilt saadud nii palju toetust, kui varem eeldati. Olukord on kahtlemata keeruline. Olukorra teeb keeruliseks see, et eurotsoonis on kahjuks liikmesriike, kes on üle jõu elanud, ja me tegeleme praegu selle üle jõu elamise tagajärgedega. Peale Iirimaa, Portugali ja Kreeka on ka teisi riike, kus riskid on väga suured. Meedias on räägitud Hispaania ja Itaalia probleemidest. Ka need riigid sõltuvad finantsturgudest. Kõiki neid riske ei saa jätta tähelepanuta. Põhieesmärk on panna võlakriisi levik seisma, et finantsturgudel ei tekiks paanikat, mille tagajärjeks oleks Hispaania või Itaalia võlakirjaintresside tõusmine mõistusevastasele tasemele. See on selle probleemi suur sisu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa, teine küsimus!

Peeter Võsa

Aitäh! Tegelikult tahan kolleeg Ennu küsimust edasi käsitleda. Te ütlesite, et Euroopa pangad nõuavad ja Eesti Panga seisukoht pole teile praegu teada. Me räägime siin abivajavatest riikidest, aga, olgem ausad, neid riike ei tarvitse me garantiid andes tegelikult üldse aidata ja garantii tuleb rahas välja maksta. Sel juhul me aitame ju finantsturu spekulante. Kui meil Kreekat tegelikult aidata ei õnnestu, kui õigustatud on siis risk oma tulevast maksutulu lihtsalt laiali jagada, sellest ilma jääda ja Eesti ilmselt aastakümneteks stagnatsiooni tõugata?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma arvan, et ma tean Eesti Panga seisukohta. Eesti Panga seisukoht toetab finantsstabiilsuse fondiga liitumist ja selle tegemist võimalikult kiiresti. Eesti Pank toetab ka selle raamlepingu teksti ja selles tehtud muudatusi. Aga mis puudutab küsimuse teist poolt, siis kui me ei tee otsust ega osale solidaarselt päästemehhanismis, siis see võib tõesti tekitada olukorra (selle tõenäosus on päris suur), kus tulenevalt kas või välisriskidest saab meie majandus tõsise tagasilöögi ja meil tekib raskusi oma eelarvetuludega, sest need riskid, mis on maailmamajanduses, võivad realiseeruda, kui Euroopa Liidu poliitikud ei võta otsuseid vastu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Enn Eesmaa, teine küsimus!

Enn Eesmaa

Aitäh! Kommenteerides otsuse eelnõu kolmandat punkti, et garantiide andmise otsustab Vabariigi Valitsus, ütles rahandusminister, et see ei ole mitte kõige täpsem sõnakasutus. Küllap on asi siiski pisut sisulisem ja tõsisem. Me oleme olukorras, kus tõenäoliselt teeb Vabariigi Valitsus ettepaneku ja lõplikult otsustab siiski Riigikogu. Kas seda teeb n-ö suur saal või teeb seda Euroopa Liidu asjade komisjon, on ilmselt veel lõpuni otsustamata. Sa oled nende inimeste hulgas, kes arutab neid asju ka perspektiivis. Kuidas sulle tundub, milline on lõpptulemus? Näiteks, kui see otsustamine läheb ELAK-isse, kas siis on niimoodi, et Vaba-

riigi Valitsuse esindajad tutvustavad seda otsust ja ELAK nõustub, või on seal väga sisuline ja pikk arutelu?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Kuna istungi lõpp on kiiresti lähenemas, siis ma proovin hästi kiiresti ja lühidalt vastata. Kõigepealt, komisjonis on saavutatud konsensus, et otsuse eelnõu punkti tuleks muuta. Mina ise arvan, et Euroopa Liidu asjade komisjon on nagu miniparlament, kes võiks edaspidi neid küsimusi käsitleda, kusjuures see protseduur on meil praegu paigas ja toimib. Kindlasti on need küsimused sellised, mida tuleb arutada n-ö kaalukate küsimustena. Euroopa Liidu asjade komisjon arutab ka palju tehnilisi küsimusi. Mina pooldan varianti, et Euroopa Liidu asjade komisjon, kuhu kuuluvad kõigi fraktsioonide esindajad, võiks olla see institutsioon.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas, teine küsimus!

Tõnis Lukas

Aitäh! Austatud ettekandja! Tegelikult ei ole siin tegemist üksikotsusega. EFSF-i käsitleva otsusega me rajame teed ka ESM-i protseduuridele. Me anname sellesama otsusega ju õiguse oma õigusi ja potentsiaalseid kohustusi üle kanda ka ESM-i. Kas te olete mõelnud selle peale, kas on veel otsuseid, mida praegu tehes me genereerime mõjusid tuleviku jaoks, aga mille mõjust meil tegelikult selget pilti ei ole? See tähendab, kas me ei genereeri täiendavat Euroopa Liidu tsentralisatsiooni, mis viib riikliku iseseisvuse vähenemisele?

Aivar Sõerd

Aitäh! Minu praegune teadmine ja arusaam on, et neid garantiimahte, mida Euroopa Liidu riikide parlamendid heaks kiidavad, on väga raske suurendada. Garanteerivate riikide maksumaksjad ei pruugi sellega lihtsalt leppida. Samas on need mahud piisavad, et toime tulla Kreeka, Portugali ja Iirimaa laenuprobleemiga ning praegusi teadmisi arvestades peatada kriisi edasine levik. Mis puudutab EFSF-i õigusjärglast ESM-i, siis põhiline erinevus on selles, et ESM saab suurema finantsvõimekuse tänu sellele, et reaalsed rahalised sissemaksed sinna

fondi on mitu korda suuremad kui praegu EFSF-i puhul.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Enne eurole üleminekut räägiti meile selle vajalikkuse kohta näiteks seda, et investeringud suurenevad ja kohe. Võib-olla kaugemas perspektiivis on see nii, aga meile öeldi, et on vaja üle minna praegu. Mis on tagajärg? Tagajärjeks on tohutu hinnatõus, raha väljavool on suurem kui sissevool ja investeringutest me väga rääkida ei saa. Juba siis olid teada esimesed reaalsed abipaketid nii Portugali, Iirimaa kui ka Kreeka jaoks. Nüüd me tahame seadusi eirates võtta vastu reaalsed rahalised kohustused, kuid räägime jälle, et pigem on see meile kasulik, me räägime jälle solidaarsusest. Kas te ei arva, et lõpuks ometi võiks nii endale, meile kui ka rahvale rääkida tõtt tagajärgede kohta, mitte aga rääkida, et kuigi seda on kaks miljardit, mis moodustab kolmandiku eelarvest, on see lihtsalt nagu garantii ...

Aseesimees Laine Randjärv

Teie küsimuse esitamise aeg on täis.

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Väga lihtne on kritiseerida ja rääkida sellest, mis meid kõik tabab, kui palju see maksma läheb ja et sellest pole kasu mitte midagi. Aga tehke oma ettepanek! Te ei ole seda teinud. Tehke kas või ettepanek, mida te arvate sellest, kas võiksid tulla ühised võlakirjad, kas tuleks laene finantseerida või tuleks võtta lisameetmeid selleks, et sundida liikmesriike oma kulusid kokku hoidma. Tehke need ettepanekud! Kritiseerida on väga lihtne. Teie ettepanek rakendada astmelist tulumaksu siin ei toimi, sest nendes riikides, kes on hädas, astmeline tulumaks kehtib.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Rääkisin 20 minutit põhjalikult, kuidas komisjon arutas, miks on vaja nende pakettidega kaasa

minna. Kas sina kui rahandusspetsialist arvad, et komisjon arutas piisavalt seda alternatiivset varianti, et mitte kaasa minna, ja mida see kaasa toob? Kas sellega tegeldi sinu arvates põhjalikult või mitte? Ja kui ei, siis miks?

Aivar Sõerd

Aitäh! See on ka tähtis küsimus, ka need õiguslikud küsimused on tähtsad, aga sellel istungil kulus suurem osa ajast riigiõiguslikele küsimustele. Kui meil oleks olnud konsensus varem saavutatud, siis me oleksime saanud selle aja pühendada rohkem sisulistele küsimustele.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Täna varahommikul vaatasin Euronewsi. Seal rääkis Soome rahandusminister sellest, et nad arvavad, et seda otsust toetab Eduskunnas igal juhul 120 liiget 200-st. Aga juttu oli ka sellest, et Soome tahaks saada garantiid, et see raha, mida riik garanteerib, tuleb kunagi tagasi. Mis sa arvad, miks meie ei räägi sellest garanteeritult raha tagastamisest, nagu seda tehakse mõnes muus riigis?

Aivar Sõerd

Aitäh! Vaadake, ma tõesti soovitan sellesse teemasse natuke süveneda ja mõista reaalselt olukorda. Need garantiid, mida üks riik endale nõuab, saavad tulla ju ainult teiste riikide arvel. See garantii nõudmine ei tööta, see võib pigem rahustada riigisisest klientuuri või, kui soovite, siis valijaid. Aga realselt sellised garantiid ei toimi, sest need ei saa tulla mujalt kui teiste riikide arvel.

Aseesimees Laine Randjärv

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Teine küsimus on puhttehniline. Eelnõu viiendas punktis on öeldud, et käesolev otsus jõustub selle allakirjutamisel. Kas sa saad öelda, millisest normitehnilisest dokumendist see sõnastus tuleneb? Siin ei ole tavaline sõnastus, et jõustub Riigi Teatajas avaldamisel või sellest järgmisel päeval või jõustub

teatud tähtajast. Kust kohast tuleb see formuleering?

Aivar Sõerd

Komisjon tegi otsuse, et parandusettepanekuid eelnõu kohta saab teha homme kella 12-ni. Tehke see ettepanek ja seda kindlasti käsitletakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik, teine küsimus!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on teile selline küsimus. Kas te olete komisjonis arutanud, et kui see garantii peaks käiku minema ja me peaksime kellelki raha laenama, kelle käest me siis seda laenama hakkaksime? Millistelt pankadelt, mis tingimustel, mis tähtajaks jne? Kas te neid detaile olete juba arutanud?

Aivar Sõerd

Aitäh! Sellise detailsusega me võimalike garantiide käikuandmise küsimust ei käsitlenud.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Küsimused on lõppenud. Ma avan läbirääkimised. Läbirääkimisteks palun kõnetooli Jüri Ratase Keskerakonna fraktsiooni nimel! Kaheksa minutit.

Jüri Ratas

Austatud istungi juhataja! Head ametikaaslased! Täna me menetleme Riigikogu saalis esimest korda üliolulist Riigikogu otsuse eelnõu 90. Selle arutelu ja otsuse vastuvõtmise raames väljendame ühelt poolt solidaarsust ja kindlat Euroopasse kuulumist, kuid teisalt peame arvestama oma rahva arvamuse, riigi võimekuse ja korraldusega, mis on samuti euroopalik tava.

Soovin kohe alguses mainida, et Keskerakond ei seisa Euroopa solidaarsuse vastu, vastupidi, ta peab seda ääretult oluliseks. Juba maailmavaateliselt peame vajalikuks vähendada ühiskonna kihistumist nii riigiti kui ka hoo pis laiemalt ning tagada euroopalik maksupoliitika. Ajal, mil kandsime valitsusvastutust, hoidsime alati tähtsal kohal reservide kogumist rasketeks aegadeks. Ka see on euroopalik lähe-

nemine. Tõsi on see, et oleme olnud kriitilised selliste eelnõude ja otsuste suhtes, mille puhul arutelusid täiskogus ja juhtivkomisjonis on olnud väga vähe. Langetada kahe päevaga täiskogus otsus kahe miljardi euro kohta tähendab kiirenduskursil vastu võetud vastutustundetud otsust. Selline ei tohi olla seadusandliku võimu menetlustava. Siinkohal on paslik meenutada Vabariigi Presidendi kõnet sügisistungjärgu avamisel, kus ta rõhutas: "Olukord, kus eelnõu tuuakse täna Riigikokku, homme võetakse vastu ja ülehomme jõustub, on täiskasvanuks saanud õigusriigis lubamatu!" Praegu on olnud vähe läbirääkimisi, alternatiivide otsimist, selgitusi ning vastuseid sisulistele küsimustele, samas on meie kõigi kohustus selgitada valija-tate oma arvamust sellistes küsimustes.

Käsitlev eelnõu ei anna selgeid vastuseid meie riigi võimekuse kohta garantii realiseerumise korral. Otsuse eelnõu kohaselt garanteerib Eesti riik rahastamisraskustesse sattunud euroala liikmesriikide võlakohustusi 1,995 miljardi euro ulatuses, millele lisanduvad võlakohustuste intressid. Tegemist on peaaegu kolmandikuga Eesti riigi eelarvest. Peame arvestama, et iga allkiri, mille anname, eeldab meie võimekust tulevikus see ka välja osta ehk meil tuleb arvestada võimalusega, et garantiid võivad pöörduda täitmisele. Kas me oleme suutelised tulevikus selliseid rahalisi kohustusi kandma? Usun, et paljud meist küsivad seda endalt, kuid kindlasti küsivad seda meie riigis elavad inimesed. Viimase kolme aasta jooksul on kärbete ja hinnatõusu tõttu Eesti inimeste ostujõud vähenenud, aga nüüd me hakkame selle eelnõu kohaselt toetama endast paremal elujärgel olevaid riike garantiiga, mis käib meile selgelt üle jõu. Eesti rahvatarkus käsib seada suu sekki mööda. Oleme seda enda jaoks usinalt rakendanud. Aga see õpetussõna käib ka solidaarsuslubaduste kohta. Samas, ärgem unustagem, et Euroopa Liidu majandus- ja rahandusvolinik Olli Rehn on juba avaldanud arvamust, et Euroopa stabiilsusfond võib vajada veelgi rohkem raha, kui praegu on pakutud.

Kuidas kõike seda selgitada oma rahvale ajal, mil õhus terendub esialgu ühe riigi poole võlakoguse kustutamine ja võlgade restruktureerimine kahjustaks paljude euroala pankade bilanssi? Keskerakonna fraktsioon soovib kindlasti otsuse eelnõu menetlemisel palju sisulisemat ja võimalikult laiapõhjalist arutelu

koos Eesti rahvaga. Oleme teinud rahanduskomisjonile ettepaneku arutada Eesti osalemist EFSF-is oluliselt tähtsa riikliku küsimusena, kuid kahjuks seda arutelu enne selle küsimuse otsustamist ei tule.

Siinkohal soovin tunnustada sotsiaaldemokraate, kes on andnud menetluse riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu (95 SE), sest hetkel arutluse all olev otsuse eelnõu (90 OE) on kehtiva riigieelarve seadusega vastuolus. Selle vastuolu kõrvaldamine aga eeldab selgelt seaduseelnõu 95 vastuvõtmist enne otsuse eelnõu 90 otsustamist. Käesoleva nädala kehtiv päevakord seda kahjuks ei võimalda.

Õiguskantsler rõhutas oma arvamuses, et põhiseadus ei keela Eestil osaleda EFSF-is ning anda riigigarantiisid võlakohustustele, mis tekivad EFSF-il seoses euroala liikmesriikidele antava finantsabi rahastamisega, kuid ta leiab, et otsuse eelnõu 90 kooskõla põhiseadusega on küsitav, kuna riigigarantiide andmine EFSF-i võlakohustustele ning vastavate otsuste tegemise delegeerimine Vabariigi Valitsusele eeldab riigieelarve seaduse muutmist, sest otsuse eelnõuga reguleeritav väljub riigieelarve seaduse §-s 40² sätestatud riigigarantiide andmise reeglitest. Tõsi küll, õiguskantsler oma arvamuses Riigikogule ütleb, et seda vastuolu on võimalik likvideerida riigieelarve seadust täiendades. Seda positiivset suhtumist väljendas täna ka rahandusminister. Ilmselt on valitsusk koalitsioon rahanduskomisjonis seda ka tegema hakanud.

Teiseks on õiguskantsler juhtinud tähelepanu meie arvates väga õigele küsimusele, milleks on Riigikogu kaasatus ja kontroll. Parlamentaarset kontrolli tagamiseks on vaja, et Riigikogu väljendaks oma seisukohta toetusprogrammide rahastamise ja majanduspoliitiliste tingimuste kohta täiskogul vastu võetud otsustega. Ainult nii saab anda Vabariigi Valitsusele siduvaid suuniseid finantslepingu sõlmimise protsessis ning tagada kontrolli. Kahjuks seda soovitud otsuse eelnõu 90 ette ei näe.

Oleme nagu õiguskantslergi seisukohal, et Riigikogu kaasatus ja kontroll Eesti riigi garantiikohustuste üle peab olema suurem. Kuid ometi puudub pärast selle eelnõu otsusena vastuvõtmist Riigikogu täiskogul kontroll edasise üle. Eelnõu oleks pidanud sisaldama sätet, et iga konkreetse uue garantii kinnitab Riigikogu. Indrek Neivelt tabas naelapea pihta, kui ta

ütles, et risk on risk, olenemata sellest, kas annad garantiid või laenu. Eelnõu menetlemisel tuleb arvestada võimalusega, et garantii võib pöörduda täitmisele täies mahus ja me peame raha realselt välja maksma. Seega peab olema selge, kelle või mille arvel me 2,5 miljardit eurot kinni maksame. Täna me seda ei tea, mistõttu ei ole seda eelnõu sellisel kujul võimalik toetada. Ühtlasi teeme ettepaneku see eelnõu tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Esitan teile IRL-i fraktsiooni seisukoha meie arusaamade kohta, mis imeloom see EFSF on, miks Eesti selles osalema peab ja mida IRL arvab eelnõu menetlemise protsessist.

Alustan oma varem avaldatud mõtte refereeringuga. Nimelt, kujutage ette, et te elate ridaelamus. Ühel päeval näete aknast, et mõned lähedased ridaelamuboksid on põlema läinud. Mida teha? Kas hakkate kiiruga oma vähest materiaalselt vara majast välja tassima või kiirustate appi vett peale viskama? Just analoogilised küsimused on viimasel ajal paljudel Euroopa Liidu tavakodanikel peas ja huulil olnud. Kas me ikka peame andma garantiisid ja ka reaalka raha välja käima, kas ilma kuidagi ei saa?

IRL-i fraktsioon nendib, et oleme riigina osa Euroopa Liidu ühisest kauba- ja teenusturust ning võib kindlalt väita, et ühisel turul tegutsevate arenenud riikide maksujõuetus on kulukas nii konkreetsele riigile kui ka tema partneritele. Seega on liikmesriigile antav laen majandusprogrammi toetuseks ja selle programmi täitmise eeldusel – aga muidu laenu ei saagi – kogu rahaliidu jaoks oluline.

Aluslepingu põhimõte on, et liikmesriigid ei vastuta üksteise rahaliste kohustuste eest. Range tõlgendus ei ole võimaldanud varasemalt euroala stabiilsuse toetuseks püsivat raamistikku luua. Juunis 2010 asutasid euroala rahandusministrid Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi ehk EFSF-i. EFSF on üks euroala finantsstabiilsuse tagamiseks ellukutsutud abivahenditest, abimehhanismidest, millest sõltub nii Euroopa Liidu kui ka Eesti tugevus, areng ja julgeolek. EFSF-i eesmärk on toetada erakor-

ralistesse finantsraskustesse sattunud euroala riike, sest probleemid ühes euroala riigis puudutavad paratamatult ka kõiki teisi riike, kaasa arvatud Eestit. Fondi näol ei ole tegemist rahvusvahelise finantsinstitutsiooniga, vaid ajutiselt loodud eraõigusliku ettevõttega, mis euroala riikide antud garantiide alusel rahastab erinevaid toetusmeetmeid euroala stabiilsuse tagamiseks. Fondi omanikeks on kõik euroala riigid. IRL-i fraktsioon on seisukohal, et kõik EFSF-i võimalikud tegevusmeetmed (toetuslaenude andmise võimalus, ennetavad krediidi-limiidid, võlakirjade ostmise esmaselt ja järelturult ning pankade rekapiitalseerimine) saavad toimuda vaid range tingimuslikkusega, liikmesriigile antakse finantstoetust ainult konkreetse majandusprogrammi toetamiseks ja selle elluviimise tagatiseks. Kui liikmesriiki programmi tingimusi ei täida, siis ei tohiks võlausaldajad järgmist finantstoetuse osamakset teha.

Täna otsuseid tehes saame aru, et EFSF on ajutine ja selle ülesanded võtab 2013. aastal üle Euroopa stabiilsusmehhanism ehk ESM, Euroopa Liidu asutamislepingu alusel loodav organisatsioon.

Head kolleegid! Järgmiseks küsimus, kuidas ja miks Eesti selles osaleb. Eesti on alates 2010. aastast toetanud astunud samme euroala stabiilsuse tagamiseks, sest euroala stabiilsus on Eesti ja tema elanike huvides. Seetõttu osaleb Eesti euroala liikmena võrdväärselt teiste euroala riikidega euroala stabiilsuse kindlustamisel. Eesti liitumine EFSF-iga on viibinud, sest EFSF-i raamleping on 2011. aastal juba kaks korda muutmisel olnud. Selle on tinginud vajadus suurendada EFSF-i paindlikkust. Eesti saab aga liituda organisatsiooniga, mille sisus ja olemuses on üheselt kokku lepitud.

Lõpetuseks räägin eelnõu menetlemise protsessi kiirusest ning eelnõu vastavusest seadusandlikule baasile. Eesti liitumine EFSF-iga ei jõustu enne, kui kõik euroala riigid on ära teinud riigisisised juriidilised toimingud ja esitanud kinnituskirjad EFSF-ile. Euroala valitsused on võtnud eesmärgiks viia kiireloomulised riigisisised menetlused võimaluse korral läbi septembri jooksul. Riigikogu otsus on kinnituseks, et Eesti on ära teinud vajalikud riigisisised protseduurid EFSF-iga liitumiseks.

Viimastel päevadel on õiguskantsleri initsiatiivil üles tõstetud õigustatud küsimused

tulevase otsustuspädevuse teemal, aga ka Riigikogu häälteenamuse küsimus otsuste tegemisel. Tunnustame õiguskantslerit proaktiivse tegevuse eest, üldjuhul annab ta oma otsused ju järelotsustena. Oleme seisukohal, et kõik ettepanekud otsuse eelnõu õiguskindlamaks muutmiseks on Riigikogu ühine huvi. Kinnitame, et IRL-i fraktsioon on huvitatud EFSF-i otsuse eelnõu viivitamatust ja kiirest otsusena vastuvõtmisest, samas tuleb likvideerida võimalikud vastuolud põhiseaduse ja riigieelarve baasseaduse ning muude seadustega. Palun ühe minuti lisaks!

Aseesimees Laine Randjärv

Üks minut juurde.

Sven Sester

Tulen tagasi ettekande alguse juurde. Üks kommentaator kirjutas mulle, et ridaelamu ühte boksi on mõtet kustutada minna siis, kui selle boksi elanikud ise ka sellele kaasa aitavad, kui aga elanikud ise bensiini juurde valavad, et paremini põleks, siis on põhjust hakata oma vara päästma.

IRL-i fraktsioon on seisukohal, et otsuse eelnõu otsusena jõustumise korral tuleb tulevase EFSF-i eraldisi teha rangelt vastavalt eelkõhkkulepetele, st abivajaja konkreetse majandusprogrammi toetamiseks ja selle elluviimise tagatisel. Toetame selle otsuse eelnõu kiiret menetlemist ning teeme tööd selle nimel, et tekiks vajalik õiguskindlus. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun kõnetooli Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Eelkõneleja lõpetas kauni metafooriga ridaelamust. Mina alustan sellest, et me nägime siin maja ees piketeerinute plakateid ja ka ühe tänase päevalehe esikaant, kus Euroopat, õieti eurotsooni, kujutati Titanicuna. Tõepoolest, kui laeval on leke, siis on võimalik käituda õige mitut moodi. Kindlasti on mõistlik üritada enast päästa. Kindlasti on mõistlik üritada enast päästa, päästes ka võimalikult palju teisi. Kolmas võimalus on tõmmata oma kajutiuks kinni ja öelda, et minu kajutis ju ei leki. See ilmselt kõige mõistlikum ei ole.

Me oleme Eesti poliitika puhul väga palju rääkinud huvidest ja väärtustest ning arutanud, kumbast me peaksime oma poliitika planeerimisel lähtuma. Ma arvan, et see küsimus on tõeliselt keeruline üksnes siis, kui huvid ja väärtused satuvad omavahel vastuollu. Praegu, rääkides eurotsooni stabiilsuse tagamisest, ma arvan, et seda nõuavad meilt nii meie rahvuslikud huvid kui ka meie väärtused.

Esmalt huvidest. Me teame, et Eesti on väga väike majandus, kes on väga suures sõltuvuses sellest, mis toimub meie eksporditurudel. On selge, et ühe või teise eurotsooni liikmesriigi maksejõuetus annaks suure löögi Euroopa suurte riikide esmalt pangandussektorile, aga seejärel kindlasti ka reaalmajandusele ja mitte väga kauges tulevikus ei jätkaks sellise arengu negatiivsed mõjud tabamata ka meid. Kindlasti ei ole olemas mingit garantiid. Ka meid, sotsiaaldemokraate, valdavad mitmed kahtlused ja kõhklused, kas kavandatavad päästepaketid on piisavad ja kas need toimivad. Seda enam, et eelkõneleja rääkis siin võimalikest meetmetest, nagu riikide võlakirjade ostmine ja pankade rekapitalizeerimine. Viimastel päevadel räägitakse väga palju ka võimalusest hättasattunud riikide võlgu osaliselt kustutada, mis kindlasti eeldab ka pankade rekapitalizeerimist, et turge rahustada. Me ei tea, millist neist meetmetest tegelikult EFSF-i puhul otsustatakse kasutada. See kindlasti süvendab neid kõhklusid, kahtlusi ja hirme. Samal ajal, kui me näeme läbi maailmaruumi meie poole kihutamas komeeti ja meil on olemas vähemalt teoreetiline mehhanism enda päästmiseks, siis oleks äärmiselt vastutustundetu jätta see kasutamata vaid sel põhjusel, et võib-olla see ikkagi ei toimi ja võib-olla on see väga kallis.

Nüüd väärtustest. Olukorras, kus Eesti riik on juba aastaid võrdlemisi suure osa oma eelarvetuludest kasseerinud sisse Euroopast, oleks leebelt öeldes ebasolidaarne, kui me jätkasime toetamata abivajavaid riike. Loomulikult on iseenesestmõistetav, et me nõuame ka neilt mõistlikku ja distsiplineeritud käitumist.

Tulles selle juurde, kuidas me oleme Eestis seda otsuse eelnõu menetlenud ja poliitilist debatti pidanud, tuleb paraku öelda, et ega see viis erilist kriitikat ei kannata küll. Vaadates, kuidas valitsus on asja ajanud, tuleb mulle pähe kaks võimalust. Esiteks, seda avaliku debati

mõttes ju üsna ebamugavat küsimust taheti toimetada pimedas ja teki all, või, mis on veel hullem võimalus, valitsus käsitles parlamenti tõepoolest kummitemplina ja eeldas, et mis iganes valitsuses kokku lepitakse, koputatakse siin saalis väga kiiresti ja ilma vastu kobisemata ära. Mõlemad on tegelikult hullud variandid. Jah, on tõsi, nagu ma ise ennist ütlesin, et see protsess on olnud pidevas arengus, väga palju on vastuseta küsimusi, väga palju on uut infot, mis tuleb päevade ja tundidega, ja kindlasti seisavad väga paljud muutused veel ees. Ma palun lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Lisaaeg.

Sven Mikser

Sellest hoolimata on põhiraamistik, põhilised printsiibid olnud teada piisavalt pikka aega, et me oleksime saanud siin saalis seda debatti alustada. Kindlasti oleksime saanud teha õigel ajal ja tavaprotseduuri korras korda oma riigisiseseid seadused, luua need õiguslikud alused, mis on vältimatult vajalikud, et Eesti saaks EFSF-is osaleda nende garantiide näol, mida me praegu arutame. Sotsiaaldemokraadid on siin tõepoolest ulatanud koalitsioonile abikäe. Me oleme olnud suhteliselt šokeeritud sellest, kui ebasõbralikult seda abikätt on vastu võetud. Aga meil on hea meel, et põhiseaduskomisjonis toimunud arutelude ja õigus-kantsleri väga selge seisukohavõtu abil on ilmselt ka koalitsiooni enamus vähemalt mõistnud, et eelarve baasseadust muutmata ei ole täna menetletava otsuse eelnõu otsusena vastuvõtmine võimalik. Me arvame, et kui Eesti langetab vajaliku otsuse EFSF-is osaleda, siis peab see toimuma juriidiliselt korrektselt. Kõige halvem, mis saaks toimuda, oleks see, kui me võtaksime selle otsuse vastu rabeledalt ja kiirustades ning takerduksime pärast kohtuvaidlustesse selle legaalsuse üle. Ma arvan, et siin tuleks visata suur kivi valitsuse kapsaaeda. On palju sellist, mida oleks saanud teha teisiti ja paremini, ja on palju sellist, mida veel praegugi annab korda teha. Tehkem seda! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Sulgen läbirääkimised, rohkem kõnesoove ei ole. Kuna on tulnud ettepanek

eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me valmistume hääletusprotseduuriks.

Panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku Riigikogu otsuse eelnõu 90 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 21 Riigikogu liiget, vastu oli 61. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu 90 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 28. septembri kell 12.

2. Riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu (95 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Teine päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Auväärt juhataja! Auväärt Riigikogu! Alustan kahe protseduurilise märkusega. Kõigepealt ...

Aseesimees Laine Randjärv

Palun tähelepanu!

Eiki Nestor

... mul on hea meel, et peale esimest ehmatust Riigikogu rahanduskomisjonis leidis meie idee sooja vastuvõtu, arusaamise ja mõistmise. Teiseks ütlen kohe ära, et minu kõne varsti lõpeb, me jätkame seda homme ja siis vastan ka küsimustele. Ilmselt tuleb ka Riigikogu rahanduskomisjonil seetõttu mõned protseduurilised otsused langetada.

Aga eelnõu algatamise põhjustas üks lihtne asjaolu. Vaadake, riigieelarve seadus on hästi range, kuiv, külm, konservatiivne dokument. See on meelega sellisena koostatud. Kõik rahandusministrid, kes on seda siin kaitsnud, on seda sellisena hoidnud ja, ausalt öeldes, selles

on ka selle väärtus. Riigieelarve seaduse § 1 lõikes 1 öeldakse: "Käesolev seadus sätestab riigieelarve koostamise, vastuvõtmise ja täitmise korra." Paragrahvi 2 lõikes 2 öeldakse: "Riigieelarve koosneb riigi eelarveaasta kõigist tuludest ja kuludest ning finantseerimistehingutest." Teisisõnu: juba selle seaduse loogika järgi, nii nagu riigil ei saa olla kahte rahakotti, vaid tal on üks, ei saa olla ka kahte otsustusmehhanismi. Kõik, mis on riigi rahaga seotud, on selles seaduses kirjas.

Seetõttu äratas otsuse eelnõu 90 puhul imestust, miks üldse ei mainita riigieelarve seadust. Põhjus sai ka küllalt ruttu selgeks. Sellepärast, et seesama EFSF, millest me siin räägime, on äriühing, mis on euroala liikmesriikide loodud ja mis asub Luxembourgis ning tegutseb aktsiaseltsina ja Eesti on selle äriühingu aktsionär Vabariigi Valitsuse 8. septembri otsuse kohaselt, ning meie riigieelarve baas-seadus ütleb väga selgelt, kellele võib Eesti riik garantiisid anda.

Siinkohal, austatud koalitsiooniliikmed, hoolimata minu lugupidamisest meie rahandusministri vastu, pean ütleva, et natuke on tema viimastes väljaütlemistes olnud sellist mundriau momenti. Et teile asja lihtsalt seletada, loen paar paragrahvi ette. Selles §-s 40², mis räägib riigigarantiidest, on tõesti olemas lõige 3, mis on kunagi ammu sinna kirja pandud ja mis räägib sellest, kuidas riigisest garantiid taotletakse, kes seda küsib, kes otsustab, kes mida teeb. Näiteks andis Riigikogu kevadel sellesama paragrahvi ja sellesama lõike alusel tagatise Põhja-Eesti Regionaalhaiglane, et see saaks laenu võtta ja ehitada. Aastal 2009, eelmise kriisi ajal, me täiendasime seda seadust lõikega 3¹. Tegime seda seetõttu, et Eesti riigil puudus operatiivne mehhanism finantskriisi sekkumiseks sellel teel, et aidata Eestis tegutsevaid finantsasutusi juhul, kui näiteks riigid, kust need asutused pärit on, otsustavad oma panku aidata. Tegime täienduse, et Eesti riik võiks ka, kui ta nii otsustab, solidaarselt osaleda. See paragrahv uues sõnastuses tähendab seda, et riigigarantiid võib anda ka juhul, kui Eesti riik ei ole enamusaktsiate omanik, äriühingule, mille finantsstabiilsuse tagamiseks kasutatakse Eesti Vabariigi stabiliseerimisreservi vahendeid. Muid tingimusi ei ole. Kui stabiliseerimisreservi vahendid on võetud

kasutusele, siis lubab see paragrahv ka garantiisid anda.

Meie eelnõule saab ette heita, et see on mõeldud ainult üheks korra. Tõesti, me ei olegi seda varjanud. Minugi poolest kehtigu see niikaua, kuni EFSF muutub ESM-iks. Aga teist võimalust praegu ei ole. Isegi puhtteoreetiliselt ei kujuta ma ette rahandusministrit, kes toetaks järgmist skeemi. Rahandusministri juurde tuleb tema sõber (ärgu olgu see erakonakaaslane, vaid lihtsalt sõber, ärirees) ja ütleb, et olgu rahandusminister täitsa, tal on hea äriplaan, kui ta saaks riigigarantii taha, siis ta saaks laenu odavamalt, äkki rahandusminister garanteerib seda. Nüüd võtab rahandusminister § 40² välja, loeb lõiget 3 ja ütleb, et riigil ei ole õigust garantiid anda. Siis ärirees ütleb, et ärgu rahandusminister andku selle seaduse järgi, vaid andku põhiseaduse alusel. Te saate aru, et see on jabur. Niisugust asja ei saa tekkida. Kui tagatise on vaja lõpuks välja maksta, siis me maksame ikka sellesama riigieelarve seaduse alusel, mitte mingi teise seaduse alusel. Meil ei ole teist rahakotti, musta rahakotti riigil ei ole ja ta ei saa teistmoodi käituda. Nii et on üheselt selge, et seda seadust tuleb muuta.

Ma olen eelnõu autorite esindajana selle eelnõu kohta öelnud, et kõik head muudatusettepanekud, mis võiksid tulla, on teretulnud. Ma loodan, et need on tõesti head. Praegu on kuulda olnud, et võiks täiendada selle seaduse § 37. See paneb ausalt öeldes õlgu kehitama. Oleksin ma üks range rahandusminister, ma oleksin sellele kategooriliselt vastu. Me ei saa ka finantsstabiilsuse huvides muuta seda seadust nii, et Eesti riik võiks anda garantii suvalisele kebabiputkale Istanbulis. Niisugust võimalust ka teoreetiliselt luua ei saa, see peab olema hästi selge.

Nii et meie eelnõu koostamise aluseks olidki need muudatused, mis tehti 2009. aastal. Tõesti, siin on teine protseduur, see ei ole riigigarantii taotlemise protseduur, vaid rohkem operatiivse tegutsemise protseduur, ka seal on mõeldud stabiliseerimisreservi vahendeid. Praegusel juhul on see maht palju suurem kui stabiliseerimisreservi vahendite maht, nii et oleks kohatu siin rääkida vastavate paragrahvide kasutamise võimalusest.

Eelnõu autorite nimel ütlen veel kord: meie jaoks on kindel see, et selle eelnõu seaduseks

muutmise on eelduseks sellele, et saaks üldse otsuse eelnõu 90 otsusena vastu võtta.

Istungi lõpp kell 14.00.
Istungi kestus 4 tundi.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu ettekandjale! Praegu teile küsimusi registreeritud ei ole. Päevakorra käsitlemine jääb pooleli ja me jätkame arutelu homsel istungil. Suur aitäh kõikidele!

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 28. september 2011
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Tartu Kunstimuuseumist
2. Eurotoetuste kasutamisest
3. Muud küsimused

Istungi rakendamine

1. Peaministri poliitiline avaldus

Istungi rakendamine

2. Riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu (95 SE) esimese lugemise jätkamine
3. Psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu (86 SE) esimene lugemine
4. Pühade ja tähtpäevade seaduse § 2 muutmise seaduse eelnõu (52 SE) esimene lugemine
5. Noorsootöö seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (38 SE) esimene lugemine
6. Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (85 SE) teine lugemine
7. Lennunduseaduse muutmise seaduse eelnõu (41 SE) teine lugemine
8. Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu (77 OE) esimene lugemine
9. Vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu (79 SE) esimene lugemine
10. Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (93 SE) esimene lugemine
11. Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) esimene lugemine
12. Kiirguseseaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja ministrid! Alustame tänast infotundi. Teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 36 Riigikogu liiget, puudub 65. Täna esimeses infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, keskkonnaminister Keit Pentus ja välisminister Urmas Paet. Täna esimeseks on meil registreeritud kaks küsimust.

1. Tartu Kunstimuuseumist

Esimees Ene Ergma

Alustame kolleeg Jaak Alliku küsimusega peaminister Andrus Ansipile.

Jaak Allik

Lugupeetud härra peaminister! Kultuuriminister Rein Lang teatas hiljuti oma otsusest likvideerida Tartu Kunstimuuseum kui iseseisev Kultuuriministeeriumi haldusalas olev riigiasutus ja ühendada ta Eesti Kunstimuuseumiga. Lugupeetud kultuuriminister on ka teatanud, et aeg oleks üle saada Tsaari-Venemaa aegsest Eesti jaotamisest Eestimaaks ja Põhja-Liivimaaks, kus mõlemal peavad olema oma institutsioonid ja sümbolid.

Kas kultuuriminister kooskõlastas oma otsuse ka teie valitsuskabinetiga ning me võime selles näha valitsuse uut kultuuri- ja regionaalpoliitilist suundumist? Kas me võime Tartu Kunstimuuseumi Tallinna filiaaliks tegemises näha ka teatavat pilootprojekti, millele võivad järgneda Vanemuise muutmise Estonia filiaaliks ning Tartu Ülikooli muutumine Tallinna Ülikooli filiaaliks?

Andrus Ansip

Aitäh! Kahju, küsimuses oli tavapärases annuses sappi, oleks võinud ka ilma selleta

küsida. Valitsusega ei ole kultuuriminister Tartu Kunstimuuseumi puudutavat kooskõlastanud ja ma tean ka, et kultuuriminister pole allkirjastanud mitte ühtegi akti likvideerimiseks, liitmiseks, filiaaliks muutmiseks või milleks iganes. Ehk praegust arutelu staadiumi võib käsitleda kaasamise staadiumina, kus kõigil huvitatud osapooltel on võimalik arutelu tulemust kujundada. Seega Vabariigi Valitsus mingit otsust langetanud ei ole ja veelgi enam – me pole seda küsimust kordagi arutanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, esimene täpsustav küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud peaminister! Ma palun sapi pärast vabandust, aga see oli pisike ironia, jumala pärast mitte sapp. Aga tartlased on natuke ärevuses ja teie kui endine Tartu linnapea teate hästi, et enam kui 70 aastat edukalt ning ennatsalgavalt töötanud Tartu Kunstimuuseumi põhiprobleem on Vallikraavi tänava maja amortiseerumine. Samal ajal tegid Eesti Kunstimuuseumi ja Tartu Kunstimuuseumi direktorid ning Kultuuriministeeriumi muuseumiõuniku ühise avalduse, et kõik muuseumi kogud jäävad Tartusse ja kõik kunstiajaloolased jäävad tööle. Kas te oskate arvata, kuidas selline ühendamine aitaks kaasa muuseumi põhiprobleemi, hooneprobleemi lahendamisele? Või on, nagu lehtedes viidatakse, mõni kinnisvaraäri- mees Vallikraavi kenale majale silma peale pannud?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei ole nii kõva kunstispetsialist, et võiksin praegu defineerida Tartu Kunstimuuseumi põhiprobleemi. Minu meelest on neil ajast aega olnud päris mitmeid probleeme ja need pole üldse ainult majaga seotud, ehkki maja probleem on kahtlemata olnud aktuaalne juba pikka-pikka aega. Selleks ajaks, kui mina sain linnapeaks, oli maja seisund halvenenud sedavõrd, et selles majas enam näitusi korraldada polnud võimalik. Et kunstimuuseumi suured väärtused oleksid mingil moel tartlastele ka eksponeeritavad, otsustasime me tol ajal linnavalitsuses anda kunstimuuseumi käsutusse nn viltuse maja saalid ja minu meelest oli see päris mõistlik otsus. Tol korral ei olnud

ministeeriumil ka nii palju raha, et selle näituseruumi eest normaalselt renti maksta, ja me küsisime siis renti viis krooni ruutmeetrit, mis oli toonaste reeglite järgi kõige madalam rendimäär, mida üldse üks linnavalitsus küsida võis. Võib-olla võiks sellest otsusest lugeda välja ka minu suhtumise Tartu Kunstimuuseumisse ja Tartus eksponeeritavasse kujutavasse kunsti laiemalt. Aga ma arvan, et meil ei ole ei kunsti- ega kultuurivallas asjad sugugi kõige paremas korras, sest et teada on, et me kulutame riigieelarvest protsendina sisemajanduse koguproduktist kultuurisfäärile Euroopa Liidus kõige rohkem, aga samas on meil kõige õnnetumad inimesed võib-olla just sellesamas kultuurisfääris. Ja eelkõige on nad õnnatud raha pärast, raha ei jätku. Midagi tuleb ette võtta, et nii kultuuritegijad kui ka -nautlejad oleksid enam õnnelikud, arvestades seda, kui suur osa SKT-st kulutatakse kultuurile.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine täpsustav küsimus!

Jaak Allik

Aitäh, härra peaminister! Tartlased mäletavad tõepoolest teie positiivset suhtumist kultuuri ja Tartu Kunstimuuseumi. Mis puudutab SKT-st kultuurile minevat osa, siis me oleme teiega siin ühe viljaka diskussiooni juba pidanud. Aga te ei vastanud siiski küsimusele, kuidas hooneprobleem sellega lahendatud saaks ja kuhu need kogud pannakse, kui nad Tartusse jäävad. Ma palun siiski vastata ühele küsimusele, mille Tiiu Talvistu, Tartu Kunstimuuseumi teadusdirektor, oma artiklis otse esitab: "Kas Eesti Vabariik ja Tartu linn sellest võidaksid, kui neil oleks oma näo ja identiteediga muuseumi asemel filiaal, kelle näo ja teo määrab emamuuseum, ja kaoks eluterve konkurents, mis on senini rikastanud meie kunstielu?"

Andrus Ansip

Aitäh! Ei ole mina jälle see õige inimene rääkima sellest, kuhu tuleks panna kunstikogud. Ma ei oska isegi öelda seda, kas hoiutingimused on praegu siis sedavõrd halvaks muutunud, et seal neid hoida ei saa, kus neid praegusel ajal hoitakse. Ma usun, et hoiutingimused Tartus lähemal ajal kindlasti paranevad,

paranevad seoses sellega, et Eesti Rahva Muuseumi uus hoone saab kindlasti valmis ehitatud. Aga ma ei taha nüüd öelda seda, et Tartu Kunstimuuseum liidetakse Eesti Rahva Muuseumiga. Mu sõnum ei olnud see. Ma tahan lihtsalt öelda, et eks neid hoiuvõimalusi tuleb Tartusse ka juurde, aga ma arvan, et ka praegused hoiutingimused on sellised, et kunst Tartus säilib, säilib sajanditeks.

Mida võidetakse? Seda tuleks küsida reformikava autoritelt. Ma võin ainult oletada, kust kohast võit võib tulla. Kui kunsti kogumist juhitakse ühest keskusest, siis ilmselt jääks ära tarbetute, dubleerivate ostude tegemine, saaks töepoolt moodustada sellise kogu, mis on läbilõige Eesti kujutavast kunstist mingil kindlal ajahetkel, nii et kõik perioodid saaksid korralikult kaetud. Praegu tundub, et kuskil on rivaalitsemist ja rivaalitsemise tõttu ka ülemaksmist. Hüpotetiliselt võiks öelda, et ka juhtimiskulusid on võimalik kokku hoida, kui muuseumi juhitakse tsentraalselt, ka restaureerimistegevus saab olema hoopis kõrgemal kvaliteeditasemel, kui jõudusid annab koondada. Nii et andmata hinnangut konkreetsele reformikavale, julgen ma öelda, et miinuste kõrval on kindlasti olemas ka väga suured plussid.

Esimees Ene Ergma

Palun kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Laine Randjärv!

Laine Randjärv

Aitäh! Austatud peaminister! Ma tahaksin meelde tuletada, et eelmine valitsus tegi eelarve kaudu konsensusliku ettepaneku hakata ehitama Tartu Linnaraamatukogu ja Tartu Kunstimuuseumi ühishoonet. Selleks on eelarveraal eraldatud summad arhitektuurikonkursi ja ideekonkursi läbiviimiseks. Suur aitäh selle toetuse eest! Muu hulgas oli valitsuses ka praegune kultuuriminister, kes samuti seda ideed toetas. Nii et need kogud on Tartus kindlasti praegu sellises seisus, et nad vajavad uusi ruume, ja selle jaoks on ettevalmistused tehtud. Kui Tallinna linn tõstis paar aastat tagasi maarenti nii palju, et kõik suured muuseumid Tallinnas – Eesti Vabaõhumuuseum, Eesti Ajaloomuuseum ja Eesti Kunstimuuseum – pidid oma eelarvet kokku tõmbama, kas siis praegune konflikt tuli teie meelest

sellest, et Tartu linn tõstis 3 krooni ruutmeetrilt kunstimuuseumi rendihinda?

Andrus Ansip

Ei tea mina, milles see konflikt on seisnenud, ja kui ta on olemas, millest tema siis põhjustatud oli. See kolm krooni ei ole kindlasti niisugune teema, millest annab korraliku tülil üles tõmmata. Ma mõistan ka Tartu Linnavalitsust, kes peab saama ruumide rentimisest vähemalt nii palju raha, et see kataks amortisatsioonikulud. Tartu linn ei ole kunsti arvel teenimise peal väljas, ei olnud neil aegadel, kui mina olin linnapea või kui sina olid linnapea, ja ma olen kindel, et ei ole teenimise peal väljas ka siis, kui Urmas Kruuse on linnapea.

Mis aga puudutab raamatukogu ja muuseumi ühise hoone ehitust, siis ma olen lehest lugenud, et see arhitektuurikonkurss läks kahjuks aia taha. Millal tema tuleb, see on mulle teadmata.

Esimees Ene Ergma

Viktor Vassiljev, palun küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua Riigikogu esimees! Austatud härra peaminister! Eestlane ei ole mitte niivõrd geneetiline, kuivõrd kultuuriline ja keeleline nähtus, see lähtub meie raskest ajaloost. Kultuur on meile seetõttu väga tähtis. Nagu te äsja mainisite, 1% SKT-st on ikkagi vähevõitu ja ega tuleval aastal kunstiinimeste olukord suurt ei parane. Samas me teame, et kaitsekulutused suurenevad 18%. Eesti ei ole sel aastal ühtegi sõda kaotanud ja vist ei kavatse ka järgmisel aastal sõda pidada. Kas ei oleks olnud siiski otstarbekas vähendada kaitsekulusid ja suurendada eraldisi kultuurile?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei saanud küll aru, missugusest protsendist teie räägite. Eurostati järgi kulutab Eesti Vabariik kultuurile 2,3% sisemajanduse kogutoodangust – see on Euroopa Liidu kõige kõrgem kultuurikulude osatähtsus sisemajanduse kogutoodangust. Euroopa Liidu keskmine tase on 1,2% SKT-st. Järgmise aasta eelarve kultuurikulude maht kasvab COFOG-i järgi liigendades 11% ja seda ei saa sugugi väikeseks kultuurikulude kasvuks pidada. Me teame ju, et käesoleva aasta eelarvest võttis küllalt suure

osa enda alla Tallinna kui kultuuripealinna rahastamine. Järgmisel aastal Tallinn enam Euroopa Liidu kultuuripealinn ei ole ja seda raha baasi sisse arvestada ei oleks justkui mõistlik, aga ometi on kasv, vaatamata sellele, et üks oluline rahastamisartikkel langeb ära, ikkagi 11%. See on väga suur protsent! Ma ei saa olla nõus nendega, kes arvavad – tsiteerin praegu kedagi teist, ei ole minu oma mõte –, et on nii, nagu on, ja tahta, et oleks kuidagi teistmoodi, on omane neile, kes oma vaimupiiratuses ei mõista, et on nii, nagu on. Kui me kulutame 2,3% sisemajanduse kogutoodangust kultuurile ja rahulolematuse on üldine, siis on teatud muudatused hädavajalikud ja ma tervitaksin neid ministreid, neid poliitikuid, neid kultuurijuhte, kes uute ideedega välja tulevad. Ma ei asuks neid ideed väljakäimisel kohe maha tampima, materdama, sest järsku on midagi ratsionaalset, millest võidavad kõik.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Laine Randjärv!

Laine Randjärv

Aitäh! Ütlen täpsustuseks, et arhitektuuri-konkurss ei läinud aia taha, vaid selle tulemused vaidlustas üks osaleja, kes seda ei võitnud, mis on konkursside puhul täiesti tavaline. Minu küsimus on: kas hoiak on siis selline, et kui mingisuguse konkursi puhul tuleb esimene vaidlustus, tasub selle idee, mis on juba paar aastat eelarves olnud ja valitsuskabinetis otsustatud, maha mätta? Minu meelest võiks siiski järjepidevus jätkuda. Ka ERM-i puhul vaidlustati konkursi tulemused ja oldi rahulolematud, kuid ega sellepärast ei visatud nurka ideed see üleüldse ehitada.

Andrus Ansip

Aitäh! Kallis Laine, ei ole mina seda ideed nurka visanud, ma ainult konstateerisin fakti, et asi on ummikus. Riigieelarves on raha eraldatud ja kõik peaks jätkuma vastavalt plaanile, aga plaani on tulnud tõrked.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Lõpetame Tartu Kunstimuseumi küsimuse arutelu. Suur tänu, härra peaminister!

2. Eurotoetuste kasutamisest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Rainer Vakralt keskkonnaminister Keit Pentusele. Palun!

Rainer Vakra

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud keskkonnaminister! Mul on heameel tõdeda, et minu küsimus on sapisusest väga kaugel ja mul on lausa võimalus alustada kiitusega. Euroopa Liidu liikmesriikide võrdluses on Eesti 1. juuli seisuga struktuurivahendite väljamaksete tempolt 29,3%-ga esikohal. Meile järgnevad naaber Leedu 27,6% ja Iirimaa 25,6%-ga. Rahandusministeerium prognoosib välisvahendite väljamakseid 2011. aasta lõpuks vahemikus 850–900 miljonit eurot. Samas teeb mulle keskkonnakomisjoni liikmena muret, et kõige vähem on välisvahenditest siamaani ära kasutanud Keskkonnaministeerium. Kui täpne olla, siis 15,2% ja 24 miljonit eurot. Siit ka küsimus: miks on selline olukord tekkinud ja kas ei ole ohtu, et just keskkonna valdkonnas jäävad Euroopa struktuurivahendid kasutamata?

Keit Pentus

Aitäh, hea küsija! Ka mina tahan alustada vastamist kiitusega. Kui peaminister heitis esimese küsimuse esitajale pisut ette sapisust, siis mina tahan teid tänada selle eest, et nii keskkonnakomisjonis kui ka Euroopa Liidu asjade komisjonis on seda teemat väga konstruktiivselt käsitletud. Eile oli Euroopa Parlamendis arutelul üks raport, milles analüüsitakse liikmesriikide suutlikkust eurorahasid efektiivselt ja mõistlikult ära kasutada ning seda, kuidas liikmesriigid on osanud Euroopa fonde rakendada nii, et liikmesriigis tekiks ka töökohti ja et see toetaks majanduskasvu. Raportis toodi positiivse näitena esile kahte liikmesriiki, üks neist oli Poola ja teine Eesti. Nii et kui me ise oleme sageli väga kriitilised ja tahame rohkem, paremini ja kiiremini, siis üldiselt oleme Euroopa Liidu riikide võrdluses päris heal järjel. Mis puudutab keskkonna valdkonda, siis minu arvates on Eesti keskkond vahest üks eurofondidest kõige enam võitnud valdkondi. Me oleme suhteliselt lühikese ajaga näiteks parandanud üle 300 000 inimese joogivee kvaliteeti, me oleme suunanud hästi palju vahendeid ressursside mõistlikumaks kasutamiseks,

näiteks küttesüsteemide renoveerimiseks. Talvine aeg hakkab lähenema, soojatrasse on renoveeritud mitmeid kümneid kilomeetreid. Ühe näitena võib tuua Orissaare omavalitsuse. Orissaares väheneb 3. oktoobrist toasooja hind tarbijatele just tänu sellele, et omavalitsus on osanud ja tahtnud eurofonde väga mõistlikult ära kasutada. Nii et ma arvan, et positiivseid näiteid on küll üksjagu.

Esimees Ene Ergma

Kolleeg Rainer Vakra, palun esimene täpsustav küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh! Mul on hea meel jätkata positiivses võtmes ja loomulikult ma usun, et neid näiteid, kus eurofonde on hästi kasutatud, on mitmeid. Aga siiski sooviks saada vastust oma küsimusele, miks Keskkonnaministeerium on teiste ministeeriumidega võrreldes kõige tagasihoidlikumalt esinenud ja poolaasta tulemuste põhjal on kasutamise protsent jätkuvalt 15,2, mis on, nii nagu ma olen korduvalt öelnud, pingereas kõige viimane. Mis me oleme teinud üheskoos selleks, et aasta lõpuks oleks Keskkonnaministeeriumil kuldmedal kaelas?

Keit Pentus

Aitäh! Isegi kui väga tahaks, siis ma kardan, et nii suurt hüpet nii lühikese ajaga ilmselt saavutada ei õnnestu. Aga mida me oleme Keskkonnaministeeriumis ja selle valdkonna rahastamise rakendusüksuses, mis on teatavasti Keskkonnainvesteeringute Keskus, teinud selleks, et neid väljamakseid kiirendada? Me oleme osalt järginud sedasama eespool viidatud europarlamentis arutelul olnud raportit, näiteks nõuannet vähendada mitmesuguseid bürokraatlikke etappe, mis väljamaksete tegemiseks läbida tuleb. Seda me oleme Keskkonnainvesteeringute Keskuses teinud. Oleme rakendanud sellist süsteemi, et kõik projektid on jagatud valgusfoori põhimõttel punasteks, kollasteks ja rohelisteks projektideks, ning punased projektid, mis on eriti kriitilised, on eriti suure tähelepanu all ja nendega tegeldakse tõesti hästi põhjalikult. Kõige selle tulemus on, et viimase kolme kuu jooksul on meie vastutada olevates prioriteetsetes suundades väljamaksed olnud rekordilised. Iga kuu on väljamaksed olnud üle 11 miljoni euro – see on

päris suur ja kiire edasimineku ja paranemine. Loomulikult mulle meeldiks, kui väljamaksed oleksid veel suuremad, aga tuleb tõdeda, et need projektid on enamasti ka päris keerulised. Nende ettevalmistamine on läinud mõnevõrra aeglasemalt, kui ilmselt alguses oodati. On olnud palju vaidlustamisi ja erinevalt mõnest teisest valdkonnast on meie partneriteks ju peamiselt kohalikud omavalitsused ja mittetulundusühingud ning nendel ei olnud valmis projekte sahtlist võtta, vaid projekte hakati alles ette valmistama. See kõik on väljamakseid mõnevõrra venitanud. Aga mul on hea meel, et oleme sellise suure kivi tagant liikuma saanud, ja viimastel kuudel on need väljamaksed olnud tõesti rekordilised.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud proua minister! Tahan küsida, kas ministril või ministeeriumil on juba mustandplaani, kuhu eurotoetused järgmistel aastatel lähevad. Leian, et seda on kohalikel omavalitsustel vaja teada, et korrigeerida oma plaane järgmisteks aastateks.

Keit Pentus

Aitäh! Järgmisteks aastateks on plaanid tõesti paigas ja järgmistel aastatel nagu ka sel aastal tuleb ikkagi veel maksimaalselt pingutada, et praeguse perioodi vahendid saaksid väga efektiivselt ära kasutatud. Meil on omavalitsustega olnud ju päris palju juttu ka sellest, kuidas neid vajaduse korral rohkem nõustada, kuidas appi minna, et seda raha saaks juba kasutusele võtta, saaks kasutusele võtta võimalikult pisut efektiivsemalt ja kiiremini. Nii et see on igapäevane asi. Aga te pidasite ilmselt silmas järgmist finantsperspektiivi. Selles osas on käimas esimesed arutelud. Loomulikult me küsime ja konsulteerime, peame nõu ka mitme omavalitsusega just selles kontekstis, kuhu järgmisel perioodil oleks vaja teravikku suunata. Ma ise pean mõistlikuks, et üks peamisi suundi oleks teha selliseid investeeringuid, mis aitavad ressursse võimalikult efektiivselt kasutada, mis aitavad võimalikult vähese hulga ressurssidega saada mõnevõrra efektiivsemat ja paremat tulemust kui siiani. Nii et see on

ilmselt üks valdkond. Aga see ettevalmistustöö on alles algusfaasis ja ma loodan, et nii koos keskkonnakomisjoni kui ka Euroopa Liidu asjade komisjoniga me arutame ja käsitleme seda teemat lähitulevikus õige mitmel korral.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua Riigikogu esimees! Lugupeetud proua minister! Kas te näete nüüd, kui planeerimisperiod lõpeb, et mingite programmide all on raha ka üle jäämas, ja kui on, siis kas te olete arutanud ümberpaigutamist programmide vahel, mingi programmi pikendamist, täiendamist?

Keit Pentus

Aitäh! Raha üle kindlasti ei jää, kui me räägime eurofondide kasutamisest tervikuna, seda ohtu ei ole. Aga on tõsi, et on mõningaid selliseid alalõike, kus me siamaani ootame, et projekt käivituks. Üks puudutab näiteks Eesti Energia tuhaärastussüsteemi uuendamist. See on üks nendest projektidest, mis siamaani ei ole mingil põhjusel rakendunud. Me oleme nüüd Eesti Energiaga üsna intensiivselt nõu pidanud, kuidas seda raha mõistlikult kasutusele võtta, et põlevkivienergeetika jäätmeheidlate probleemid eurofondide vahendusel lahenduse saaksid. Mis puudutab ümbersuunamist, siis ilmselt ei ole mingisugune saladus, et näiteks veeprojektide puhul on juba praegu näha, et õige mitmes kohas tuleb ette kallinemist. Reeglid võimaldavad kallinemist katta kuni 30% ulatuses. See maht ei ole veel nii suur, et kõikide projektide kallinemine tuleks praegu katta mõnest teisest meetmest ümbertõstmise teel. Seetõttu me ei plaani praegu veel mingit väga põhjalikku ümbertõstmist. Pigem on meie eesmärk, et puhta joogivee saamise eesmärgid saaksid täidetud, ja kui vaja on, siis tõsta just nimelt sellesse valdkonda raha ringi mõne teise meetme arvel, kus raha jääb täies mahus kasutamata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Ega eurotoetuste ära kasutamine ei ole ju eesmärk omaette, selle rahaga, mis me saame, püüame ikkagi saavutada mingisuguseid eesmäärke, mis me oleme enne enda ette seadnud. Kas te saaksite vastata, vaadates eurotoetuste kasutamist selle pilgu läbi, kuidas ja kui palju meil võib jääda keskkonnavalaseid, keskkonnavahenduste-, keskkonnakaitsealaseid ülesandeid täitmata või saada poolikult täidetud seetõttu, et asjad natuke venivad?

Keit Pentus

Tagantpoolt pihta hakates ütlen veel kord, et venimine, nagu te seda nimetate, on tingitud sellest, et projekte on ette valmistatud väga pikalt ja põhjalikult. Nende viimaste kuude näited aga kinnitavad, et me oleme nüüd ka väljamaksete puhul üsna korralikult tempot tõstnud. Nii et kas mõni eesmärk täitmata jääb, seda ma küll praegu ei julge kuidagi öelda. Igal juhul on meie eesmärk, nii nagu ma ka alustasin, võtta need vahendid mõistlikult kasutusele ja täita need ülesanded, mis meil puhtama keskkonna saavutamiseks seatud on. Ükskõik, kas me räägime joogiveest, nendesamad küttesüsteemide ümberehitamisest, soojustrasside renoveerimisest või ka näiteks keskkonnaharidusest. Keskkonnaharidusse suunatakse eurofondide vahendusel väga oluliselt raha. Nii et ma arvan, et kõik need eesmärgid saavutatakse ja et ka kõik meie partnerid võtavad seda väga tõsiselt. Kui nad on sõlminud lepingu, kui nad on võtnud kohustuse teatud tempos seda projekti rakendada, siis tuleb sellega tegelda. Ei ole võimalik seda kuskile kaugusse lükata või venitada, seda me lubada ei saa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Proua minister! Sellesamast keskkonnaharidusest kohe jätkaks ki. Võib-olla läheb küsimus liiga spetsiifiliseks, aga äkki on teil siiski olnud juttu sellisest suurepärasest programmist nagu keskkonnahariduse infrastruktuuri programm. See oli väga hea programm ja suhteliselt väiksemahuline, rahastati ca 10 objekti keskkonnahariduse

valdkonnas, aga samas oli taotlejaid oluliselt rohkem. Kas on olnud jutuks, et keskkonnahariduse infrastruktuuri programmi võiks raha juurde tulla?

Keit Pentus

Aitäh! Mul on siin kaasas õige mitu lehekülge, kus on kirjas sellesama keskkonnahariduse taristu projekti hetkeseis. Ma ei hakka seda kõike ette lugema, aga ma hea meelega annan selle teile pärast edasi ja teil on võimalik vaadata ka praegu otsustatud projektide n-ö kulgemist. Praegu näib nii, et kõige suurem lisavajadus võib tekkida just nimelt nendes eespool nimetatud veeprojektides. Kas meil on võimalik suunata lisaraha veel ka teistesse alalõikudesse, eks seda tuleb arutada. Aga ütlen veel kord, et on küll seesama viidatud Eesti Energia tuhaärastussüsteemi uuendamine, mis praegu toppab, aga enamik projekte on käivitunud, enamikus alalõikudes on suurem osa otsustega juba kaetud. Niisiis ma loodan, et kellelgi ei ole sellist ekslikku kujutelma, et kuskil raha lihtsalt seisab ja on kuidagi otsustega katmata või pole ideed, kuidas seda kasutusele võtta. Pigem vastupidi. Nii et esmajärjekorras on tõenäoliselt veeprojektid need, kuhu raha juurde suunatakse. Aga samamoodi oleme ju otsustanud näiteks seda, et Tallinnas 4. liinile toodavad uued trammid saavad taristu väljehitamiseks toetust just nimelt eurovahenditest, ja see summa on kokku üle 18 miljoni euro. See on väga suur summa ja on üks selline lisarahastus, mis on nendesse meetmetesse juurde tulnud.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Hea on kuulata, et alguses ei saanud vedama, lõpuks ei saa pidama, et kõik, mis on võetud ette, saab täidetud. Aga kuidas on eurorahastuse järgmise perioodiga? Kas ministeerium tegeleb sellega, et me järgmine kord ei oleks sellises situatsioonis, kus läheb aasta ja ei tule ega tule ühtegi projekti, kuni siis lõpuks saame asja käima? Kuidas me saaksime selle rütmi sisse, et me ei käituks n-ö laineliselt, vaid et oleksid

selged sihid ja selged eesmärgid, mis on ka pikemalt läbi mõeldud?

Keit Pentus

Aitäh! Eesmärgid ja sihid on kindlasti selged. Loomulikult oleks teine võimalus see, et me otsustame suunata euroraha nendesse projektidesse, mis meil on kuskil sahtlist võtta, aga ma ei tea, kas see on kõige mõistlikum. Iseenesest see, kui meil on klaar, mis valdkonda me tahame arendada, või et mis on keskkonna puhul näiteks see konkreetne, spetsiifiline valdkond, kuhu panustada, on see siis joogivesi, on see õhupuhtus, on see energiasursside mõistlikum kasutamine, ei tähenda ilmtingimata, et konkreetsed projektid on juba kellelgi sahtlis ootamas. Nende projektide ettevalmistamine võtab loomulikult aega ja ma arvan, et see on täiesti tavaline, mõistlik asjade käik. Seetõttu on ilmselt keskkonna valdkonnas üsna paratamatu, et algus oli mõnevõrra aeglasem, kui paljud ootasid ja arvasid. Ma ei näe selles väga suurt traagikat. Mul on tõesti pigem hea meel, et nüüd on sellest üle saadud ja väljamaksetega näivad asjad minevat ainult paremuse suunas.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Muud küsimused

Esimees Ene Ergma

Nüüd on meil võimalus esitada küsimusi. Palun nimetage ministri nimi ja siis esitage küsimus! Üks moment, palun vabandust! Küsimate nimesid ei ole tabloom näha. Läheme praegu siiski edasi. Minu teada oli esimesena kirjas Tarmo Leinatamm. Ma ei jõudnud reageerida, et üles kirjutada. Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Küsimus peaministrile, teema on EFSF ja oodatav vastus on, et puust ja punaseks. Oletame, et EFSF on moodustatud, riigid A ja B on kvalifitseerunud ja laenu saanud. Riik A tuleb oma kohustuste täitmisega kenasti toime, aga riigil B on tekkinud takistused, mis on muutunud ühel ajahetkel selliseks, et on näha, et see riik ei saa oma kohustustega enam

hakkama, ja EFSF-i kreditorid hakkavad muutuma rahutuks. Võib-olla te selgitate nüüd seda järjekorda, millal see karvane kohtutäituri käsi jõuab Eesti riigi rahakotti ehk millal see nõue pöördub garantii andjate vastu.

Andrus Ansip

Aitäh! Kõigepealt peaksid muidugi riik A ja riik B laenu saama. Kui me räägime EFSF-ist, siis esialgu me pole jõudnud veel sellessegi staadiumisse, et näiteks seesama Kreeka, teie klassifitseerimise järgi eeldatavalt riik B, võiks hakata EFSF-ist laenu saama. Kui rääkida Kreekast, siis praegu saavad nad laenu kahepoolsete laenulepingute alusel moodustatud abistamismehhanismist ja selle abistamismehhanismi rahad ei ole veel ammendunud. Me teame, et järjekordse kaheksa miljardi eurose laenumakse saamiseks peaks Kreeka tegema väga tõsiseid pingutusi. Nad peaksid kohe sulgema 30 kahjumiga töötavat riigile kuuluvat ettevõtet, nad peaksid kohe vallandama, töölt lahti laskma 20 000 riigiteenistajat, nad peaksid tööreservi saatma 150 000 avalikku teenistajat. Reservi saatmise mõte on selline, et reservis oleku ajal makstakse nendele madalamat palka ja nende tulevik on väga selge – nad kõik vabastatakse riigiametist, nad koondatakse. Eeltingimuste hulgas on veel näiteks pensionide limiteerimine, st pensionide kärpimine, riigiteenistujate palga kärpimine jne, jne. Riik peab need tingimused täitma ja siis tema ka järjekordse laenumakse saab. Üldiselt seatakse need tingimused selliselt, et riik suudab ükskord kõiki oma laenumakseid ilma Rahvusvahelise Valuutafondi, EFSM-i, EFSF-i või ESM-i abita teenindada. Ja kui me ka kahtleme Euroopa Liidu ametnike võimekuses või Euroopa Keskpannga ametnike võimekuses, siis me ei peaks kahtlema Rahvusvahelise Valuutafondi ametnike võimekuses. Nemad on seda asja ajanud juba kogu Teise maailmasõja järgse perioodi ja nende käe all on riigid oma kohustusi korralikult täitnud. Aga palun järgmine küsimus, siis ma vastan edasi.

Esimees Ene Ergma

Minu meelest oli teine kolleeg Marika Tuus-Laul. Kes oli kolmas?

Marika Tuus-Laul

Aitäh, proua juhataja! Minul on küsimus härra peaministrile ja see puudutab riigieelarvet. Täna varahommikul tuli Eesti Pank välja avaldusega, kus öeldakse, et majanduskasvu väljavaated on viimasel ajal, viimastel nädalatel tunduvalt halvenenud ja ebakindlus maailmamajanduses on kasvanud. Eesti Pank soovib teil riigieelarve tegemisel lähtuda mitte pluss kolmesest majanduskasvu prognoosist vaid pluss ühesest. Teades teie varasemaid vastuseid, et meie majanduskasv on teises kvartalis olnud üllatavalt kõrge, julgeksin ma ikkagi tuletada meelde, et me oleme praegu tagasi jõudnud alles 2006. aasta esimese kvartali tasemele. Kas me ei peaks seekord olema prognoosides natukene realistlikumad, sest eelmissed korrad, kui langus oli üks maailma suurimaid, prognoosisime me väga optimistlikult?

Andrus Ansip

Aitäh! Mul ei ole protseduurireeglite järgi võimalust teie käest küsida, mida teie eelistaksite. Kas veelgi konservatiivsemat eelarvet või seda, mille valitsus täna Riigikogule üle annab, või te tahaksite muuta seda optimistlikumaks? Kuna opositsiooni poolelt tulevad tavaliselt soovid tõsta palku rahaga, mida eelarvesse ei laeku, siis ma millegipärast arvan, et teie eelistus ei oleks ilmselt mitte see eelarve, mille valitsus täna Riigikogule üle annab, ja ammugi mitte see eelarve, mida soovib Eesti Pank, vaid hoopis optimistlikum eelarve. Ma kinnitan teile, et täna üleantav eelarve peab vastu ka Rahandusministeeriumi konservatiivsemale, pessimistlikumale prognoosile selliselt, et eelarveaasta lõpuks jääb valitsussektori defitsiit Euroopa stabiilsus- ja kasvupaktiga ette seatud raamidesse. Ma ei saa olla nõus nendega, kes arvavad, et riigil ongi ainult fiskaalsed eesmärgid. Fiskaalsed eesmärgid on kindlasti olulised, aga elu on märksa mitmekülgsem, kui pelgalt rahanumbrid võiksid olla. Ehk siis me teame, et meil ei ole praegu eelarves vahendeid näiteks palkade suurendamiseks. Meie eelarve küll kasvab, aga ta kasvab suuresti selle tõttu, et me kasutame käesoleval aastal ja möödunud aastal Kyoto saasteühikute müügist laekunud vahendeid järgmisel aastal. Mis see alternatiiv siis on, kas jätame kasutamata, et eelarve oleks väiksema mahuga? Ma ei pea seda mõistlikuks.

Esimees Ene Ergma

Kolmas küsija, nagu ma mäletan, oli kolleeg Tõnis Lukas. Palun!

Tõnis Lukas

Austatud keskkonnaminister! Eile arutas keskkonnakomisjon merenduspoliitika arengukava. Eesti on mereriik ja ma loodan, et valitsus ei viska püssi põõsasse pärast seda, kui Riigikogu juhatus selle arengukava protseduurilistel põhjustel esimest korda tagasi lükkas. Ma arvan ka, et merenduspoliitika arengukava on vaja Riigikogu tasemel heaks kiita. Me arutasime arengukava asjaomaste ministriühemidega ja istungil oli esindatud veel Eestimaa Looduse Fond, kes on aktiivselt arvamust avaldanud. Me leidsime, et arengukavas peaks täpsustama ja täiendama kalandusega, naftareostuse tõrjumisega ja merealade planeerimuga seotud punkte, et keskkond oleks tulevikus ka planeeritud või et tuuleparke ei tehtaks juhuslikesse kohtadesse. Kas te näete, et Keskkonnaministeerium saab nende osade täiendamisel kaasa aidata ja et see arengukava peaks Riigikogu tasemele tulema?

Keit Pentus

Aitäh, hea küsija! Merenduspoliitika teema arutelu avati ka valitsuse istungil ja seal vahetati samuti mõtteid nendesamade teie viidatud punktide üle. Ma ise olen samamoodi olnud ühenduses näiteks Eestimaa Looduse Fondiga ja Eesti Keskkonnaühenduste Kojaga ning olen probleemidega täiesti kursis ja osaliselt jagan nende muret selle dokumendi pärast. Aga see ei tähenda, et kogu käimasolev protsess peaks nüüd toppama jääma, sellega tuleks ikkagi edasi minna.

Mis puudutab näiteks merealade planeerimise küsimust, siis regionaalminister, kes selle valdkonna eest vastutab, on minu arvates väga õigel teel selles osas, et tegu on teemaga, millele tuleb tegelda. Keskkonnaministeeriumis me puutume tõesti iga päev kokku probleemiga, et merealade planeeringut siiaani tehtud ei ole. Kuidas seda teha, on meil plaanis lähiajal regionaalministriga ka arutada. Keskkonnaministeeriumil ja meie allasutustel on praegu juba olemas terve hulk mitmesuguseid kaardikihte, mida kokku sidudes oleks tegelikult võimalik suur osa sellest planeeringust üsna lühikese ajaga valmis teha. Ma arvan, et

oleks tähtis võimalikult kiiresti ära määrata vähemalt need kohad meres, kus üks või teine ehitustegevus, merre rajamine võimalik ei ole, kas siis kaitse põhjustel, keskkonnakaitsealustel põhjustel või elupaikade kaitseks – neid põhjusi on väga erinevaid. See töö peaks käima paralleelselt ja jätkuma sõltumata sellest, et Riigikogu merepoliitikat arutama asub.

Aga lõpetuseks – see ei ole küll otseselt Keskkonnaministeeriumi valdkond – tahaks õnnitleda kõiki neid, kes tennisele kaasa elavad, sest meie Kaia Kanepi on just võitnud maailma esireketit!

Esimees Ene Ergma

Hurraa! Head kolleegid! Alustame nüüd uuesti küsimustega. Kolleeg Viktor Vassiljev, palun teie küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua Riigikogu esimees! Minu küsimus on härra peaministrile. Austatud peaminister! Praegu on plaanis anda haigekassa ja töötukassa reservid riigikassa hallata, makstes neile selle eest õiglast intressi. Küsimus on aga selles, mis asi on õiglane intress. Kas see on sama intress, millega saab turgudelt raha laenata, või on see intress väiksem? Kui intress on sama, kas selline teguviis on siis õiglane inimeste suhtes, kes oma arusaamise järgi hoiustavad oma sissemakseid töötukassas ja haigekassas? Aga kui intress on turuintressist väiksem, kas see ei ole siis ebaõiglane haigekassa ja töötukassa suhtes?

Andrus Ansip

Aitäh! Õiglane intress on see, milles osapooled omavahel kokkuleppele jõuavad, ja ma eeldan, et nii haigekassa kui ka töötukassa reservide hoiustamisel riigikassas peaks saavutama osapooltevaheline kokkulepe. Kindlasti ei saa ei haigekassa ega töötukassa eesmärk olla võimalikult suurt intressitulu teenida, sest me ju teame, et kui marginaalid on suured, kui kasumi teenimise lootus on suur, siis on ka riskid selle võrra suuremad. Kui minnakse suurt tulu teenima, siis võib see tähendada, et kogu investering, kogu hoius hoopis kaotatakse. Sotsiaalkindlustusfondid peaksid hoidma oma vahendeid väga konservatiivsetes instrumentides ja just seda teenust on riigikassa nii töötukassale kui ka haigekassale valmis pak-

kuma. Haigekassa puhul ei ole tegelikult üldse mingisugust probleemi, sest aegade algusest saati on haigekassa rahavooge ja reserve juhtinud riigikassa, niisiis seal olemuslikult mingit muutust tulemas ei ole. Muutus võiks olla selles, et minnakse üle riigikassa kontode kasutamisele, millest võiks haigekassale tulla suur võit, sest siis ei peaks nad enam maksuma panga ülekandetasusid, need jäävad riigikassa kanda. Töötukassa puhul on ka 25 miljonit eurot olnud kogu aeg riigikassa juhtida, ülejäänud vahendid on paigutatud kuhugi mujale. Missuguse riskiastmega, seda mina siin kinnitada ei saa. Ma eeldan siiski, et jõutakse kokkuleppele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Küsimus keskkonnaministrile. Kuna Rahandusministeeriumil häid vastuseid ei olnud, siis ma küsin keskkonnaministrilt. Äkki oskate selgitada, kuidas on nn CO₂ kvoodi rahadega renoveeritavate hoonete nimekirja sattunud suur hulk iseenesest väga hästi kapitaliseeritud Riigimetsa Majandamise Keskuse hooneid? Kas nende hoonete eelistamine paljudele oluliselt suuremat avalikku huvi pakkuvatele ja sotsiaalse suunitlusega objektidele on mõistlik?

Keit Pentus

Aitäh! Ma alustaks võib-olla pisut kaugemalt ja räägiks korra lühidalt veel lahti, kuidas käib valiku tegemine AAU tehingute puhul üldse. Otsus selle kohta, kuhu investeeritakse, on nende tehingute puhul selle riigi teha, kes Eestilt ühikuid ostab. Kriteeriumiks, millest lähtutakse, on eelkõige iga konkreetse projekti ja objekti puhul saavutatav energiasääst, mida suurem energiasääst, seda eelistatumad või seda ligitõmbavamad on projektid ostjate jaoks. Samamoodi on oluline kriteerium nende inimeste arv, kes konkreetse objekti puhul kasusaajateks kvalifitseeruvad.

Mis puudutab RMK näiteid, siis hoolimata sellest, et need investeeringud ja projektid ei ole ju mitte väga suure mahuga, ma arvan, et ei ole mõistlik ega õige diskrimineerida asutusi selle eest, et nad on saanud oma majandustegevusega hästi hakkama. Kui neil on välja

pakkuda investeeringuobjekte, mille puhul saavutatav energiasääst on suur ja ka võimalikku kasu saavate inimeste hulk on suur, siis ei ole põhjust neid maha kriipsutada ainult selle pärast, et tegu on efektiivselt tegutseva ühingu või asutusega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Mul on küsimus härra peaministrile. Kaks nädalat tagasi, 14. septembril siinsamas saalis küsimusele vastates ütlesite sõna-sõnalt nii: "Loodan, et töötukassa reservid ei ole mitte Kreeka pankadesse paigutatud." Kas tegemist oli irooniaga või puudub teil peaministrina ülevaade sellest, kuhu töötukassa reservid on paigutatud?

Andrus Ansip

Aitäh! Minul kui peaministril puudub ülevaade, kuhu on paigutatud töötukassa reservid. Ma arvan, et põhimõtteliselt ma võiksin teada saada, kuhu need reservid on paigutatud, aga ma ei ole selles ka päris veendunud, sest tegemist on avalik-õigusliku isikuga ja teadmiskajad ei ole peaministril seaduse järgi garanteeritud olemas. Seega on minu lootus endiselt aktuaalne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Minu küsimus on peaministrile ja puudutab ka töötukassa ja haigekassa reservide haldamist. Tööandjate keskliit on teinud ettepaneku langetada juba järgmisel aastal töötuskindlustusmaks määra kriisieelsele tasemele. Ametiühingute keskliit on teatanud, et reservide kasv jätkuks ka siis, kui summaarne töötuskindlustusmaks langetataks tänaselt 4,2%-lt 3% tasemele. Milline on Valitsuse seisukoht selles küsimuses seoses sellega, et koalitsioonilepingus on töötuskindlustusmaksete vähendamine ette nähtud alles 2013. aastast?

Andrus Ansip

Aitäh! Hea küsija vastas juba ise küsimusele ära. Valitsuse ühemõtteline seisukoht on,

et töötuskindlustusmaks määra alandatakse 1. jaanuarist 2013. Praeguse ni ole töötukassa reservid saavutanud planeeritud mahtu ja ma usun, et eriti sel ajal, kui maailmas igal pool kipuvad majanduskasvu ootused allapoolle minema, ei ole meil küll mõtet töötukassa reservide kogumist lõpetada ja öelda, et nüüd on meile õnnelik põli saabunud ja mitte mingil juhul ei saa enam halvemaks minna, kõik halb on juba seljataha jäänud. Mõõdunud, meie jaoks juba suuresti mõõdunud ja seljataha jäänud kriisist oleme õppinud, et ühele väikesele riigile on reservide kogumine ülimalt oluline. Kui kogu Euroopa, kui kogu maailm maadleb praegu enneolematu krediidikriisiga, siis meie võime öelda, et see kriis meid ei puuduta, ja ta ei puuduta meid ainult seetõttu, et meie oskamine koguda põhiliselt aastatel 2002–2007 ja eriti 2007. aastal oma riigile märkimisväärsed reservid. Minu meelest võiks alalhoidlikkus meile ka praegu alles jääda, ehkki Eesti riigi rahandus on Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas kõige paremini korras olev riigirahandus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea esimees! Kutsun teid üles koos välisministriga lendama laia maailma, nagu seda kunagi tegi prohvet Muhamed tiivulise olendi Buraqi seljas, ehk küsimus on Palestiina kohta. Et meie eilne istung nii pikaks venis, siis ei saanudki me välisministriga kohutada. Me teame, et meie seisukoht Palestiina omariikluse osas langeb suuresti ühte Ameerika Ühendriikide omaga ja me toetame tõesti n-ö kahepoolseid läbirääkimisi. Küll aga on minuni jõudnud info, et paljud Euroopa Liidu riigid võivad selles küsimuses olla nüansi võrra ühele või teisele poole kaldu. Millised on nüüd esimesed sellised kui mitte just kuulujutud, siis infokillud ÜRO-st? Kas see on tõesti nii ja millised alternatiivid võivad Euroopa Liidu poolt tulla?

Urmas Paet

Kõigepealt, mis puudutab seisukohta Palestiina riikluse küsimuses, siis siin langeb Eesti seisukoht kokku enamiku maailmariikide omaga, mille kohaselt eesmärk ongi, et Iisrael ja Palestiina riik eksisteeriks rahumeelselt

kõrvuti. Nii et kui me räägime eesmärgist, siis eesmärk on kahe riigi lahendus, see, et Palestiina saaks tõepoolest iseseisvaks ja eksisteeriks rahulikult Iisraeliga koos. Küsimus on selles, kuidas see võimalik on. Paraku, meeldib see kellelegi või mitte, kui vaadata arenguid, mis seales piirkonnas on praegu, ja neid arenguid, mis seal on olnud viimastel aastakümnetel, siis ikkagi ainus realistlik võimalus, et tekiks olukord, kus kaks riiki on rahumeelselt kõrvuti, on see, kui need kaks lepivad selles omavahel kokku. Seda siis loomulikult rahvusvahelise kogukonna, sealhulgas ÜRO, Euroopa Liidu, aga ka paljude teiste riikide selgel toetusel. Praegu on, jah, ÜRO-s üks protsess alanud, sest eelmisel reedel esitas Palestiina omavalitsus ÜRO peasekretärile taotluse saada ÜRO-s liikmestaatus. Vastavalt ÜRO põhikirjale läks see avaldus arutamisele ÜRO Julgeolekunõukokku. Sinna teatavasti Eesti veel ei kuulu. Nii et selle avalduse osas peab seisukoha võtma ÜRO Julgeolekunõukogu. ÜRO Peaassambleele ehk sellele kogule, kus ka Eesti liige on, ei ole seni ei Palestiina ega keegi teine ühtegi selleteematist resolutsiooni esitanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Küsimus on samuti välisminister Urmas Paetile. Esimene küsimus, et kus on teie oravarinnamärk. Aga minnes tõsiseks, küsimus Euroopa Liidu laienemise kohta. Kas Euroopa Liidu riikide võlakriis on saamas takistuseks ka laienemisprotsessile? Ma küsin seda seetõttu, et eelmisel nädalal külastas meie parlamenti Islandi parlamendi delegatsioon, keda ka need teemad huvitasid. Me teame, et Horvaatia on oma läbirääkimisi lõpetamas ja mitu riiki on ootel. Kas see kriisihetk on tekitanud liikmesriikide sees kõhklusi laienemise osas või on selline Euroopa näiline nõrkus tekitanud kõhklusi liituvates riikides?

Urmas Paet

Aitäh! Oravamärk on kindlas kohas. Mis puudutab võlakriisi, siis ei ole mingit kahtlust, et selline turbulents, selline teatav ebamäärasus on Euroopas kindlasti vesi nende veskile, kes niikuinii, praegustest arengutest hoolimata

oleksid ja on olnud skeptilised Euroopa Liidu edasise laienemise suhtes. Nii et eks see annab neile kindlasti lisaargumente, millel ei ole küll mingit seost tegelikkusega selles osas, mis puudutab Euroopa Liidu kui sellise laienemist ja neid põhimõtteid, miks Euroopa Liit üldse on seni laienenud ja miks ta peaks laienema ka tulevikus, ehk mis puudutab vabadusi ja Euroopa julgeolekut. Aga vaieldamatult mõjutavad kõikvõimalikud negatiivsed arengud ja probleemid Euroopa Liidus kõiki aspekte, sealhulgas ka laienemist. Hetkeseisuga on teatavasti tehtud otsus, et Horvaatia liitub Euroopa Liiduga 1. juulil 2013. Islandiga on liitumiskõnelused käimas, ma loodan, et need lähevad suhteliselt valutult. Detsembris tuleks teha uued otsused, mis ennekõike puudutavad Serbiat ja ka Montenegrot. Nii et siin sõltub edasine ka sellest, mis ettepanekuga või hinnanguga Euroopa Komisjon välja tuleb. Eesti positsioon on ju iseenesest klaar ja see ei ole muutunud. Meie hoiak on jätkuvalt see, et kõik Euroopa riigid, kes kriteeriumidele ja tingimustele vastavad, peavad saama võimaluse Euroopa Liiduga liituda. Selle hoiaku peamine põhjus on seesama vabaduste ruumi, stabiilsuse, julgeolekuruumi laienemine siinsamas meie ümber, mis otseselt ka meid mõjutab.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Samuti küsimus härra välisministri riele. Küsimuse taustaks on see arvatavasti meile kõigile omane tähelepanek, et suurte küsimuste ümber on ühiskonnas tihtipeale käibel mitmesuguseid müüte, infomüra ja paraku vahel ka meedia kaudu otsest väärinformeerimist või faktivigu ja muud taolist, mis põhjustab ühiskonnas sellist ebamäärast ärevust ning mõnede inimrühmade hulgas võib-olla ka põhjendamatuid või kahetsusväärseid hirme ja kartusi. Kas te olete märganud või oskate välja tuua mõne välispoliitilise küsimuse, millest Eesti ühiskond võib-olla ei tarvitse olla adekvaatselt informeeritud ja mis võib tekitada sellist tarbetut ärevust?

Urmas Paet

Ei, ma ei tahaks siin ühtegi teemat ekstra esile tuua, aga ma usun, et ükskõik millise, sh

ka välispoliitilise küsimuse puhul tuleb ikka ette, et info ei ole alati kõige külgne, et ta on ühekülgne ja selles on võib-olla rohkem emotsiooni, mis võib ka ärevust tekitada, kui vaja oleks. Nii et selles osas on Eesti inimestele, keda maailmas meie ümber toimuv tõsiselt huvitab, soovitus mitte piirduda ainult ühe infokandjaga. Kui võimalik, siis tasub jälgida ka muu maailma meediat ja analüütilisi artikleid. See tuleb kindlasti kasuks, et pilt saaks võimalikult täiuslik ja võimalikult vähe oleks ohtu langeda tarbetute emotsioonide ohvriks.

Esimees Ene Ergma

Kiire küsimus kolleeg Inara Luigaselt.

Inara Luigas

Aitäh! Minu küsimus on keskkonnaministri riele. Austatud minister! Me käisime suvel Haanjamaa rahvaga teie juures ja juttu oli Tallikese sihtkaitsevööndi kehtestamisest. Tegime teile ka arupärimise ja ma käisin nõuniku juures küsimas lisainformatsiooni kogu selle asja kohta, aga ma ei ole vastust saanud. Kas saaksite anda selgitust, milles on asi, et ei vastata meilikirjadele ega vastata ka minu kirjalikele arupärimistele?

Keit Pentus

Aitäh! Me saame ilmselt omavahel detaile täpsustada. Riigikogust laekusid mulle suvel tõesti kirjalikud küsimused, mis olid edastatud Mailis Repsi nimel, ja nendele on kirjalikud vastused ammu-ammu ära saadetud. Olen neid saatnud veel lisaks ametlikele kanalitele lihtsalt oma meili pealt kõigile, kes on küsinud. Nii et Mailis Repsi teie fraktsioonist, kes küsimused edastas, on vastus ammu-ammu ära läinud.

Aga nii nagu me ka kohtumisel rääkisime, on kõnealuse probleemi puhul vaidlus selles, kas kehtestada ja kui suures mahus kehtestada piiranguvöönd ka eramaadele. Ja nagu ma teile kinnitasin, me analüüsisime veel kord võimalust laiendada kaitseala eelkõige riigimaadel. Aga tõsi on ka see, et kaitsealust objekti või kaitsealust elupaika saab kaitsta seal, kus ta on. Muinsuskaitstes ei kujuta me ju ette, et näiteks vanalinnas oleksid kaitse all ainult riigi või omavalitsuse omanduses olevad maad. Kui tegu on väärtusega, siis ta peab kaitse all olema. Aga me otsime sellele teemale lahendust.

Mis puudutab seda probleemi, et teile ei ole edastatud meie saadetud vastuseid, siis ma arvan, et võin hetke pärast need siitsamast meili pealt ära saata.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Head kolleegid, infotunni aeg on läbi. Täna kolleegide küsimuste esitamise eest ja täna valitsusliikmeid vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Austatud peaminister! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kolmanda töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid! Nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna, esiteks, 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu; teiseks, 2012. aasta riigieelarve seadusega seonduvalt alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivse seaduse, Eesti Haigekassa seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse, töötuskindlustuse seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu; kolmandaks, Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse, kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse, Kohtute Raamatupidamiskeskuse Rahandusministeeriumi valitsemisalasse üleviimisega seotud seaduste, riigieelarve seaduse ning Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud eelnõude menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust Riigikogus rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatusel nimel võtnud vastu kolm seaduseelnõu. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetlusse andmise korra kolme tööpäeva jooksul.

Head kolleegid! Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 155 soovib peaminister esineda poliitilise avaldusega, mis kestab umbes 15 minutit. Lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 155 leppisid Riigikogu juhatus ja peaminister kokku, et ettekandjale küsimusi ei esitata. Pärast peaministri avaldust avatakse läbirääkimised, mille käigus võivad sõna võtta fraktsioonide esindajad.

1. Peaministri poliitiline avaldus

Esimees Ene Ergma

Ma palun kõnetooli peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Austatud proua Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu! Äsja andis Vabariigi Valitsus Riigikogule üle 2012. aasta riigieelarve eelnõu. Austatud Riigikogu hakkab eelarvet menetlema ajal, kui Eesti majandus kasvab, ekspordimahud kasvavad, meie väikese tubli riigi ettevõtjad leiavad uusi turge, siia tehakse välisinvesteeringuid, mis loovad uusi töökohti, tööpuudus väheneb kiiresti ja maksulaekumised on eelarves kavandatust märksa paremad. Olid ajad, mil selline olukord tähendaks pea iseenesestmõistetavalt positiivse lisaelarve tegemist. Enam mitte. Eesti nagu ka teised riigid on ühe ülemaailmse finantskriisi võrra kogenum. Maa ja Euroopa finantsurud on just viimastel kuudel muutunud jälle väga heitlikuks. USA eelarveprobleemid, ebaselgus euroala mõne riigi võlakriisi lahenduste suhtes, arenevate turgude ülekuumenemine ja kõrgemad toorainehinnad on halvendanud maailmamajanduse väljavaateid ja tekitanud sügavaid häireid turgude tavapärasel käitumises. Vaatamata paranemisele sellel nädalal, on enamik Euroopa ja USA pankade aktsiaid ikkagi tervelt 40–50% odavamad, võrreldes juuni lõpu seisuga. Pessimistlikumaks on muudetud majandusprognoose pea kogu maailmas, sealhulgas Eesti peamiste kaubanduspartnerite juures. See kõik peaks meid veenma vajaduses jätkata konservatiivset eelarvepoliitikat.

Riigikogule üle antud Eesti 2012. aasta riigieelarve eelnõu on uue valitsuse esimene. See on eelarve, mille aluseks on ühtlasi nii

maailmamajanduse reaalsus kui ka kevadel valijatele antud lubadused. See on konservatiivne eelarve. See on stabiilsuse ja tööhõive suurendamise eelarve. Ainult siis, kui riigi rahandus on kindlates kätes ja majandus on korras, saavad kasvada kõigi Eesti inimeste palgad, pensionid ja peretoetused, ainult siis saame endale lubada Põhjamaade tasemel haridust, turvalisust ning paremat arstiabi.

Järgmise aasta eelarve tuludeks on planeeritud 6,11 miljardit eurot, kulud on 6,57 miljardit eurot. Võrreldes 2011. aastaga kasvavad kulud 11% ehk 652,7 miljonit eurot. Eelarve on koostatud defitsiidiga 2,1% SKT-st, mis on selgitatav peamiselt kahe komponendiga. Kvoodi müügist saadud raha investeerimise mõju valitsussektori eelarvepositsioonile on järgmisel aastal tervelt 1,5% SKT-st. Järgmisel aastal taastame täies mahus ka pensioni II samba riigipoolsed sissemaksed. Eelarvetehniliselt on see kirjeldatud kuluna, ehkki teise samba sisu on säästmise tuleviku tarbeks.

Eesti võlakoorumus püsib tõenäoliselt ka järgmisel aastal Euroopa Liidu madalaimana, 5,8% sisemajanduse kogutoodangust. Riigieelarve defitsiiti ning finantseerimistehinguid on kavas rahastada reservidest. Järgmisel aastal jääb prognoositav maksukoormus vaatamata sellele, et alkoholiaktsiis tõuseb 5% ja tubakaaktsiis 10%, samale tasemele kui sellel aastal ehk 32,4%-le. Riik jätkab majanduse elavdamist investeringute mahu suurendamisega, mis toob kaasa ka olulise tööhõive kasvu. Eelmise aastaga võrreldes kasvavad avaliku sektori investeringud 28% – 1,25 miljardi euron. Valdava osa kasvust moodustavad heitmekvoodi müügist laekunud vahendid. Avaliku sektori investeringute osakaal kõigis investeringutes suureneb 32%-ni, moodustades 7,3% SKT-st. Suurimad investeringute mahud on kavandatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas, Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas ja Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas.

Suurim osa investeringutest ehk ca 71 miljonit eurot läheb riigimaanteede remondiks. Suurimad teobjektid on Aruvalla–Kose tee lõik 26,4 miljoniga ja Pärnu ümbersõidu ehitamine 17,3 miljoniga euroga. Teede ehituse, liikluskorralduse, remondi ja korrashoiu kulud kasvavad 40,5 miljonit euro võrra rohkem kui 300 miljonit euron. Riik jätkab ka kergliiklus-

teede ehitamist, kokku saab valmis 71,5 kilomeetrit kergliiklusteid. Ning kuigi omavalitsuste teede hooldus on omavalitsuste endi ülesanne, nähakse majandusministeeriumi eelarvest tuleval aastal omavalitsuste teede korrashoiuks ette 17,8 miljonit eurot, mis on üle 5 miljoni euro võrra enam kui sel aastal. Regionaalpoliitiliselt on väikesaarte jaoks oluline uute laevade soetamine.

Uute teadmiste loomise ja nende rakendamisele kaasaaitamiseks panustab riik teadus- ja arendustegevuse kulutuste kaudu ligi 163 miljonit eurot ehk 1% SKT-st. Siinkohal kutsun üles ka erasektorit panustama enam teadus- ja arendustegevusse. Muu maailma praktika kinnitab, et see tasub ära – suurema lisandväärtusega tooted ning teenused on konkurentsivõimelisemad ja ettevõtetele tähendab see suuremaid tulusid, suuremat läbilöögivõimet eksporditurgudel. Riigile tervikuna aga liikumist Põhjamaadele omase kõrgel lisandväärtusel põhineva majandusmudeli poole.

Tegevusaladest on jätkuvalt valitsuse prioriteetideks hariduse ning majanduse valdkond. Eelarve on suunatud majandusliku stabiilsuse suurendamisele. Majandusvaldkonnas kasvavad kulud 133 miljoni euro ehk 15% võrra. Põllumajanduse, maaelu ja kalanduse arendamise toetused kasvavad 47 miljoni euro võrra, 311 miljoni euron. Uue põlvkonna elektroonilise sidevõrgu kasutuselevõtu meetme raames toetatakse 11 miljoni euroga interneti baasvõrgu rajamist, mille abil saab kiire internetiühenduse võimaluse enam kui 40 000 Eesti maa- ja piirkonna elanikku.

Hiljuti teatas OECD oma raportis: "Haridus on üldiselt hea kindlustus töötuse vastu ning majanduslikult rasketel aegadel tööle jäämiseks – eriti on see tõsi Eesti kohta." Ja hoolimata sellest, et Eesti on haridusse panustajana Euroopa riikide esirinnas, otsustasime suurendada haridusvaldkonda suunatavat raha 62 miljoni euro ehk 9% võrra. Suuresti tähendab see kvoodimüügi vahendeid, mille abil renoveeritakse enam kui poolsada koolihoonet ja õpilaskodu. Kõrghariduse riiklik koolitustellimus kasvab 103,2 miljonit euron. Plaanis on rahastada ka IT Akadeemia käivitamist, mis on Eesti riigi, ülikoolide ja info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori ettevõtete programm, et tagada valdkonna jaoks vajalikku

tööjõuressurssi ning pakkuda konkurentsivõimelisel tasemel IKT-haridust.

Riigieelarve kuludest suurima osa ehk kolmandiku moodustavad kulud sotsiaalsele kaitsele, ent sellegipoolest suurenevad need 190 miljonit eurot ehk 10%. Tähtsaimana toon välja valitsuse otsuse tõsta pensione tulevast aastast 4,4%. Kasina eelarve piirides ei ole seda vähe. Pensionide väljamaksmiseks suunab riik tuleval aastal 72 miljonit eurot rohkem, kokku üle 1,3 miljardi euro. Nii eakamaid kui ka nooremaid puudutab Sotsiaalministeeriumi eelarve ravikindlustuse osa, mis moodustab 770 miljonit eurot ning annab võimaluse taastada ravikindlustuses tervishoiuteenuste hinnad kriisieelsel tasemel.

Riigil on plaanis renoveerida mitmeid sotsiaalobjekte, millest suurimad on Võisiku, Erastvere ja Sõmera hooldekodu. Täiendavalt suunatakse vahendeid haiglavõrgu arendamiseks, sealhulgas Viljandi ja Pärnu haiglale.

Sotsiaaltoetused kasvavad kokku ligi 9,4 miljonit eurot. 2,5 miljonit eurot suunatakse eluasemetingimuste parandamiseks paljulapselistele peredele ja teistele sihtgruppidele. Vaatamata sellele, et töötuid on vähemaks jäänud, panustab riik töötukassa kaudu töötute tööleaitamiseks samas mahus mis eelmisel aastal. Eesmärgiks on seatud eelkõige pikaajalise tööpuuduse vähendamine ja suurem osalemine elukestvas õppes.

Sisejulgeolekus panustab riik õnnetussurmade vähendamisse ennetustöö kaudu. Selleks on eelarves ette nähtud 62% rohkem raha kui 2011. aastal. Justiitsvaldkonnas muutuvad tuleval aastal kohtumenetlused kiiremaks ning paraneb isikute õiguste kaitse. Laiendame vähemkindlustatud inimeste võimalusi saada tasuta õigusnõu. Justiitsministeeriumile on planeeritud selleks otstarbeks varasemast kolm korda suurem summa.

Kuigi valitsuse efektiivsuselt oleme konkurentsivõime edetabeli järgi niigi Euroopa tipus, on seda seisu võimalik veelgi parandada, viies läbi avaliku teenistuse reformi, mille eesmärk on muuta avalik teenistus dünaamilisemaks ja nüüdisaegsemaks. See on üks olulisematest küsimustest, mis valitsusel ja parlamendil tuleb lahendada.

Keskonna paremaks hoidmiseks ja säästmiseks suuname 400 miljonit eurot – see tähendab panust rohelisse majandusse, see tä-

hendab töökohti, mille tulemusel väheneb saastamine, suureneb energia- ja ressursside säästlikum kasutamine. Üks paljusid valdkondi siduv ja kaugeleulatuv eesmärk on muuta kogu meie majandus rohelisemaks, st vähem energiat ja loodusressursse kulutavaks ning vähem saastavaks. Seepärast investeerime muu hulgas ajakohastesse veesüsteemidesse, keskkonnasõbralikumasse transporti, korralikesse katlamajadesse ja soojatorudesse, soojuse ja energia koostootmisse, tuuleenergiasse ja energiasäästlikumatesse hoonetesse.

Kultuurivaldkonna eelarve kasvab COFOG-i järgi 11%. 2012. aasta eelarvega tehakse oluline suunamuudatus Eesti Kultuurkapitali sisulises tegevuses. Siiani osaliselt kultuurkapitali vahenditest rahastatud kultuurilehte Sirp ja Veneetsia biennaali hakatakse täismahus rahastama riigieelarvest. See tähendab, et kultuurkapitalile jääb rohkem vahendeid, mida suunata kultuuriprojektide rahastamiseks.

Kultuuriministeeriumi valdkonnas kasvab 100 000 euro võrra ka toetus pühakodade renoveerimise programmile. Selle raames alustatakse Põide kiriku restaureerimist, millega päästetakse Eesti üks vanim sakraalehtis. Laiulatuslikud renoveerimistööd jätkuvad ka Kuressaare Laurentsiuse ja Tartu Pauluse kirikus.

Välisministeeriumi prioriteet on laiendada meie kodanike ja ettevõtjate huvide esindamist ja kaitsmist teistes riikides. Tõestas ju tänavune aasta ilmekalt, kui oluline on riigi ja selle kodanike jaoks võimekas välisesindus. Eesti välisesinduste võrgustiku tugevdamine ning laiendamine jätkub.

Riigieelarve ei väärtusta stabiilsust ainult majanduslikus, vaid ka julgeoleku mõttes. Esmakordselt planeerime viia kaitsekulud meie NATO partneritele lubatud eesmärgini – 2%-ni sisemajanduse kogutoodangust, mis tugevdab esmast iseseisvat kaitsevõimet ning tagab riigikaitse stabiilse arengu. See pole pelk lubaduse täitmine, neid vahendeid on meile endile, Eestile kaitsevõime tugevdamiseks vaja.

Austatud Riigikogu! Minu hinnangul on valitsus teinud olusid arvestavad optimaalsed valikud. Teile esitatud eelarve on vastutustundlik eelarve, mis peab vastu ka juhul, kui realiseerub Rahandusministeeriumi riskistsenaarium. Konservatiivne eelarvepoliitika ei ole

Isamaa ja Res Publica Liidule ning Reformierakonnale ainult sõnakõlks, see on lubadus. Minu palve ka teile, head opositsioonisaadikud: pidage eelarve menetlemisel samuti pühaks range eelarvepoliitika põhimõtteid, nagu viimased kaks kümnendit olete teie kõik, on kõik Riigikogus esindatud erakonnad teinud. Suur väljakutse on hoiduda kulutustest, mida küll tahaks teha, kuid mille jaoks raha ei ole. Eesti rahandus on üks kõige paremini korras olevaid rahandusi Euroopas. See on väärtus, mida hoida! Esitatud eelarve hoiab riigi rahanduse korras. Kutsun teid üles menetlema eelarvet konstruktiivselt ja hääletama esitatud eelõu poolt. Aitäh teile ja jõudu tööle!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Avan läbirääkimised fraktsioonide volitatud esindajatele. Kõigepealt kutsun kõnetooli kolleeg Kadri Simsoni Keskerakonna fraktsiooni esindajana.

Kadri Simson

Head kolleegid! Lugupeetud peaminister! Hetk tagasi anti Riigikogule üle tuleva aasta riigieelarve. Ja kui tavaliselt on tegemist sügisese istungjärgu kõige olulisema eelnõuga, siis EFSF-i taustal on riigieelarve jäänud tänamatult tagaplaanile ja ilmselt jääbki sinna. Kogu tähelepanu on pöördunud teiste riikide probleemidele, justkui meil endal ei olekski muresid, millega tuleks tegelda. Paraku on Eesti inimeste mured kärpeaastatega pigem kasvanud ja ka järgmise aasta riigieelarvega ei paku ta nende muredele toimivaid lahendusi.

Me kuulsime, et tuleva aasta eelarve mahuks on prognoositud 6,2 miljardit eurot. Seejuures arvestatakse märkimisväärsete maksutuludega. Füüsilise isiku tulumaksu laekumine peaks kasvama, sotsiaalmaksu laekumine peaks ka kasvama ja käibemaks samuti. Need peaksid tulema palgatõusude ja sisetarbimise kasvu kaudu. Kuulates ühelt poolt valitsuse kurtmist maailmamajanduse kasvuväljavaadete halvenemise üle ja teisalt saades Riigikogu menetluse ülimat optimismi täis kohaliku eelarve, tekib paratamatult kahtlus, kas maksutulude planeerimisel on ikka reaalselt elu arvestatud või anti meile täna üle bluffieelarve. Loomulikult aitavad eelarve tulude mahtu suurendada ka riigiettevõtete dividendid. 2012. aastal suureneb prognoosi kohaselt riigi dividenditu-

lu 13,9 miljoni euro võrra. Suurimat dividenditulu loodetakse taas kord Eesti Energiast. See-ga pole ime, et ettevõttel ei ole raha investee-ringuteks ja iga väiksema tormituule tagajärjel on osa Eestist pimeduses ning tegevust üritatakse rahastada laenudega.

Ühe põhilise hea uudisena esitatakse meile pensionide 4,4%-list kasvu ning riigipoolsete maksete taastamist kohustusliku kogumispensionifondi. Kuid mõtleme nüüd. Kui viimaste aastate hinnatõusud on olnud märkimisväärselt kiiremad kui nüüd üle aastate esimene pensionikasv, kas siis on midagi, millega kiidelda? Ja ka pensionimaksete taastamises pole midagi erakordset, see peaks olema normaalne, mitte erakorraline, et valitsus enda antud lubadustest kinni peab. Kuid me oleme ikka olukorras, kus Eesti pensionid on naeruväärselt madalad. Praeguse inflatsioonitaseme juures tuleks pensione tõsta oluliselt rohkem, et tagada meie vanematele ja vanavanematele elamisväärne elu. Ja veel kord: kui valitsus lubas 2013. aastal taastada riigipoolsed maksed kohustusliku kogumispensionifondi, siis kahtlemata peabki valitsus oma lubadust täitma.

Oluline on näha riigieelarves numbrite taga ka inimesi. Me ei aruta 2012. aasta eelarvet mitte sellepärast, et Riigikogu tunneb rõõmu arvude liitmisest või lahutamisest, vaid meie eesmärk on saavutada selline tulemus, et elu Eestis muutuks paremaks. Inimestele on olulised sisejulgeolek, haridus ja avalikud teenused. Kahjuks ei ole selles vallas ühtegi edusammu näha. Päästjate ning politseinike palgatõusuks eelarve raha ette ei näe. Septembrikuus mõtleme tavapäraselt rohkem haridusele, aga meie õpetajate jaoks jääb alles 8%-line palgakärbe. Seega on küsimus prioriteetides ja nähtavasti pole need valdkonnad siis ikka veel valitsuse prioriteediks. Selline lühinägelik suhtumine võib saada Eestile ohtlikuks. Parem ja odavam on hoida spetsialiste koduses Eestis kui asuda neid aastaid hiljem kuluka "Talendid koju!" kampaaniaga koju tooma.

Ma tahan kindlasti rääkida ka sellest, et mitmed pikad kriisiaastad on viinud Eesti olukorda, kus paljudele lastele on koolilõuna ainus soe toit päevas. Hinnatõusud on koolilõunat kärpinud, halvendanud tema kvaliteeti ja vähendanud kättesaadavust. Keskerakond esitas juba kevadel esimese eelnõuna Riigikogu menetluse ettepaneku, et uuest aastast

oleks koolilõuna portsjoni maksumus üks euro ja et selle lõuna saaksid kõik koolilapsed. See eelnõu on unustatud komisjonide sahtlitesse, aga nüüd oleks aeg see välja tuua, et järgmisel kooliaastal lapsed toitu saaksid.

Palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolm minutit aega juurde!

Kadri Simson

Lisaks inimeste arvel tehtud kärbetele põlistab järgmise aasta eelarve järjekordselt kohalike omavalitsuste kärped. Kui 2009. aastal vähendati kohalike omavalitsuste tulumaksu osa 11,93%-lt 11,4%-le, siis räägiti sellest kui ajutisest meetmest. Aga ilmselt jääb valitsuskomisjoni ja omavalitsusliitude koostöökogu delegatsioonide läbirääkimiste lõpp-protokoll ka sel aastal 2012. aasta riigieelarve osas allkirjastamata, sest kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu osa 11,93% ei taastata ning samuti ei tagata vajalikust mahust tasandusfondi.

Kui me sügisel uuesti siin Riigikogus kogunesime, siis oli meil ühe esimese asjana võimalus ära kuulata presidendi kõne. Omavalitsuste raskele olukorrale juhtis siin Riigikogu saalis tähelepanu ka taasvalitud president. Tuletan teile meelde tema kõnet 12. septembril 2011. aastal, kus ta ütles, et see, et valitsuse ettepanekul ja parlamendi heakskiidul on järjekindlalt vähendatud linnade ja valdade tulused, on fakt. Nüüd, kui me kuuleme uudist, et Eesti rahandus on nii heas korras, peaks mõtlema ka selle peale, et Eesti ei ole ainult Toompea mägi, vaid on ka Eesti linnad ja vallad ning nende kärpeid ei tohiks samuti aastateks põlistada.

Kahjuks pole aastaga midagi oluliselt paremaks muutunud ja seetõttu pean ma siin tsiteerima möödunud aasta eelarve kõnet. Siis me ütlesime, et ei saa heaks kiita dokumenti, mis on tehtud omaenda kodanike ja omavalitsuste raskustesse jätmise arvel. Ei saa kiita dokumenti, mille eesmärk on vaid teenida kiitust rahvusvahelisel areenil. Ei saa kiita dokumenti, mis tähendab paljudele inimestele täna veel Eestiga seotud unistuste luhtumist. Eesti kodanikud väärivad paremat ja Eesti riik väärib seda, et 2012. aastal ei oleks tema eelarve bluffieelarve. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Täna, kolleeg Kadri Simson! Palun nüüd kõnetooli kolleeg Sven Mikseri, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja.

Sven Mikser

Austatud juhataja! Hea peaminister! Kolleegid! Kuulates peaministri ettekannet, otsisin hoolega omadussõna, millega seda kokku võtta, ja vägisi tuli pähe üks selline pisut kirjanuslik ja tavakeeles mitte väga kasutatav sõna "suurustlev". Jäi mulje, et järgmisel aastal saab Eesti mitte ainult et korda, vaid suisa valmis. Minul tuleviku pärast muret tundva inimesena tekkis küsimus, et mida me siin siis ülejäämisel aastal tegema hakkame. Tegelikult muidugi nii ilus ei ole. Enese kiitmine ja enda pidev teistele eeskujuks seadmine on hea, kuni see täidab n-ö positiivse reklaami otstarvet ja kuni me suudame teisi selles veenda, et me nii head oleme. Ohtlikuks muutub see siis, kui me ise oma juttu üleliia uskuma hakkame. Meile üle antud eelarvel on kindlasti palju puudusi. Üks põhimõttelisi neist ulatub tagasi Riigikohut lahendini aastast 2010, milles valitsusele anti üheselt märku, et omavalitsuste kohustused ja nende kohustuste täitmise tagamine rahaliste vahenditega ei ole Eestis selge ja valitsus peaks siinkohal midagi tegema. Mida valitsus on siis teinud? Sisuliselt mitte midagi. Ka president küsis seda istungjärku sisse juhatahes siit kõnepuldist, kui kaua see saab niimoodi jätkuda. Ja ma tahaks öelda, et on muutunud kuidagi sümptomaatiliseks, et pea iga rahandusega seotud teema arutelul siin saalis tõusetub põhiseadusega vastavuse küsimus. Kindlasti ei peaks see niimoodi olema.

Nüüd eelarve realistlikkusest. Peaminister ütles meile, et see eelarve on tehtud vastutustundlikult ja piisava varuga, et pidada vastu ka riskistsenaariumide rakendumisele. Alles täna hommikul võisime kuulda, et Eesti Pank päris sama ei arva. Me teame, et maailmamajandused toimuvad väga tormilised protsessid, Euroopa majandusest rääkimata, ja majandusprognoosid muutuvad hetkel jälle peaaegu samasuguse kiirusega nagu ilmaprognoosid. Valitsus on nagu ikka valinud Rahandusministeeriumi pakutud stsenaariumidest positiivseima. Loomulikult ei saa kellelgi olla midagi selle täitumise vastu. Aga ma tahaks väga loota, et täitub peaministri lubadus, et me ei pea

hakkama ei eelarve menetlemise käigus ega ka pärast selle vastuvõtmist siin saalis taas krodillide kombel seda eelarvet õhemaks närima. Meie peaminister ja rahandusminister armastavad väga rääkida eduloost rahanduses ja eelarve tasakaalus hoidmise tähtsusest. Loomulikult on need tähtsad küsimused. Aga sellist edulugu, nagu Eesti viljeleb, ei saa endale lubada mitte ükski normaalse rahandusega riik, sest juba mitmendat aastat hoitakse stabiilsust töötuskindlustuse kaudu. Normaalse rahandusega riigis ületavad töötuskindlustuse tulud kulusid oludes, kus töötus on madal, ja kulud tulusid ajal, mil töötus on kõrge. See, kui Eestis 2011. aasta 12,7%-lise tööpuuduse ja järgmisel aastal 11,1%-lise tööpuuduse juures töötuskindlustuse tulud ületavad kulusid, et riik saaks nende tulude abil parandada üleüldist eelarve tasakaalu, ei ole kindlasti mitte normaalne. See on raha, mis tuleks sellisel keerulisel hetkel kulutada selleks, et hoida meie tööjõudu tegevana siin Eestis. Meie aga saada me oma töövõimelisi inimesi siit minema.

Kelkimist ja suurstlemist on eelarves veelgi. Valitsus toob positiivsena välja, et sotsiaalkindlustuse reservid kavatakse riigistada.

Ma palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolm minutit!

Sven Mikser

Seejuures on jutt selline, et natsionaliseerimisele kuuluva vara praegused käsutajad peaksid valitsusele suisa tänu avaldama. Millegipärast pole seda tänu kuulda olnud. Suurustletakse ka sellega, et pensioni tõstetakse koguni 4,4%, samal ajal kui indeks, palkade kasv ja inflatsioon lubaksid pensioni tõsta 5,4%.

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon seab eelarve menetlemise käigus kindlasti esiplaanile inimese, mitte makromajandusliku statistika. Nagu eelkõneleja juba mainis, on õpetajate, kultuuritöötajate, päästjate, kiirabi- ja sisejulgeolekutöötajate väärtustamisest selle eelarve puhul äärmiselt keeruline kõnelda. Sotsiaaldemokraadid on pikemat aega juhtinud tähelepanu ka vajadusele tõsta tänaseks naeruväärseks muutunud 19-eurost universaalset lastetoetust. Kindlasti on eelarve sees prioriteete muutes võimalik neid probleeme vähemalt osaliselt leevendada. Aga ma tahaksin

öelda, et riigi tulupoliitikat oluliselt muutmata ei ole siin võimalik murrangut saavutada. Muidu läheb jälle nii nagu seni. Valitsus taob trummi, et vähendatakse inimeste kodukulusid, samal ajal tõstetakse elektri- ja toasoojahinda. Valitsus kelgib, et hakkab kõigile pakkuma tasuta kõrgharidust, samal ajal kui tasuta kõrghariduse kättesaadavust ja noorte valikuid tegelikult hoopis kitsendatakse.

Peaminister pani meile siin südamele, et me oleksime eelarvet menetledes vastutustundlikud ja et opositsioon ei esitaks eelarve menetlemise käigus selliseid kulusid, mille katmine ei ole riigile jõukohane. Loomulikult me mõistame, et riigile on jõukohased just nimelt need valikud, mille valitsus eelarvet kokku pannes on meie ette toonud, ja nende eelistuste muutmine ei ole riigile jõukohane. Mina niimoodi ei arva. Ma loodan väga, et parlament suudab eelarve menetlemisel käituda tõelise parlamendina, teha siia vajalikud muudatused, mis võimaldaks meil öelda, et ehkki riik ei saa eeloleval aastal valmis ega korda, oleme meie andnud oma parima, et seista Eesti inimeste heaolu eest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun kõnetooli Urmas Reinsalu Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu esinaine! Austatud härra peaminister! Head saadikurühmad! Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni seisukohalt ei ole tegemist sugugi mitte mingi kiitlemisega peaministri poolt, vaid riigieelarve eelnõus sisalduvate arvude täiesti kiretu väljatoomisega. Nende arvude puhul on langetatud väga põhimõttelisi valikuid. Jah, esimene põhimõtteline valik on konservatiivse eelarvepoliitika põhimõtete järgimine ja liikumine koalitsiooni kokkuleppes võetud suunas säilitada eelarve tasakaal ka aastaks 2013. Ma ei taha aga sugugi nõus olla sellega, et eesmärgina on vastandatud inimesi ja nende vajadusi ning konservatiivse eelarvepoliitika põhimõtteid. Seda, milleni nende väärtuste vastandamine võib viia, me näeme ka mitmetest Lõuna-Euroopa kurbadest juhtudest.

Teine põhimõtteline probleemide ring, mis seondub inimese arvestamisega ja selles eelarves seatud eesmärkidega ning millega IRL-i

fraktsioon kahtlemata on nõus ning mida ka meie valitsusk koalitsioon toetas, on jätkuv tegelemine tööhõive olukorra parandamisega. Siin on samuti kaks põhimõtet: esiteks, investeringute kasv selles eelarve eelnõus ja, teiseks, aktiivsete tööturumeetmete rahastamise säilimine olukorras, kus registreeritud töötuse absoluutarvud on viimase aastaga ligi kaks korda vähenenud. See on oluline põhimõte, et kuigi registreeritud töötus kahaneb, on aktiivsete tööturumeetmete rakendamine pikaajalise töötuse vähendamiseks kindlasti üks tõsisemaid teemasid ja kuulub ka parlamendi järelevalve alla.

Ei saa sugugi nõustuda nende väidetega, otsekuu kahaneks seoses tasuta kõrghariduse reformiga üliõpilaste ligipääs haridusele. See on kindlasti üks olulisemaid reformiteemasid, mida parlament peab järgmisel istungjärgul käsitlema, kuid reformi eesmärk on vastupidine: pere varalisest sissetulekust sõltumata peab ligipääs kõrgharidusele paranema, mitte kahanema.

Oli ka viide sellele, et eluasemekulude tõus on Eestis probleem ja reguleeritud hindade puhul peab riik tagama sõltumatu järelevalve. Tuletan meelde, et mitte valitsus ei kehtesta Eestis hindu, vaid reguleeritud hinnad kuuluvad sõltumatu regulaatori järelevalve alla. Valitsus on siin kasutanud oma võimalusi ja on rakendanud KredExi kaudu korterelamute renoveerimise programmi. On mõistlik, et on astunud edasi ka järgmine samm ja otsustatud laiendada seda programmi eramajade renoveerimisele.

Üldjoontes on kindlasti õige, et maailmajanduse trende tuleb arvestada nii valitsusel kui ka parlamendil seda eelarvet menetledes. Seetõttu on igati asjakohane, et selle aasta kvartaalsetele majanduskasvu numbritele vaatamata on valitsus võtnud järgmise aasta majanduskasvu aluseks palju konservatiivsema lähenemisnurga, ja see peaks olema eelduseks, et meil ei tule asuda negatiivseid riigieelarveid tegema.

Loodan, et selle eelarve menetlemine kulgeb asjalikus õhkkonnas, kus esitatakse väiteid, mis on objektiivsed, mitte eksitavad. Eelarve muudatusettepanekute tegemisel tuleks juhendada, nagu ka peaminister ütles, põhimõttest, et jagada saab neid vahendeid, mis meil on olemas, ja et raha tuleb töötegemisest,

mitte riigikassast, vaid ikkagi maksude ja ühiskonna reaalse tööhõive kaudu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Urmas Reinsalu! Ma palun veel kord kõnepulti härra peaministri!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Ma kutsun veel kord austatud Riigikogu üles menetlema eelarvet väga konstruktiivselt ja hoidma Eesti rahandust heas korras. Minu jaoks on ausus kreedo, kõik peavad ausad olema. Ausad peavad olema iseäranis poliitikud, iseäranis need poliitikud, kes on valitud Riigikogusse. Ma kuulsin äsja hämmeldusega väidet, nagu kavatsetak스 käesoleva riigieelarvega riigistada või natsionaliseerida meie sotsiaalkindlustusfondide reserve. See on vale! Sellist plaani Vabariigi Valitsusel ei ole ja kui selline hull plaan mõnel Vabariigi Valitsuse koosseisul peaks tekkima, siis ma olen väga veendunud, et Riigikogu seda kindlasti ei luba.

Sven Mikser ütles, et Sotsiaaldemokraatlik Erakond väärtustab inimest. Ma olen veendunud, et Reformierakond, Keskerakond ning Isamaa ja Res Publica Liit väärtustavad samuti inimest, ja ma olen veendunud, et inimeste väärtustamine seisneb ka selles, et nendele ei valetata. Alati tuleb rääkida tõtt. Aga kui Sven Mikser ütleb, et on ohtlik, kui me oma juttu ise usume, siis järelikult ei ole tegemist tõe rääkimisega. Minu jaoks on need avaldused märksa laiemaga tähendusega kui pelgalt järgmise aasta riigieelarvet puudutavad avaldused. Riigi tulupoliitika vajab muutmist, ütles Sven Mikser. Kindlasti, see tulupoliitika on pidevas muutumises, aga kui eesmärgiks on maksude tõstmine, siis tuleks valijatele ausalt öelda, et järjekordselt tahetak스 kehtestada automaks, kinnisvaramaks ja lubada selle arvel siis mingisuguseid kulutusi.

Kui ühelt poolt heidetak스 eelarve eelnõu koostajatele ette liigset optimismi, öeldakse, et on võetud Rahandusministeeriumi kõige optimistlikum prognoos – mis jälle ei vasta tõe, sest aluseks on võetud baasstsenaarium, mitte kõige optimistlikum ega kõige pessimistlikum –, siis samal ajal ei saa ometi nõuda kulude olulist suurendamist. Need kaks asja ei mahu kokku. Riigieelarve ei saa olla parun Münchenhauseni laadis, kulud peavad vastama

tuludele. Kui nad mingil ajahetkel ei ole vastavuses, siis enamasti peaksid tulud ületama kulused, aga raskematel aegadel tuleb need-samad tulud, mida headel aegadel on kogutud, halbadel aegadel suurenenud kulude katteks ära kulutada.

Olen veendunud, et see eelarve on realistlik, arvestab meie praegusi võimalusi ja arvestab ka tulevikustsenaariume, mis ei ole sugugi optimistlikumad. Ma julgen öelda, et see on ka arvudega tõestatav. Juhul kui peaks realiseeruma Rahandusministeeriumi prognoositud negatiivne stsenaarium, mille järgi majandus kasvab vaid 1%, saab defitsiit olema 2,9%, mitte 2,1% ja see tähendab, et Eesti mahub endiselt veel stabiilsus- ja kasvupakti seatud raamidesse. Ma kutsun teid kõiki hääletama eelarve poolt! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan läbi-rääkimised.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Läheme nüüd oma tööga edasi. Teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: 1) Vabariigi Valitsuse s.a 26. septembril algatatud strateegilise kauba seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; 2) Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 26. septembril algatatud tulumaksuseaduse § 4 muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; 3) Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 27. septembril algatatud vanemahüvitise seaduse ja riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon.

Riigikogu juhatus otsustas vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 49 lõikele 2 kutsuda 29. septembril kokku Riigikogu täiendavad istungid järgmiselt:

1) 29. septembril algusega kell 17 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu (95 SE) teiseks lugemiseks, juhul kui 95 SE esimene lugemine 28. septembril lõpetatakse;

2) 29. septembril algusega tund aega pärast esimese täiendava istungi lõppu Sotsiaalde-

mokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu (95 SE) kolmandaks lugemiseks, juhul kui Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu (95 SE) teine lugemine esimesel täiendaval istungil lõpetatakse, ning Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu (90 OE) teise lugemise jätkamiseks.

Riigikogu juhatus otsustas määrata Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu 90 teise lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide Riigikogu liikmetele kättesaadavaks tegemise tähtajaks s.a 28. septembri kell 18.

Eile moodustati Eesti-Belgia parlamendiriühm.

Palun, kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Head kolleegid, üks päevakorra täpsustus: tänase üheksanda päevakorrapunkti, Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 93 esimesel lugemisel teeb Vabariigi Valitsuse nimel ettekande keskkonnaminister Keit Pentus.

2. Riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu (95 SE) esimese lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Eile jäi seoses täiskogu istungi aja lõppemisega pooleli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse § 40² täiendamise seaduse eelnõu arutelu juhtivkomisjoni ettekande juures. Palun ettekandeks kõnetooli ... Vabandust, palun kõigepealt kõnetooli Eiki Nestori! Kas on küsimusi kolleeg Eiki Nestorile? Ei ole. Palun siis kõnepulti kolleeg Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Riigikogu rahanduskomisjon arutas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse § 40² täiendamise

seaduse eelnõu oma 26. septembri istungil. Algataja tutvustas põhjalikult eelnõu eesmärke ja vajadust eelnõu järele. Lühidalt kokku võttes võiks eelnõu algatajate arvates eelnõu ülesandeks olla võimaldada Eestil koos teiste euroala liikmesriikidega osaleda meetmetes, millega rahaliselt toetatakse liikmesriike eesmärgiga säilitada euroala finantsstabiilsust. Kuna kehtiva riigieelarve seaduse alusel oleks garantii andmine võimalik ainult juhul, kui riik oleks äriühingu enamusaktsiate või ainsa osa omanik, siis oleks eelnõu algatajate arvates vaja seadust täiendada selliselt, et luua võimalus anda riigigarantii äriühingule, milles riigile kuuluvad enamusaktsiad, tingimusel, et need enamusaktsiad kuuluvad Euroopa Liidu liikmesriikidele. Unustasin ütlemata, et komisjoni istungist võttis osa ka rahandusminister Jürgen Ligi ja kohal olid Rahandusministeeriumi spetsialistid.

Oli küsimus, kas peaks üldse muutma riigieelarve seaduse § 40 või hoopis riigieelarve seaduse § 37, mis, nagu te teate, võeti Riigikogus vastu ajal, kui oli finantskriis, ja sätestati võimalus kasutada finantsüsteemi stabiliseerimiseks stabiliseerimisreservi vahendeid, sest tegemist on finantsstabiilsuse olukorraga laiemalt. Eelnõu algatajad arvasid, et kahtlemata on finantsstabiilsus tähtis asi, aga võib-olla § 37 päris hästi ei sobi see regulatsioon, mis on algatajate eelnõu eesmärk.

Komisjon pööras tähelepanu ka sellele, et kuna menetlemisel on Riigikogu otsuse eelnõu liitumise kohta Euroopa Finantsstabiilsuse Fondiga, mis on kiireloomuline küsimus, ja kuna algatajate eelnõu loob riigieelarve seaduses aluse selle otsuse tegemiseks, siis eelnõu 95 võiks menetleda kiiresti, operatiivselt ja eelnõuga 90 paralleelses tempos või pigem ennaktempos. Rahandusminister rääkis komisjonis ka kiireloomulisusest, nii nagu ta eile siin Riigikogu saalis otsuse eelnõu 90 esimesel lugemisel ütles, et on vaja kiiresti reageerida kujunenud olukorrale. Samas peame möönma, et kehtivad seadused, ka riigieelarve baasseadus ei ole mõeldud sellisteks olukordadeks, nagu praegu on kujunenud.

Eelnõu algatajatele oli küsimus, kas nad on põhimõtteliselt nõus, et tegemist on finantsstabiilsuse küsimusega laiemalt. Kuna kehtiva seaduse § 37 sisu on rohkem finantsstabiilsusega seotud, siis võiks ka see eelnõu olla pi-

gem finantsstabiilsuse valdkonda kuuluv küsimus. Sellega olid eelnõu algatajad põhimõtteliselt nõus.

Komisjoni liikmed küsisid, mis siis saab, kui me hilineme nädala või paar ja jääme Euroopa Liidu tempost maha. Minister selgitas, milline oli olukord teiste riikide parlamentides. Minister tõi välja probleemid, mis olid tekkinud Slovakkias ja Sloveenias.

Komisjoni liikmel oli küsimus selle kohta, et kui kogu garanteeritav pakett peaks suurenema, kas siis peab uuesti seadust muutma ja kuidas edasine protseduur võiks välja näha. Sellele vastas minister lühidalt, et me räägime kahe miljardi euro suuruse garantii andmisest, kusjuures tegelik garantii lähiaastateks võib olla pigem suurusjärgus mõnisada miljonit eurot, mis jaguneb kolme riigi vahel.

Rahandusministeeriumi esindajate seisukoha pean ka siin välja tooma. Nende arvamus oli, et selle aluse loomine riigieelarve seaduses ei muuda asja, Riigikogul on põhiseaduse alusel pädevus olemas ja seda pädevust ei saa juurde võtta. Nad kahtlevad, kas on üldse tarvis riigieelarve seadust muuta.

See oli lühidalt kokkuvõtte komisjoni arutelust. Komisjon tegi ka otsused. 10 komisjoni liiget toetasid ettepanekut esimene lugemine lõpetada, 1 oli vastu. Komisjon otsustas määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks täna kell 12, aga kuna eile esimene lugemine ei lõppenud ja lugemine nihkus edasi tänasesse, siis tegi komisjon eile otsuse määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks üks tund peale tänase istungi lõppu. Komisjon tegi ettepaneku tõsta eelnõu päevakorras ettepoole, mida eile ka tehti. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Käsitletav eelnõu on selline satelliit, mis käib eelnõu 90 juurde. Ilma selleta ei ole mõeldav, et eelnõus 90 oleks garantiide andmist võimalik seaduslikult lahendada. Samas, kui möödunud nädalal rahanduskomisjonis poleks kolleeg Nestor hakanud sellel teemal juttu ajama, siis üsna tõenäoliselt poleks keegi mõelnudki sellest, et tekib vastuolu seadustega. Siit küsimus: mil-

lega sa võid põhjendada Rahandusministeeriumist tuleva eelnõu sellist madalat taset, et eelnõu ei arvesta teiste seadustega?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Me siin Riigikogu saalis menetleme nüüd ikkagi eelnõusid 95 ja 90 eraldi. Praegu me räägime eelnõust 95. Ma ei ole päris nõus sellega, et eelnõu algataja tuli selle jutuga välja. Eelnõu oli siis juba menetlusse antud. Tahan tunnustada eelnõu algatajaid olulise panuse eest Euroopa Liidu otsustusprotsessi. Teatavasti laekus pühapäeval õiguskantslerilt tõsine ja põhjalik kiri, mis käsitles eelnõu 90. Te ütlesite, et need eelnõud on omavahel seotud. Tegelikult oli komisjon üsna üksmeelsel seisukohal, et eelnõu 95, nii nagu algatajad selle esitasid, ei lahenda päris paljusid neid probleeme seoses eelnõuga 90, millele õiguskantsler oli tähelepanu juhtinud. Minu hinnangul on tegemist üsna keerulise riigiõigusliku küsimusega. Ma kutsun Riigikogu üles tõsiselt tegelema sellega, et õiguskantsleri tõstatatud küsimused saaksid lahenduse ja et nii otsuse eelnõu 90 kui ka praegu menetletav eelnõu oleksid korrektsel õiguslikul alusel, nii et mis iganes instants või institutsioon ei leiaks põhjust neid eelnõusid vaidlustama hakata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Ma ei saa nõustuda, et need ei ole seotud ja nagu ei saaks sellest praegu rääkida. Sul on muidugi õigus keelduda kommenteerimast või vastamast. Aga nüüd teine küsimus. Vaatame eelnõu 95. Siin on juttu äriühingutest. See ei ole muidugi päris tavaline äriühing, sellest saavad kõik aru, aga ütleme niiviisi, et tavalises äriühingus, aktsiaseltsis need, kes otsuseid vastu võtavad, tihti vastutavad valesti tehtud otsuste eest oma vara ja rahaga. Praegu hakkab muidugi vastutama riik. Igaks juhaks küsin: kas neile, kes selle otsuse läbiviimisega tegelevad, jääb ka mingi vastutus, just varaline, rahaline vastutus? Ma pean praegu silmas just nimelt Vabariigi Valitsust ja Riigikogu.

Aivar Sõerd

Aitäh! Selle küsimuse oleks muidugi võinud esitada eelnõu algatajale. Mis puudutab otsuse eelnõu 90 alusel Euroopa Finantsstabiilsuse Fondiga liitumist, siis fond luuakse tõesti, nagu te ütlesite, eraõigusliku aktsiaseltsina ja eraõiguslikus aktsiaseltsis vastutavad äriühingu otsuste eest aktsionärid, kelleks on 17 eurotsooni liikmesriiki.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Selge on, et seaduseelnõu 95 on tugiseadus Riigikogu otsuse eelnõule 90, milleta ei saaks seda otsust vastu võtta ehk otsustada osalemist EFSF-is. Osalemine EFSF-is tähendab osalemist sellises rahalises struktuuriüksuses, mis annab garantii euroala riikidele. See seaduseelnõu aga räägib riigigarantiide andmisest äriühingule, mille aktsiad kuuluvad Euroopa Liidu liikmesriikidele. Kas me ei tee siin mingisugust viga?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma arvan, et ei tee.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea komisjoni ettekandja! Ma sissejuhatuseks tänan sotsiaaldemokraate, kes selle eelnõuga on välja tulnud ega lase juhtuda sellel, et üks Riigikogu otsus võetakse vastu, tuginedes peaaegu mitte millelegi, ehkki seadus ei luba sellist otsust vastu võtta. Minu küsimus puudutab seda, miks rahanduskomisjon ise selle peale ei tulnud, et muuta riigieelarve baasseadust, enne kui tulla selle otsuse eelnõuga parlamendi ette. Ma pean silmas otsuse eelnõu 90.

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Rahanduskomisjon pidas põhjendatuks eelnõu toetada ja seda edasi menetleda. Ma arvan, et kui me läheme selle eelnõu menetlemisega ladusalt edasi, siis me saavutame ka selle eesmärgi, mida meil on vaja saavutada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Kas komisjonile on teada ka Vabariigi Valitsuse seisukoht, mis puudutab seaduseelnõu 95?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma arvan, et rahandusminister on pädev valitsuse esindaja selles küsimuses. Rahanduskomisjonis, nagu ma ütlesin, rahandusminister osales ja avaldas ka oma seisukohti, mille ma edasi andsin.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 95 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks üks tund pärast tänase, kolmapäevase istungi lõppu.

Eelnõu 95 esimene lugemine on lõpetatud.

3. Psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu (86 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandjaks sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Mul on au ja rõõm tutvustada teile psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu 86. Eelnõuga täiendatakse psühhiaatrilise abi seadust uue peatükiga, mis sätestab isiku omandiõiguse piirangud statsionaarsel psühhiaatrilisel ravil, ühtlasi täiendatakse ohjeldusmeetmete rakendamise korda ja tingimusi. Praegu ei ole seadustes sätestatud psühhiaatriaiglas või ka psühhiaatriaosakonnas lubatavate või mittelubatud ainet ja esemete nimekirja ega ole antud tervishoiuteenuse osutajale õigust aineid ja esemeid ära võtta. Olukorra lahendamiseks on vaja luua

seaduslik alus psühhiaatrilise abi osutajate juures viibivate isikute omandiõiguse kitsendamiseks, kehtestades psühhiaatrilise abi osutajate juures lubatavate või keelatud asjade nimekirja ning aluse ainete ja esemete omandiõiguse piiramiseks arsti otsuse alusel. Eelnõus sätestatakse selgelt, millised on need ained ja esemed, mida psühhiaatrilisel ravil viibiv isik ei tohi haiglas omada, näiteks alkohoolsed joogid, narkootilised ja psühhotroopsed ained, relvad ja lõhkeained. Lisaks on kehtestatud nende ainete ja esemete loetelu, mille valdamist võib keelata tervishoiuteenuse osutaja otsusega nende ohtlikkuse tõttu isikule endale või teistele või mis ohustavad oluliselt ravil viibivate isikute eraelu puutumatus: alkoholi sisaldavad ained, ravimid, terariistad, fotoaparaadid ja kaamerad. Tegevused omandiõiguse piiramisel peab tervishoiuteenuse osutaja dokumenteerima isiku haigusloos.

Eelnõuga täiendatakse ka ohjeldusmeetmete rakendamise korda ja tingimusi. Kehtivas seaduses on ohjeldusmeetmeteks fikseerimine ja eraldamine. Selle eelnõuga on ohjeldusmeetmete loetelu täiendatud praktikas vajalikuks osutunud patsienti vähem piiravate ohjeldusmeetmetega. Eelnõu kohaselt on ohjeldusmeetmed füüsiline ohjeldamine, ohjeldamine ravimite abil, mehhaaniline ohjeldamine ja eraldusruumi paigutamine. Ohjeldusmeetmeid võetakse tahtest olenematu ravil või psühhiaatrilisel sundravil viibiva psüühikahäirega isiku suhtes, kui isiku psüühikahäire tõttu on otsene oht enesevigastuseks või vägivallaks teiste isikute suhtes ja muud vahendid ohu kõrvaldamiseks, sealhulgas vestlus, veenmine ja suuline rahustamine, ei ole osutunud küllaldaseks. Oluline on, et ohjeldusmeetmete valikul tuleb lähtuda patsiendi suhtes minimaalselt vajaliku jõu kasutamise printsiibist ning ohjeldusmeetmet tuleb kasutada viisil, mis ei riiva patsiendi eneseväärikust ega sea ohtu tema vaimset ja füüsilist tervist.

Eelnõuga pannakse Terviseametile kohustus teha psühhiaatrilise ravi osutamise üle järelevalvet. Terviseametile antakse pädevus kontrollida psühhiaatriaiglates ohjeldusmeetmete rakendamist ja nende rakendamise dokumenteerimist.

Kokku võttes: selle eelnõuga viiakse seaduse tasemele psühhiaatrilisel ravil viibivate isikute olulise põhiõiguse ehk omandiõiguse

piiramine ja täiendatakse ohjeldamismeetmete rakendamist, sealhulgas järelevalvet. Toetan kindlasti sotsiaalkomisjoni otsust eelnõu esimene lugemine lõpetada ja eelnõu Riigikogus seadusena vastu võtta. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on vähemalt üks küsimus. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Kahtlemata on tegemist väga vajaliku seaduseelnõuga, aga paraku reguleerib see teatud asju ainult psühhiaatriaaias. Küsimus puudutab nimelt ohjeldamist. Ägedasse psühhiaatrias võib patsient sattuda ka üldhaiglas, perearsti juures, hooldekodus, aga see seadus ei reguleeri seal ohjeldamismeetmete rakendamist. Kuidas siis võiks selline asi toimuda kas perearsti vastuvõtul või ükskõik missuguse tervishoiuteenuse osutaja juures, kas psühhiaatriaseaduse, korrakaitseaduse või politsei ja piirivalve seaduse kohaselt? Kuidas see realselt saaks toimuda?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Hea Riigikogu liige, olles ise täitnud arstikohustusi, teab kindlasti, et psühhiaatrilise abi seadus sätestabki psühhiaatrilisel ravil viibivate isikute suhtes ohjeldamismeetmete kasutamise. Mis puudutab hoolekandeametusi, siis hoolekandeametuste regulatsioon on ära toodud sotsiaalhoolekande seaduses. Loomulikult peavad kõik hoolekandeametused arvestama, et kui me räägime n-õ vabatahtlikust hoolekandest ehk hooldekodus viibivast isikust, siis inimene on seal omal vabal tahtel ja vaba tahte alusel loomulikult vastutab isik ka avaliku korra täitmise eest, mis on omakorda sätestatud korrakaitseaduses. Selles mõttes neid võimalusi on ja need on toodud nii sotsiaalhoolekande seaduses kui ka teistes seadustes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev, teine küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Mulle jäi siiski üks asi teie vastuses

selgusetuks. Mul on täpsustav küsimus: kas on kavas luua mingisugune õiguslik regulatsioon, kuidas saaks, kui on vaja, osutada ohjeldamisteenust ka teiste tervishoiuteenuse osutajate juures, mitte ainult psühhiaatriaaias? Ma mõtlen näiteks üldhaiglat või perearsti vastuvõttu.

Hanno Pevkur

Aitäh! Kui me vaatame n-õ ajadimensiooni, siis me oleme reguleerimas ohjeldamismeetmeid või üldse abi osutamist seoses alaealiste rehabilitatsiooniga. Seal me asusime samamoodi seisukohale, et alaealiste rehabilitatsiooni puhul me saame rääkida tervishoiuteenusega seonduvatest ohjeldamismeetmetest, sealhulgas sellest, millised on võimalused isikut korrale kutsuda. Meile teadaolevalt õiguskantsler, kellega koostöös see eelnõu on sündinud, ei ole teinud etteheiteid, et üldhaiglates või hoolekandeametustes oleks probleeme ohjeldamismeetmete kasutamisega. Nii et võib eeldada, et senimaani on kenasti hakkama saadud. Mis puudutab võimalikke ohjeldamismeetmeid üldhaiglates, siis me rääkisime komisjonis, hea küsija mäletab, näiteks tilkinfusioonist. Inimene tuleb üldhaiglasse ravile vabatahtlikult ja annab sellega nõusoleku, et kui tema tervislik seisund eeldab näiteks tilkinfusiooni tegemist, siis on arstidel igati loogiline õigus käsi fikseerida. Ma usun, et meil ei tohiks sellega probleeme olla. Kui hea Riigikogu liige tunneb, et kusagil on jätkuvalt probleeme, siis ootan hea meelega konkreetset näidet, et vaadata üle, kas see juhtum on seadusega kaetud või mitte.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Proua juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on au ja rõõm anda ülevaade sotsiaalkomisjonis arutatust. Sotsiaalkomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu oma istungil s.a 20. septembril. Komisjoni istungil osalesid sotsiaalminister Hanno Pevkur, tema nõunik Anni Tooma, Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna juhataja Heli Paluste ja tervishoiuosakonna spetsialist Ülde Jordan.

Ülevaate eelnõust, psühhiaatrilise abi seaduse muutmise vajadusest ja eelnõu sisust tegi sotsiaalminister Hanno Pevkur. Arutelu käigus esitasid komisjoni liikmed küsimusi, millele vastasid sotsiaalminister ja ministeeriumi ametnikud. Küsimused puudutasid õiguskantsleri ja Õiguskantsleri Kantselei osa eelnõu algatamisel ja ettevalmistamisel. Psühhiaatrilise abi seaduse muutmise vajadusele ja psühhiaatrikliinikutes viibivate patsientide omandiõiguse kitsendamise ning ohjeldamismeetmete rakendamise korra reguleerimise vajadusele seaduse tasemel on juhtinud tähelepanu õiguskantsler oma kirjas sotsiaalministrile ja samuti ilmneb see kontrollkäikude tulemusena tehtud kontrollaktides. Koostööd on tehtud ka eelnõu ettevalmistamisel.

Küsimusi esitati praeguse olukorra kohta psühhiaatrilistes raviasutustes. Praegu on eri raviasutustes ohjeldamismeetmete rakendamise praktika erinev. Tavaliselt on ohjeldamismeetmete rakendamise kord sätestatud raviasutuse sisekorraeskirjas, omandiõiguse pii-rangud on aga reguleerimata.

Sotsiaalkomisjon otsustas konsensuslega saata psühhiaatrilise abi seaduse muutmise seaduse eelnõu esimesele lugemisele 27. septembril 2011. aastal ettepanekuga esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks on Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud kümme tööpäeva. Komisjoni ettekandjaks otsustati määrata Heljo Pikhof. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg! On ka küsimus. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Umbes poolteist aastat tagasi oli Narvas selline juhtum, et sinna tulid õiguskantsleri esindajad, käisid sotsiaalkeskuses, kus ööbivad kodutud, ja tegid märkuse, et isikult, kes sinna ööbima tuleb, ei tohi ära võtta viinapudelit ega nuga, sest see on tema isiklik vara ja kui isik sellest ilma jäta, isegi sellises kohas, siis on see tema õiguste rikkumine. Paragrahvi 92 punktis 6 on öeldud: "Tervishoiuteenuse osutaja on kohustatud säilitama isikult äravõetud eseme ..." Punkti lõpus on öeldud, et aine või ese tuleb isikule viivi-

tamata tagastada. Kas see puudutab ka selliseid asju nagu alkohol või külmrelv?

Heljo Pikhof

Kui sa pead silmas alkoholipudelit, siis haiglas oleku ajaks võetakse see pudel loomulikult ära, aga pärast peab selle tagasi andma.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Heljo Pikhof! Avan läbirääkimised. Kutsun kõnepulti Viktor Vassiljevi Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Viktor Vassiljev

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Tegemist on vajaliku eelnõuga. See on hea eelnõu ja mina olen selle poolt, et see eelnõu seadusena vastu võtta, aga tahan siiski juhtida teie kõigi tähelepanu teatud asjaoludele.

Nimelt, selle eelnõu algatamise kutsus esile see, et õiguskantsler, kes kullipilgul jälgib kõike, mis Eestis toimub, juhtus psühhiaatriaiglasse ja nägi kohutavat asja, seda, kuidas hullud on voodite külge seotud. Kui inimene on haiguse tõttu ohtlik endale ja ümbritsevatele, siis tema fikseerimist või ohjeldamist – ükskõik, kuidas me seda nimetame – on kasutatud aastasadu kui mitte aastatuhandeid. See on ratsionaalne ja vajalik. Aga siiski on nii arstide liit kui ka haiglate liit ja teised organisatsioonid teinud hulganisti täiendusettepanekuid selle seaduse kohta, sealhulgas on juhitud tähelepanu, et seadus reguleerib ainult ühte väikest osa tervishoiusüsteemist või osutatavatest teenustest. Tegelikult võib iga haige, iga patsient, kes põeb somaatilist ehk ihulist haigust, üsna kergesti sattuda ka sellisesse psühholoogilisse seisundisse, kus tal võib tekkida äge psüühikahäire. Kui inimesel on mingi kehaline haigus, siis kindla peale mõjutab see tema psüühikat. Seetõttu tekib olukordi (kõik meedikud teavad seda), kus on vaja inimest fikseerida üldhaiglas, maakonnahaiglas või kus iganes – igal pool, kus meedikud patsientidega tegelevad. Aga seadus seda ei reguleeri. Miks? Sellepärast, et seaduseelnõu algatas inimene, kes käis psühhiaatriaiglas. Tema katsus elevandi lonti, aga kui saba katsuda, siis tundub, et elevand näeb hoopis teistmoodi välja. Ele-

vanti oleks pidanud katsuma igalt poolt, kuhu käsi vähegi ulatab.

Kui mina õppisin ülikoolis, siis meile õpetati inimeste fikseerimist sellisel viisil, et see oleks kindel ja inimesele ohutu. See tähendab, et inventar peab vastama nõuetele ja personal peab olema läbi teinud koolituse. See on küllaltki delikaatne asi – inimese fikseerimine. Härra minister ütles, et kui näiteks tilgutatakse veresoonde midagi, siis ei ole probleemi, sest inimene on andnud allkirja, et ta on raviga nõus, ja seome tal käe kinni. Ei ole see niisama lihtne, kui on tegemist 90-aastase inimesega, kes on küllaltki segane ja ei tea maast ega ilmast. Kui talle tehakse tilkinfusiooni, siis tal seotakse käsi sidemega voodi külge ja seotakse ka teine käsi voodi külge, sest ta ei saa aru, mis temaga toimub, ta võib selle vooliku küljest ära rebida, mida iganes, ta võib endale häda teha ja meedikud puhthumaansetel ajenditel piiravad tema liikumist.

Nüüd hooldekodust. Kas te teate, et hooldekodudesse satuvad ka inimesed, kes on veetnud oma eluaja väikeste vahedega vangimajas? Kui talle on määratud viis aastat, siis kolm aastat istub ta ära, saab nädalaks välja ja siis läheb uuesti tagasi koju ehk vanglasse. Kui ta on saanud 70 aastat vanaks, siis ta visatakse vanglast välja, aga kuhu ta siis saadetakse, vana ja haige? Hooldekodusse! Seal seavad sellised tegelased sisse oma reeglid, nad elavad oma reeglite järgi. Aga nende reeglite juurde kuulub ka see, et see tegelane tahab vahetevahel natuke puhata. Mina olen näinud sellist olukorda, kus härrasmees tuleb personali juurde ja ütleb, et aeg oleks natuke puhata, palun pange mind natuke kinni. Vanasti nägi niisugune ruum välja nagu kartser, seal olid narid. Seal mees natuke rahunes, tuli välja ja ütles aitäh, et nüüd on kõik kombes.

Vaadake, need asjad tuleb ka seadustada, neid asju tuleb näha komplekselt. Ärgem katsume elevanti ainult londist, meid on piisavalt palju, et ulatuda igale poole! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Viktor Vassiljev! Rohkem, mulle tundub, kõnesoove ei ole. Määrän eelnõu 86 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 12. oktoobri kell 18.

Eelnõu 86 esimene lugemine on lõpetatud.

4. Pühade ja tähtpäevade seaduse § 2 muutmise seaduse eelnõu (52 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud pühade ja tähtpäevade seaduse § 2 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks algataja esindaja Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Selle aasta 17. mail andis Eesti Keskerakonna fraktsioon üle pühade ja tähtpäevade seaduse § 2 muutmise seaduse eelnõu. Eelnõuga täiendatakse pühade ja tähtpäevade seaduse § 2, millega lisatakse riigipühade hulka ülestõusmispühade teine püha. Eelnõu eesmärk on muuta ülestõusmispühade teine püha Eestis riigipühaks ja puhkepäevaks.

Kehtivas pühade ja tähtpäevade seaduses on ette nähtud 11 riigipüha. Nendeks on uus aasta, suur reede, ülestõusmispühade esimene püha, kevadpüha, nelipühade esimene püha, võidupüha, jaanipäev, taasiseseisvumispäev, jõululaupäev ning esimene jõulupüha ja teine jõulupüha. Valdavalt kattuvad Eesti riigipühad teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kehtestatud riigipühadega. Üks erinevus on ülestõusmispühade teine püha, mis on enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides riigipüha ning puhkepäev. Erandiks on vaid Eesti, Malta ja Portugal, kus ülestõusmispühade teine püha on tavaline tööpäev. Eelnõu jõustumise korral suureneks riigipühade arv Eestis 12-ni.

Ülestõusmispühad kuuluvad nn liikuvate tähtpäevade hulka. Nende algust arvestatakse kuufaaside järgi. Nad algavad esimesel täiskuu pühapäeval pärast kevadist pööripäeva ning võivad seega olla ajavahemikus 23. märtsist kuni 26. aprillini. Teise ülestõusmispüha lisamine riigipühade hulka on igati mõisteta, kuna kristlike traditsioonidega riikides on just ülestõusmispühad ehk suur reede, vaikne laupäev ning esimene ja teine ülestõusmispüha suure emotsionaalse sisuga, pidulik ning perekonna, sugulaste ja lähedastega koosolemise aeg. Kahtlemata on teise ülestõusmispüha puhul tegemist usulise taustaga pühaga. Ülestõusmispühad on kristlaste jaoks kirikuaastas kõige olulisemad. Eesti Vabariigi põhiseaduse

kohaselt ei ole meil küll riigikirikut, kuid traditsioonilisi usupühasid tähistatakse sellest hoolimata.

Mainisin, et praegu on Eestis 11 riigipüha. Märkimisväärne on asjaolu, et 11 riigipühast seitse on usulise taustaga. Oma seisukoha nimetatud eelnõu kohta on andnud ka Eesti Kirikute Nõukogu, mis ühendab endas kaheksat kirikut ja kahte koguduste liitu kokku ligemale 400 000 liikmega. Kirikute nõukogu toetab ülestõusmispühade teise püha tähistamist riikliku pühana. Ülestõusmispühade üks külg on kristlik, s.o Kristuse surmast ülestõusmine, teine seostub kevade sünniga, looduse ärkamisega talvest. Need kaks poolt sobivad hästi kokku.

Seaduse jõustumise korral muutub ülestõusmispühade teine püha Eestis riigipühaks nagu enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides. Sellega lihtsustub nende ettevõtete olukord, kes peavad oma töö tõttu iga päev suhtlema teistes riikides asuvate ema- või tütarettevõtetega. Põhjamaades ning Lätis ja Leedus, kellega Eestil on kõige tihedam majanduslik seotus, on ülestõusmispühade teine püha riigipüha ja puhkepäev. Samuti kaob seaduse vastuvõtmise korral olukord, kus ülestõusmispühade teine püha on Eestis küll tavaline tööpäev, kuid ometigi pankadevahelisi ülekandeid ei toimu, sest Euroopa Keskpangas on puhkepäev. See tõttu on praegu paljude ettevõtete töö ülestõusmispühade teisel pühapäeval pärsitud. Eelnõuga väheneb Eesti keskmine töönädala pikkus, mis 2008. aastal oli Euroopa Elu- ja Töötõingimuste Parandamise SA uurimuse järgi 41,1 tundi, samal ajal oli Euroopa Liidu keskmine töönädala pikkus 40,4 tundi. EL 15 keskmine töönädala pikkus 2008. aastal oli 39,9 tundi. Seega on Eestis võimalik anda inimestele lisapuhkepäev, ilma et keskmine töönädal muutuks Euroopa Liidu keskmisest lühemaks.

Eelnõu vaagides tekkis juhtivkomisjonis, põhiseaduskomisjonis arutelu, kui suur on täiendava riigipüha lisamise mõju ning väljund majandusele. Usaldan siinkohal rahandusminister Jürgen Ligi, kes oma seisukohas eelnõu kohta märkis: "Ehkki lisanduva riigipüha mõju kogu riigieelarvele ja majandusele ei ole märkimisväärne, tasub siiski arvestada, et mõnede riigieelarveliste asutuste kulud suureneksid. Näiteks oleks töö osa Politsei- ja Piirivalveti teenistajaid, kes teeniksid töö eest topelt-

tasu." Kordan üle: rahandusministeri sõnul ei ole rahaline mõju majandusele ja riigieelarvele märkimisväärne. Lisan veel, et mitmed praegused riigipühad on nn liikuvad pühad ning kõik riigipühad on liikuvad ses mõttes, et ühel aastal juhtuvad need nädala sisse, teisel aastal nädalavahetusele, seega, väga konkreetsete rahasummade väljatoomine ühe riigipüha ja puhkepäeva mõju kohta poleks mõistlik. Soovi korral on muidugi võimalik vajalikud arvutused esimese ja teise lugemise vahel koostöös Rahandusministeeriumiga ära teha.

Põhiseaduskomisjonis oli ka arutelu, millistes Euroopa Liidu riikides on suur reede ja teine ülestõusmispüha paralleelselt riigipüha ja puhkepäev. Seesuguseid riike on 13. Siinkohal tasub märkida, et neid riike, kus suur reede ei ole riigipüha ja puhkepäev, aga ülestõusmispühade teine püha on riigipüha, on 11. Tuletan meelde, et teine ülestõusmispüha ei ole riigipüha vaid kolmes riigis: Eestis, Maltal ja Portugalis. Seega on neid riike, kus ülestõusmispühad on riigipüha, märksa rohkem kui neid, kus see nii ei ole.

Miks on pühade pidamine oluline? Miks ei võiks me neist niisama mööda vaadata või hoopis neil päevil tööd teha? Loomulikult on hea, kui on taas üks vaba päev, kuid oluline on, et me mõistaksime ka nende pühade tähendust ja oleksime solidaarsed nendega, kelle jaoks pühad tähendavad rohkem kui tööst vaba päeva. Mõtelge kõigi nende inimeste peale, kelle jaoks ülestõusmispühad on sügava usulise tähendusega. Pühade pidamine on osa kultuurist ja see, kui kaunilt me oma pühasid peame ning kuidas me kombestikku austame, näitab midagi meie rahva olemusest ja meie kultuurist. Eestlaste rahvapärinus ülestõusmispühade kohta on rikas. Suhtugem sellesse teemasse austusega ning liikugem veel üks samm Euroopale lähemale.

Lõpetuseks kutsun teid kõiki üles eelnõu toetama ning loodan, et selles küsimuses valitseb siin saalis samasugune üksmeel kui 2005. aastal, mil 24. detsember, taas kord usulise taustaga püha, jõululaupäev, Keskerakonna ettepanekul riigipühaks ja puhkepäevaks kuulutati. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Me ei tee Euroopa poole mitte sammu, vaid me paneme praegu nii, et pole aega mantli-hõlmugi kinni panna. On veel terve hulk riike, kus teist ülestõusmispüha ei tähistata. Sa ei nimetanud neid. Need on India, Iraak, Iraan, Afganistan ja paljud teised riigid, kus seda püha ei tähistata. Sellepärast ma tahtsingi küsida, mida see teine ülestõusmispüha tähendab. Miks seda üldse tähistatakse?

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud küsija! Kõigepealt täpsustan, et kui ma oma ettekandes loetlesin riike, kus teist ülestõusmispüha tähistatakse riigipühana, siis ma pidasin silmas 27 Euroopa Liidu riiki ja neist kolmes – Eestis, Maltal ja Portugalis – ei ole teine ülestõusmispüha riigipüha ega seega ka puhkepäev. Aga küsimus puudutas ülestõusmispühasid. Teine ülestõusmispüha on kristlikus maailmas seotud Kristuse ülestõusmisega. Selle päeva sõnum on, et Kristus on üles tõusnud, ta on tõesti üles tõusnud. Sõnades "haud on tühi" peitub kogu kristliku usu tuum.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh! Ka mina sain teada, et Maltal ja Portugalis seda püha ei tähistata. Aitäh selle eest! Meil on 11 riiklikku püha. Kas te komisjonis kaalusite võimalust see teie pakutud püha mõne olemasoleva pühaga ära vahetada ja kui, siis millisega?

Priit Toobal

Aitäh! Ma ei ole küll komisjoni ettekandja, aga kuna ma olen selle komisjoni liige, kus seda arutati, siis võin öelda, et teie erakonna kaaslane Andres Herkel käis ühe mõttena välja, et võib-olla vahetada riigipühade kalendris ülestõusmispühade teine püha ära suure reedega. Nii et see arutelu oli, aga selle kohta otsust vastu ei võetud, see oli lihtsalt teemaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Loomulikult, pühad ja puhkamine on äärmiselt mõnus, aga tuletan meelde, et kui me vaatame Euroopast konkurentsivõimelisemaid piirkondi, Ameerika Ühendriike või Aasiat, siis nende edu tagatis on just töötegemine, Euroopast rohkem töötamine. Ma arvan, et see ongi rikkuse alus. Aga ma küsin täpsustavalt üle: kas praegu on seadustes piiranguid, keelde, mis ei luba tööandjatel anda vabu päevi, kui selleks on vahendid olemas? Äkki me tungime mingile mängumaale, kus tegelikult probleeme ei ole.

Priit Toobal

Aitäh! Seaduseelnõu, mille Eesti Keskerakonna fraktsioon on esitanud, räägib küll üleriigilisest ühe riigipüha juurdetoomisest riigipühade kalendrisse. Sellest, kas seadus lubab või keelab mõnda usulist püha tähistada, seaduseelnõu ei räägi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Loen ennast kirikule üpris lähedal seisvaks isikuks ja olen juba mitmendat kooseisu toomkiriku nõukogu liige. Olles pidanud sel teemal mitmeid loenguid noortele inimestele, tean ma, et kristluse esmane fenomen on n-ö lunastus, ehk meie eest on kannatatud ja meie patud on enda kanda võetud. Just seetõttu on see suure reede kannatuste fenomen leidnud tähistust kiriklike kontsertide ja kõikvõimalike üritustega. Ka Soomes oli omal ajal arutelu, kas võiks sellel päeval lubada suuri pidustusi. Ma küsingi, kas te olete lasknud teha ekspertiisi ka EELK-l, kes tegelikult on alati rõhutanud just nimelt suure reede tähtsust. Sel päeval peaks võib-olla rohkem osa võtma kiriklikest üritustest, teine püha on niisugune rudimentlik asi, kus tähistamisi kiriklikus liinis ei toimu.

Priit Toobal

Aitäh! Ma kordan seda, mida ma oma ettekandes ütlesin, et komisjonile saatis oma sei-

sukoha Eesti Kirikute Nõukogu, mis ühendab endas kaheksat kirikut. Nende seisukoht oli, et nad põhimõtteliselt toetavad ülestõusmispühade teise püha tähistamist riikliku pühana.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kas te oskate kuidagi kommenteerida või seletada seda iseenesest hämmastavat tõsiasja, et teistega võrreldes tunduvalt tugevamate kristlike traditsioonidega riikides, katoliiklikes riikides, nagu Portugal ja Malta, seda päeva riiklikul viisil ei tähistata?

Priit Toobal

Aitäh! Ei oska seletada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh! Ma puudutan religioosset külge vähem, jään rohkem majanduse poole peale. Kas teil on mingi näide meie lähinaabrite juurest, kus on lisatud juurde mõni selline puhkepäev kas usulistel või majanduslikel kaalutlustel? Mina tean näiteks ühte vastupidist näidet. Rootsisis taheti mõni aasta tagasi väga teha tähtpäevaks nende lipupäev või rahvuspäev ja sellele tõttu kaotati tähtpäevana üks nelipühadest. Nii et ei pandud pühi juurde, vaid likvideeriti üks usuline püha riikliku pühana. Kas teie teate mingit näidet, kus pühi on lihtsalt juurde pandud?

Priit Toobal

Aitäh! Konkreetset näidet teistest riikidest ma tuua ei oska. Aga sellega haakub seesama arutelu, mis oli ka põhiseaduskomisjonis. Andres Herkel tõstatas teema, et mitte tuua juurde ühte püha, mitte suurendada pühade arvu 11-st 12-ni, vaid mõni olemasolev püha vahetada teise ülestõusmispüha vastu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Meelis Mälberg!

Meelis Mälberg

Aitäh! Hea ettekandja! Nagu te väga õigesti ütlesite, on suures osas tegemist usulise taustaga pühaga. Te küsisite arvamust ka Eesti Kirikute Nõukogult. Millega nemad argumenteerisid või põhjendasid, miks see usupüha peaks olema riiklik püha?

Priit Toobal

Aitäh! Kui te lubate, siis ma loen ette selle kirja, millega nad komisjoni poole pöördusid, kuna see mul siin ka kaasas on. See kiri ei ole väga pikk: "Rahvaloenduse 2000. aasta andmetel, kus küsimusele vastamine oli vabatahtlik (küsitleti 15-aastaseid ja vanemaid), tunnistas end Eesti Vabariigis kristlaseks 318 921 inimest. Eesti Kirikute Nõukogu ühendab endas kaheksat kirikut ja kahte koguduste liitu, kokku ligemale 400 000 liikmega. Liikmete hulka kuuluvad ka nooremad kui 15-aastased. Lisaks veel teised väiksemad konfessioonid ja üksikkogudused. Eesti Kirikute Nõukogu arutab küsimust oma korralisel töökoosolekul ja toetab põhimõtteliselt ülestõusmispüha teise püha tähistamist riikliku pühana." Selles kirjas nad põhjendusi ei too, vaid nad teatavad oma põhimõttelisest seisukohast toetada ülestõusmispühade teise püha tähistamist riikliku püha ja puhkepäevana.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma olen üsna heatahtlik selle eelnõu menetlemise suhtes, aga kuna te olete kaks korda minu nime siin nimeatanud, siis ma nüüd küsin, kas Keskerakonnal on seisukoht selle kohta, kui me ei suurendaks riigipühade arvu. Kui idee kaldub selle poole, et teine ülestõusmispüha võiks olla riigipüha, siis millise riigipüha teie kalendris maha tõmbaksite?

Priit Toobal

Keskerakonna fraktsioon seda küsimust uuesti arutanud ei ole, aga Keskerakonna fraktsioon kujundab oma seisukoha kindlasti esimese ja teise lugemise vahel, kui see eelnõu menetlusse jäetakse.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Ma palun ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liikme Peep Aru!

Peep Aru

Proua esimees! Head kolleegid! Selle kuu 19. päeval me arutasime põhiseaduskomisjonis Keskerakonna fraktsiooni esitatud seaduseelnõu, mida eelkõneleja siin väga põhjalikult käsitles, nii eelnõu esitajate kui ka komisjoni seisukohalt. Sellevõrra on mul lihtsam. Lisaks eelnõu autorite ärakuulamisele oli meil laua peal kolm paberit. Nendest ühte paberit siin tsiteeriti, see loeti sõna-sõnalt ette. See oli Eesti Kirikute Nõukogu seisukoht. Vabariigi Valitsuse arvamust oli meil esindamas Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Kristen Kanarik, ka kirjalikult oli Vabariigi Valitsuse seisukoht olemas. Loen sellegi ette: "Vabariigi Valitsus otsustas mitte toetada seaduseelnõu, kuna puudub seadusmuudatuse mõju analüüs. Eelnõu seletuskirjast ei selgu, millised on Eesti keskmise töönädala pikkuse lühendamise võimalikud mõjud sisemajandusele. Üksnes hinnangut, et ülestõusmispühade teine püha on riigipüha enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides ning sel päeval ei toimu pankadevahelisi ülekandeid, ei saa pidada piisavaks ning analüüsida tuleks sellise seadusmuudatuse laiemat mõju. Töönädala lühendamise üheks negatiivseks tagajärjeks võib olla töoinimese sissetuleku vähenemine." Nagu näete, eelnõu esitajad püüavad esitatud seaduseelnõu mõjuanalüüsi lükata sujuvalt teiste institutsioonide kanda ja ei ole ise selles osas piisavalt vaeva näinud. Aga meil on laual ka ühe kodaniku kiri. Selle kirja resümee on viimases lauses, mis kõlab nii: "Usk avalikust elust ja tänavatelt ära!"

Kõik olemasolevad materjalid on ette kantud. Loomulikult, eelnõu tekitas aktiivse arutelu ka komisjonis. Selle arutelu võiks kokku võtta kolmepunktilisena. Esiteks, vajab tööpoolest täpsemat analüüsi, mida ühe täiendava riigipüha ja ka puhkepäeva kehtestamine riigi ellu kaasa toob. Teiseks, on küsitav, kas on tõsiselt võetav argument see, et teiste riikide riigipüha ja puhkepäeva tõttu on sellel päeval häiritud suhtlus välisriikidega, või me saame rahulikult toimetada ja vajaminevad pangaulekanded ära teha ka järgmisel päeval, siis kui

kõik töötavad, või üks päev varem, siis kui ka kõik töötavad. Kolmandaks küsiti, kas on olemas poliitiline valmisolek selleks, et asendada riigipühade nimekirjas suur reede teise ülestõusmispühaga. Aga ühelgi teemal otsustamiseni komisjonis ei jõutud, küll tehti loomulikult otsused eelnõu kohta tervikuna.

Komisjoni otsus oli selline, et ühehäälselt arvati, et täna võiks olla see päev, kui Riigikogu saalis asja arutatakse. Üksmeelsed oldi selles suhtes, et komisjoni esindaja rolli võiks täita mina, ja otsustati teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Selle poolt oli 5 komisjoni liiget ja vastu oli 4. Sellega andis komisjon edasise otsustusõiguse, nii õiguse kui ka võimaluse Riigikogu suurele saalile. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peep Aru! Küsimused. Alustame kolleeg Kalle Jentsist.

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kas komisjon sai selge pildi, milline olukord ikkagi tegelikult Euroopa Liidu maades on? Priit Toobal puistas numbreid nagu käisest, asi jäi väga segaseks. Algul ta ütles, et see on püha justkui kõigis teistes maades peale Portugali ja paari riigi veel, siis tulid mingid 11 ja 13. Kumba päeva siis rohkem vaba päevana tähtsustatakse, kas suurt reedet või teist ülestõusmispüha? Kas komisjoni liikmed jõudsid kujundada arvamuse ka selle uue idee kohta, mis täna saalis kõlas, et see püha hoopis asendada?

Peep Aru

Ma tänan, lugupeetud pinginaaber! Komisjonis oli ühemõtteliselt selge see, et praegu ei ole teine ülestõusmispüha riigipüha kolmes Euroopa Liidu liikmesriigis: Eestis, Maltal ja Portugalis. Komisjonil ei olnud sellel hetkel kasutada materjale, mis oleksid käsitlenud seda, millistes Euroopa Liidu liikmesriikides on suur reede riigipüha. Täna on meie komisjoni töötajad selle analüüsi teinud ja on selgunud, et suur reede on riigipüha 15 Euroopa Liidu liikmesmaal: Eestis, Bulgaarias, Hispaanias, Irimaal, Itaalias, Kreekas, Küprosel, Lätis, Portugalis, Rootsis, Saksamaal, Slovakkias, Soomes, Suurbritannias ja Taanis. Suur

reede ei ole riigipüha 12 liikmesriigis: Austrias, Belgias, Hollandis, Leedus, Luksemburgis, Maltal, Poolas, Prantsusmaal, Rumeenias, Sloveenias, Tšehhi Vabariigis ja Ungaris.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Nagu te mainisite, Vabariigi Valitsus oma arvamuses heidab eelnõu algatajatele ette, et puudub sisemajandusele ja ka riigieelarvele tekkiva mõju analüüs. Minu küsimus teile kui koalitsioonipoliitikule on see: kas olete kursis, kas Vabariigi Valitsus, koostades iga-aastast riigieelarve eelnõu, jälgib seda, missugusele nädalapäevale juhtub mõni riigipüha, kas näiteks jõululaupäev satub nädalavahtetusele või nädala sisse, ning kas riigieelarve saab sellest mõjutatud ja missuguses mahu?

Peep Aru

Ma tänan! Ma arvan, et selles küsimuses olen ma niisama tark kui lugupeetud küsimuse esitaja. Ma tõesti peensusteni ei tea, kuidas tehakse Eesti Vabariigis makromajanduslikku analüüsi, milliseid näitajaid täpselt arvesse võetakse. Selle jaoks on meil õnneks olemas spetsialistid Rahandusministeeriumis ja makromajandusliku analüüsi tegemiseks ka teistes institutsioonides, ma pean silmas näiteks Eesti Panka ja loomulikult ka erakapitalil põhinevaid panku. Ma usun, et nad võtavad arvesse kõiki faktoreid, et anda meile selge majandusprognos.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Ma olen nüüd mõnevõrra hämmingus. Te tõite põhjenduseks, miks komisjon või, õigemini, valitsus ei ole selle eelnõu poolt, et tõsiselt võetav argument ei ole see, et paljudes Euroopa riikides on see päev riiklik püha, ja ka mõju analüüs puudus. See on koalitsiooni seisukoht. Eile me arutasime peaaegu neli tundi tormiliselt ühte eelnõu, mille puhul põhiargument on see, et kõik ühinevad ja meie peaksime ka ühinema, puudub igasugune mõju ana-

lüüs, aga ollakse kahe käega poolt. Millest niisugune kahepalgelisus, kumb õige on?

Peep Aru

Ma arvan, härra küsimuse esitaja, et teil on siin piisavalt aega, et oma kahepalgelisust muuta ühepalgelisuseks. Julgen ka täiesti kindlalt väita, et põhiseaduskomisjoni sellel istungil EFSF-i küsimusi ei arutatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Veel kord ette aitäh! Ma loodan, et kunagi te siiski hakkate minu nime ja perekonnanime õigesti hääldama. Lugupeetud ...

Esimees Ene Ergma

Stalnuhhin. Kas õigesti?

Mihhail Stalnuhhin

Jah, seda ma just mõtlesingi. Lugupeetud ettekandja! Mulle väga meeldis sinu ettekanne, täitsa tõsiselt, ja ma ütlen, miks. See oli väga pedantne, see mulle meeldib. Ette said kantud kõik kirjad, mis selles küsimuses komisjoni olid laekunud, nii kirikult, valitsuselt kui ka mingilt eraisikult. Nüüd on mul selline palve. Varem või hiljem, meeldib see meile või mitte, tuleb teie komisjonis arutusele homoabielude probleem. Kas ma võin paluda, et kui sind määratakse kaasettekandjaks, siis sa loed meile ausalt ette kõik kirjad, mis sellel teemal komisjoni laekuvad?

Peep Aru

Komisjoni tahe on mulle loomulikult ka suks. Elame, näeme, kes see ettekandja on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Jents, teine küsimus!

Kalle Jents

Aitäh! Küsimus on konkreetne. Nagu sa ise ütlesid, vahepeal on juurde tulnud informatsiooni, mida komisjoni liikmetel enne ei olnud. Kuidas sa täna komisjoni liikmena isiklikult tunned, kas seda eelnõu oleks võimalik edasi menetleda või jääd selle arvamuse juurde, nagu komisjon otsustas?

Peep Aru

Ma komisjoniski ütlesin, et loomult laisa inimesena meeldiks mulle väga, et oleks rohkem puhkepäevi. Aga vaadates riigi seisukohalt ja vaadates seda majandussituatsiooni, kus me oleme, seda, et meil on vaja tööd teha, et edasi minna ja riiki arendada, hääletasin ma komisjonis selle eelnõu vastu. Minu seisukohad ei ole muutunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kas komisjonis oli juttu sellest, kui paljud komisjoni liikmed üleüldse saavad aru, mis asi on piibel ja millest jutt käib?

Peep Aru

Aitäh, härra küsija! Sellest meil juttu ei olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Paul-Eerik Rummo, teine küsimus!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Kuidas nüüd on, kas loomult laisad inimesed tahaksid jätta selle eelnõu menetluse, sest sellega on hirmus palju tööd, või ümberpöördukt? Selle eelnõu edasi menetlemine nõuab minu hinnangul väga suurt tööd. Komisjon ilmselt tahab olla laisk ja öelda, et jätame selle töö ära. Kumb seisukoht siis peale jääb?

Peep Aru

Aitäh, härra Rummo, selle küsimuse eest! Kõik on suure saali kätes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Ka mina olen häälingus esineja stiilist ja küsimuse käsitlesest. Sa ütlesid, et meie riik on või meie oleme sellises majandusseisus, nagu me oleme, ja tuleb palju tööd teha. Tund aega tagasi ütles peaminister, et me oleme kõige paremad Euroopa Liidus, meil läheb kõik

hästi. Miks me ei või siis ühe lisapäeva kehtestada?

Peep Aru

Härra Lenk! Sa oled hea kolleeg, aga esitad nii rumalaid küsimusi.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Peep Aru! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Soovivad. Palun kõnetooli Andres Herkeli Isamaa ja Res Publica Liidu esindajana!

Andres Herkel

Austatud kolleegid! Ma arvan, et konservatiivne arusaam peaks olema see, et kui me iga Riigikogu koosseisu ajal teeme ühe riigipäeva juurde ja muudame nende arvu suuremaks, siis me läheme mõnekümne aastaga kraavi. See lähenemine peaks olema üldiselt mõistetav. Mõnekümne aastaga saaks pähi juba selgelt liiga palju.

Üks põhjus, miks ma praegu siia tulin, on see, et ma ei taha endale võtta au olla ettepaneku tegija, et suur reede ja teine ülestõusmispäeva tuleks kalendris riigipühadena ära vahetada. Ei, lugupeetud kolleegid, see ei ole Herkeli ettepanek, see oli Herkeli hüpotees põhiseaduskomisjonis, kus ma esitasin selle küsimuse lugupeetud ettekandjale.

Ma arvan, et on suhteliselt kentsakas küsida kirikute nõukogult seisukohta selle kohta, kas teine ülestõusmispäeva peaks olema riigipäeva. Ma arvan, et kirikute nõukogul on siin raske vastata teisiti kui jaatavalt. Aga kui me esitame küsimuse niiviisi, et tuleb valida, kas suur reede või teine ülestõusmispäeva, siis saame väga sisulise vastuse, mis võiks olla meile juhtnööriks. Ma arvan, et seda tulekski komisjonil küsida.

Me oleme seisukohal, et komisjoni arutelu ajal ei olnud ka Vabariigi Valitsuse seisukoht mitte kõige paremini põhjendatud, mistõttu võiks seda küsimust edasi arutada. Aga selles osas, et riigipähi lihtsalt juurde tuua, ütleme, jääksime pigem väga alalhoidlikule seisukohale. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Herkel! Palun kõnetooli kolleeg Mihhail Stalnuhhini Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Arutelu käigus selgus väga palju huvitavat. Tahan veel ühe asja siia lisada. See, et komisjon ei arutanud mitte riigipüha lisamist, vaid mingi kahe riigipüha vastastikku asendamist, on tegelikult väga huvitav. Mulle tuli äkki meelde, et ma olen õpetaja. Mulle kui õpetajale ja tervele õpetajaskonnale, ma arvan, meeldiks väga, kui oleks ära vahetatud esimene nelipüha ja teine ülestõusmispüha, st et teine ülestõusmispüha, mis on tavaliselt kevadel, muutuks puhkepäevaks ja see püha, mis tavaliselt on siis, kui õpetajad on niigi puhkusel, muutuks riiklikuks tähtpäevaks. Ma ütlen teile, et õpetajad oleksid väga tänulikud. Igal juhul on, millest rääkida. Ma palun eelnõu edasi arutada, seda selle mõttega, et leida mingi konsensuslik variant! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu esimest lugemist mitte lõpetada, siis tuleb meil see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni otsuse lükata tagasi Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud pühade ja tähtpäevade seaduse § 2 muutmise seaduse eelnõu 52. Palun hääletada!

Poolt hääletas 12 Riigikogu liiget, vastu oli 60, erapooletuid oli 3. Ettepanek ei leidnud toetust. (Aplaus.)

Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg 12. oktoober kell 18.

Seaduseelnõu 52 esimene lugemine on lõpetatud.

5. Noorsootöö seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (38 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgneb Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud noorsootöö seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene

lugemine. Ettekandjaks palun Riigikogu liikme Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Proua juhataja! Head kolleegid! Mul on au ette kanda Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud noorsootöö seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise eelnõu, mis kannab numbrit 38. Eelnõu eesmärk on muuta seadust. See on tingitud sellest, et oleks vaja seaduse tasandil reguleerida õpilasmaleva mõiste ning selleks et suurendada malevakohtade arvu, tuleks tööandja vabastada 13–18-aastastele õpilasmalevas töötavatele noortele rahas makstava töötasu pealt tasutavast sotsiaalmaksust. Põhjus on hästi lihtne: ravikindlustuse seaduse § 5 lõike 4 alusel on Eesti noored kuni 19-aastaseks saamiseni riikliku ravikindlustusega kaetud.

Juba aastaid on kestnud olukord, kus vabad malevakohad täituvad mõne tunniga. Sel aastal esitati näiteks SA Õpilasmalev pakutud 700 kohale 15 minutiga 1500 sooviavaldust, siis protsess lõpetati. Tööandjateks on tihti aastaid samad ettevõtted ning uusi, eriti linnades, on aina keerulisem leida. Eelnõu eesmärk on suurendada õpilasmalevakohtade arvu, mis tagaks suuremale hulgale 13–18-aastastele noortele võimaluse saada töökogemust ning kujundada sotsiaalset kompetentsi.

Eelnõu seadusena vastuvõtmise korral paraneb õpilasmaleva programmist osa võtta soovivate 13–18-aastaste noorte olukord, kuna tööandjate sotsiaalmaksuvabastuse abil suurendatakse ettevõtjate huvi programmis osaleda. Sellest tulenevalt kasvab õpilasmalevakohtade arv ning see võimaldab noortel leida suveks otstarbekat ja sotsiaalselt harivat tegevust. Õpilasmaleva raames toimuvad projektlaagrid ja noorsootööprojektid aitavad kaasa peatselt täiskasvanuks saavate noorte väärtushinnangute kujundamisele ning töökogemuse ja sotsiaalse kompetentsuse omandamisele, mis tagab tulevikus noore täiskasvanu iseseisva toimetuleku.

Selle muudatuse rakendumine vähendab riigielarve tulusid ligemale 130 000 euro võrra.

Miks on seaduseelnõus käsitletud vaid õpilasmalevat, aga mitte kõiki Eesti noori? Põhjus on hästi lihtne. Eesti Noorsootöö Keskusel, mis on Haridus- ja Teadusministeeriumi allasutus, on kontroll õpilasmaleva üle, see tä-

hendab ka seda, et on tagatud riiklik järelevalve.

Loodan, et kõik head kolleegid peavad seda noortele suunatud eelnõu oluliseks ja toetavad seda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui suurtest summadest me räägime? Võtame näiteks õpilase A, kes on õpilasmalevas. Kui suur on tema keskmine teenistussumma suve jooksul ja kui suur on see rühm, kes ühe tööandja juures töötab? Ehk kui suure summa üks tööandja seoses õpilasmalevaga võidaks?

Rainer Vakra

Aitäh, hea küsija! Küsimus on suhteliselt filosoofiline. Oleneb sellest, kui palju keegi tööd soovib teha. Vaatasin järele: kõikide õpilasmalevas osalenud noorte sissetulekud on jäänud alla miinimumpalga. Ühe grupi suurus on keskeltläbi 30 noort, aga on ka töövõtjaid, kes võtavad mitmesse vahetusse mitu rühma. Keskmine sissetulek ühe noore kohta on paar-sada eurot.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh! Hea ettekandja! Kas on teada, kui palju selle eelnõu vastuvõtmise korral võiks tekkida juurde asjast huvitatud ettevõtteid?

Rainer Vakra

Aitäh! Olen ise kohtunud mitmete seniste partneritega, kes löövad kaasa õpilasmalevas ja on tööandjad. Nendega vesteldes on selgunud, et see on nende jaoks väga oluline motivatsioon ja see võiks õpilasmalevakohtade arvu suurendada ligemale 30% ehk kolmandiku võrra.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Üks küsimus veel. Kujutame ette, et üks põllumajandusettevõtja asutab ettevõtte näiteks 10. juunil ja lõpetab selle ära 31. augustil. Ta kasutab seal töötajatena 16- ja 17-aastasi noori. Ta lõpetab oma äri ära ja alustab seda uuesti järgmise aasta 10. juunil ning nimetab selle õpilasmalevaks. Tegelikult võib malevaks nimetada ka septembris, oktoobris ja nädalavahtusel tehtavaid töid. Kas see ei anna sellisele, ütleme, kavalale ettevõtjale võimalust üldse igasugust sotsiaalmaksu maksmist vältida?

Rainer Vakra

Aitäh! Ma usun, et kui ettevõtja arvaks, et ta on väga kaval, siis ta võtaks need õpilased tööle üleüldse ilma kolmanda osapoole vahenduseta. Praegu ongi rõhk sellel, et kogu tegevust kontrollib riik ehk Haridus- ja Teadusministeeriumi allasutus Eesti Noorsootöö Keskus, kes on kõikide lepingute osapool. Teisalt ei saa õpilasmalev ilma riigi ja omavalitsuse toeta toimida, sest ettevõtjad maksavad noortele ainult palgaraha, nad ei maksa kinni ööbimist, toitlustamist ega midagi muud, vaid konkreetselt ainult palka.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud ettekandja! Mulle väga meeldib selle eelnõu üldine eesmärk – anda noortele rohkem võimalusi töökogemuse omandamiseks. Aga kui me kultuurikomisjonis seda eelnõu arutasime, siis te olite äärmiselt tõrjuv ning ärritusite pakutud võimaluse peale, et samamoodi võiksid seda maksusoodustust saada ettevõtjad, kes ilma malevata noori tööle rakendavad ja annavad noortele nii võimalusi töökogemust omandada. Malevad teatavasti ei tööta igas piirkonnas ja kõik noored ei ole valmis ka osalema malevas, kus on vaja ööbida, või linnamalevas. Kas te olete vahepeal saanud rahulikult järele mõelda ja soostute, et ehk võiks siiski kaaluda, et mitte alahinnata teisi töövõimalusi ja laiendada seda eelnõu ka teistele töövormidele?

Rainer Vakra

Aitäh! Kindlasti ei olnud ma tõrjuv. Palun väga vabandust, kui teile selline mulje jäi! Minu põhjendus, miks on praegu räägitud ainult õpilasmalevanoordest, oli hästi lihtne. Ma kordan selle üle. Eelnõu näeb ette, kuidas on tagatud riiklik kontroll Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu. Teisalt on ju õpilasmaleval laiem roll kui ainult see, et õpilased saaksid taskuraha teenida. Õpilasmaleval on ka kasvatuslik ja tööhariiduslik roll. See on üks selle eelnõu tugipunkte. Aga ma ei välista, et tulevikus me võime üheskoos teha seaduseelnõu, kus me vaatame seda, et ka Õhtulehe ajalehepoisid või mõne jäätisetootja jäätisemüüjad saaksid samamoodi sotsiaalmaksust vabastatud. Täiesti hea mõte. Ma arvan, et me võime seda arutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Küsin puhtalt paremini informeerituse huvides. Sul on olnud õpilasmalevaga kõvasti tegemist. Mis laadi tööd need põhiliselt on, mida õpilasmalev tööandjate kaudu vahendab?

Rainer Vakra

Aitäh! Kõige rohkem on loomulikult kõikvõimalikke lihtsaid, sõna otseses mõttes töökasvatust edendavaid tööotsi, näiteks marjakorjamine, puuladumine, heakorratööd, riisumine, okste korjamine. See on see, mida, ma usun, on iga noor võimeline tegema ja kus ka kõikvõimalike vigastuste oht on ikkagi miinimumini viidud.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma usun, et teie olete sellest koolkonnast, kes peab meie ühist Eesti asja nii ühiseks, et ei jaga suvist õpilasmalevat kaheks. Kuigi riik finantseerib suuremat osa sellest, mis toimub, siis saadab ikkagi linnapea Tallinna õpilasmalevlased justkui eraldi teele ja räägib, et nüüd õpilasmalev avati. See on ikkagi üleriiklik asi ja seda kureerib haridusministeerium.

Mul on küsimus rahalise arvestuse kohta. Selle aluseks peab olema mingi jaotus. Mida te arvate, milline on praegu proportsioon õpilasmalevlastele pakutud avaliku sektori ja erasektori töökohtade vahel?

Rainer Vakra

Aitäh! Kindlasti ei jaga ma malevat kaheks, et eraldi oleks Tallinna ja ülejäänud Eesti õpilasmalev. Teisalt, sellele küsimusele vastates pean ma küll piirduma Tallinna õpilasmaleva statistikaga ehk SA Õpilasmalev statistikaga. Vaadates viimaste aastate arve, on näha, et tööandjate arv on vähenenud, aga eriti on vähenenud just eraettevõtete roll. Ehk nii linnaosad kui ka Tallinna linna ettevõtted on suutnud oma heakorraprojekte jätkata, aga eraettevõtted on küll kahjuks paadist lahkunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Tõnis Lukas, teine küsimus!

Tõnis Lukas

Aitäh! Ma ei pidanud oma küsimusega silmas mitte seda, et need noored saavad tööd avalikus sektoris, vaid seda, et avalik sektor tellib tööd. Aga mis oli teie arvestuslik alus? Teil on siin toodud konkreetne summa. Siis pidi avaliku sektori tellitu ja erasektori tellitu vahel olema mingi proportsioon, sest avalik sektor maksab niikuinii avalikust eelarvest võimalikud maksukulud kinni. Mis proportsiooniga arvestades te selle tulemuse saate?

Rainer Vakra

Kui ma vaatan, mis arve on kasutanud ministeerium, esitades oma hinnangud Vabariigi Valitsusele, siis nemad kasutasid arvu 7306, 2010. aasta näitel. 2011. aastal, kahjuks peab tunnistama, on see arv vähenenud, ei saa öelda, et poole, aga kolmandiku võrra siiski – 2011. aastal osales ligemale 4500 noort. Meie kasutasime arvu 4500 ja aastat 2011.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, hea ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Lauri Luige!

Lauri Luik

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Kultuurikomisjon arutas noorsootöö seaduse ja

sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 38 esmaspäeval, 19. septembril. Lisaks komisjoni liikmetele võtsid istungist osa Keskerakonna fraktsiooni esindaja Rainer Vakra, kes eelnõu tutvustas, ning Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonna peaekspert Katrin Olt ja õigusosakonna jurist Kaire Liiv.

Komisjon toetas põhimõtteliselt eelnõu üldist eesmärki, peeti oluliseks, et noorte tööhõive ja töökasvatus edeneksid. Samas tõdeti, et kogu seda asja tuleb vaadata tulevase riigieelarve kontekstis ning käia sellega ühte sammu.

Küsimusi tekitas see, kuid võrd eelnõus pakutud mehhanism ikkagi ettevõtjaid motiveerib. Sellele küsimusele päris täpset vastust ei eelnõu algataja ega Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad öelda ei osanud. Nii et täna sellist prognoosi ei ole. Küll aga tõdes eelnõu algataja, et suure tõenäosusega see ikkagi teataval määral motiveerib ettevõtjaid uusi kohti looma või raha sinna suunama.

Haridusministeerium pidas eelnõu miinuseks seda, et uued mõisted on määratletud natuke segaselt. Nimelt on õpilasmaleva tegevusvorm, mida soovitakse eelnõuga noorsootöö seadusesse kirjutada, juba tegelikult sellesama noorsootöö seadusega kaetud. Nimelt, noorte projektlaagri mõiste hõlmab ka õpilasmaleva mõiste. Põhjendati seda sellega, et õpilasmaleva mõiste jääb natuke kitsaks, et see seadusesse tuua, kuna üldine mõiste on juba olemas. Kuid peeti oluliseks, et töökogemuse omandamist peaks soodustama laiemalt, mitte ainult õpilasmaleva kontekstis, vaid vaatama seda kui laiemat tervikut. Komisjonis tõdeti, et piirkonniti on vajaduste osas erinevusi. Õpilasmalevate tegevus on seotud suuremate linnadega, kuid maakohtades ja väiksemates piirkondades on olukord pisut teistsugune. Toodi välja ka erinevused, mis puudutavad noorte ravikindlustust ja töötingimusi.

Tõstatus küsimus, kas ettevõtjate panustatud raha jõuab ikkagi täies mahus noore inimeseni. Ehk kui mina ettevõtjana soovin noorte inimeste töötegemisse panustada, siis kas minu raha reaalselt jõuab inimeseni või on seal vahepeal veel mingisuguseid mehhanisme või etappe, kuhu see raha võiks kaduda. Osa malevate puhul sõlmitakse kahepoolsed kokkulepped noore ja töömaleva vahel. Sellisel juhul peab maleva korraldaja leidma ise res-

sursid töötasuks, toitlustuseks ja muuks vajalikuks. Õpilasmaleva puhul, mis on eelnõu algataja mõte, on aga leping kolmepoolne ehk õpilasmalev, tööandja ja noor sõlmivad omavahel kokkuleppe ja tööandja maksab sellisel puhul töötasu otse noorele endale. Nii et vastuseks komisjonis tõstatatud küsimusele, kas sellisel puhul läheb raha otse või kuidagi kaudselt: õpilasmaleva puhul läheb raha otse, kuid teiste töömalevate puhul ei pruugi see nii minna.

Kokku võttes leidis komisjon, et teema on oluline ja seda tuleks käsitleda ka edaspidi, võib-olla natuke laiemalt kui ainult õpilasmaleva kontekstis ning otsida lisaks alternatiive, kas sotsiaalmaksuosa kaotamine või kompenseerimine on kõige õigem lahendus, sest äkki on veel mingeid teisi ja paremaid meetmeid. Seetõttu tehti komisjonis ettepanek kaasata eelnõu arutlusse sotsiaalkomisjon, kas siis arvamuse küsimise näol või teha komisjonis eraldi arutelu sel teemal. Sellelt baasilt langes kultuurikomisjon kolm otsust. Esiteks, teha ettepanek võtta eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda 27. septembril. Kuna see eile päevakorda kahjuks ei jõudnud, siis arutame seda eelnõu täna. Otsus tehti konsensuslikult. Teine otsus oli teha täiskogule ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt 10, erapooletuid 1, vastu 0). Kolmandaks otsustati teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva. Kuna me arutame seda eelnõu täna, siis on see tähtaeg 12. oktoobril 2011 kell 18. See otsus sai samuti konsensuslikult vastu võetud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on laekunud küsimus. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Huvi pärast tahan küsida, kas komisjonis ei olnud juttu, kui palju on 13–18-aastaseid lapsi.

Lauri Luik

Aitäh! Minu mäletamist mööda seda arvu eraldi kuskil välja ei toodud ja ma ei leia seda ka komisjoni protokollist. Aga selle me saame kindlasti välja võtta, nii et me saame selle küsimuse hiljem omavahel ära lahendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud noorsootöö seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 38 esimene lugemine lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 12. oktoobri kell 18.

6. Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (85 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me jätkame järgmise päevakorrapunktiga, Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu teise lugemisega. Ma palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsuse 12. septembril algatatud Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 85 esimene lugemine lõpetati 20. septembril. Sotsiaalkomisjoni ettepanekul määras Riigikogu esimees muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 2011. aasta 23. septembri kell 16. Tähtjaks ühtegi muudatusettepanekut ei esitatud. Sotsiaalkomisjon kogunes eelnõu aruteluks uuesti 26. septembril, mil kiideti heaks komisjoni seletuskiri ja eelnõu teise lugemise tekst. Sotsiaalkomisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada ja eelnõu seadusena vastu võtta. Tegemist on eelnõuga, mille menetlemisel toimub kaks lugemist. Nii et täna toimub vastuvõtmise hääletus. Suur tänu!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Kuna muudatusettepanekuid

ei olnud, siis asume välislepingu lõpphääletuse juurde ja valmistume hääletusprotseduuriks.

Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni pensionikindlustust käsitleva koostöölepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 85. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 56 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Seaduseelnõu 85 on seadusena vastu võetud. (Tabel 9.)

7. Lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu (41 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandjaks palun kõnetooli majanduskomisjoni liikme Arto Aasa!

Arto Aas

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud Riigikogu! Oleme jõudnud lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu 41 teise lugemiseni. Lühidalt meenutan, et tegemist on Euroopa Liidu direktiivi ülevõtmisega. Me oleme selle direktiivi ülevõtmisega natukene ajahättagi jäänud. Esimene lugemine siin saalis oli 15. juunil. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega komisjonidelt ettepanekuid ei laekunud, küll aga kogunesime koos eelnõu algataja ja huvigruppidega ning tegime eelnõu kohta koos muudatusettepanekut, mis on teile ka eelnõu seletuskirjas kättesaadavad. Hästi lühidalt öeldes on esimesed kaks muudatusettepanekut keelelised. Kolmas muudatusettepanek on pisut täpsustava iseloomuga, täpsustatakse seda, et valgustusteenuse all mõeldakse lennujaama, mitte lennukite valgustamist. Selle eest võib lennujaama haldaja tasu küsida. Muudatusettepanek nr 4 on sisulisem. Ettepaneku sisu on lühidalt öeldes see, et kui lennujaama haldaja ja lennujaama kasutajad peavad hakkama lennujaamatasude üle konsultatsioone pidama, siis neid konsultatsioone on võimalik pidada ka harvem kui üks kord aastas. Kui eelnõu algne tekst nägi ette, et konsultatsioonide pidamise kohustus on kord aastas, siis võivad lennujaama haldaja ja kasutaja leppida kokku ka mõnevõrra harvemal graafikus. Selle ette-

paneku sisu oli lisada paindlikkust ja vähendada mõttetut bürokraatiat nende läbirääkimiste pidamisel. Muudatusettepanek nr 5 on samuti keeleline. Muudatusettepanekuga nr 6 täpsustame, et kohtuvälised menetlejad lennundusseaduse mõttes ja sätetes on Lennuamet ning Politsei- ja Piirivalveamet. Muudatusettepanekuga nr 6 me nimelt parandame ühe näpuvea, mis on aja jooksul lennundusseadusesse sattunud. Seda seadust on parandatud eraldi väikeste osade kaupa kümneid kordi ja nende paranduste käigus on teatud seadussätted kaduma läinud. Nüüd me selle vea parandame.

Menetluslikud otsused olid sellised: juhtivkomisjon kiitis kõik muudatusettepanekud konsensuslikult heaks, tegi ettepaneku teine lugemine siin suures saalis pidada täna ja kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis suunata eelnõu kolmandale lugemisele s.a 12. oktoobril ettepanekuga see seadusena vastu võtta. Nagu juba mainisin, kõik komisjoni otsused võeti vastu konsensuslega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Esimene on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon arvestab täielikult. Teine on samuti majanduskomisjonilt, arvestatakse täielikult. Kolmas on ka majanduskomisjonilt, arvestatakse täielikult. Neljas on majanduskomisjonilt, arvestatakse täielikult. Viies on majanduskomisjonilt, arvestatakse täielikult. Kuues on majanduskomisjonilt, arvestatakse täielikult.

Eelnõu 41 teine lugemine on lõpetatud ja kolmas lugemine on määratud ettekandja nimetatud ajale.

8. Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu (77 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise eelnõu juurde. Algab Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroo-

pa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" eelnõu esimene lugemine. Ettekandja on rahandusminister Jürgen Ligi. Palun!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Teen selle eelnõuga ettepaneku suurendada Eesti osalust Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga (EBRD) kapitalis. Kapitalisuurendus on kokku kümme miljardit eurot ja Eesti osa sellest on 0,1%. Tegemist on teise kapitalisuurendusega selles pangas, eelmine oli aastal 2000. Sellega ei kaasne panga omanikele rahalist maksekohustust. EBRD on 20 tegevusaasta jooksul kasumlikult tegutsenud. Sissemakse tehakse ühe miljardi euro ulatuses reservide ümbertõstmise teel, ülejäänud ehk üheksa miljardi euro ulatuses palutakse liikmetel aktsiaid märkida. Eestil tuleks märkida 900 aktsiat üheksa miljoni euro ulatuses. Eesti võtab kohustuse vajaduse korral tagada oma osaluse ulatuses panga kohustusi, kui panga laenuportfell oluliselt halveneb ning sisse makstud kapitalist ja reservidest panga kohustuste katteks ei jätku, mis on väga ebatõenäoline. EBRD kapitalibaas on väga tugev ning potentsiaalse kohustuse kujunemine reaalseks ei ole tõenäoline. Enne aktsionäridelt raha küsimist peaks EBRD kulutama kahjumite katteks kogutud reservid. Aktsionäridelt küsitakse sissenõutavat kapitali alles viimases etapis. Meil ei ole põhjust eeldada, et pank oma edukaid ja kasumlikke tegevuspõhimõtteid muudaks.

Isegi meie otsese kliendikasutuse kahanemise korral (EBRD projektide tippaeg Eestis oli aastatel 1997–2002) on pank Eestile tähtis, sest võimaldab Eesti ettevõtete laienemist pangas sihtriikidesse ning aitab kaasa meie naabrite ja teiste oluliste riikide, näiteks teised Balti riigid, Venemaa, Ukraina, Valgevene, ärikultuuri paranemisele.

Kapitalisuurendus on mõeldud eelkõige selleks, et pank suudaks rahuldada kriisi ajal ja järel kasvanud nõudlust. EBRD oli edukas näiteks Kesk- ja Ida-Euroopa finantssektori olukorra stabiliseerimisel, sealhulgas investeeris Parex bankasse 100 miljonit eurot. Oli väga tähtis, et välispangad ei tõmbunud kriisi ajal liiga olulisel määral EBRD sihtriikidest välja. See üldiselt ka saavutati.

Meie hinnangul on tegemist hästi toimiva pangaga, mis oma kompetentsi piires peab valitsustega olulist nõuandvat poliitilist dialoogi, survestades riike astuma samme ettevõtluskeskkonna õiguskindluse ja muu seesuguse parandamiseks. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh ettekandjale! Küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Andrus Saare!

Andrus Saare

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Komisjoni päevakorras oli eelnõu 77 "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangas" 20. septembril. Kuna härra rahandusminister andis just eelnõust ülevaate, siis toon komisjonis räägitu ainult lühidalt välja.

Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna nõunik Kristiina Abel. Eelnõu eesmärk on suurendada Eesti Vabariigi osalust EBRD-s 900 sissenõutava aktsia ulatuses, koguväärtuses üheksa miljonit eurot, vastavalt resolutsioonis märgitud tingimustele. Resolutsiooni nr 128 kohaselt on Eestil õigus märkida 900 aktsiat, mida soovime ka täies ulatuses teha. Olgu siinkohal mainitud, et panga kapitali suurendamine on kooskõlas meie riigi huviga toetada finantssektori arengut ja riiklikult olulisi projekte, näiteks energia- ja ettevõtlussektoris. Eeldusel, et kõik praegused aktsionärid osalevad kapitalisuurenduses, ei muutu Eesti osaluse määr, ka pärast kapitalisuurendust on see 0,1%.

Nüüd küsimustest ja teemadest, mis üles kerkisid. Mainin kohe ära, et eriti pikka diskussiooni eelnõu ei tekitanud. Küsiti, kui suured otsesed varalised kohustused meie riigile tekivad. Vastus kõlas: "Pank on tugevalt kapitaliseeritud. Väga vähe tõenäoline. Kasutatakse viimasel võimalusel, siis, kui panga sisse makstavast kapitalist ja reservidest ei jätku."

Veel sooviti teada, millised riigid eriti tuge vajavad. Lähiajal on üks selline riik Türgi, kuid mitte ainult. EBRD eesmärk on anda tuge ettevõtluskeskkonna õiguskindluse tagamiseks.

Küsimusi, millised on olnud senise maailmajanduse kriisi mõjud pangale. Vastus oli, et

kriis ei ole seni panka kahjustanud ja enamasti on aetud kasumlikku laenupoliitikat.

Veel räägiti sellest, et kui Eesti riik oma osalust ei suurendaks, jääks meie osaluseks seesama 20 miljonit eurot, mis aga kindlasti ei oleks meie riigi huvides.

Komisjon oma ettepanekuid eelnõu kohta ei teinud ja eelnevale infole tuginedes langetas järgmised otsused: võtta eelnõu Riigikogu päevakorda 28. septembril (selle ettepaneku poolt olid kõik komisjoni liikmed), lõpetada esimene lugemine ning määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. oktoober kell 18. Ka see otsus oli konsensuslik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku otsuse eelnõu 77 esimene lugemine lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. oktoobri s.a kell 18.

9. Vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu (79 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjana kõnetooli justiitsminister Kristen Michali!

Kristen Michal

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma pean alustama sellest, et tegemist on väga hea eelnõuga. Eelnõu pealkiri on suhteliselt pikk, aga ei tasu sellest segadusse

sattuda, sest eelnõu ise koosneb ainult neljast paragrahvist.

Nüüd eelnõust endast. Eesti sõlmis 1992. aastal Leedu ja Lätiga õigusabi ja õigussuhete lepingu. Samuti sõlmis Eesti 1998. aastal Poolaga lepingu õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, töö- ning kriminaalasjades. Nimetatud õigusabilepingud reguleerivad muu hulgas kohtute pädevust, kohtuotsuste täitmist ja tunnustamist ning kohaldatavat õigust seoses vanemate ja laste vaheliste õigussuhetega, lapsendamisega, eestkostega ja hooldusega ning pärimisõigusega. Eesti ühines 2002. aastal vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga. Konventsioon sisaldab õigusnorme riikidevahelise pädevuse, kohaldatava õiguse, lahendite tunnustamise ja täitmise küsimustes, mis seonduvad vanema kohustuste ja laste kaitse abinõudega. Konventsioonil on kokku 39 osalisriiki, sealhulgas kõik 27 Euroopa Liidu liikmesriiki.

Nüüd küsimusest endast. Probleem on selles, et kuigi ka Leedu, Läti ja Poola on konventsiooni osalisriigid, ei saa Eesti ja nende riikide suhetes kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel lähtuda konventsioonist, sest tulevalt konventsiooni artikli 52 lõikest 1 ei mõjuta konventsioon teisi sõlmitud rahvusvahelisi instrumente, mis kehtivad konventsiooniosaliste vahel. Sellised instrumendid on Läti, Leedu ja Poolaga sõlmitud õigusabilepingud, mis reguleerivad osaliselt samu küsimusi nagu konventsioongi. Seega tuleb erinevalt kõikidest teistest Euroopa Liidu riikidest kohaldada suhetes Läti, Leedu ja Poolaga ikkagi õigusabilepinguid. Kuna õigusabilepingud ning konventsioon lähtuvad kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel erinevatest kriteeriumidest, näiteks lähtutakse õigusabilepingutes lapse kodakondsusest, konventsioonis aga lapse harilikust viibimiskohast, võib selline regulatsioon tekitada pooltes ebakindlust. Selline erinevus raskendab kohtute tööd, sest kohtud ei saa lähtuda ühest regulatsioonist, vaid peavad arvestama õigusaktide killustatusega.

See probleem eelnõuga lahendatakse. Nimelt lubab konventsiooni artikli 52 lõige 1 teha deklaratsiooni, kus osalisriik teeb teatavaks, et kohaldab osalisriikidevahelise kokkuleppe asemel siiski konventsiooni. Lühidalt

lahtiseletatuna tähendab see, et eelduseks on lapse harilik viibimiskoht, mitte kodakondsus. Samuti on oluline märkida, et enamik Euroopa Liidu rahvusvahelise eraõiguse akte lähtuvad samuti isiku harilikust viibimiskohast, mitte aga kodakondsusest. Algatus deklaratsiooni tegemiseks pärineb Läti justiitsministeeriumilt. Et Eesti saaks sellise deklaratsiooni teha, tuleb täiendada vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seadust. Selle seaduse § 4 lisatakse uued lõiked, mis sätestavad, et konventsiooni kohaldatava õiguse reeglid on õigusabilepingute suhtes ülimuslikud. Deklaratsiooni tegemise tulemusel hakatakse õigusabilepingute asemel kohaldama konventsiooni. See võimaldab määrata piiriülestel juhtudel lapse ja vanema suhetes kohaldatava õiguse kindlaks ühtsete reeglite alusel, mis omakorda hõlbustab kohtupidamist ning lihtsustab inimestel enda õiguste kaitsmist.

Neile, kes ei jälginud seda teemat kohe algusest peale, ütlen lühidalt, et probleem on selles, et Eesti on ühinenud ühe konventsiooniga ja samas on ta enne konventsiooniga ühinemist sõlminud mõne riigiga õigusabilepingu ning need osaliselt kattuvad. Konventsiooni kohaselt peaks siis, kui on olemas erikokkulepped, kohaldama neid elik me peaksime kohaldama õigusabilepinguid. Samas lähtuvad õigusabilepingud kodakondsusest, aga konventsioon viibimiskohast. Enamik Euroopa Liidu rahvusvahelise eraõiguse akte lähtuvad samuti isiku harilikust viibimiskohast, mitte aga kodakondsusest. Kohtud on selle sätte tõlgendamisega hädas. Läti Vabariik on teinud ettepaneku ühtlustada normid nii, et edaspidi hakkaks kehtima konventsioon. See peaks hõlbustama kohtute tööd ning ka tavainimesel peaks olema lihtsam. Justiitsministeerium arvab, et see oleks mõistlik.

Siinkohal ma lõpetan. Vabariigi Valitsuse esindajana toetan kindlasti esimese lugemise lõpetamist. Täna teid tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale ei ole registreeritud mitte ühtegi küsimust. Ma palun kõnetooli õiguskomisjoni liikme Siim Kabritsa!

Siim Kabrits

Proua juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Kuna härra minister andis väga põhjaliku ja hea ülevaate, siis ma sel teemal pikemalt ei peatu. Õiguskomisjon arutas seda eelnõu oma 19. septembri istungil. Vabariigi Valitsuse algatatud vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsiooniga ühinemise seaduse muutmise seaduse eelnõu 79 otsustati suunata Riigikogu täiskogu päevakorda esimesele lugemisele kolmapäeval, 28. septembril. Ettepanek oli eelnõu esimene lugemine lõpetada (konsensuslikult) ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata kümme tööpäeva ehk kolmapäev, 12. oktoober. Suur tänu!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Esinejale küsimusi ei ole. Kas on läbirääkimissoove? Läbirääkimissoove ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduse eelnõu 79 esimene lugemine lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 12. oktoobri kell 18.

10. Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (93 SE) esimene lugemine**Aseesimees Laine Randjärv**

Me asume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks keskkonnaminister Keit Pentuse, kes tõi meile hea uudise Kaia Kanepi võidu kohta!

Keit Pentus

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Keskkonnaministeerium siiski ei ole võtnud üle taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse eelnõu menetlemist, vaid ma olen täna siin teie ees põllumajandusministri asendajana ja hea meelega tutvustan eelnõu.

Nimelt on tegu sellise seaduseelnõuga, millega võetakse üle 30. augustil 2010. aastal jõustunud direktiivi nõuded. Looduskeskkonna säilitamiseks mõeldud söodakultuuride ja

seemnese gude turustamisel sätestatakse teatud erandid. Need nõuded tuleb direktiivi alusel Eesti õigusesse üle võtta s.a 30. novembriks. Ka lahendatakse eelnõus neid küsimusi, mis on seotud puuvilja- ja marjakultuuride turustamise nõuete direktiivi rakendamisega.

Uudse nõudena lubatakse turustada söodakultuuride seemnese gude ehk säilitusse gude, mida on mõeldud kasutada looduskeskkonna ja geneetiliste ressursside säilitamiseks. Nende säilitusse gude koostisosade kogumiskohtadeks on kaitsealad ja säilitusse gude kasutamise eesmärk on taastada looduslik ala nagu näiteks maanteeääred või ka ehituslikud karjäärid. Kaitsealalt võib koguda seemneid kooskõlas looduskaitseala eeskirjaga, kui selleks on väljastatud kaitseala kaitsja nõusolek. Säilitusse gude turustamisel peab olema turustamis luba, säilitusse gude koostisosad peavad vastama kõige madalamatele nõuetele ehk tarbeseemne nõuetele idanevuse, puhtuse ja teiste selliste näitajate osas. Tarbeseemnele on nõuded kehtestatud põllumajandusministri määruses söodakultuuride turustamise kohta. Sellist säilitusse gude võib aasta jooksul turustada 5% eelneval aastal turustatud söodakultuuride segude kogusest. Säilitusse gude turustamise ja tootmise üle peab ametlikku järelevalvet Põllumajandusamet.

Nagu alguses märgitud, on selle eelnõu teine oluline eesmärk sätestada puuvilja- ja marjakultuuride turustamise direktiivi nõuded. Tuntud sordiks loetakse puuvilja- ja marjakultuuri sorti, mida on turustatud enne 30. septembrit 2012. Kuna tegemist on vanade ehk turustatavate sortidega, siis tuleb registripidajale sordi registreerimiseks esitada vaid sordi kirjeldus, mille alusel registripidaja otsustab sordi nõuetekohasuse üle. Pole vaja teha kulkaid ja ressursimahukaid registreerimiskatseid, nagu uue sordi registreerimisel. Kuna puuvilja- ja marjakultuuride korral on tegemist vanade sortidega, siis võib nende sortide registreerimisel kinnitada ka mitu ajalooliselt tuntud sordinime (näiteks õunasort "Treboux" on tuntud ka "Lambanina" nime all). Kui registreerida ainult üks nendest nimedest, siis see võib tarbijat eksitada.

Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõuga sätestatakse ka geneetiliselt muundatud puuvilja- ja marjakultuuri sordi registreerimise nõuded. Selline sort

peab vastama sordi eristatavuse, ühtlikkuse ja püsivuse nõuetele ning lisaks registreerimiskatsete tulemustele on vaja geneetiliselt muundatud organismide turustamisluba. Etteruttavalt ütlen, et Eestis geneetiliselt muundatud sorte ei ole. Seni ei ole taotletud ühtegi geneetiliselt muundatud puuvilja- ega marjakultuuri sordi keskkonda viimise luba. Samuti peab geneetiliselt muundatud puuvilja- ja marjakultuuri sordi registreerimise korral taotlejal olema sordis sisalduva geneetiliselt muundatud organismi kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta nimetatud toiduks või söödaks kasutamise luba.

Geneetiliste ressursside säilitamise osas tehakse kehtivas seaduses mõningaid täpsustusi, näiteks tuuakse õiguselguse huvides välja, et geneetiliste ressursside ning puuvilja- ja marjakultuuride tuntud sortide korral ei pea teema eristatavuse, ühtlikkuse ja püsivuse kindlakstegemise registreerimiskatseid. Ka täpsustatakse, et juhul, kui tegemist on sortidega, mille korral soovitakse veenduda ühtlikkuse nõuete täitmisel 90%, on võimalik Põllumajandusametil endal välja töötada vähem ranged katsete meetodid.

Sellega ma eelnõu tutvustamise lõpetan. Palun Riigikogul eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Esinejale küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandjaks maaelukomisjoni liikme Meelis Mälbergi!

Meelis Mälberg

Austatud juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 93 oma 22. septembri istungil. Komisjonile tutvustasid eelnõu Põllumajandusministeeriumi taimeterwise osakonna juhataja Tambet Sova ja taimeterwise osakonna taimse materjali büroo peaspetsialist Vahur Mõttus. Keskkonnaminister andis praegu seaduseelnõust väga asjatundliku ja põhjaliku ülevaate. Komisjonis toimunud arutelu käigus said kõik komisjoni liikmed oma küsimustele ammendavad vastused. Eelnõu sisu osas komisjoni liikmetel eriarvamusi polnud.

Komisjon tegi järgmised otsused: määrata Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 93 esimesel lugemisel juhtivkomisjoni ettekandjaks Meelis Mälberg, teiseks, saata eelnõu 93 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 28. septembril s.a, kolmandaks, teha täiskogule ettepanek eelnõu 93 esimene lugemine lõpetada, neljandaks, teha ettepanek määrata eelnõu 93 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 7. oktoober 2011 kell 12. Kõik otsused tegi komisjon konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu 93 esimene lugemine lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 7. oktoobri s.a kell 12.

11. Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me jätkame järgmise päevakorrapunktiga. Selleks on Vabariigi Valitsuse algatatud jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandja on keskkonnaminister Keit Pentus.

Keit Pentus

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Sedakorda on tegu eelnõuga, mis on tõesti Keskkonnaministeeriumi valdkonnast. Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõuga võtame oma õigusruumi üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiivi 2008/98/EÜ nõuded. Tegemine on uue jäätmete raamdirektiiviga, mis tunnistab kehtetuks 2006. aasta direktiivi jäätmete kohta, 1975. aasta direktiivi vanaõli kõrvaldamise kohta ja 1991. aasta direktiivi ohtlike jäätmete kohta. 2006. aasta jäätmete direktiiv oli kodifitseeritud variant. Sisuliselt oli eelmine raamdirektiiv vastu võetud päris ammu, 1975. aastal, muudatused 1991. aastal.

Eelnõu puhul, nagu te ilmselt olete märganud, on tegu puhtalt direktiivist tulenevate nõuete ülevõtmisega. Ehkki ka minule on tea-

da tõsiasi, et jäätmeseaduse, selle nüansside ja seaduse võimaliku lihvimise üle käib üsna ergas arutelu nii siinsetes komisjonides kui ka laiemalt, siis sellest eelnõust on kõik need teemad, mis otseselt direktiivi ülevõtmist ei puuduta, täiesti teadlikult välja jäetud.

Tuleb öelda, et üsna palju 2008. aasta uuest jäätmedirektiivist on Eesti jäätmeseaduses juba olemas. Nii on meil näiteks sätestatud jäätmehoolduse üldpõhimõtted, st kohustus käidelda jäätmeid viisil, mis ei sea ohtu inimeste tervist ega ohusta keskkonda. Ka oleme arvestanud jäätmehierarhiaga, läheduse printsiibiga jäätmete kõrvaldamisel ja nõudega tegutseda kooskõlas põhimõttega "saastaja maksab", mille kohaselt peab jäätmete kõrvaldamise kulud kandma jäätmete valdaja või eelmised valdajad või toote tootja. Kehtiv jäätmeseadus kehtestab samamoodi olulisemad jäätmekäitlusnõuded, näiteks loa- või registreerimiskohustuse. Direktiivist tulenevalt tekib meil liikmesriigina kohustus kehtestada jäätmekava.

Nüüd sellest, mida uut on seaduseelnõus kehtiva õigusega võrreldes. Täpsustub eesmärk. Näiteks on keskkonna- ja tervisekaitse nõuete kõrval kohustus järgida loodusvarade kasutamise tõhusust. Täpsustub ka reguleerimisala. Näiteks ei kuulu eelnõu kohaselt jäätmeseaduse reguleerimisalasse loomsed kõrvalsaadused, kuna see valdkond on reguleeritud otsekohaldavate Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega ning Euroopa Komisjoni määrusega. Muutub täpsemaks jäätmete mõiste. Siiani on jäätmete mõiste täpsustamiseks ja iseloomustamiseks olnud kasutusel 16 jäätmekategooriat, mida direktiivi eelnõu arutusel pidasid Euroopa Komisjon ja enamik liikmesriike mitte selgust loovaks ja selgitavaks, vaid pigem segadust tekitavaks asjaoluks. Nii et seda mõistet on täpsustatud.

Seadusesse on sisse toodud jäätmete lakkamise staatus, mille järgi jäätmete taaskasutamise tulemusel saadakse toode. Juhul kui seda on võimalik tavapäraselt kasutada, kui sellele tootele on olemas turg ja see toode vastab kindlatele nõuetele, ei ole meil enam tegu jäätmebilansis kajastuva massiga. Uudne on ka kõrvalsaaduse mõiste. See on tootmisprotsessil tekkiv asi, mida ei pea pidama jäätmeks, kui seda saab kasutada ilma lisatöötlemiseta. Samamoodi peab sellel olemas olema turg ja see peab vastama kvaliteedikriteeriumi-

dele. Üks nüanss mõistete puhul on veel see, et enam ei räägi me jäätmete korduskasutusest, vaid asja korduskasutusest. Tuleb sisse jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise mõiste, näiteks auto-, elektri-, elektroonikaseadme osa puhastamine ja parandamine, et seda saaks uuesti kasutusele võtta.

Eelnõuga võetakse meie õigusruumi üle viieastmeline jäätmehierarhia, mis direktiivist otseselt tuleneb. Selle jäätmehierarhia esmane ülesanne on vältida jäätmete teket ja kõige viimane, kõige madalam aste selles jäätmehierarhias on jäätmete kõrvaldamine, ladestamine. Eesmärk on igati mõistlik: et võimalikult vähe jäätmeid jõuaks prügilasse ja võimalikult rohkem jäätmeid võetaks, juhul kui neid vältida ei õnnestu, mõnel teisel kombel kasutusse.

Täpsustatakse nõudeid jäätmekava sisule. Nimelt on selle seaduseelnõu järgi ka Eestil 12. detsembriks 2013 vaja vastu võtta jäätmete vältimise programm. Mida see programm sisaldama peaks? Meetmete näidisloetelu on toodud direktiivi lisas 4. Selle programmi ettevalmistamisega tuleb meil tegelema hakata. Ka täpsustatakse ühte nõuet. Kui Eestis kehtib juba 2008. aastast jäätmete liigiti kogumise nõue, siis 1. jaanuarist 2015 tuleb direktiivi järgi, mis meie seadusesse üle võetakse, koguda liigiti vähemalt paberi-, papi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmeid. See nõue kehtib kõikidele jäätmetekitajatele. Ka tunnistatakse kehtetuks vanaõli direktiiv. Selle nõuded on võetud üle jäätmete direktiivi ja need sisalduvad ka teie laudadel olevas eelnõus. Mainimist väärib kindlasti see, et kehtestatakse taaskasutamise sihtarvud: olmejäätmetele 50% aastas tekkinud jäätmemassist, ehitus- ja lammutusjäätmetele 70% aastas tekkinud jäätmemassist. Need sihtarvud rakenduvad 2020. aasta 1. jaanuarist.

Sellega ma lühikese sissejuhatuse praegu lõpetan. Tegu on väga mõistliku ja hea eelnõuga, millele palun kindlasti Riigikogu liikmete toetust! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu huvitava ettekande eest, keskkonnaminister Keit Pentus! Mitte keegi ei soovi teie käest midagi küsida. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Tõnis Lukase!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud minister! Head Riigikogu liikmed! Keskkonnakomisjon tegeles eelnõuga s.a 19. septembri istungil, kuulas ära ministri ettekande ja natukene arutas teemat, aga pidas väga mõistlikuks ministri ettepanekut jääda seaduse edasises menetlemises direktiivist tulenevate muudatuste raamidesse, mitte teemasid laiendada. Nii osutub ilmselt kiiremini ja paremini võimalikuks selle direktiivi ülevõtmine, sest jäätmekäitlusega seotud teemasid on võimalik põhjalikumalt avada, mida näitas ka meie hilisem kohtumine Eesti Jäätmekäitlejate Liidu juhatusel. See tähendab, et ekstra tõstatatud teemasid komisjoni istungil väga palju ei olnud. Üksikud küsimused olid selle kohta, kas Kunda tsemenditehases põlesid jäätmed või jäätmekütus ning mis seaduse järgi n-ö reguleeritakse seda ainet, mis seal perioodiliselt põlema läheb. Puudutati ka kohalike omavalitsuste rolli jäätmeveol, nende soovi jäätmeid vedada ja seda võib-olla endale kasulikult teha.

Aga võib-olla kõige printsiipiaalsem küsimus oli Valeri Korbil, kes küsis, kas eelnõu muudab kehtiva seaduse liberaalsemaks või mitte. Minister vastas, et ei, seadus ei muutu liberaalsemaks, sest see põhimõtteliselt ei muutu. Seal ei tehta põhimõttelisi muudatusi, mida meil oleks vaja siin kohapeal otsustada. Seadusmuudatused tulenevad peamiselt direktiivist ja sellest, et elu läheb edasi. Jäätmekäitlus on teatavasti üks arenevamaid valdkondi nii elus kui ka majanduses.

Komisjon, nagu ma juba ütlesin, kohtus jäätmekäitlejate liidu esindajatega, kes tegid ettepanekuid või, õigemini, kordasid üle need ettepanekud, mis nad kooskõlastusringil olid ministeeriumile esitanud. Meie sõnum oli, et komisjoni otsus paistab välja juba sellest, et me otsustasime tuua eelnõu esimesele lugemisele muutmata kujul, st me peame targaks jääda direktiivi raamidesse.

Komisjon otsustas määrata esimese lugemise tänaseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ning teha ettepanek esitada muudatusettepanekud, kui neid Riigikogu liikmetel on, s.a 5. oktoobriks kella 12-ks. Komisjoni esindajaks selle eelnõu menetlemisel otsustati määrata komisjoni esimees. Aitäh tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Tõnis Lukas, teile on registreeritud küsimus. Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Jäätmevaldkond on praegu Eestis ja Euroopas juba üsna keerukas ja järjest keerukamaks läheb, nagu me näeme nendest seaduseelnõudest ja direktiividest. Tegemist on väga suure ja tõsise valdkonnaga, ometigi, kui lihtnimene kuuleb sõnu "jäätmed" ja "jäätmevaldkond", siis emotsioon ei ole ilmselt meeldiv. Mis seal jäätmetes ikka meeldivat olla saab! Ma tahtsin küsida, milline on teie enda sisetunne, kui te seda seaduseelnõu tutvustate. Kas seoses jäätmevaldkonnaga tekib positiivne või negatiivne sisetunne? On väga palju inimesi, kes jäätmevaldkonnas näevad üsnagi palju positiivset, teame sedagi, et Eestis on tekkinud juba teatud konkurents jäätmevoogude pärast.

Tõnis Lukas

Aitäh! Jäätmed on meie elu osa. Jäätmeid on mitmesuguseid, on ka väga ilusasti kaunistatud pakendeid, mis lausa kutsuvad ennast kätte võtma ja ostma. Aga ei, seda seadust lugedes mul käed värisema ei hakka. Seda enam, et selle seaduse reguleerimisalasse ei kuulu näiteks loomade väljaheidet, kui need ei ole hõlmatud § 1 lõike 2 punktiga 2, põhk ega muud loodusomased mitteohtlikud põllumajandustootmise jäätmed jne, mida inimesed on harjunud oma meeltega tundma, haistma ja mis võib-olla on tekitanud niisuguse mulje, et jäätmed on kuidagi räpased. Ei, jäätmetega tegelemine on uhke, seda näitab ka ettevõtjate huvi selle tegevuse vastu.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu 76 esimene lugemine lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 5. oktoobri 2011 kell 12.

12. Kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänase päevakorra viimane punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Keskkonnaminister Keit Pentus, palun!

Keit Pentus

Lugupeetud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! See seaduseelnõu ei käsitle tuumaenergiat, see ei ole tuumaseadus, seda ütlen kohe alguseks, kuna tean, et see küsimus on tekkinud. See eelnõu ei käsitle otsust, kas rajada Eestisse tuumajaam või mitte. Küll aga on tegu meie riikliku kiirgus- ja tuumaohutussüsteemi täpsustamisega. Nimelt võtame selle seadusega üle Euroopa Liidu Nõukogu 25. juuni 2009. aasta direktiivi 2009/71/Euratom, millega luuakse tuumaseadmete tuumaohutust käsitlev ühenduse raamistik. Suuremaid muutusi Eesti jaoks see kaasa ei too, kuna Eestis on ainult üks sulgemise faasis olev tuumakäitis ja nagu ma eelnevalt ütlesin, uusi käitisi ei ole otsustatud rajada. Seadusmuudatusega, mis teie laudadel on, täpsustatakse, et enne uue tuumakäitise rajamist tuleb kõigepealt võtta riigis vastu põhimõtteline lubav otsus ja alles seejärel saab hakata taotlema kiirgusseaduse alusel väljastatavat kiirgustegevusluba.

Kiirgusohutuse paremaks tagamiseks näeb kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu ette hulga täpsustusi. Üks valdkond, mida kiirgusseaduse muudatusega täpsustatakse, on radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemine, aga täpsustatakse ka eri asutuste rolli kiirgusohutuse tagamisel. Antakse uus volitusnorm määruse jõustamiseks, mis täpsustab selliste kiirgusallikate käitlemist, mille omanikku ei ole võimalik tuvastada. Teise olulise valdkonnana täpsustatakse kiirgushädaolukordades reageerimist, täiendatakse nii hädaolukorra mõistet kui ka asutuste kohustusi sellise olukorra tekkimisel ja lahendamisel. Selle valdkonna paremaks reguleerimiseks antakse volitusnorm Vabariigi Valitsuse määruse kehtestamiseks. Seadusmuudatusega täpsustatakse mõnevõrra ka Keskkonnaameti rolli ja ülesandeid. Nimelt saab Keskkonnaamet õiguse osutada kiirgusohutusalaalaseid tasulisi teenuseid. Tegu ei ole

mitte uute teenustega, vaid teenustega, milleks Keskkonnaametil on juba praegu oskusteave täiesti olemas. Nende tasuliste teenuste loetelu ja hinnad kehtestab edaspidi keskkonnaminister oma määrusega.

See on sissejuhatuseks kõik. Vastan hea meelega küsimustele ja ühtlasi palun Riigikogul seda seaduseelnõu kindlasti toetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile ongi üks küsimus. Kalle Palling, palun!

Kalle Palling

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Te mainisite sissejuhatuses kenasti, et see seadusmuudatus ei hõlma otsust, kas rajada Eestisse tuumajaam või mitte. Aga küsin, milline seadus siis konkreetselt reguleeriks seda, kuidas ja millistel tingimustel võiks Eestisse tuumajaama rajada. Kes seda ette valmistab või peaks ette valmistama ja millal seda näiteks siia Riigikogu saali oodata võib?

Keit Pentus

Aitäh selle küsimuse eest! Küsimuse viimasest osast pihta hakates ütlen, et kuivõrd selle seaduseelnõu ettevalmistamine kuulub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi haldusalasse, nemad tegelevad selle ettevalmistamisega, siis mina ei julge ega soovi oma kolleegi eest ühtegi konkreetset ja lõplikku tähtaega välja käia. Ma usun, et kindlasti on seda võimalik küsida Juhan Partsi käest. Tõesti, olemasolevatest seadustest ei piisa selleks, et me võiksime tuumajaama rajamise temaga edasi liikuda. Kui ühel hetkel üldse langetatakse see põhimõtteline otsus, et Eestisse tuumajaam tuleb, siis on vaja uut seadust. Selleks uueks seaduseks on nimetatud tuumaseadus. Selle ettevalmistamiseks on majandusministeriumis moodustatud töögrupp. Kindlasti saab üldised põhimõtted paika panna tuumaseaduses. Aga loomulikult eeldab see ridamisi alama astme määruseid, et kõik oleks täpne, põhjalikult läbi kaalutud ja ette valmistatud. Aga ma ütlen ka Riigikogu saali ees seda, mida ma mitmel teisel foorumil rõhutanud olen. Minu arvates peaks kõik see, mis puudutab energeetika tulevikku, olema praegu üks kõige olulisemaid debatte, mis ühiskonnas käima peaks. Minule meeldiks küll, kui see debatt

oleks mõnevõrra elavam, kui see siamaani olnud on, ja et selles debatis lööksid kindlasti kaasa poliitikud, aga mitte ainult poliitikud. Nii et ma õhutan Riigikogu liikmeid, samamoodi erinevaid komisjone selles debatis initsiatiivi haarama. Ega tegelikult ei ole küsimus mitte ainult selles, kas tuumajaam või mitte. Küsimus on selles, mis valikuid me oma energeetika-alase julgeoleku tagamisel ja energeetikas laiemalt teeme. Mille vahel valida, see on ju kõigil üsna hästi teada. Oluline on, et need valikud tuleb ära teha ja väga selgelt teadvustada, et kui me ühele asjale ütleme ei, siis see tähendab, et mingile muule asjale oma energeetikaportfellis peame ilmselt ütleva jaa. Aga veel kord: kutsun tõesti üles seda debatti väga intensiivselt pidama ja kaasama eksperte ka väljastpoolt parlamenti, valitsust ja poliitikute ringi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu on tekitanud elavat huvi, meil on mitmeid küsimusi. Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Tõesti, kiirgusseaduse muutmise seadus ei ole Eestisse tuumajaama rajamise seadus ega saagi seda olla. Aga te mainisite eelmisele küsimusele vastates, et jutt ikkagi tuumaenergia ja energeetilise julgeoleku peale läheb. Minu küsimus selle konkreetse eelnõu kohta on järgmine: ega see eelnõu ometi kuidagi Eestis tuumaenergia arendamist takistama ei ole seatud?

Keit Pentus

Aitäh! See eelnõu seab väga täpse raamistiku kõigele sellele, mis puudutab kiirgus- ja tuumaohutuse tagamise süsteemi. Mul ei ole küll mingit põhjust arvata, et keegi tahaks teie mainitud tuumaenergeetika mõtet edasi arendada kiirgus- ja tuumaohutuse süsteemi kuidagi rikkudes. Seda arvesse võttes on vastus ei, see seadus kindlasti ei langeta seda põhimõttelist otsust ega sea takistusi, küll aga seab see väga konkreetseid nõuded, millele peab vastama Eestis kiirgus- ja tuumaohutusala tegevus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Järgmine küsimus, Erki Nool.

Erki Nool

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud minister! Te kutsusite üles keskusteluks. Selles kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõus, mis on pigem küll direktiiv, on viide tuumajäätmete käitlemise kohta. Kas see ongi tuumajaama ehitamise seadustamise algus? Te ütlesite, et tuumajaamaga või selle algatusega peaks rohkem tegelema majandusministeerium. Mida te arvate, kas kõigepealt peaks tegema arvutused ja siis seaduse või vastupidi, kõigepealt seaduse ja siis arvutused tuumajaama kohta?

Keit Pentus

Aitäh! Seadust on mõistlik hakata välja töötama siis, kui me oleme koos võtnud vastu põhimõttelise otsuse, kas me sellele teele üldse läheme. Seda on omakorda mõistlik teha nii, nagu ma eespool viitasin, mitte ainult ühele teemale, mitte ainult tuumajaamale keskendudes, vaid kogu võimalikku energiaportfelli tervikuna vaadates. Mina arvan, et praegu on vara otsustada, et jah, me võtame selle põhimõttelise otsuse vastu ja hakkame Eestisse tuumajaama rajama. Ma arvan, et ka teie viidatud nn arvutused, erinevate mõjude läbikalkulatsioonid tuleb väga-väga põhjalikult ette võtta ja alles pärast seda saame kõiki võimalikke, nii keskkonnaalaseid kui ka majandusalaseid plusse ja miinuseid kaaludes otsuse teha. Viide tuumajäätmetele jäi mulle pisut arusaamatuks. Veel kord: Eestis ei ole plaani hakata tuumajäätmeid ladestama. Ja veel kord: meie enda tuumajaama küsimus tuleb põhimõttelisel tasandil kõigepealt ära otsustada ja alles pärast seda on mõistlik, juhul, kui me otsustame, et see on hea otsus, detailidega edasi tegelda. Mina arvan, et praegu ei ole me jõudnud selles debatis nii kaugele, et me saaksime öelda, et jah, me hakkame tuumajaama suunas väga intensiivselt edasi tegutsema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja, hea minister! Te väga kiiduväärselt kutsusite üles elavdama diskussiooni ning meil ongi võimalik tänast sumedat sügisõhtut selle diskussiooniga pisut elavdada ja sisustada. Muidugi, väga palju on veel teha, et algaks

tõsine diskussioon tuumajaama rajamise üle Eestis. Praegu on pooleli diskussioon, kas ühineda tuumajaamaga Leedus või mitte. Selle kohta annab valitsus meile ilmselt lähiajal informatsiooni. Aga üks võimalik debati eeldus on üldse kindlus, et meil on tulevikus olemas need spetsialistid, kes tuumajaama käitaksid.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus, palun!

Tõnis Lukas

Kas meil praegu on olemas spetsialistid, kes suudaksid selle diskussiooni ette valmistada?

Keit Pentus

Aitäh küsimuse eest! Mina hindan Eesti ülikoolide potentsiaali päris suureks ja usun, et meil on juba praegu olemas spetsialiste, kes hea meelega selles debatis kaasa lööksid. Loomulikult on eriti viimastel aastatel meie ülikoolides, nagu teile ilmselt väga hästi teada on, muutunud kõik see, mis puudutab energeetikavaldkonda, veel teravamalt fookuse objektiks. Kindlasti on see teadmine ka Eesti-siselt olemas, aga loomulikult on tark ja mõistlik kaasata eksperte, oskusteavet mitte ainult Eestist, vaid ka nendest riikidest, kus näiteks tuumaküsimuses on juba väga põhjalikud vaidlused ära peetud. Ikkagi tulen taas kord tagasi selle juurde, et energeetikateemaline, energiaportfelliteemaline arutelu ei peaks keskenduma ainult tuumajaamale. Eksperte kaasates tuleb loomulikult otsida selle valdkonna asjatundjaid, aga mitte ainult. Me räägime ju ka biomassienergiast, tuuleenergiast, hüdroenergiast, ka päikeseenergiast, mis Eestis ilmselt väga edukas olla ei saaks. Arutame läbi põlevkivi perspektiivid, aga näiteks ka LNG kui ühe võimaliku täienduse meie energiaportfellis. Asi, mida ei ole väga palju arutatud, aga mis võiks olla, ma arvan, kesksel kohal, on meie energiaühendused ja nende väljaehitamine. Aatomijaama, aatomienergia küsimus on ainult üks kõigi teiste hulgas. Ainult sellele keskendudes võime saada väga vale pildi ja võime täiesti teenimatult kõik ülejäänud energiaportfelli mitmekesistamise võimalused kõrvale jätta. Aga ma usun, et istungi juhataja on juba ammu tahtnud mind korrale kutsuda, sest ma olen seaduseelnõu 80 sisust pisut kõrvale kaldunud. Vabandust!

Aseesimees Laine Randjärv

Ei ole midagi, minister, vastaja võib rääkida täpselt nii kaua, kui soovib. Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu keskkonnaministrile! Kaasettekandeks tuleb kõnetooli keskkonnakomisjoni liige Kalle Palling.

Kalle Palling

Head kolleegid! Austatud juhataja! Tahan südamest tänada selle võimaluse eest, mille te andsite proua ministrile, et ta sai nii põhjalikult vastata küsimustele, mis läksid võib-olla tõesti mõnevõrra selle seaduseelnõu raamidest välja! Olen tõesti tänulik, et küsimusi oli nii palju ja seda valdkonda sai lahatud.

Nüüd eelnõu menetlemise käigust. Riigikogu juhatus võttis eelnõu menetlusse oma s.a 13. septembri istungil ja määras juhtivkomisjoniks keskkonnakomisjoni. Komisjonis tutvustasid eelnõu keskkonnaminister Keit Pentus ning ministeeriumi kliima- ja kiirgusosakonna peaspetsialistid Evelyn Pesur ja Reelika Runnel. Nagu mainitud, eelnõu on seotud eurodirektiivi ülevõtmisega ja kohustustega, mida seavad kiirgusohutuse riiklik arengukava ja selle rakendusplaan. Võetakse kasutusele kaks uut mõistet: tuumaohutus ja tuumakäitis. Täpsustatakse radioaktiivsete jäätmete käitlemise mõistet. Kehtestatakse kaks uut Vabariigi Valitsuse määrust ja üks keskkonnaministri määrus. Nendega reguleeritakse reageerimist avari- ja püsikiirituse olukordades, samuti radioaktiivsete jäätmete käitlemist ja tasuliste teenuste osutamist.

Ka komisjonis toimus tagasihoidlik arutelu, kus küsiti täna siin saalis küsitutega sarnaseid küsimusi peamiselt võimaliku tuumajaama rajamise ja selle jaoks vajaliku seaduse loomise kohta. Tunti huvi, kes täpselt peaks selle välja töötama ja mis seisus me parasjagu oleme. Saime ka vastuse, et tegelikult on suur osa seadusest majandusministeeriumis ette valmistatud. Küsiti samuti, kui palju on Eestis kiirgusjärelevalvega tegelevaid inimesi. Põhimõtteliselt arutelu sellega piirdus.

Komisjon tegi Riigikogu täiskogule ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 5. oktoober s.a.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimusi. Palun, Erki Nool!

Erki Nool

Aitäh! Austatud eeskõneleja! Ma küsin § 30² "Kiirgustegevusloa omaja kohustused tuumakäitise käitamisel" kohta. Kas see kvaliteedisüsteem, mis on vajalik kiirgusohutusnõuete täitmiseks, tuleb selle direktiiviga kaasa või on ministeeriumis ettevalmistamisel tuumaohutust tagavate toimingute kvaliteedisüsteem jne?

Kalle Palling

Aitäh! Selle küsimuse oleksite võinud muidugi küsida ministrilt. Mina annan ülevaate komisjoni arutelust. Selle paragrahvi sisu tuleb direktiivist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja Kalle! Mina mäletan komisjoni arutelust seda, et kaasettekandja kohale oli üsna tihe konkurss. Mida te arvate, millest see võis tuleneda? Milline on üldse teie arvamus selle kohta, kas inimkond on tuumaenergeetika ja kiirgusohutuse valdkonnas oma vitsad juba saanud või on ka tulevikus sel teemal veel arenguväljavaateid?

Kalle Palling

Aitäh, hea küsija! Mina küll ausalt öeldes ei mäleta, et selle eelnõu juhtivkomisjoni ettekandja kohale oleks tungi olnud. Küll oli seda eelmise päevakorrapunkti puhul, kui me menetlesime jäätmeseadust. Raske öelda, kui karmid need vitsad on olnud. Eks iga katastroof raputab maailma ja inimkonda, aga ma arvan, et see, mida me direktiivi üle võttes teeme ja mida on tegelikult seda direktiivi luues-kirjutades mõeldud, aitab kindlasti neid olukordi edaspidi ära hoida. Järelevalve- ja ennetustöö selliste objektide rajamisel oleks väga hea, et kõik nõuded oleksid punktuaalse täpsusega täidetud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Minul on küsimus teie ettekande kohta. Teil jäi täpsustamata komisjonis arutatud teema, kui palju on Eestis kiirgusjärelevalvega tegelevaid inimesi. Ka komisjonis tekkis see küsimus. Järsku te täpsustate, kui palju neid siis on?

Kalle Palling

Aitäh! Järelevalvega tegeleb Keskkonnainspektsioon. Ma ei oska seda arvu täpsustada ja seda ei täpsustatud ka komisjonis, aga kõik vajalikud ülesanded saavad täidetud. Eestis on neid objekte, mille üle järelevalvet peetakse, vaid üks. Sellest tulenevalt ei ole meil vaja liiga palju inimesi, kes konkreetsetl tänasel päeval järelevalvega tegeleksid. Korrektnest vastus on, et meil ei ole Eestis isikuid, kes tegeleksid ainult kiirgusalase järelevalvega, aga tehnikaülikoolis on juba käima läinud tuumaspetsialistide ettevalmistamise programm, sellega soovis tegelda ka Tartu Ülikool. Praegu on spetsialistide ettevalmistamise programm mõnevõrra löögi all seoses kõrghariduspoliitika ümberkujundamisega, aga ma loodan, et haridusminister peab ikkagi ka tuumaenergeetikat väga tõsiseks valikuks. Neid spetsialiste on meil kindlasti vaja ette valmistada, sõltumata sellest, kas me rajame Eestisse tuumajaama või mitte. Praegu on väga tõsiselt arutluse all osaluse omandamine Leedu tuumajajas. Eesti spetsialistid võiksid väga vabalt töötada ka seal. Häid spetsialiste on vaja igal pool ja nad tavaliselt ei tunne riigipiire, nad leiavad rakenduse igal juhul.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv, teine küsimus!

Tõnis Kõiv

Austatud juhataja! Hea ettekandja! Kuigi komisjonis said kõik aru, et kiirgusseadus otseselt tuumaenergiat ja selle arendamist ei puuduta, sellegipoolest see komisjonis jutuks tuli. Kuna sa olid eelmises koosseisus selle toetusrühma eeskõneleja, siis oskad vastata, millised on need välised mõjurid või tegurid, mis tuumaenergia arendamisel võivad Eesti vaatepunktist hoogu maha võtta või, vastupidi, kõvasti kiirust lisada.

Kalle Palling

Aitäh! Täpsustuseks ütlen, et ka selles koosseisus on see toetusrühm loodud ja olen endiselt selle esimees. Välistest teguritest on kindlasti oluline energia hind, mis Eesti kontekstis ja ka mujal sõltub suurel määral sisendite hinnast. Üks suurimaid sisendeid, mis mõjutab Eestis elektrienergia hinda, on CO₂ tonni hind. Eks saab näha. Järgmisel aastal on n-ö Kyoto käimasolev periood lõppemas, siis selgub, mis saab CO₂ hinnast edaspidi. Kui CO₂ tonni hind jätkab tõusmist, siis on meil paratamatult vaja kaaluda alternatiive praegusele väga CO₂-mahukale energiatootmisele, tuleb kaaluda, millega seda asendada ja mis oleks elektritarbijale taskukohane nii Eestis kui ka Nord Pooli elektribörsil üldisemalt, kus me 2013. aasta algusest kõik kenasti oleme. Kui me vaatame oma lähinaabreid ja Nord Pooli elektrituru osalisi, siis nii Rootsi kui ka Soome saavad oma elektrienergia valdavalt tuumaenergiast. Ma ei ole kindel, et pikas plaanis on meie põlevkivienergeetika ilma riigi subsideerimiseta jätkusuutlik. Ma arvan, et tuumaenergiaga tegelemine ja seaduste ettevalmistamine peaks olema igal juhul prioriteet. Kui CO₂ hind jätkab tõusmist, siis on meil vaja kiirelt reageerida, sest jaama rajamine võtab vähemasti seitse-kaheksa aastat. Me peame selle kontrolli alla saama. Aga kui me oleme veel kaks-kolm aastat stardipositsioonil, siis ma arvan, et me võime lihtsalt olla mahajääjate seas ja mõni naaberriik rajab oma territooriumile selle jaama, kust me hakkame elektrienergiat kallimalt ostma.

Asesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku Vabariigi Valitsuse algatatud kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu 80 esimene lugemine lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 80 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2011. aasta 5. oktoobri kell 12.

Tänane istung on lõppenud. Suur tänu kõigile osalejatele! Kaunist õhtu jätku!

Istungi lõpp kell 17.33.

Istungi kestus 4 tundi ja 33 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 29. september 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu (90 OE) teine lugemine

Kell 17.00

Istungi rakendamine

1. Riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (95 SE) teine lugemine

Kell 18.15

Istungi rakendamine

1. Riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (95 SE) kolmas lugemine

2. Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu (90 OE) teise lugemise jätkamine

Kell 20.33

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu (90 OE) teise lugemise jätkamine

Istungi rakendamine

Aksesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu! Head ametikaaslased! Tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu kolmanda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Kõnesoove ei ole.

Sel juhul viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 81 Riigikogu liiget, puudub 20.

1. Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu (90 OE) teine lugemine

Aksesimees Jüri Ratas

Alustame tänaste päevakorrapunktide arutelu. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu 90 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Riigikogu otsuse eelnõu 90, mis on otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu, 27. septembril ja eile, 28. septembril lausa kahel istungil. Istungitel osalesid ka rahandusminister Jürgen Ligi, õiguskantsler Indrek Teder, Rahandusministeeriumi ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunikud. Ma teeksin lühikese ülevaate kõigepealt 27. septembri koosoleku arutelust.

Aksesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, palun vabandust! Head ametikaaslased! Täna, mihklipäeval arutame me väga olulist otsuse eelnõu, ometi on saalis suur lärm. Ma palun teil natuke vaiksemalt olla, et me saaksime ettekandjat kuulata! Palun austame teda!

Aivar Sõerd

Komisjon oli juba tutvunud õiguskantsleri ja põhiseaduskomisjoni arvamustega ning komisjonil oli kujunenud seisukoht, et õiguskantsleri ja põhiseaduskomisjoni ettepanekud

tuleb tingimata aluseks võtta ja otsuse eelnõuse teha täpsustused selliselt, et õiguslikud riskid oleks maandatud. Meil oli pikem arutelu selle üle, kas otsuse preambulis võiks olla viide riigieelarve seadusele. Selle pakkus välja Rahandusministeerium.

Hästi palju keskendus arutelu sellele, mis küsimused need oleksid, mida selle raamlepingu rakendamise korral arutaks Riigikogu täiskogu, ja mis küsimused oleksid Euroopa Liidu asjade komisjoni pädevuses. Komisjonil kujunes seisukoht, et iga programmi ei ole võimalik Riigikogu täiskogu istungil arutada. Seda volitust tuleb jagada Euroopa Liidu asjade komisjoniga. Tihti on abiprogrammidel veel alaprogrammid ja Euroopa Liidu otsustusprotsessi praktikas on see Euroopa Liidu rahandusministrite nõukogu teema. Nagu te teate, kogunevad Euroopa Liidu rahandusministrid viimasel ajal nädalavahetustel ühepäevase etteatamisega. Seega on protsess muutunud väga operatiivseks.

Meil hakkas komisjonis kujunema selline arusaamine, et uued programmid ehk uued abipaketiga liituvad või abi vajavad riigid – need programmid peaksid olema kindlasti täiskogu arutelu teema.

Siinkohal ma rõhutan seda, et Riigikogul peab olema kontroll kõige garantiidega seonduva üle. Tal peab olema kogu asjaomane informatsioon ja sekkumisvõimalus. Aga küsimus on selles, millisena määratleda Euroopa Liidu asjade komisjoni roll ja millisena täiskogu roll. Rõhutati veel seda, et programmid ei pruugi olla koostatud ainult riigi kohta. On erinevaid programme – võlakirjade ostmise programmid, pankade rekapitalizeerimise programmid jne.

Arutelu oli ka selle üle, mida kõnealune garantii tähendab. Kas 1,9 miljardit on lagi või tuleb kõne alla muidki garantiisid? Sellel teemal oli pikem diskussioon. Komisjon võttis asja kokku ikkagi selliselt, et Riigikogu annab garantii sellele summale, mis on otsuses sätestatud.

Komisjon soovis ka kindlust – selle osas ma oma arust ei eksi, kui ütlen, et jõudsimme konsensusele –, et Eesti parlamendi menetlus ei tohiks viia selleni, et kogu see EFSF lastakse põhja. Sellised arvamused kõlasid.

Oli arutelu riigiõiguse küsimuste, põhiseaduse tõlgendamise üle. Üks ettepanek oli, et

ehk võiks piiritleda pädevuse selliselt, nagu see on raamlepingu artiklite järgi. Näiteks raamlepingu artiklis 10 on toodud küsimused, mida EFSF otsustab sõltumata sellest, kui suur on iga riigi osalus, aga on nõutav ühe hääle enamus. Arutasime, kas näiteks siit piir tõmmata.

27. septembri istungi kokkuvõtteks võttis komisjoni esimees arutelu kokku selliselt, et komisjonil on selge veendumus: kõigepealt tuleb Riigikogul lõpuni menetleda riigieelarve baasseaduse täiendamise seaduse eelnõu. See on kõnealusele otsusele aluseks. Seega kõigepealt 95 SE ja seejärel 90 OE. Samuti kujunes komisjonil arusaam, et me peame tempot hoidma, pole õige põhjendamatult viivitada. Ja kindlasti peavad otsuse sätted olema sellised, mis vaieldamatult vastavad põhiseadusele ja teistele seadustele. Õiguskantsleri esitatud küsimused peavad vastuse saama.

Lõpetuseks palus komisjoni esimees kõigil osalenud fraktsioonidel maha märkida n-ö oma punased jooned. IRL-i seisukoht oli, et otsuse eelnõu peab olema selline, et õiguskantsleril ei ole põhjust seda vaidlustada. Samuti peab see olema vähemalt 51 poolthääle eelnõu. Veel avaldati arvamust, et n-ö suured otsused jäägu Riigikogu täiskogu pädevusse, vähem suured otsustagu valitsus koos Euroopa Liidu asjade komisjoniga.

Sotsiaaldemokraatide punased jooned olid lühidalt järgmised. Eelnõu 95 ehk riigieelarve baasseaduse täiendamise eelnõu vastuvõtmine on kogu selle asja eeldus, see tuleb enne igal juhul ära teha, ja üldine põhimõte, mis puudutab riigieelarve seaduse sätete sõnastust, on, et tuleb hoida seda konservatiivset joont, mis selles seaduses on olemas. Garantiiküsimused võivad olla otsuse eelnõus, aga võivad olla ka RES-i kaudu sätestatud. Oldi nõus, et suured otsused tehakse täiskogus ja et tuleb tõmmata selge joon täiskogu ja Euroopa Liidu asjade komisjoni otsuste vahele.

Reformierakond andis teada, et eelnõu 95 osas ollakse nõus sotsiaaldemokraatidega. Nendegi arvates tuleks vähemalt 51 poolthääle põhimõtet järgida, aga meelevaldne oleks suurtel ja väikestel kohustustel vahet teha. Programmid ja kokkulepped ei puuduta vaid uusi riike, seal on palju sellist operatiivset sekkumist vajavaid otsuseid, mille tegemiseks

väga hästi piisab Euroopa Liidu asjade komisjoni pädevusest.

Keskerakond on oma rajad piiritlenud selliselt, et nad on eelnõu vastu.

Me jätkasime arutelu eilehommikusel istungil. Kahjuks tuli infotunni aeg kätte ja osa komisjonist lahkus infotundi, aga kuna meil oli kohal ka õiguskantsler koos teiste ametnikega, siis tahtsime seda võimalust maksimaalselt ära kasutada ja jätkasime arutelu n-ö mitteametlikus vormis. Õhtul rahanduskomisjoni arutelu jätkus. Lühidalt võtaksin selle kokku nõnda, et nimetan need printsiibid, milles me eile hilisõhtul rahanduskomisjonis kokku leppisime. Lõplikku teksti siia laiali jagatud ei ole. Esiteks, otsuse eelnõus tuleb sätestada garantii tähtajad. See võiks olla sõnastatud niimoodi, et need antakse käesoleva otsuse jõustumisest kuni EFSF-i lõpetamiseni. Teiseks, Riigikogu täiskogu kinnitab uued liikmesriigi ja komisjoni vahel sõlmitavad lepingud ehk vastastikuse mõistmise memorandumid ehk uued abi saavate riikide programmid. Kolmandaks, Euroopa Liidu asjade komisjonile esitatakse arvamuse avaldamiseks memorandumite muutmise eelnõud ja memorandumite eelnõud, mille eesmärk on ennetavate vahendite, krediitlimiitide võimaldamine, võlakirjade ostmine või pankade rekapiitalseerimine. Neljandaks, kui on tegemist kiireloomuliste asjadega ja Euroopa Liidu asjade komisjon millegipärast ei jõua anda valitsusele arvamust, siis valitsus ikkagi annab Euroopa Liidus kokkulepitud tähtajaks seisukoha ja teavitab sellest Euroopa Liidu asjade komisjoni. Viiendaks, täiskogu peab arutama ka neid küsimusi, mis puudutavad raamlepingu muutmist, kui need mõjutavad garantiitingimusi. Kuuendaks võib öelda, et otsuse eelnõu peaks jõustuma üheaegselt riigieelarve seaduse täiendamise seaduse jõustumisega.

Komisjon otsustas teha ettepaneku eelnõu teine lugemine katkestada ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 29. september kell 14. See otsus tehti konsensusega. Ja palun vabandust, unustasin ütlemata, et komisjon arutas ka tähtajaks laekunud parandusettepanekuid. Neid oli viis: Keskerakonna fraktsioonilt üks ja Riigikogu liikmelt Igor Gräzinilt neli ettepanekut. Need on teil ka olemas. Parandusettepanekud komisjonis toetust ei leidnud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu, hea ettekandja! Teile on ka mõned küsimused. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra komisjoni esimees! Mul on teile selline küsimus. Teie erakond Reformierakond pidevalt küsib seda küsimust, kas asi on läbi räägitud huvigruppidega, kas on kaasatud eksperdid, kas on uuritud avalikku arvamust. Nii oli ka eile siin saalis, kui räägiti lihavõttepühade teise püha riigipühaks kuulutamise kohta. Nüüd ma küsingi, kas komisjonis oli ka juttu, mida Eesti rahvas sellest asjast arvab. Kas te olete rääkinud näiteks euroskeptikutega? Teie oma fraktsioonis on euroskeptikuid, mida nemad arvavad? Ja kas on tehtud avaliku arvamuse uuringut? Me teame, et täna käsitleb sama küsimust Bundestag. Aga Saksamaal on tehtud rahvaküsitlus, mille tulemused ütlevad, et kolm sakslast neljast on selle abipaketi vastu. Mul on küsimus: kas te oskate öelda, mitu eestlast on selle abipaketi poolt ja mitu vastu?

Aivar Sõerd

Austatud küsija! Te ärge arvake, et ainult teie suhtlete inimestega. Ka Reformierakonna fraktsiooni liikmed suhtlevad väga paljude inimestega üle terve Eesti. Aga kui nüüd minna teema juurde, millega me peaksime tegelema, ehk siis nende sätete juurde, siis rahanduskomisjon on eelnõu arutanud väga paljude juristidega – põhiseaduskomisjoni juristidega, õiguskantsleri büroo juristidega, Rahandusministeeriumi juristidega. See loetelu ei ole lõplik. Rahanduskomisjon on protsessi kaasanud väga palju kõrge kvalifikatsiooniga õigus-, majandus- ja rahandusala spetsialiste. Selle pärast ei ole tõesti vaja muretseda.

Aseesimees Jüri Ratas

Rainer Vakra, palun!

Rainer Vakra

Aitäh! Hea eesistuja ja hea ettekandja! Mul on lihtne küsimus. Ja kuna ma tean, et teile arvud meeldivad, siis tean ka seda, et teil on sellele samuti lihtne vastata. Kui tsiteerida peaministrit, siis Eesti näeb Euroopas alati kõige parem välja. See vastab tõele, eriti kui arvestada seda, kui suur on EFSF-is Eesti osalus

ja kui suur on meie sisemajanduse kogutoodang. Ma toon mõningad arvud. Eesti osa selles on konkurentsituult kõige suurem – 13% SKT-st. Näiteks Luksemburgi osalus on ainult 4,4% SKT-st, Soomel 7,3%, Saksamaal 8,2%. Kas oskate põhjendada, millest Eesti kuldmedal ja entusiasm selles vallas on tingitud?

Aivar Sõerd

Ma vastan hästi lühidalt: selle jaotuse põhimõte on analoogne Euroopa Keskpannga osaluse jaotuse võtmega ning sõltub rahva arvust ja sisemajanduse kogutoodangust. See võti ongi valem, mis kehtib kõigile ühtemoodi.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud komisjoni esimees! Ma võin teid aidata. Mul oli natuke piinlik kuulata, et te ei tea, kui palju Eesti rahvast toetab seda ja kui palju mitte. Postimehe küsitluse järgi 80% inimestest on selle vastu. Samas te ütlesite, et me peame tempot hoidma ja selle asjaga on kiire. Meil on täna siin kolm täiskogu istungit ja mitu komisjoni istungit. Miks me ei alustanud selle asjaga varem, et rahvas sellest rohkem teaks? Või oligi plaanis seda salajas hoida? Teeme ära kiirmenetlusega, ruttu-ruttu, ja ongi tehtud. Miks see on praegu niisuguses tempos läinud, et meil on rohkem küsimusi kui vastuseid?

Aivar Sõerd

Võib-olla need vastused, mis te saite esimesel lugemisel, kui tõesti arutati eelnõu põhimõtteid, teile ei sobinud. Mis sinna ikka parata. Täna me arutame konkreetseid sätteid. Komisjonis me ei eile ega ka üleile seda ei lahanud, kes on selles süüdi, et arutelud ei alanud varem. Reformierakond arutas seda küsimust intensiivselt juba kevadistungjärgu ajal. Me kutsusime fraktsiooni Eesti Panga esindajad, kutsusime majandus- ja rahanduskomitee ehk IFC esindajad, kutsusime mitmesuguseid spetsialiste. Euroopa Liidu asjade komisjon tegeles terve suve euroala võlakriisi päästemehhanismi küsimusega laiemalt ja fondi temaatikaga kitsamalt. Rahandusminister ütles isegi need kuupäevad, millal fondi raamleping Euroopa Liidu liikmesriikide konsensuse tulemusel

valmis. Kui see vastus teile ei sobinud, siis ma ei saa sinna midagi parata.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Minu arvates valitseb mõningane väike segadus. Sa rääkisid väga innukalt komisjonis räägitust ja seisukohtadest, et võib-olla Riigikogu peaks uusi abiprogrammiga liitujaid arutama. Aga kui ma vaatan tänaseks lugemiseks esitatud eelnõu, siis siin on kirjas, et kõike seda teeks nagu euroasjade komisjon. Kas me praegu arutame seda eelnõu, mis meile teiseks lugemiseks laua peale on pandud?

Aivar Sõerd

Jah loomulikult, see on esialgne tekst. Ma rääkisingi põhiprintsiibist, ma ei rääkinud eelnõu konkreetsest uuest sõnastusest. Kui te oleksite õhtusel istungil kohal olnud, siis te oleksite võib-olla sellest paremini aru saanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Aitäh, austatud esineja! Täna me räägime Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja oletame, et Eesti otsustab sellega liituda. Minu küsimus on praktilist laadi. Praegu on kaks klienti, kaks riiki, Kreeka veel ei ole. Juhul kui ta tuleb, milline on siis menetlus? Millised on selle memorandumi raamid? Ja millised on selle memorandumi raamid, kui lisandub järgmine klient ja meie oleme juba selle fondi n-ö täisliige? Kui põhjalik see on? On see väga üldsõnaline?

Aivar Sõerd

Aitäh, väga hea küsimus! Nagu ma ütlesin, sellisel juhul on tegemist uue memorandumi ja arusaam on selline, et seda peaks arutama täiskogu. Aga ma võin nii palju öelda, et ma olen neid memorandumeid näinud. Need on üsna mahukad dokumendid, mis seavad abi saavale riigile konkreetseid tingimused alates eelarveraamistikust, võlakohustustest ja võlakohustuste vähendamise eesmärkidest. Neis on konkreetset kirjas majandusprogramm, kok-

kuhoiumeetmed, näiteks selle kohta, kui palju avalikus sektoris ametnikke tuleb koondada. Need võivad olla väga detailsed. Tegu on muidugi huvitava materjaliga, aga ma hoiatan, et need memorandumid on hästi informatsioonimahukad ja väga spetsiifilised, keskendunud riigirahandusele.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud kõneleja! Mul on sama küsimus, aga teisest küljest. Mispärast teie eelnõus on ikkagi Riigikogu nende küsimuste arutelust eemaldatud? Kõnealused summad puudutavad siiski küllalt suurt protsenti meie eelarvest ja Riigikogu peaks nii suurte summade kasutamise otsustama, mitte ainult valitsus.

Aivar Sõerd

Aitäh! Kui te oleksite tähelepanelikult kuulanud, siis te teaksite, et ma ütlesingi, et rahanduskomisjonil on kokku lepitud põhiprintsiibid muuta seda teksti nii, et pädevused saavad uues redaktsioonis täpselt sätestatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! See, kuidas me oleme seda seaduseelnõu rahanduskomisjonis menetlenud, ei kannata mitte mingisugust kriitikat. Eile õhtul selgus veel asjaolu, et raamleping iseeneest hakkab elama oma elu ja meie Riigikogus kinnitame ainult fondi garantii alguse, lõpu, summa ja intressid. ELAK-i teha jäävad ainult komakohtade parandused. Eile üllatus sellest ka Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees Taavi Rõivas, kes ütles, et tema hinnangu kohaselt me peame ka selle raamlepingu kinnitama. Juristid seletasid, et nad saavad ka kirjajaliku vormi ja selgituse selle kohta, miks Riigikogu ei kinnita. Olge hea, palun lugege stenogrammi huvides see juristide kiri ette!

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Tegelikult vastati teie samale küsimusele juba eile rahanduskomisjo-

nis. Fondi raamleping on tõesti selline dokument, kus isegi võidakse määrata, kas fondil on kolm, neli või viis direktorit. Fondi sisemine asjaajamine on seal ka sätestatud. Loomulikult garantiid puudutavad muudatused, garantiid mõjutavad küsimused peavad läbi Riigikogu käima. Ma arvan, et te saate ka omal jõul selle meile lubatud dokumendiga tutvuda. Mul seda kahjuks praegu siin käepärast ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Mul oleks küsimusi hästi palju, aga küsin seda: kas sa võiksid nimetada kolm põhjust, miks me ei peaks seda eelnõu vastu võtma? Alati on ju asjadel plussid ja miinused. Räägi nagu spetsialist, miks me ei peaks seda tegema. Kas te seda arutasite komisjonis? Ei saa ju olla nii, et kõik on hästi ja kõik töötab ainult selles suunas, et võtame vastu. Miks ei peaks vastu võtma?

Aivar Sõerd

Et aega kokku hoida ja samalaadseid küsimusi ära hoida, ma kordan: me arutame sätteid, mitte üldpõhimõtteid. Ma vastaksin teile niimoodi. Küllap te olete lugenud riigieelarveid, selle aasta oma ja eelmise aasta oma. Vaadake, kui palju meil investeringuid on! Haiglate investeringud tulevad Euroopa Liidu vahenditest, põhiline osa teedeehituse summadest tuleb Euroopa Liidu vahenditest. Suur osa investeringutest on Euroopa Liidu raha, mille me saame tagastamatu abina. Praegu Euroopa Liit küsib meilt abi: me oleme probleemi ees, tulge aidake, aidake garanteerida! Itaalia garanteerib summas 136 miljardit, meie garantii on 2 miljardit. Kas Eesti peaks Euroopa Liidule ütlema, et vaadake ise, kuidas hakkama saate? Tegelikult, kui kujutada ette teoreetilist võimalust, et see garantii peaks realiseeruma, mida ma oma praeguste teadmiste juures tõenäoliseks ei pea, isegi sellisel juhul me saame Euroopa Liidust tagastamatut abi kordades rohkem, kui me anname praegu garantiid. Aga veel kord: täna me räägime eelnõu sätetest ja komisjonis arutasime otsuse üldiseid põhimõtteid 26. septembril. Nendest me andsime siin saalis juba ülevaate.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud kolleeg! Küsisin rahandusministrilt, aga ei saanud kahjuks vastust, mida kujutab endast Luksemburgis registreeritud aktsiaselts. Seoses sellega tahan teie käest küsida: kas selles äriettevõttes on meie riik esindatud või ei?

Aivar Sõerd

Seda küsimust me komisjonis ei käsitlenud. Rahandusminister vastas, et ta ei ole ka seda äriühingu kontorit näinud. Aga kui see tähtis on, me võime sinna teha näiteks mingi komisjoni väljasõidu.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh! Härra ettekandja! Mul on teile selline küsimus. Ma kuulsin praegu jälle vastuolulist juttu ja ma loen seda ka meediast. Te räägite sellest, et me oleme Euroopa Liidust toetusi saanud, aga Euroopa Liit ja eurotsoon ei ole üks ja sama. Kui ma räägin tavainimestega ja kui ma loen meie meediat, siis ma näen, et meie inimesed, meie maksumaksjad ei saa täpselt aru, mis ikkagi toimub. Signaalid, mis siit Riigikogu saalist tulevad, on üksteisega tihtipeale vastuolus. Kas te jagate härra Ligi arvamust, et inimesed, kes on sellele vastu, on debiilikud? Äkki me siin ikkagi teeme midagi, mis on meie maksumaksjale vastukarva?

Aivar Sõerd

Ma soovitan, et kui te valijatega räägite, ärge noppige välja meelevaldseid detaile ja ärge tõlgendage neid oma arusaamade järgi. Katsuge kas või uuesti Jürgen Ligi jutu stenogramm läbi lugeda. Usutavasti saate sealt väga palju väärtuslikku informatsiooni, mis on teile abiks inimestega suhtlemisel.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kolleeg Lengile te ei suvatsenud vastata ja mul on

sellest kahju. Olen teid muidu ikka arukaks inimeseks pidanud. Aga võib-olla te ei saanud küsimusest aru, seega kordan küsimust ja ootan sellele konkreetset vastust. Kas selles küsimuses on läbi viidud avaliku arvamuse uuring ning kui on, siis mitu protsenti eestlastest on selle eelnõu vastu?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma ikkagi jääksin nende teemade piiresse, mida me komisjonis käsitlesime. Seda küsimust me ei jõudnud komisjonis arutada. Meil oli väga palju nii õiguslikke kui ka sisulisi küsimusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg! Te rääkisite, et tänu eurotsooni kuulumisele me saame Euroopa Liidust nii palju toetusi. Ma küsin: kas näiteks lätlastele arvestatakse Euroopa Liidu toetusi kuidagi teistmoodi kui Eestile?

Aivar Sõerd

Läti on hea näide, kui te sellega juba välja tulite. Läti oli kriisi ajal tõsistes raskustes ja vajab rahvusvahelist abi. Ja see toimis, riik on hakanud oma rahandust ja kogu majandust järje peale saama. Läti võitis aega, see oli olukord, kus finantsturgudel ei olnud võimalik mõistliku hinnaga raha laenuks saada. Teised riigid tulid appi, andsid normaalse intressiga laenu ja abi toimis. Ja julgen kinnitada, et see raha tuleb laenuandjatele Läti riigilt ilusasti tagasi.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin asja selguse huvides. Teie sõnul me peame olema tänulikud Euroopa Liidule, sest oleme sealt saanud väga palju vahendeid teede, haiglate ja haridussüsteemi jaoks, samuti muid investeeringuid. Aga minu teada on need tulnud tänu sellele, et me oleme Euroopa Liidu liige ja mitte tänu sellele, et me oleme euroala liige. Aga võib-olla ma eksin ja sellest mu küsimus ongi. Kas need investeeringud või

toetused, millest te rääkisite ja mille eest me peame tänulikud olema, on tulnud tänu euroala liikmeks olemisele või tänu sellele, et me oleme Euroopa Liidu liige?

Aivar Sõerd

Euroopa Liitu astudes me võtsime kohustuse eurotsooniga liituda ja me oleme selle kohustuse ilusasti täitnud. Täna ma olen veelgi rohkem veendunud, et see oli õige tee, mille me valisime, ja ma ei hakka siin praegu kirjeldama, kui palju me oleme saavutanud nii majanduslikus mõttes kui ka julgeoleku mõttes.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Tule mulle palun appi ja aita selgitada! Sa räägid ühtepidi, et teine lugemine on käsil ja et esimesel lugemisel me rääkisime printsiipidest. Tegelikult alustasid sa oma juttu sellest, et komisjonis räägiti põhiprintsiipidest, kuidas on vaja seda eelnõu muuta, nüüd aga on meil ikkagi vana variant ees. Miks komisjon ei suutnud või ei tahtnud teha konkreetseid ettepanekuid, kuidas see sisu teisel lugemisel välja näeb? Miks te ei teinud konkreetseid ettepanekuid ja räägite mingisugustest printsiipidest? Teisel lugemisel peaksid need olema kirja pandud ja peaksid olema eelnõus sees. Miks ei ole?

Aivar Sõerd

Nagu te teate, enne seda, kui komisjon need printsiibid formuleeris, olime me juba teinud otsuse teine lugemine katkestada. Selleks on olnud väga mõjuvad põhjused. Aga ärge muretsege, te saate need tekstid veel täna. Rahanduskomisjon koguneb täna kell 2.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Hea kolleeg! Te ütlesite, et ei pea garantii realiseerumist tõenäoliseks. Ometi austatud rahandusminister nendib, et kui garantii on antud, siis tuleb arvestada, et see läheb realiseerimisele. Siin on

teatav vastuolu. Te olete hea spetsialist, palun selgitage, millele te tuginate väites, et ei pea garantii realiseerumist tõenäoliseks.

Aivar Sõerd

Sõltumata sellest, milline spetsialist ma olen, on mul õigus hinnata mingi sündmuse toimumise tõenäosust. Aga ma olen teiega nõus, et garantii on garantii – see võib realiseeruda ja ka mitte realiseeruda. Senised toetusprogrammid on end õigustanud. Lätist ma rääkisin, Portugal ja Iirimaa on järgmised näited, kus abiprogrammid on toimunud. Riigid on aega võitnud ja saavutanud maksevõime paranemise, nii et praegu tundub, et nad on suutelised oma võlgu tagasi maksma. Aga tõesti, garantii on garantii. Jah, ma olen nõus, et see võib realiseeruda, ent võib ka mitte realiseeruda.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Meil on laudadele välja jagatud teise lugemise eelnõu, mis kardinaalselt erineb sellest, millest eile komisjonis juttu oli. Põhjustest, miks see nii on, te juba rääkisite. Palun korrake veel kord üle need uued printsiibid, milles komisjon eile väidetavalt kokku leppis! Millistel juhtudel peab Vabariigi Valitsus tulema parlamendi täiskogu ette, millistel juhtudel on Vabariigi Valitsus kohustatud tulema Euroopa Liidu asjade komisjoni ette seisukoha saamiseks ja millistel juhtudel on Vabariigi Valitsusel endal õigus teha otsuseid eelnõu 90 valguses?

Aivar Sõerd

Austatud küsija! Ma arvan, et ei ole otsarbekas üle korrata seda, mida ma olen juba öelnud. Selleks saate kasutada stenogrammi. Aga palun ärge muretsege, rahanduskomisjon saab need printsiibid sõnastatud ka sätetena.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Ma olen nõus, et me saame Euroopa Liidust

küllaltki suurt abi. Kui me võtame meie aasta-eelarve, siis sellega võrreldes see moodustab umbes 17%, kui ma ei eksiks. Praktiliselt on tegu meie investeringuprogrammiga. Muidugi, väga hea näide oli Luksemburg, aga nende eelarve on ligi kolm korda suurem kui meie oma ja elanikkond kolm korda väiksem. Eile tõi härra Barroso välja terve suure programmi, mida peab tegema Euroopa Liit, sealjuures ka eelarvepoliitikas. Öelge, palun, milline ikkagi on meie väikse eelarve tulevik nii suurte koormuste korral ja nii rohkete Euroopa seatud tingimuste korral!

Aivar Sõerd

Austatud küsija! Barroso esinemise materjalid ei olnud veel avaldatud sel ajal, kui komisjon istungit pidas. Nii et me ei arutanud seda küsimust.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh! Tahan jätkuks meie äsjasele sõnavahetusele öelda, et seda, mida rääkis härra Ligi, rääkis ta vastates minu küsimusele, nii et ma ei tarvitse selleks stenogrammi lugeda. Ma tuletan teile meelde, et härra Ligi tembeldas Õhtulehe ajakirjanikud debiilikuteks. Selle lehe tiraaz on 52 000 ja lugejaskond umbes 150 000 eestimaalast. Minu küsimus on selline: kui 80% Eesti elanikke on selle eelnõu vastu, kas te saate mulle poliitikuna öelda, kust peab jooksma see piir, millest alates peaksid toimima hakkama reaalse demokraatia mehhanismid, nii et me ikka arvestame oma rahva tahtet?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole teiega nõus. Ma ei usu, et need arvud on tõepärased.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu Keskerakonna kolleegid rahanduskomisjonist rääkisid, et selle otsuse jõustumise kuupäeva on plaanis peale eelnõu selle lugemise katkestamist muuta. See peaks jõustumata

koos teise seadusega, mille eelnõu on praegu menetluses ja mis puudutab riigieelarve seaduse täiendamist. Öelge, palun, millest on tingitud selline muudatus? Millal see teine seadus peaks jõustumata ja mis juhtub näiteks siis, kui president otsustab seda teist seadust mitte välja kuulutada? Kas teil on mingisugune varuplaan olemas või on teil juba kokkulepe presidendiga olemas, et seadus, mille eelnõu kannab numbrit 95, kuulutatakse välja? Toob see ju kohe kaasa ka käesoleva otsuse jõustumise.

Aivar Sõerd

Meil on arusaamine, et otsus võiks jõustuda üheaegselt RES-i, riigieelarve seaduse täiendamise jõustumisega. Kui see seadus ei ole jõustunud, siis ei saa ka otsuse eelnõu otsusena jõustuda. Väga lihtne! Siin ei tohiks midagi keerulist olla. Kogenud Riigikogu liikmele peaks see mõistetav olema.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Ma olen absoluutselt nõus, et solidaarsusprintsiip on oluline printsiip Euroopa Liidus ja loomulikult ka kogu maailmas. Samal põhimõttel peaks seda printsiipi ka rakendama. Kui kasutada sporditermineid, siis olete te rahandusministrina väga kõrge auhinna saanud, teid on hinnatud väga kõrgelt. Võib-olla peaksite solidaarsust väljendama hoopis sellega, et lähete annate mõnele riigile nõu, kuidas riigirahandus korda saada. Minu küsimus on: kas komisjonis arutati ka mingeid muid, alternatiivseid solidaarsuse väljendamise variante?

Aivar Sõerd

Me keskendusime komisjonis konkreetsele eelnõule. Kui me oleksime teema hästi laiaks viinud, siis arutaksime seda jõuludeni. Aga see on teil muidugi hea küsimus. Meil on kindlasti hoolimata oma väiksusest võimalik anda väärtuslikku nõu ja ma arvan, et selles valdkonnas solidaarsuse ülesnäitamine on väga tähtis.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh! Hea ettekandja! Selge see, et Eesti on selles toetajate klubis kõige vaesem, kui lähtuda inimeste elatusasemest. Võtame meie palgad ja pensionid – need on kordades väiksemad kui teistes euroala riikides, ka nendes riikides, keda me hakkame abistama. Mul on ka küsimus, kas on kaalutud EFSF-ile alternatiive, näiteks selliseid nagu esimene abipakett, mille puhul toetavad kahepoolsete lepingute alusel riigid, kellel on see rahaliselt võimalik.

Aivar Sõerd

Ma veel kord pööran tähelepanu sellele, et me arutasime komisjonis väga kontsentreeritult konkreetse eelnõu sätteid. Me jõuame neid suuri arutelusid veel pidada. Me oleme neid Euroopa Liidu asjade komisjonis pidanud terve suve ja ka väljaspool komisjoni, me peame neid ka edaspidi. Tõesti, katsuge mõista, et me keskendusime komisjonis sellele ülesandele, mis meil praegu käsil on.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg! Kindlasti on selle stabiilsuspaktiga võimalik mõningaid riike päästa, aga majandusinimesena te ju teate ja tajute, et on ka selliseid riike, mida kindlasti see pakt ei päästa. Nende päästetee saab olla ainult võlgade kustutamine. Kas te välistate selle, et Eesti maksumaksja raha eest hakatakse kustutama nende riikide võlgu, kes on elatusasemelt kolm, neli, viis korda Eestist jõukamad?

Aivar Sõerd

Ma tõesti ei saa seda arutelu praegu laiemaks viia. Me arutame otsuse eelnõu 90 sätteid. Me võime seda arutelu pidada eraldi, me võime nii komisjonis kui ka komisjoniväliselt kokku saada ja arutada neid teemasid. Aga mul on ettepanek keskenduda täna oma põhitööle, mis meil praegu ära tuleb teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Laasi, palun!

Lauri Laasi

Aitäh! Austatud ettekandja! Päris nõus ma teiega ei ole. Minu arust on teema nii oluline, et peaks ikkagi lahkama ka tervikpilti ja vaatama seda kui ühte suurt küsimust, millele meil tuleb täna ühiselt vastus leida. Aga minu küsimus on selline. Endise rahandusministrina ja praeguse komisjoni esindajana te kindlasti oskate öelda, et kui garantii peaks realiseeruma – teie seda ei usu, mina usun –, millised need kolm rida meie väikese riigi eelarves saavad olema, mille arvel see toimub? Tooge kolm näidet, mis valdkondade arvel me selle raha leiame. On need pensionid, on need hariduskulud, on need kaitsekulud?

Aivar Sõerd

Kogenud Riigikogu liikmena te teate väga hästi, et ma ei saa sellele vastata. Te küsite mingi x aasta eelarve kohta, kus selleks peaksid mingisugused summad olema. Sellele on praegu võimatu vastata. Ent ma võin teile üldisemalt vastata, et meie rahanduslik seis on palju parem kui enamikul garanteerivatel riikidel. Mingeid kategoorilisi väiteid ma aga praegu maha öelda ei taha. Jah, ma jään selle juurde, mis ma ütlesin: garantii võib realiseeruda, võib mitte realiseeruda. Nii palju kui praegu teada, ei ole realiseerumise tõenäosus suur, kui mitte öelda, et see on vähe oluline.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Meil seisab ees garantiide heakskiitmine. Nende ulatus on 2 miljardit eurot. Kujutame ette, et juhtub kõige hullem ja need garantiid tuleb meil lähitulevikus realiseerida. See tähendab, et see otsus avaldab väga suurt mõju meie riigi majandusele, sotsiaal-, kaitse- ja mis tahes muule poliitikale. Tuleta, palun, meelde, kes tegi selle mõju analüüsi, et see rahanduskomisjonile esitada, ja millal me seda võimalikku mõju komisjonis arutasime?

Aivar Sõerd

Ma teen kõigepealt täpsustuse: enne ma ütlesin, et garantii realiseerumise tõenäosus on vähe oluline. Mitte vähe oluline, vaid vähe tõenäoline. Ma eksisin sõnaga. Aga teie küsi-

musele olen ma juba vastanud. Te olete komisjonis ise olnud ja teate, et meil pole neid analüüse laual olnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Hea kolleeg! Mu küsimus puudutab tulevikku. Kui me garanteerime Eesti osalemise ja garantii realiseerub, siis millest Eesti alustab: kas võtab kasutusele reservid või asub laenama? Kas te olete seda arutanud?

Aivar Sõerd

Oskan vastata, et Eesti riigil on sõltumata sellest, kas me oleme arutanud küsimust sääraselt, nagu teie selle püstitasite, finantsvõimekus üsna suur. Meil on laenuvõtmisvõimekus, meil on reserve ja meie eelarvedefitsiit ei ole suur. Need asjaolud peaksid ka teile teada olema.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Täna juba käivad sellised jutud, et tegelikult sellest 440 miljardist eurost, mida see EFSF peaks võimaldama, ei piisa Euroopa majanduse ja hätta sattunud riikide päästmiseks. Mõnede ekspertide arvates peaks see summa lähiajal kasvama kuni 2 triljoni euroni. See on ulmeline summa! Kas te teate, kui kiiresti võib Euroopa otsustada, et me peame oma garantiisid suurendama? Mitme miljardi euro võrra me peaksime oma garantiisid suurendama ja kas meil ikka oleks võimalik neid garantiisid teenindada, kui tõesti EFSF peaks tulevikus kasvama kahe triljoni euroni?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti saab rahvusvahelisest pressist väga palju huvitavat informatsiooni, eriti nende riikide pressist, kes ise ei ole eurotsoonis ja kasutavad mõnda muud valuutat ja ennustavad hirmsat tulevikku eurole. Aga mina soovitan külma närvi hoida ja mitte iga kuulujutu peale kohe ummisjalu tormama hakata.

Aseesimees Jüri Ratas

Vladimir Velman, palun!

Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! On selge, et see, mis toimub praegu Euroopas ja eurotsoonis, mõjutab ka meie majandust, mõjutab ka meie elu tulevikus. Aga kui me räägime solidaarsusest Euroopas, siis peaks võib-olla rääkima kõigepealt solidaarsusest meie Eesti ühiskonnas. Ent see on natuke teine teema. Minu küsimus on: mil määral see eelnõu, mida me praegu arutame, mõjutab järgmise aasta eelarvet ja kuidas need garantiinumbrid kajastuvad selles eelarves? Endise rahandusministrina te peate seda teadma.

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Jah, see puudutab järgmise aasta eelarvet, mille eelnõu eile Riigikogule üle anti. Aja kokkuhoiu mõttes ma võin teile hiljem seletuskirjast näidata, kus need read on.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Ma olen viimastel päevadel meediast lugenud, et õiguskantsler on seda eelnõu puudutavate õiguslike otsuste osas väga kriitiline olnud – et kas need on põhiseadusega kooskõlas. Loen ka, et kolleeg Igor Gräzin on esitanud mõned muudatusettepanekud lähtuvalt õiguskantsleri ettepanekutest, mis on avalikult tehtud. Need kõik on jäetud rahuldamata. Kas te olete ikka kindlad, et see kõik on põhiseadusega kooskõlas?

Aivar Sõerd

Kuna komisjon määras seoses teise lugemise katkestamisega uue tähtaja, siis on Igor Gräzinil võimalik oma parandusettepanekud uuesti esitada ja kindlasti me neid käsitleme. Aga nii palju ma võin rahustuseks öelda, et õiguskantsler on olnud arutellu kaasatud. Eile kinnitas rahanduskomisjoni esimees komisjonis, et õiguskantsler nõustub uute sätetega, ja siinkohal ma tahan avaldada tänu õiguskantslerile ja tema büroole nende panuse eest. Tões-

ti, õiguskantsleri märkused, ettepanekud ja probleemipüstitused on väga väärtuslikud ja meile suureks abiks olnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Rainer Vakra, palun!

Rainer Vakra

Aitäh! Austatud ettekandja! Tähelepaneliku kuulajana mulle meenus, et Yana Toomile vastates te soovitasite tal lugeda stenogrammi. Sellest lähtuvalt on mul säärane küsimus. Kui hea kolleeg Tarmo Tamm küsis, kas on arutletud alternatiivide üle, te vastasite, et see ei ole suure saali teema, seda tuleks arutada komisjonis. Vastates aga härra Laaneti küsimusele, kas oleks võimalik ekspordida Kreekasse meie suurepäraseid kärpekrokodille ehk leida alternatiive, te ütlesite, et komisjonis ei olnud selleks aruteluks aega. Heites nüüd pilgu stenogrammi, tekkis mul küsimus: kus siis oleks võimalik seda arutada? Kord te väidate, et komisjonis, aga kui küsitakse komisjoni kohta, siis te ütlete, et komisjonis polnud aega.

Aivar Sõerd

Meil on istunginädalad, kui töötavad komisjonid, ja meil on istungivabad nädalad. Ma olen sellega nõus, et neid küsimusi on vaja käsitleda pidevalt. Juba ammu on vaja olnud nendega tegelda ja ka tulevikus tuleb seda teha. Küll me leiame need võimalused, ärge selle pärast muretsege.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Sa olid vist eile ka saalis, kui me arutasime pühade ja tähtpäevade seaduse muutmist. Seal esitati prentensioon, et ei tehtud analüüsi, kuidas mõjutaks üks täiendav riigipüha meie majandust. See pidi olema tähtis isegi vaatamata sellele, et rahandusministri kinnitusel see tegelikult erist mõju ei avaldaks. Aga praegu me kavatsime riigile võtta suuri kohustusi, ent selle mõju analüüsi ei ole tehtud. Ütle, palun, kas komisjonis üldse seda küsimust arutati? Kas seda küsiti rahandusministri käest ja paluti teda, et ta teeks sellise analüüsi ja tooks meile need tulemused, et saaks arutada, kuidas näeb

meie riigieelarve välja näiteks viie aasta pärast?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Kõige parem analüüs, hindamaks kas või garantii realiseerumise tõenäosust, on jälgida liikmesriikide programme – neidsamu MoU-sid ehk vastastikuse mõistmise memorandumid, mis on raamlepingus sätestatud. Just nende programmide täitmist tuleb jälgida, et näha, kuidas riigid on omale võetud kohustusi täitnud – kas nad teevad seda tempokalt või kipuvad maha jääma. Seda hindamist tehakse praegu ja tehakse ka edaspidi. Kui me liitume fondiga, on meil võimalus seal oma panus anda, olla nende analüüside juures ja sekkuda, kui on tarvis. See ongi kõige parem garantii.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Meile on siin korduvalt kinnitatud, et garantiid on tegelikult selline asi, millel ei ole mingit erilist tähtsust ja mitte iialgi neid ei realiseerita. Samas olete täna juba kahel korral öelnud, et on olemas kaks võimalust: need kas realiseeritakse või neid ei realiseerita. Ma kardan, et ka rahanduskomisjoni liikmetel on jäänud selline mulje, et garantii on puhas formaalsus. Kuna teie teate, et see ikka ei ole puhas formaalsus, kas te olete rahanduskomisjoni liikmeid hoianud ja kas nad on arutanud võimalikke stsenaariume, sh ka seda, et garantiid realiseeritakse? Nagu te väidate, on see võimalik.

Aivar Sõerd

Minu arusaamine on selline, et rahanduskomisjoni liikmetel on adekvaatne arusaamine garantii olemusest.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Oma sissejuhatavas kõnes ehk ettekandes te mainisite printsiipidest rääkides, et teatud otsustuspädevus läheb Euroopa Liidu asjade komisjoni kätte. Vabariigi Valitsus

pöördub ELAK-i poole ja küsib seisukohta. Aga minu teada praegune Riigikogu kodu- ja töökorra seadus seda ei võimalda – see ei võimalda ELAK-il selles küsimuses Vabariigi Valitsusele seisukohta anda. Kas tänaseks on selgeks saanud, kas on tarvis Riigikogu kodu- ja töökorra seadust muuta ja kui on, siis mil viisil ja millal seda teha plaanitakse?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Jah, tõesti, Riigikogu kodu- ja töökorra seadus annab ELAK-ile raami selliselt, et komisjon annab oma arvamuse Euroopa Liidu õigusaktide kohta. Kõnealust fondi raamlepingut võib-olla tõesti ei saa pidada selliseks Euroopa Liidu õigusaktiks ning selles osas on tõenäoliselt vaja kodu- ja töökorra seadust täpsustada. Aga millal seda teha, see võiks olla üks meie tänase rahanduskomisjoni arutelu teemasid.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Kreitzberg, palun!

Peeter Kreitzberg

Aitäh! Austatud ettekandja! Kreeka võlakriis on teatud suuremate pankade kriis Euroopas. Kus need pangad asuvad? Kas te võite mõningaid neid nimetada?

Aivar Sõerd

Euroala võlakriis on võtnud suured mõõtmed ja see tähendab riske finantssüsteemis, riske panganduses. Te mainisite Kreekat. Loomulikult on need pangad, kelle vara hulgas on Kreeka võlakirju, haavatavamad kui teised. Neid mõjutavad need riskid rohkem. Nii lihtne see ongi.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Mul on selline küsimus. Enne te jätsite vastamata, kuidas rahvas asjasse suhtub. Te pole neid seisukohti komisjonis arutanud ja riigi tasemel pole uuringuid korraldatud. Aga kui te peaksite nüüd avalikkuse ees esinema, kuidas te seletaksite rahvale, kui kindel see on, et meil siiski seda summat välja maksta ei tule, seda kolmandikku Eesti riigi eelarvest?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti ma kasutan iga võimalust, et inimestele selgitada, mis väärtust kujutab endast Euroopa solidaarsus ja koostöö. Ma soovitan ka teil kohtumistel seda väärtust inimestele selgitada.

Aseesimees Jüri Ratas

Vladimir Velman, palun!

Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui te ei oleks tuntud rahandusspetsialist, võib-olla ma ei hakkakski seda küsimust küsima, aga nüüd ma küsin teilt teie südametunnistusele koputades: kui suureks te ise peate neid riske, mis toob meie riigile see eelnõu, mida me praegu arutame?

Aivar Sõerd

Ma vastaksin selliselt, et päästemehhanism on parim, mis Euroopa Liidu liidrid praeguste teadmiste juures on suutnud välja pakkuda ja kokku leppida. Usutavasti selle fondi senine ja ka edasine edukas rakendamine – eelkõige pean ma silmas, et sinna on meetmeid juurde tulnud – on parim vahend, millega saab euroala võlakriisiga seonduvaid riske maandada.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Vastates minu küsimusele selle kohta, kas rahanduskomisjoni liikmed on teadlikud sellest, et garantiid võidakse ka realiseerida, ütlesite te, et rahanduskomisjoni liikmetel on asjast täiesti adekvaatne arusaam. Ja kui neil on adekvaatne arusaam, kas siis on arutatud mõlemat stsenaariumi või ei ole? Kas rahanduskomisjonis on arutatud, mis saab siis, kui garantiid realiseeritakse?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma võin teile kinnitada, et rahanduskomisjon – me räägime praegu 27.-28. septembri istungitest, aga rahanduskomisjon on istunud koos varemgi ja istub ka tulevikus – on käsitlenud ja käsitleb edaspidigi võlakriisiga seonduvat väga kitsas raamis, aga

kindlasti ka laiemalt, kui eeldavad tänased konkreetsed eelnõusätted.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud esineja! Te olete täna korduvalt öelnud, et me peaksime väga tänulikud olema, et oleme Euroopast nii palju raha ja muud abi saanud. Aga Eesti ei ole ju saanud mitte mingisugust erakorralist abi. Kõik on olnud tavalised Euroopa Liidust tulevad finantseeringud ja õige pea hakkab meie sisse-makse saadavaid toetusi ületama. Miks te ikkagi praegu jagate siin saalis niisuguseid katetta valvevastuseid, mis on teile võib-olla fraktsioonis ette kirjutatud? Me tahame sisuliselt teada, kuidas lood on.

Aivar Sõerd

Ma usun, et kui me saame rikkamaks, siis me mingil ajal hakkame tõesti rohkem panustama, kui me sealt täna saame.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus, kas komisjonis oli riivamisi arutelul ka minu arust üks väike vastuolu. Selle õigusakti preambulis on öeldud, et riik kvalifitseerub laenu saama siis, kui temaga on juhtunud midagi erakordset ehk siis mängu on astunud *force majeure* juriidilises mõttes. Kui jutuks on Kreekale eeldatavasti antav abilaen, kas siis Kreeka kvalifitseerub selle kategooria alla? Kas Kreekas on juhtunud midagi erakordset? Kas on toimunud mingisugused rahunused, puhkenud sõda või juhtunud mõni loodusõnnetus või on põhjus hoopis kuskil mujal? Kas rahanduskomisjon kuidagi puudutas seda minu arvates suurt vastuolu?

Aivar Sõerd

Me oleme arutanud võlakriisi temaatikat ka laiemalt. Seda olukorda, millesse mõned liikmesriigid on sattunud, võib jah pidada erakorraliseks olukorraks. See on olukord, kus finantsturgudel on, ma arvan, et ma ei liialda, kui ütlen, et paanika ilmingud – paanikaks

võib-olla ei ole õige seda nimetada – ja kus teiste riikide sekkumine on vajalik. Vastasel korral on riigid sunnitud finantsturgudel laenama raha sellise intressiga, mis ei ole lihtsalt mõistuspärane. Praegu ikkagi riigid saavad aega, et oma rahandus korda saada ja maksevõime taastada.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni esindaja Aivar Sõerd! Ma juhin tähelepanu teie kaksikmoraalile, kui te komisjoni esindate. Nimelt te vastasite siin ühele küsimusele, et teie ei saa vastata, mis real eelarves realiseeruv garantii kirjas peaks olema. Küsimus puudutas seda, et kui garantii pöördub meie vastu, kuidas see eelarves kajastatud peaks olema. Paar nädalat tagasi, kui mina seisin teie asemel kõnetoolis, ründasite te mind süüdistusega, et Keskerakond pole veel sõnastanud, kus see aastal 2013 täpselt eelarves kirjas on, kui kodukulude vähendamiseks toasooja aktsiisi alandatakse. Püüdke nüüd siiski järgida omaenda põhimõtteid ja ütelge mulle, et kui meie antav garantii pöördub jõustumisele, kus ta meie eelarves kirjas on ja kust see summa tuleb?

Aivar Sõerd

Aitäh, küsimuse eest! Teie ei vastanud mulle isegi nii palju, kui mina teile täna vastasin. Nii palju siis selle etteheite kohta.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mina küsin niiviisi. Meil on juba päris heaks tavaks saanud, et oluliste küsimuste korral pööratakse ka meie kodanikuühiskonna gruppide poole ja küsitakse nende arvamust. Rahanduskomisjonis selline võimalus puudus ja keegi ei tulnud selle pealegi, et kutsuda arutelule mõne seltsi ja kohalike omavalitsuste esindajad ning pöörduda ka kodanikuühenduste poole, et nad saaksid selles tähtsas küsimuses oma arvamust avaldada. Kas teie, koalitsioonipartnerid, olete kohalikelt omavalitsus-telt, seltsidelt, organisatsioonidelt seisukohta

palunud ja kui olete, siis mida nad on vastanud?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Me oleme siin kõik poliitikud ja me suhtleme inimestega kogu aeg olulistel teemadel. Võlakriis laiemalt ning fondiga liitumise ja fondi garanteerimise tingimused kitsamalt on väga tähtis teema, millest tasub kindlasti inimestega igal võimalusel rääkida ja neile asja selgitada.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tuleks ikka oma esimese küsimuse juurde tagasi. Selles suhtes on sul õigus, et praegu on tõesti tegemist tagajärjega, aga olukord on lootusetu ja erakorraline. Kui mingisugust abi ei anta, siis Kreeka riik võib vägagi mittelikviidseks muutuda. Aga põhjused on ikkagi ju kusagil mujal, eks ju! Preambulis on kirjas, et kui riik kvalifitseerub abisaajaks, siis temas peab olema juhtunud midagi erakordset, peab olema mingi *force majeure*, mis sellest riigist endast pole sõltunud. Nii nagu 1940. aastal ei sõltunud Eesti riigist, et meile tuldi lihtsalt külla ja jäädi siia 50 aastaks. Aga Kreeka riigis ma ei tea niisugust olukorda: ma ei tea, et seal oleks asja sõda olnud, et seal oleksid itaallased tulnud lammutama või midagi sellist. Minu arust ei kvalifitseeru Kreeka riik praegu juuriidiliselt preambulis nimetatud kategooriasse.

Aivar Sõerd

Ma arvan, et see olukord, mis meil praegu finantsturgudel on – olukord, kus mõnel riigil ei ole võimalik finantsturgudelt raha laenata, kvalifitseerub küll sellesse kategooriasse.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud komisjoni esindaja! Te keeldute vastamast kõige olulisemale küsimusele – küsimusele, kas rahanduskomisjon on üldse analüüsinud seda, et garantiid andmise korral võib kohustus pöörduda käendaja vastu. Ja kui see juhtub kas järgmise või ülejärgmise eel-

arveaasta jooksul, siis kust Eesti riik selle raha leiab ja kuidas see kajastub Eesti eelarves? Palun püüdke mulle vastus anda, vastasel juhul jääb mulje, et rahanduskomisjon ei ole sellisele aspektile tähelepanu pööranudki.

Aivar Sõerd

Aitäh, hea küsija! Teile on kindlasti teada, milline on Eesti riigi võlakoormus. Ma ei oska tõesti hinnata, et kui Eesti riik peaks rahvusvahelistel finantsturgudel varsti võlakirju emitteerima, mis tingimustel ta laenu saaks. Aga ma arvan, et päris headel tingimustel. Muuseas, Elering, riigile kuuluv aktsiaselts, viis hiljuti läbi võlakirjade emissiooni, kusjuures väga eduka, ja Eesti riigi reiting on kõrgem kui äriühingutel. Ma arvan, et Eesti riigil on võimalik finantsturgudel toimetada, Eesti riigil on reservid. Me olime koos teiega valitsuses, kui me reserve kogusime, ja päris palju on veel järel. Eesti riigi eelarve seis on palju parem kui teistel riikidel. Ma ei hakka teile ette lugema arve, kui suur on meie defitsiit ja millised on meie maksebilansi andmed. Aga see on kõik tänu sellele, et me oleme ellu viinud konservatiivset eelarvepoliitikat. Loodan väga, et see ka jätkub. Teile aga soovitan, et kui te eelnõusid sisse annate, siis palun mõelge sellele, et te kerge käega ei püüaks nendega riigitulusid vähendada ega võtaks üle jõu käivaid kohustusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Laasi, palun!

Lauri Laasi

Aitäh, austatud esimees! Austatud ettekandja! Suur tänu teile nende tarkusest ülevoolavate õpetussõnade eest! Kindlasti paneme need kõrva taha. Samas sooviks, et ka koalitsioon paneks need õpetussõnad kõrva taha ja käituks vastavalt tänapäevasele hääletuselgi. Aga küsimus on järgmine. Te olete kogenud majandus- ja rahandusnimene, komisjoni esindaja. Kas komisjonis on arutatud, kas eurole ülemineku hetk sai ikka kõige paremini valitud? Teil oleks võimalik siin täna ajalugu teha ja tunnistada, et see hetk ei olnud kõige paremini valitud, et eurole üleminekuks sai kiirustatud.

Aivar Sõerd

Eile ja üleile me ei käsitlenud seda küsimust.

Aseesimees Jüri Ratas

Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh! Hea ettekandja! Ühel päeval võis Riigikogu ees platsil loosungite pealt lugeda, et Kreekal on päris suured kullavarud. Kas komisjonis tuli ka jutuks, kas Kreeka jätab need kullavarud veel reservi, enne kui garantiideks läheb? Ma küll ei tea, kas see arv seal plakatil oli õige, aga loodetavasti oli. Tuli see jutuks või ei tulnud?

Aivar Sõerd

Ei tulnud jutuks, aga ma soovitan täpsustada, kas need kullavarud on keskpanga või valitsuse omad. Seal on suur vahe.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh! Mul on selline küsimus. Tavaliselt sääraseid küsimusi arutades küsitakse ka Eesti Panga seisukohta. Kas komisjon on Eesti Panga seisukohta küsinud ja kui on, siis milline on Eesti Panga seisukoht?

Aivar Sõerd

Ma vastasin sellele küsimusele esimesel lugemisel, kui me arutasime eelnõu põhimõtteid. Ma ei hakka seda täna üle kordama. 27. ja 28. septembri istungitel Eesti Panga esindajat kohal ei viibinud, aga nad on meil komisjonis sagedased külalised.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Austatud eesistuja! Austatud eeskõneleja! Kas teie kui rahandusspetsialist oskate hinnata, milliseks kujuneb Eesti riigireiting eri finantsinstitutsioonides? Me ju teame, et laenuvõtmise võimekus sõltub suures osas sellest. Siin on palju küsitud, kust me võtame selle raha, kui vaja peaks olema. Milline võiks olla Eesti riigireiting peale seda, kui me võtame selle otuse vastu ja garanteerime summa, mis moodustab suhteliselt suure osa meie riigieelarvest? Kas see muudab Eesti reitinguid või mitte?

Aivar Sõerd

Aitäh selle küsimuse eest! Nii palju ma täpsustan, et eelmisele küsijale vastates ma pidasin silmas teoreetilisi olukordi. Kindlasti ma ei soovita võlakirjaturule minna ja hakata laenama. Seda ma ei soovita. Meil on kõik võimalused selleks, et riigieelarve tasakaalus hoida. Aga kindlasti kõik need tegurid, mis te nimetasite – riigirahanduse seis tervikuna, võlakoormuse üldmaht, selle dünaamika, kas võlg väheneb või suureneb –, mõjutavad riigireitingut.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Ma jätkan Tarmo Leinatamme tõstatatud teemat. Jah, võib debateerida selle üle, kas Kreeka olukord on erakorraline või mitte. Aga nagu preambulis on öeldud, riik peab olema sellesse sattunud temast sõltumatutel asjaoludel. Kas komisjoni hinnangul on Kreeka sattunud sellesse olukorda täiesti endast sõltumatute välismõjude toimele või on nad ka ise midagi tegemata jätnud, ja seda juba aastaid? Kui ma loen Financial Timesi ja Economisti, siis seal väidetakse, et Kreeka on aastaid vastutustundetut eelarvepoliitikat ajanud, on suurendanud liiga palju võlakoormust, ei ole oma riigieelarvet tasakaalus hoidnud. See ei ole juhtunud üleöö. Kas komisjoni hinnangul on see siiski üleöö juhtunud või on Kreekal ikkagi midagi juba aastaid tegemata?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Tõesti, nii nagu täna avaldatud uuringute andmed näitavad: Euroopa kõige töökam rahvas on sattunud raskustesse paljuski enda süül. On räägitud nende statistikast, mida nad korda ei saa ja mida nad väidetavalt on moonutanud – võib-olla neil endal polnud ka juba aastaid tagasi asjade seisust head ülevaadet. See ei pruukinudki olla sage tahtlik valeandmete esitamine, aga kindlasti on ette tulnud ka valeandmete esitamist. Nii et ei saa öelda, et ainult välised tegurid on süüdi.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Kui te vastasite siin Kadri Simsoni küsimusele, siis oli vastus üsna selge: kui garantii peaks pöörduma täitmiseks, siis on meil tänu heale reitingule võimalik selleks laenu saada ja reserve on ka veel piisavalt. Te hoiatasite ka, et Keskerakonna fraktsioon ei tuleks välja mingisuguste eelnõudega, mis neid reserve vähendaks. Siit järeldub täiesti selge arusaam: selleks, et garanteerida mingi tundmatu fondi jaoks kaks miljardit, paneme kõik reservid hakkama ja võtame laenu. Meie eelnõud on alati silmas pidanud Eesti inimese heaolu parandamist, aga Eesti inimese heaolu parandamiseks mitte mingil juhul reserve kasutada ega laenu võtta ei saa. On teil selline seisukoht? See tuli nagu selgelt välja.

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma vastasin küsijale täpselt nii, nagu ta küsis. Me rääkisime teoreetilisest võimalusest. Üldiselt ei soovita ma riikidel võlaturule laenama minna. Eesti riigi rahaline seis on praegu selline, et me ei peaks mitte laenamise peale mõtlema, vaid peaksime mõtlema reservide kogumise peale. Ja seda võib-olla isegi natuke kiiremas tempos, kui on praegu ametlikud plaanid.

Aseesimees Jüri Ratas

Juku-Kalle Raid, palun!

Juku-Kalle Raid

Aivar, kas sa ei leia, et selle paketi näol on tegelikult tegemist väga vasakpoolse küsimusega? Tegemist pole mitte kapitalismi, vaid sotsialismi kriisiga. Ja reeglina peaks vasakpoolsete totrustega tegelema Keskerakond, miks meie seda peame tegema?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Õnneks tänu konservatiivsele joonele, mida senised valitsused on hoidnud, me oleme sellest õudusest pääsenud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea rahanduskomisjoni esindaja! Eile oli ka rahandusmi-

nistriga sellest juttu, aga ma küsin ka sinu käest üle. Praegu on EFSF-i kliendid Portugal ja Iirimaa. Meie anname käenduse rahandusministri väitel ainult tulevastele klientidele. Kuidas eraldatakse meie käenduse raha juba olemasolevatest garantiidest Portugalile ja Iirimaa?

Aivar Sõerd

Iga riik käendab selle summa ulatuses, mis on selles lepingus kirjas, ei sentigi rohkem.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Küsimus on selles, et me käendame loomulikult selle kuni 2,5 miljardi ulatuses, kui Riigikogu ei otsusta teisiti. Loodame, et seda ei tule realiseerida, aga tundub, et võib-olla me oleme üsna varsti silmitsi uue käendamisega. Aga ikkagi: Iirimaa ja Portugal on juba EFSF-i kliendid. Kas meie käendus laieneb ka nendele, kuigi nende käenduslepingud on tehtud enne, kui meie fondiga liitusime? Kas me tagasiulatuvalt nendele garantiid ei anna?

Aivar Sõerd

Minu teada mitte.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud kolleeg! Ma küsisin sama küsimuse ka rahandusministri. Täpselt vastust ma ei saanud, äkki olete seda komisjonis arutanud. Kas Eesti mitteühinemisel, kui me seda otsuse eelnõu vastu ei võta, on ka mingisugused õiguslikud või sisulised tagajärjed seetõttu, et me oleme nii euroliidu liikmed kui euroala liikmed?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti on selle tagajärjed ja kõige rängem sisuline tagajärg on see, et meil on väga raske selles protsessis, mis on laias laastus Euroopa Liidu otsustamisprotsess, osaleda, kui me ütleme praegu, et vaa-dake ise, kuidas hakkama saate. Ma isegi ei taha mõelda selle peale, mis tagajärjed võivad järgneda.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Kas te ei arva, et kui nii kiiresti seadusi vastu võtta, siis langeb Riigikogu otsuste kvaliteet? Me tööta-me veel võib-olla pool tunnikest või tunni-kene, aga kell 14 peame juba esitama paran-dused. Millal neid siis teha?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Me oleksime võinud tänase arutelu paremini kokku võtta ja mitte nii laiale alale minna, näiteks arutada, kuidas me oma tarkusega saame Euroopa Liitu aidata. Me võime seda laiemalt arutada kuluaarides, ärme raiskame praegu sellele aega. Just nimelt selleks, et kiiremini edasi minna. Mida rohkem me praegu siin räägime, seda vähem jääb aega kella 2-ni, et parandusettepanekuid teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Mul on Aivar Sõerdile küsimus, kas ta ja-gab Juku-Kalle Raidi mõtet, et Euroopa solidaarsus on vasakpoolne totrus?

Aivar Sõerd

Olge nii kena ja täpsustage seda hinnangut allika endaga!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid väga ette-kande ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Hea eesistuja! Austatud kolleegid! Olles sel teemal kõvasti kaasa mõelnud – mul on olnud ka au olla rahanduskomisjoni liige –, tahan öelda, et mida rohkem ma seda juttu kuulan, seda rohkem saab selgeks, et kõnealusel kujul Eesti liitumist Euroopa Finantsstabiilsuse Fon-diga on väga raske toetada.

Iseenesest olen ma täiesti veendunud, et euroalal tervikuna on kaks teed: kas Euroopa Ühendriigid või lagunemine. Kuna mina Eu-roopa Ühendriike ei toeta, siis ma näen, et see

tee on lagunemine. Põhjendus, et seda lagune-mist tuleb 2 miljardi euro abil edasi lükata, et osta aega, lootes, et äkki midagi muutub – see ei ole mind siiaaani veennud. Praeguseks on EFSF-i kaudu saanud laenu Portugal 78 mil-jardi euro ulatuses ja Iirimaa 85 miljardi euro ulatuses. Suure tõenäosusega – me ju kõik siin saalis mõistame seda – lisandub lähiajal sel-lesse ritta ka Kreeka, kes on seni saanud abi riikidevaheliste kahepoolsete lepingute raa-mes. Eesti ei ole siiani üheski programmis osa-lenud. Nüüd, värske euroriigina, tekib kohati tunne, et meil ei olegi nagu sellest enam pääsu. Alternatiividest ei ole aega rääkida ei komis-jonis, ei suures saalis ega kusagil mujal. Tun-dub, et otsus on tehtud ja et see saal ongi tõe-poolset vaid ainult vormistamise ja kummi-templi koht.

Miks ei peaks Eesti EFSF-is osalema? Ma olen korduvalt seda näidet toonud ja usun, et kõik mäletavad stseeni menükast mängufilmist "Suvi", kus Toots läheb Tõnissonilt raha laena-ma. Taluperemees Tõnisson raha ei anna, vaid annab allkirja, garantii ehk käenduse, samal ajal tunnistades, et teadnuks ta sõbra tulekust, oleks ta kodust hoopis ära läinud. Samasugust kinnitust ootab EFSF Eestilt, kusjuures põhi-summa garantii on lausa 1,995 miljardit eurot, mis moodustab, nagu me kõik teame, meie riigi eelarvest ühe kolmandiku. Jah, muidugi jääb õhku lootus, et äkki ei ole vaja. Aga kui asi peaks ikkagi hapuks minema, siis oleme selliste garantiide rakendamise korral ise abi-vajajad. Olen kindel, et kui meie naaber paluks meilt garantiid tuhandele eurole, siis mitte ke-dagi meist siin saalis ei rahuldaks tema kinni-tus, et võib-olla seda ei lähe tegelikult tarvis.

Kust või mille arvel tulevad vahendid ko-hustuste täitmiseks? Minu arvates kusagilt jookseb piir, millest alates ei tohiks ka Euroo-pa solidaarsuse ja ühtekuuluvuse nimel hiig-laslike kohustuste pealesurumist lubada. Mind kurvastab väga kogu selle küsimuse lahkami-sel silmakirjalikkus, millega on teemat varem kajastatud. Me teame, et juba 2009. aastal teatas Kreeka makseraskustest. Mais 2010 sai ta 110 miljardit eurot abi. Ikka ja jälle viitan ühele mullusele Rahandusministeeriumi amet-likule pressiteatele, mille pealkiri oli "Minis-teerium lubab: Eesti Kreekale kunagi raha andma ei pea".

Ikka ja jälle tekib küsimus, miks puudus eurole üleminekul selgelt teadvustatud riskihinnang ja miks ei julgetud avada diskussiooni võimalike ohtude üle? Usun, et vastuse leiame toona lähenenud valimistest. On põhjendatud, et tänu eurole oleme saanud rohkem investeringuid kui meie lõunanaabrid Läti ja Leedu. 27. jaanuaril 2011 avaldatud Ernst & Youngi uuringu tulemused näitavad, et Balti riigid on valuutariski mõõdupuul võrdse arvu punkte saanud. Majanduskasvu prognoos on meil Läti ja Leedu omaga võrdne, plussideks on euro kui rahahüliku asemel hoopis vähene korrupsioon ja regulatsiooni lihtsus. Mis mõtet on Eestis süvakokkuvõtteid praktiseerida, kui pärast tuleb kaugete naabrite laene käendama hakata? Käendus on ju sama hea kui ise laenu võtta ja naabri SMS-laenu kinni maksta, lootes, et küll naaber iga kuu pangale raha korralikult tagasi maksab.

Et see jutt ei jääks ainult ühe Raineri mõtteavalduseks, võtsin kaasa oma treeningukaaslaste Rainer Nõlvaku Facebooki postituse. Te teate teda kindlasti – seesama "Teeme ära!" eestvedaja nii Eestis kui mujal maailmas.

Palun aega juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit lisaega!

Rainer Vakra

Mul on hea meel, et selles küsimuses on kaks Rainerit täiesti ühel meelel. Ma loen selle teile kõigile ette: "Kui Eestil on selgroogu, siis on meil võimalus praegu muuta Euroopa ajalugu. Küsimus pole ju 2-miljardilises toetuses Kreekale, vaid lõunaeurooplaste enesevääriskuse taastamises. Kas Spartacus oleks praeguse kreeklase kombel maksudest kõrvale hiilinud? Kas antiikse Ateena vabad kodanikud oleksid paindunud oma väetite eest hoolitsemise jaoks võõrastelt raha lunima? Hiljuti Ghana pealinna jalutades hoiatas kohalik sõber, et ma lastele raha ei annaks – tekitab sõltuvust. Kas olete mõelnud, millist abi Kreeka tegelikult vajaks? Heaoluühiskonna vähkkasvaja on illusioon, et hoolimise saab sisse osta, enesevääriskust saab pank emiteerida. Ei saa ikka küll. Pime usk, et küllap see kriis kuidagi laheneb, peaasi kui kiirelt "pappi lõkkesse juurde visata", on näide sellest, et tegelikult ei lähe probleemi sisuline lahendamine korda ei Kreeka

valitsusele ega ka Euroopa valitsejatele. Miks? Sest nad ise ka ei usu, et lahendus on olemas. Nüüd tagasi Eesti juurde. Mida me siis teha saaksime? Saame oma lugu rääkida ning aidata kreeklastel seda mõista. Et tasakaalus eelarve ei võimalda eestlastel oma surijaid väärilt aidata. Et hambaraviks ei jätku raha. Et suur osa meist, ettevõtlikumad noored, rügavad vastu tahtmist välismaal. Et me oleme teinud sellised valikud, kuna meie enesevääriskus ei luba oma muresid teiste kaela riputada. Eurotoetused, tõsi küll, oleme Saksa pensionäridele moraalselt võlgu, aga küll tuleb päev, kus me needki tagasi maksame – siis oleme vabad. Ma ei ole Kreeka toetamise vastu, üldsegi mitte. Kuid on päevselge, et rahaga Kreeka probleemi ei saa lahendada. Eestile oleks jõukohane näiteks garanteerida nälgivatele kreeklastele toiduabi, küttepuid ja kogemuste jagamist. Meie panus võiks olla aidata kreeklastel mõista, et nende probleeme saavad lahendada ikkagi ainult nemad ise, üheskoos. Kui juhtubki, et Euroopa pangad nüüd massiliselt pankrotti lähevad, võiks Eesti aidata Euroopal garanteerida väikehoiustajate sääste ning pakkuda välja mehhanisme ettevõtete likviidsuse säilitamiseks. Võlasõltuvuse suurendamine pole kunagi olnud lahendus." Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Viimase nädala jooksul on mul pidevalt tulnud meelde film nimega "Jookse", mis on vändatud Mihhail Bulgakovi samanimelise näidendi järgi. Kui keegi seda filmi mäletab, siis selle tegevus toimub Istanbulis ja seal toimuvad prussakate võidujooksud. Rahvas istub, panustab raha ja kisedab: "Jookse, Janitšar! Jookse, Janitšar!" Janitšar on üks prussakas, nende liider. Tahes-tahtmata tuleb mulle selline pilt silme ette, et Eesti valitsus ja Eesti Riigikogu kavatses terve mõistuse juures olles nagu seda prussakat mängida. Keegi karjub sealt kuskilt tagant: "Jookse, jookse!" Ja me põrutamegi.

Mõned momendid, miks see nii näib. Kõik toimus ühe nädala jooksul, seitsme päeva jooksul. Me hakkasime arutama eelnõu 90 ja äkki komisjoni istungil teatas kolleeg Nestor

komisjonile ja rahandusministrile, et tegelikult seda otsust vastu võtta ei ole võimalik, sest see on vastuolus riigieelarve seadusega. Tekkis selline omavaheline pikeerimine, väike vaidlus, mille käigus selgus, et ministril ei ole õigus, Nestoril on õigus ja on vaja momentaanselt initsieerida eelnõu 95. Noh, jookse, Janitšar, jookse!

Teatud hetkel tekib küsimus, kas eelnõu vastab põhiseadusele või ei vasta. Analüüsi, mille pidi tegema Rahandusministeerium, ei ole ja siis otsitakse kiiruga õiguskantslerit, küsitakse põhiseaduskomisjonilt. Selline üsna naljakas jama, kui niiviisi veidi erapooletult seda vaadata. Jookse, Janitšar, jookse! Äkki selgub, et ka eelnõu 90 tekst ei ole kaugeltki ideaalne. Seda on vaja parandada. Me koguneme rahanduskomisjonis, ent korraga selgub, et meil ei ole midagi arutada. Mul ei ole laua peal ühtegi paberit, millelt näeks, mida konkreetset, millist teksti me arutama peame. Ja meile öeldakse, et nood seal, nood targad noored inimesed, hakkavad praegu rääkima, meie aga hakkame fikseerima ja arutama.

See oli hetk, mil ma otsustasin, et rohkem ma sellest tsirkusest osa ei võta. Äkki ilmuvad sellised asjad. Kõike ma ei hakka ümber jutustama, aga näiteks tekkis ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise ajaks aeg, mil on käimas Riigikogu istung. See on ju mõeldamatu! Hopsti, võetakse asi ette ja pärast *staff*'i märkuse peale muudetakse asi ära. Sellisel tööstiilil on kummimaik juures, see on ehtne kummitempli stiil, sest sisuline probleemikäsitlus puudub. Ja millest ma veel teen sellise järelduse? Ma küsisin täna kaks korda üht küsimust ja teised kolleegid küsisid ka. Me tõime näite, et eile pühade ja tähtpäevade seaduse muutmise arutelu käigus esitati pretensioon, et puudub analüüs, millist majanduslikku mõju avaldaks meie majandusele ühe riigipüha lisamine.

Teile on sellelt tribüünilt selgelt öeldud, et ei rahanduskomisjon ega mingi muu komisjon pole arutanud ega seletanud, millist mõju selle otsuse vastuvõtmine avaldaks, kui see kunagi peaks realiseeruma ja kui me peame välja ostma võlakirju kahe miljardi euro ulatuses. Selle asemel räägitakse mingist Euroopa solidaarsusest. Mul on ettepanek: las Euroopa solidaarsusest räägivad meie inimesed europar-

lamendis, meie siin peame rääkima Eestisisesest solidaarsusest.

Toon veel paar näidet selle kohta, kuidas viimastel päevadel arutelu toimus. Nendin ka, et kuna kahjuks rahanduskomisjonis istungite lindistust ja isegi korralikku protokollit ei ole, siis pean ma teid paluma uskuda, et minu mälu mind ei peta. Eks keegi võib ju püüda seda ümber lükata, kui vajalikuks peab. Näiteks tuleb kohale õiguskantsleri esindaja, keda väga oodatakse. Ta jääb natuke hiljaks. Kõik on ärevil – kohe tuleb õiguskantsleri esindaja, küll ta ütleb meile, kuidas põhiseaduslikkusega on. Ja ta tulebki ja temalt küsitakse, kas see pakutav eelnõu on vastuolus põhiseadusega või ei ole. Ja siis tema vastas sellise lausega, mis on minu arvates parim lause, mis rahanduskomisjonis tänavu kuuldud. Inimene ütles niiviisi: kui põhiseadust ortodoksaalselt vaadata, siis on vastuolus, aga kui loominguliselt ... Kui te ei näe selle lause sisu – jookse, Janitšar, jookse!

Läks lahti muudatusettepanekute läbivaatamine. Meil on muidugi paljudel omavahelised keerulised suhted, aga ma ei saa nõustuda sellega, et kui kolleeg Gräzin on teinud neli muudatusettepanekut, siis esimene neist hääletatakse läbi, peale hääletust aga rahandusminister ütleb, et igasugust lollust ei ole siin vaja arutada. Ta kasutab kolleeg Gräzini kohta kurja sõna, mis on topelt alatu, sest Gräzinit kohal ei ole, ja teeb ettepaneku, et kui vaataks neid ettepanekuid niiviisi kokkuvõtvalt. Mida teeb komisjon? Mina ei sekku, sest kehtivad teatud reeglid. Kui muudatusettepanek on esitatud, siis seda peab hääletama, muud võimalust ei ole. Meil aga pakutakse, et võtame ettepanekud kokku, vaatame kolm ülejäänut niiviisi konsensuslikult, et kas on konsensus. Jah on. Hääletamisele midagi ei panda ja nii ta lähebki. Ma tahaksin teada, kuidas see vormistatud on – kas see on vormistatud nii, et me tegelikult eri muudatusettepanekuid arutasime koos või eraldi.

Kokkuvõtteks ma võin öelda, et me esineme siin igaüks oma nimel. Sellest prussakate võidujooksust mina isiklikult osa ei võta. Kummitempli stiili Riigikogu töös ma ei toeta ja võin teha ainult ühe ettepaneku Riigikogu juhatusse. Äkki te arutate sellist võimalust, et lisame Riigikogu sümboolikasse kummitempli – see vastaks väga hästi sellele tööstiilile,

mida meie siin arendame. Aitäh, lugupeetud kolleegid!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Tõnis Lukase!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Valitsus ja Riigikogu peavad olema oma rahva vastu ausad. Ja kui me kutsume rahvast üles olema solidaarne teiste rahvastega, siis me peame kõigepealt olema solidaarsed omaenda rahvaga – see on eeldus. Ei ole õige öelda, et rahva enamus ei toeta kibekiirelt garantiide andmist ainult sellepärast, et hoitakse küüned enda poole ja ollakse ära unustanud, et Euroopa Liit on meid väga suures mahus toetanud. Rahva arusaamatus on seotud ainult sellega, et me alles ise pingutasime nende kriteeriumide täitmiseks, mida teised praegu rikuivad, ja et me oleme toetajate riikide hulgas, kes garantiisid arutavad, sisemajanduse kogutoodangu järgi ühe elaniku kohta kõige vaesemad – ka vaesemad kui need, keda me hakkame toetama. See on väga keeruline otsus, mida me täna langetama hakkame. Siin vaatavad põhiseaduse eksperdid rahanduseksperptide otsa ja rahanduseksperdid põhiseaduse ekspertide otsa.

Aga on veel üks teema, millest võiks ausalt rääkida. See on Eesti tulevik, see on Euroopa tulevik ja see, et tegelikult on tänased otsused seotud mitme tulevase otsusega, mille suhtes me ei ole kindlad, kas meil enam kaasarääkimise võimalust on, kui me tänased otsused ära langetame. Ei ole õige väita, et EFSF-iga liitumine on ainult üksikteema. Ei! Juba sellesama otsusega me loome mehhanismid, millega kantakse neidsamu kohustusi, ka potentsiaal-seid kohustusi seoses stabiilsusmehhanismiga, mis stardib alles 2013. aastal.

Euroopa Komisjoni president Barroso rääkis eile täiesti selgelt suuremast integratsioonist, ühiste maksude kehtestamisest, suuremast rahandus- ja majanduspoliitilisest integratsioonist. Me oleme teel ühendriikide poole. Sellest räägitakse Euroopas järjest rohkem. Ei ole üksikotsuseid! Kas me suudame sammu pidada ja õigel hetkel stopp öelda? Meie rahvas ei ole kokku leppinud Euroopa ühendriikides, meie rahvas ei ole kokku leppinud kõigis

nendes tagajärgedes, milleni võivad viia meie tänased otsused. Tehkem neid otsuseid ikkagi teadlikult! Minu teada on rahanduskomisjonis kokku lepitud praeguse eelnõu muudatused. Need muudatused on vähim, mida me teha võime.

Nüüd mõne sõnaga minu hääletamise motiivatsioonist täna õhtul. Ma võtan kokku kogu oma tahtejõu, et hääletada selle otsuse poolt. Mul on vaja tahtejõudu, sest ma tunnen, et miski sunnib mind seda otsust langetama. See miski ei ole ei fraktsiooni otsus ega midagi üleloomulikku, kuid mingi sund see on. Aga selleks, et teha seda sammu, pean ma kõvasti pingutama. Ma pingutan selle nimel, et valitsuskoalitsioon ei laguneks – annan endale täiesti aru, et kui ma hääletan praeguses olukorras otsuse eelnõu vastu, siis algab valitsuskoalitsiooni lagunemine. Aga praegune valitsuskoalitsioon on parim, mis meil hetkel Eestis võimalik on.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, kas soovite lisaaga?

Tõnis Lukas

Jah, paar sekundit!

Aseesimees Jüri Ratas

Annan teile vähemalt kolm minutit. Palun, kolm minutit lisaaga!

Tõnis Lukas

Praegune valitsuskoalitsioon on parim, mis meil võimalik on, vähemalt kui me arvestame kaitsepoliitilisi vajadusi ja loodetavasti ka kodakondsuspoliitilisi vajadusi. Nendest valdkondadest lähtudes on see valitsuskoalitsioon praegu Eestile parim.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Tarmo Leinatamme!

Tarmo Leinatamm

Hea juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ilmselt see otsus võetakse vastu, aga tahan peatuda mõnel momendil, mis mind ikkagi häirima jäävad. Eelkõige see, et preambulis on kirjas: selles riigis, kes kvalifitseerub laenu või toetuse saajaks, peab olema juhtunud midagi erakordset. Ma saan aru, et Kreeka riigi puhul

on tegemist erakorralise olukorraga, erakorralise tagajärgena. Need sündmused, mis on selleni viinud, ei ole aga olnud sugugi erakorralised, selle taga on lihtsalt inimlik nõrkus. Kas me ei saada selle preambuli heakskiitmisega ka teistele riikidele sõnumit, et tehke nii, et teie resultaat oleks selline erakorraline, siis te saate raha? Tehke selleks ükskõik, mida soovite, ja ükskõik kui pikalt, me ei tule teid takistama ega segama. Ja kui te ka olete varem valetanud, siis me pigistame silmad kinni. Minu arvates sellest mööda vaatamine saadab väga-väga vale sõnumi Euroopa nendele riikidele, kes võib-olla soovivad sama malli järgi käituda.

Teiseks, lähtudes eelmisest jutust, on minul ja meil kõigil väga raske selgitada brutos 500–600 eurot saavale eestimaalasele, miks me peame toetama kuus 2500–2600 eurot teenivaid Euroopa Liidu liimesriigi kodanikke. Miks me peame seda tegema? Mina ei ole suutnud seda ühelegi oma teise tegevusala kolleegile vastata ja ilmselt ei saa argumenteeritud vastust ka siit saalist, siit kõnepuldist.

Eestlane ei ole küüned enda poole inimene. Mõtleme "Jõulutunneli" peale, mõtleme lastehaiglate peale ja täna kuulnud uudise peale, et Sotsiaalministeerium andis küll poole raha juurde, aga pool raha on rahvas ise kogunud, et Hiiumaa saaks endale tomograafi. Eestlane abistab teist inimest hea meelega, kui midagi hullu on juhtunud naabrist sõltumatult, aga eestlane ei anna kindlasti naabrile laenuгарантиid, ei anna talle abi, et ta saaks oma Lexuse liisingut edasi maksta.

Kui kõik Euroopa Liidu euroala riigid oleksid täitnud oma allkirjastatud kohustust jääda 3% defitsiidi piiresse ja mitte laenata üle kokkulepitud summa, siis me ei peaks moodustama Euroopas EFSF-i ega ESM-i ega teisi selliseid imelikke loomi, kes juhivad meid teab kuhu.

Ja lõpetuseks: ma olen, Tõnis Lukas, sinuga väga nõus. Pärast Barroso eile tehtud väga jõulise avalduse lugemist on mulje, et me astume – ka Raivo Järvi juhtis sellele täna tähelepanu – pikkade sammudega selles suunas, milleks meil volitust Eesti rahvalt ei ole. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Hea juhataja! Ma võin hoogu minna.

Aseesimees Jüri Ratas

Sellisel juhul anname kohe alguses kaheksa minutit.

Eiki Nestor

Head kolleegid! Mõtteavaldused siit Riigikogu kõnepuldist erinevad oluliselt nendest debattidest, mis olid meil komisjonis. Seal me arutasime otsuse eelnõu, siin on arutelu käinud põhimõttelise küsimuse üle. Andke mulle andeks, aga ma kordan enda poolt mitu korda kasutatud väljendeid.

Kõigepealt, kui te aknast välja vaatate, siis jääb teile ekslik mulje, et maakera on lapik. Tegelikult tõestas üks mees juba mitusada aastat tagasi ära, et see on ümmargune. Vahe selle vahel, mida inimene usub ja näeb, ja selle vahel, mida ta teab, lööb ka siin täna välja.

Hea koolivend Tõnis Lukas! Mäletad, me käisime sinuga koolis, kus meile õpetati kõiki tarkusi ja ka seda, mida vaja ei olnud. Üks tarkus oli tsiviilkaitse. Miljonid inimesed uskusid, et kui nad üheksa sekundiga maski pähe tõmbavad, siis nad jäävad ellu, kuigi ülemaailmses tuumasõjas ei jää kivi kivi peale. Praegu on samamoodi. Tegelikud valikud on kas itta või läände ja rohkem valikuid ei ole. Need, kes arvavad, et on olemas veel mingi kolmas võimalus, need usuvad seda tsiviilkaitseõpetust maski pähetõmbamisest.

Ma saan aru kolleegidest, kes on täna siin rohkelt küsimusi esitanud ja võib-olla mingit pahameelt tekitanud. Nende valijaskonnale ei ole olnud see suund läände kõige meelega, ütleme nii. Saan aru ka sellest, kui nad protestivad selle vastu, kuidas valitsus seda otsust on koostanud ja meie ette toonud. See ei ole kõige parem moodus olnud. Nad täidavad seda ootust, mis nende valijatel on. Ma siiski usun, et enamik Eesti inimesi saab aru, et see suund, mida on hoitud 20 aastat ja mis on olnud suunatud läände, on olnud õige, ja nad toetavad seda. Paraku, kõik need sammud, kaasa arvatud Barroso eilne kõne, on osa sellest.

Aga nüüd otsusest. Komisjon on töötanud selle otsuse eelnõuga pingsalt ja pidevalt, on teinud tõsist tööd. Hea küll, võib ju otsida minigeid vabandusi, et asi on meile esmakordne ja

seetõttu keeruline. On olnud palju põhimõtte-
lisi vaidlusi. Mis see siis on? Minu meelest see
üksmeel, mis on täna komisjonis saavutatud,
hoolimata paljudest muudatustest, mida ei saa-
nud arvestada, kuna oli olulisi vigu, on lühidalt
järgmine: tegelikult ütleb Eesti selle otsusega,
et ta on üldse valmis mõtlema nende riikide
peale, kes on Euroopa majanduses hädas. Iga
konkreetne uus abipakett tuleb siia suurde saa-
li, iga väiksem liigutus jääb komisjoni ja veel
väiksem valitsusse. See tähendab garantiide
andmisega seotud põhiseaduse loogika ja selle
otsuse tasakaalu. Kogu keerukus on põhjusta-
tud sisuliselt sellest, et EFSF on eraõiguslik
äriühing. Kui jutuks tuleb ESM, siis käib see
asi hoopis teistmoodi, teiste reeglite järgi,
põhimõtted on teised, Riigikogu langetab siis
ühese otsuse, kas me oleme seal või ei ole.

Ma arvan lõppkokkuvõttes, vaadates seda
ajagraafikut, kuidas Euroopa riigid teatavad
koostööst ühiselt murede murdmisel, et see,
kas me teeme seda täna, homme või ülehomm-
me, ei ole nii oluline. Tähtis on see, et me seda
teeme. Ma usun ka, et see debatt, mis Eestis on
tekkinud Kreeka palkade ja pensionide asjus,
ei ole tekkinud mitte seetõttu, et need Kreekas
nii kõrged on, vaid seetõttu, et need meil nii
madalad on. See on palju tõsisem küsimus kui
Kreeka miinimumpalk või Kreeka pensionid.
Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Taavi
Rõivase!

Taavi Rõivas

Head ametikaaslased! Kui te ootate või
eeldate, et kui ma tulen pulti, siis ma hakk-
an EFSF-i taevani kiitma, siis te kindlasti eksite.
Aga teate, sõbrad, nii minul kui ka kõigil teil
on päris kindlasti pensionisambad, paljudel
meist on ka säästud, mida me tõenäoliselt
hoiame pangas, ja kui me tõesti usume, et mõ-
ne Euroopa Liidu riigi maksejõuetuks muutu-
mine ei mõjutaks teie, minu, kõikide eestlaste
rahakotti väga otseselt ja valusalt, siis me
kindlasti eksime. See mõju on olemas ja see
mõju on üüratu. Nii et päris kindlasti ei tegele
me üksnes võlglaste, lõhkilaenanute päästmis-
ega, vaid me tegeleme ka sellega, et tagada
kogu Euroopas stabiilsus. Me tegelikult taga-
me ka oma raha, oma pensionide ja oma tule-

vikku säilimise. Lisaks sellele, ma arvan, on
meil päris hästi meeles, mis juhtus siis, kui
turgudel tekkis totaalne usaldamatus pankade
vastu, sest keegi ei teadnud, kui palju on kel-
legi bilansis Lehman Brothersi või sellega
seotud võlakirju või instrumente. Keegi ei
andnud kellelegi laenu. Hoolimata sellest, et
Eesti pankade bilanssides ei olnud Lehman
Brothersi võlakirjad sugugi määravad, oli see
lõök Eesti reaalmajandusele, mitmele sektorile
traagiline: see tekitas töötust, intresside tõusu,
väga suuri probleeme. Hoidke seda meeles,
sest ega Lehman Brothersi bilansimaht ja
Kreeka SKT nii väga erinevas suurusjärgus ei
olegi.

Mind häirib väga ka pankurite ja n-ö eks-
pertide kohatine praalimine, kui räägitakse
sellest, kas EFSF on äriliselt tasuv või ei ole.
Mul tekib hirmus kiusatus tuua välja ühe Ees-
tis tegutseva üsna suure panga hiljutine pakku-
mine oma võtmeklientidele, kus nad soovitasid
osta tänaseks väga suurtes raskustes oleva riigi
võlakirju. Ma ei tea, kas kliendid neid ostsid
või kas see pank ise neid oma bilanssi ostis.
Nüüd räägib sellesama panga juhtkond, et
võib-olla ei ole EFSF-is osalemine ikka hea
plaan. See, mida tegelikult päästetakse, on
suuresti ka nendesamade pankurite tulevik,
sest nendegi huvid on ikkagi väga tõsiselt kah-
justatud, rääkimata sellest, et kui mõni Euroo-
pa Liidu riik muutub maksejõuetuks, siis satu-
vad ka nende töökohad väga suure küsimärgi
alla. Sõbrad! See ei ole äri, millega tegeldakse,
seda ei saa mõõta ärilistes kategooriates. Küsi-
mus on selles, kas maksejõuetus suudetakse
ära hoida või mitte.

Riigikogu rahanduskomisjon on kokku lep-
pinud väga olulistes muudatustes, mida me
täna siin saalis veel tehnilistel põhjustel ei näe
või vähemalt sellel istungil ei näe, sest sellel
istungil on plaanis lugemine katkestada. Kat-
kestamise järel saame need muudatused sisse
hääletada ja teie ette tuua. Kuna siin on väga
palju räägitud selle eelnõu tänaseks pisut va-
nanenud versioonist, toon ma välja, milles ra-
handuskomisjon on sisuliselt kokku leppinud.
See on väga oluline just meie jaoks, sest see
puudutab Riigikogu rolli olulist suurendamist.
Riigikogu hakkab rahanduskomisjoni kokku-
lepe järgi (ma loodan, et te seda muudatus-
ettepanekut toetate) otsustama iga uue riigi,
uue programmi üle EFSF-is ning Riigikogu

Euroopa Liidu asjade komisjon saab õiguse kaasa rääkida kõikide programmimuudatuste ja detailide otsustamisel. See on parlamendi pädevuse väga oluline suurenemine. Osalt on see tehtud seetõttu, et seda soovitas õiguskantsler, osalt on see tehtud seetõttu, et seda nõudis ka osa Riigikogust, vähemasti suur osa opositsioonist.

Ma palun kolm minutit lisaks!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaega.

Taavi Rõivas

Ma soovin Reformierakonna fraktsiooni nimel siiralt tänada õiguskantslerit, kes selle eelnõu põhiseaduspärasemaks ja saajaprosendiliselt korrektseks muutmisele oluliselt kaasa aitas. Ma soovin kindlasti tänada ametnikke nii Riigikogu Kantseleist, Rahandusministeeriumist kui ka Õiguskantsleri Kantseleist. Me anname endale aru, et see töötempo, mis mitte Eesti valitsuse poolt, vaid kogu Euroopa poolt on meile peale surutud, on väga kiire. See, et me oleme suvi otsa saanud seda teemat sisuliselt arutada, on üks asi. See, et eelnõu oli meil võimalik arutama hakata alles siis, kui Euroopas oli EFSF-i laienemises kokku lepitud, on samuti reaalsus. See paneb ametnikele suure koormuse ja see paneb meile suure koormuse, aga ma ei kahtle, et me saame sellega väga hästi hakkama. Miks ei peakski? Kui me vaatame kas või üle lahe Soome, siis Soomes esitati EFSF-i eelnõu parlamendi täiskogule kaks päeva hiljem kui meile, aga Soome parlament võttis otsuse vastu päev varem kui meie ehk eile.

Ma igal juhul loodan, et selle otsuse menetlemine ja edasised diskussioonid jäävad konstruktiivseks. Ma väga loodan, et kogu Riigikogu mõistab, et me ei tegele siin mitte ainult võlglaste väljaaitamisega, vaid eeskätt sellega, et tagada Euroopa stabiilsus, ja me tegeleme ka Eesti inimeste pensionifondide ja säästude päästmisega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Head sõbrad ja kolleegid! Katsun olla äärmiselt lühikese kõne pidaja. Oponeerin siin mingil moel seda, kas Eestis on olnud n-ö suuremat sorti diskussiooni. Me oleme ju lastelegi seletanud, et me ei saa korraldada kogu aeg igas küsimuses rahvaküsitlusi. Nende küsimuste otsustamiseks tegelikult rahvaesindajad siin ongi. Mul on väga hea meel, et igaüks on rääkinud omamoodi oma mätta otsast. Nii nagu tegi seda Tarmo, nii katsun seda teha ka mina.

Ma lähen ajas kuus-seitse aastat tagasi. Ma olin siis rahanduskomisjoni liige. Tunnistan üles, et minu hariduspagasit arvestades oli mul seal komisjonis äärmiselt raske. Tolleaegne rahanduskomisjoni esimees Andres Lipstok saatis mind ühele euroteemalisele debatile Brüsselis. Kui ma Andresele ütlesin, et ma ei ole võib-olla kõige pädevam inimene neid asju arutama, siis vastas ta, et rahvaesindaja lapsesuga ma võib-olla just olengi kõige õigem inimene neid asju üldistama. Mäletan, et ma seadsin rahandusvolinik Almunia ees küsimärgi alla Maastrichti kriteeriumid, selle, kas need on adekvaatsed. Leedu oli tol ajal kriteeriume peaaegu täitmas ja me teame, et ta väljus deflatsioonist, mis ei ole ju hea majandustervise näitaja. Aga seal oli ka külalisesineja. Staar-esinejana esines seal majandusnobelist Joseph Stieglitz, kes rõhutas ühte asja, mis nüüd on teoks saanud (loomulikult rääkis ta dollarist kui tunduvalt paremast projektist kui euro, ehkki oli näha, et ta on ka euro peale kade). Ta ütles sellise lause: "You created the currency, but you did not create the assets." (Te lõite valuuta, aga te ei loonud n-ö fiskaalinstrumente.) Ameeriklased, kellel on Föderaalreserv, trükivad siinamaani raha juurde. Sinna minnakse alati võlakirjaga. Kui võlakirja ei esitata, siis langeb USA dollar teise-kolmanda valuuta tasemele.

Tegelikult on see ainulaadne eksperiment. Euroopa on sunnitud seda tegema, sest me teame, millised võimukeskused n-ö suures maailmas on esile kerkimas, Aasia tiigid jne. Ma arvan, et selle projektiga me ei päästa Kreekat, vaid me päästame Euroopa valuutat, mis seisab tervetel alustel. Võime seda võrrelda ühe suure pangaga: kui me suurendame panga kredibiilsust, siis on sellel pangal olemas ka usaldus ja kõik liigub edasi. Nagu Tarmo mainis,

kunagi tundus Euroopa konsolideerumine lausa tabuteemana, ainult mingid hullud inglased Euroopa Parlamendis rääkisid sel teemal. Nüüd on sellest rääkima hakatud. Mina küsin: ja mis siis? Sest tegelikult, nagu ka Eiki Nestor mainis, on meil kaks valikut: kas me vaatame ida poole, kus on juba öeldud, et euro kasutuselevõtuga on Eesti nende jaoks jäädavalt läinud, või me valime läänemaailma.

Tulles oma põhihariduse juurde, meenutan ma aastat 732, mil toimus Poitiers' lahing ning Karl Martell peatas moslemite edasitungi Euroopas, kuigi moslemite ühiskond oli tunduvalt kõrgema tasemega, kui seda oli tolleaegne pime Euroopa. On räägitud sellest, mis oleks juhtunud siis, kui moslemid oleksid edasi tunginud. On toodud säärane näide: see, et valged harimatud barbarid võitsid, päästis Euroopa, sest nendel barbaritel oli üks haruldane omadus, milleks on tehnilise innovatsiooni võime. Sellesse mina usun. Usun ka instrumentide korrastumisse, usun just nimelt sellesse, et me ei päästa üksikriike, vaid me päästame suurt mängu. Mina isiklikult valin valge innovatiivse barbari. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased! Ma näen, et teil on veel kõnesoove, aga juhatajale on tulnud üks palve ning ma pean õigeks menetleda seda nüüd ja kohe. Nimelt teeb Reformierakonna fraktsioon ettepaneku pikendada Riigikogu täiskogu istungit neljapäeval, 29. septembril 2011 kuni päevakorra ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Alla on kirjutanud Reformierakonna fraktsiooni esimees Jaanus Tamkivi. Ma palun kõnelejatelt vabandust väikese viivituse pärast, kõnelemise võimalus teil veel avaneb. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist. Head ametikaaslased! Kas võime minna hääletuse juurde? Palun, protseduuriline küsimus, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh, lugupeetud juhataja! Kuna Reformierakonna ettepanek lööb tõenäoliselt segi päris mitme Riigikogu komisjoni tänaseks planeeritud töö korralduse, siis ma palun enne hääletust kümneminutilist vaheaega, et saaks ka teiste fraktsioonidega läbi rääkida.

Aseesimees Jüri Ratas

Kuulutan välja vaheaaja. Istung jätkub kell 12.18.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Keskerakonna fraktsiooni palutud vaheaeg on läbi. Kell on 12.18. Me võime nüüd minna Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku hääletamise juurde. Ma kordan selle ettepaneku üle: Reformierakonna fraktsioon teeb ettepaneku pikendada Riigikogu täiskogu istungit neljapäeval, 29. septembril 2011 kuni päevakorra ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Kes on selle ettepaneku poolt? Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 82 Riigikogu liiget, 1 Riigikogu liige on vastu, erapooletuid ei ole. Ettepanek leidis toetust.

Läheme läbirääkimistega edasi. Ma palun Riigikogu kõnetooli Deniss Boroditši! Kaheksa minutit.

Deniss Boroditš

Lugupeetud istungi eesistuja! Head kolleegid! Nagu me kõik mäletame, euroga liitumise eel tutvustati meile euromüundi helgemat külge. Eurole üleminekust kujundati positiivne majandussündmus, mille nimel Eesti inimesed kannatasid valusaid kärpeid, sest kauaoodatud euro pidi kõik selle kompenseerima. Nüüd saame tutvuda müundi teise poole – riskide, ohtude ja vastutusega, mis liitumisel pärandiks kaasa tulid. Siinkohal meenuvad majandusteadlase Andres Arraku sõnad enne eurosooniga liitumist, et me läheme rikaste ja ilusate klubisse vaid loetud päevad enne selle kokkuvarisemist, või endise õiguskantsleri tuntud sõnad, et me läheme peole arve maksmise hetkel. Kahjuks paistab, et lisaks oma kulutustele tuleb meil edaspidi arvestada, et me peame olema valmis kinni maksta ka teiste euroala riikide kulutusi. Samuti pole märgata investeringute tohutut sissevoolu Eestisse, mida euroga seoses loodeti ja oodati. See-eest paistab kõigile silma hinnatõus, mis on Eestis üks Euroopa suurimaid. Kui euroga liitumise eel ei teavitatud rahvast kõigist võimalikest ohtudest, siis sama viga teist korda enam teha ei tohi ning stabiilsusmehhanismide temaatika tuleb üksipulgi selgeks rääkida.

Tõsi on, et Euroopa Liiduga ei ole oluliselt midagi juhtunud, kuid kahjuks on tervik täpselt nii tugev kui selle kõige nõrgem lüli. Praegu on see nõrk lüli Kreeka, mille kriis pole vaid Kreeka mure, vaid nüüd on see kogu Euroopa Liidu elanike mure. Eluasemelaenu võtja teab täpselt, et pärast pangaga laenulepingu sõlmimist on tal kohustus tasuda igakuised maksed. Selle eiramise korral ootavad laenuvõtjat reaalsed sanktsioonid. Praeguste euroala abipakettide puudus on suuresti just see, et riigid, kelle laene meil tuleb garanteerida, ei tunne täit vastutust ega pea oma kohustustest kinni, seda just konkreetsete ja toimivate sanktsioonide puudumise tõttu. Kui kodulaenuvõtja suurim karistus on tema kinnisvara sundmüük, siis ühisrahatsoonist väljaviskamise võimalus sisuliselt puudub, sest kardetakse doominoefekti.

Euroala puhul pidid Maastrichti kriteeriumid olema nn lattu, mis eraldab ühisesse valuutaliitu sobilikud riigid mittedobiliketest. Reaalsuses pole aga Maastrichti kriteeriumid oma eesmärki täitnud. Probleem pole mitte kriteeriumides, vaid nende rakendamise mehhanismis või õigemini selle mehhanismi puudumises. Kuigi 1997. aastal võeti Amsterdamis vastu stabiilsuse ja kasvu pakt, mis pidi tagama, et liikmesriigid jätkaksid jõupingutusi fiskaaldistsipliini hoidmiseks ka pärast ühisraha kasutusele võtmist, pole ühelegi riigile ühtegi sanktsiooni järgnenud. Asi on selles, et sanktsiooni kehtestamiseks on vaja kokkulepet, kuid selle sõlmimine on umbes nagu Eurovisioni hääletus, kus naaber toetab naabrit.

Eesti on üks vähestest riikidest, kes täidab ka pärast euroalaga liitumist Maastrichti kriteeriume, ometi ei päästa see meid kohustuste võtmisest Euroopa stabiilsusmehhanismis. Euroopa stabiilsusmehhanismi eesmärk on praeguse olukorra rahastamine, kuid see toimib vaid juhul, kui suudetakse luua automaatsed sanktsioonid, mis käivituksid ilma poliitilise otsuseta. Ainult nii on võimalik tagada, et tulekahju saab kustutatud juba eos ning me ei pea euroala kontekstis rääkima riikidest, mille võlakooormus on üle 60% SKT-st.

Huvitav on, et valitsus üritab kogu võlakriisiteemaatikat näidata kui äsja tekkinud ootamatust. Ometigi oli erinevaid märke õhus juba pikemat aega. 1998. aastal oli Kreeka ja Itaalia riigivõlg juba vastavalt 105,8% ja 116,7%

SKT-st. Seega ületasid mõlemad riigid Maastrichti kriteeriumi, mis juba 12 aastat tagasi lubas võlakooormuseks 60% SKT-st. Samuti sai Kreeka esimese abiraha eelmise aasta juunis, enne Eesti liitumist euroalaga. Seega oleks tulnud stabiilsusmehhanismide riskidega arvestada enne euroalaga liitumist. Kuigi see oleks tagantjärele tarkus, võiks valitsus siiski selgitada, kas selliste riskidega üldse arvestati.

Laenule käenduse andmisel mõtleb meist igauks, millist summat tuleb reaalset maksma hakata, kui käendus täitmisele pöördub. Kui võrd valitsus arvestab garantiide realiseerumisega? Ma ei tea seda. Seni on räägitud, et tegemist on vaid garantiiga. Seetõttu ei ole absoluutselt arvestatud võimalusega, et garantii täitmisele pöördub. Garantii maksimummaht kaks miljardit eurot moodustab kolmandiku meie riigieelarvest. Näiteks kogu Sotsiaalkindlustusameti selle aasta eelarve oli vaid 1,7 miljardit eurot. Tegemist ei ole väikese summaga, mistõttu käib EFSF-is osalemine Eestile ilmselt üle jõu.

Meie valija, ma rõhutan, meie valija on Eesti maksumaksja, kelle huvisid tuleb kaitsta. EFSF-iga liitumine tähendab sisuliselt ka ESM-iga liitumist, mis tähendab Eestile juba viit 30 miljoni euro suurust makset reaalses rahas. Selle summa suuruse iseloomustamiseks toon lihtsad näited. Meie umbes 30 miljoni euro suuruse aastasissemakse eest oleks võimalik tõsta õpetajate palka 20%.

Euroala loomisel võeti kunagi aluseks Robert Mundelli optimaalse valuutaliidu teooria. See teooria ütleb, et toimiva liidu aluseks on ühist liitu moodustavate riikide sarnasus. Mida sarnasemad on riigid, seda kasulikum on kujunev liit kõikidele osapooltele. Euroala riikide erinev maksupoliitika kisub meid liitmise asemel eri suundadesse nagu luuke, haugi ja vähki. Erinevatest maksuanalüüsides näeme, et kuigi direktiividega on seatud Euroopa Liitu kuuluvatele riikidele piiranguid, pole need oluliselt ühtlustanud riikide maksupoliitikat. Euroopa Liidu liikmesriikide hulgast leiame nii progressiivsema tulumaksusüsteemi kasutajaid kui ka ühtlase tulumaksusüsteemi fänne, samuti on riikides erinevad käibemaksuäärad. Kõige selle tulemusena on riikides erinevad sotsiaalsed garantiid ning mõistagi ka erinevad riigieelarve positsioonid.

Tegelikult on neid argumente rohkem. Aga kokkuvõtteks (aeg on ju limiteeritud kaheksa minutiga) võib öelda, et mina ja kogu Keskerakond ei toeta EFSF-is osalemist, kuna selliste otsustega võtab riik endale mitmekümneks aastaks kohustused, mis meile selgelt üle jõu käivad. Kui te küsite, kuidas lahendada praegune olukord, siis esiteks tuleb ühtlustada euroalariikide eelarve- ja majanduspoliitika ning olukord tuleb lahendada nii nagu esimene abipaketti – kahepoolsete lepingutega. Need riigid, kes saavad seda lubada, seda teevad, aga meie väiksel riigil tuleb põhitähelepanu pöörata oma siseprobleemidele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Kalev Kallo, palun Riigikogu kõnetooli! Kaheksa minutit.

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Otsuse eelnõu 90 menetlemise algus tõi järjekordselt esile meie väikese Eesti riigi praeguste juhtide juba varasematest aegadest tuttav palgejooned: seesama meile juba ammu tuttav ülbus, tahtmine mitte arvestada ei omaenda riigi põhiseaduse ega ka teiste seadustega, ühemõtteline soov suruda Riigikogu ainult kummitempli rolli, õiguskantsleri soovitude mitteasjakohaseks pidamine (ma pean silmas rahandusministri esialgset retoorikat), hirmutamise ja demagoogiline mõjutamine pooltõdedega.

Riigikogu sügishooaja algusest pole veel kolme nädalatki möödas, aga Eesti Vabariigi presidendi pöördumist tema soovitude ja ettepanekutega poleks nagu olnudki. Kõik see, mille eest hoiatas president, toimub veelgi räigemalt, veelgi küünilisemalt kui kunagi varem. Rahandusminister hoiatab, et kui Riigikogu kohe, ühe nädala jooksul otsust vastu ei võta, siis kukub kogu Euroopa finantsüsteem kokku. Seega, lööge see tempel kohe alla ja ärge mulisege, sest teist võimalust niikuinii ei ole, te raiskate ilmaaegu aega! Vahel sekka on ka südametunnistusele koputamist, et me saame ju Euroopa Liidust nii palju toetust, meil peaks piinlik olema, kui me nüüd liitu hädas ei toeta. Siinjuures jäetakse tahtlikult lisamata, et toetusi saavad ka need Euroopa Liidu liikmed, kes ei kuulu eurotsooni ega pea selle päästmiseks midagi tegema või tagasi andma.

Demagoogia tipuks on muidugi kinnitus, et me anname küll garantii ligi kahe miljardi euro ulatuses, aga see on ju lihtsalt garantii ja reaalselt raha ei pea me kunagi maksma.

Kõige hullem on selle juures see, et valitsusjuht ja rahandusminister on seda iseendale nii tugevasti sisendanud, et on jäänud vist ise ka uskuma, et garantiid ei pööratagi täitmisele. Miks siis muidu ei ole suudetud anda selget vastust küsimustele, kust võetakse see raha, kui näiteks paari päeva jooksul – või mis me räägime päevast, paari kuugi jooksul! – on tarvis välja käia reaalselt raha garantii katteks.

Kui suurte kogemustega pankur Indrek Neivelt ütleb, et sellise mõtteviisiga poleks mõtet panka tulla või peaks sealt kohe tagurpidi välja minema, siis leiab meie Euroopa tasemel auhinnatud rahandusminister, et pankur ei jaga matsu. No tule taevas appi, kes siis veel? Minister kõneleb sellest, et nõue pankrotti läinud riigi vastu jääb üles ja ükskord saame raha tagasi ka sel juhul, kui garantii ongi täitmisele pööratud. Siinjuures kehitaks õlgu, et võib-olla saja aasta pärast ehk saamegi, aga kaks miljardit võetakse ju rahakotist ära täna.

Kuidas vaadata silma oma rahvale, kui tuleb järgmine retoorika, et nüüd peate olema kannatlikud ja tublid, sest lähima viie kuni kümne aasta jooksul me õpetajatel, politseinikel, päästjatel, meditsiinitöötajatel ja üldse mitte kellelgi palka ei tõsta, sest te peate ju aru saama, et meil on vaja ära täita see kahemiljardiline auk riigi rahakotis, teeme kõigepealt riigi rahanduse jälle korda ning siis saame rääkida palgatõusust ja toetustest. Kui siis Eestisse kedagi peale valitsusliikmete ja neid toetavate ustavate fraktsioonide veel üldse jäänud on!

Ei, lugupeetud valitsejad, selle eelnõuga seoses ei saa kahjuks uskuda mitte ühtegi teie sõna! Liiga selgelt on veel meeles kogu retoorika, mis oli seotud eurole üleminekuga. Kuulsime korduvalt siin saalis rahandusministri, aga eriti peaministri suust, kui suur õnn tuleb meie õuele, kui me eurole üle läheme. Lubati, et järsult suurenevad välisinvesteeringud. Statistika näitab, et midagi sellist pole juhtunud, ennem on need vähenenud. Suurenenud on raha väljavool riigist. Lubati, et hinnad ei tõuse, aga praeguseks on need peaaegu kahekordistunud. Meid sunniti homme saabuva suure õnne nimel loobuma palgast ja abivajajaid toe-

tustest. Ikka lubades, et euro toob meile homme topelt tagasi. Täna on siis käes see toona lubatud homme.

Vanade meremeeste tarkusest on teada, et uppuvalt laevalt lasevad rotid varakult jalga. Aga meie Eesti rott tormas oma juhtide ennastalgaval õhutusel just uppuvale laevale. See sai olla kas suur meeltesegadus või kuulub see rott määratluse alla, mida kasutas lugupeetud rahandusminister ühte trükikotta sisetunginute kohta. Igatahes täie vaimse tervise juures see rott küll olla ei saanud.

Eelnõu arutluse käigus on selle kohta küsimusi esitatud ka rahandusministrile. Vastus on olnud, et kui möödunud aasta mais-juunis need otsused tehti, ei olnud Euroopa finantsstabiilsuse mingeid ohumärke. Vastus on jällegi vale. Esiteks, juba möödunud aasta mais olid Kreeka finantsprobleemid ilmsed. Teiseks, kui need siis jäidki meie juhtidele märkamatuks, siis septembris-oktoobris olid need Euroopas juba nii ilmsed, nii et vähemalt peaministril ja rahandusministril pidid need teada olema. Rahvale sellest loomulikult ei räägitud ja üldse püüti seda üldsuse eest varjata.

Tekib küsimus, miks sügisel ei antud euro-püüdlustele tagasikäiku. Vastupidi, eurohüsteriat köeti kuni aasta lõpuni üha rohkem ja rohkem üles. Kelle või mille nimel? Kas ainult rahandusministri aukirja nimel? Täna meelitatakse meid juba soolaukasse. Tarvitseb meil vaid teha see samm ja järgmisi samme meil endil enam teha ei tule. Edasi imeb meid endasse mülgas. Ta dikteerib ise meie järgmised olekud. Ühel hetkel tunneme, et jalgu enam liigutada ei saa, sest oleme vööni sisse vajunud. Mitte väga pika aja pärast tunneme, et lõug on vastu pinnast, ja siis saabub hetk, mil näeme viimast korda ilmavalgust. Ei, kuidagi ei taha seda sammu astuda, isegi mitte selle teadmisega, et ka lugupeetud rahandusminister hulbib seal kusagil kõrval.

Lõpetuseks tahan esitada retoorilise küsimuse Eesti Vabariigi presidendile: kas talle tundub, et teda toetanud erakonnad on õigesti aru saanud tema Riigikogu avaistungil esitatud soovitustest? Ja kas ta on selle üle väga uhke? Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Olukord maailmas ja Euroopas ning meie arutelu tekitab mulle muret. Mis mind murelikuks teeb? Esiteks see, et Riigikogu arutab seda küsimust kiirendatud korras. Euroopa Liidu otsus võeti vastu juba juulis, aga Riigikogu tahab lõpliku otsuse vastu võtta nädala jooksul. Eesti rahvas on selle tähtsa küsimuse arutlust tegelikult eemale jäänud. Teiseks, eelnõud muutuvad ja me ei tea, milline redaktsioon on lõplik. Täna me arutame ühte eelnõu, aga juba räägime sellest, et ees on hoopis teine eelnõu, või räägime ainult väljatoodud printsiipidest. Kolmandaks, käitumine on õiguspiiril. Sellest rääkis õiguskantsler. Kui me ei tea, kas lõplik redaktsioon või lõplikud redaktsioonid ja käitumine vastavad põhiseadusele, on raske olla kindel, ega meie viimased otsused ei lähe põhiseadusega vastuollu. Neljandaks, nagu on räägitud, meie eelarve on väike ja juba praegu koosneb see ligi 17% ulatuses välisressurssidest. Kui võtta kolmandiku ulatuses kohustusi, mis saab siis meie eelarvest ja Eesti vajaduste katmisest? Viiesimeks teeb murelikuks, et mitte ainult Eesti rahvas ei ole eemaldatud küsimuse arutamisest, aga ka Riigikogu annab tegelikult täisvõlgitused üle valitsusele ja see ei ole konkretiseeritud. Memorandumi formaat ei lahenda probleemi. Kuuendaks, Euroopa Liit ei ole selles küsimuses üksmeelne, seal on samuti palju küsimusi. Ma toon näiteks ainult need küsimused, mis tekkisid Sarkozy ja Merkeli vahel. Seitsmendaks, Euroopa Liidu programmide väljatöötamisel ja eilses Barroso ettekandes on sõnastatud, mida oleks vaja teha, sh on vaja ühtset eelarvepoliitikat, ja mitte ainult defitsiidi kohta, vaid ka profitsiidi kohta. On vaja luua range kontroll kõikide riikide eelarvepraktikas. Seoses sellega tekib küsimus, millised on Eesti võimalused meie väikest eelarvet arvestades. Ma sain aru, et Eesti ei tea täpselt, mis toimub lähiperspektiivis ega kauges perspektiivis. Küsimus ei ole mitte ainult solidaarsuses, küsimus on selles, et ei ole arusaadav, mis hakkab toimuma, just eriti maksu- maksjatega, kes tegelikult ongi nende kohustuste kinnimaksjad, ja juba seetõttu on vaja neid austada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Paljude, nii koalitsiooni kui ka opositsiooni liikmete väljaöeldud seisukohtadega on suhteliselt kerge nõustuda. Iseasi on siis, kui me hakkame rääkima järeldustest. Üldiselt on see diskussioon, mis on otsuse eelnõu 90 üle siin saalis toimunud, olnud minu meelest päris asjalik. Selle konkreetse otsuse alusel on väga palju räägitud teooriast, mängu on toodud mustad ja valged jõud, itta ja läände suundumised. Võib ju ka niimoodi teoretiseerida. Mina võtan käsitluse alla ühe hoopis praktilisema probleemi, mille tegelikult toob kaasa see otsus, mis, kui me teoretiseerime, võib sündida veel täna. Vaatame, kus me siis oleme.

EFSF-i ehk stabiilsusfondiga liitumise otsuse eelnõusse on tehtud parandused, mille järgi Riigikogu täiskoosseis saab õiguse otsustada, kas riik hakkab fondist abi saama või mitte. See jääb meie ülesandeks. See on suur roll. Võib-olla detailide poolest veel palju suurem roll tuleb Euroopa Liidu asjade komisjonile. Valitsuse pakutud esialgses eelnõus oleks Riigikogu andnud üldise garantii, hilisemaid väljamakseid oleks otsustanud valitsus, konsulteerides Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoniga. Ma tuletan meelde, et otsuse eelnõu teksti punktis 3 on lause: "EFSF-i võlakohustustele, millega rahastatakse heakskiidetud toetusprogramme, garantiide andmise otsustab Vabariigi Valitsus." Kui me küsisime rahandusministrilt selle kohta, siis ta ütles, et tegemist ei ole mitte kõige täpsema sõnakasutusega. Sellega on suhteliselt raske nõustuda, sest siin on sees täiesti selge tegevusprogramm ja plaan: garantiide andmise otsustab Vabariigi Valitsus. Tänu Riigikogu otsusele ja initsiatiivile on nüüd seda punkti muudetud. Õiguskantsler Indrek Teder ja ka presidendi õiguskonnik juhtisid mäletatavasti nädala algul parlamendi tähelepanu sellele, et kohustusi saab riigile võtta siiski vaid Riigikogu otsusega. EFSF töötab ju teatavasti nii, et iga abi saava riigiga sõlmitakse kokkulepe ehk memorandum, kus on kirjas nii abi tingimused kui ka abi saava riigi kohustuslike majandusreformide programm. EFSF-i koostatud abiprogrammi

rammi peavad omakorda heaks kiitma kõik abi andvad riigid, tulevikus ka Eesti. Praegu on kokku lepitud Portugali ja Iirimaa abiprogramm, ootel on Kreeka. Kui neile riikidele peaks lisanduma mõni uus, siis selle abiprogrammi toetamine on tulevikus Riigikogu pädevuses. Iga abi saava riigi võlakirjaostu, pankade kapitaliseerimise või abiprogrammi muutmise otsustamise toomine Riigikogu suurde saali võib paljudele tunduda tarbetuna, kuid mulle tundub see nüüd juba tarvilikuna, kuna Riigikogu otsusest sõltub terve, kuid majanduslikult haige riigi edasine saatus. Minu küsimus: kas Riigikogul on selliste otsuste tegemiseks piisavalt pädevust ning inimressursse? Ilmne vastus on, et need ressursid puuduvad nii vormi kui ka sisu poolest.

Küsisin täna Aivar Sõerdilt meelega tulevaste memorandumite kohta. Suurte kogemustega endine rahandusminister selgitas ... Ma palun natuke aega juurde! Kolm minutit.

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaaega.

Enn Eesmaa

... et need memorandumid on äärmiselt mahukad. Seal on väga palju teksti, seal on väga palju mõisteid, millest arusaamine selleks, et teha õige otsus, on isegi spetsialistidele väga raske. Üks eelkõneleja aga tunnistas ausalt üles, et kui tema töötas rahanduskomisjonis, siis ta nendest asjadest nii väga aru ei saanudki. Poliitiliste otsuste tegemiseks võib-olla ei olegi see lõpuni vajalik, kuid kui me räägime sisust ja kas või konkreetset Kreeka riigi tulevases abistamisest, siis lihtsalt poliitilise otsuse tegemisest on vähe, sest me võtame enda peale terve Kreeka riigi ja ka rahva saatuset.

Kiirustamist on selle otsuse eelnõuga seoses väga palju, kuigi me saame aru, et mõningate otsustega on kiire. Mul on tekkinud mure ja küsimus, et kui me saime seda, mida me tahtsime (ja tegelikult on see õige, et just Riigikogu peab võtma vastu otsuse), siis seda otsust ei tule teha mitte formaalselt, vaid see otsus peab sündima sisulistel kaalutlustel. Selleks et memorandumid läbi mõelda ja läbi töötada, on tõenäoliselt vähe sellest, kui komisjonis on üks või kaks nõunikku, aga osa komisjoni liikmeid tegelikult ainest ei valda. Selle-

pärast oleks õigem kõigepealt see probleem lahendada ja siis otsustada, kas me võtame endale selle kohustuse, mida me oleme võtmas, kuigi, kordan, tegelikult see nii peakski olema. Seda ajal, kui Riigikogu töötab n-ö miinimumrahastusprogrammil ja kui suurem osa ühiskonnast on arvamusel, et ei oleks üldse tarvis 101 Riigikogu liiget, vaid piisaks poole vähemast. Te ju kujutate ette, millises olukorras me siis oleksime, kui me sel juhul hakkasime väga selgelt ja põhjalikult memorandumit analüüsima. Sel suvel ma käisin San Marinos, kus elab 30 000 inimest ja kus parlamendis on 60 liiget. Neid arve kuuldes peaks olema selge, milline on vastus sellele retoorilisele küsimusele, kas Riigikogus ei ole mitte liiga palju liikmeid. Kui San Marinos on 60 parlamendiliiget ja 30 000 elanikku, siis 101 liikmest jääb meil vaat et veel väheks. Kuid ärge saage aru nii, nagu ma tahaksin suurendada Riigikogu liikmete arvu. Ma räägin vastutusest nende otsuste puhul, mis meil ees seisavad, kui me EFSF-i raamlepingu heaks kiidame. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Täna me arutame kahtlemata väga olulist küsimust. Küsimus on oma pisku, oma väikese näljapajuki andmises Euroopa priiskavale pidulauale. Aga mitte ainult. Küsimus on raha, euro kui sellise päästmises. Vähemalt nii meile seda praegu esitletakse, et kas euroraha või eurotsoon jääb püsima või mitte. Asja tuum iseenesest on aga tegelikult lihtne: kui raha on otsas ja seda on juurde vaja, siis saab pangast laenu võtta. Aga ühel hetkel pank enam laenu ei anna. Seda siis, kui laenaja on kas hooletu või lausa pahatahtlik. Kui pangast enam laenu ei saa, siis on alati võimalik minna ja küsida naabrilt võlgu või võtta SMS-laenu. SMS-laenu eest, nagu me teame, on väga hea pidu panna, aga ma ei tea juhtumeid, kus SMS-laenuga oleks olnud võimalik oma finantsolukorda parandada. Meile on küllalt aga teada juhtumeid, kus SMS-laenu kontorid on ajanud võlanõudjate, politsei, kohtutäiturite jt abil võlgnikke taga. Sisult täpselt samasuguse SMS-laenu andmist me praegu arutamegi. Kui me sellise SMS-laenu ka anname, siis peame

endale aru andma, et me anname selle laenu koos kõigi kaasnevate tagajärgedega. Garantii, uskuge, tuleb üpris tõenäoliselt välja maksta ning me ei näe seda raha enam mitte iialgi.

Ma ei tea, kus on teie isandad, kelle korraldusi te siin praegu täidate. Ma ei tea, kui paljud teist saavad sellest tehingust isiklikku kasu. Küllap te ise teate vastust palju paremini. Minu kui poliitiku isandad elavad madalates metsamajades, kasvatavad lapsi, saavad mõnisada eurot pensioni ning räägivad eesti keeles. Mina olen eestlane ja Eesti poliitik. Eesti poliitikule saab kärke anda vaid Eesti rahvas. Postimehe uuringu andmetel on 80% eestlastest garantiide andmise vastu, kuigi hädasolija abistamisega ollakse iseenesest nõus.

Miks pole selles küsimuses tehtud avaliku arvamuse uuringut, miks seda otsust tehakse niivõrd kiirustades, küsimata Eesti Panga seisukohta, ja miks varjati meie eest tegelikku olukorda eurotsooniga liitumisel? Seda kõike sellepärast, et siin ja praegu ei huvita Eesti rahva arvamus enam vaata et mitte kedagi. Oleme jõudnud sellesse punkti, kus minister võtab julguse omaenda rahva liikmeid debiilikuteks söimata. Ma võib-olla hääletaksin selle otsuse poolt, aga alles pärast seda, kui rahvas on mulle selleks volituse andnud. Isegi siis, kui see mulle ei meeldiks, ei hakkaks ma neid selle eest debiilikuteks söimama. Kui Eesti rahvas on andnud mulle volituse tulevast maksutulu mööda ilma laiaili jagada ning tõugata oma kodumaa aastakümneteks stagnatsiooni, siis ma hääletaksin poolt. Praegu mul sellist volitust pole. Nii et minu kindel otsus on ei. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuus-Lauli! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Enne kui me hakkame täna siin nii tähtsaid asju otsustama, tahan teile meelde tuletada, et meid kõiki on siia saali valinud rahvas. Iga üksiku hääle taga, mis teile anti, on inimene, kes arvab, et just teie kaitsete tema huve kõige paremini. Küsige endalt, kas te olete talle ikka rääkinud, et Riigikogu plaanib kinkida üle kahe miljardi euro ehk kümneid miljardeid Eesti kroone maksumaksja raha jõukale Eu-

roopale laenu tagamiseks. Aega on ju olnud! See, et meie kui Euroopa üks kõige vaesem riik peame hakkama rikkamate riikide võlgu garanteerima, oli selge ammu enne valimisi, ammu enne aastavahetuse euroeufooriat, ainult summa oli lahtine. Miks sellest siis Reformierakond, Isamaa ega sotsiaaldemokraadid oma valijatele ei rääkinud? Miks te ei tahtnud rahvalt selleks volitust küsida? Rahvale öeldi, et ega meil ei ole vaja seda raha anda.

Kas inimesed teavad täna, et kahe päevaga võetakse siin saalis nende valitud rahvasaadikute hääletega vastu otsus, mis paneb võlaorjusesse ja vaesusesse meie tulevased põlved? Nad ei tea seda. Nende eest ongi asja salajas hoitud, sest alles suvel ütles Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees avalikkusele, et Eesti seisukohad Kreeka abi asjus on osaliselt salastatud ja see salastatus olevatki tavaline. Just nii, kiirmenetlusega ja rahva eest varjatult, oligi plaanis asjad ära teha. Terve Euroopa arutleb, vaidleb, avaldab meelt. Soomlastel oli see valimiste peateema, meie aga õiendame seda kabinetide vaikusel. Vaid ajakirjanduse vahendusel oleme teada saanud, et 80% Eesti rahvast on selle otsuse vastu.

Riigikogu liikmed on saanud oma volitused valijate käest, et teha maksumaksja rahaga Eesti valijale kasulikke tegusid. Valijad uskusid loomulikult politseinike, õpetajate ja päästjate palga tõusu, ikka veel usutakse praegu lubadust topelt pensioni kohta, usuti lubadust alandada kodukulud ja anda tasuta haridust, saadakse aga see, et me kirjutame korstnasse enam kui kolmandiku riigieelarvest.

Meie ühiskonna väga paljud arvamusiidrid, pangajuhid, ühiskonnategelased, politoloogid ja paljud teised on välja öelnud, et lausa piinlik on kuulata valitsuse juttu sellest, et tegemist on vaid garantiiga ja mitte reaalse rahaga. Risk on ju risk! Pealegi on meie panus Euroopa abifondi SKT-ga võrreldes siiski kõige suurem – 13%. Eesti annab kõige enam. Kui aga ühel päeval lähevad garantiid väljamaksmisele, mis on ülimalt tõenäoline, siis tuleb meil endal suured summad laenata. Saame siis ise laenuorjusega riigiks ja neid kärpeid, mida siis tehakse, me enam ette kujutada ei oska.

Kuid ma pöördun veel kord teie poole, kes te täna maksumaksja raha ärakinkimise poolt hääletate. Kas te ikka teate, et Kreekas ja Portugalis on pension 80–100% endisest palgast

Eesti vaevu 40% kõrval? Kriisis oleval Iiri maal on keskmine palk 4032 eurot, Portugalis 1417 eurot, kriisi künnisel olevas Hispaanias 2275 eurot ja Itaalias 2379 eurot, Eesti keskmine on aga vaid 857 eurot. Miks peab vaene riik rikast päästma? Miks te arvate, et võlgu elavaid ja krooniliselt maksejõuetuid riike on üldse võimalik aidata neile lihtsalt raha juurde andes, juurde ladudes? Miks peaks tohutult kärpinud, tohutult makse tõstnud, palku vähendanud ja pensionid ning toetused mitmeks aastaks külmutanud riik abistama vastutustundetult laristanud ja lõhkilaenanud riike, minnes vastuollu meie rahva õiglustundega? Miks peaks Eesti laenama raha selleks, et maksta Kreeka õpetajatele palka ja pensioni, mis on tunduvalt kõrgemad kui meil? Miks peab meie pisku raha minema Euroopa pankade halbade laenude ning selle kaudu Euroopa eliidi ja rahameeste isikliku vara päästmiseks? Miks peaks Eesti rahvas päästma Prantsusmaa ja Saksamaa suurpanku, kes on Kreekasse laenamisega liiale läinud? Mina igal juhul hääletan siin saalis täna selle eelnõu vastu. Sellega koos hääletan ma Eesti rahva tuleviku poolt. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Yana Toomi!

Yana Toom

Head kolleegid! Ma pean ütlema, et eile, kui siin käis arutelu pühade ja tähtpäevade seaduse eelnõu üle ja koalitsiooni poolt kõlasid rohked küsimused, siis ma tasakesi itsitasin oma pinginaabri Eldar Efendijeviga sel teemal, et nüüd koalitsioonisaadikud võtavad ohtralt sõna, sest tähtsate asjade arutelul neil seda võimalust tavaliselt saalis ei ole. Palun vabandust, et see mõttekäik mulle pähe tuli! Täna ma vaatasin, et me oleme ikkagi, olenemata erakondlikust kuuluvusest, võimelised avameelselt rääkima. See arutelu oli väga huvitav ja on hea, et arutelu sel teemal lõpuks siin saalis sündis. Ma arvan, et see juhtus tegelikult tänu Keskerakonna skeptilisele suhtumisele sellesse eelnõusse.

Mind küll veidike hämmastas hea kolleeg Tõnis Lukas. Umbes pool tema kõnest oli selline, et ma võin julgelt öelda, et ma olen nõus iga tema sõnaga, aga siis läks ta üle sellele, et ta hääletab selle eelnõu poolt, kuigi

oma hinges on ta selle vastu. Seda teeb ta selle nimel, et valitsuskoalitsioon püsiks, ja püsima peab see muu hulgas selle pärast, et see ajab väga õiget kodakondsuspoliitikat. Ma arvan, et see võib olla täiesti vale mõttekäik, sest see föderatiivne riik, mille suunas me praegu suurte sammudega liigume, ei ole tegelikult oma kodakondsuspoliitikas nii põikpäine, nii et tulemus võib olla täiesti vastupidine sellele, mida härra Lukas taotleb. Aga aeg näitab.

Kui aga tulla tagasi tänase teema juurde, siis pean ütleva, et esmaspäevaks ma kujundasin enda jaoks seisukoha, et ma olen selle eelnõu vastu. Mitte sellepärast, et ma eiran solidaarsusprintsipi. Sugugi mitte. Aga me peame – siin on sellest juba juttu olnud – olema solidaarsed ka oma rahvaga. Ma kuulasin täna härra Sõerdi selgitusi. Ta kasutas igas teises vastuses sellist argumenti nagu "ärge muretsege" (ma kontrollisin stenogrammist). Vastates Priit Toobalile kasutas ta isegi väljendit "tema veendumus on, et ärge muretsege". Need ei ole argumendid, need paraku ei veena mitte kedagi. Ma rääkisin sellest, et 80% eestimaalasi on selle eelnõu vastu. Härra Sõerd vastas mulle, et ta ei usu neid arve. See ei ole usuküsimus. Meid valiti siia esindama meie valijad. Kuid tuleb välja, et lastetoetuste suurendamiseks raha ei ole, nende suurus on olnud 19 eurot vähemalt kümme aastat, õpetajate palga tõstmiseks raha ei ole, laste sportimise toetuseks raha ei ole, ka arstide jaoks, kes saavad Eestis kaheksa eurot tunnis, sõidavad üle lahe Soome, kus nad saavad 35 eurot tunnis ja elavad palju paremat elu kui siin, meil raha ei ole. Ma käisin hiljuti Mustvees, rääkisin kohalike elanikega ja küsisin, kuidas käsi käib. Nad naeratasid mulle vastu, et kõik on korras ja kõik on tore, endal suus kaks hammast, üks üleval ja üks all. Aga hambaraviks meil raha ei ole. Kui paar päeva tagasi Mihhail Stalnuhhin kaitses Tšernobõli veteranide eelnõu, siis tuli mulle meelde, et Sotsiaalministeeriumi esindaja ütles, et me ei saa seda eelnõu toetada, sest puudub majanduslik analüüs, mis mõjud sellega kaasnevad. Muu hulgas oli naeruväärne argument, et me ei tea, kas me saame nendele inimestele lubada tasuta harrastuskalapüüki, kas meie riigieelarve veab selle välja. Harrastuskalapüügiks meil raha ei ole.

Ühesõnaga, oma rahva jaoks raha ei ole, oma rahvaga me solidaarsed olla ei suuda. Me oleme solidaarsed teiste rahvastega. Tegelikult on eestlasele, eestimaalasele üldse omane, et tal on uhke auto ja ilus maja, aga samas on majas näljased lapsed, mööblit selles ilusas majas ei ole, on liisingud, krediitkaardid jne. Näeb küll uhke välja, aga sisemiselt ei ole seal taga midagi. Kurb lugu.

Veel üks asi: see reha peale astumine on jälle meie poliitikale omane, sest me astusime reha peale ka siis, kui me astusime eurotsooni. Me oleksime võinud seda ilmselt vältida, aga me ei teinud seda. Nüüd on meie ees järjekordne reha. Me astume jälle selle peale. Ma väidan teile siiralt, et kui täna või homme parlament hääletab selle eelnõu poolt, siis see parlament ei esinda Eesti kodanikke. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Härra juhataja! Head kolleegid! Ma ei usu, et ma teile midagi väga rabavalt uut ütlen, aga siiski on südamel asju, mida tahan välja öelda. Ma loodan, et see ei jää hüüdjaks hääleks Riigikogus.

Asjad, millest te olete väga hästi teadlikud, on näiteks tuntud tõde, et igal mündil on kaks poolt ja iga protsessi, iga asja puhul on alati kaks võimalust. Me oleme siin palju rääkinud garantiidest. Jah, alguses kinnitasid meile mitu väga autoriteetset isikut, et garantiide realiseerumise tõenäosus on nullilähedane. Aga siiski on alati kaks võimalust: on võimalus, et realiseerub, ja on võimalus, et ei realiseeru. Täna hea kolleeg Aivar Sõerd ütles vähemalt kahel korral, et tõepoolest ongi kaks võimalust: kas realiseerub või ei realiseeru. Kui ma küsisin tema käest, kas mõlemat võimalust on rahanduskomisjonis arutatud, ei saanud ma selget vastust. Kaks võimalust on ka siin: kas osaleda abipaketis või mitte. Väga palju on räägitud sellest, kuidas osaleda, millisel moel, aga üldse ei ole arutatud seda stsenaariumi, mis saab, kui me ei osale. Ka see on ju võimalus.

Meile on räägitud, et on olemas teatud risk. Hea kolleeg Sõerd ütles samuti siitsamast puldist, et risk, et garantii realiseerub, on vähetõenäoline. Aga mina tean ka natuke riski-

hindamisest. Kui hinnatakse riske, siis hinnatakse kahte kriteeriumi: riski tõenäolisust ja riski olulisust. Me ei tea, kui tõenäoline see risk on, ja me ei tea, kas analüüsid on tehtud. Aga me teame väga hästi, et kui see garantii realiseerub, siis on see risk tohutult oluline. Nii et sellest riskist ei saa mitte kuidagi mööda vaadata.

Ma ütleksin, et see asi on üks paras Trooja hobune, mille kreeklased on meile siia veeretanud. Me mäletame kreeka kirjandusest väga hästi, et ka tookord oli skeptikuid, kes ütlesid: "Ärge näppige, troojalased, seda hobust!" Ka praegu on skeptikuid, mitte ainult need, kes saalis minust vasakul pool istuvad, vaid skeptikute seas on ka pangandustegelasi, väga haritud inimesi, skeptikuid on ka väljaspool Eestit. Tänapäevane uudis on see, et Poola lükkab euro kasutuselevõtu edasi, kusjuures nad teatasid, et nad lükkavad selle edasi kuni eurotsooni stabiliseerumiseni. Mida nad selle all mõtlevad, kas Trooja sõja lõppu, seda ma ei tea. Aga igal juhul tookord troojalased skeptikuid ei kuulnud ja lõppeski see asi halvasti. Igatahes meie praegu küll näeme, et selle hobuse sees miski liigutab. Nii et risk on täiesti olemas.

Meile on kinnitatud, et meie majandusseis on väga hea, see kannatab suurepäraselt välja selle, kui garantiid hakkavad tasapisi, osade kaupa realiseeruma. No kuulge, kas see meie hea majandusseis kannatab välja kolmandiku eelarve kaotamist? Ma hästi ei usu. Üldse käib kogu see mäng, te teate seda niisama hästi kui minagi, Eestist küllaltki kaugel.

Kas ma tohin aega juurde paluda?

Aseesimees Jüri Ratas

Kui te soovite, siis tohite paluda. Kolm minutit lisaega.

Viktor Vassiljev

Aitäh! Hädas on ju tegelikult pangad ja need ei ole mitte väikesed pangad. Ilmselgelt Kreeka laenu ei tagasta. Kui garantiid realiseeruvad, siis meil seda raha ei ole ja me läheme seda võtma ka suurtelt pankadelt, olgu need Prantsuse või Saksa pangad, ja karta on, et me võtame samast pangast, kuhu see Kreeka, Iirimaa, Portugali, Eesti kaudu, kust iganes, tagasi jõuab. Pank tõstab seda raha ühest taskust teise, võib-olla ta ühes ja samas taskus mängibki seda mängu, millest meil kellelgi rõõmu ei ole.

Vaadake, meile on tihtipeale räägitud, et ärge nüüd kreeklaste kallale minge, ei ole nad sugugi nii halvad inimesed. Ka peaminister Ansip, au talle, ütles väga kenasti, et jätke kreeklased rahule, ega nad ei tegele ainult sellega, et joovad ouzot ja tantsivad sirtakit. Tõepoolest, ouzot joovad ja sirtakit tantsivad Eesti turistid, kui nad Kreekasse satuvad, olen isegi seda teinud. Aga mina näen seda asja sellisel kombel, et Kreeka riik on hästi hoolitsenud oma pensionäride, oma töөлkäijate, oma elanike eest. Nende pensionid on kõrged, palgad head, puhkused pikad, kliima ei ole küll valitsuse teha, kuid ka see on hea. Vaadake aga, mis on toimunud Eestis. Eestis on palgad madalad, pensionid olematud, arstid põgenevad, õpetajad elavad peost suhu, päästeametnikke koondatakse. Kõik selle nimel, et hoida, jumala pärast, meie eelarvet tasakaalus, et me mitte kuidagi pahasti välja ei paistaks, et me oleksime Euroopa pailapsed. Kreekas otsustati teistmoodi: las olla riigil võlad kaelas. Mis on riigi tähtsaim ressurss? Kreekas on see rahvas. Vaat nii.

Kui alustati juttu Kreeka abipaketist, siis rahandusminister tõi ilmeka näite, et kui naabri maja põleb, siis ärge mõelge, vaid võtke ämber ja hakake kustutama. Mina ütlen niimoodi, et tegelikult põleb terve tänav, nüüd pole enam aega ämbrit otsida, vaid tuleb võtta, mis kätte juhtub, telekas, linad ja ämma pilt, ja majast jalga lasta. Mina igatahes ei toeta selles paketi osalemist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Ma palun Riigikogu kõnetooli Valeri Korbi! Kaheksa minutit.

Valeri Korb

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Head kolleegid! Täna me arutame Riigikogu saalis meie jaoks tõesti tähtsat küsimust – kahe miljardi euro suuruse garantii saatust. Tegemist on kolmandikuga meie riigieelarve mahust ning see peaks juba kõik ära ütlemä. Otsusega annab Eesti lubaduse garanteerida EFSF-i raamlepingu alusel võlakohustusi kuni 1,9 miljardi euro ulatuses, toetamaks erakorralistesse finantsraskustesse sattunud euroala liikmesriike, eesmärgiga tagada euroala üldist finantsstabiilsust ja kaitsta selle liikmesriike finantskriiside eest.

On avalik saladus, et Eesti valitsus tahab Euroopa Liidus hea välja näha. Seda võis näha ka valitsuse tegevusest mõni aasta tagasi. Kõikjal, kus oli võimalik, kärbiti ja oma rahvas jäeti selle käigus vaeslapse ossa. Teame, et eesmärk oli täita Maastrichti kriteeriumid ajal, kui ükski teine riik seda ei teinud. Miks nad seda ei teinud? Sest nad stimuleerisid majandust erinevate toetustega. Eesti valis teise strateegia. Meie inimesed kannatasid majanduskriisi ajal hiiglaslike kärbete all. Kui see garantii peaks realiseeruma, siis tuleb Eesti inimestel juba teist korda see kannatuste rada läbi elada. Miskipärast selle võimalusega ei arvestata.

Ometigi on Indrek Neivelt väga õigesti öelnud, et risk on risk, olenemata sellest, kas annad garantiid või laenu. Garantii realiseerumise tõenäosus on olemas ning muutub iga päevaga tõenäolisemaks. Kuidagi tuleb ju Kreeka probleem lahendada. Indrek Neivelt on võtnud probleemriikide olukorra väga hästi kokku oma blogis: "On üsna vähetõenäoline, et nn probleemriigid oma võlgasid teenindada suudavad. Võlakooorem on suur ja seda oleks võimalik teenindada vaid madalate intresside ja samaaegse majanduskasvu korral. Täna on intressid madalad, aga majandus ei kasva. Tõenäoliselt saavad nad laenuga hakkama ka siis, kui nad näiteks kümme aastat ei peaks intresse maksma või kui inflatsioon kasvaks. Muidu mitte."

Selle lõigu põhjal võib teha selgeid järeldusi Eesti garantii realiseerumise võimaluse kohta. Euroala rahandusministrid lükkasid oktoobrisse edasi otsuse, kas maksta Kreekale välja järgmised kaheksa miljardit eurot abilaenu, mida Kreeka vajab arvete maksmiseks. Ka suvel oli probleeme tingimuste täitmisega, mistõttu samuti lükati plaanilist abilaenumakset edasi, et Kreekat vähegi survestada. On ju selge, et EFSF ei lähe päästma Kreekat ega ühtegi teist riiki, vaid hoopis Euroopa panku, kes on olnud oma tegevuses vastutustundetud. Kas Eesti maksumaksja tahab minna omaenda säästudega Euroopa panku päästma? Vaevalt. Ometigi tahab valitsuskolitsioon seda kahjuks teha.

Eesti inimese jaoks on oluline pääste-, politsei- ja haridustöötajate olukord. Palju on räägitud, et Euroopa peab solidaarselt kustutama tulekahju rahandusturgudel, samas on meie

enda riigisisene päästevõimekus leebelt öeldes olematu. Jällegi jõuame sinna, et valitsusele meeldib näidata, aga mitte olla. Kui me oleksime tõepoolest Euroopa viie rikkaima riigi hulgas ja peaksime garanteerima kahte miljardit eurot, siis oleks meie arvamus selles suhtes teistsugune. Aga Euroopa TOP 5-st oleme valgusaastate kaugusel. Täna ei jätku meil raha enda rahvalegi, rääkimata muust Euroopast. Eestile käib selline garantii üle jõu ning see on fakt. Eesti läheb selle otsusega toetama oluliselt rikkamaid riike ning rahvaid.

Head kolleegid! Vale on rääkida, et EFSF ei too kaasa reaalseid rahamakseid. 2013. aastal hakkab toimima Euroopa stabiilsusmehhanism, mis võtab üle ka EFSF-i kohustusi. Euroopa stabiilsusmehhanismiga liitumine tähendab Eestile reaalset viit 30 miljoni euro suurust makset. Kuigi juriidiliselt on tegemist kahe täiesti erineva asjaga, siis kuidas ikkagi on võimalik liituda EFSF-iga, aga 2013. aastal Euroopa stabiilsusmehhanismiga mitte liituda? Järelikult on ka ESM-iga liitumine Eesti jaoks otsustatud ning sinna läheb esimesel aastal meie õpetajate 20%-line palgatõus, teisel aastal meie päästjate ja politseinike palgatõus ning kolmandal aastal juba kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksuosa suurendamine 11,9%-ni. Selle taustal on ministril imelik minna õpetajate meelevaldusele ja öelda, et raha palgatõusuks ei ole.

Head kolleegid! Keskerakond ei toeta EFSF-is osalemist. Sellise otsusega võtab riik endale mitmekümneks aastaks kohustusi, mis meile selgelt üle jõu käivad. Ma tänan teid tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Heimar Lengil!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Võtaks lisaaja ka kohe ära, kui saab.

Aseesimees Jüri Ratas

Jah, saab ikka. Kaheksa minutit.

Heimar Lenk

Head kolleegid, ametikaaslased! Ma tuln täna siia kõnepulti koos ajalehega Õhtuleht, mille kohta meie rahandusminister, Euroopa

parim rahandusminister (eelmine parim oli Sõerd, ma mäletan), ütles, et seda lehte teevad debiilikud. Seega võib arvata, et ministri era-kond seda lehte ei loe. Sellepärast ma tutvustan sellest lehest ühte tänast artiklit, mis räägib täpselt meie teemast. Üleüldse, me polegi täna siin saalis veel käsitlenud seda küsimust, mida maailm praegu arvab, mida Euroopa ise arvab ja mida välisajakirjandus situatsiooni kohta on kirjutanud. "Mis saab Kreekast? Saksamaa arvestab pankrotiga" on selle loo pealkiri. See on tehtud ajalehe Bild materjalidele toetudes ja seda on päris huvitav lugeda. Ma tsiteerin Õhtulehte (minu meelest on Õhtuleht üks elulähedasemaid ajalehti Eestis): "Kreeka peaminister Georgios Papandreou lubas teisipäeval Berliinis, et tema riik suudab võlakriisi ületada. Saksamaa liidukantsler Angela Merkel kiitis kolleegi ja lubas Kreekale sellel teel igakülgset abi. Ometi ei ole tervikpilt nii roosiline, sest ajalehe Bild andmetel arvestab Saksamaa valitsus võimalusega, et Kreeka läheb juba jõuludeks pankrotti." "Olukord on lootusetu" paneb Õhtuleht siia alapealkirja ja kirjutab: "Tõenäoliselt seekord Kreeka peale veel halastatakse ja sealne valitsus saab need kaheksa miljardit. Sellest rahast jätkub aasta lõpuni. Mis edasi saab? Kreeka vee peal püsimiseks on vaja järjest uusi rahaeraldiseid, ning arvestades sealse majanduse ülikehva seisuga, puudub praegu igasugune lootus (Kuulake nüüd tähelepanelikult! – H. L.), et see riik suudaks abiks saadud laenud kunagi tagasi maksta." See on Saksamaa suure ajalehe arvamus. Ajalehe Bild andmetel peab Saksamaa valitsuskoalitsioon nüüd reaalseks varianti, et Kreeka muutub veel selle aasta lõpuks maksejõuetuks. Ajaleht maalib ka pildi, kuidas see pankrot välja kuulutatakse. See on päris huvitav lugemine. Tõenäoliselt valib Kreeka peaminister selleks, et televisiooni vahendusel teatada rahvale koos pankrotiga ka eurotsoonist lahkumisest, reedeõhtuse hilise aja, tingimata sellise aja, kui New Yorgi börs on oma töö juba lõpetanud. Välisinvestoritele lubab ta riigi võlakirjade väärtusest välja maksta 50%. Tuletan meelde, et Lenin maksis 1917. aastal välja 0%. Kreeka lubab välja maksta 50% 30 aasta jooksul. Sellega alanevad Kreeka võlad 350 miljardi euro pealt 175 miljardile eurole. See on summa, mida Kreeka suudab korda ajada

ise, ilma eurollidu abita. Selline on siis pilt täna.

Ka Bundestagis hääletati seda küsimust. Minu meelest on see hääletus juba läbi, see pidi toimuma meie aja järgi kell 11, aga ma pole veel uudiseid lugenud. Saksamaa hääletas, kas toetada 211 miljardi euroga. Uued volitused võimaldavad anda abi vajavatele riikidele päästefondist ennetavaid laene ja kasutada raha ka pankade rekapitaliseerimiseks ning euroala riikide võlakirjade tugiostudeks. Angela Merkel pani viimastel päevadel mängu kogu oma jõu, et parlament toetaks fondi uusi volitusi. Bildi andmetel mõistab liidukantsler, et päästefondi suurendamine osutub hädavajalikuks, sest Kreeka pankrotti mineku korral tuleb toetada paljusid euroala riikide panku, just nimelt panku ja pankureid, kes kannavad miljarditesse ulatuvaid kahjumeid.

Ma ei loe seda lugu lõpuni. Ma arvan, et aitab. Igaüks võib seda ise lugeda. Ühesõnaga, tänane Õhtuleht, tsiteerides Bildi, räägib täpselt sedasama juttu, mida täna on rääkinud saali vasak pool. Eesti abisumma, kaks miljardit eurot, on suhteliselt suurim SKT-ga võrreldes, see on leidnud kinnitust ka lääne ajakirjanduses. Ma arvan, et me oleme õigel teel ja kaitseme Eesti rahva tulevikku. Ei tahaks küll seda võlga välja maksta ja seda raha Eesti eelarvest kaotada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Hea juhataja! Head kolleegid! Mina oma kõnes vaatan natuke ajas tagasi, meenutan seda, kui meie armas Eesti läks üle eurole. Sinna on ainult üheksa kuud. Mind paneb imestama, kui vähe enne seda räägiti meie inimestega, kui vähe tutvustati seda olukorda, kuhu me reaalselt satume. Ma küll ei mäleta, et meile oleks räägitud, et näiteks Kreeka on makseraskustes, et 2010. aasta mais sai Kreeka juba 110 miljardit eurot abi, aga 2010. aasta novembris anti Iirimale 85 miljardit eurot abi. Meie astusime euroalasse 1. jaanuaril. Sellest ei julgenud tol ajal keegi rääkida. Räägiti meie õnnest, et me saame hästi rikkaks, meile tulevad suured investeeringud, ja räägiti, kui kehvasti läheb meie naabritel lätlastel. Ma soovi-

tan paari aasta pärast vaadata, kus on lätlased, keda me oleme päris tihti mõnitanud, ja kus oleme meie.

Väga palju räägitakse Euroopa Liidu solidaarsusest. Minu jaoks on see solidaarsus kuidagi raskesti mõistetav. Me räägime ainult rahalisest solidaarsusest, aga me võiksime rääkida solidaarsusest selles mõttes, kuidas inimesed elavad ja mille arvel see jõukus nendes riikides on saadud. Ilmselt ongi see jõukus saadud üle võimete elamisest ja üle võimete laenamisest.

Ma olen esitanud kaks küsimust rahandusminister Jürgen Ligile ja kaks küsimust rahanduskomisjoni liikmele Aivar Sõerdile selle kohta, kas kunagi hakkab Eesti maksumaksja kinni maksma neid laene, mis igal juhul tuleb kustutada. Nad ei ole otseselt sellele küsimusele vastanud, aga inimesed, kes teavad nende riikide laenukoormust ja kes on natukenegi majandusega kokku puutunud, ütlevad, et reaalselt ei ole võimalik neid riike täiendavate rahasüstidega päästa. Kui võlakoormus on 300 miljardi euro juures ja kui paar päeva tagasi raporteeriti, et riik on valmis viis kuni seitse miljardit eurot säästma, siis, andke andeks, sellest rahast ei jätku isegi laenuintresside refinantseerimiseks või laenuintresside kinnimaksmiseks, rääkimata sellest, et põhivõlg saaks kunagi kinni makstud. Tagajärg saab olla ainult võlgade kustutamine. Kas ka meie maksumaksja peaks osalema nende võlgade kustutamises, mille tekkimises ta ei ole absoluutselt osalenud? Mina küll tahan, et seda ei juhtuks.

Üks kurb asi on veel see, et me oma rahaga toetame ju jõukaid riike. Midagi ei ole teha, meie rahvas liigub sinna, kus on jõukus. Sisuliselt me oma maksumaksja rahaga soosime ka seda, et inimesed meie riigist lahkuksid. Palun jälgige kas või viimaste päevade küsitlusi. Järjest lähevad inimesed Eesti riigist minema. Ma küsin: kas see ongi meie eesmärk?

Põhjus, miks ma täna ei hääleta selle eelnõu poolt, ongi see, et sellest on vähe räägitud, seda püütakse kiirustades vastu võtta ega räägita tagajärgedest, mis meid ees ootavad. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Vladimir Velmani!

Vladimir Velman

Palun kaheksa minutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Kaheksa minutit.

Vladimir Velman

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Oleme siin saalis viimastel päevadel palju küsinud Eesti Euroopa solidaarsuspaketis osalemise kohta ja saanud erinevaid vastuseid. On olnud konkreetseid vastuseid, on olnud hämmastust ja ilustamist, aga kindlasti jäetakse midagi meile ikka rääkimata. Samas tuleb tunnistada, et tekkimas on diskussioon, mis oleks pidanud toimuma juba enne selle otsuse eelnõuga Riigikokku tulemist.

Härra Sõerd kinnitas täna, et sellel teemal ei ole rahva käest küsitud, mida nad asjast arvavad. Samas vahendab meedia enda tehtud küsitlust, mille järgi suur osa, ca 80% Eesti rahvast on sellise garantii andmise vastu. Valitsust ei huvita valijate arvamus, selline suhtumine on kumanud läbi kõigist meediakanalistest. Miks ei tohi inimene teada, mis Eesti riigis toimub?

Meie tänased otsused mõjutavad meid kõiki. Me peame teadma, kellele me mida lubanud oleme ja millised on meie reaalsed kohustused nii lähiaastateks kui ka kaugemaks tulevikuks. Valitsus armastab rõhutada Eesti võrratut positsiooni Euroopas ning püüab vaigistada muremõtteid seoses tulevikuga. See ei toimi juba ammu enam. On arusaadav, et probleemid tekivad ja neid on vaja lahendada. Miks me kaldume probleeme alati kriitilise piirini edasi lükkama ja siis ajaga võidu jookseme? Selline taktika varjutab kõiki praeguse valitsuse tegemisi. Näiteks, iga uus minister tormab oma reformidega riiki päästma, aga tasuks ehk enne läbi mõelda, mida ja kuidas teha ning ehk on olemasolevat süsteemi võimalik parandada seda kardinaalselt muutmata. Kõik see on suur kulu ja koorem maksumaksjatele.

Tagasi tulles laenu garanteerimise juurde, peab ütlema, et möödunud päevade jooksul on selgeks saanud, et garanteeritavad summad ei pruugi homme olla enam need, mida me täna arutasime. Samuti võib tänane garantii osutada juba homme reaalseks rahaks, mis tuleb abivajajale üle anda. See teeb ärevaks. Kust võtab Eesti sellise kohustuse täitmiseks reaalse raha?

Kuna me oleme valitsuse kinnitusel eeskujulik riik, siis me saame soodsalt laenu ja selle kohustuse täitmiseks me selle raha ka laename, ainult et see laen tuleb kinni maksta meie maksumaksjal.

Täna me seda koormat veel ei taju, sest see on alles paberil, aga kui garantii pööratakse täitmisele, mis halva maksukäitumisega riikide puhul paratamatult juhtub, siis kuidas seda selgitada Eesti inimestele, kes ise vaevalt otsasaga kokku tulevad? Miks peavad meie inimesed oma vanemate ja laste toetamise asemel kedagi teist toetama, toetama neid, kes meist paremini elavad ning julgevad oma heaolu säilitamise eest võidelda, kaikad pihus?

Kui valitsus on hädas, st puuduvad vahendid nii sisemiseks majandamiseks kui ka laenumaksmiseks, siis on elatud üle oma võimete. Meie pingutasime, et täita eurokriteeriume, meie pingutasime, sest tahtsime paremat elu, olime nõus maksma, et meil läheks paremaks. Mis aga juhtus? Kas meil on selle pingutamise tagajärjel parem? Ei ole, aga nüüd hakkame pingutama, et kellelgi teisel oleks parem. Miks me ometi oma rahvast ei armasta? Nad on meid usaldanud ja me ei tohi nende usaldust kuritarvitada. Me oleme kohustatud seisma oma rahva heaolu eest.

Hoolimata kogu lugupidamisest EFSF-i eest võitlejate vastu, pean ütleva, et see, mida siin räägitakse, ei ole veenev, sest on palju ebaselget. Tuleb tunnistada, et ka teie endi jaoks. Seetõttu peaks aja maha võtma, enne kui midagi nii tähtsat otsustada. Ükskõik kui palju me solidaarsust ka ei soovi, pimesi ei saa solidaarsust pakkuda.

Üle 20 aasta tagasi, kui Eesti rahvas võitles oma iseseisvuse eest, oli üks kõlavamaid loosungeid, et sööme kartulikoori, aga oleme vabad. Väga vähesed mõtlesid tol ajal, et vabadus ei ole muu kui orjus, mille me ise endale valime. Pärast tuli uus valik, kui me otsustasime astuda Euroopa Liitu. Ainuke erakond, kes julges arutada neid probleeme, mis ootasid meid ees seoses euroliitu astumisega, oli Keskerakond, ja selle eest sai ta täie jõuga. Pärast tegime valiku euro kasuks. Loomulikult, tagantjärele mõeldes ja ettepoole vaadates võibolla see valik oligi õige, sest meie oma valuuta ei olnud midagi muud kui 1/8 eurost ja me pidime nendest normidest rangelt kinni pidama. Täna me teeme otsuse, mis mõjutab meie

elu väga pikkadeks aastateks. Kui me, nagu härra Sõerd ütles, pole veel kõiki riske analüüsinud, kas ei ole siis viimane aeg võtta aeg maha ja mõelda selle peale, mis juhtub, kui asi läheb teisiti, kui praegu paberil kirjas on? Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Austatud juhataja! Head kolleegid siin saalis ja kabinetides telekraanide ees! Eelnõu menetlemine on niivõrd käpardlik, et seda on raske sõnadesse panna. Valitsuse algatusel on siin saalis ka varem olnud eelnõusid, mis on tehtud kiirkorras, näiteks maamaksust vabastamise seaduse eelnõu, monopolide ohjeldamise seaduse eelnõu või võrdõiguslikkuse seaduse eelnõu, millega naiste õiguste parema tagamise asemel hoopis suurendati Tallinna Linnavolikogu liikmete arvu 63-st 79-ni. Nüüd tullakse ja tahetakse kiirkorras oma varasemaid vigu varjata, ajades need propagandistlikult kreeklaste süüks. Aga kes käskis valitsuserakondadel kuu enne Riigikogu valimisi järgmistes punktides valetada? Esiteks lubati rahandusliku julgeoleku suurenemist, teiseks lubati rohkem investeringuid, kolmandaks lubati rohkem töökohti ja neljandaks lubati, et euro hindu ei tõsta. Nüüd ei taha Ansipi juhitud valitsus nende levitatud valede eest vastutada. Räägitakse, et me oleme hoopis kogu Euroopa musterriik, kõik meid imetlevad, kogu Euroopa võtab meid eeskujuks, kõik plaksutavad. Aga see on ju soovunelm, jutt häälte püüdmiseks, jutt naiivsete otsimiseks. See jutt ei peegelda Eesti rahva tegelikku olukorda ega meie tegelikke väljavaateid. Tundub, et Eesti riiki ei ole tarvis kohalikule rahvale, vaid Eesti riiki on vaja ühe poliitilise seltskonna poliitilise ego upitamiseks. Järsku annab siis keegi kuskil kõrge ametikoha või kõrge autasu.

Olen igati nõus, et tugev euro on Eesti huvides, aga sellisel viisil riiki juhtida, nagu praegune poliitiline enamus siin Riigikogus tahab, on piinlik, käpardlik ja meie inimeste heaolu arvel liugulaskmine. Valitsuserakondadel on viimane aeg paluda Eesti rahva käest vabandust, et nad polnud võimelised enne euroalaga liitumist nägema ette meie ees seis-

vaid ohte ja karisid. See kõik, mis toimub, ongi edevuse ja rumaluse hind. Miks pole avalikus vormis suheldud Saksa ja Prantsuse pankade esindajatega ega küsitud nende käest, millist rolli ja vastutust nemad selles kriisis kannavad? Just nemad olid need, kes Lõuna-Euroopas lahkelt raha pakkusid, ja nende pankade tulevikku me täna siin ka päästame.

Valitsus arvab siiani, et valitsemiseks piisabki ainult sellest, kui rahandusminister koosolekuid läbi viib. Ei piisa. Eesti riik on palju suurem kui euroala rahandusministrite koosviibimised. Ansipi valitsuse suutmatus suhelda opositsiooniga, teadlastega, oma rahvaga läheb meile liiga kalliks maksma. Just sellepärast hääletan mina täna eelnõu vastu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Aivar Riisalu! Kolm minutit lisaega, kokku kaheksa minutit.

Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid! Ma ei mäleta väga pika aja jooksul nii emotsionaalset Riigikogu istungit. Ma arvan, et vajadus nii kirglikult debateerida erinevate raskuspunktide üle on nüüd küll saanud väga korraliku rahulduse. Ka minu kolleegid on rääkinud täna väga kirglikult, nad on kirjeldanud oma mandaati ja rääkinud erinevatest emotsioonidest. Põhimõtteliselt on ju Eesti rahval ilmselt õigus. Need minu tublid kolleegid Keskerakonnast suhestuvadki oma valijaga. Tõepoolest, Eesti inimestel ongi toimuvast raske aru saada. Samamoodi näen ma teatud pingeid ka koalitsiooni poole peal. Ma ei saa öelda, et mul oleks selle üle hea meel, sest kui inimene on pinges, siis tema närvirakud hävinevad ja need teatavasti ei pidavat taastuma, aga kindlasti mulle meeldib, et ka koalitsioonis on eri arvamusi, täpselt samamoodi, nagu on eri arvamusi opositsioonis. Mina olen üks selline kodanik, kes seda küsimust oma valijatega võib-olla nii usinalt arutanud ei ole, aga ma olen seda küsimust arutanud nii oma kolleegidega kui ka iseendaga, eelkõige majanduslikust aspektist lähtudes. Teisel lugemisel esindab inimene eelkõige iseenda kui rahvasaadiku arvamust. Mulle isiklikult tundub, et me tegeleme vale küsimusega. Mul on väga raske mõista, kuidas euroala riigid, keda on kokku 17, on moodustamas ühte

aktiaseltsi, et päästa euroala finantsstabiilsust. Minu meelest näitab sellise instrumendi kasutamine, et süsteem on kriisis ja tegelda ei tuleks võib-olla mitte üksnes selle kriisi reguleerimisega, vaid tuleks paralleelselt tegelda ka olukorra lahendamise, et selliseid jamasid tulevikus enam ei tekiks.

Kui me vaatame maailma, siis näeme, et on olemas Ameerika Ühendriikide majandus, kus sisuliste otsuste tegemine on väga selgelt ühe mehe käes. Kahjuks on USA-s tehtud valed otsused näidanud meile ka seda, et sisuliste otsuste koondumine väga kitsasse tippu võib viia vale poliitika tekkimiseni. USA majandus, rahandus eelkõige, ei ole praegu väga heas seisus. Tõuseb Brasiilia majandus, kes kusagil pjedestaali serva peal trügib ka otsustajate hulka. Väga selgelt on tugev Hiina rahandus, Hiina mõjud ka USA rahandusse on väga korralikud. Otsustamine on väga kitsa ringi käes. Indiat veel mängu ei tooda, aga ka tema rüseleb seal pjedestaali juures. Igal pool, kus on mingisugunegi potentsiaal, on otsustamismehhanismid kardinaalselt teistsugused kui Euroopa Liidus.

Tänastest kõnedest on üsna mitu korda välja tulnud küsimus, kas me liigume või peaksime liikuma või kas on oht, et me liigume Euroopa ühendriikide suunas, kus otsustamismehhanism lähekski suhteliselt kitsa ringi kätte. Siis me saaksime ju vältida kõiki neid probleeme, mida võib-olla kohati vastutustundetud riigid ja eelkõige nende valitsused on tekitanud. Sellega me tegelikult võtaksime euroalast pinget maha. Ka Eesti rahvas ei peaks ennast kuidagi viisi solvatuna tundma. Eesti rahvas ei tohi mitte kunagi ära unustada, kui palju Euroopa Liit on siia raha pumbanud. See on ka olnud kellegi raha. Ma saan lugupeetud rahvasaadikutest väga selgelt aru: kui probleem on tulevikus, on üsna mõttetu ja vahel vilets meenutada olnud. Ma olin ise nende hulgas, kes julgelt eurosooniga liitumisel öelda, et minule küll ei meeldiks heita ühte haige pruudiga või, veel hullem, surnud pruudiga (ma pean silmas eurot). Järelikult, me iseendalegi arusaamatult, kakeldes Kreeka teemal, mis ei ole ju mitte kõige olulisem teema, Kreeka pole isegi pake-tiga ju veel liitunud, ei räägi sellest, et meie jaoks on tulnud letti hoopis hullem valik – Euroopa ühendriigid, mis tähendab, et Eesti Vabariigi riiklik iseseisvus on sellega peaaegu

lõppemas. Ma ei ole väga kindel, et ma ei tahaks kuuluda ühte korralikku liitu, kus valitseks, nagu öeldakse, rahu ja stabiilsus ning me saaksime hakata oma riigisiseseid indikaatoreid, mis peegeldavad inimeste heaolu, võrdlema näiteks Kreekaga või, veel parem, Luksemburgiga. 9000 euro suurune pension mulle sobib, mina tahan sellist Eestit.

Küsimus on ikkagi oluliselt-oluliselt laiem. Me oleme olukorras, kus me teeme küll poliitikat, aga kaugemas perspektiivis on finantsstabiilsus meie jaoks niisama oluline kui ükskõik kelle teise jaoks. Taavi Rõivas, hea kolleeg, tark noor mees, keda ma olen alati hinnanud, ütles oma kõnes, et me proovime ära hoida maksejõuetust. Mina küsin vastu, kas maksejõuetust teatud tingimustel ongi põhjust ära hoida. Me proovime ära hoida maksejõuetust ja anname Eesti riigi poolt riiklikke garantiisid. Garantii on panganduse seisukohalt sisuliselt võrdne laenukohustusega. Näiteks, kui sina garanteerid oma isikliku varaga kedagi, kes käitub lollisti, ja kui see lollisti käituja raha ära ei maksa, pööratakse sinu garantii täitmisele. Minul on tunne, et Kreekal tuleks lasta minna. Aga kas meie peaksime oma väikese nõudega selles pankrotipesas rüselema või ei peaks, see on täna tegelik küsimus. Võib-olla on mõistlik rüselda? Võib-olla me saamegi sellest pankrotipesast endale mingit atraktiivset vara, millega Eesti rahva haiget hinge, nagu öeldakse, kena Kreeka päikese all ravida? Mina seda ei tea.

Aga ma olen seisukohal, et finantsstabiilsus on asi, mida Keskerakond oluliseks peab. Olles koos Reformierakonna ja Rahvaliiduga valitsuses, oli Keskerakond ka kindlasti stabiilse rahanduspoliitika pooldaja. Saage aru, me oleme selle vastu, kuidas on võimalik, et Euroopas kujuneb välja selline anarhia, moodustatakse mingeid kummalisi aktsiaseltse, nii et me tegelikult ei saa rääkida stabiilsest Euroopa Liidust, kus peetakse korralikult korrast kinni. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Kallid kolleegid! Üks praegune põhiteema parlamenditöös

ning Eesti välis- ja majanduspoliitikas üldiselt on eurotsooni ühtsuse püsimine ning alternatiivide leidmine ellujäämiseks Euroopa majanduskriisis. Ehk rahvakeeles öelduna: Kreeka probleem ja jutt sellest, kas ja kui palju peaksime meie, kokkuhoidlikult ja tegelikult suures osas vaesuses elavad eestlased, seda kinni maksma.

Maailmas on aastatuhandeid loodud seadusi, kuid seaduste olemasolu ei ole hoidnud ära nende rikkumist. Samal viisil ei ole eurotsoonis kehtivad reeglid pannud riike neid reegleid järgima ega ole hoidnud ära üle võimete elamist ja pillamist, mille tagajärjel on Lõuna-Euroopa maades tekkinud maksejõuetus.

Mis kasu annab EFSF? Riigikogu menetluses on otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu. Otsuse sisu on see, et Eesti annab lubaduse garanteerida EFSF-i raamlepingu alusel võlakohustusi ligi kahe miljardi euro ulatuses, toetamaks finantsraskustesse sattunud euroala liikmesriike. Toetuse eesmärk on tagada eurotsooni üldist finantsstabiilsust ja kaitsta selle liikmesriike finantskriiside eest. Nii otsuse eelnõu kui ka Ansipi valitsus räägivad rahustavat juttu sellest, et tegemist on vaid garantiiga, garantii realiseerimine ei ole tõenäoline ning üleüldse ei ole eurotsoon mingis kriisis.

Kuid kui vaadata reaalselt Kreeka olukorda ja seda, et edukate reformide asemel kostab seal ähvardusi kodusõja ja streikidega, siis on rohkem kui kindel, et tänane garantii on homme raha, mida me maksame, nii et highi lendab.

Head kolleegid! Ma ei taha olla vaenulik Kreeka vastu ning kindlasti mitte teha maha Euroopa solidaarsust, aga paratamatu on see, et olen siia valitud esindama Eesti rahvast ning seisma Eesti inimeste huvide eest. Just sellepärast ei saa ma sellesse teemasse suhtuda kergetäoliselt ning pean seal leiduvatest ohtudest rääkima, sest leian, et läbimõtlematu kiirustamine võib kahjustada meie riigi huve.

Kust peaks Eesti riik võtma kaks miljardit eurot? Tegemist on summaga, mis on umbes kolmandik 2012. aasta riigieelarvest. Meil räägitakse palju sellest, et õpetajatele raha ei jagu ja nad lähevad kas teisele tööle või kogni teise riiki. Meil sosistatakse politseinikke ja päästetöötajaid ootavast massilisest koondamisest, kuna lihtsalt pole raha. Meil on üha

rohkem lapsi, kellele koolitoit on ainuke võimalus sooja sööki saada. Meil on väga palju alarahastatud valdkondi, mis on lükanud meie riigi sotsiaal-majanduslikku langusesse, aga nüüd ühtäkki tahame vastu võtta otsust, mis võib vabalt tulevikus ära kinkida kolmandiku meie riigieelarvest.

Kui see ei ole kuritahtlik ja raske juhtimisviga riigi tasandil, mis see siis on? Kui Kreekas raha lausa puu otsas kasvama ei hakka ja kõigile vabalt kättesaadavaks ei muutu, siis näeme varsti ikkagi Kreeka pankrotti, ja kui Eesti riik on oma kahe miljardi euro suuruse garantii andnud, siis kahjuks ka Eesti pankrotti. Kui EFSF-i eesmärk on laenata raha turgudelt riikide garantiide alusel, siis saaksid hätta sattunud aidata soovivad riigid ju ka praegu otse abivajajatele raha turgudelt laenata. Seega ei anna EFSF midagi juurde, küll aga sunnib kõiki abistajaid käima ühte sammu ning samas ignoreerib riikide erinevaid arengutasemeid ja sisemisi majanduspoliitilisi probleeme.

Mul on mulje, et valitsus tegutseb salaja, et rahvast mitte ärritada. Valitsus on asunud EFSF-i otsust läbi suruma võimalikult vaikselt, peaaegu salaja. Riigikogu liikmetel ei soovitata esitada ärritavaid küsimusi ja rahvaga ei räägita üldse. Rahandusminister Jürgen Ligi soovitab Riigikogu rahanduskomisjonis nalja mitte teha ja eelnõu kiirelt menetleda. Väidetakse, et arutelude rong on läinud ning elementaarne riigimehelikkus eeldab eelnõu kiiret kummitemplita kinnitamist.

Palun kaks minutit lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kaks minutit lisaiega.

Priit Toobal

Kui arvestada, et Riigikogu rahanduskomisjon arutas eelnõu esimest korda eelmise nädala neljapäeval ja heakskiitva otsuseni soovitakse jõuda juba täna, võib nõusoleku saamist Riigikogus nimetada lausa väljapressimiseks.

Milleks selline rabelemine ja salatsemine? Eks ikka selleks, et kui avalikkus saaks teada, millisesse ohtu seatakse meie riigi rahaline seis ja Eesti majandustulevik üldiselt, siis tuleks valitsusel vastamisi seista avalikkuse survega, et sellist Eestile kahjulikku otsust vastu ei võetaks. Kui koalitsioon endiselt teerullimee-

todiga nii opositsioonist kui ka ühiskonnast tervikuna üle sõidab, siis tähendab see valitsuse populaarsuse olulist langust. Kuna Ansip ei taha valida ei Eesti riiki pankrotti viiva peaministri tiitlit ega ka EFSF-i otsustest loobumist, siis ongi valik salatsemine ja ühiskondliku diskussiooni summutamine.

Selle eelnõu lõpphääletamisel vajutan mina punast nuppu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Inara Luigase! Kaheksa minutit.

Inara Luigas

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud kolleegid! Oma kõnet tahan alustada rahanduskomisjoni tööst kõneldes. Selle eelnõu menetlemise juures tulevad tegelikult välja ka Riigikogu töö kitsaskohad ja komisjonide töö nõrgad kohad. Nimelt, kui enamikus komisjonides toimub eelnõude menetluste protokollimine, siis pean ütleva, et rahanduskomisjonis ei toimu mitte mingisugust protokollimist. Samuti ei tehta stenogramme, mille abil meie, Riigikogu liikmed, rahanduskomisjoni liikmed, saaksime korduvalt ühte või teist jutustamist, arvamust, debatti jälgida. See on minu arvates Riigikogus täiesti lubamatu. Kui mulle ette heita, miks ma pole protokollimist taotlenud, siis luban, et teen sellekohase ettekande ja päringu Riigikogu juhatajale, et nad natukene korrastaksid ka rahanduskomisjoni tööd. Täpselt samuti võin küsida, et kui rahanduskomisjoni arvamuse esitaja härra Sõerd rääkis siit kõnetoolist komisjonis toimunud, siis kelle arvamust ta siin tutvustas, kas oma isiklikku või rahanduskomisjoni arvamust, sest meil protokollid ju pole. Mul tekib kahtlus, et võib-olla ongi kellegi jaoks hea, kui ei jää mitte mingisugust märki sellest, kuidas toimus ka selle otsuse arutelu rahanduskomisjonis. Märki maha ei jää ja siin saalis me vajutame ainult punast või rohelist nuppu. Väga kahju, et nii on läinud, sest see otsus, mida me täna siin teeme, on Eesti jaoks äärmiselt oluline.

Mul on väga kahju ka sellest, et nende arutelude juurde ei ole kaasatud Eesti Pank. Eesti Pank on oma arvamusega jäänud kuidagi kõrvalseisja rolli. On olemas ju Eesti Panga ja valitsuse koostööleping, mille järgi Eesti Pank peab andma valitsusele oma arvamuse majan-

dusliku olukorra kohta. Milline see arvamus on? Kahjuks pole me seda näinud ega kuulnud.

Minu arust on lausa lubamatu see, et me pole kaasanud kodanikuühendusi. Kui teisejärguliste seaduseelnõude puhul me oleme teinud küsitlusi ja palunud arvamust kodanikuühendustelt – seltsidelt, organisatsioonidelt –, siis praegu on nad jäänud sellest arutelust täiesti kõrvale.

Ka on väga vaikselt tegutsenud Eesti Vabariigi president, kes peaks sellistes küsimustes küll päris jõuliselt sekkuma. Samuti pole ma näinud selle otsuse eelnõu juures mitte ühtegi analüüsi.

Kui nüüd seda otsuse eelnõu edasi arvustada, siis ma arvan, et liitumine EFSF-iga on kindlasti Eesti ühiskonda halvav otsus. Ma arvan, et see otsus on ka sisult mõttetu, sest juba praegu on Euroopa Liidul olemas institutsionaalselt kõik selleks, et nii Kreekat kui ka teisi hättasattunuid sõna otseses mõttes nõustada ja neid korrale kutsuda. Euroopa Liidus on vastu võetud selline raamdokument nagu stabiilsuse ja kasvu pakt. See on eeskirjadel põhinev raamistik, mille eesmärk on just majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide eelarvepoliitika kooskõlastamine, eelarveprognooside hindamine ja ka jälgimine. Pakt võetigi ju vastu selleks, et hoida korras liikmesriikide rahandus. Meil oli sellest juttu ka rahanduskomisjonis. Rahandusministeeriumi spetsialist Andrus Säälik vastas meie küsimusele, miks ei ole seda pakti kasutatud Kreeka ja teiste liikmesriikide puhul. See pakt näeb ette ju ka sanktsioonide rakendamist liikmesriikidele. Kui me teame, et stabiilsuse ja kasvu pakt ei korrasta Euroopa liikmesriikide rahandust ja liikmesriigid ei soovi, et kehtestataks sanktsioone, siis miks me peame arvama, et EFSF-i dokumendid, ettekirjutused, raamlepingud peaksid korrastama liikmesriikide rahandust ning korrastama nende endi tegevust ja korrale kutsuma neid endid?

Minu arvates me paneme selle eelnõuga Eesti rahva tanki, sõna otseses mõttes. Kui see otsus ikkagi rakendub ja kõik garantiid pöörduvad Eesti vastu, siis kuidas hakkab käituma Eesti riigieelarve? Milliseid kohustusi on meil tulevikus võimalik võtta oma sisemajanduse korrastamiseks? Mida peavad tegema inimesed, Eesti rahvas, et maksta kõiki neid makse, maksta kinni neid laene, mille me oleme

endale kohustuseks võtnud? Ma arvan, et Eesti riigil oleks küll viimane aeg tegelda oma sisemajanduse korrastamisega, ja arvan, et selle lisavõlaga ei saa me kaugeltki liigset võlakoormat ravida. Me kõik loodame, et ka Eestisse saabub ükskord see aeg, kui ei tegelda mitte ainult liikmesriikide päästmisega, vaid valitsus arutab sisulisi küsimusi ja soovib ka meie oma rahvale heaolu tagada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Nagu siin täna mitmed minu kolleegid Keskerakonnast mainisid, ei saa me praegu arutluse all olevat otsuse eelnõu 90 toetada ja seda päris mitmel põhjusel.

Esiteks, EFSF-ile antavate laenugarantiide suurus käib Eestile ilmselgelt üle jõu. 2,5 miljardit eurot, mis on meie garantii suurus, on umbes 40% selle aasta riigieelarvest ja see on väga suur summa meie väikese riigi ja elanikkonna jaoks. 2,5 miljardi euro eest oleks tõenäoliselt võimalik ellu viia või vähemalt alustada väga paljusid Eesti jaoks olulisi projekte, olgu selleks neljarealine Tallinna–Tartu maantee, Rail Baltica projekt, Saaremaa ja mandri vahelise silla või tunneli ehitamine või hoopis kõikide Eesti koolide ja lasteaedade kordategemine.

Meile püütakse sisendada, et need 2,5 miljardit on ainult garantii, mis ei pruugi käiku minna ja kui isegi läheb, siis mitte nii suures ulatuses. Samas tuleb iga garantii puhul arvestada võimalusega, et see võib pöörduda täitmisele. Nagu täna ütles rahvusringhäälingu uudisteportaalile SEB ökonomist Hardo Pajula, on tõenäosus, et garantii mingis osas, ehkki mitte tingimata kohe täies mahus, realseks kohustuseks muutub, üsna suur ja paraku kasvab see iga päevaga. Kui see päev ükskord kätte jõuab, kas me oleme siis suutelised sellist rahalist kohustust kandma?

Siiamaani on ebaselge, mis ulatuses rahastatakse seda summat reservidest ja mis ulatuses kaetakse võetavate laenudega. Kui hakatakse laenu võtma, siis mis tingimustel ja kui pikaks tähtajaks? Minister Ligi kasutab tihti fraasi, et tuleviku arvel ei elata, viidates sel-

lele, et jooksvate kulutuste ja ka investeerin-
gute tegemine laenude arvel on vastutus-
tundetu. Samas peame selle garantii käikumi-
nemise korral teiste, meist paremal elujärjel
olevate riikide heaolu nimel meie endi ja meie
laste tuleviku ohtu seadma.

Teiseks, juba praegu liiguvad jutud, et
sellest 440 miljardist eurost, mida euroala
liikmesriigid kavatsesid EFSF-i panustada, ei
piisa ja fondi tuleb suurendada lausa kahe
triljoni euronit (kaks triljonit, see on 2 ja veel
12 nulli taga, see on väga suur summa) ja mõ-
ne eksperdi arvates võib ka sellest summast
vähe olla. Milliseks kujuneb siis Eesti osalus
fondis ja garantii suurus? Kas me jääme
igavesti riigiks, kes hakkab teenindama võlgu,
mida võeti selliste riikide abistamiseks, kelle
elatus on meie omast mitu korda kõrgem?

Kolmandaks, meil ei ole kindlust, et see
raha tegelikult nende riikide abistamiseks lä-
heb. Üha rohkem me kuuleme, et tegelikult on
see raha mõeldud suurte pankade päästmiseks.
Sellest kirjutab ka tänane Eesti Päevaleht, kus
ilmus Slovakkia parlamendi presidendi arva-
muslugu. Seal ta muu hulgas ütleb, et Slova-
kia parlamendis õnnestus peatada osalemine
esimeses Kreeka abipaketis, tänu millele nad
säästsid 800 miljonit eurot Slovakkia maksu-
maksjate raha, samal ajal hääletati päästemeh-
hanismiga, EFSF-iga ühinemise poolt, sest
seda esitleti tähtajalise päästemehhanismina,
mis päästab riike, mitte panku. Nagu nüüdseks
teada, pole see EFSF-i puhul enam tõsi ja ta
kahetseb, et nad olid toona nii heausksed.

Neljandaks, meil ei ole kindlust, et EFSF-i
abil me suudame Euroopat päästa võlakriisist
ja muuta selle jälle maailmas konkurentsivõi-
meliseks mängijaks. Praegu püütakse võlgades
olevaid riike uute võlgadega päästa. Seda
skeemi on kirjeldatud nii tulekahju kustutamise-
na bensiiniga kui ka joodikule viinapudeli
ulatamisena. Kes annab meile garantii, et kui
me sellesse fondi panustame, siis tõepoolest
päästab see eurosooni riigid veelgi suuremast
kriisist?

Viiendaks, me ei saa kuidagi nõus olla sel-
lega, et nii tähtsat otsuse eelnõu menetletakse
sellise kiirusega. Eelnõu, millega me võtame
kohustusi nii endale kui ka oma lastele, võe-
takse vastu sisuliselt kolme päeva jooksul.
Parlamenti kasutatakse järjekordselt kummi-
templina, selleks et peaminister ja rahandus-

minister saaksid kuulda kiidulaule oma kollee-
gidelt Brüsselis. Muidugi, keegi meist ei taha
eurosooni lagunemist ja ebastabiilset regiooni
ning kui me hääletame selle otsuse eelnõu
vastu, siis meid Brüsselis ei kiideta. Aga nagu
ütles õigesti täna siin juba mainitud Richard
Sulík, Slovakkia parlamendi president: "Kui
me ei hääleta poolt, siis me saame oma lastele
puhta südametunnistusega silma vaadata."

Lähtudes kõikidest nendest argumentidest
ei toeta ei mina isiklikult ega kõik Kesker-
konna fraktsiooni liikmed selle otsuse vastu-
võtmist ja me hääletame selle vastu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased! Kell on 14.03
ja istung on lõppenud. Jätkame eelnõu 90
menetlemist tänasel teisel täiendaval istungil.
Ma tänan teid ja soovin teile jõudu!

Istungi lõpp kell 14.04.

Istungi kestus 4 tundi ja 4 minutit.

Esimene täiendav istung Kell 17.00

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere õhtust, lugupeetud Riigikogu! Alusta-
me Riigikogu II istungjärgu kolmanda töönä-
dala esimest täiendavat istungit, mis kestab
päevakorra ammendumiseni. Head kolleegid,
nüüd on uuesti võimalus üle anda eelnõusid ja
arupärimisi. Palun, kolleeg Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Suudan
praegu kõiki üllatada. Riigikogu majandus-
komisjon annab Riigikogu menetlusse Eesti
Arengufondi seaduse muutmise seaduse eel-
nõu. Eesti Arengufond asutati eesmärgiga sti-
muleerida ja toetada Eesti majanduse muutusi,
mis aitavad majandust ajakohastada, ekspordi
kasvu tagada ning uusi, kõrget kvalifikatsiooni
nõudvaid töökohti luua. Käesoleva eelnõuga
kujundatakse ümber arengufondi finantseeri-
mise skeem. See skeem tagab riiklikud riski-
kapitaalinvesteeringud kooskõlas selle sektori
turupraktikaga läbipaistvalt ning võimalikult

samasugustel alustel nagu erasektoriski. Eelnõuga täpsustatakse arengufondi investeerimistegevusele kehtestatud põhimõtete ja protseduuride rakendamist uue finantseerimiskeemi korral ning arengufondi tüdrettevõttest fondivalitseja tegevusele kehtivaid nõudeid. Eelnõu eesmärk on võimaldada riigil omandada arengufondi poolt investeerimisfondide seaduse alusel asutatud fondivalitseja valitsetava riskikapitalifondi osakuid ja aktsiaid. Lisaks sellele muudetakse eelnõuga arengufondi tegevuskulude, sealhulgas arenguseire finantseerimise põhimõtet ning täpsustatakse seoses arenguseirega läbiviidavate toimingute sisu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun nüüd Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnisson!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab lennunduseaduse, meresõiduohutuse seaduse ja raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud kaks seaduseelnõu. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul.

Teated. Esiteks, Riigikogu juhatus on võtnud menetlusele järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: 1) Vabariigi Valitsuse s.a 28. septembril algatatud 2012. aasta riigieelarve seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; 2) Vabariigi Valitsuse s.a 28. septembril algatatud 2012. aasta riigieelarve seadusega seonduvalt alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse, Eesti Haigekassa seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse, töötuskindlustuse seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon.

Teiseks, Riigikogu juhatus otsustas Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni, Eesti Re-

formierakonna fraktsiooni ning Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanekul kutsuda 29. septembril kokku Riigikogu kolmanda täiendava istungi poolteist tundi pärast 29. septembril toimuva teise täiendava istungi lõppu ning Riigikogu esimees kutsus vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 49 lõikele 3 kokku Riigikogu täiendava istungi Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu 90 teise lugemise jätkamiseks.

Kolmandaks, Riigikogu naised on moodustanud Riigikogu naisteühenduse.

Palun kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 74 Riigikogu liiget, puudub 27.

1. Riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (95 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Me võime alustada oma täiendava istungi tööd. Päevakorras on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse § 40²... Palun, milline on protseduuriline küsimus? Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Minul on protseduuriline küsimus seoses ühe teatega, mille te ette lugesite ja mis puudutab Riigikogu kolmanda täiendava istungi kokkukutsumist. Te ütlesite, et kolmas täiendav istung kutsutakse kokku Toompea lossi istungisaali s.a 29. septembril. Mina võtsin lahti Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ja jõudsin § 49 lõikeni 3, mis räägib täiendava istungi kokkukutsumisest. Selles on öeldud, et täiendava istungi kutsutakse kokku Riigikogu esimees, mis on täiesti arusaadav ja see sisaldus ka teates. Aga siin on ka öeldud, et täiendav istung kutsutakse kokku vähemalt kolm päeva enne täiendava istungi toimumist. Minu teada on täna 29. september ja täiendav istung kutsuti kokku 29. septembril.

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg, palun lugege see lõige lõpuni!

Priit Toobal

Just! Loen siit edasi: kaalukate põhjuste olemasolu korral võib etteteatamisaeg olla lühem. Küsin teilt Riigikogu liikmena, mis olid need kaalukad põhjused. Ja kui ma loen, et seaduses on "kaalukad põhjused", siis tähendab, neid põhjuseid pidi olema mitu. Mis on need kaalukad põhjused, mille alusel Riigikogu juhatus ja teie esimehena täiendava istungi kokku kutsusite?

Esimees Ene Ergma

Väga tõsised kaalukad põhjused on, et kõik saaksid väga põhjalikult arutada. Meil jäi see arutamise aeg kahjuks lühikeseks. Kadri Simsonil oli käsi püsti. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Riigikogu esinaine! Kui te tahate anda kõigile võimaluse arutada EFSF-is osalemist, siis Riigikogu Keskerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku, et enne lõpphääletust peaks seda teemat arutama Riigikogu täiskogu saalis oluliselt tähtsa riikliku küsimusena. Riigikogu rahanduskomisjon on avaldanud põhimõttelist toetust. Ilmselt oleks mõttekam viia läbi kõigepealt selline arutelu ja siis vastavalt kodu- ja töökorra seadusele kolme päeva pärast viia läbi selle eelnõu lõpparutelu.

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleeg Kadri Simson! Tõepoolest oleks olnud väga hea, kui see arutelu oleks toimunud. Kuid me oleme juba hakanud seda seadust arutama ja hakata nüüd arutama seda teemat kui riikliku tähtsusega küsimust – ma ei näe põhjust, miks me peaksime praegu vahepeal seda tegema. Selle seaduse arutelu oleks tõepoolest pidanud tulema nii, nagu ma pakkusin oma avakõnes, ja ma arvan, et me võiksime praegu jätkata selle seaduse arutelu, sest me oleme tegelnud sellega väga tõsiselt. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Kahtlemata te nimetasite ühe kaaluka põhjuse, mis oli selle kolmanda täiendava istungi kokkukutsumise aluseks, aga ma kordan veel kord, et Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 49 lõige 3 räägib täiendava istungi kokkukutsumisest ja

nimetab kaalukaid põhjuseid ehk need põhjused on mitmuses. Ühe põhjuse te nimetasite. Millised on need teised kaalukad põhjused, miks te otsustasite tänasel päeval kokku kutsuda Riigikogu kolmanda täiendava istungi?

Esimees Ene Ergma

Minu jaoks on üks väga kaalukas põhjus see teade, mille ma sain: Saksa Bundestag toetas analoogset eelnõu suure häälteenamusega. Te saate ju aru, et sakslased võtavad enda peale lõviosa sellest kohustusest. Palun, kolleeg Sven Sester!

Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Ma tahaksin kohe ühe asja ära õiendada: Kadri Simson annab suurele saalile vale informatsiooni. Rahanduskomisjon ei jõudnud sellisele kokkuleppele, et seda teemat arutatakse riiklikult tähtsa küsimusena enne teise või kolmanda lugemise läbimist ja seaduseelnõu vastuvõtmist. Küll on rahanduskomisjon jõudnud kokkuleppele, et lähitulevikus hakatakse kõnealust teemat riiklikult tähtsa küsimusena arutama, aga seda pärast teise ja kolmanda lugemise lõppemist.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, kui nüüd on järjekordselt küsimus, kas mul on väga palju kaalukaid põhjuseid, siis mu kaalukas põhjus on see, et jätkame tööd. Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh! Eks siin saab erinevalt tõlgendada, kelle jaoks missugune põhjus kaalukas on. Minu teine küsimus puudutab samuti protseduuri ja puudutab seekord Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 53 lõiget 3, mis räägib, et täiskogu eelmisel tööpäeval arutamata jäänud küsimused võetakse uue tööpäeva päevakorda esimestena. Nii nagu ma mäletan, lõppes meil päeval kell 2 selle tööpäeva viimane korraline istung ja päevakord jäi pooleli otsuse eelnõu 90 juures. Mina loen siit välja, et seda küsimust peaks arutama edasi järgmisel korralisel tööpäeval ehk oktoobri alguses. Kuidas teie sellest punktist aru saate?

Esimees Ene Ergma

Mina saan sellest punktist aru, et me võtsime juba enne seda vastu otsuse, et meil tule-

vad täiendavad istungid ja teisel täiendaval istungil me hakkame arutama just seda seaduseelnõu. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Riigikogu esimees! Ma panen teile südamele, et ilma kaalukate põhjusteta Riigikogu kodu- ja töökorda eirata ei ole mõtet. Kui teie jaoks oli esimene kaalukas põhjus see, et Riigikogu tahab seda eelnõu arutada, siis Riigikogul on võimalus arutada eelnõu ka kolme tööpäeva pärast, nii nagu kodukord ette näeb.

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg, kaks päeva tagasi ma ütlesin teile, et toimub kaks täiendavat istungit, kus me hakkame arutama mõlemat küsimust, niiis oli see kõigile juba teada. Kuna meil ei jätkunud täna aega lõpetada esimese küsimuse, st 90 OE arutelu, siis me jätkame seda arutelu nüüd ja minu jaoks on see kaalukas põhjus. Kui teil on mingi ettepanek juhatusel, siis palun esitage see kirjalikult!

Jätkame tööd. Ma kutsun teise lugemise ettekandjana kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Aivar Sõerdi. Palun!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Riigikogu rahanduskomisjon arutas seaduseelnõu 95 oma istungil 27., 28. ja 29. septembril ning tegi eelnõus järgmised muudatused. Riigieelarve seaduse § 40² täiendatakse lõikega 3² sellises sõnastuses, millega luuakse täpsem alus EFSF-i võlakohustuste garanteerimiseks. Samuti täiendatakse Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹ lõiget 2, sätestades Riigikogu õiguse nõuda valitsuselt, et see esitaks Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonile asja, mille kohta arvamuse andmist peab Riigikogu oluliseks. Täiendatakse ka eelnõu pealkirja.

Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks rohkem muudatusi ei tulnud. Komisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele. Selle ettepaneku poolt oli 8 ja vastu 3 rahanduskomisjoni liiget, erapooletuid ei olnud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Aivar Sõerd! Kas komisjoni kuuluvad Riigikogu liikmed panid ka tähele selle hooaja alguses siin Riigikogus peetud presidendi kõnet, kus president ütles, et sellised seadused, mis algavad ühe seaduse muutmise ja millele poole menetluse peal liidetakse mõne teise seaduse muutmine, ei ole hea tava? Praegu on taas muutunud meie menetluses oleva seaduseelnõu pealkiri ehk lisanud on veel teise seaduse muutmine. Kas ja miks see oli otstarbekas? Kas teise seaduse ehk siis kodu- ja töökorra seaduse muutmist ei oleks olnud õigem algselt korrektselt, iseisva seadusmuudatusena?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ei, selliselt me ei arutanud ja minu hinnangul pidas komisjon eelnõu teksti korrektseks.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu kohta on üks muudatusettepanek, mille on esitanud juhtivkomisjon ja mis on täielikult arvestatud. See tähendab, et seaduseelnõu 95 teine lugemine on lõpetatud. Praegu on kell 17.15. Me jätkame järgmise istungiga kell 18.15. Aitäh!

Esimese täiendava istungi lõpp kell 17.15.
Istungi kestus 15 minutit.

Teine täiendav istung Kell 18.15

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Lugupeetud Riigikogu, kell on 18.15, kuu-päev on 29. september 2011, mihkclipäev. Me alustame Riigikogu II istungjärgu kolmanda töönädala teist täiendavat istungit, mis kestab päevakorra ammendumiseni. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid ega arupärimisi üle anda ei ole. Kuna ei ole ka teateid, siis teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohal 75 Riigikogu liiget, puudub 26.

Me läheme päevakorra juurde. Alustame Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 95 kolmandat lugemist. Me avame läbirääkimised ja palun Keskerakonna fraktsiooni nimel sõna võtma Priit Toobali! Kas te soovite esitada protseduurilise küsimuse? Tore, kuulan teie küsimust.

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Eelmisel istungil ehk siis esimesel täiendaval istungil palus lugupeetud Riigikogu esimees, et ma pöörduksin istungi juhataja poole kirjalikult. Lühikese vaheaja jooksul jõudsin ma siis valmis teha kirja, milles on kolm küsimust. Ma annan need teile üle ja vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 74 ootaksin neile istungi juhatajalt viivitamatult vastust.

Aseesimees Laine Randjärv

Vaatame siis küsimusi. "Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 53 lõikele 3 tuleb täiskogu eelmisel nädalal arutamata jäänud küsimused võtta päevakorda uuel töönädalal esimestena. Täna, 29. septembril toimunud istungil jäi pooleli 90 OE arutelu. Kas ei peaks seda küsimust edasi arutama uue töönädala päevakorrapunktina? Kuidas teie tõlgendate Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 53 lõiget 3?" Juhatus arutas täiendavate istungite päevakordi ning see, mis teile on esitatud, on juhatuse konsensuslik otsus. Kohal viibisid kõik kolm juhatuse liiget, teine aseesimees

härä Jüri Ratas, Riigikogu esimees proua Ene Ergma ja esimene aseesimees Laine Randjärv.

Teine küsimus. "29. septembri 2011 esimesel täiendaval istungil soovisin esitada küsimust istungi läbiviimise korra kohta, kuid istungi juhataja ei lubanud mul küsimust esitada, mistõttu ei saanud ma oma küsimusele vastust. Millega põhjendate mulle mitte sõna andmist? Kuidas tõlgendate Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 74 lõiget 3?" Mina usaldan Riigikogu esimeest, kes juhatab eelmist täiendavat istungit.

Kolmas küsimus: "Millisele Riigikogu kodu- ja töökorra sättele teie hinnangul Riigikogu esimees tugines, kui palus Riigikogu liikmel küsimustega, mis puudutavad istungi läbiviimise korda, pöörduda istungi juhataja poole kirjalikult?" Ma usun, et sellele küsimusele oskab vastata Riigikogu juhataja isiklikult. Ta viibib siin saalis, vabal hetkel võite temaga vestelda. Suur tänu, Priit Toobal!

1. Riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (95 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Avame läbirääkimised Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 95 üle. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Tänan Keskerakonna, Reformierakonna ja IRL-i fraktsiooni liikmeid koostöö eest selle eelnõu menetlemisel. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Me läheme lõpphääletuse juurde. Enne lõpphääletust on nõutav kohaloleku kontroll. Palun, me teeme kohaloleku kontrolli!

Hetkel on kohalolijaks registreeritud 74 rahvasaadikut, puudub 27. Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenus. Valmistume hääletamisprotseduuriks.

Panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve

seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 95. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Seaduseelnõu poolt hääletas 60 rahvasaadikut, vastu ei olnud keegi, 1 oli erapooletu. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

2. Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu (90 OE) teise lugemise jätkamine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu 90 teise lugemise jätkamine. Me jääme pooleli sõnavõttude juures ja ma palun kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Täna hommikul, kui ma habet ajasin, jäin korraks vaatama ja mõttesse, et kes see sealt peeglist vastu vaatab, kas see on kummitempel, mille peale on kirjutatud "valitsuskoalitsioon", või on see erakonna kummitempel. Aga tegelikult ma nägin seal mehe nägu – selle mehe nägu, kellel on Tallinna Tehnikaülikooli majandusinseneri diplom, kes on kümnete aastate jooksul juhtinud ettevõtteid ja tuhandeid inimesi, kes on neid ettevõtteid saneerinud, ja need ettevõtted elavad edasi ka tänapäeval. Vabandage nüüd selle enesekiituse pärast! Ma tegin otsuse seal samas peegli ees. Ma kõhklesin ja kahtlesin, kuidas ma täna hääletan, ja meil oli ka fraktsioonis asi veel arutusel. Mina tegin enda jaoks otsuse, et ma hääletan selle finantspaketi vastu. Miks? Mis toimub? Tegelikult sai ju seesama finantskriis või mitte finantskriis, vaid riikide finantskriis, Euroopa riikide finantskriis alguse juba enne seda suurt majanduskriisi. See sai alguse, seda oli näha. Tähendab, poliitikud nägid, nad käisid naerunägudega ringi ja vaatasid, kuidas riigid ennast lõhki laenavad. Pangad andsid asjale hoogu juurde. Poliitikud käisid ju koos, need Euroopa Liidu poliitikud, meie peaminister, presidendid, teised minist-

rid, aga keegi ei rääkinud kuskil avalikult sellest, et asi jookseb vales suunas. Loodeti selle peale, et küll me maksumaksja rahaga kuidagi need asjad ikka klaariks saame. Tegelikult ei saanud, suur majanduskriis tuli peale. Selle majanduskriisi tagajärg ongi, et osa riike on oma eelarvepoliitikaga jõudnud niikaugemale, et praegu ei kuluta enam mitte tänast maksuraha ja mitte ka järgmise ega ülejäämise aasta maksuraha, vaid sisuliselt kulutatakse juba kolmanda, neljanda, viienda aasta maksuraha. Sest kui me vaatame nende SKT-d ja nende laenu, siis riigil ei olegi praktiliselt millestki muust maksta kui oma laenurahast, oma rahast, mis on inimeste käest maksudena kokku korjatud. Ja sellises olukorras otsitakse siis väljapääsu.

Mida tegid siis meie ministrid, meie peaminister ja rahandusminister? Meie tegelikult olime tõesti tublid. Ministrid olid tublid, aga kõige rohkem oli tubli rahvas, sest ta võttis kuulda, et tõmbame püksirihma koomale, hoiame oma eelarve korras, kärbime, ärme paneme laste toiduraha juurde, las põllumehed saavad kuidagi hakkama, töötuid tuleb juurde, las osa inimesi läheb tööle mujale, kus on suuremad palgad. Me tegime seda kõike. Tegelikult kandis rahvas selle välja, et meil on täna ...

Ma palun aega juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kolm minutit juurde!

Lembit Kaljuvee

Rahvas sai sellest aru. Me saime tõesti finantsvõimekuse, mis on täna Euroopa riikide hulgas number 1. Mida me ei tohi teha? Me ei tohi seda finantsvõimekust ära kinkida. Sisuliselt me läheme ju kinkima finantsvõimekust, mida meie rahvas, valitsus, Riigikogu on sellel raskel ajal loonud. Me lihtsalt läheme ja anname selle finantsvõimekuse ära, kingime, sellepärast et nendele küsimustele, millal, kelle poolt, kuidas need asjad ära klaaritakse, keegi vastata ei oska. Jah, me võiksime selle paketi solidaarselt kaasa minna sellisel juhul, kui meil oleks kindlus, et see pakett aitab Euroopa Liitu, aitab meid kõiki. Aga keegi ei ole selles kindel, see on lihtsalt ajapuhver. Me läheme sinna sisse ja, nagu ma ütlesin, kaotame sellega oma finantsvõimekuse. Pärast seda, kui me ei ole suutnud selle paketi kriisi lahendada –

mida me kindlasti ei suuda, tänaseni ei ole keegi pakkunud välja sellist paketti, millega oleks võimalik seda kriisi lahendada –, läheme kriisi sellises olukorras, kus meie laenuvõimekus on väike, meie inimeste laenuvõimekus on olematu, meie palgad on pisikesed, meie rahvas on ju ennast lõhki laenanud. Millest me elama hakkame? Meie elu läheb väga raskeks ja keeruliseks. Sellepärast me ei tohi anda ära oma finantsvõimekust, mille me oleme minu poolt lugupeetud minister Ligi kindlakäelisel juhtimisel saavutanud. Kallid kolleegid, milleks rahvas meile mandaadi andis? Rahvas andis mandaadi, et me seda maksuraha, mis me kokku korjame, ratsionaalselt, targalt ja neile arusaadavalt kulutaksime, et me suunaksime selle raha kulutamist neile arusaadavalt. Me ei ole seda asja rahvale selgeks teinud. 80% inimestest ei tea, miks me peame selle paketiga kaasa minema. Ei tea, sest me ei ole suvatse- nud seda selgeks teha. Ja siis me oleme imes- tunud, miks rahvas ei taha meile palka maksta, miks nad räägivad, et me saame siin nii suurt palka. Sellepärast, et kummitemplile ei maksta sellist palka. Palka makstakse neile, kes mõtle- vad, kes oskavad mõelda, kes saavad asjadest aru, mitte ei käitu niimoodi, et võtame selle ... Mul on muide olemas ...

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Lembit Kaljuvee! Teie kõneaeg on läbi saanud. Järgmisena palun kõnetooli Kadri Simsoni! Kokku kaheksa minutit.

Kadri Simson

Head kolleegid! Selline protseduur, kus teisipäeval toimub eelnõu esimene lugemine ja neljapäeval juba vastuvõtmine, ei ole siin saa- lis tavaline. Sedasi võetakse vastu otsuseid vaid siis, kui soovitakse midagi kibekiirelt ära vormistada, ilma et avalikkus veel oma seisu- kohta kujundada jõuaks. Jah, valitsuse esinda- jad väidavad, et aega on olnud küll. Kuid kas ikka on? Mina väidan, et valitsuse soov oli poolsalaja, Riigikogust pea mööda minnes asi ära koputada, et Euroopas paremana näida.

See soov parem näida eirab meie riigi sise- mist majandusolukorda. Eurotsooni võlakriis ei tekkinud üleöö. Kuid lausa solvav on pea- ministri avaldus, et inimesed lugegu välismaa ajalehti, kus on kirjas Eesti kohustused euro- tsooni ees. Eesti inimeste informeerimine on

ikka Eesti valitsuse asi. See valitsus on aga infot peitnud ja eurokriisist tulenevaid võima- likke Eesti kohustusi salanud. Räägin fakti- dest, mis pärinevad Rahandusministeeriumi kodulehelt. Rahandusministeeriumi kodulehel on info rahandusministri käikudest alates 2010. aprillist. Me saame sealt teada, et ra- handusminister osales pea üle nädala mingitel kokkusaamistel eurotsooni asjus, aga mida seal otsustati Eesti jaoks, sellest pole sõnagi. Mee- nutagem, et Kreekale anti abi juba 2010. aasta mais, aga Rahandusministeeriumi poolt tule- vad teated teatavad suhteliselt ühes stiilis üle kahe nädala, et rahandusminister ning kesk- pankade presidendid arutavad kohtumisel riigi rahanduse ja finantssektori küsimusi ning rah- vusvahelisi finantsküsimusi, ministritele antak- se ülevaade liikmesriikide esitatud stabiilsus- ja konvergentsiprogrammide uuendustest. Esi- mene info Eestile langevatest kohustustest on antud novembri lõpus ja rohkem eelmisel aastal infot ei pakutud. Küll on aga palju infot selle kohta, kuidas kõik Eestit kiidavad ja kui hästi meie inimesed on eurole üleminekust informeeritud. Järgmine info Eesti kohustus- test garanteerijana on Rahandusministeeriumi kodulehel üles pandud selle aasta jaanipäeval, kuigi pool aastat enne seda käis rahandusmi- nister pea iga nädal mõnel nõupidamisel, kus teemat arutati. Sellised on paraku faktid.

Sellest on tulenenud ka minu arusaam, et Eesti inimestele pole infot jagatud või seda on lausa varjatud. Aga ka meie siin Riigikogu saalis oleme Eesti inimesed ja tänasel järgmi- sel erakorralisel istungil on olemas see võima- lus, kus saab hääletada otsuse poolt, millega Eesti riik võtab aastateks üle jõu käiva kohus- tuse. Ma panen teile südamele, et te enne hää- letamist endalt küsiksite, kas te oleksite valmis seda käendust andma, kui see oleks teie isiklik käendus. Iga käendaja peab arvestama, et laen võib laenaja asemel hoopis garanteerija vastu pöörduda, ning see seab tulevikus ohtu Eesti riigi eelarve. Ikka veel on segased asjaolud, mil viisil mõni uus riik EFSF-i kliendiks saab. Kindel on vaid see, et meie valitsus on parla- mendiliikmetele välja öelnud, et mingil juhul ei soovita takistada otsuste langetamist.

Miks peaks olema soov Euroopa suunal võimalikult hea välja näha piisavalt kaalukas põhjus, et võtta endale koorem, mis on SKT suhtes kõigi eurotsooni riikide seas kõige

karmim kanda? See koorem ei ole sümboolne, sest asudes käendama riiki, keda enam ei usalda turud, keda ei usalda reitinguagentuurid, kellel pole enam mõtet tülitada IMF-i ja kellel on vilets ajalugu laenude tagasimaksmisel, paneme panti omaenese arengu. Eesti valitsus on püüdnud jätta muljet, nagu tähendaks käendamine ja garanteerimine midagi täiesti teoreetilist ning reaalselt raha kindlasti mängu ei panda. See on eksitav – kui laenaja oma kohustusi ei täida, on Eestil aega kaks pangapäeva, et tema asemel makse teha. Jah, me oleme kuulnud, et ega Eesti sellise maksega hätta ei jääks, sest meil on reservid ja meil on võime laenata, kui on vaja teiste laen kinni maksta, ja küll me siis hagem seda, kes laenu võlgu jäi. Aga need reservid on ju kogutud teadmises, et rasketel aegadel me saame kasutada neid enda elu leevendamiseks. Täna aga oleme leppimas olukorraga, kus siseriiklikult ei lubata näiteks töötukassal astuda vajalikke samme, et tööpuuduse protsent ei jääks aastateks püsima kahekohalisele numbrile. Seda ei lubata teha sellepärast, et reserve on vaja säilitada, aga samas oleme valmis neidsamu reserve pantima ning see otsustatakse vaid parlamendi kahepäevase arutelu tulemusel ja üsna segastel asjaoludel.

Ma juhin tähelepanu ka sellele, et kui rahandusminister Jürgen Ligi teisipäeval siin Riigikogu ees sedasama eelnõu kaitses, ütles ta: "EFSF-i puhul on ju jutt pankade kapitaliseerimisest EFSF-i kaudu. Ja kui me räägiksime tõesti ainult vanast skeemist ehk laenude garanteerimisest, siis oleks kõik väga lihtne. Siis oleks umbes teada, kui palju on emiteeritud, ja me saaksime olla palju täpsemad oma kulutuste suhtes." Aga ta ütles ka, et nädal aega tagasi, neljäpäeval toimunud rahanduskomisjoni istungil opereerisid Rahandusministeeriumi spetsialistid veel pigem 300 miljoni eurose kindlalt käiku mineva garantiiga. Teisipäeval, seistes siin selles puldis Riigikogu ees, oli Jürgen Ligil teadmine, et nüüd juba opereeritakse 400 miljoni euroga, sest "EFSF teeb oma prognoose kogu aeg ja need instrumendid laienevad." Jürgen Ligi tsitaat.

Paistab, et valitsuse otsustajad on liiga palju viibinud Brüsselis ja võõrandunud elust Eestis. Kuidas muidu saab minna nii kahepalgelist teed, et samal ajal kui kodus pigistatakse kivist vett välja, ollakse valmis premeerima võõrsil vastutustundetut laristamist. Valitsuse soov te-

gutseda näiliselt jõuka riigina europoliitikas paneb meid andma garantiisid lõhkilaenanud riikidele, et hoida laenamist nende jaoks endiselt odavana isegi siis, kui selle hinnaks on meie oma reservide käenduseks andmine ning halvimal juhul veel vajadus kiirlaenu võtta, et käendaja kohustust täita.

Seega on garantiide andmisel palju vastuseta küsimusi. Kiirkorras otsustamisega võetakse Eesti riigile aga kohustusi, mis jäävad maksumaksjana koormama ka tänaseid lapsi. See ei ole kohustus pooleteistkümneks aastaks. Kui pankadele antakse nende laenude refinantseerimiseks riigipoolsed käendused, siis kestavad need kümneid aastaid ja meie käendus sama kaua. Kiirustamise tagant paistab selgelt välja valitsuserakondade soov teha otsused avalikkusega arutamata ja püüde hoida kohustuste suurust võimalikult ebamäärase ja hooamatuna. Aga kui te nüüd natuke mõtlete siit ruumist väljaspool seisjana, siis Eesti inimestele tundub see otsus praegu ebaõiglane. Ja kui me mõtleme siin ruumis sees oljana, siis ei tundu protseduur, kuidas seda otsust tehakse, ka parlamentaarse riigi tavade mahasurumise seisukohast õigena. Täna teid tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Järgmisena palun kõnetooli Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Meie menetleda on siin täna otsus Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamise kohta. Selle otsuse vastuvõtmisel annab Eesti lubaduse garanteerida EFSF-i raamlepingu alusel võlakohustusi ligi 2 miljardi euro ulatuses, toetamaks finantsraskustesse sattunud euroala liikmesriike. Vähemalt 2 miljardit eurot – head kolleegid, see pole Eesti jaoks väike raha. See summa on kolmandik 2012. aasta riigieelarvest. Ma mõistaksin sellist otsust paremini siis, kui see raha oleks meil reaalselt ja vaba rahana olemas. Olen küsinud siin puldis olnud heade kolleegide, rahandusministri ja rahanduskomisjoni liikmete käest, mis siis Eestis käiku läheb, kui garantiid peaksid realiseerima, reservid või laenud. Vastust me pole ju saanud. Mõistagi, raha tuleb lõpuks

ikkagi leida oma rahva arvel, maksumaksja arvel. Tegelikult ei olegi keegi arutanud, kust see tuleb, ja sellepärast ei anta ka selget vastust. See, et meil on tänavatel protestimas õpetajad, kelle palgad on teiste Euroopa riikidega võrreldes äärmiselt madalad, et räägitakse poliitseinike, päästetöötajate eelseisvast masskoondamisest, et üha rohkem on lapsi, kellele koolitoit on ainuke soe toit päevas, ei huvita nagu ühtegi tänase valitsuskoalitsiooni liiget. Meie riigis on väga palju nii sotsiaal- kui ka regionaalprobleeme, mille lahendamiseks on vaja senisest palju suuremaid investeeringuid. Meie oma riigi probleemide lahendamine on alarahastatud, kuid sellele vaatamata lubame sisuliselt 2 miljardit eurot garanteerida.

Kahtlemata on Euroopa Liidu liikmeks olemine toonud Eestile majanduslikku kasu ning meie huvides on Euroopa Liidu kui majandusliidu edukas toimimine ka edaspidi. Samas panen kahtluse alla kasuteguri, mida me oleme saanud eurotsooni liikmena. Tõsi, ma ei saa kindlalt väita, et seda kasu edaspidi ei tule, kuid praegu oleme pigem sattunud probleemide keskele. Praegu on eurotsooni ühtsuse püsimine ning ellujäämine Euroopa majanduskriisis nii Euroopale kui ka kogu maailmale suur probleem. Elatud on üle võimete ning rahaga hooletult ümber käidud. Ja süüdi pole mitte keegi teine või kolmas, vaid süüdi on ikka eurotsoon ise. Eesti rahvast tahetakse uinutada väidetega, justkui oleks antava garantii realiseerimine praktiliselt võimatu. See pole ju õige. Iga garantii, mille riik endale kohustuseks võtab, võib õige pea muutuda reaalseks kohustuseks, reaalseks rahaks.

Meieni jõuavad pidevalt sõnumid, et edukate reformide asemel toimuvad Kreekas streigid, tihti vägivaldsed meelevaldusedki. Kärpida neid hüvesid, mis inimestel on juba aastaid olnud, on ülimalt keeruline ülesanne. Kui palju suudavad Kreeka kodanikud välja kannata, enne kui nad murduvad ning võtavad kasutusele äärmuslikud meetmed? Ma kahtlen, kas seda kannatust jätkub ja jagub, ning kahtlen ka selles, kas kellelgi on õigust kreeklasi sellise käitumise eest hukka mõista. Euroopa solidaarsus ja vastastikune mõistmine kõlavad küll teoorias hästi, kuid kas iga üksikisik mõistab seda? Kahtlen selles. Mul on mure ka teie pärast, head kolleegid. Kui Keskerakonna liikmed võivad julgelt ka pärast tänast Eesti

inimesele silma vaadata ja öelda, et nad tegid seda, mis oli nende kohus, siis kahjuks paljud teie seast seda teha ei saa, sest te võite vabalt ära kinkida kolmandiku meie riigi eelarvest oma rahva arvel.

Me ei tohi tegelda nii olulise teemaga kiirkorras ja salaja. Sain rahandusministrilt karmi kriitika osaliseks, kui arvasin, et tegelikult ongi see kogu rahvast puudutav oluline teema ja kodanikuühiskonnaga tuleks nõu pidada. Aga Keskerakond ei saa toetada seda otsust, mis paneb Eesti riigile kohustusi ...

Palun veel üks minut!

Aseesimees Laine Randjärv

Üks minut juurde.

Ester Tuiksoo

... mis meil selgelt üle jõu käivad. Me ei saa minna vastuollu Eesti rahvaga, kes ei pea õigeks seesugust raha paigutamist. Niikaua kui Eestil on lahendamata siseriiklikud probleemid, niikaua kuni meie inimesed lahkuvad välismaale, lapsed ei saa koolis normaalselt toimida, ei ole meil õigust rahva rahaga niimoodi käituda. Just sellepärast ei saa ma seda eelnõu toetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Paul Keres on kirjutanud tänases majandusrubriigis Postimehe internetiväljaandes ja viidanud just nimelt kahele märksõnale. Esimene märksõna on see, et me ei garanteeri mitte 2 miljardi krooni ulatuses, vaid tegelikult hõlmab garantii ka intresse, mis võivad ulatuda 2,5 miljardi kroonini. Teine on see, et Lissaboni lepingu artikli 125 kohaselt ei kanna liikmesriik vastutust ega võta enda peale teiste liikmesriikide valitsuste, võimuorganite, teiste avalik-õiguslike isikute või riigiosalusega äriühingute kohustusi. Selle probleemi lahendamiseks luuakse EFSF-i nime kandev JOKK-skeem. Ma ei julgeks isegi väita, kas see skeem on JOKK või mitte, aga me lähtume sellest solidaarsuse printsiibist ja jookseme pea ees toetama neid, kes tegelikult elavad meist paremini. Ma olen sellega päri, et anname käe kõigile, kellel on häda käes, on see siin Riigikogu saalis või on

see tänaval. Aga kui meie oma inimesed on tõsiselt mures ja hädas, kui meie oma inimesed saavad tunduvalt vähem pensioni või sissetulekut kuus ja teevad rasket tööd tunduvalt väiksema raha eest, siis paneb selle otsuse tegemine sügavalt mõtlema ja nõuab väga tõsist sisekaemust.

Väga paljud inimesed ütlevad, et jah, meie riigirahandus on korras. Aga inimeste rahandus ei ole korras, selles mõttes, et sissetulekud on väga väikesed või puuduvad üldse. Ja kui teistes riikides võib olla see situatsioon, et riigirahandus pole korras, siis inimesed elavad ometi tunduvalt paremini, nagu ma ütlesin. Võin tuua väga selge näite Iirimast. Kui meie rääkisime siin Iirimaa aitamisest ja sellest, et Iirimaal on tõsine finantskriis, siis võtsin telefoni ja helistasin oma vanale sõbrale, keda ma tunnen juba 20 aastat ja kes on ühe mittetulundusühingu juht. Küsisin tema käest, et kuule Peter, mis teil seal Iirimaal siis toimub, et meie vaesed eestlased peame teile appi tulema, sest teil on suur finantskriis. Ta kehitab õlgu ja ütleb, et kuule, Kalle, mul on raske öelda, inimesed liiguvad tänavatel täpselt samamoodi nagu parimatel päevadel, inimeste sissetulekud ei ole vähenenud ja kahjuks pean tunnistama, et sponsorsummad, millest mina oma firmaga elan, on kasvanud. Ja siis hakkad mõtlema, kas kõik see, mis rahvusvahelises meedias on, ja see, mis tegelikult riigieelarve näol arvude taga peitub, on sulatõsi. Kas see näitab reaalselt inimeste heaolu?

Või teine näide. Mitte väga kaua aega tagasi me käisime proua Riigikogu esinaise ja hea kolleegi proua Maret Maripuuga Kreekas, kus juba nn finantskriisi möll käis täie hooga. Ja kõrged riigijuhid ütlevad sulaselges inglise keeles, et kuulge sõbrad, finantskriis ei ole Kreekas, see on Euroopa Liidus, see ei ole meie probleem. Ja neil oli õigus, kahjuks neil oli õigus, sest see ongi meie probleem ja täna on see meil laua peal. Ma arvan, et proua Maret võib tunnistada, et nii see oli. Kui veel Iirimaa juurde minna, siis töötü abiraha oli seal 2010. aastal 196 eurot nädalas. Eks me tea enam-vähem kõik, kui suur meil praegu miinimumpalk eurodes on.

Väga palju on räägitud sellest, et anname õnge, mitte kala. Täna me tahame anda terve kalakoorma ja mõningate riikide jaoks suisa kuldkala. Miks me anname selle siis välja-

poole, miks me ei anna seda sissepoole, kui me peame seda õigeks? Mul tekkis oma sisemuses täna tõsine küsimus, et miks Saksamaa parlamendisaadikud niimoodi hääletasid. Üks tark meie hulgast ütles, et loomulikult, nad ei saanud teistmoodi hääletada, nad pidid ju ...

Palun minuti juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Üks minut juurde.

Kalle Laanet

... et nad ei saanudki teistmoodi hääletada, et nad peavad minema Saksa pankasid päästma, sest tegelikult on nende raha ju seal. Meil õnneks seda muret pole ja mõelgem siis, mis moodi me tänasel päeval hääletame. Solidaarsus peab kindlasti säilima, aga millisel kujul? Mõelgem selle peale! Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Me kuulame, mida on öelda Igor Gräzinil.

Igor Gräzin

Austatud proua juhataja, ma palun kaheksa minutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

Igor Gräzin

Lugupeetud kolleegid! Siin on korduvalt küsitud, kus kohas see kriis õieti on. Arvan, et see ei ole rahanduses ega majanduses. See kriis on ajudes. Seni ajani, kuni me ei lakka rääkimast eurost kui eduloost või uskumatult kavalast projektist, ei muutu midagi. Kui katkise mootoriga auto ette hobune rakendada, ega see asja oluliselt ei paranda.

EFSF-ist on siin räägitud sama kaunilt kui kõlavad Kaukaasia veinitoostid – kuidas ta päästab Kreeka, euro ja vaat et Euroopa Liidu. Sellest, kuidas Harry Potter saab jagu kurjast Voldemortist, saab iga normaalne inimene aru, aga kuidas EFSF Euroopa kriisist välja toob, see on muinasjutt. EFSF ei lahenda mitte ühtegi probleemi, aga raha võtab. EFSF-i on võrreldud IMF-iga, unustades, et EFSF teeb täpselt seda, mille vältimiseks Bretton Woodsi süsteem loodi. Täna peaksid IMF-i vaimsed isad, nii Harry Dexter White kui ka John May-

nard Keynes, mõlemad end hauas ringi keerama, sest see ei ole parteipoliitiline küsimus.

Ah jaa, Euroopa solidaarsusest ja Eesti moraalsest kohustusest on ka räägitud, aga 30 kilomeetri kaugusel Nord Streamist kujutab kolleeg Mikseri esitus sellel teemal rafineeritud poliitilist sadomaso. Seda ka veel. Leedule eurole minekut lubada ei sobinud, kuigi ta oli täitnud kõik tingimused mingi pisitillukese eksempliga, aga Kreekale rahamägede pealevalamine on okei. Muide, romantiku ja poeedina ma saan sellest aru, kelmides on alati teatav sarmikus.

Muide, ega see Keskerakonna kriitika eelnoo aadressil tegelikult ka päris aus ei ole. Kas mitte nemad ei hõõrunud meile nina alla Euroopa maade sotsiaalhüvitiste taset ja kas mitte nemad ei mõnitanud Maretit ministrina selle eest, et ta kriisioludes ei päästnud mitte ainult sotsiaalvaldkonna toimimist, vaid suuresti ka vabariigi eelarve? Muide, saadikud Oviir ja Savisaar-Toomast on EFSF-i poolt kogu hinge ja südamega.

Tegelikult on asi usalduses, selles, kas me usaldame tänaseid Euroopa Liidu raha- ja muid ülemusi nii palju, et oleme valmis neid järgima pimesi ja arutult, kas on Winston Churchill, Charles de Gaulle'i, Adenaueri mõõtu eurooplasi ja visionääre, kes kui Mooses viiksid rahva töötatud maale. EFSF-i taga ei ole praegu mingit *grand* plaani, vaid sadakonna poliitiku rabelemine, improvisatsioon, mille ainus selge eesmärk on teha nädalavahetustel miskit, mis rahustaks turud korraks maha selleks ajaks, kui börsid esmaspäeval lahti tehakse. Püstitades väiklasi eesmärke saavutatakse näivaid võite ja piinlikke kaotusi. EFSF-i ainueesmärk – audiitorite rahulolu – pole nüüd küll asi, mille nimel tuua ohvriks kogu Euroopa majanduslik tulevik. Lühidalt, inimesed ja asutused, kes tüürisid Euroopa rahanduse tänasesse seisusse, ei ole need, kes suudaksid isegi üleloomuliku ilmutuse toel selles midagi muuta. See oleks sama nagu oodata hertsog Albalt reforme inkvisitsioonis.

Kuna ma olen selle EFSF-i õnnetu teemaga tegelnud ka inglise keeles juba poolteist aastat iga jumala päev, siis ma tean, et EFSF on nüüd poliitikute peadesse sisse süstitud ja kuvaldaga kinni taotud, selle vastased on ära tembeldatud ja Jürgen Ligi poolt lollideks sõimatud – muide, kes teisele ütleb, see ise on!

Tänase otsuse suur ja saatuslik koht on see, et siit hakkab meie kiire allakäik mööda libedat kraaviserva, nagu seda on juba ennegi olnud: assotsiatsioonilepped, siis Ilvese-Tarandi-Streimanni stahhanovliku tööga ja pimesi Euroopa Liitu, edasi euro, siis EFSF, siis ESM, siis *bond*'id ja kohe edasi maksusüsteemi ühtlustamine, mida Bundestagis rõhutati. See on siis Eesti ainsa konkurentsieelise lõpp! Siit minu kõige olulisem parandus, mida olen esitanud. Meie pääsetee on see, kui me raiume läbi selle saatanliku EFSF-i ahela, mis kisub meid ESM-i, mis on otseselt vastu Eesti huvidele, suveräänsusele ja milles Eesti rahvas pole kunagi kellelegi kokku leppinud. Euroopa Liidu toimelepe artikkel, nagu ütles kolleeg Kalle Laanet, ütleb otse: "Riigid, sealhulgas Eesti, üksteise võlgade eest ei vastuta." See paragrahv raamleppes tuleb viia välja meie erandi alla ja liitumine ESM-iga peab toimuma põhiseaduse muutmise korras. Igal juhul mitte ELAK-i hops-koosolekuga ja kahe tunniga.

Täna ma muidugi kardan EFSF-i pärast, aga hambad veel ei plagise. Sest Jürgen sõimab läbi kelle tahes, kes talle ette jääb, ta ongi selline mees, aga Jürgen on laitmatult aus, ettevaatlik ja konservatiivne rahamees. Aga mis juhtub siis, kui meil tuleb järgmine rahandusminister? Mis siis saab? Või veel hullem, kui tuleb tagasi hoopis eelmine, nagu ta ennist oli? Vaat siis laskub Eestimaa majanduse üle ronkmust öö, milles on kuulda vaid hirmus ulgumine ja hammaste kiristamine. Tõele au andes, ka Ivari Padarile on just äsja ilmutust antud ja ta on teretunud priiskavast sotsiaaldemokraatiast mõistliku ja targa rahapoliitika leeri. Ivari, tere tulemast!

Süsteem ei tohi aga rajaneda lootusel, mille eesotsas on alati ja ainult vastutusvõimelised inimesed. Seda ei öelnud mina, seda ütles Thomas Jefferson. Kunagi tuleb selle kähmluse tolm maha ja siis me istume ükspäev ja mõtleme, kuidas pagan küll õnnestus meil selle suure segaduse sisse astuda. Selle vältimiseks esitasime Tarmo Leinatamme ja Juku-Kallega paar abinõu, mis peaksid töötama. Kõigepealt õigete sõnade kasutamine, et ajudes selgemaks saaks. Mis garantiidest te räägite? Võlaõiguseaduses on garantii nimi võlg, vaadake § 2. Teiseks, mis tahes garantii andmise parlamentaarne kontroll ja kohustus neid mitte anda,

kus neid vaja pole. Kolmandaks, ära hoida Eesti vajumine järgmisesse sohu ESM-i näol.

Nii ma mõtlesin ja tegin, nagu käskis suur Immanuel Kant. Vaatasin tähistaevast oma kohal ja kuulasin kõlbelist häält oma hinges. Tunnen end nüüd rahulikult, nagu on alati, kui sinu sees valitsevad armastus, rahu, vaikus ja tõde. Ja vaid eemalt kostab õrna inglite laulu, kes sosistavad: "Vaata, kallis Igor, kuidas nad hääletavad seal teie parandusi, ja selle järgi siis teedki, ja sul, meie armas sõbrake, on siis jälle õigus, nagu Euroopa Liidu asjades seni alati on olnud." Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Meil on kuulata Juku-Kalle Raid. Palun, kõnetool on teie!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Eriti hea Igor, tore kõne oli! Aga mina paraku pean alustama seltsimees Stalini sõnadega, kes 1938. aastal ütles omaendanimelises valimisringkonnas Moskva Suures Teatris: seltsimehed, tegelikult ei tahtnud ma üldse siia tulla, et kõnet pidada, aga seltsimees Nikita Hruštšov, võib öelda, vedas mind siia vägisi. Tänane olukord on seesama, mida tegi Nikita Hruštšov Staliniga. Solidaarsus on ilus sõna, aga mulle tundub, et antud hetkel pole sellest mõtet rääkida. Ma ei taha siin väga pidurdada, vaid ütlen umbes paari minutiga asja ära. Head sõbrad! Nagu ütles minu hea sõber Hardo Pajula, tegemist on jalgrattaefektiga. Et kui praegu väntamine lõpetada, siis vajutakse küll kummuli kraavi, aga kui edasi vändata, lõpeb asi kindlasti veel suurema avariiga.

Me räägime täna Kreekast ja edaspidi ilmselt veel mõnest toredast lõunapoolsest naaberriigist. Ma olen seda meelt, et Kreekale oleks pidanud saatma raamatupidajaid, mitte raha. Head sõbrad! Eesti on eurotsooni riik, mis elab alla eurotsooni keskmise taseme, ja siinkohal lõpeb minu igasugune mõistus abipaketi käsitlemise osas absoluutselt otsa. Kui kreeklaste miinimumpalk on suurem kui meie keskmine, siis on asi morn, isegi väga hapu. Oma tänases küsimuses Aivar Sõerdile nimetasin ma toimuvat sotsialismi kriisiks, mitte kapitalismi kriisiks. Kodanikud saadikud, ma ei näe mingit põhjust veel üheks sotsialistlikuks eksperimendiks. Eluterve parempoolse inimesena ei pea ma sellist asja, s.o ajaloo kordamist, mitte

farsiks, nagu üks tuntud lendlause hoiatab, vaid millekski palju ohtlikumaks. Eestil on sel teemal lähimineviku kogemus. Ärgem olgem lollid ja ärgem kujutagem ette, et me suudame päästa riike, kus inimesed ei arvesta mitte oma panust, vaid nõuavad süüdimatult. Minu meelest on õige lasta üle jõu elanud kooslused lihtsalt pankrotti, mitte võtta endale üle jõu ja igasuguse õiglustunde käivat vastutust. Ma ei näe mingit põhjust, miks Eesti peaks manööverdama ennast samasse olukorda, kus praegusel hetkel on näiteks Kreeka. Ja vaeste rikaste toetamine – vabandage, see on sotsialismi mingi eriliselt väärakas vorm. Ma muidugi ei kujutanud hullemaski unenäos ette, et ma saan keskerakondlastega selles küsimuses või üldse mingis küsimuses ühte paati, sest poliitilise kooslusena on Keskerakonna näol tegemist väljaõppinud katastroofiga, aga ma ei näe kahjuks mitte mingit võimalust pressida täna rohelist nuppu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised ja me asume muudatusettepanekuid läbi vaatama. Esimene muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt ja juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Teine muudatusettepanek on Igor Gräzinilt, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Kolmas muudatusettepanek on Igor Gräzinilt, juhtivkomisjon teeb ettepaneku ... Igor Gräzin, teie ettepanekuid ei saa hääletada, sellepärast et need said komisjonis vähem poolthääli kui kaks. Neljas on Igor Gräzini muudatusettepanek, juhtivkomisjon teeb ettepaneku jätta arvestamata, samuti ei kuulu hääletamisele. Viies muudatusettepanek on Igor Gräzinilt, juhtivkomisjon teeb ettepaneku jätta arvestamata.

Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku teine lugemine katkestada, siis on teine lugemine katkestatud. Määratud eelnõu 90 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 30 minutit pärast teise täiendava istungi lõppu ja kellaajaks on 19.33.

Teine täiendav istung on lõppenud ja kolmas täiendav istung algab poolteise tunni pärast, see on siis kell 20.33. Aitäh!

Teise täiendava istungi lõpp kell 19.04.
Istungi kestus 49 minutit.

Kolmas täiendav istung Kell 20.33

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu, head ametikaaslased, tere õhtust! Alustame Riigikogu kolmandat täiendavat istungit 29. septembril. See istung kestab kuni päevakorra ammendamiseni. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Kõnesoove ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud härra juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab välisõhu kaitse seaduse ja sellega seotud teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus selle edasise menetlemise.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 29. septembril esitatud Eesti seisukohad nõukogu direktiivi, mis käsitleb energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistikku, eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma majanduskomisjoni ja rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on 13. oktoober s.a kell 16.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 29. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni teatise suhtes, mis käsitleb korrupsioonivastast võitlust Euroopa Liidus, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja teatise kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on 13. oktoober s.a kell 16.

Head Riigikogu liikmed! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 72 Riigikogu liiget, puudub 29.

Kvoorum on meil ilusasti olemas ja me saame istungiga peale hakata.

1. Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu (90 OE) teise lugemise jätkamine

Aseesimees Jüri Ratas

Meil on tänasel kolmandal täiendaval istungil päevakorras üks punkt, Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu teise lugemise jätkamine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Riigikogu otsuse eelnõu Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamise kohta täna istungil, mis algas kell 2, ja õdusal õhtupoolikuistungil, mis lõppes natuke aega tagasi. Päeval istungil osalesid Rahandusministeeriumi asekancler Tanel Ross ja nõunik Tiit Rebane, osalesid ka Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna juristid ning teised asjatundjad.

Komisjon, head kolleegid, esitab oma ettepaneku, millega muudab terve eelnõu teksti. See ettepanek sai komisjonis hääletamisel 8 toetushäält, vastu oli 1 komisjoni liige, erapooletuid ei olnud. Ma tutvustan lühidalt selle ettepaneku sisu.

Nagu te näete, Riigikogu menetluses see eelnõu, võrreldes valitsuse esitatud eelnõuga, päris olulises mahus ja osas muutus. Kõigepealt, eelnõu preambulisse tuli viide riigieelarve seadusele. Selle muudatused me kiitsime täna koos heaks ja see annab õigusliku aluse garantiitsuse vastuvõtmiseks.

Eelnõu punkti nr 2 põhiline sisu on see, et fondi poolt uute laenuvajajatega sõlmitavad raamlepped tulevad arutlusele Riigikogu täiskogus. See on sisuline muudatus esialgse eelnõuga võrreldes.

Punkti nr 3 muudatused on samuti väga olulised. Nendega täpsustatakse Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni pädevust. Teadaolevalt on finantsabi meetmed tänapäeva maailmas väga mitmekesised ja fondi põhikirjas on neid päris arvukalt ette nähtud. Loetelus on tehingud võlakirjaturgudel, liikmesriigi finantsstabiilsuse ennetav toetamine, krediidiilmidid, julgestuslaenu, samuti liikmesriigile laenu andmine pankade ja teiste finantsinstitutsioonide kapitali suurendamiseks. Nende vahendite kasutamine ei eelda tervikliku majanduspoliitilise programmi olemasolu, kuid nende vahendite rakendamisega on tänapäeva finantsmaailmas sageli kiire, eriti kui me räägime järelturutehingutest, kus on oluline nii otsustusprotsessi kiirus kui ka konfidentsiaalsus, selleks et piiratud ressursidega saavutada finantsturgudel maksimaalne tulemus.

Otsuse eelnõu punkt nr 4 on samuti oluline. See sätestab põhimõtte, et kui juhtub, et Euroopa Liidu asjade komisjon mingil põhjusel ei ole soovitud tähtajaks arvamust avaldanud, siis teeb seda valitsus ise, informeerides sellest Euroopa Liidu asjade komisjoni.

Oluline on ka punkt nr 5, mis ütleb, et kui raamlepingu tingimused muutuvad selliselt, et see mõjutab riigigarantii andmise otsust, siis on see ilmselgelt Riigikogu täiskogu pädevuses.

Lõpuks on täpsustatud ka eelnõu jõustumist. See ei toimu mitte allkirjastamisel, nagu oli esialgses eelnõus, vaid koos riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise sätete jõustumisega.

Veel rõhutan punktis nr 1 sätestatud garantii kehtivus- ja algusaega, mis on täpselt sätestatud. See valitsuse esitatud eelnõus puudus.

Nii et Riigikogu on andnud olulise panuse eelnõu parandamisse. Täna kõiki kolleege, kes selles protsessis osalesid, ja kogu personali, kes olid selles töös abiks, samuti õiguskantslerit ja tema bürood!

Aga ma lähen edasi teiste muudatusettepanekutega.

Tähtajaks laekus üks parandusettepanek Eesti Keskerakonna fraktsioonilt ja neli ettepanekut Riigikogu liikmetelt Juku-Kalle Raidilt, Igor Gräzinilt ja Tarmo Leinatammelt, kes esitasid need neli parandusettepanekut koos.

Teie loetelus olev esimene ettepanek on komisjoni ettepanek, millest ma juba rääkisin.

Teine ettepanek on Keskerakonna fraktsiooni esitatud, mille punktis nr 2 tuuakse sisse Riigikogu täiskogu pädevus. Selle kohta oli komisjonil seisukoht, et me oleme seda oma ettepanekus sisuliselt arvestanud, kuna täiskogule tulevad arutamiseks vastastikuse mõistmise memorandumid uued programmid. Nii et seda ettepanekut on juba rahanduskomisjoni ettepanekus arvestatud. Mis puudutab selle parandusettepaneku muid detaile, näiteks seda, et otsus jõustub allakirjutamisel, siis see ei ole kindlasti korrektne viide ja rahanduskomisjon on selle oma ettepanekus juba ära parandanud. Samuti puuduvad siin garantii algus- ja lõpp-tähtaeg. Me komisjonis küsisime, kas ettepaneku algataja ikka soovib sellisel kujul olevat ettepanekut toetada, sest siin on olulisi puudusi. Komisjoni konsensuslik otsus oli, et seda ettepanekut võib lugeda osaliselt arvestatuks, kuna rahanduskomisjoni ettepanekus on Riigikogu pädevus juba arvesse võetud.

Parandusettepanek nr 3, mille esitasid Juku-Kalle Raid, Igor Gräzin ja Tarmo Leinatamm, nägi ette asendada eelnõu punktis nr 2 sõna "heakskiitmiseks" sõnaga "tutvumiseks". Komisjon on selle probleemi sisuliselt juba lahendanud. Komisjoni enda eelnõus ei ole "tutvumiseks", vaid "arvamuse avaldamiseks". Ainult sellel põhjusel ei saanud me seda ettepanekut arvestada.

Järgmist parandusettepanekut, kus punktis nr 3 on soovitud asendada sõnad "Vabariigi Valitsus" sõnaga "Riigikogu", on samuti sisuliselt arvestatud, aga formaalselt ei saanud komisjon seda toetada, kuna komisjoni ettepanekus on juba sõnastus muutunud ja seetõttu ei saa kahte konkureerivat ettepanekut paralleelselt toetada.

Ettepanekuid nr 5 ja 6 ei saanud komisjon arvestada, kuna õigusjärgsuse küsimus või ESM-i küsimus kuulub niikuinii Riigikogus ratifitseerimisele. See on tulevikuteema ja komisjon ei pidanud õigeks sellisel kujul neid parandusettepanekuid toetada.

Sellised olid komisjoni seisukohad. Komisjon tegi otsuse eelnõu teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Selle poolt oli 8 komisjoni liiget, vastu oli 3, erapooletuid ei olnud. Komisjon nõustus põhiseaduskomisjoni arvamusega, et võttes arvesse eelnõu 90 sisu, seda, et sellega võetakse riigile väga suur rahaline kohustus, mis eeldab ümberkorraldusi ri-

gieelarves, tuleks see otsuse eelnõu vastu võtta Riigikogu koosseisu hääleteenamusega ehk 51 häälega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mina rahanduskomisjoni ei kuulu. Saades teada, et rahanduskomisjon on eelnõu teksti sisuliselt täiesti uueks muutnud, vaatan ma esialgset versiooni 90 OE ja võrdlen seda variandiga 90 OE II-2. Selle seletuskiri on ühel lehel, aga 90 OE seletuskiri oli väga põhjalik, see kirjutas kogu EFSF-i olemuse lahti. Kuidas nüüd 90 OE II-2 suhestub selle 90 OE seletuskirjaga või pole neil omavahel enam mitte mingit sidet alles jäänudki? Selle pärast oleksin ma väga kurb.

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Nagu ma rääkisin, valitsuse esitatud eelnõuga võrreldes on otsuse eelnõu sõnastus olulises osas muutunud. See on tinginud ka selle, et seletuskirjas on rahanduskomisjoni tehtud muudatused, ma arvan, päris hästi lahti seletatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Eelnõu tekst on peaaegu täiesti ära muudetud. Ütle, palun, kas komisjonis arutati ja anti endale tõsiselt aru, et kui sellest eelnõust saab otsus, siis me anname ju oma kogutud finantsvõimekuse ära, isegi mitte ei anna, aga kingime ära. Kas te saite sellest aru, et me kingime ära oma kogutud finantsvõimekuse, mille kogumisega on olnud aastate jooksul seotud kogu meie rahvas? Kas te annate endale aru, et me kingime oma finantsvõimekuse ära?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma tõesti kutsun üles praegu minu arvamust enam mitte küsima. Ma olen seda täna korduvalt teinud. Minu ülesanne on tutvustada komisjoni arutelu. Meie õhtune arutelu oli väga konkreetne ja selge.

Komisjoni töö tulemus on formuleeritud selle eelnõu tekstis. Me tegime viimastel päevadel üsna põhjalikke tööd ja need otsused või ettepanekud on tehtud piisavalt suure konsensussega. Aga mis teie hinnangut puudutab, siis ma arvan, et te olete ikkagi eksiteel. Kui te tahate minu isiklikku arvamust kuulda, siis ütlen, et sellise hinnanguga kindlasti nõus olla ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Täna sellise sirge ja selge seisukohtade avaldamise eest, mis teil komisjonis toimus! Aga kas ma sain õigesti aru, et kuigi muudatusettepanekute tabelis on heade kolleegide Raidi, Leinatamme ja Gräzini esitatud muudatusettepanekute kohta märgitud, et komisjon neid ei arvestanud, siis sisuliselt te ikkagi võtsite need arvesse oma muudatusettepaneku formuleerimisel, mille rahanduskomisjon on sellesse tabelisse teinud?

Aivar Sõerd

Just. Te olete õigel teel. Sisuliselt see nii tõesti oli, aga formaalselt me ei saanud neid arvestada, sest muidu oleksid tekkinud konkureerivad ettepanekud.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Ma olen siiski sunnitud oma küsimuse teatud mõttes ümber formuleerima. Variandis 90 OE, mis oli eelnõu esialgne versioon, on väga ilusasti ja pikalt lahti kirjutatud EFSF-i olemus ehk sisu, see, millega see otsus Eesti Vabariigi liidab. Variandi 90 OE II-2 seletuskiri on mõni rida ühel lehel, kus sellest meie garantiid saavast fondist pole enam sõnagi juttu. Ma kordan oma küsimust: kuidas saab viimase, täiesti uue eelnõu seletuskiri olla sisuline, kui seal pole sõnagi juttu sellest, kuhu see eelnõu meid viib, ehk seletuskiri on tühi?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et Riigikogu käsutuses on päris palju materjale, mis

räägivad Euroopa stabiilsusfondi toimimise põhimõtetest ja eesmärkidest. Ma soovitan need läbi lugeda. Ma arvan, et ka teil tasub neid materjale hästi põhjalikult lugeda, kui juhtus nii, et millegi lugemine jäi pealiskaudseks. Materjalid on olemas. Ma ei näe siin tõesti sisulist probleemi.

Aseesimees Jüri Ratas

Protseduuriline küsimus, Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh, austatud juhataja! Kas ma saan õigesti aru, et hea ametikaaslane Aivar Riisalu sattus segadusse sellest, et ta võttis muudatusettepaneku seletuskirja, mis seletab seda muudatusettepanekut, ja hakkas arvama, et see ongi nüüd eelnõu seletuskiri? Kas ma saan õigesti aru, et tegelikult jääb eelnõu juurde jätkuvalt ikkagi see algataja esitatud seletuskiri ja praegu on täiendavalt eraldi lahti seletatud muudatuse tegemise põhjused ja sisu? Hea ametikaaslane on lihtsalt eksiteele sattunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma arvan, et te saate õigesti aru siis, kui te võtate saali tagaosast riivuli pealt selle eelnõu, mida me praegu arutame. Seal peaks olema kirjas nii eelnõu tekst kui ka seletuskiri. Aivar Riisalu, palun, protseduuriline küsimus!

Aivar Riisalu

Kuna minu nime mainiti, siis ma selgitan. Tõepoolest, eelnõude riivulist on meil võimalik võtta see eelnõu, mille kohta ma ju küsingi. Siin on eelnõu pluss kõik muudatusettepanekud, aga selle eelnõu juurest on füüsiliselt ära kadunud see imearmas seletuskiri, mis meile asjadest räägib. Sellepärast ma küsingi, kas see EFSF-i olemus suhestub selle otsuse lõpliku versiooniga või mitte. Ma loodan, et see suhestub.

Aivar Sõerd

Suhestub jah.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Aivar Sõerd! Ma esimest korda kasutasin siin seda nuppu ja võtsin teilt mikrofoni ära. Meil on Riigikogus kokku lepitud, et Riigikogu istungit juhatab üks ini-

mene. Ma palun, pidage sellest kinni! Palun vabandust, ma ei ole tõesti enne nii käitunud. Palun, Igor Gräzin, teie küsimus!

Igor Gräzin

Ma olen sinuga täiesti nõus, et see vajab väga põhjalikku lugemist. Pean ütlema, et 28 minutit põhjalikuks lugemiseks on minu jaoks liiga lühike aeg, nii et ma võin esitada rumala küsimuse. Ma tahan kokku võtta parandusettepanekud nr 4, 5 ja 6. Kas ma sain õigesti aru, et ainus takistus või pidur EFSF-i üleminekuks ESM-iks on tavaline igapäevane ratifitseerimisprotseduur? On see nii?

Aivar Sõerd

Aitäh! Kõigepealt, minule teadaolevalt ei ole liikmesriigid veel ESM-i paika pannud, nagu pole paika pandud või kokku lepitud või läbi räägitud ka õiguste, varade või mille iganes üleminek. Me räägime praegu millestki, mille kõiki detaile me võib-olla täpselt ei tea. Ma arvan, et ettepaneku esitaja mõistab komisjoni positsioone, millel me olime, kui me neid parandusettepanekuid arutasime.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg! Kui enne siin arutati, mis võib olla see põhjus, et Riigikogu täiskogu täiendav istung täna õhtul kokku kutsuda, siis Riigikogu juhataja ütles, et põhipõhjus on see, et Saksamaa Bundestag võttis täna vastu otsuse EFSF-ile garantiid anda. Ma küsin, kas Eesti peaks ikka selle üle nii väga õnnelik olema. Eesti maksab EFSF-i garantiid ilma intressideta 12,99% SKT-st, aga Saksamaa 8,2% SKT-st. Need garantiid on ebaõiglased, kui arvestada riikide keskmisi palku. Saksamaal vastutab iga elanik 0,8 keskmise kuupalga ulatuses, aga Eestis 1,63 keskmise kuupalga ulatuses. Kas me ikka peaksime olema õnnelikud ja täiendavat istungit korraldama?

Aivar Sõerd

Riigikogu esimees ei maininud ainult Saksamaad, ta mainis ka seda, et äkki me ikka keskendusime tööle, mis meil praegu laua peal on, ja jätaksime need arutelud. Ma võin

kuluaarides sellel teemal teiega väga pikalt rääkida, see oleks kindlasti huvitav vestlus. Aga ma olen siin, katsuge mõista ja aru saada, komisjoni esindajana ja selgitan komisjonis toimunud arutelu.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Kolleeg Igor Gräzin mainis, et 28 minutit on täielikult muutunud otsuse eelnõu tekstiga tutvumiseks ebapiisav aeg. Minu küsimus on teile kui rahanduskomisjoni liikmele. Kas te valgustaksite meid, millal teie nägite seda sada protsenti muutunud teksti esimest korda lõplikult viimistletuna, mitu minutit või tundi tagasi see tekst sellisena teieni jõudis?

Aivar Sõerd

Aitäh! Rahanduskomisjonis olid ka teie fraktsiooni esindajad ilusasti kohal ja mitte keegi võimaldatud aja suhtes proteste, kaebusi või vastuväiteid ei esitanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea rahanduskomisjoni ettekandja! Kui me selle eelnõu esimest versiooni siin arutasime, siis te selgitasite mulle, et Portugal ja Iirimaa ei käi meie garantiide alla, meie käenduse alla, sest nende puhul on otsused tehtud enne. Hea kolleeg Taavi Rõivas selgitas, et see päris nii ei ole, et vähemalt Portugali puhul me siiski ka osaliselt tagantjärele käendame, sest osamakseid ei ole veel tehtud. Kas te selgitaksite komisjoni ettekandjana, milline on tegelik olukord?

Aivar Sõerd

Aitäh! Jah, ma võin selgitada. Oluline on mõista otsuse jõustumise kuupäeva tähtsust. Kõik väljamaksed, mida fond teeb peale seda, kui meie oleme oma garantii andnud, tähendavad garantiid, mida ka meie hakkame tagama.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea komisjoni ettekandja! Te ühes vastuses eksisite. Te märkisite, et rahanduskomisjonis viibisid kohal ka Keskerakonna fraktsiooni liikmed. See on tõsi. Aga see, nagu me oleksime olnud selle poolt, et jätkata eelnõu teist lugemist täna kolmandal täiendaval istungil ehk nagu meil ei oleks olnud probleemi ajalises võtmes, kindlasti tõele ei vasta. Keskerakonna kolm liiget komisjonis hääletasid selle ettepaneku vastu. Aga minu küsimus käsitleb hoopis järgmist. Te mainisite, et rahanduskomisjon on seisukohal, et selle otsuse eelnõu vastuvõtmiseks on vaja vähemalt 51 Riigikogu liikme häält, ja ütlesite sinna juurde, et see otsus nõuab ümberkorraldusi riigieelarves. Varem küsimustele vastates ei ole te selgelt öelnud, missuguseid ümberkorraldusi selle otsuse vastuvõtmine riigieelarves nõuab, ja kahel viimasel rahanduskomisjoni istungil seda samuti ei arutatud. Palun, et te selgitaksite, missuguseid ümberkorraldusi see otsus riigieelarves siis nõuab!

Aivar Sõerd

Aitäh! Samasisulisele küsimusele ma vastasin hommikul, niipalju kui mul on tänaste teadmistega võimalik vastata. Me seda küsimust komisjonis ei käsitlenud. Te oleksite võinud seda komisjonis küsida, kui hommikul olid kohal juristid Rahandusministeeriumist. Te oleksite võinud küsida, aga te ei teinud seda. Me kahjuks ei arutanud seda küsimust, kuigi see võimalus oleks olnud. Aga kui teid huvitab detailselt nõuete, kohustuste, aktsiate ja varade kajastamine riigi bilansis ning kulu- tulude kajastamine riigieelarves, siis olen heameelega valmis teiega sel teemal pikema arutelu tegema.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Aivar Sõerd! Te jätsite minu eelmisele küsimusele vastamata. Aga kui ma püüan ridade vahelt lugeda, siis saan aru, et ka teie nägite seda teksti esimest korda eelmisel rahanduskomisjoni istungil, mis oli poolteist tundi tagasi. Kas see on korrektne järeldus või olete selle tekstiga varem tutvunud?

Aivar Sõerd

Hea kolleeg! See tekst valmis paljude inimeste ühistöö tulemusel ja mina olen olnud selles protsessis kogu aeg osaline. Hommikusel istungil ma oma heast tahtest teile ka esitasin need põhimõtted, mis sellesse teksti tulevad, kuigi mul lõplikku, juriidiliselt korrektset teksti hommikul veel ees ei olnud. Viimased täpsustused, mis sisu ei muutnud, tulid siia veel tänase päeva jooksul, aga tähtis on see, et need lõplikud sätted on väga paljude osapooltega põhjalikult läbi kaalutud. Nagu ma ütlesin, valitsuse esitatud eelnõuga võrreldes on siin sees olulised sisulised muudatused. Ma arvan, et ma ei liialda, kui ma ütlen, et mõned esialgses eelnõus olnud probleemid ja ebatäpsused on Riigikogu töö tulemusel ära parandatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Repts, palun!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea komisjoni ettekandja! Ma loodan, et te heast tahtest selgitate mõnda olulist küsimust ka nendele Riigikogu liikmetele, kes ei ole rahanduskomisjoni liikmed. Kahjuks või õnneks meil kõigil seda au ei ole. Seega küsin selgitust. Iirimaa ja Portugali puhul on vähemalt minu jaoks nüüd veidikene rohkem selgust majas. Aga mis saab olukorras, kui saavad tõeks need spekulatsioonid, mida meedia vahendusel on viimastel päevadel üsna palju olnud, et EFSF-i vahendid on selgelt ebapiisavad? Kas ja kui suures mahu me peame sellisel juhul oma käendusi suurendama?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma saan väga hästi aru, kuhu te oma küsimusega sihite ja mida te teada tahate. Teile on sellele küsimusele juba vastatud või vähemalt on vastatud teie kolleegide esitatud samasisulisele küsimusele. Teile ei ole see vastus sobinud. Ma vastan teile praegu selliselt, et me seda küsimust komisjoni arutelul ei käsitlenud.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Te rääkisite, et komisjonis oli jutuks solidaarsuse teema. Kas te rääkisite selles kontekstis ka sellest, et Eesti põllumehed saavad kolm korda vähem toetusi kui Euroopa põllumehed? Kas te rääkisite sellest, et me oma SKT-ga võrreldes maksame kõige suurema protsendi? Kas see oli jutuks või ei?

Aivar Sõerd

Aitäh! See on kahtlemata väga tähtis ja oluline teema. Aga komisjon keskendus oma tööle ja nende teemade hulka, millega komisjon viimastel päevadel tegeles, see tähtis küsimus ei mahtunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Lärm muutub saalis väga suureks. Ma palun südamest olla vaiksemalt ja austada oma kaaslast ja ettekandjat! Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mina olen olnud kõikidel rahanduskomisjoni istungitel, olen küsinud ja saanud ka vastuseid. Aga paljudele küsimustele ma vastust ei ole saanud. Nimelt, me ei käsitletud üldse neid küsimusi, mis puudutavad raamlepingut tervikuna. Tuli välja, et raamlepingut me Riigikogus ei kinnita ja see hakkab peale tänast garantiide andmist elama oma iseseisvat elu. Minu küsimus on järgmine. Me proovisime nende toetuste rahuldamise ära jagada Riigikogu täissaali ja ELAK-i vahel. Võib ju juhtuda, et tegelik toetussumma programmi näol on palju väiksem kui nn julgestuslaenu, mille otsustamine läheb ELAK-ile. Mille alusel tehakse vahet, millal taotlus tuleb Riigikogu täiskogu saali ja millal see läheb Euroopa Liidu asjade komisjonile?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma soovitan lugeda otsuse punkte. Siin peaks olema eesti keeles kirjas pädevuste jaotus Riigikogu täiskogu ja Euroopa Liidu asjade komisjoni vahel.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Te oma sõnavõttus mainisite korduvalt, et te olete viimastel nädalal, viimastel päevadel ja viimastel tundidel teinud meeletult tööd. Kas selle meeletu töö tulemuseks on ka kvaliteetne otsuse eelnõu? Kuhu meil siis nii hirmus kiire on, võttes riigile kohustusi, mille maht on kolmandik riigieelarvest, kui Slovakkia hakkab seda kuuldavasti arutama alles paari nädala pärast? Miks meil nii kiire on? Kuhu me kiirustame?

Aivar Sõerd

Aitäh! Te küsite praegu seda, millest te ise oma sõnavõttudes olete üht- ja teistpidi juba siin rääkinud. Miks te siis enam küsite? Me arutasime seda hommikul ja me tahame ikkagi oma tööga lõpuks valmis saada. Inimesed on päris palju vaeva näinud. Ma arvan, et see tulemus, mis on siin eelnõu näol olemas, on oluline edasimineku valitsuse esitatud eelnõuga võrreldes. See on meie oluline panus koostöösse teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased nii paremalt, vasakult kui ka saali keskmisest osast! Ma tahan meid kõiki tunnustada. Ma arvan, et täna on olnud väga tubli tööpäev, aga kolmandal täiendaval istungil muutub lärm kogu aeg suuremaks ja suuremaks. Ma saan aru, et teema on huvitav, kuid see lärm segab kuulajaid ja ettekandjat. Minu ainuke võimalus on teid paluda. Ma palun veel kord olla saalis vaiksemalt, lärm on liiga suur! Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus puudutab selle otsuse eelnõu punkti nr 4, mis ütleb, et Eesti Vabariigi viivitamatut seisukohta vajava memorandumi kavandi puhul, mille kohta ei ole Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon arvamust esitanud Vabariigi Valitsuse soovitud mõistliku tähtaja jooksul, esitab seisukoha Vabariigi Valitsus ning teavitab sellest Euroopa Liidu asjade komisjoni. Selles punktis nr 4 on kaks ajamääratlust: viivitamatu ja mõistliku tähtaja jooksul. Neid mõlemaid on peaaegu võimatu panna ümber päevadesse või tundi-desse. Mina praegust koalitsiooni ja Vabariigi Valitsust ei usalda. Kas teie ei karda, et Vaba-

riigi Valitsus ja koalitsioon võivad hakata seda punkti nr 4 ära kasutama, kõikide küsimuste puhul öeldakse, et on vaja viivitamatut seisukohta ja kuna komisjon ei jõua mõistliku aja jooksul kokku tulla, siis langetatakse otsus ise ning hiljem lihtsalt informeeritakse ELAK-it? Kas teil ei ole samasugust hirmu nagu minul?

Aivar Sõerd

Aitäh! Minul ei ole sellist hirmu, nagu teil on.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Ma usun siiralt, et rahanduskomisjon on teinud tõsist tööd, muutmaks seda otsuse eelnõu paremaks. Kas see kõiki Riigikogu liikmeid rahuldab, seda on näha hääletusel. Aga ma küsin samamoodi nagu kolleeg Kadri Simson: millal te selle teksti kätte saite? Minu arust on see suhteliselt lihtne küsimus. Millal ja millisel ajavahemikul oli kellelgi õigus ja võimalus nende tekstidega tutvuda?

Aivar Sõerd

Aitäh! Te olete niivõrd pika Riigikogu töö ja seadusloome kogemusega, et küllap te teate, kuidas eelnõud valmivad: tegeldakse tekstide eri versioonidega ja lõplik tekst, kus on saavutatud poliitiline konsensus ja kus kõik õiguslikud probleemid on leidnud lahenduse, ongi Riigikogu komisjoni töö produkt ja eesmärk. Viimaseid sõnastuse parandusi, mis mõtet ei muutnud, võis tulla veel ka täna, aga need põhimõtted, mis ma hommikul siin saalis välja ütlesin, on siin täpselt samamoodi kirjas. Kui ma hommikul olin teie ees siin saalis, siis ega ka minul ei olnud lõplikku teksti, aga põhimõtted olid teada ja meil oli selge siht, kuhu me välja tahame jõuda.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra Sõerd! Kas te ise adute, et te juhite praegu n-ö ajaloolist protsessi, mis võib tulevikus kogu Eesti rahva vas-

tu keerata, ja pealegi ei ole meie inimesed selle protsessi jaoks volitust andnud?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma kuulasin teie kõnesid väga tähelepanelikult. See, et tahate oma mõtteid siin üle korrata, on muidugi tervitatav. Kindlasti ei ole ma nõus paljude asjadega, millest teie kõnedes räägiti, aga see on pikem teema ja väljub minu praegusest rollist.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Laasi, palun!

Lauri Laasi

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Nüüd selgub, et tekst on peaaegu sada protsenti muutunud ja ega te vist isegi täpselt aru ei saa, mis seal kirjas on, mis siis veel rääkida minust, kes ma ei ole rahandusnimene. Võib-olla oleks tõesti targem arutelu katkestada, et ka inimesed, kes otseselt siseringi ei kuulu, saaksid ennast asjaga kurssi viia?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma arvan, et see ei oleks mõistlik ega otstarbekas.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Härra Sõerd! Te ütlesite, et kuulsite tähelepanelikult meie kõnesid. Võib-olla jagate meiega oma muljeid, milline kõne teie meelest kõige parem oli?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma võin neid muljeid kuluhaarides hea meelega jagada tundide kaupa, kui soovite. Aga ma tõesti kutsun üles ja teen ettepaneku, et me tegeleksime praegu ikkagi oma tööga, mis meie laudadel on.

Aseesimees Jüri Ratas

Ka mina palun, et me jääksime selle otsuse eelnõu juurde, mida me hetkel arutame! Rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan väga ettekandjat ettekande ja vastuste eest! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Soovitakse. Avan läbirääkimised. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Kadri Simsoni! Kaheksa minutit.

Kadri Simson

Head kolleegid! Täna, Riigikogu jaoks mõneti pika tööpäeva jooksul olen ma püüdnud meenutada, millal varem on tulnud ette selliseid juhtumeid, kus väga lühikese ajaga on menetletud väga olulisi küsimusi. Üks selline juhtum on tõepoolest olnud ka minu Riigikogu liikmeks oleku ajal. See oli 2009. aasta veebruaris, kui kõigest ühe hääletusega muudeti 14 seadust. See oli esimene kärpe-eelarve, kui Riigikogu tavapärasest menetlusest mööda minnes võeti raha ära valdadelt, noortespondilt, lasteaedadelt ja mitmelt teiselt oluliselt eluvaldkonnalt. Hakkab tunduma, et mida rängemaid otsuseid Eesti inimeste jaoks tehakse, seda lühemalt üritatakse neid siin Riigikogu saalis menetleda. Kahe päeva jooksul läbi viidud arutelu kannab ilmselgelt kiirustamise pitsi. Me kuulsime ka, et see tekst, mis täna lõpphääletusele tuleb, sai viimase vormi ainult poolteist tundi tagasi. See ei ole piisav aeg, et selle teksti edasise mõju kohta analüüsi teha. Sedasi võetakse otsuseid vastu ainult siis, kui soovitakse midagi kibekiirelt ära vormistada, ilma et avalikkus oma seisukohta kujundada jõuaks.

Miks ma räägin sellest, et see otsus on tehtud kiirustades, kuigi valitsuse esindajad ütlevad, et aega arutada on ju olnud küll ja eurokriisis ei ole mitte midagi uut? Jah, aga sellest ei ole räägitud ega avalikkust informeeritud. Kasutades võimalust, et praegu on saalis poole rohkem inimesi kui täna esimesel täiendaval istungil, tuletan teile meelde, et peaministri avaldus, nagu oleksid Eesti inimesed võinud ennast selle teemaga kurssi viia, lugedes välismaa ajalehti, on lausa solvav, sest kohustus Eesti inimesi informeerida, et nad oleksid kursis nende kohustustega, mis meil tekivad eurotsoonis olemise tõttu, on eelkõige Eesti Vabariigi valitsusel. Seda ei ole teinud ei peaminister ega Rahandusministeerium. Rahandusministeeriumi koduleheküljel antakse lühiuudiseid selle kohta, et viimase poolteise aasta jooksul on minister käinud erinevatel kohtumistel, kus on saadud infot, millised võimalikud kohustused eurokriisist Eestile tulenevad, aga faktidest pole räägitud. Rahandusministeeriumi koduleheküljel on info rahandusministri käikude kohta alates 2010. aasta aprillist, aga esimest korda muutus info Eestile tekkivate kohustuste kohta avalikuks alles no-

vembri lõpus. Rohkem selle kohta eelmisel aastal infot ei leidunud. Küll aga on palju infot selle kohta, kuidas kõik Eestit kiidavad ja kui hästi meie inimesed eurole üleminekuga seotud probleemidest informeeritud on. Järgmine info Eesti kohustuste kohta garanteerijana on Rahandusministeeriumi kodulehel üleval selle aasta jaanipäevast, kuigi pool aastat enne seda väisas rahandusminister üle nädala koosolekuid, kus arutati samasuguste kohustuste võtmist. Pool aastat enne seda oli Eestil ees liitumine euroga, kus ei räägitud suurt osa meie eelarvest haaravatest võimalikest garantiidest. Sellest on tulenenud ka minu arusaam, et Eesti inimestele pole infot jagatud või seda probleemi on lausa varjatud.

Üks oluline asi Riigikogu töös on see, et meie otsused peavad olema õiged ja näima õiglasel meie riigi kodanikele. Praegu oleme olukorras, kus Riigikogu saalis tehakse otsus, mis ei näi enamikule Eesti Vabariigi kodanikest õiglasena. Ka teie ise, kui te peaksite panema käe südamele ja ütleva, kas te paigutaksite oma raha sellistesse üle jõu käivatesse kohustustesse, ei saaks tõenäoliselt vastata jah. Iga käendaja peab arvestama, et laen võib laenaja asemel hoopis garanteerija vastu pöörduda. Andes liiga kergekäeliselt Eesti riigi poolt jah-sõna, paneme riigi sellega olukorda, kus kohustused võivad meid ja meie riiki lüüa nii valusalt, et me seda kanda ei jaksa.

Eesti valitsus on püüdnud jätta muljet, et see käendamine ei tähenda mitte midagi, see on sümboolne akt ja juttu garantii rakendamisest meie enda vastu on täiesti teoreetiline, reaalselt raha kindlasti mängu ei panda. See on eksitav. Kui laenaja oma kohustusi ei täida, siis on Eestil aega kaks pangapäeva, et tema asemel makse teha. Me oleme kuulnud, et Eesti riik ei jääks selle kohustuse täitmisega hätta, sest me oleme küll väikesed, aga väga tublid, meil on kogutud reserve, me oleme võimalised võtma laenu ka väga lühikese etteteatamisajaga. Mõnes mõttes annavad reservid meile kindlust, aga teisest küljest said need reservid kogutud selle jaoks, et kui Eesti riigil on raske – ja meil on juba mitu aastat raske olnud –, siis need reservid on see varu, millega me toetame oma inimesi ja nende toimetulekut. Vastupidi: meie valitsus on sisepoliitiliselt käitunud nii, et kärped on alati õigustatud, majanduse elavdamine ei ole aga mitte mingil

juhul õigustatud. Parim näide selle kohta on töötukassa, kes kogub ka rasketel aegadel, nendel aegadel, kui tööpuudust kajastab kahekohaline arv, reserve juurde. Nüüd me saame aru, et need reservid annavad võimaluse heldekäeliselt garantiisid jagada.

Meie jaoks tekitab küsimusi ka see olukord, kus garantiide suurus kõigub mõne päeva jooksul 100 miljoni euro kaupa ja paraku kasvusuunas. Selgeid vastuseid, kui suur on Eesti kohustus, ei ole siin saalis kostnud.

Sellises olukorras, kus otsus surutakse läbi kiirtempo, arutelu vältides ja soovides võtta Eesti riigile kohustusi, mis ei ole läbipaistvad, mis on ebamäärased ja hoomamatud, ei saa loomulikult sellele otsusele toetushäält anda. See otsus ei ole Eesti inimeste suhtes õiglane ning ka parlamentaarse riigi tavade mahasurumist ei saa kuidagi õigeks nimetada. Täna teid tähelepanu eest! Panen südamele, et oma otsust tehes peaksite arvestama sellega, et poliitiline vastutus ei kesta ainult 24 tundi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Kasutan võimalust ja ütlen ka paar sõna. Kõigepealt tahan avaldada tänu õiguskantslerile proaktiivse sekkumise eest. See ei ole tavapärane situatsioon, kui õiguskantsler lülitub mingi otsuse eelnõu menetlusprotsessi menetluse enda ajal. Üldjuhul võtab ta seisukoha pärast seda, kui konkreetne otsus või seadus on vastu võetud. Küll aga tänu sellele, et ta sellesse protsessi lülitus, saime päris oluliselt muuta konkreetset otsuse eelnõu ja hiljem ka ühte seaduseelnõu. Ma tahan tänada sotsiaaldemokraate, kes on väga konstruktiivselt ja igakülgset andnud abi eelnõu menetlemisel ning aidanud igat moodi kaasa nende otsuste õiguskindlaks muutmisele. Tahan tänada ka head partnerit Reformierakonda, kellega koos jõudsime ühiste jõupingutustega selle otsuse eelnõuni, mis täna meil laudadel on ning mis meie hea usu kohaselt vastab kõigile seadustele ja väljendab selgelt Riigikogu enamuse tahet. Eraldi tahan komisjoni esimehena tänada kõiki neid töökaid juriste ja eksperte nii rahanduskomisjonist kui ka õigus- ja analüüsiosakonnast,

aga samuti õiguskantsleri büroost ning eelnõu algatanud Rahandusministeeriumist nende tunnide eest, mis nad kulutasid selleks, et see eelnõu õiguskindlamaks muutuks.

Ma peatun veel EFSF-il, et oleks aru saada, mida me täna menetleme, püüan võtta ära hirme ja öelda veel kord mõned sõnad, mida ma ütlesin viimati siis, kui ma käisin siin fraktsiooni esindajana. EFSF on üks euroala finantsstabiilsuse tagamiseks ellukutsutud abimehhanisme, millest sõltub nii Euroopa Liidu kui ka Eesti tugevus, areng ja julgeolek. See on väga kulukas, kui üks konkreetne riik või mitu riiki muutuvad maksejõuetuks. See ei ole kulukas mitte ainult sellele riigile, vaid see on kulukas ka nendele riikidele, kes on selle probleemse riigiga ühes kaubandus- ja teenustsoonis. Me oleme oma fraktsiooniga seisukohal, et EFSF-i võimalikud toetused saavad toimuda vaid rangelt tingimuslikult ehk konkreetsete majandusprogrammide ja selle majandusprogrammi elluviimise tagatisel, reformide tagatisel. Vahetult enne iga laenusumma väljamaksmist peaksid võlausaldajad üle vaatama, kas finantstoetuse osamakse tegemine vastab selle programmi tingimustele, mida konkreetne probleemriik on lubanud täita.

Eelnõust endast niipalju, et minu jaoks on väga oluline, et EFSF-i olulisi otsuseid hakkab tegema Riigikogu. Ma arvan, et see on väga oluline muutus, mis on toimunud eelnõu menetlemise protsessis. Riigikogu rahanduskomisjonis jõudsimme koostöös Rahandusministeeriumiga kokkuleppele, et kõikide abitaotlevate riikide abipaketid tulevad Riigikogusse. Siin tuleb need põhimõtteliselt heaks kiita, kui me tahame, et see riik toetust saaks. Kõik muud muutmisotsused lähevad Euroopa Liidu asjade komisjoni. Sellised muudatused me selles teises eelnõus tegime. Ma usun, et nende väitlustega, mis on viimastel päevadel toimunud, oleme andnud selgelt mõista, et Riigikogu näol ei ole tegemist kummitempliga.

Lõpetuseks. Täna võeti Bundestagis vastu seesama otsus 523 poolthäälega, 85 parlamendiliiget olid vastu ja ainult 3 jäid erapooletuks. Saksamaast sai 11. eurotsooni riik 17-st, kes on nõustunud 440 miljardi euro suurust EFSF-i tugevdama. Ma palun ühe minuti juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Üks minut lisaäega.

Sven Sester

Tahan öelda, et Saksamaa on 27%-ga teelikult suurim partner EFSF-is. Saksamaa panus EFSF-is on 211 miljardit eurot. Täna mõne hetke pärast näitame Riigikogus oma suhtumist ühisesse euroalasse koos kõigi selle rõõmude ja muredega ning saame eelduslikult 12. eurotsooni riigiks 17-st, kes kiidab heaks EFSF-i. IRL toetab selle eelnõu otsusena vastuvõtmist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Mailis Repsi! Kaheksa minutit.

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Mõni tund tagasi rääkis hea ametikaaslane Juku-Kalle Raid väga selgelt ja ilmekalt, kuidas valed inimesed – tema jaoks valed inimesed – teevad õiget asja. Eks siin aruteludes ole täna ka üsna palju kõlama jäänud, kuidas selle küsimuse otsustamine roheline nupu vajutamisega on ühele või teisele Isamaa ja Res Publica Liidu või Reformierakonna liikmele selgelt vastumeelne. Põhjendused on olnud ju üsna sarnased sellega, mida meie, Keskerakonna fraktsiooni liikmed, oleme siit puldist öelnud. Veelgi enam, kui siit ruumist välja minna ja vaadata väljapoole saali, siis selgub, et neid liikmeid, kes ei sooviks teha täna roheline nupu vajutamisega poolthäält andes seda ajaloolist otsust ja panna Eestit väga suurt summat käendama, on veelgi enam kui neid, kes täna siin puldis on rääkinud. Kõige valusamad selle otsuse juures on ju need viimaste aastate kärped. Ma pean veel kord meelde tuletama, et kui me võrdleme enda ja nende riikide õpetajate palku, keda me täna ruttame aitama, kes ei suuda oma riigis selliseid kärpeid läbi viia, rääkimata väljamaksete suurendamisest, mis näiteks Kreeka puhul on kahjuks siiani tõde, siis nende õpetajate palgad on mõnel puhul lausa mitu korda suuremad kui meie õpetajate omad. Või kui me vaatame keskmist palka, töötu abiraha, toimetulekutoetusi, lastetoetusi või ka pensione, siis võrreldes nende riikidega, keda me täna toetama ja abistama läheme, et nad suudaksid oma kulutusi hoida vähemalt mingilgi määral sel tasemel, millega nad on harjunud, tundub see kõik ju tõesti ebaõiglasena. Ka põllumehi on täna siin

mainitud. Me võime vaid unistada sellistest Euroopa toetustest, mida nii mõnigi nn vana riik siiani saab.

Küsimus, kas meil on alternatiivi, on täna samuti üleval olnud. Kui vaadata selgitusi, mida me oleme siit täna kuulnud (ettekandja rääkis heast tahtest), siis tegelikult Eesti inimesele ei ole siiani piisavalt selgitatud, mis siis juhtub, kui kahe miljardi euro suurune garantii, koos laenu teeninduskuludega lausa kahe ja poole miljardi euro suurune, täitmisele pööratakse. Põhimõtteliselt on selgitatud, et euroalaga liitumisel me ju ositi juba paljude kokkulepetega nõustusime. Meie oleme Maastrichti kriteeriume järginud, tõepoolest oleme. Aga kui me vaatame neid riike, Kreekat või Portugali või Iirimaa, siis on üsna selge, et nendest garantiimahtudest tõenäoliselt ei piisa.

Kolmas sisuline teema, mida täna siin on ka juba mainitud ja mis tekitab ju siiani küsimusi, on küsimus tulevases ESM-ist. Juhul kui me hea õnne korral EFSF-i täismahus ei pea välja maksuma, siis ESM-i puhul me räägime juba reaalsest rahast. ESM-i puhul – vähemalt siiani teadaolevalt, kuigi ettekandja ütles, et info veel täpsustub – on Eestil vaja teha viis 30 miljoni euro suurust makset reaalses rahas. Eesti inimene on küll uhke oma euro üle, hoolimata inflatsioonist ja muudest sellistest nähtustest usub ta siiski veel, et me oleme euroga teinud sammu edasi, kuid kui teisendada see 30 miljonit eurot Eesti kroonidesse, siis on üsna mitmed inimesed üllatunud, mõistes, et samal ajal sai ju päästetöötajatele see pisku, mida küsiti, vaevu välja makstud või nii mõnigi üsna valus kärbe on siamaani taastamata. Võib-olla tasub mainida, et ainuüksi kohalike omavalitsuste tulubaasi taastamine on vaid kübeke sellest. Tekib küsimus, kust selline raha leitakse.

2012. aasta riigieelarve menetlus on meil veel ees ja küllap need diskussioonid menetluse käigus korduvalt tekivad. Teise pensionisamba maksete taastamise ja saastekvootide müügist tekkinud kohustuste täitmise puudujäägi puhul võime rääkida 2,1%-st SKT-st. Seega on Vabariigi Valitsuse koostatud riigieelarves juba praegu kulud ületamas tulusid. Olgugi et majanduskriis on möödas ja majandus on hakanud tõusma, ei ole Eesti riik suuteline võetud kohustustega toime tulema, aga siin ei ole ju tegelikult kõlanud seda arvamust,

et oleks probleeme leida raha garantii täismahus täitmiseks.

Viimaseks, kuid mitte vähem oluliseks teemaks on tõusnud Kreeka võime laenu tingimusi täita. Kreekal oli juba suvel probleeme laenu tingimuste ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma palun vabandust, aga te segate üsna rängalt meie ametikaaslast juttu ajamast, nii et ma palun teil hetkeks oma ettekanne peatada! Ma tänan ametikaaslast ja teid! Palun anda ettekandjale pool minutit aega juurde!

Mailis Reps

Kreekal oli juba suvel probleeme laenu tingimuste täitmisega, mistõttu lükati plaanilist abilaenumakset edasi, et Kreekat vähekegi survestada. Seejärel on Kreeka tõepoolest palju ette võtnud (või oleks õigem öelda, et ta on midagi ette võtnud) ja teatud tingimuste koha pealt on Euroopa silma lihtsalt ka kinni pigistanud. Mitmel korral on kõlanud spekulatsioonid, nagu lõppeks Kreeka riigil raha pensionide ja palkade maksmiseks juba oktoobri keskel. Kui vaadata näiteks Saksa ajalehe Bild andmeid, siis Saksamaa valitsus on arvestanud võimalusega, et Kreeka läheb juba jõuludeks nn pankrotti. Kui Kreeka liitub EFSF-i abisaajatega, siis võib talle antav laenusumma küündida 90 miljardi euroni. Aga arvestades asjaolu, et Kreeka on juba praeguste laenu tingimuste täitmisega hädas, siis kas saame siinkohal üldse rääkida tagasimakstavast laenust?

Niisiis on EFSF-i ümbritsev tekitanud palju küsimusi, mistõttu Keskerakond ei ole tõepoolest nõus võtma järgmistele põlvedele kohustus ainult selle mõnetunnise arutelu tulemusena. Viimaste aastate kärbeta ja pideva hinnatõusu tagajärjel on Eesti inimeste ostujõud kahjuks vähenenud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Head kolleegid! Ma tuln siia pulti selleks, et üks asi ära õiendada. Delfi kirjutab, et Kaljuvee tegi selle otsuse täna. Ma palun vabandust, aga ma küll ei mõelnud ega

väljendanud siin nii, et ma täna otsustasin. Ma otsustasin, et ma olen selle Eesti rahva suhtes ebaõiglase otsuse vastu, siis, kui ma selle pa-beri esimest korda läbi lugesin. Täna hommi-kune habemeajamine ei olnud tähtis, tähtis oli see, et ma vaatasin peeglisse. Täna hommikul juhtus veel üks selline asi, et ma sõitsin lugu-peatud Igor Gräziniga ühes liftis. Igor rääkis, et Ameerika majanduses on ka raske olukord ning kuna ameeriklased on meid aidanud, siis võtame täna selle paketi vastu ja siis hakkame Ameerika finantsabipaketti arutama. Ta tegi muidugi nalja. Aga tegelikult ei ole see nalja-asi. Kogu maailma majandusel on veel pikalt väga raske ja me ei tohi oma finantsvõimekust ära kinkida. Me ei tohi oma finantsvõimekust ära kinkida, saage aru! Ma lõpetan sellepärast, et üks mu sõber tahab koju minna. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head ametikaaslased! Täna on tõepoolest väga emotsionaalne päev. See on, ma arvan, palju emotsionaalsem kui kõik need arutelud ja pikad ööistungid, mida minu kogemuski siin Riigikogus selle mõne aasta jooksul on võimaldanud näha või, võib isegi öelda, et üle elada. Vaadake, suurt osa selles saalis istuvatest inimestest ma tunnen ka isik-likult ju päris hästi, sellepärast võin öelda, et meie vahel ei ole maailmavaatelisi kuristikke. Isegi Juku-Kalle Raidiga saab täiesti normaalse mehe juttu ajada ja ta saab vahel isegi mõ- nest asjast aru, mis siis, et ma kuulun Keskerakonda.

Mul on nüüd, otsustavate hetkede eel tek-kinud tunne, et me oleme justkui Eesti NSV Ülemnõukogu, kes 1991. aastal pidi langetama päris olulise otsuse – olla või mitte olla. Ma tunnistan teile, et vaadates seda Euroopa raha-süsteemi, eurosooni sellisel kujul, siis tuleb tõepoolest öelda, et Euroopa Liit ei ole võime-line sellisel kujul jätkama, kui ta tahab omada ühtset raha. See tähendab, et liikumine Euroopa ühendriikide suunas peab saama kiirenda-tud käigu. Täna otsusega võtame suuna Euroopa ühendriikidele antava aktsepti poole, sest me täidame ju täna käsku, mille Euroopa meile on andnud. Viimased mohikaanlased üri-

tavad siin veriste tomahookidega veel selle vastu võidelda, aga ülemnõukogu on oma ot-sust ilmselt juba langetamas.

Vaadake, mul on selline tunne, et mind viiakse tagasi SRÜ-sse, kus ühtedele on kõik lubatud, aga väikesed peavad üldiselt wait ole-ma. Majandust natuke aduva inimesena saan ma väga selgelt aru, et me oleme oma seniste sammudega sattunud olukorda, kus meil ei olegi enam häid valikuid. Ma küsin, eelkõige iseendalt, aga ka nendelt inimestelt, kellele jääb suurem vastutus ehk rohelist nuppu vaju-tavatelt inimestelt, kas me tõesti arvasime ja tahtsime, et me peame olema 21. sajandil sel-liste raskete valikute ees kellegi teise tegemata jätmiste, võib-olla vaelevestuste tõttu, ja mi-nema risti vastu oma rahva arusaamadele. Meil ei ole põhjust arvata, et meie rahvas on rumal, meil on põhjust oma rahvast armastada ja meil on põhjust arvata, et meie tänane otsus viisil või teisel võib meie inimesed panna olukorda, millest nad enam aru ei saa.

Igal juhul jõudu kõigile, sõltumata värvist! Ma tunnistan, et ega minu värvivalik, mis mõ-ne aja pärast avalikuks saab, võib-olla ei olegi minu kui majandusinimese südamevalik, aga see on minu põhimõttevalik, sest hetkel on ohus hoopis suuremad asjad, mida me täna veel väga hästi tunnetada ei suuda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 90 muuda-tusettepanekute läbivaatamist. Esimese muu-datusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, seisukoht on, et tuleb täielikult arvestada. Teise muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on, et tuleb osaliselt arvestada. Kolmanda muudatusettepaneku on esitanud Juku-Kalle Raid, Igor Gräzin ja Tarmo Leinatamm, juhtivkomisjoni seisukoht on, et tuleb jätta arvesta-mata. Neljanda muudatusettepaneku on esita-nud Juku-Kalle Raid, Igor Gräzin ja Tarmo Leinatamm, juhtivkomisjoni seisukoht on, et tuleb jätta arvestamata. Viienda muudatusette-paneku on esitanud Juku-Kalle Raid, Igor Grä-zin ja Tarmo Leinatamm, juhtivkomisjoni sei-sukoht on, et tuleb jätta arvestamata. Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud Juku-Kalle Raid, Igor Gräzin ja Tarmo Leinatamm, juhtiv-

komisjoni seisukoht on, et tuleb jätta arvestamata.

Head ametikaaslased! Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Oleme jõudnud lõpphääletuse ettevalmistamise juurde. Head ametikaaslased! Enne kui me läheme lõpphääletuse juurde, on Kadri Simsonil protseduuriline küsimus. Palun!

Kadri Simson

Aitäh! Keskerakonna fraktsiooni nimel palun enne lõpphääletust kümneminutilist vaheaega! Ma arvan, et kõik vajavad aega, et otsustada, kuidas hääletada.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Kuulutan välja vaheaja. Istung jätkub kell 21.57.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Eesti Keskerakonna fraktsiooni palutud vaheaeg on lõppenud. Kell on 21.57, jätkame istungit. Oleme jõudnud lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Kuna otsuse eelnõu 90 nõuab Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme enne lõpphääletust kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 76 Riigikogu liiget, puudub 25.

Panen lõpphääletusele eelnõu 90. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 59 Riigikogu liiget, vastu 18, erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingust ja selle muudatustest tulenevate kohustuste täitmise tagamine" eelnõu 90 on otsusena vastu võetud. (Tabel 11.)

Head ametikaaslased! Päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud ja tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Kolmanda täiendava istungi lõpp kell 21.59.
Istungi kestus 1 tund ja 26 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 10. oktoober 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Vabariigi Presidendi Toomas Hendrik Ilvese ametivanne

2. Vabariigi Presidendi Toomas Hendrik Ilvese kõne

3. Arupärimine tervishoiuteenuste osutajate olukorra kohta joobeseisundi tuvastamisel (nr 30)

4. Arupärimine hambaravi kohta (nr 35)

5. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu liikmed! Austatud ekstsellentsid, külalised, valitsusliikmed! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu neljanda töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on tavapäraselt võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid üle anda ei soovita.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 28. septembril algatatud Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse, kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse, Kohutute Raamatupidamiskeskuse Rahandusministeeriumi valitsemisalasse üleviimisega seotud seaduste, riigieelarve seaduse ning Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; teiseks, Riigikogu majanduskomisjoni s.a 29. septembril algatatud Eesti Arengufondi seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 29. septembril algatatud lennundusseaduse, meresõiduohutuse seaduse ja raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; neljandaks, Vabariigi Va-

litsuse s.a 29. septembril algatatud välisõhu kaitse seaduse ja sellega seotud teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 30. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Liidu nõukogu direktiivi ettevõtte tulumaksu ühtse konsolideeritud maksumisbaasi (CCCTB) kohta, eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määras Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 13. oktoober kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse k.a 6. oktoobril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja õigust teatada kinnipidamisest, eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma õiguskomisjoni ja põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 20. oktoober kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 6. oktoobril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika reformipaketi kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja kalanduspoliitika reformipaketi kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni ja maaelukomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 20. oktoober kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 6. oktoobril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega kehtestatakse Läänemere lõhevarude ja kõnealuste varude püügi mitmeaastane kava, eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni ja maaelukomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 20. oktoober kell 16.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreeritud 87 rahvasaadikut, puudub 14.

Head kolleegid, läheme nüüd käesoleva nädala päevakorra kinnitamise juurde. Panen hääletusele Riigikogu täiskogu II istungjärgu neljanda töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on hääletanud 86 rahvasaadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

1. Vabariigi Presidendi Toomas Hendrik Ilvese ametivanne

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kohalviibijad! Me jätkame uue presidendi ametivande andmisega. President Toomas Hendrik Ilves, palun teid ametisse astumisel anda Riigikogu ees ametivanne Eesti rahvale!

Toomas Hendrik Ilves

Astudes Vabariigi Presidendi ametisse, annan mina, Toomas Hendrik Ilves, pühaliku töötuse kaitsta vankumata Eesti Vabariigi põhiseadust ja seadusi, õiglaselt ja erapooletult kasutada minule antud võimu ning täita ustavalt oma kohuseid kõigi oma võimete ja parima arusaamisega Eesti rahva ja vabariigi kasuks.

(Lauldakse Eesti Vabariigi hümnit.)

2. Vabariigi Presidendi Toomas Hendrik Ilvese kõne

Esimees Ene Ergma

Austatud Vabariigi President Toomas Hendrik Ilves, õnnitlen teid Riigikogu nimel ja palun teid Riigikogu kõnepulti!

Toomas Hendrik Ilves

Lugupeetav Riigikogu! Hea Eesti rahvas! On haruldane au pöörduda teist korda Eesti Vabariigi presidendi ametisse astudes kõnega kõigi teie poole. Rahva ehk meie enda poolt valitud parlamendi ees. Ühena meie kõigi seast.

Tänavu oleme väärikalt ja eestiliku vaoshoituse, ehk isegi väikese umbusuga tähistanud kakskümmend aastat tagasi sündinut. On

meid, kes peavad meie riigile ja rahvale osaks saanud vabanemist enda teeneks või siis ajalooliseks vääramatuseks või juhuslikuks imeks. Tegelikult aga teame, et õnn soosib neid, kes söandavad tahta ja tegutseda. Iseenesest ei juhtu midagi.

Täpselt viis aastat tagasi seadsin samas saalis meile sihi elada Eesti vabaduse taastamise kahekümnendal aastal nii, nagu poleks okupatsiooni siin kunagi olnudki – aitab kibedusest ja vabadusetooja oreooli pärast kaklemisest, aitab ülemineku kaotajate ja võitjate eristamisest. Et me käitume rahva ja riigina nagu täiskasvanud, kes vaatavad vastutustundlikult homsesse. Avaldasin lootust, et Eestis tunneb iga inimene end väärika ja väärtuslikuna, et me riik on ausameelselt oma rahva teenistuses.

Täna viis aastat targemana tunnistan, et nende sihtideni ei saa jõuda viie ja ehk isegi mitte kümne aastaga. Ent ma tunnen, et oleme riigi, rahva ja ühiskonnana liikunud valdavalt õiges suunas. Ei ole vajutud tagasi, vaid kõige kiuste on saadud kindlamaks ja paremaks. Korruptsiooni on vähem, vabakond tugevam ja tühja tulitsemist on harvem, ka siinsamas Riigikogu saalis.

Me oleme peaaegu lahti saanud oma põhilisest hirmust: kas me jääme alles, kas jääme rahvana ellu? Sisemise usu ja välise ankru-kettidega, NATO, Euroopa Liidu ja euro abil oleme endid, oma kodud ja pered kinnitanud oma kodusadamasse, vabasse Eesti riiki.

Aga me pole veel nii rikkad ja õnnelikud, kui oma teekonna alguses lootsime. Ent käega löömiseks või parema marjamaa otsimiseks ei näe ma ka põhjust. Täna teame, et kusagil mujal ei oota meid haljamad aasad või muretumad riigid. Meie töö on teha siin Eestis. Me saame sellega hakkama, kui igaüks meist täidab oma kohust, seab Eesti huvid esiplaanile ja isiklikud huvid kõrvale.

Mu daamid ja härrad! Jakob Hurt sõnastas juba ammu meid kaua saatnud mure: meie väiksus ja oskus sellega toime tulla. Seda muret ei murra ühegi täpse rehkenduse ega teoga, vaid õige hoiakuga.

Kui edukas ja jõukas, kui kestev ja kestlik saab olla riik, milles elab vaid 1,3 miljonit inimest – ligilähedaselt niisama palju kui Helsingis koos teda ümbritsevate äärelinnadega või Taani pealinnas Kopenhaagenis? Tänapäevane linn ei vaja diplomaatilist teenistust ega

saatkondi, sellel ei ole vaja kaitseväge ega piirivalvet, tervishoiusüsteemi ega maksuametit, politseid ega ülemkohut. Linn ei saada oma sõjaväelasi Afganistani ega varusta neid seal, ei pea ülal olümpiakoondist. Ükski linn ei osale alaliselt kõikides Euroopa Liidu allkomiteedes ühiste poliitikate ja eelarve kujundamises. Tänapäevane riik aga vajab seda kõike, sest see on kodanike tahe.

Me oleme tänaseks jõudnud veenduda, et me tuleme oma riigi pidamisega toime. Aga küsimuse "kas?" kõrvale on tähtis leida vastus ka küsimusele "kuidas?". Kuidas tuleb Eesti riigina toime? Kas oleme piisavalt targad, uuenduslikud ja ettenägelikud?

Üks hea näide arukast riigipidamisest on meie e-riik, millega, tasub tunnistada, oleme erakordselt hästi toime tulnud. Siin oleme ammu ületanud nn uute ja vanade Euroopa Liidu liikmesriikide vahelise lõhe. Ent sellest ei piisa. Oma võimaluste selge tajumine ongi Eesti suuremaks tegemise eeldus. See on me oma riikluse paradoks. Tehes kõike nagu teised, meist suuremad ja rikkamad, määrame end vääramatult olema nendega võrreldes pisemad ja nirumad. Küsimus on järelikult selles, kuidas leida Eestist seda suurust, mis võimaldaks meil jätkuvalt areneda ja kasvada, võrdselt teistega, ja samas paremini paljudest, just nii, nagu me unistame. See tähendab, et inimestevaheliste suhetega alustades ja Euroopa võlakriisi suhtumisega lõpetades peame mõistma oma väiksuse paratamatuid piiranguid ja tegema nendes piirides tarku valikuid.

Head kuulajad! Et teha end paremini mõistetavaks, alustan Euroopa Liidu ja euroga. Need olid eesmärgid, millega tegelesime sisuliselt kogu põlvkonna vältel. Ainult et ... kui meie koolimajja jõudsime, olid kõuepilved Euroopa taevasse juba kogunemas. Tänapäevaks kehastab ehmatavalt suur osa Euroopast seda, mida meie õnneks ei ole. Vastutustundetu eelarvepoliitika ja selle tagajärjed, lõhestatud ühiskonnad, suutmatud aduda paratamatust, et senine elukorraldus ei saa kesta, laiemas mõttes rahvast koos hoidva usalduse kriis.

Nii võibki Kreeka abistamine näida ebaõiglane, sest meie oleme ju teinud teisiti: oleme üheskoos pingutanud ja oma võimeid realistlikult hinnanud, mitte püüdnud tänast heaolu võimendada homsete võimaluste arvel. Selline hoiak Kreeka suhtes on loogiline. Aga eelkõige

ge lasub meil vastutus tõusta kõrgemale emotsioonidest, kaaluda kõigi võimalike variantide tagajärgi ja teha ratsionaalne otsus.

Meenutagem Lehman Brothersi kraahi kolm sügist tagasi USA-s – veelgi kaugemat, veelgi meretagusemat juhtumit. Nõrдинud ameeriklased nägid süüdimatult käitunud investeerimispanka ja arvasid, et las kõrbe, nõnda käitunud pank pöördus oleks absurdne. Ometi: tegemist oli tegelikult millegi märksa julmemaga kui ühe panga saatus. Üle mõistliku piiri viidud finantsvõimendus murdus lihtsalt just selle panga kohalt. Ei adutud, millise ahelreaktsiooni see vallandab, kuidas finantssektori raputusest saab globaalne majanduskriis. Vaid aasta-poolteist hiljem lugesime majanduskriisi ohvreid Eestis kokku kümnete tuhandete töötute, järsu majanduslanguse ning suurte eelarvekärbetega avalikus sektoris, mis puudutasid kõiki: õpetajaid, kaitseväelasi ja päästeametnikke.

Kreeka või koguni suure osa Euroopa majandusliku kokkuvarisemise puhul pole Eestil midagi võita, ent tohutult palju kaotada. Mõistlik ja vastutustundlik on teisi aidates ka ennast aidata. Seda on mõistnud kõik, ka euroalasse mitte kuuluvad Eestist kordades võimsama majandusega riigid. Ärme unusta, et Euroopa riikide tänane tegevus, mis võib tunduda ühtele liiga leebe ja teistele liiga aeglane ja kitsi, on tegelikult pürgimus veenda ja ka sundida riike tegema homse jaoks tarvilikke otsuseid.

Pole presidentki nii arutu, et ta arvaks, nagu võiks vaesema riigina rikkamate ja raiskavate riikide päästmises olla midagi meeldivat. Aga pannes kaalule võimalikud kaotused ja ähvardava kaose hinna Eesti majanduse taastunud tervisele, olen valmis seda tegema. Me ei peaks olema upsakad ja seetõttu lootma, justkui võetaks Eesti kogemus eeskujuks Euroopa Liidu tulevase eelarve- ja maksupoliitika kujundamisel. Ent me oleme osutanud, et meie viis sarnase kriisiga toime tulla on toonud tulemusi. Seda on märganud, ning oleme ka seeläbi saanud natuke mõjukamaks.

Mu daamid ja härrad! Paraku pole Euroopa majanduse hetkeseis ainus päevateema, millele vaadates me justkui oma tegelikku suurust unustama kipume. Euroopa Liidus näikse olevat moes ühist Euroopat maha teha. Meil kajastub see valdavalt ahvitud upsakuses, kus sätitakse end mujal leviva populismi kiiluvette.

Ma meenutan, et Eesti pole Euroopa Liidus kaugelki kannataja või kaotaja. Oleme veel päris kaugel Euroopa Liidu eelarvesse netomaksja staatusest. Aastal 2012 tuleb iga kuues euro Eesti riigi eelarvesse Euroopa Liidult. Järgmise aasta olulise ja mastaapse taristu väljajehitamise maksab 80% ulatuses kinni Euroopa Liit. Piltlikult öeldes saab iga Eesti riigi ehitusobjektidel rassiv töömees esmaspäevast neljapäevani palka Brüsselist ja alles reedel Tallinnast.

Pole mõtet heietada ega ka kuulata nutulaulu Brüsseli väidetavast sunnist. Kõigega, mis "sealt" tuleb, oleme ise nõustunud, ka säästupirvide ja piimakvootidega. Eesti Euroopa Liidu poliitika pole vaid Eesti valitsuse asi, mida siis teised tagantjärele tarkadena kritiseerivad. See paljukõneldud lõhe "eliidi" ja "ülejäanute" vahel eristab sageli neid, kes peavad nende küsimustega tegelema, ja neid, kes peaksid ka, aga ei vaevu seda õigel ajal ja õiges kohas tegema.

Toon näite: Eestil on vaja hinnata tulevast Euroopa Liidu eelarveperspektiivi kui tervikut ning nõuda endale sealt seda, milleks meil on ühtse Euroopa projektis õigus ja põhjendatud ootus. Polegi praegu oluline, kas see väljendub põllumeestele makstava otsetoetuse kasvus, ühtekuuluvusfondi eraldiste kosumises või muus. Ent Eestil tuleb koos oma liitlastega taotleda õiglast kohtlemist. Kui oleme suhteliselt vaesema riigina läinud rikkamatele appi, siis on meil ka moraalne õigus küsida ühisest eelarvest suuremaid, tegelikult aga võrdsemaid toetusi. Me vajame oma soovide selgitamisel ühiskondlikku arutelu, mis vormitakse valitsuse eelarveläbirääkimiste mandaadiks.

Head kuulajad! Oma riik on kallis, on öelnud üks mu kallis eelkäija. See on jätkuvalt nii. Me peame eristama, mis on meile jõukohane, mis on otstarbekas ja mida teeme lihtsalt sellepärast, et meist oluliselt suuremad riigid midagi sarnast teevad. Seepärast pole alati ka tark mõtta Eesti selle või teise valdkonna kulusid Euroopa Liidu keskmisega. Meile ei sobi mõõdupuu, et kõik teised ju teevad nii. Muu hulgas valitseb siin risk võtta aja jooksul omaks kõige aegunum ja kõige viletsam praktika.

Sageli peame mingis valdkonnas kulutama rohkem. Põhjusel, et meid on vähe, et Eesti on väike. Mõnel teisel alal seevastu tasuks olla

kokkuhoidlikum. Kas me tõesti peame järgima suurriiklikku väeliigistruktuuri eraldi õhu-, mere- ja maaväeasutuste ja karjäärivedelikega? Kas meie välisesinduste praegune võrk peegeldab meie tegelikke vajadusi või on siin hoopis tarvis teha ümberkorraldusi? Usutavasti annab Välisministeeriumi analüüs sellele peatselt vastuse.

Ja vastupidi, on asju, kus me oleme sunnitud rohkem kulutama. Kui mõnes suures riigis ei pane paar ajutiselt rivist välja langenud päästekopterit kedagi muretsema, siis Eesti-sugusele riigile tähendavad need paar kopterit kogu päästevõimekust. Siin võib rumala kokkuvõtte arve väljenduda kaotatud inimeludes. Me oleme niigi väikesed, me ei saa lubada rumalaid inimkaotusi.

Teisisõnu, me peame nüüd, mil õigete vastustega ülesandelehti meile Brüsselist enam lauale ei panda, oma peaga julgelt ja uuenduslikult mõtlema. Me ei saa endale enam lubada teiste üks ühele kopeerimist. Pidagem meeles, et meile on alati edu toonud originaalsed, nutikad ja mõnikord suisa tavatud lahendused.

Oma teede, raudtee- ja energiaühenduste poolest oleme endiselt ääremaa, Euroopa ääremaa, ja sestap on investeerimine taristusse üks olulisemaid eesmärke. Me ei peaks laskuma lihtsustatud vastandumisse, kas eelistada tuleks ajusid või hoopis betooni. Me vajame mõlemat. Ent kindlasti ei vaja me olukorda, kus ajud valatakse betooni, kus elu tardub, kus iga julge algatus põrkab vastu bürokraatia betoonseina.

Meil tuleb väga tõsiselt mõelda hariduse kvaliteedile ja endalt küsida: kas me käitume oma laste ja seega rahvaga vastutustundlikult, kui me endiselt arvame, et igas vallas peab olema gümnaasium? Väikese õpilaste arvuga kool annab pearahasüsteemi tingimustes kindla peale vaid ühesuguse tulemuse: väljaspool linnu elavad lapsed saavad kehvema hariduse kui linnalapsed. Ja see on maal elavate laste jaoks talumatult ebaõiglane.

Aasta pärast on meil laual värskeima rahvaloenduse andmed. Kasutagem neid arve teejuhina kursi muutmiseks ja õigete, sageli paratamatute otsuste langetamiseks. Ja ärme kasuta neid arve malakana poliitilises võitluses, kus ühed parastavad ja teised õigustavad. Me peame olema suuremad ideoloogilistest dogmadest ja olema üle veendumusest, et kunagi tulu

toonud lahendused kehtivad ka paarkümmend aastat hiljem hoopis teistsugustes oludes.

Mu daamid ja härrad! Valitsus ja omavalitsused on vaid osa meie riigi vundamendist, vaid osa sellest, mida tuleb tugevdada. Ammu enne, kui mind viis aastat tagasi sellesse ametisse valiti, rääkisin ma samasuguse veendumusega sellest, et meil on vaja tugevdada meie vabakonda, kodanikuühiskonda. Tugev vabakond on tõhusaim kaitsesüst populismi vastu ning samas parim enesekaitse nendeks juhtudeks, kui ühiskonda tabab kriis või katastroof.

Harvardi ülikooli professor Elaine Scarey on võrrelnud kahju ja ohvreid Jaapanis pärast Fukushima maavärinat ja USA-s pärast New Orleansi tabanud orkaani. Ta järeldab, et sadade ühiselu kirjutamata reeglite toel tulid jaapanlased kriisiga oluliselt kiiremini ja efektiivsemalt toime kui killustunud ja lõhestunud ameeriklased New Orleansis. Mõlemal juhul võttis riigil reageerimine päris kaua aega, aga seal, kus vabakond toimis, saadi palju paremini hakkama.

Vabakond, kodanikuühiskond – kuidas iganes me seda vabatahtlikult kokku tulnud ja koos tegutsevate seltsingute kogumikku ei nimeta – moodustab meie riigi selgroo ja sidekoe. Selle, mis hoiab meid sõltumatutena. See kaitseb meid riigi või kohaliku võimu pealetükkivuse eest.

Me vajame riiki, et see meid kaitseks, ehitaks teid, hariks väikeseid ja suuri, tagaks eakatele väärrika vananemise ja haigetele kättesaadava ravi. Kõigeks selleks me maksamegi oma makse. Elu kirevuse, õlatunde, ühise olemise rõõmu oskame me ise üles leida. Siin me riigi suunavat kätt ei vaja. Me teeme midagi ära, saame hakkama, võtame endi kätte oma tänava või linnaosa heaolu. Mida rohkem kirevust see eluvaldkond sisaldab, seda paremini ühiskond toimib.

Pisikesel, kurjal ja inimesi umbusaldaval võimul on kaldumus end tähtsalt puheville ajada ja inimeste igapäevaellu pugeda. Julge ja suur riik tunneb rahulolu oma inimeste aktiivsusest ning ei tüki suuremaks.

Ühiskond on indiviididevaheline vabatahtlikust koostööst spontaanselt tekkinud kord. Riik abistab seda, aga ei sekku seal, kus tal pole asja: eraelus, meie vabakoosluse valikutel. Just selline on eduka, demokraatliku ja õigusriigi ühiskonna alusleping.

Mu daamid ja härrad! Meie riigi kõige olulisem osa on kodanik, iga elanik, kes siin teenib oma igapäevast leiba, siin sirgub või peab pensionipõlve. Inimestena saame me olla täpselt nii suured, nagu me ise seda soovime. Meie väiksus või suurus on väga suures osas meie endi hingesuurus. Sallivus, viisakus ja sõbralikkus ei sõltu rahvaarvust. See kallid vara on meil täitsa tasuta käes. Ning sellest, uskuge mind, sõltub meie edu või ebaedu rohkem kui millestki muust.

Meil on aina suuremaks jututeemaks eestlaste kolimine välismaale. Esmane motivatsioon olevat seal teenitav raha, aga ma kahtlen, kas see on kõigi jaoks ainus ja peamine põhjus. Ma olen väga murelik, kui ma loen ja kuulen, et põhjus lahkumiseks ja mitte naasmiseks on sageli Eestis tajutav sallimatus, hoolimatus ja tigidus.

Hiljaaegu kinnitas seda veendumust ka peagi valmiv teaduslik uuring. Tuleksin küll, ütlesid inimesed, aga "seal" ehk meil siin Eestis ollakse ebaviisakad ja teiste suhtes sallimatud. Eemal olles on nad ära tundnud, et ei peagi olema tige ja kuri ja ebaviisakas. Asi on ikka meis, meie kultuuris, meie hingehariduses, mille puudus on laastav, aga võib olla ka hukatuslik.

Hea Eesti rahvas! Eestis elab veidi üle miljoni inimese. Igaüks meist tunneb kedagi, kes teab kedagi kolmandat ja sealtkaudu igäht meist. Me kõik oleme üksteisega tuttavad, teineteisest umbes kahe "tere" kaugusel. See väiksus ja lähedus tähendab ka, et me oleme omavahel seotud. See on väiksuse kadestamisväärne võlu, sest selles ruumis on iga inimene tohutult suur ja tähtis.

Ent sellel on ka teine pool – haavatavus. Teiste ja seeläbi meie enda haavatavus. Me käitume vahel nii, nagu elaksime suures anonüümses riigis, kus naljalt kedagi rohkem kui kord elus ei kohata; kus võime suvalist inimest solvata, sest ta ongi suvaline inimene. Eestis pole keegi suvaline inimene. Igaüks on kuidagi seotud. Me teed paratamatult ristuvad, olgu kolleegidena, alluva ja ülema rolli vahetumisega, lastevanemate koosolekul, majanaabrite või palatikaaslastena. Kunagine hoolimatus ja kurjus, lendu lastud mürgine sõna elab seetõttu kaua, mürgitab me elusid aegumatu jõuga ning nõrgestab sel viisil me ühiskonda ja riiki.

See ongi koht, armsad kuulajad, kus mu optimism Eesti suhtes ei ole piiritu. Me võime siin imesid teha, aga kui me tambime meie oma inimesi, siis kuidas me tõuseme? Kui me ei suuda arutada asju isikustamata ja sõimuta, siis pole mingit mõtet jätkata diskussiooni teemal, miks inimesed lähevad Eestist ära.

Kallid kaasteelised! Me oleme vabad. Me elame vabas riigis, mis on meie endi tehtud. Algusest peale. Meil on vabadus teha seda, mis meile rõõmu ja rahuldust pakub. Meil on õigus, ja vääramatu õigus, käituda vastavalt oma südametunnistusele. Meil on õigus minna ja tulla vastavalt oma meelevallale. Meil on võimalus olla ka kodust ära, olemata samas sunnitud tegema lõplikke valikuid, sest avatud Eesti on meie kodu, meie kese. Meil on täielik vabadus valida, millised me oleme. Me võime vabalt olla hoolivad ja lahked, sest seda ei keela keegi. Meil on vabadus olla suure südamega.

Seda vabadust lubangi presidendina kaitsta. Täpselt nii, nagu luban seista õigusriigi, Eesti julgeoleku ja meie pikaajaliste huvide eest; ja luban seista vastu lihtsaid ja kiireid lahendusi lubavale populismile. Ma luban seista vabakonna eest ja seista vastu katsetele pisendada kodanike vabadusi. Ma luban seista inimeste väarikuse eest ja hakata vastu katsetele inimesi pisendada, neid ähvardada või mõnitada, lähitugu need katsed siis riigi või kohaliku võimu tasandilt, meediast või ärist.

Meil kõigil siin on võõrandamatu õigus ja vabadus öelda iga oma teo ja lausega: jah, see siin on minu ja sinu kodu, ning see on meile parim maailmas.

Ma tänan! Elagu Eesti!
(Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Täna teid, härra president! Eesti Vabariigi presidendi ametisse astumise pidulik tsereemonia on lõppenud.

3. Arupärimine tervishoiuteenuste osutajate olukorra kohta jooobeseisundi tuvastamisel (nr 30)

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, austatud Riigikogu! Lähe-me päevakorras edasi, järgmisena on kavas arupärimised. Esimene on Riigikogu liikmete

Deniss Boroditši, Lauri Laasi, Marika Tuus-Lauli, Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Peeter Võsa, Inara Luigase, Enn Eesmaa, Eldar Efen-dijevi, Kalle Laaneti, Tarmo Tamme, Rainer Vakra, Priit Toobali ja Mailis Repsi 9. juunil 2011. aastal esitatud arupärimine tervishoiuteenuste osutajate olukorra kohta jooobeseisundi tuvastamisel. Vastab sotsiaalminister Hanno Pevkur. Palun arupärimise esitajate esindajana kõnetooli Deniss Boroditši! Head kolleegid, ma palun vaikust!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Õiguskantsler Indrek Teder saatis Justiits- ja Siseministeriumile märgukirja, kus ta rõhutab, et politsei ja piirivalve seaduse teatud osa ei ole kooskõlas põhiseadusest tuleneva proportsionaalsuse põhimõttega tervishoiuteenuse osutaja õigust vabale eneseteostusele silmas pidades. Õiguskantsleri märgukirja koostamise tingisid õiguskantsleri poole pöördunud tervishoiuteenuste osutajad, kes nägid PPS-is sätestatud jooobeseisundi tuvastamise korra ellurakendamisel mitmeid probleeme.

Näiteks selgus märgukirjast, et tervishoiuteenuste osutajate peamised probleemid olid politsei poolt mis tahes tervishoiuteenuse osutaja kohustamine proovi võtmiseks ilma eelneva halduslepinguta, sundproovi võtmise võimalik ohtlikkus jooobekahtlusega isiku tervisele, piisava pädevuse puudumine jooobeseisundi hindamiseks ning vastuolu arstieetika põhimõtetega.

Menetluse käigus küsiti seisukohta eri organisatsioonidelt ja vastavalt analüüsi tulemustele tegi õiguskantsler ettepaneku viia PPS-i nimetatud lõiked kooskõlla põhiseadusega ning analüüsida alaealiste õiguste kaitse tagamise piisavuse küsimust, koostöös erialaekspertdiga narkojoobe tuvastamise regulatsiooni ning selgitada sundkorras uriiniproovi võtmise ohutust isiku põhiõiguste ja tervise kaitse seisukohalt. Sellest tulenevalt on meil neli küsimust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Mul on hea meel vastata 14 Riigikogu liikme arupärimisele joobeseisundi tuvastamise kohta. Olgu sissejuhatuseks ja taustaks öeldud, et isiku joobeseisundi mõiste on kindlasti laiem ega oma tähtsust ainult liikluses. Joobeseisund võib olla õnnetusjuhtumi oluline soodustegur. Peale liiklusalaste süütegude võib see olla ka muude süütegude koosseisuline tunnus, näiteks relva kandmine alkoholi või muu joovastava aine mõju all, alaealise poolt alkoholi tarvitamine vms. Kui määratakse alkoholisisaldus veres, on see kõige täpsem viis välja selgitada, milline on isiku joobeaste. Vere alkoholisisalduse määramise põhjuseid on erinevaid. Vajadus mootorsõidukijuhi joobeastet määrata võib olla tingitud ka sellest, et inimese tervislik seisund – näiteks hüpoglükeemia ehk madal veresuhkur, neuroloogiline haigus, diabeet vms – võib jätta mulje joobest. Vere alkoholisisaldus on kohtupraktikas õigusliku hinnangu andmisel tähtis instrument.

Aga nüüd konkreetsele küsimuste juurde. Esimene küsimus puudutas seda, kuidas on tekkinud selline olukord, et arsti osalemine sunni abil vere- või muude kehavedelike proovi võtmisel on vastuolus meditsiinieetikaga. Tahan juhtida arupärijate tähelepanu asjaolule, et karistamise tõkestamise Euroopa komitee ehk CPT, millele arupärijad viitavad, teostab järelevalvet kinnipidamiskohtade üle, korraldades neid küsitlusi, et hinnata seda, kuidas kinnipeetavaid koheldakse. Kinnipidamiskohtade alla kuuluvad vanglad, noorte kinnipidamiskeskused, politseijaoskonnad, sisserändajate kinnipidamiskeskused, psühhiaatriahaiglad, hooldekodud jne. Komitee ei teosta järelevalvet kõikide tervishoiuteenuse osutajate üle. Joobeseisundi tuvastamist reguleerib tööpoolest politsei ja piirivalve seadus, mille § 7²² lõike 1 kohaselt on joobeseisund alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisund, mis avaldub väliselt tajutavas, häiritud või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides. Joobeseisundi kontrollimise ja tuvastamise algatab politsei vastavalt politsei ja piirivalve seaduses kehtestatud nõuetele. Politsei kontrollib indikaatorvahendiga alkoholisisaldust isiku väljahingatavas õhus. Indikaatorvahendi positiivse

tulemuse korral tuvastab politsei alkoholijoobe tõendusliku alkomeetriga. Joobe tuvastamise protsessi alguses politsei selgitab isikule tema õigusi. Isiku võib toimetada tervishoiuteenuse osutaja juurde või riiklikku ekspertiisiasutusse, kui isik ei ole nõus politsei poolt tuvastamise tulemustega või isik keeldub joobe tuvastamisest. Politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁶ lõike 1 kohaselt on tervishoiuteenuse osutaja, kellel on vereproovi võtmise õigus, ja riiklik ekspertiisiasutus kohustatud politsei nõudmisel võtma vereproovi. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt on politseil õigus kasutada vereproovi võtmise tagamiseks vereproovi andmiseks kohustatud isiku suhtes vahetut sundi nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks hädavajalik. Seega, vereproovi võtmisel võib sundi rakendada ainult politsei. Siinkohal tuleks rõhutada asjaolu, et tervishoiuteenust osutava isiku suhtes sundi ei rakendata, aga tervishoiutöötaja on kohustatud vereproovi võtma. Tervishoiutöötaja on politsei antud korralduse või ülesande täitja.

Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse mõistes vereproovi võtmise kui tervishoiuteenuse osutamise eesmärgiks on haiguse diagnoosi püstitamine või diagnoosi kinnitamine, mille alusel või järgselt toimub patsiendi raviplani koostamine ja tegemist on tavapärase tervishoiuteenuse osutamisega. Tavapärase tervishoiuteenuse osutamine on ka võlaõiguslik suhe. Seega, politsei nõudmisel vereproovi võtmisel ei saa rääkida arsti ja patsiendi suhtest võlaõigusseaduse mõttes, kuna isik, kellelt vereproovi võetakse, ei ole patsient võlaõigusseaduse mõttes ja vereproovi võtmise eesmärgiks ei ole diagnoosi püstitamine ja edasise ravi korraldamine. Sunni rakendamist vereproovi võtmise tagamiseks tuleb pidada oluliseks, sest vastasel korral võibki proov jääda võtmata. Selle tagajärjel võiks aga jääda joobeseisund üldse tuvastamata, kuna isik pole nõustunud ei tõendusliku alkomeetri kasutamisega ega vabatahtlikult vereproovi andmisega. Vahetu sunni rakendamine vereproovi võtmiseks on äärmuslik meede, mida kehtiva regulatsiooni kohaselt võib kasutada vaid siis, kui tõendusliku alkomeetri kasutamine ei ole võimalik või kui isik keeldub sellest. Samuti, kui isik keeldub vabatahtlikult vereproovi andmisest.

Vereproovi võtmine on invasiivne protseduur, millel võivad olla ka tüsistused ning tervishoiutöötaja on vastutav selle ohutu teostamise eest. Seega, meie hinnangul peab tervishoiutöötaja jätma vereproovi võtmata, kui tema hinnangul isiku tervislik seisund või olukord ei võimalda seda teha ohutult. Oleme nõus, et vereproovi sunniviisiline võtmine tekitab tervishoiuteenuse osutajal konflikti meditsiinieetikaga. Ministeeriumi hinnangul võiks olukorra lahendamiseks kaaluda joobe tuvastamise reguleerimiseks ka teisi lahendusi, sealhulgas proovi andmisest keeldumise võrdustamist positiivse tulemusega.

Teises küsimuses oli viide ühele kohtumisele Justiitsministeeriumi, Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi ja politsei esindajatega. Küsimus: miks ei kaasatud tervishoiuteenuse osutajate esindajaid? Aastail 2007–2008 toimus liiklusseaduse ja politseiseaduse muudatuste menetlemine, mille käigus täiendati politseiseadust peatükiga "Joobeseisundi tuvastamine". Too politseiseaduse muudatus jõustus 1. juulil 2009. Enne seda toimus joobeseisundi tuvastamine vastavalt valitsuse määrusele, hiljem on joobeseisundi tuvastamise peatükk tervikuna politsei ja piirivalve seaduses.

Teie nimetatud kohtumisest võtsid osa ka haiglate esindajad. Kohtumise eesmärk oli püüda leida lahendus haiglates, eriti üldhaiglates isiku joobeseisundi tuvastamisel üles kerkinud probleemidele ja politsei murele olukorra pärast, kus haiglad on keeldunud joobeseisundit tuvastamast. Tolle keeldumise põhjuseks oli asjaolu, et sel ajal kehtinud regulatsiooni kohaselt pidi tervishoiuteenuse osutaja joobeseisundi tuvastama ka kliiniliselt. Kliiniliselt joobeseisundi tuvastamise probleemiks oli kliiniliste leidude tulemuste interpreteerimine. Haiglate esindajate sõnul ei ole kliinilise joobeseisundi tuvastamise tulemus kohtumenetluse käigus süüdimõistva otsuse aluseks, selleks on ainult vereproov. Tervishoiuteenuse osutajad tegid hulga asjakohaseid ettepanekuid politseiseaduse muutmiseks. Seega ei saa nõustuda väitega, et kohtumisele polnud kutsutud tervishoiuteenuse osutajad. Olid küll. Rõhutan siinjuures, et joobeseisundi tuvastamisel vere võtmine analüüsiks ei ole oma eesmärgist tulenevalt tervishoiuteenus ja nagu ma eelmisele küsimusele vastates ütlesin, seal

puudub arsti ja patsiendi vahel võlaõiguslik suhe.

Kolmas küsimus puudutab Terviseametit. Küsimus on selles, et Terviseamet on tegevuslubade väljastajana sedastanud, et terviseteenuse osutajal peaks olema sisse seatud seaduses ettenähtud tingimustele vastav ruum. Selle kohta on vastus järgmine. Joobeseisundi tuvastamisel vere- ja uriiniproovi võtmine on reguleeritud valitsuse määrusega nr 204 "Vere ja bioloogilise vedeliku proovi võtmise, säilitamise, uuringuks edastamise, uuringu tegemise ning nende toimingute tasustamise ja uuringu tulemustest teavitamise kord". Vereproovi võib määruse kohaselt võtta tervishoiuteenuse osutaja või riikliku ekspertiisiasutuse vastuvõtukabinetis või protseduuriruumis või spetsiaalses vereproovi võtmiseks kohandatud ruumis. Vereproovi võtab tervishoiutöötaja, kuid uriiniproovi annab isik iseseisvalt. Uriiniproovi andmiseks pole täiendavad ruumid vajalikud, kuna tervishoiuteenuse osutajatel on vastavad tingimused loodud kõigis osakondades, sh vastuvõtuosakonnas.

Neljas küsimus: "Kuidas hindate õiguskantsleri ettepanekut määrata riigi poolt mõned kindlad tervishoiuteenuse osutajad, kellele pannakse proovi võtmise kohustus seaduse alusel?" Tuleb muidugi arvestada asjaoluga, et joobeseisund on mööduv nähtus ja selle tagantjärele tuvastamine pole teatud aja möödudes võimalik. Seetõttu on selge, et politsei peab saama joobeseisundit tuvastada edasilükkamatu toiminguna, muu hulgas peab tal olema võimalus tuvastada joobeseisund vereproovi abil. Seega on politseile oluline, et vereproovi võtmise võimalus oleks tagatud 24 tundi ööpäevas ning et vereproovi võtmiseks ei tuleks väga kaugele sõita. See asjaolu ei võimalda meie hinnangul piirduda üksikute teenuseosutajatega üle vabariigi. Õigus verd võtta on igal tervishoiutöötajal ja bioanalüütikul, kes töötab tegevusluba omavas tervishoiuasutuses. Tavaliselt võtavad verd haiglates kas õed või bioanalüütikud. Seadusaktides ei ole eraldi kehtestatud loetelu protseduuridest, mida üks või teine tervishoiutöötaja võib teha. See on jäetud tervishoiuasutuse otsustada. Vereproovi võtmine kuulub tervishoiutöötaja ja bioanalüütiku baasõppeprogrammi ning igapäevaste tegevuste hulka, mistõttu vereproovi võtmise

protseduurireeglite kirjapanemine mõnes õigusaktis ei ole otstarbekas. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ja nüüd küsimus. Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Austatud minister! On teatavasti selline ütlus, et õige hõlma ei hakka keegi. Aga kui ma praegu kuulasin kõigepealt neid küsimusi ja seejärel ka vastuseid, siis mulle jäi mulje, nagu poleks küsijate mure mitte see, et inimesed on joores ja tekitavad seetõttu ohtlikke olukordi, et osa neist paneb näiteks liikluses toime lausa kuriteo või väärteo. Mitte see ei ole nagu nende probleem, vaid hoopis see, et äkki on võimalik kuskile mingisugune auk tekitada. Äkki on joores seisundi tuvastamise probleemistikule tuginedes kogu protsessi venitamiseks sellel, kes ei ole õige, võimalik karistusest pääseda. Kas sul jäi ka neid küsimusi lugedes selline mulje?

Hanno Pevkur

Ma püüan küsimustele vastamise ettevalmistamisel subjektiivseid muljeid vältida. Ma püüan süüvida küsimuse sisusse ja sellele vastata. Küsimus oli laias laastus sellest, kas tervishoiuteenuse osutajad lähevad vastuollu meditsiinieetikaga ja kas õiguskantsleri viidatu vajaks kuidagi rakendamist. Kokkuvõttes on ju, ma usun, õigusriigis igati selge ja loogiline, et me soovime õigusrikkujad võimalikult kiiresti tuvastada. Ja kui tuvastamise meetodiks on vereproovi võtmine, siis tuleb seda teha. Siin kindlasti rohkem valikuid ei olegi, kui jätta välja meie pakutud võimalus, et kui isik keeldub vereproovi andmast, siis tuleb see lugeda positiivseks prooviks, nii nagu on sätestatud ka liiklusõnnetuse kohalt lahkumise korral.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh! Hea minister! Mul on teema jätkuks niisugune küsimus. Siin päriti, kas küsijate eesmärk oli leida kuidagi auke, et täis peaga sõitmist õigustada. Mis te arvate, kas õiguskantsler ka tõstatab teema samal eesmärgil?

Kas temagi otsis auke, kuidas saaks täis peaga sõita?

Hanno Pevkur

Ma usun, et te võite pärast omavahel pikalt vaielda teemal, mida keegi mõtles. Ma usun, et minu vastustest te saite aru, et meie maja seisukoht on üsna selge. Küsimus on selles, et see, kes sundi rakendab, on politsei, ja see, kes tervishoiuteenust osutab, on haigla. Selle üle, kas keegi otsib mingeid muid põhjuseid, võite vaielda omavahel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ministrile rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Lõpetan selle arupärimise käsitlemise.

4. Arupärimine hambaravi kohta (nr 35)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine küsimus. Riigikogu liikmete Marika Tuus-Lauli, Deniss Boroditši, Aadu Musta, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi, Kadri Simsoni ja Priit Toobali 14. juunil 2011. aastal esitatud arupärimine hambaravi kohta. Ka see on sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Ma palun kõnetooli Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! 14. juunil esitasime fraktsiooniga arupärimise hambaravi kättesaamatuse kohta. Nagu me kõik väga hästi teame ja mäletame, kaotati 2009. aasta 1. jaanuarist hambaravihüvitis täisealistele. Uuring "Elanike hinnangud tervisele ja arstiabile 2010" näitas, et hambaravi mitetsaamise põhipõhjus on see, et arsti vastuvõtt ja ravi on liiga kallis. Ja sama uuring tuvastas samuti – loomulikult see on ilma uuringutagi kõigile selge –, et täiskasvanute hambaravi hüvitise kaotamine on kaasa toonud nii hambaraviteenuse kättesaadavuse olulise vähenemise kui ka inimeste tervise halvenemise.

Me juhime tähelepanu ka sellele, et Eestis on hambaravi riiklik kindlustus Euroopa Liidu riikides kõige väiksem, täiskasvanutele seda sisuliselt ei ole. Kõik Euroopa riigid kompenseerivad seda vähemal või suuremal määral ja mujal on see reguleeritud peamiselt riikliku

või kohustusliku sotsiaalkindlustuse kaudu. Eestis maksame selle omast taskust. Sotsiaalminister Hanno Pevkur tõdes mullu märtsis siin Riigikogus samale küsimusele vastates, et meil on majandussurutis, ja nii suur, et tuleb igasuguseid toetuskeeme muuta. Selle tagajärjel kadus ka hambaravihüvitis. Praegu me teame, et Eesti majandus kasvab jälle ja olugi et me oleme tagasi jõudnud küll alles 2006. aasta jaanuari tasemele, on peaminister siin pidevalt toonitanud, et meil on jälle kõige suurem majanduskasv. Seepärast me arvame, et nüüd võiks vähemalt selle minimaalse hambaravitoetuse taastada.

Meil on ministrile mitu küsimust. Kõigepealt, kui ikkagi tagantjärele hinnata, millistele konkreetsetele hinnangutele ja uuringutele tuginedes jõuti järeldusele, et täiskasvanud isikute hambaravihüvitise vajadust enam ei ole või et see vajadus on märkimisväärselt vähenenud? Lõuna-Euroopas ja Irimaal osutatakse teatud elanikkonnagruppidele – lapsed, töötud jm – fikseeritud teenuseid tasuta. Millal hakatakse Eestis vähemalt vähekindlustatud gruppidele, näiteks pikaajalistele töötutele ja toimetulekutoetuse saajatele osa hambaravist kinni maksuma? Ja loomulikult, millal taastatakse täiskasvanute hambaravihüvitis? Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Eks ma ole sellel teemal teiega siin eri aegadel mitmeid kordi vestelnud, aga vestlen ikka ja jälle hea meelega uuesti. Esimene küsimus oli, millised olid hambaravihüvitise vajaduse hinnangud ja uuringud. Nagu arupärijad ka väga selgelt ütlesid, oli majandussurutis tõesti nii suur, et tuli teha raskeid valikuid. Nende raskete valikute langetamisel oli kindlasti eesmärk tagada tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkus ja kaaluda, millised otsused on kõige vähem valusad. Tasub meeles pidada, et ravikindlustushüvitiste puhul on olemas n-ö avatud kohustuste täitmise kulud ja lepinguliste kohustustega kaasnevad kulud. Ja avatud kohustused ongi soodusravimite hüvitised ja muud rahalised hüvitised, samuti Euroopa Liidu ravikulud, mis tähendab, et need tuleb kinni

maksta ka siis, kui selleks eelarves eraldatud summast ei piisa. Kõige selle juures oligi neid valikuid raske teha, aga see oli üks võimalus hoida ravikindlustuse eelarve jätkusuutlik.

Tasub ühte asja veel meenutada: haigekassa jätkas hambaravihüvitise maksmist kõikidele kindlustatutele, kes olid viimase kolme aasta jooksul kasutanud hambaarsti teenuseid enne 1. jaanuari 2009, kuid ei olnud veel hüvitist taotlenud. Samas näitab haigekassa statistika, et seda võimalust kuigi aktiivselt ei ole kasutatud. Muidugi ei muuda see fakti, et 1. jaanuaril 2009 täiskasvanutele või tööealiste hambaravitasu osaline kompenseerimine lõppes.

Teine küsimus on teemal, millal asutakse vähekindlustatud elanikkonnagruppidele hambaraviteenust osaliselt kinni maksuma. Te toote näiteks Lõuna-Euroopa ja Irimaa, kus nendeks gruppideks on lapsed, töötud ja muud sellised. Tasub meenutada, et ka Eestis tasub haigekassa ravikindlustuse seaduse kohaselt kuni 19-aastaste kindlustatud isikute hambaraviteenuste eest. Pensionikindlustuse seaduse alusel makstakse pensioni saavatele inimestele hambaravihüvitist 300 krooni. Nii et kõige raskemas seisus olijad ehk lapsed ja eakad saavad hüvitist, täisealiste aga on ette nähtud vältimatu abi. Pluss loomulikult – loeme siis üles – on ka rasedad, alla 1-aastase lapse emad ja need, kellel on tervishoiuteenuse tagajärjel tekkinud suurenenud hambaraviteenuse vajadus. Vajadusel on kindlustamata isikutele tagatud vältimatu arstiabi. Kui vaadata teisi elanikkonnagruppe, siis ei ole välistatud võimalus, et toimetulekutoetust taotlevad inimesed või ka muud abi vajavad inimesed saavad abi omavalitsusest.

Ja kolmas küsimus: millal hambaravihüvitis taastatakse? Küll tahaks teha seda kohe! Minu tahtmisest üksi on aga vähe. Selleks on vaja raha, selleks on vaja haigekassa nõukogu otsust ja selleks on vaja ka Vabariigi Valitsuse otsust. Mida me aga teinud oleme, on see, et igal sügisel on püütud inimeste käest küsida, millised on nende arvamused. Viimane, eelmise aasta uuring ütleb, et hambaravi eest on nõus maksma 41% küsitletutest.

Kokkuvõttes ma usun, et me võime siin üsna pikalt veel vaielda, aga jah, nii WHO kui teised – ma olen seda korduvalt öelnud – arvavad, et see on üks esimesi toetusi, mille võiks

taastada. Samas me peame arvestama seda, et õed, sanitarid ja arstid küsivad oma töö eest rohkem palka, nii et haigekassa nõukogul on pikk vaidlus ees, mis taastada esimeses järjekorras, kui kiiresti ja kuidas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teie küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Te ütlesite, et tahaksite selle hüvitise kohe taastada, kui oleks raha. Aga ma küsin: kas te ikka olete eelarvevaidluste käigus öelnud, et saage aru, seda on vaja, me peame selle ära tegema, inimestel on hädavajalik need kulutused teha? Me ju teame, mis pilt on, kui me vaatame kas või maal inimestele otsa.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Vaadake, kui me haigekassa nõukogus asume eelarvet täpsemalt arutama – see seisab ees kohe lähinädalatel, järgmisel nädalal oli vist nõukogu koosolek, nagu ma mäletan, või oli isegi sel nädalal, mul ei ole kalendrit ees –, siis kindlasti tõusevad üles mitmesugused küsimused. Üks meie lubadusi on olnud arstidele ja haiglatele töötatu, et esimeses järjekorras taastatakse raskes majandusseisus hinnakärpega võetu. See on 6%. Õigemini me 1% panime juba sel aastal tagasi, nii et see on 5%. Nüüd me oleme fakti ees, et ka hooldusravisse on vaja rohkem panna, muidu te tulete järgmine kord küsimusega, millal te hooldusravisummat kavatsete suurendada. Oleme enam-vähem kokku leppinud, et suurendame hooldusravi rahastamist märksa kiiremini, suurendame 10%. Veel on vaja seetõttu, et meie elanikkond vananeb, 2–3% ravijuhtude arvu suurendada. Paneme sinna 2–3% juurde. Nii need valikud tulevad.

See kõik tähendab aga seda, et järgmisel aastal ravikindlustuse eelarve suureneb rohkem kui 50 miljonit eurot, mis on väga suur summa. See on väga suur summa! Ja too raha läheb eelkõige hinnakärpega võetu taastamiseks, hooldusravisse, ambulatoorsete juhtude arvu suurendamiseks, et inimesed saaksid kiiremini arsti juurde. Loomulikult tahaks rahvale soodsaid valikuid rohkem teha, aga me saame teha nii palju, kui meil jaksu on. Teised sekto-

rid ei saa nii palju raha juurde. Uskuge mind, te tahaksite ju samamoodi, et õpetajad või päästjad saaksid palka juurde. Tervishoius me saame natukene minna ikkagi seda teed, et haiglahid ise otsustavad, kust king kõige rohkem pigistab. Ma usun, et see on väga oluline. Kui tekib rahaliselt rohkem võimalusi, saab vaadata ka, mis on uued hüvitised või uued vanad hüvitised, millest on hambaravi puhul võimalik rääkida. Selline seis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Meil on siin palju räägitud, et Eesti riigil on olnud raske lapsepõlv ja ta on sotsialismi poolt ahistatud ning meil ei ole raha ega võimalust üheks, teiseks ja kolmandaks. Aga kogu Euroopas hüvitatakse pensionäridele ja teistele täiskasvanud isikutele, nii nagu ka lastele – ühesõnaga kõigile – vajalik hambaravi. Ma tahan teie käest küsida: kuidas saavad selle probleemiga hakkama Läti ja Leedu, kes on samasuguse saatusega nagu meie? Kuidas nendel on lood hambaravi hüvitamisega täiskasvanud kindlustatud ja ka kindlustamata isikutele?

Hanno Pevkur

Ma usun, et hea küsija, olles ise haigekassa nõukogu liige, teab väga hästi, mis võimalused meil on. Mis puutub Lätisse ja Leedusse või teistesse Euroopa riikidesse, siis me võime eri elualade seisu võrrelda või mida iganes. Me kuulsime just härra presidendi kõnet, kus ta ütles, et võib-olla ei tasu alati kõigest eeskujult võtta, mis Euroopast tuleb. Toon teile näite eelmisel nädalal minu juures külas käinud Bulgaaria kolleegilt. Bulgaaria rahvaarv on üle 7 miljoni, peaaegu 8 miljonit inimest. Nende tervishoiukulud on 1,6 miljardit eurot. Eesti panustab oma 1,3-miljonilise elanikkonna juures tervishoidu järgmisel aastal 770–800 miljonit eurot ehk kaks korda vähem, aga meie rahvaarv on viis korda väiksem. Bulgaarias on arstide keskmine palk 400–500 eurot. Meie arstide keskmine palk on kui palju? Hea küsija teab seda väga hästi. Need ongi need valikud. Me oleme püüdnud oma tervishoiusüsteemi tervikuna hoida tugevana ja selle nimel teinud

väga palju jõupingutusi, et haiglatel oleksid head tingimused haigeid vastu võtta ja need inimesed, kes haigeid vastu võtavad, saaksid seda teha väärikalt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Te nüüd tegelesite nende küsimustega ja ehk oskate öelda – mina ei suuda praegu meenutada –, millal meil see hambaravihüvitis ära kaotati. Minu meelest oli see riigi n-ö taassünniaastatel olemas, haigekassa vist toetas ikka rohkem hambaravi. Millal see ära võeti? Kas olete sellega kokku puutunud?

Hanno Pevkur

2003.–2007. aastani oli hambaraviteenuse hüvitis täiskasvanutele, üle 19-aastastele 150 krooni ja 2007. aastast kasvas see 300 kroonini. Mis oli enne seda, ma praegu ausalt öeldes peast öelda ei oska. Aga kui me vaatame seda 2007. aastast alates makstud 300 krooni, siis tegemist oli kord aastas hüvitamisega. Ma arvan, et tihtipeale ka see 300 krooni ei katnud 2008. aastal ära ühte ambulatoorset visiiti või siis pidi augukene olema väga pisikene, et selle ravi kinni makstud sai. Seega oli tegu osalise hüvitamisega. Aga kordan: kui me neid valikuid tegime, siis lähtusime ikkagi loogikast, et lapsed ja eakad jätta kaetuks ja tööinimene peab püüdma ise hakkama saada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, härra minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Viktor Vassiljev soovib sõna võtta arupärijate esindajana. Palun!

Viktor Vassiljev

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Hambavalu on ju tegelikult kohutav valu. Kui me räägime sellest, et enne hüvitati hambaravi 150 krooni ja seejärel 300 krooni ulatuses, siis see raha oligi mõeldud selleks, et profülaktiliselt suu läbi vaadata, avastada seal midagi. Nii hambaarstid kui ka nende patsiendid andsid sellele rahale, sellele summale väga tabava nimetuse: suu lahtitegemise raha. Ja see oligi suu lahtitegemise raha. Kuna hambaravi maksis tunduvalt, kordades rohkem, kui oli see suu

lahtitegemise hind, siis inimesed löid käega ja seda lihtsalt ei küsinud. Mõned hambaarstid kirjutasid selle automaatselt kuludesse, mõned ei kirjutanud. See on tegelikult tühine raha.

Võiks mõelda, et kui meie hambaravi kontseptsioon pandi paika sellisel viisil, et kuni 19-aastastel lastel ravitakse tasuta, siis peaksid kõigil nagu hambad ilusasti terved, korda tehtud olema. Inimene astub täiskasvanuella kõigi 32 terve hamba särades ja elab nõnda kuni pensionini välja. Kui ta saab 65 aastat täis ja on pensionär, siis hakatakse talle hüvitama proteese õige pisikese summa ulatuses. Teoreetiliselt näeb see nagu õige välja, aga mis puutub proteesidesse, siis selle raha eest saab ju mingi hästi lihtsa plastmassitüki. Mingit biiügelproteesi selle eest ei saa, see maksab tuhandeid eurosid. Ei saa selle eest implantaati ega mingit muud proteesimist või hammastiku taastamist tänapäevaste meetoditega. Jah, saab tõesti nõukaaegse plastmassitüki, mida hoiu suus või sülitada välja, tolku sellest mitte midagi ei ole. Selliseid proteese näidatakse telereklaamis, kui reklaamitakse Corega proteesiliimi: liim võtab selle nii kõvasti kinni, et see suust välja ei kuku, ja nüüd ma saan kõike närida.

Mis puutub sellesse, et lapsukestel tehakse hambad korda haigekassa raha eest, siis jaa, muidugi, nendel lapsukestel, kes sündisid 1980-ndate lõpus või 1990-ndatel, nendel tööpoolest tehakse korda. Tehakse ka nendel lastel, kes praegu sünnivad. Aga, andke andeks, kõige rängem probleem on ju minuvanustel. Meil, keskealistel inimestel, kellel raviti hambaid nõukaaajal nõukaaaja tehnoloogia ja suhtumise järgi ja tulemus ongi selline – vastavalt GOST-i standarditele. Meie peame püüdma taastada oma hammastikku ja ravima nõukaaajastu stomatoloogiasaavutuste tagajärgi täie hinna eest. See hind on selline, et inimesed ei suuda hambaid ravida, ei lähegi hambaarsti juurde.

Te võite küsida suvalise apteekri käest, mida inimesed väga sageli apteegist küsivad – nad küsivad hambavalurohtu. Minu meelest on arusaadav, et kui hammas valutab, siis ei pea mitte hamba peale hapet tilgutama, vaid tuleb minna hambaarsti juurde. Aga kui apteeker ütleb inimesele, et jah, ma annan sulle valutab-letikese, aga ole hea, mine homme hambaarsti juurde, siis inimene ütleb: äkki saab ikka kuidagi teisiti, andke mulle kangem tablett, et

hambavalu üle läheks. Ei lähe inimene hambaarsti juurde, sest lihtsalt ei ole raha.

Ma ei tea, kas keegi on püüdnud statistikat teha ja üle lugeda Eesti rahva hambad elanikkonna vanusegruppide järgi. Ma väidan, et vanuses 45–60 aastat on meil keskmine hammaste hulk inimese suus viis korda väiksem kui Euroopa keskmine. Niimoodi me siis hambutult naerame selle jutu peale, kui meile öeldakse, et tahame jõuda viie Euroopa rikkaima riigi hulka. Kas hammasteta, nii nagu me oleme? Ma tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun nüüd kõnetooli arupärija Mariika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Kuus inimest on veel saali jäänud. Jah, sama sisuga arupärimist on siin ministrile korduvalt esitatud ja on ka olnud sellesisulisi küsimusi infotundides nii peaministrile kui sotsiaalministrile. Kahjuks tänane vastus ei kannata küll mitte mingisugust kriitikat. Ja on vist esmakordne juhtum, kus minister lahkub saalist enne arupärimise arutelu lõppu. Väga imelik!

Aga see vastus oli tõesti täiesti puudulik. Kui ma küsisin, miks me ei võiks hambaravi kompenseerida vähekindlustatud elanikkonnale, ning tõin näiteks pikaajalised töötud ja toimetulekutoetuse saajad, siis minister rääkis vastuses hoopis lastest ja pensionäridest ning tõi näiteks Bulgaaria, justkui oleks Bulgaaria meile mingi eeskuju. Kummaline oli ka kuulda, et inimeste arvates nad suudavad ise hambaravi eest maksta ja et selle 300 krooni eest justkui midagi ei saanudki. Ma arvan, et kas või pool plommi tasust – ka sellest on kasu väga paljudele.

Nii et ühelt poolt me kiitleme oma tohutu majanduskasvu ja mille kõigega, me eraldame aastaeelarves raha küll välissaatkondade läikima löömiseks, küll kaitsekulude suurendamiseks 1/5 võrra. Meil on raha abifondide sissemakseteks ja võlgagarantiideks, on raha vanade kopterite ja tankide soetamiseks, me paneme raha betooni ja rauda, aga me ei taha inimesse panustada, sest me tahame võtta sealt, kust enam mitte midagi võtta ei ole.

Me ei kärbi mitte sellepärast, et me oleme nii vaesed – me lihtsalt ei hooli! Kui me selle

300-kroonise hambaravihüvitise ära võtsime, siis saime jälle sellesse nimekirja, kus me oleme Euroopas kõige viimased. Eranditult kõik riigid peale meie kompenseerivad hambaravi vähemal või suuremal määral. Ma toon näiteks Sloveenia, kellega me oleme täiesti võrreldavad. Sloveenia panustab hambaravisse – ta on üks suurimaid panustajaid üldse. Soomel ja Saksamaal loomulikult on kõige heldem süsteem. Taanis hüvitatakse hambaravi kuludest 60%, Suurbritannias 80%, Luksemburgist rääkimata – 80%. Norras ja Itaalias on see sisuliselt tasuta. Tõesti, see 19-eurone ehk 300-kroonine hambaravitoetus oleks väike, aga see sümboliseeriks seda, et riik tahab aidata. See oleks kas või läbivaatuse raha, aga läbivaatuse käigus avastavad hambaarstid nii hambahaigusi kui ka üldhaigusi ja sellega seotud muutusi. Nii et see on ääretult, ääretult tähtis. Me teame, kui hambad on põletikus ja katki, võib see kaasa tuua raskeid ja kroonilisi haigusi või lausa eluohtlikke komplikatsioone. Too 19 eurot võiks olla kas või selleks, et bussiga sõita Tartusse või Tallinnasse või Pärnusse hambaarsti juurde.

Maal elavate inimeste olukord on, ma rõhutan, eriti hull. Enne valimisi küsiti mult, kas hambad on kehaosa. Ma küsisin sama ka Ansipilt, aga muidugi vastust ei saanud. Hannes Danilov vastas selle peale, et hambaid tuleb pesta, siis polegi arsti vaja. Haigekassa poolt nelja aasta eest tellitud uuringus selgus, et kolmandik inimesi ei saa hambaarsti juures käia. See oli neli aastat tagasi, mõelge, mis vahepeal on juhtunud! Tohutu töötus, pikaajalised töötud – olukord on nii palju halvenenud. Mis oleks praegu sellise uuringu tulemus, me ei tea. Meile sellest ei räägita, küsitlusi ei tehta. Aga praegu on meil 12,8% töötuid ja pikaajalise töötuse aeg aina pikeneb.

Nii et jah, mul on küll tunne, et minister ei tahagi kuulda, mis me räägime. Tema ülbed vastused lähevad aina hullemaks. Sotsiaalminister ei ole lihtsalt oma ülesannete kõrgusel ja meil on piinlik, et sotsiaalminister ei võitle rahva eest. Just tema peaks olema koos meiega siin Riigikogus inimene, kes võitleb, vaidleb ja püüab olukorda paremaks teha, aga me saame vastupidiseid vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised ja ka selle päevakorrapunkti käsitlemise.

5. Vaba mikrofoni

Aseesimees Laine Randjärv

Ja nüüd on võimalik sõna võtta vaba mikrofoni voorus. Kas on soove? Palun, vaba mikrofoni, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Ei saa ma siiski vaiki olla sellel teemal – ikka hammaste teemal. Vaadake, kui jälgida, kuidas töötavad meie hambaarstid, millised on järjekorrad tasuliste hambaarstide juurde – hea hambaarsti juurde on päris pikk järjekord –, siis võib öelda, et rahvas käib nii usinalt, nii usinalt. Aga seal käivad soomlased! Seal käivad soomlased, sellepärast et Soome turist tuleb Eestisse, ta ostab siit prillid, laseb siin korda teha oma hambad, ta kaotab ära oma fotoaparaadi, mis on kindlustatud, elab vingelt vähemalt kaks ööd hotellis, käib siin ostukeskustes, ostab kaasa viisakas koguses õlut ja siis läheb tagasi Soome, kus talle makstakse kinni hotell, laevapilet, kaotatud fotoaparaat, prillid ja hambad ka. Vaat niimoodi! Aga meie inimene on hambutu! Jah, Riigikogu liikmetel – ma näen neid siin saalis praegu vähe, koos minuga kokku kuus – on ju hambad suus. Riigikogu liikmed võivad endale osta kas või topelthambad, ei ole mitte mingit probleemi. Ilmselt hammastega inimene ei saa aru hammasteta inimese murest. Aga, head kolleegid, kui te kohtute valijatega, vaadake teinekord neile suhu! Mitte nii, et nemad vaatavad teile suhu ja ootavad sealt kuldseid sõnu, vaadake, mis nendel on suus!

Mina paraku puht professionaali pilguga näen, millised hambad on inimestel. Me käisime fraktsiooniga hiljuti Ida-Virumaal. Me kohtusime seal koolidirektoritega, lasteaiajuhatajatega – kohtusime inimestega, kes on ühiskonnas päris arvestataval positsioonil. Ma kuulasin nende juttu, ma vaatasin nende asutusi ja professionaalse kretinismi tõttu vaatasin neile ka suhu. See oli kole. Ei, "kole" on vale sõna, see oli kurb, see oli tohutult kurb pilt, see oli surnuaed suus.

Ja teate, kui inimestel toimuvad hammas- tega sellised asjad – ega hambad pole üksnes iluasi, hambad on vajalikud selleks, et korralikult toitu mäluda –, kui hammastik ei tööta korralikult, siis see annab tunda kogu seedetraktis, tekitab gastroenteroloogilisi haigusi. See on ju kõigile meditsiinitöötajatele teada, see on aabitsatõde.

Nii et ei ole need hambad niisama tühiasi. Ja meile siin öeldakse, et on ju ka teisi võimalusi, pöörduge kohaliku omavalitsuse poole, küsige nende käest mingisugust toetust. No teate, samamoodi võib ju minna kerjama kiriku ette tänavale, võib küsida sponsoriabi rikka Kanada onu käest, aga ma kardan, et need Kanada rikkad onud enam eestlastele ei anna midagi.

Inimene ei pea kerjama talle vajalikku teravishoiuteenust, mida kogu haritud maailmas, kogu Euroopas osutatakse suuremal või vähemal määral, aga vajalikul määral on see vajadus kaetud. Ma ei räägi praegu Mosambiigist või Elevantiluurannikust või Hondurasest, ma ei tea, kuidas seal asjad on korraldatud. Aga meie teiega tahame elada Euroopas ja me tahame euroopalikku elukvaliteeti. See tähendab ka seda, et me peaksime olema võimelised lugema ajalehtedest meie suurepäraseid saavutusi, et me peaksime olema võimelised vaatama televiisorist meie suurepärasest arengut ning kõike seda kuuldes ja nähes me peame saama selle peale säravalt naeratada.

Vaadake, kuidas naeratab Euroopa inimene – ta näitab hambaid ja naeratab, ameeriklane ka muuseas. Jah, nad on kaugel, las ameeriklane tühi teeb seal, mis ta tahab, see meid suurt ei puuduta. Kuidas aga naeratab Eesti inimene? Kinnise suuga, vaat nii. Ja peab kiitma Tallinna Linnavalitsust, sest Tallinnas ravitakse linnaelarve rahaga töötute hambaid. Nad saavad vajalikku abi. Nii et Riigikogu liikmed ja töötud on meil hammastega, kõigile ülejäänutele aga ministri ja valitsuse poolt head säravat tühja naeratust! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel soovi kõneleda vabas mikrofonis? Rohkem kõnesoove ei ole. Täna kõiki kohalolijaid ja soovin kena õhtu jätku! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.30.
Istungi kestus 1 tund ja 30 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 11. oktoober 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri ettekanne järelevalve teostamisest õigustloovate aktide põhiseaduslikkuse ja seaduslikkuse, põhiõiguste ja vabaduste järgimise üle ning õiguskantsleri tegevusest ennetusasutusena

2. Äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (75 SE) teine lugemine

3. Ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (61 SE) esimene lugemine

4. Sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu (62 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu neljanda töönädala teisipäevast istungit. On võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnisson!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, taimekaitseseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Teiseks, maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! Mul on au Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel teile üle anda päästeteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Iseloomustan seda lühidalt. Te teate, et erinevalt teiste ohtlike elukutsete esindajatest, nagu politsei- ja piirivalveametnikud ning kaitseväeametnikud, pole päästeteenistujatel eripensioni. Nad seda ei taotlegi. Küll on mõned selles valdkonnas tegetsejad, näiteks suitsu- ja keemiasukeldujad, samuti demineerijad, kõrgendatud riskiastmega töötajad. Seda näitab ka see, et viimase viie aasta jooksul on 73 inimest pidanud teenistusest lahkuma tervislikel põhjustel. Sellega seoses oleme koostanud eelnõu, mis annaks neile võimaluse, ma rõhutan, võimaluse minna pensioniootele praeguses seaduses ettenähtud kolme aasta asemel kümme aastat varem. Meie arvutused näitavad, et neid inimesi on lähema viie aasta jooksul kuni 150. Aga ma ütlen veel kord, et see on ainult võimalus. Nii et head menetlemist! Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kolm eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab nende menetlusse võtmise Riigikogu kodus ja töökorra seaduse kohaselt.

Nüüd teated. Vabariigi Valitsus võttis s.a 10. oktoobril menetlusest tagasi kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu 54. Seetõttu jääb see päevakorrapunkt kolmapäevase Riigikogu täiskogu istungil käsitlemata.

Kolmapäeval, s.a 12. oktoobril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, rahandusminister Jürgen Ligi ja siseminister Ken-Marti Vaher.

Head kolleegid! Asume kohaloleku kontrolli juurde.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 78 rahvasaadikut, puudub 23.

1. Õiguskantsleri ettekanne järelevalve teostamisest õigustloovate aktide põhiseaduslikkuse ja seaduslikkuse, põhiõiguste ja vabaduste järgimise üle ning õiguskantsleri tegevusest ennetusasutusena

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme päevakorrapunktide menetlemise juurde. Täna on päevakorras õiguskantsleri ettekanne ning kolme seaduseelnõu arutelud. Esimene päevakorrapunkt on õiguskantsleri ettekanne järelevalve teostamisest õigustloovate aktide põhiseaduslikkuse ja seaduslikkuse, põhiõiguste ja vabaduste järgimise üle ning õiguskantsleri tegevusest ennetusasutusena.

Tutvustan lühidalt selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Esiteks teeb õiguskantsler ettekande, mille pikkus on kuni 30 minutit, seejärel on Riigikogu liikmetel võimalik esitada õiguskantslerile üks suuline küsimus. Küsimuste järel avatakse läbirääkimised, mille käigus võivad sõna võtta üksnes fraktsioonide esindajad. Nüüd palun ettekandeks kõnetooli õiguskantsler Indrek Teder! Olge lahke!

Indrek Teder

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! See on minu esimene aastakõne 2011. aasta kevadel valitud Riigikogu ees. Ainuüksi asjaolu, et üle poole Riigikogu XII koosseisust on olnud valitud rahvaesindajaks ka enne, näitab ju tegelikult valijate usaldust ja seda, et Eesti seadusandja on oma tegevusega näidanud, et ta on tasemel, ja sellega võib põhimõtteliselt rahule jääda. Kuid mitte kunagi ei saa me edule ja loorberitele puhkama jääda ning lihtsalt rahulolu nautida. Elu pakub pidevalt uusi ülesandeid ja otsustamist vajavaid küsimusi. Teie ja ainuüksi teie vastuvõetud otsused kujundavad Eesti elu väga pikas perspektiivis.

Minu aastaettekande põhiteema on parlament kui otsustaja. Iga otsustuse hindamisel on ju hea, kui seda hinnatakse kriitiliselt. Ma soovin, et Riigikogu XII koosseis võtaks minu järgnevat kriitikat ja seisukohti normaalse tööprotsessi osana. Ma olen ametiseisundist tulevalt ju kriitik, kuid alati olen rõhutanud, et ma olen konstruktiivne kriitik, rõhuasetus on

sõnal "konstruktiivne". Kõik minu väljaütlemised on kantud soovist ja ülesandest kaitsta põhiseaduslikke väärtusi.

2010. aasta tegevuse kokkuvõte annab ülevaate minu tegevusest põhiseaduslike väärtuste kaitsel eelmisel aastal. See ülevaade on teil elektrooniliselt olemas ja ma ei hakka seda ümber jutustama. Võib-olla ei mõju ma originaalsena, kuid ütlen ülevaate põhjal vaid seda, et paljud minu käest läbi käinud kaasused näitavad väga selgelt, et Eesti vajaks inimeste põhiõiguste ja vabaduste paremaks tagamiseks haldusreformi – kohalike omavalitsuste sisulist tugevdamist, muutmist, mille üks traditsiooniliselt kaalumisväärne võimalus on nende arvu koomale tõmbamine. Samas, kui piiride joonistamine ikkagi mitte kuidagi ei õnnestu, siis võiks ju kaaluda kohalike omavalitsuste ülesannete ülevõtmist riigi poolt, sest isikute põhiõigused peavad ju olema tagatud. Kas tagajaks on riik või kohalik omavalitsus, see on isiku seisukohalt ju tõenäoliselt teisene küsimus, peaasi, et need põhiõigused oleksid tagatud. Minu meelest on isiku põhiõiguste tagamise seisukohalt vägagi küsitav see riigi ja kohaliku omavalitsuse vaheline vaidlus, mis on kelle ülesanne ja kes maksab. Raha on ju teatavasti alati vähem, kui on vajadust selle järele, ning selle üle saab lõputult vaielda, aga samas ei ole põhiõigused tagatud, avalikud teenused on vähe kättesaadavad. Võib tõepoolest alati vaielda, aga kas see ei ole väikese riigi rahvusliku võimekuse raiskamine? Pealegi on nii riik kui ka kohalik omavalitsus ikka inimese jaoks ja vist mitte vastupidi. Lihtne tõde, mis kipub mõnikord ära ununema.

Kui vaadata kohalike omavalitsuste ülesandeid, näiteks sotsiaalvaldkonnas, ühistranspordi korraldamisel, lasteaedade loomisel ja rahastamisel, planeeringute menetlemisel, ehitusjärelevalve korraldamisel (nimetasin siin vaid mõne kohaliku omavalitsuse ülesande) ja võrrelda neid kohalike omavalitsuste elanike arvu ja eelarvete mahuga, siis on näha selge vastuolu. Kust võtab alla tuhande elanikuga omavalitsus raha, et palgata tööle erialase haridusega ja motiveeritud sotsiaaltöötaja või planeeringute menetlemiseks pädev ametnik, või raha selleks, et korraldada sujuv ühistransport lähimasse tõmbekeskusesse? Ka väikeste omavalitsuste elanikud soovivad, et keset nende väikevalda ei püstitaks arendajad ootamatult

suurt tuuleparki, nagu sedagi, et nad saaksid ka ilma isikliku autota lähimasse keskusesse, et minna apteeki, perearsti juurde, rõivapoodi ja kinno.

Mulle aga tundub, et haldusreform on kombekohaselt maha maetud. Isegi kui see teema mõnikord üles kerkib, sest vajadus selle järele on ilmne, tundub see olevat vaid suusoojaks. Reaalset tegevust seadusandjalt ei tule, sest arusaadavalt on selle reformi käigus vaja vastu võtta ka ebaseaduslikke otsuseid, need aga võivad vähemasti üheks valimisperioodiks hääletusaaki ühest või teisest omavalitsusest kesismaks muuta. Ometi julgen arvata, et haldusreformi läbiviimine võib kaugemas perspektiivis olla ühiskonnale sedavõrd kasulik, et võib anda reformi läbiviijatele hoopiski hääli juurde. Haldusreformi heast mõjust räägivad nii meie riigist oluliselt paremal järjel olevad riigid kui ka riigid, kel pole läinud nii hästi kui meil. Näiteks Taanis, mis on pindalalt meiega enam-vähem võrdne, rahvaarvult aga 4,5 korda suurem, toimus haldusreform 2007. aastal, peaaegu 300 omavalitsusest jäi alles 98. Minu Taani kolleeg on väljendanud seisukohta, et reform läks ootamatult lihtsalt ning on isikute põhiõiguste ja vabaduste tagamise seisukohalt andnud häid tulemusi. Sama on kinnitanud minu Läti kolleegid Lätis toimunud reformi kohta.

Haldusreformi teemal ma siin rohkem sõna ei võtaks, sest mis siin ikka leierkasti rolli etendada. Kordan vaid üle, et väga paljud minu ette jõudvad inimeste probleemid tulenevad kohalike omavalitsuste haldussuutmatusest. Seejuures ei heida ma midagi ette neile 500 elanikuga väikevaldadele. Nemat teevad nii palju, kui suudavad, olemasoleva võimekuse ja raha piires. Mõtlemiskord on riigi tasemel poliitikute ja otsustajate käes, sest lõppvastutus avaliku sektori toimimise ning põhiõiguste tagamise eest lasub ju riigil.

Jätkates otsustajate teemaga, pean paslikuks meelde tuletada, et kõige olulisemad otsused meie riigis peavad sündima siin, Riigikogus. Oleme ju põhiseaduse järgi parlamentaarne demokraatia: nii otsustas rahvas põhiseaduse üle toimunud rahvahääletusel. Põhiseaduse rikkumine on see, kui parlament muutub n-ö *mañana*-parlamendiks ehk kohaks, kus ei toimu sisulisi arutelusid, vaid pelk asjade otsustamise täitevvõimu kätte usaldamine, kus valitseb otsustamatus ning kus käib sealtkaudu

enese vastutusest vabastamine. Selline surve parlamendi rolli vähendamiseks eksisteerib ju alati, see on võimudevaheline tavaline n-ö nügmimine, ja ma palun teil sellele survele mitte järele anda. Parlamentaarne demokraatia on ülioluline põhiseaduslik väärtus ja seda tuleb järgida igas situatsioonis, ka keerulistel majanduslanguse aegadel.

Kui te ülemöödunud nädalal arutasite Euroopa Finantsstabiilsuse Fondiga seonduvat, üritas austatud rahandusminister teid veenda, et te loobuksite enne iga konkreetse abikokkuleppe sõlmimist selle tingimuste ja mahu üle debateerimast. Teisisõnu üritati teid kõrvale tõrjuda miljonite ja võimalik, et ka miljardite eurode üle otsustamisest. (Tuletan meelde, et Eesti 2012. aasta riigieelarve prognoositav maht on alla seitsme miljardi euro.) Esitasin teatavasti nimetatud menetluses ka oma arvamuse. Leian, et Riigikogu roll majandusrikkusesse sattunud euroala riikide abistamisel peab olema suurem kui vaid otsustamine üldgarantii suurima võimaliku summa üle. Mul on hea meel, et te suutsite lühikese ajaga muuta n-ö EFSF-i eelnõu nii, et Riigikogu roll abipakettide üle otsustamisel muutus algul pakutuga võrreldes märgatavalt suuremaks.

Ka edaspidi tasuks olla küllaltki valvel, rahulolu korral võib võimust kergesti ilma jääda. Negatiivne areng ei toimu n-ö paugupealt, vaid ikka vargsi ja libisemisi. Ühele sammule, millega astutakse tagasi oma pädevusest, järgneb ju teine. Samas nõuab põhiseadus, et Eestis jääks oluliste asjade otsustamine parlamendile. Parlament peab kontrollima valitsust, mitte vastupidi.

Toon järgnevalt mõne näite enda praktikast, kus on selgunud, et parlamendi tegevus peaks olema jõulisem. On aus kohe ära öelda, et nagu teile esitatud aastaülevaade nii käib ka see kriitika suuresti parlamendi eelmiste koosseisude kohta. Mul on suur lootus, tegelikult ka veendumus, et minu ees istujad suudavad olla otsustajad.

Nüüd näidete juurde, mis ilmestavad seda, et Riigikogu nii mõnigi kord ei kasuta talle põhiseadusega antud funktsiooni olla olulistes asjades otsustaja, vaid delegeerib otsustamise valitsusele. Siinjuures, kui valitsus ei tegutse, siis ei võta Riigikogu ka ise mitte midagi ette. Nii on see tehnovõrkude ja -rajatiste talumise tasudega. Ma tein möödunud aasta suvel Riigikogu

gikogule ettepaneku, kus ütlesin, et kehtivate tasude määrad ei ole kooskõlas põhiseadusega, nimelt on need liiga madalad. Riigikogu eelmine koosseis nõustus minuga. Aga selles valdkonnas ei ole midagi muutunud. Kas Riigikogus on toimunud lisadebate selle üle, milline peaks olema talumistasude põhiseadusele vastav regulatsioon? Ei ole. Debatte peavad ajaleheveergudel hoopis kannatavad maaomanikud ja debateerib ka justiitsminister, seda suvel Eesti Ekspressis, Maalehes ja Äripäevas. Tehnovõrkude ja -rajatiste tõepoolest naeruväärselt väike talumise tasu puudutab paljusid maaomanikke. Minu ettepanekust on möödas ligikaudu aasta, isegi natuke rohkem, aga ei ole ette valmistatud eelnõu, mis kõrvaldaks põhiseadusvastase olukorra, ega ole te nõudnud seda ka Vabariigi Valitsuselt. Minu hinnangul on aasta piisav aeg, et ka väga keeruline õiguslik probleem saaks lahendatud. On vale, et parlament aktsepteerib põhiseadusvastase olukorra püsimist. Ma ei ole siiani läinud selle teemaga Riigikohtusse, sest olen uskunud, et parlament mõistab olukorra tõsidust ja lahendab probleemi.

Teine näide. Juba 2009. aasta sügisel esitasin Riigikogule ettekande sõltuvushäiretega laste rehabilitatsiooniteenuse probleemi kohta. Riigikogu komisjonid nõustusid ettekandega ning tegid täitevvõimule ülesandeks asjakohane regulatsioon välja töötada. Seda töötatakse välja siiani. Mida on Riigikogu komisjonide kaudu teinud, et see probleem saaks lahendatud ja ühtlasi seadusandja tahe täidetud?

Kolmas, ja arvestades, et ilmad lähevad külmemaks ning lumi tuleb varsti maha, siis kõige aktuaalsem näide. Juunis 2010 tegin Riigikogule ettekande ajutise peavarju ja varjupaigateenuse kättesaadavuse kohta peavarjuta isikutele. Täpsemalt öeldes juhtisin tähelepanu, et kõigile abi vajavatele isikutele ei ole tagatud juurdepääs ajutise peavarju ja varjupaigateenusele. Palusin, et Riigikogu töötaks välja ajutise peavarju ja varjupaigateenuse osutamise regulatsiooni. Põhimõtteliselt Riigikogu minu ettepanekuga nõustus ja tegi Sotsiaalministeeriumile ülesandeks ette valmistada sotsiaalhoolekande seaduse asjakohased muudatused. Ka neid seadusmuudatusi pole tehtud. Sellepärast valitseb ajutise peavarju ja

varjupaigateenuse osutamise osas vastu talve ikka segadus.

Nii tehnovõrkude ja -rajatiste talumise tasude, rehabilitatsiooniteenuste kui ka ajutise peavarju teenuse menetluse põhjal tekib küsimus, kas parlament ei saa midagi teha, et täitevvõim täidaks tema otsuseid ja nõudmisi. Kas sellises olukorras peaks parlament ehk ise eelnõu välja töötama ja seejärel parlamentaarse debati maha pidama? Teil on kaks varianti: sundida valitsus tööle või koostada ise eelnõu. Kuid igal juhul on väär, et parlament vaatab lihtsalt pealt, kuidas inimeste põhiõigused ja vabadused ei ole tagatud.

Mulle jäi parlamendi eelmise koosseisu tööst silma see, et parlament ei soovi isegi iseenda õigusi puudutavates küsimustes debateerida ja on valmis vähendama õigusi, mis peaksid kaitsma parlamendiliikmeid võimalike meelevaldsete kriminaalsüüdistuste eest. Räägin parlamendiliikme immuniteedi instituudist ja selle muutmisest 1. septembrist s.a, kui jõustusid kriminaalmenetluse seadustiku muudatused.

Nimelt, Riigikogu eelmine koosseis menetles eelnõu nr 599 nime all pikalt kriminaalmenetluse seadustiku mahukaid muudatusi. Need muudavad ka menetlusseadustiku 14. peatükki, mis teatavasti käsitleb süüdistusakti koostamist ja teatud menetlustoimingute tegemise erikorda, lühidalt öeldes immuniteedimenetlust. Kuni selle aasta septembrini nägi seadus ette, et immuniteediga kaitstud kõrge riigiametniku, sealhulgas Riigikogu liikme võib kahtlustatavana kinni pidada, tema suhtes tõkendit kohaldada, toimetada läbiotsimist, vara arestimist, vaatlust ja läbivaatust alles pärast Riigikogult süüdistusakti koostamiseks nõusoleku saamist. Alates 1. septembrist s.a näeb kriminaalmenetluse seadustiku § 377 ette õiguskantsleri nõusoleku kui eeltingimuse Riigikogu liikme ja teiste kõrgete riigiametnike kahtlustatavana kinnipidamiseks ning nende suhtes tõkendi kohaldamiseks, vara arestimiseks ning läbivaatuseks ilma Riigikogu nõusolekuta.

Eelnõu algses variandis eelkirjeldatud muudatus ei olnud. Eelnõu materjalidest selgub, et muudatus algatas õiguskomisjon. Seletuskirjas on eelnõu teksti juurde märgitud üksnes see, et kaasajastatakse sätte sõnastust, kuna loetletud menetlustoiminguid on vaja eeldusli-

kult faasis, kus süüdistusakti koostamiseks ei ole kindlasti veel piisavalt tõendeid ning seega võib süüdistusaktiks nõusoleku taotlemist pidada kaudselt isegi süütuse presumptsiooni rikkumiseks. Sätte värskendamisel on lähtunud põhimõttest, et toimingute tegemiseks, näiteks Riigikogu liikme vahistamiseks, annab nõusoleku protsessuaalses mõttes üks tase eelnev isik, võrreldes süüdistusaktiga, s.o immunitedi äravõtmisega. Ma võiksin ju ironiseerida, et tänan usalduse eest, parlament on delegeerinud oma ainupädevuse immunitedi valdkonnas ühele isikule, aga selline delegeerimine on põhiseaduse sätte ja mõtte kohaselt tõepoolest äärmiselt küsitav. Sisuliselt tõstetakse ju immunitet tühjaks. Põhiseaduse sõnastuses on immunitet teatavasti puutumatus, et ei võetaks kriminaalvastutusele Riigikogu koosseisu enamuse nõusolekuta. Riigikogu liiget saab praegu, alates möödunud kuu esimesest kuupäevast kehtiva regulatsiooni kohaselt kahtlustatavana vahistada ilma parlamendi otsustuse, loodetavasti siiski mitte ilma kohtuniku otsuseta. Kusjuures enamuse, nii koalitsiooni kui ka opositsiooni nõustus selle muudatusega. "Kriminaalvastutusele võtmine üksnes Riigikogu koosseisu nõusolekul" sisustatakse pelgalt süüdistusakti esitamiseks.

Selle regulatsiooni puuduseks lisaks immunitedimenetluse olemuse n-ö tühjaks sisustamisele on ka see: 1) õiguskantsler on muudetud siduva otsuse tegijaks, mis läheb vastuollu õiguskantsleri olemusega, õiguskantsler ei tee mitte kunagi siduvat otsust; 2) seaduses puuduvad mis tahes kriteeriumid, millele tuginedes sellise nõusoleku menetlustoimingu tegemiseks saab anda või millal peab keelduma. Seega on Riigikogu ilma sisulise avaliku debatita muutnud sisutühjaks parlamendi toimimise ühe suure, põhiseaduses otsesõnu nimetatud tagatise – Riigikogu liikme puutumatus instituu. Kui parlamendil on tegelikult tahe puutumatus instituu dist kui sellisest loobuda, siis on see võimalik, kuid see saab toimuda ainult põhiseadust muutes. Loomulikult peab sellele eelnema põhjalik debatt, mis asi on immunitet. Siamaani oleme seda käsitlenud parlamendi toimimise tagatisena.

Kõik need näited Riigikogu passiivsuse kohta käivad õnneks suuresti parlamendi eelmise koosseisu kohta. Ma loodan ja olen ka kindel, et te leiate otsustavust olla sõna otseses

mõttes otsustajad ja näitate Eestit parlamentaarse riigina, kus parlament kasutab talle põhiseadusega antud õigusi, debateerib ja otsustab.

Austatud valitud rahvaesindajad! Ma tõden, et teil ei seisa ees kerged ajad, arvestades globaalset majanduslikku olukorda. Rahvusvahelised väljaanded, näiteks The Economist kirjutavad järjest rohkem sellest, et majandusvõim liigub läänemaailmast ida poole ning lääneriigid, sh Euroopa Liidu liikmesriigid, peavad kohanema olukorraga, kus nad ei ole enam maailmas domineerivad. Lähitulevikus võib olla reaalne see, et kaks sajandit maailma valitsenud lääts võib hakata sõltuma Hiina ja India laenurahast. Praegu peab Euroopa Liit võitlema selle eest, et euro jääks püsima ja eurosooni riigid ei langeks sügavasse majanduskriisi. Samas ei dramatiseeriks ma olukorda üle, sest Euroopa ajalugu on pidevate kriiside ajalugu. Pealegi on Eesti näidanud ennast ratsionaalse ja võimeka riigina, kes suudab hakkama saada, seda ka rasketes situatsioonides.

Majanduskriisi olukorras tuleks hullema ärahoidmiseks aeg-ajalt tegutseda väga kiiresti ja paindlikult. Sellest tingituna on üle Euroopa tekkinud diskussioon, kui palju peaks majanduspoliitiliste otsuste tegemisel sõna saama parlament ja kui palju asju tuleks jätta täitevvõimu korraldada. Vaieldamatult on valitsuse tasemel otsustamine kiirem, sest siis ei toimu avalikku, mitmevoorulist debatti, ei ole opositsiooni tülikaid küsimusi. Minu hinnangul ei ole selline kabinetivaikuses otsustamine parlamentaarses demokraatias siiski õige ja lubatav, seda enam, et vähemasti väikeriigis suudab parlament tulla vajaduse korral kiiresti kokku ja olla paindlik.

EFSF-i eelnõu menetlusele tuginedes julgen öelda, et valitsus soovib teid kindlasti edaspidi olulistest majandus- ja rahanduspoliitilistes küsimustes suruda pealtvaataja, kaasaplaksutaja rolli. Usun, et rahandusminister esineb tuleval aastal veel palju Riigikogu ees sõnavõttudega, kus ta üritab teid sellisel viisil veenda huvipuuduses ja ebakompetentsuses. Tsiteerin: "On täiesti võimatu, et me teeksime Riigikogu selle EFSF-i orjaks ja täitevvõimaks, kes kogu aeg asja arutab. Tal oleks iga nädal päevakorras üks laenumakse. Kogu selle kompetentsi juures, mis Riigikogul on, ega tal selleks seda

ikkagi ei jagu. Ja huvi ka ei jagu – varsti on saal tühi ja kõigil on piinlik."

Parlamentaarses riigis peaks Riigikogu olulistes majandus- ja rahandusküsimustes sõna saama ning ma usun, et teil on huvi see sõna võtta. Rõhutan, et rahvas peab saama enda valitud esindajate kaudu otsustada ka selle üle, kuidas majanduskriisis toimida. Ka opositsiooniparteide valijad peavad saama sõna sekka öelda. Eesti majanduslik olukord ja selle jätkusuutlikkus on kogu rahva asi ning rahvast ei saa kõrvale tõrjuda argumendiga, et ministritel on ebameeldiv Riigikogus opositsioonipoliitikutele vastata. Parlamentaarse menetluse aeglus väikeriigis on pelgalt sõnakõlks: ka EFSF-i eelnõu menetlemine näitas, et Eesti Riigikogu suudab olla väga kiire ja tulemuslik.

Kui te aga delegeerite oluliste rahandusküsimuste, näiteks suurte garantiide ja laenude andmise üle otsustamise valitsusele, loobute ühtlasi võimalusest otsustada ise tulevaste aastate riigieelarvete tulude ja kulude üle. Parlament saaks edaspidi otsustada vaid pisku üle, sest suure osa rahast oleks valitsus ära planeerinud. Kas te tõesti tahaksite loobuda riigi tulude ja kulude üle otsustamisest? Riigikogule antud riigi tulude ja kulude planeerimise pädevus on parlamentaarse riigikorralduse üks keskne element, kuna riigieelarvega annab Riigikogu täidesaatvale võimule loa riigi raha kulutamiseks, kontrollides seeläbi valitsuse tegevust ja seades sellele piirid. Ma tungivalt soovitan rahakott ikka enda käes hoida.

Lõpetuseks märgin, et olulisi majandusküsimusi peab arutama Riigikogu suur koosseis ja mitte mõni üksik komisjon, näiteks Euroopa Liidu asjade komisjon. See on oluline, sest täiskogus toimuvad debatid saavad meediakajastuse ning see aitab inimestel mõista otsustamisel oleva küsimuse sisu ja olulisust. Kui Riigikogus vastu võetud otsuse tõttu on hiljem vaja teha suuri, Eesti riigieelarvet oluliselt mõjutavaid väljamakseid, siis on rahval ühtlasi lihtsam mõista seda, miks me peame hakkama kärpima enda riigisiseseid kulusid, näiteks päästjate või üldhariduskoolide õpetajate palga. Majanduslikult raskes olukorras tuleb rahvas nende valitud esindajate kaudu otsuste tegemisse kindlalt kaasata. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, õiguskantsler Indrek Teder! Teile on registreeritud hulgaliselt küsimusi. Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Kutsusite üles, et Riigikogu ei oleks kummitempel. Selle immunitedisätte tühjaks tõstmise algatas just Riigikogu. Ta tõestas sellega, et ei ole kummitempel. Aga mul on konkreetne küsimus. EFSF-i eelnõu arutelude puhul oli selge, et seal võetud kohustused lähevad Euroopa stabiilsusmehhanismi üle, ja sätestati, mil viisil see üleminek toimub, kui stabiilsusmehhanism käivitatakse. Eelnõu menetlemise ajal oli teada, et see käivitatakse 2013. aastal, nii on ka eelnõu seletuskirjas öeldud. Nüüd on teinud Euroopa suured ettepaneku, et see võiks käivituda juba aastal 2012 ja meie valitsuse liikmed ...

Aseesimees Laine Randjärv

Palun küsimust!

Tõnis Lukas

... on sellega nõustunud. Kas selleks tuleb muuta vastuvõetud seadust?

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Kõigepealt ma vastan küsimusele, mida ei esitatud, küsimusele immunitedimenetluse kohta. Tõepoolest, parlament ise selle muudatuse algatas ja pani need sätted ühe suure kriminaalmenetluse seadustiku lõppu, need on seal küllaltki lõpus. Ma tõin välja selle, et see toimus ilma diskussioonita. Aga selle kohta ei küsitud. Mis puudutab seda, mis EFSF-i puhul saama hakkab, siis ma ei tea. Kriisis võib ette tulla igasuguseid ootamatusi. Aga minu rõhuasetus, nagu ma olen vähemalt sada korda öelnud, on see, et Eesti on parlamentaarne riik ja Eesti parlament on näidanud selle peaaegu 20 aasta jooksul, et ta suudab diskuteerida väga keeruliste küsimuste üle ja suudab ka keerulisi asju selgemaks vaielda. Ükskõik, milline see areng ei ole, parlament peab olema just olulistes küsimustes otsustaja. Ka põhiseadus ütleb ju sõnaselgelt, et riigile varaliste kohustuste võtja on ikkagi parlament, see on sõnaselge säte ja see ei ole formaalsus. Ka, ütleme, selles keerulises prot-

sessis, mille tulemust me ei tea, ma arvan, peab see algprintsiiip olema säilitatud. Keerulistes situatsioonides võib esineda erinevaid nüansse, aga põhiseaduslikud algprintsiiibid, mille aluseks on parlamentarism, peavad säilima. Meil on ju olemas ajalooline kogemus (ma ei tahaks seda paralleeli tõmmata), kui enne sõda parlamenti pikkade aastate jooksul tagaplaanile suruti. Me teame, milleni see viis. Vastus on, et parlamendi positsioon otsustajana peab igal juhul säilima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Ma tänan teid korduvalt väljendatud julgustuse eest parlamentaarse otsustuspädevuse kaitseks! Osalt on need teie toodud näited kaalukate otsustuste kohta, kus läbiarutamine ei olnud piisav, ilmset tõesti pädevad. Aga ma lähen oma küsimusega natuke teises suunas ja küsin niiviisi: kas me peaksime end kaitsma ka ülemäärase, tühise seadusandliku initsiatiivi eest? Arvamus, et Eestis tehakse seadusi liiga kergekäeliselt, väljendas hiljuti üks tippadvokaat. Aga ma panin ka teie kirjalikus sissejuhatuses tähele ühte poolikut lauset. Te ütlete niiviisi, et teisi pidid justiti veskid muudkui jahvatavad ja reguleerivad kohati liigagi palju. Kas te olete valmis midagi konkretiseerima ka selles suunas, kus me oleme seadusandlusega võib-olla liiale läinud ja muudame seadusi liiga kergekäeliselt?

Indrek Teder

Täna! Ma rõhutan, et alati peab hoidma kinni printsiipidest. Nüansside reguleerimine võib olla meeldiv tegevus, aga samas nõustun ma paljude autoritega, et see ei pea olema n-õ põhitegevus, sest muutuvast ühiskonnas ei ole võimalik kogu aeg absoluutselt kõike reguleerida. Seda me oleme teinekord näinud. Kui me vaatame Eesti kohtumenetluse seadustikke, siis need on äärmiselt nüansseeritud, kuid võiksid olla tunduvalt selgemad ja lihtsamad. Eesti riik just õigusliku kehendi mõttes on ju valmis, ei ole mõtet seda valmis kehendit kogu aeg ümber kirjutada. Kui seadus toimib, siis on see üks tööriist. Me ei vaheta ju toimivat tööriista välja. Selles mõttes on see õiguslik ke-

hand üks väga pragmaatiline asi, see ei ole lihtsalt ristsõnamõistus, mida seadusesepad kogu aeg ümber sepistavad. Selles olen ma küsijaga nõus, et ühelt poolt võiks nagu tempot maha võtta. Küll aga ei tohi algprintsiipidest loobuda. Ma oma paariaastase ametiaja jooksul olen näinud, et seda on mõnikord ikka kipunud tegema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh! Austatud õiguskantsler! ESM eeldab Euroopa aluslepingu muutmist ja seetõttu ei ole mitte mingit võimalust, et see teema ei tuleks Riigikogu suurde saali. Selles mõttes on, ma usun, kõik kartused asjata. Aga minu küsimus puudutab omavalitsuste suutlikkust, millele te pühendasite oma kõne alguse. Eile kuulutas regionaalminister Eesti kõige suutlikumaks omavalitsuseks ühe valla, mis ületab omavalitsustele seadusega kehtestatud võlakoo piiri kahekordselt. Euroopa võlakriisi kontekstis on see umbes Itaalia tase. See omavalitsus on teinud seda mitu aastat järjest ja on alust arvata, et mitte juhuslikult, vaid ikkagi üsna teadlikult. Õelge, palun, kuidas sellist tunnustust võiks hinnata ning kas seaduste täitmine ja maksumaksja rahaga konservatiivne ja korrektne ümberkäimine võiks olla omavalitsuse toimetuleku kriteerium.

Indrek Teder

Täna! Tegelikult on kohalike omavalitsuste ja riigi omavaheline n-õ paradoks ju meie põhiseadusesse sisse kirjutatud. Ühelt poolt on Eesti unitaarriik, see on sõnaselgelt sätestatud. Teiselt poolt on kohalikele omavalitsustele antud väga lai autonoomia, sh finantsautonoomia. Aga samas on rahakott riigi käes ja riigi valitsus vastutab selle eest, et riigieelarve oleks tasakaalus. Kui nüüd mälu järgi öelda, siis vist 2006 oli ainus aasta, kui kohalike omavalitsuste koondbilanss oli positiivne. Tavaliselt on riigi koondbilanss, kui ma nüüd õigesti mäletan, kogu aeg seda kompenseeritud. Minu seisukoht on, et rahanduslikult on Eesti ühtne riik ja seda peab ka arvestama. Aga mis puutub sellesse edetabelisse, siis eks see arvestab kohaliku omavalitsuse finantsilist võimekust. Praktika on ju tõepoolest see, et teatud

kujul suuremad omavalitsused on võimekamad. Aga see ei tähenda, et nendes omavalitsustes ei oleks probleeme. Muidugi, edetabeleid saab teha erinevate lähtepunktide alusel. Nagu ma esile tõin, ma puutun kohaliku omavalitsuse temaatikaga kogu aeg kokku. Nagu ma ka ütlesin, kui tööpoolest ei ole võimalik vähendada kohalike omavalitsuste arvu, siis äkki on võimalik, et riik võtab teatud väga olulised funktsioonid üle. Seda on natukene harriduse valdkonnas tehtud, ka muudes valdkondades. Ma lähtun sellest, et inimeste põhiõigused peaksid olema ikkagi tagatud. Kas konkreetne tagaja on kohalik omavalitsus või riik, see on natukene teisene küsimus. See on laiem ja üldine teema. Aga ma puutun kohaliku omavalitsuse temaatikaga kogu aeg kokku. 226 on lihtsalt nii suur arv, et kõigi omavalitsuste üldakte ei ole üldse võimalik kontrollida, sest aastane üldaktide arv on, mälu järgi öeldes, umbes paar tuhat. See ei ole reaalne, isegi siis mitte, kui Õiguskantsleri Kantselei oleks mitu korda suurem. Järelikult, midagi peaks tegema, et inimestele oleks avalik teenus paremini kättesaadav.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea juhataja! Minu tunnustus õiguskantslerile, kes ei ole tõmmanud siia saali n-ö rindejoont, et siis sajatada ja müristada ning ülimalt tõde kuulutada, vaid ta tõesti kutsub üles koos väljapääsu otsima. Küsin samuti rahvasaadikute immuuniteedi võtmes ja selle kohta, et me justkui delegeerime hinnangu andmise õiguskantslerile. Kuivõrd drakooniline see on teiste Euroopa riikidega võrreldes, kas me oleme sellega loonud pretsedendi või on selliseid kaasusi ka n-ö meie saatusekaaslaste hulgas?

Indrek Teder

Tänan! Immuuniteedi olemus on ühe kandi pealt ajalooline pärand, see on nagu monarhi garantii. Eesti ei ole seda sisustanud siiamani (ja ma arvan, et ta ka ei sisusta) kui üksikisiku privileegi, nagu see osas riikides ju on, et rahvasaadikut sel ajal, kui ta on parlamendiliige, ei saa absoluutselt süüdistada. Eesti on sisustanud seda mingil kujul paindlikumalt, see on

parlamentaarsete toimimise garantii, et parlament saaks otsustada, kas mingisugustel põhjustel parlamendiliige jätta otsustusprotsessist kõrvale. Siin täpselt samu mudeleid ei ole võimalik tuua, iga põhiseadus on mingil kujul erinev. Aga üldiselt on see ikkagi seadusandja pädevus, seda ei anta käest ära. Miks ma just sellest oma aastakõnes rääkisin? Esiteks, see toimus ilma debatita, vargsi. Mul oli komisjoni ja Justiitsministeeriumiga dialoog ühe väljendi üle, mis jäi seadusesse sisse: õiguskantsler peab 1. septembrist hindama ka süüdistusakti poliitilisust. Minu jaoks on see arusaamatu. Selle üle meil diskussioon käis. Aga ülejäänud oli niisugune salajane kingitus, sellist asja ei peaks tegema. Te võite muidugi öelda, et kui õiguskantsler näeb kuskil puudujääke, tehku siis kõnepuldist ettepanek. Võib-olla ma seda teengi, ma ei ole lihtsalt jõudnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud esineja! Teie järeldustega ja nende näidetega, mida te täna tõite Riigikogu suurema rolli vajalikkuse kohta täitevõimu kontrollimisel, nõustub eriti opositsiooni esindaja sada protsenti. Teoreetiliselt nõustub sellega kindlasti kogu koalitsioon. Praktiliselt on asi muidugi palju keerulisem, sest raske on ette kujutada, kui koalitsioonierakonnad, kes on esindatud nii täitevõimu ladvikus ehk valitsuses kui ka siin Riigikogus, ei töötaks käsikäes. See oleks isegi teatud määral imelik. Ainuke võimalus oleks see, kui siin saalis oleks rohkem vabakonna esindajaid või kui opositsiooni võim oleks palju suurem. Kas oleks samm õiges suunas – seda on raske ette näha, sest otsustab valija –, kui Riigikogu juhataja oleks Eesti poliitilise kokkuleppe järgi alati opositsiooni esindaja?

Indrek Teder

Tänan! See on huvitav ja intrigeeriv küsimus. Te peaksite otsustama, kuhu piir tõmmata. Alati peab olema vastuvaidleja. Me oleme maailma ajaloos näinud, et kui ei ole vastuvaidlejat, siis läheb süsteem käest ära. Kus see tasakaalupunkt on? Kindlasti on see arutamiseväärne küsimus. Jah, alati on koalitsiooni kuuluvate parlamendiliikmete ja valitsuse vahel

väga tihe side. Puhas mudel ei ole Eesti ajaloolist kogemust arvesse võttes realistlik. Küll aga peab arvestama, et ka parlamendiliige, ükskõik, kuulub ta siis koalitsiooni või opositsiooni, vastutab iseenda nimel valijate ees. Tal on vaba mandaat, nagu ütleb põhiseadus. Selles mõttes on ta eraldiseisev institutsioon, kuigi link tema ja valitsuse vahel on tugev. Aga kaalukauss ei tohi olla selline, et valitsus on kõrgemal. See on tunnetuse asi. Paratamatult toimub võimuharude vahel alati n-ö piiri kindlaksmääramine ja on teatud pingsituatsioon, mis on vajalik, aga see peab olema just pingsituatsioon, üks ei tohi täielikult domineerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Aitäh õiguskantslerile tõesti huvitava ettekande eest! Ma tulen tagasi immuuniteediküsimuse juurde, kuigi te kolleeg Raivo Järvi küsimusele vastates mingis osas ka minu küsimusele vastasite. Aga ikkagi, meil ju puudub regulatsioon, nii see, kuidas teie organisatsioon peaks käituma, kui ka see, kuidas meie peaksime käituma. Kui me oleme silmitsi olukorraga, kus tuleb otsustada ühe või teise Riigikogu liikme või mõne muu tähtsa ametikoha täitja kriminaalmenetluslik saatus, millised on siis teie ettepanekud? Milliseid seadusi me peaksime konkreetselt vaatama, mis seadust me peaksime muutma hakkama, kas õiguskantsleri seadust, kas taas sedasama kriminaalmenetluse seadustikku? Milline on teie ettepanek?

Indrek Teder

Täna! Ma kõigepealt arvan, et enne, kui selline põhimõtteline muudatus tehakse, peaks ikkagi debateerima. Endine sõnastus andis põhiseaduses sätestatud kriminaalvastutusele võtmisele selge sisu, et kui on väga intensiivne põhiõiguste piiramine, mis võib takistada parlamendi tööd, siis minnakse parlamendi ette. Nüüd on sellest põhimõttest loobutud. Miks, seda ma ei tea. Järelikult peaks veel kord vaadata, mida tähendab see 14. peatükk. See on selline – kuidas öelda – omapärane paragrahv ja õiguskantsleri positsioon on seal küllaltki kummaline. Ma olen alati esitanud endale

küsimuse, kes see õiguskantsler täpselt on. Ta ei ole kohtunik, prokurör ega advokaat. Ta ei ole üldse kriminaalmenetluslik isik. Ta on teatud lisakontroll. Samas, me oleme sõltumatu kohtuvõimuga riik. Kohus mõistab õigust. See on komplitseeritud küsimus, aga ma leian, et komplitseeritud küsimusi ei peaks kiirkorras lahendama. Pealegi võib esile kerkida igasuguseid muid küsimusi. Ma oma kõnes ei puudutanud seda, et Riigikogu liikme mandaat lõpeb süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisega. Kui keegi on vahi alla võetud, kuidas ta siis seda vaba mandaati realiseerib, kuidas ta hääletab, osaleb komisjoni töös? Mina ei tea. Kas ta siis konvoeeritakse siia saali? Ma ei kujuta ette. Kui algselt tehakse mingisugune küsitavus, ma nimetan seda nii, siis see toob kaasa igasuguseid muid probleeme, ma loodan, et mitte reaalsuses.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra õiguskantsler! Ma tahan samuti tänada väga asjaliku ettekande eest! Minu küsimus puudutab teie tegevuse kirjallikku ülevaadet, mis meile on laiali jagatud. Leheküljel 25 on konstateeritud, et kahetsusväärne on asjaolu, et Kultuuriministeerium ei ole siiani suutnud välja töötada vähemusrahvuse kultuuriautonomias seaduse muutmise seaduse eelnõu, ehkki selle seaduseelnõu väljatöötamine oli ette nähtud juba Kultuuriministeeriumi 2008. aasta tööplaanis. Õiguskantsler on mitmel eelneval ülevaateperioodil juhtinud kultuuriministri tähelepanu asjaolule, et vähemusrahvuse kultuuriautonomias seaduse kehtiv redaktsioon on liiga üldsõnaline ega sisalda konkreetseid aluseid vähemusrahvuse rahvusnimekirja moodustamiseks loa andmisest keeldumiseks. Samas teame, et Kultuuriministeerium on seda üldsõnalist redaktsiooni kasutanud ja loa andmisest keeldunud. Ega Kultuuriministeerium ei ole andnud teile mingeid selgitusi, miks juba kolm aastat on selle seaduse muutmise või uue seaduse ettevalmistamine pidurdunud, või millega on see seletatav ja millised on ministeeriumi kavatsused edaspidi?

Indrek Teder

Täna! Praegu ma selle kohta mingit lisa-informatsiooni Kultuuriministeeriumilt kahjuks saanud ei ole, aga ma võin veel küsida, milline on selle menetluse seis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Palling!

Kalle Palling

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Ma tulen oma küsimusega tagasi kohalike omavalitsuste temaatika ja haldusreformi juurde. Seda kahel põhjusel. Esiteks, te jäite napolisõnaliseks oma vastuses kolleeg Taavi Rõivasele, kellel oli väga konkreetne küsimus seaduste täitmise kohta, konkreetset juhul laenupiiridesse mahtumise kohta. Kas teie arvates see ei ole probleem, kui omavalitsused ületavad lubatud laenumahtu mõnel juhul lausa mitmekordselt? Teiseks. Suuremates omavalitsustes on maksulaekumine tõesti parem. Ka edetabelis, mida minister Kiisler esitles, olid eesotsas Tallinna ümbruse vallad.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus, palun!

Kalle Palling

Kas mitte nendes valdades ei teki suurem korruptsioonioht ja tahtmine siduda kõikvõimalikke ehituslepinguid ...

Aseesimees Laine Randjärv

Kalle Palling, palun lõpetame, 15 sekundit on üle aja!

Kalle Palling

... vallajuhtide ettevõtmistega?

Indrek Teder

Täna! Ma mainisin just kohaliku omavalitsuse teemal rääkides, et riigi rahandus on ju üks. Põhiseaduses on sõnaselgelt öeldud, et Eesti riiki valitsetakse seaduste alusel, ja kohalike omavalitsusi reguleerivas 14. peatükis on sätestatud, et kohalik omavalitsus tegutseb seaduse alusel. Loomulikult, me kõik peame seadusi järgima. See on elementaarne. Kui on seadusega kehtestatud reegel, siis seda peab järgima. Teiseks, korruptsioon. Minu meelest korruptsioonioht kohaliku omavalitsuse suuru-

sest või väiksusest vist ikka ei sõltu. See sõltub inimestest, see sõltub reeglite täitmisest. Seal ei saaks minu arvates leida üksühest seost, et suuremad kohalikud omavalitsused oleksid korruptiivsemad kui väiksemad. See oleks küllaltki suvaline seisukoht.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Täna väga ettekande eest! Oma ettekande alguses te viitasite tuttavale situatsioonile, kus olulisi fundamentaalseid otsuseid ei tehta või ei tehta neid piisava kiirusega, sest nende raames tuleb teha paljusid inimesi puudutavaid ebameeldivaid n-ö allotsuseid. Ja valimised on, nagu alati, väga lähedal. Samuti me teame ja ka teie ettekandes kajastus see selgelt, et mõned fundamentaalselt vajalikud otsused võivad osutuda ebapopulaarseks lihtsalt seetõttu, et neid rahvaga piisavalt läbi ei arutata, kaasamine jääb väheseks ja on jäänud liiga vähe aega kaasamise ning parlamentaarse debati jaoks. Mõlemad asjaolud on tuttavad. Kas lahendus ei võiks olla selles, et üks valimistsükkel või parlamenditsükkel oleks pikem kui praegu ja et valimised ei oleks kunagi nii ohtlikult lähedal, et tähtsad asjad tegemata jäävad?

Indrek Teder

Täna! Ma arvan, et mõistlik on ikkagi valimistsüklite regulaarsus. Me näeme, et kõigis maailma demokraatias valimised paratamatult otsustamist mõjutavad, aga samas on ju võimalik ära teha otsused, mis lähemas perspektiivis tunduvad esmapilgul ebapopulaarsed, aga kaugemas populaarsed. Ma arvan, et sellepärast ei peaks valimistsükleid muutma. See võib kaasa tuua mingisugused muud probleemid, mida me praegu ette ei kujuta. See on algpõhimõte ning kõige lihtsam ja selgem süsteem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Kreitzberg!

Peeter Kreitzberg

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Immunitediküsimus on kahtlemata ülitähtis, see puudutab 101 inimest. Vastuvõtt Tallinna koolidesse

puudutas tuhandeid lapsi ja veel rohkem lastevanemaid. Kas te olete praeguseks võtnud selge seisukoha, kas seda tehti õigesti või valesti ja mida peaks teisiti tegema?

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Ma saatsin Tallinnale märgukirja, kus ma juhtisin tähelepanu, et see regulatsioon ei olnud kooskõlas põhiseaduse ega põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega. Pakusin ka konstruktiivset nõustamist, et leida selles situatsioonis lahendus, kuidas ligikaudu 4000 last elukohajärgsesse kooli saaksid, arvestades kolme kriteeriumi, mida põhikooli- ja gümnaasiumiseadus sätestab, ning et ühiskonnas ei oleks sellist emotsionaalset pinget, sest seetõttu, et lastevanemad panid lapsed mitmesse kooli korraga, tekitati selline situatsioon, ülekoormus. Ma olen Tallinnale märgukirja saatnud, see oli paar nädalat tagasi, septembri keskel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud õiguskantsler! Te ütlesite, et teie ette jõuab palju probleeme, mis on seotud kohalike omavalitsuste haldussuutmatusega. Palun teid kommenteerida oma väidet pisut laiemalt ja selgitada, millised probleemid jääksid olemata, kui haldusreform oleks tehtud. Isiklikult väidan, et kui rääkida KOV-ide teenuste kvaliteedist või haldussuutlikkusest, siis näiteks valdade piiriülest koostööd ei keela keegi ja sellega tegeldakse ka praegu.

Indrek Teder

Täna! Üks suur teema on kohe lastega seonduv. On päris tavapärane, et lastekaitsja on sotsiaaltöötaja, ta ei jõua ega suuda seda tööd teha. Üldse, sotsiaaltöö on see, mis väikevaldades võib jääda natukene tagasihoidlikuks. See on üks koht, kus ma sellega kokku puutun. Neid valdkondi on ju ka teisi: ühistranspordi korraldamine ja kõik muu, mis on inimesele kõige lähemal, samuti detailplaneeringud. Praegu on mul käsil konkreetne menetlus, mis puudutab tuulikute detailplaneeringut. Siin on ülimalt keerulised küsimused, mille lahendamiseks peab kohalikus omavalitsuses olema vastava ala mitte ainult spetsialiste, vaid ka

tippspetsialiste, aga osal valdadel see võimekus lihtsalt puudub. Me oleme üritanud kohalike omavalitsuste töötajaid koolitada, aga kui kohalike omavalitsuste arv on ikkagi nii suur, siis ei pruugi see anda soovitud tulemust. Näiteks, 2010. aasta andmetel oli 226 kohalikust omavalitsusest kõrgharidusega valla- või lin-nasekretär ligikaudu 50%-s. See vist ei ole piisav. Selles mõttes on see reaalne probleem, millega ma kogu aeg kokku puutun.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Täna väga hea ettekande eest! Te puudutasite oma kõnes Riigikogu ja valitsuse suhet ning dialoogi, mida peetakse siin suures saalis. See dialoog toimub tihtilugu küsimuste ja vastuste vormis. Tihti aga teeb valitsusliige küsijale, eriti opositsiooni poolelt küsijale märkuse, näiteks et küsimus ei ole asjakohane või ei ole küsija pädev küsimust esitama. Nii ongi kujunenud välja selline kultuur, et küsija küsib seda, mida ta tahab küsida, ja vastaja vastab seda, mida ta tahab vastata. Küsimus on selline: kas me peaksime suurendama spetsialistide kaadrit Riigikogus, et poliitikutel oleks parem pädevat nõu saada, või vähemalt oleks see võimalus opositsioonil, kes võib-olla ei saa spetsiifilisele informatsioonile nii otseselt ligi kui koalitsioon?

Indrek Teder

Täna! Loomulikult, küsija küsib seda, mida ta tahab, ja vastajat ei saa sundida vastama seda, mis igal juhul küsijale meeldiks. Küll aga küsimuse teisele poolele vastates ütlen, et jah, ma olen seda meelt, ma olen eravestlustes ja vist ka fraktsioonidega kohtumisel seda arvamust väljendanud, et on ju täiesti loomulik, kui Eesti parlament läheks sama teed mis teised maailma parlamendid, et parlamendiliikmel on nõunik, kes aitab erialaselt lahendada kõiki eelnõudega seotud küsimusi. See on maailmapraktikas täiesti tavaline, et igal parlamendiliikmel on nõunik. See parandaks parlamendi toimimise taset. Samas, kui me vaatame, kui palju näiteks eelmine parlamendikoosseis eelnõusid ümber tegi (mul ei ole praegu täpne arv meeles), siis see oli päris suur arv.

Väita, et parlament midagi ei tee, on väär. Samas on parlament ühiskonnale rohkem nähtaval ja mis on nähtaval, seda ka rohkem kritiseeritakse. See on omaette paratamatus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Austatud härra kantsler! Niisugune värk, ESM. Saksa põhiseaduskohtu otsuse kohaselt võetakse Euroopa aluslepingutest välja põhimõte, mille kohaselt riigid ei vastuta üksteise võlgade eest. Saksamaa ei saa teist teed pidi minna. Nüüd on tehtud ettepanek see otsus, mis puudutab ka Eesti Vabariigi põhiseadust, millest sa rääkisid, läbi vaadata Riigikogus ratifitseerimise korras. See on üks-kaks luge-mist, tirts ja valmis. Kas oleks järsku ratsionaalsem Eesti põhiseadust ja Eesti Euroopaga liitumise tingimusi kapitaalselt muutvat otsust läbi vaadata parema puudusel kas või põhiseaduse muutmise korras kiireloomulise küsimusena? Vähemalt mitte ratifitseerimisena, issand jumal!

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! ESM on kindlasti selline ülimalt oluline teema, millega ma tulevikus tegelema hakkan. Ma hakkan seda analüüsima. Teiseks, ma olen korduvalt rõhutanud, et üldiselt ma ei poolda põhiseaduse muutmist. See oleks ikkagi väga erandlik. Kas sellist küsimust saab kiirkorras menetleda, selles ma väga kahtlen. Ma arvan, et ESM-i teema peaks olema tulevikus üks suur analüüsi objekt. Seal ei tohiks teha väga kiireid ja kardinaalseid otsuseid. Loomulikult, parlamendi kaasamine sellesse on põhiseaduse järgi kohustuslik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea õiguskantsler! Suur tänu hea ja sisuka ettekande eest! Väga raske oleks teiega mitte nõustuda. Üks teema, mida te puudutasite, oli see, et inimesed saavad tehnorajatiste talumise eest ebamõistlikult väikest tasu. See teema on juba aasta aega üleval olnud, aga midagi pole tehtud. Kas võib

olla nii, et keegi seda isegi teadlikult pidurdab, sest tegelikult on see kellelegi kulu? Kas neil kodanikel on mingit lootust saada õiglase tasu tagantjärele?

Indrek Teder

Esiteks, üks see ole seadusandja otsus, kuidas ta selle õiglase tasu määrab. Teiseks, ma mäletan, et kui see oli komisjonides arutlusel, siis Eesti Energia ja Eleringi esindajad ütlesid, et isegi kui seda tasu suurendada, siis ega see kogumis väga palju neid ei mõjuta. See otsus on tõenäoliselt kuhugi takerdunud. Juriidiliselt on seda äärmiselt keerukas perfektselt välja arvutada, aga kuskil peab see mõistlik kompromiss olema, et tehnorajatisealuse maa omanikud saaksid ikka õiglase tasu. Praegu on see tasu nii minimaalne, et see ei kata ei maamaksu ega postikuluseid, nii et seda lihtsalt ei taotleta. See on sisuliselt käsitletav sundvõõrandamisena, põhiseaduse § 32 ebaproportsionaalse riivena. Sellepärast ma leian, et kuna see puudutab isikute omandiõigust, siis see küsimus peaks saama lähiajal lahendatud, ja kui seda ei lahendata, siis tuleb mul pöörduda Riigikohtu poole, kes 2004. aastal tegi otsuse, millega leiti, et tasu puudumine on põhiseadusega vastuolus. Nüüd on järgmine tase. Kui tasu on sümbolne, siis minu arvates on see põhiseadusega vastuolus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Oma ettekandes te juhtisite tähelepanu, et sotsiaalvaldkonnas on toppama jäänud mitmed olulised eelnõud. Samas on nende puhul tegemist teemadega, kus huvitatud osapooled on tihti barrikaadi erinevatel pooltel ja ministriumil on väga raske jõuda eri osapooli rahuldava konsensuseni, või on probleemiks rahanappus. Mida te soovitate, kuidas sellises olukorras edasi minna, et aasta pärast, kui te ülevaadet annate, te Riigikogu poole näpuga ei vibutaks?

Indrek Teder

Täna! Ma arvan, et ka Riigikogu komisjonid võiksid nõuda ministriumilt mingit tulemit, lõppkokkuvõttes tahavad inimesed ju tulemit. Ma tean, et see rehabilitatsiooniteenuse

kättesaadavuse teema ühe kandi pealt edenes töögrupis väga ilusasti, aga see ilus edenemine oli äärmiselt aeglane. Kui see vahepeal takerdus selle taha, kuhu seadusesse see muudatus kirjutada, et ärge n-ö meie seadusesse seda pange, pange ikka kuskile mujale, siis ma leian, et see on küll inimese seisukohalt klaaspärlimäng. Oluline oleks, et see oleks reguleeritud. Ühe normi nikerdamise ümber võib lõputult vaielda, aga tuleb peab ükskord tulema. Seal ma näengi Riigikogu komisjoni rolli, et ta nõuaks ja oma nõudmisega toetaks Sotsiaalministeeriumi. Ministeeriumi ma ei taha eriti kritiseerida, sest nad ikkagi püüavad küllaltki usinalt, aga samas nad lahendavad ka n-ö hetkeprobleeme ja osa probleeme lükatakse kuhugi suuremasse eelnõusse, põhjendusega, et küll me kunagi selle ära lahendame. Näiteks lastekaitse seadus, mida ma ei maininud, on kogu aeg kuskil n-ö tegemisel. Aga kui kaua seda võib siis teha? Võiks ju tublid Justiitsministeeriumi seadusesepad Sotsiaalministeeriumile välja laenata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Aitäh teile väga sisuka ettekande eest! Te käsitlesite oma ettekande alguses kohalike omavalitsuste teemat. See on teema, mille üle võib pikalt diskuteerida. Võib-olla haldusreform ei tähenda ainult haldusterritoriaalset käsitlust, vaid ka tulubaasi ja kõike seda, mis on seotud ka maakondliku omavalitsustasandiga. Minu küsimus puudutabki maavalitsusi. Sellest te ei ole rääkinud. Teadaolevalt on maavalitsustelt viimastel aegadel ära võetud või võtmisel ühistranspordihangete korraldamine, perearstipraksise konkursid jne. Mis te arvate, kas praeguses Eesti halduskorralduses on maavalitsustel vajalik ja väärikas koht?

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Pean ausalt tunnista- ma, et ma ei ole teinud analüüsi sellel teemal, milline on maavalitsuste koht tuleviku Eesti haldusmudelil. Aga nagu reaalsus näitab, nende roll ju pidevalt väheneb või seda vähendatakse. Ma ei tea, mis toimub tulevikus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Austatud õiguskantsler! Täna väga sisuka ettekande eest! Mul on üks küsimus. Teie ettekandes oli öeldud, et väikeses Eestis riigis on 226 omavalitsust liiga palju. Milline on teie arvamus, kui suur võiks olla Eestis omavalitsuste arv või kui palju peaks olema ühes omavalitsuses maksumaksjaid, et ta suudaks täita kõiki temale pandud kohustusi?

Indrek Teder

Täna! Ma ei taha praegu konkreetset arvu öelda, sest kui õiguskantsler mingi arvu välja ütleb, siis peaks selle taga olema väga selge ja ühene meetodika, selge analüüs. Aga see arv peaks olema selline, et omavalitsus oleks suuteline tagama isikute põhiõigusi, ta peaks olema haldusvõimekas. Avalik teenus peab olema kättesaadav ja järelkult peab omavalitsusel olema hea tulubaas. Miks ma seda suurt arvu kritiseerin? Nagu me korduvalt oleme näinud, väikesed, kuigi tublid kohalikud omavalitsused lihtsalt ei suuda mitmel põhjusel spetsialiste palgata. Teiselt poolt, nagu ma ka ütlesin, ei ole reaalne, et õiguskantsler, kes ju peaks kontrollima kohaliku omavalitsuse üldakte, saaks 226 omavalitsuse üldaktidest pildi ette. See ei ole lihtsalt reaalne, isegi siis, kui te otsustate, et minu eelarve oleks viis korda suurem. Siis tekiks küsimus, et see ei ole mõistlik. Väike ühiskond peab alati valima just ratsionaalsed sammud. Ühelt poolt võiks haldusreform mingilgi kujul toimuda. Teise variandina pakkusin ma seda, et kui liitmine on niivõrd valus, siis võiks riik teatud ülesanded üle võtta, et tagada avaliku teenuse kättesaadavus. Aga konkreetset arvu ei taha õiguskantsler siin öelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Aidma!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea õiguskantsler! Olete oma ülevaates välja toonud, et olete tegelnud ka koolilõunatega. Nende n-ö tasuta lõunate eest maksmine – tasuta asju ju ei ole – on eri omavalitsustes väga erinev, erinevusi on

valikutes ja selles, kui tasakaalus on kaks poolt: vajaduspõhisus ja võrdne kohtlemine. Kõik lapsed on justkui võrdsed, aga nende pered ei ole võrdse sissetulekuga. Kuivõrd on võimalik niisuguses olukorras üldse kohaldada võrdse kohtlemise printsiipi ja selle väikese raha, mis koolilõunatele läheb, kasutamist vajaduspõhiselt? Siin on teatud vastuolu.

Indrek Teder

Täna! Jah, siin on teatud paradoks. Kui me võtame võrdse kohtlemise põhimõtte, siis sellega võib jõuda väga kaugele. Alati igasugused asjaolud, mis tunduvad võrdsetel asjaoludel võrdse kohtlemisena, ei ole seda. Kui vaadata, kuidas see kohalikes omavalitsustes toimub, kui teatud juhtudel tuleb sisse veel kohalik autonoomia, siis see pilt läheb äärmiselt keeruliseks. Näiteks sünnitoetuse lahendis leidis Riigikohus, et kohaliku omavalitsuse autonoomia on väga lai. Me peame sellega arvestama. Praegu on nii, et nii, kuidas kohalik omavalitsus selle reguleerib, see ka teatud juhul domineerib. Aga see on kohutavalt keeruline ja kui neid keerukaid asju on 226 ühikut, siis on see hoomamatu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea õiguskantsler! Te oma ettekandes kiitsite parlamenti selle eest, et Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi raamlepingu puhul tehti kiired, õiged ja targad otsused. Parlament ei pea tegema ainult õigeid ja kiireid otsuseid, kuigi rahvas seda tema käest kindlasti nõuab, aga parlament peab ka rahvale suutma selgeks teha, miks üks või teine otsus tehti. Kas sellest aspektist vaadatuna käitus Eesti parlament üle-eelmisel nädalal õigesti? Kas ta ei forsseerinud asja? Täna ei ole mitmed parlamendid seda otsust veel vastu võtnud.

Indrek Teder

Täna! Kuna algne otsuse eelnõu ikka päris palju erines sellest, mis vastu võeti, siis ma pidasin konstruktiivseks ja õigeks ka aulist parlamenti tunnustada, mitte olla ainult kriitik, vaid, nagu ma ütlesin, ka konstruktiivne kriitik. Küll aga on selle teavitamise ja arutelu

puhul loomulikult arenguruumi, sest Eestis käivitus arutelu ju ikkagi seonduvalt just selle Riigikogu otsusega. See arutelu oleks võinud alata tunduvalt varem, sest kõnesoleva sumмага seonduvad probleemid on ju ülisuured ning need puudutavad ja võivad puudutada iga inimest. Siin on, jah, kindlasti arenguruumi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Õiguskantsler! Te olete süüvinud vanadekodude ja võrdõiguslikkuse probleemidesse jne, kuid on üks suur inimgrupp, kellele ei ole praegu tähelepanu pööratud või, õigemini, see küsimus on lahendamata. Need on sundüürnikud, kes omandireformi käigus kaotasid oma kodu. Neid on meie ühiskonnas umbes 100 000. Nad sõna otseses mõttes tõsteti oma kodust välja ja asemele pole neile antud mitte kui midagi. Ka teie olete saanud üürnike käest paar kirja, millele te olete vastanud. Mul on selline küsimus: kas teie arvates peaks Eesti riik, valitsus või Riigikogu, selle ebavõrdsuse lahendamiseks veel tegelema või on teil kavas sellesse küsimusse põhjalikumalt süüvida?

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Pean tunnustama, et viimasel ajal ma sundüürnikelt avaldusi saanud ei ole. Ma arvan ajalukku süüvides, et see probleem on põhimõtteliselt lahendatud. Ma vastan ka küsimuse teisele poolele: ma ei kavatsen selle küsimusega täiendavalt tegelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud õiguskantsler! Suur tänu 169-leheküljelise ülevaate eest! Minu küsimus puudutab riigilõive, õigemini, nende suurust. Milline on teie arvamus, kas praegu on paljudel inimestel siiski takistatud juurdepääs õigusabile suurte riigilõivude tõttu ja kas te peate õigeks järgmisel aastal või juba nüüd riigilõive vähendada?

Indrek Teder

Täna! Jah, ma leian, et see takistab kohtusse pöördumist. Ma olen teinud Riigikogule

ettekande, kuna riigilõivude vähendamise teemaatika on üleval, kõik seda tunnistavad, aga probleemi lahendamise tempo on liiga aeglane. Eks ma nüüd vaatan, kas mingis konkreetsetes valdkonnas on vaja tulla ettepanekuga siia kõnepulti. Mis on riigilõivude puhul probleemaahtiline? Küsimus on selles, et väga lihtne on neid suurendada, aga väita, et mingi konkreetne summa on vastuolus põhiseadusega, on natuke keerukas. Mina olen pakkunud metoodikat, et me võrdleme riigilõive elatustasemega, keskmise palgaga. Nii-öelda keskmise kohtuskäija seisukohalt ei peaks see olema isikule liialt koormav. Aga praegusel kujul, jah, on need liiga suured.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Te olete täna õige mitu korda soovitanud Riigikogus rohkem debatte pidada ja ka opositsiooni seisukohti arvestada, olete öelnud, et neid ei saa ignoreerida. Me oleme ikka üritanud seda teha. Väga tähtsate eelnõude aruteludel on iga Keskerakonna liige sõna võtnud. Ka teie üle-eelmisel nädalal ettenähtud esinemine jäi selle tõttu nädala võrra hiljemaks. Aga ajakirjandus on selle peale alati kostnud, et Keskerakond venitab. Mida me selle teie väga hea soovitusiga ikkagi peale hakkame? 20 aastat on seda teerulli siin lükatud. Mida te arvate, millal võiks nende teemade arutlemine ja käsitus tegelikult tasakaalukamaks muutuda?

Indrek Teder

Täna! Ma arvan, et parlamendis see diskussioon on ja jätkub. Teinekord võib tõepoolest ju osalejatele tunduda, et see on kasutu, nagu ühe koha peal tampimine. Aga kui me vaatame seda 20 aastat, siis nii koalitsioon kui ka opositsioon on oma panuse Eesti arengusse andnud just konkreetsete eelnõude läbivaidlemisega. Jah, tõepoolest, avalikkus alati ei mõista seda, et parlament ongi üks vaidlemise koht, kus asjad selgeks vaieldakse. Vaidlemine toimub ka teatud menetlusreeglite kasutamise teel, see on reaalne tsiviliseeritud võitlus. Ma pean seda väga oluliseks. Nagu ma olen korduvalt öelnud, selles on ühelt poolt koalitsiooni roll ja teiselt poolt opositsiooni roll, kes on

kriitiline ja peabki seda olema, esindades oma valijaid. Küll aga möönan, et alati ei pruugi see konkreetse menetluse puhul olla avalikkusele arusaadav, aga siis peaks asju rohkem selgitama. See on selline üliraske pidev töö, mis võib mõnikord tekitada tüdimust, aga see on reaalne elu. Reaalne elu on võitlus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andre Sepp!

Andre Sepp

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Te olete väga põhjalikult analüüsinud põhiseaduse ja ühistranspordiseaduse regulatsiooni. Minu küsimus on erinevate piletihindade kohta, mis on ka avalikkusele väga suurt huvi pakkunud. Kümme kuud tagasi esitasite väga põhjaliku märgukirja Tallinna Linnavolikogule. Minu küsimus on: kas linnavolikogu on märgukirjale vastanud? Erinevad piletihinnad Tallinna ühistranspordis tallinlastele ja mitetallinlastele ning ka teistele EL-i kodanikele kehtivad ju tänaseni. Kas nad on teile vastanud, see on üks küsimus. Teiseks, juhul kui nad ei ole vastanud, siis kui pikk on teie arvates aeg, mille jooksul peaks linna või valla üldja üksikaktid põhiseadusega vastavusse viima?

Indrek Teder

Täna! Mälu järgi ütlen, et minu meelest Tallinn oma ühistranspordimäärust selles osas muutis, nii et vastatud on. Pealegi, see teemaatika, just piletihindade osas, oli kohutavalt keeruline, seal tuli sisse Euroopa Liidu õigus. Kas tegu on üksik- või üldaktiga, see on üks teema. On väga palju muid juriidilisi probleeme, mis selle teemaga seonduvad. Küll aga, jah, Tallinn muutis seda üldakti, oma määrust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Austatud õiguskantsler! Oma igasse aastaülevaatesse toote te jälle sisse selle traditsioonilise teema, kuidas Eesti kaugeneb samm-sammult oma lubadusest, mis on põhiseaduses, et vähemalt põhiharidus on õppemaksuta, ja liigub hiilivalt tasulise hariduse suunas. Milliseid vahendeid on teie arvates Riigikogul, võitle-

maks näiteks nn kohustuslike annetuste vastu, mis on kahjuks koolides üsna levinud? Õppe-maksu ei ole, aga täiesti juhuslikult kõik lastevanemad annetavad kokkulepitud summa.

Indrek Teder

Jah, väheneva sissetuleku puhul ühiskonnas sellised teemad paratamatult üles kerkivad. Põhiseadus sätestab sõnaselgelt tasuta hariduse. Ma leian, et hiiliv tasulisuus on probleem. Samas, kui vanemad tõesti vabatahtlikult tahavad toetada, siis ei ole küsimust, aga kui see surve läheb massiivseks, siis kuskil on tõepoolest piir. Tekib küsimus, et kui ühiskondliku või kogukondliku survega pannakse lapsevanem sundseisu, et iga hinna eest maksa, siis peab selle ära tunnetama. Seda on keeruline ja raske tunnetada, sest ühe kandi pealt on kooli toetamine isikute vaba õigus. Aga kuhu sa piiri tõmbad? Siin head retsepti, ausalt öeldes, anda ei ole. Aga kui konkreetset juhul on selge, et inimesi on sunnitud seda tegema, siis see ei ole aktsepteeritav.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, õiguskantsler Indrek Teder! Avan läbirääkimised. Esimesena palun kõnetooli Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere päevast, lugupeetud eesistuja, kolleegid, õiguskantsler! Täna kõigepealt ettekande ja selle kvaliteedi eest! Minagi olen tihti öelnud, et andke mulle sada meest ja ma teen üksinda selle asja ära. Pisendamata õiguskantsleri rolli, on ilmselt aus rääkida sellest, et kogu Õiguskantsleri Kantselei oma 41 inimesega pidi panustama selleks, et need menetlused kõik said teoks tehtud.

Riigikogus on põhjust ennekõike rääkida Riigikogu enda töö kvaliteedist. Kui vaadata statistikat aastate 2008, 2009 ja 2010 kohta, siis võime näha, et viimastel aastatel, 2009. ja 2010. aastal, on igal aastal olnud üks selline eelnõu, mille puhul õiguskantsler on olnud sunnitud ütlema, et üks või teine pügal tuleks viia põhiseadusega kooskõlla. Kas seda on vähe või palju? Ideaal oleks muidugi null. Küsimus on selles, kuidas need vastuolud sinna seadusesse tekivad. Aga kindlasti võiks mõnel juuratudengil olla huvitav teha uurimustöö teemal "Põhiseadusega vastuolus olevate seadus-

sätete ilmnemine Riigikogu poolt vastuvõetud seadustes ja nende vastuolude likvideerimise problemaatika".

Nüüd Riigikogu rollist või olemusest üldse. Kolleeg Marika Tuus manas hiljuti meie silme ette pildi, et tegemist on AS-i Eesti Teed filiaaliga, kus teerull kui selline on põhiline tootmisvahend. Hästi paljud kolleegid ja kõrged aukandjad siin saalis mainivad väga tihti ühte töövahendit. Selline töövahend on Lembit Kaljuvee laual, sinna on peale kirjutatud Lembit Kaljuvee nimi ja sellega ta siis paberi peale lööb. Teie, õiguskantsler, kasutasite täna terminit "*mañana*-parlament". Minul on ettepanek ... Ma võtan kohe lisa-aega ka igaks juhuks!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisa-aega.

Marko Pomerants

Minul on ettepanek esitada karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille seletuskiri näeb ette, et siin, selle sinimustvalge lipu kõrval on üks läbipaistev klaaspurk ja iga Riigikogu liige või kõrge aukandja, kes kasutab siin väljendit "Riigikogu pole see asi", paneb sellesse purki sada eurot. Kevadel, kui istungjärk on läbi, siis Riigikogu esimees Ene Ergma võtab selle purgi ja teeb ülekanne Eesti Toidupangale.

Milline on Riigikogu roll, kuidas me seda kasutame, kuidas me oma võimalusi kasutame, see on meie enda kätes. Ärgem ise tegutsegem ennast selle ühest materjalist asjaga võrreldes, seltsimehed!

Kuigi see võib-olla ei ole õiguskantsleri rolli põhiolemus, aga minule on olnud sümpaatne, et on olemas ennetusfunktsioon, mis tähendab seda, et õiguskantsler osaleb ka teatud eelnõude menetlemisel, et probleeme vältida. Nagu me päriselus näeme, pärast on keeruline asja paika timmida. Ma arvan, et sellest on kasu olnud, et juba varases koostöös on saadud üks või teine asi, võimalik vastuolu ära vaieldud ja see on leidnud seaduses oma õige olemuse.

Mis puudutab haldusreformi, siis IRL-i poole peal oleme kahjuks endiselt ootaval seisukohal. Immunitedimenetluse kohta ma küll arvan, et hoolimata debati puudumisest olid kõik Riigikogu liikmed ja eriti tollased õigus-

komisjoni liikmed täie teadvuse juures, kui sellised muudatused tehti. Jah, kui me võtame õigusteoreetiliselt, siis kindlasti on näiteks Riigikogu liikme vahistamise korral põhiküsimus parlamendi toimimise garantii. Aga eks meil üksikliikmetena ole kõigil võimalus selle punkti mitterakendamise eest seista. Aitäh veel kord! Meie seadusloometöö läheb edasi!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh, Marko Pomerants! Järgmisena palun kõnetooli Deniss Boroditši! Kaheksa minutit.

Deniss Boroditš

Lugupeetud juhataja! Austatud õiguskantsler! Head kolleegid! Ka mina tahan tänada õiguskantslerit väga sisuka ettekande eest. Aga samas tuli õiguskantsleril järjekordselt anda kriitiline hinnang eelnõude liigselt kiirustatud vastuvõtmisele. Tihtipeale ei pöörata nende rakendamisel sellele tähelepanu, mis omakorda seab kahtluse alla seaduste kvaliteedi ja nende sobilikkuse pakkuda vajalikke lahendusi.

Halb õigusloome tava on õigusakte kiirkorras läbi suruda, mida kahjuks näeme Riigikogus üsna tihti. Meenutagem siinkohal ootamatut käibemaksu tõusu, mis oli ebapiisava etteatamisaja tõttu põhiseadusvastane, või hiljuti valitsuses kiirustades kokkulepitud EFSF-i seaduse eelnõu, mis ei vastanud Eesti põhiseadusele.

Samavõrra halb on vajalike muudatuste vastuvõtmisega viivitamine. Viimast ilmestab seni lahenduseta suurte riigilõivude temaatika. 2009. aastast muutusid riigilõivumäärad tsiiviil- ja haldusmenetluses viiekordseks. Riigikohtu hinnangul kätkeb riigilõivude suurendamine endas tõsist ohtu õiguskaitse kättesaadavusele. Kui riigilõivu suurus ei võimalda isikul oma õigusi kohtus realiseerida, on tegu eba-proportsionaalse ja seega põhiseadusvastase riigilõivuga. Võrdne kohtlemine ja tõhus õiguskaitse on tagatud vaid juhul, kui kohtusse pöördumine on võimalikuks tehtud kõigile. Selle aasta juunis märkis Riigikohtu esimees oma ülevaates siinsamas saalis, et õigusemõistmine võib olla kui tahes aus ja õiglane, kuid kui kohtusse pöördumine on rahapuuduse tõttu takistatud, jäävad isikute õigused paraku kaitseta. Juba pikka aega on õiguskantsler

andnud Riigikohtule mitmeid arvamusi seoses ebamõistlikult suurte riigilõivudega. Õigusriigi seisukohast on põhiseaduse §-st 15 tulenev kohtusse pöördumise õigus äärmiselt oluline põhiõigus, millele on tähelepanu juhtinud ka Euroopa Inimõiguste Kohus. Kas kõrgete riigilõivumäärade näol pole mitte tegemist varjatud maksukoormuse suurenemisega? Kuid riigi tulud peavad laekuma eeskätt maksude, mitte riigilõivude näol. Keskerakond on korduvalt algatanud seadusmuudatuse, et riigilõive vähendada, kuid see ei ole siiani saanud valitsuse toetust. Siinkohal on õiguskantsleri märkus vähese õigusloome aktiivsuse kohta täiesti põhjendatud. Küsida jääb vaid, miks see nii on. On hea tõdeda, et õiguskantsler ei kavatse sel teemal alla anda ja jätkab sellega tegelemist ka käesoleval aastal.

Oma ülevaates on õiguskantsler leidnud, et kohaliku omavalitsuse probleemide aeglane lahendamine tekitab tõsisid raskusi põhiõiguste tagamisel. Siin keskendub ta pigem ametnikkonna piisava pädevuse puudumisele, millest tulenevalt ei suuda nad tagada õigusloome ega igapäevase haldusmenetluse kvaliteeti. Tähelepanu väärrib Riigikohtu lahend, mis kohustab riiki lahutama oma kohustused kohalike omavalitsuste kohustustest ning selle kohaselt muutma kohustuste rahastamist. Seega sedastab kohus, et koos kohustustega tuleb riigil anda omavalitsustele nende täitmiseks ka raha. Tänapäevani on see kohtuotsus täitmata, sest valitsusel puudub tahe. Ometi on hea meel tõdeda, et kohalike omavalitsuste temaatika on õiguskantsleri huviorbiidis ka käesoleval aastal, mistõttu loodame edaspidi saada õiguskantsleri täpsemat seisukohta näiteks riigi ja kohalike omavalitsuste kohustuste rahastamise kohta.

Õiguskantsler on oma varasemas ettepanekus juhtinud Riigikogu tähelepanu sellele, et jälitustoimingust teavitamine peab toimuma põhiseaduse kohaselt ja see vajab süsteemset järelevalvet. Õiguskantsler on seisukohal, et kriminaalmenetluse seadustik ja jälitustegevuse seadus on põhiseadusega vastuolus selles osas, et nad ei näe ette tõhusat ja süsteemset järelevalvet jälitustoimingust teavitamise edasilükkamise üle, ja osas, mis võimaldab teavitamise edasilükkamise tõttu jätta isik jälitustoimingust üldse teavitamata. Ka siin on Keskerakonna fraktsioon seaduseelnõu esitades

pakkunud probleemile lahendust, kuid sel nädalal jäi see komisjonis koalitsiooni toetuseta. On äärmiselt oluline, et õiguskantsler selle põhiseaduse riive vastu vankumatult võitleks.

Lisaks vajavad meie arvates tähelepanu paljud muud olulised teemad, mida õiguskantsler võiks analüüsida ja peaks analüüsima. Põhiseaduse kohaselt on õppimine kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik ning riigi ja kohalike omavalitsuste üldhärdukoolides õppemaksuta, kuid üha enam me liigume varjatud tasulise hariduse suunas. Räägime siinkohal koolitranspordist, õppematerjalidest, lisatundidest, koolitoidust jne.

Põhiseaduse kohaselt on õiguskantsler oma tegevuses sõltumatu ametiisik, seega ootame temalt enam ühiskonna valupunktidele tähelepanu juhtimist. Keerulises majandusolukorras, kus üha enam varjutab meid väljaränne, tööpuudus ja laste vaesus, kasvab õiguskantsleri vastutus ja roll ühiskonnas. Seda enam loodame, et õiguskantsleri institutsioon ei allu päevapoliitikale, vaid seisab enam rahva kaitsel, et tagada inimestele turvatunne, nii et valitsuse kas rutakus või hoopis vajakajäämised nende põhiõigusi ei riivaks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun kõnetooli Rait Maruste! Kaheksa minutit.

Rait Maruste

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Õiguskantsler! Täites oma seadusjärgset kohustust, on õiguskantsler Riigikogule esitanud 132-leheküljelise (koos lisadega 169-leheküljelise) kirjaliku ülevaate ning tänase suulise ettekande. Kirjalik ülevaade on professionaalne ja neutraalne kirjeldus aasta jooksul tehtust ning on tänuväärne lugemine kõigile, kes õiguskantsleri ja tema ametkonna tegevusest ning Eesti õiguskorra hetkeolukorrast ülevaadet tahavad saada.

Tänane suuline ettekanne oli ainult väike valik paljudest probleemidest. See sisaldas kriitilist tagasisivaadet eelmise Riigikogu tegemistele, eriti aga tegemata jätmistele, ning ka mõnijagu näpuga näitamist, kuidas rahvaesindus toimima peaks. Et õiguskantsler positsioneeris end ametiseisundist tuleneva konstruktiivse kriitikuna, siis jätan siinkohal lahtiseks tema pädevusmäära ja päevapoliitikasse sek-

kumise, eriti proaktiivse sekkumise teema. Võib ju küsida, et kui õiguskantsler on juba eeltöö staadiumis oma seisukohad välja öelnud, kas ta siis säilitab endiselt töö tulemuse (s.o seaduse vm otsustuse) põhiseaduslikkuse ja seaduslikkuse hindamiseks vajaliku objektiivsuse ja neutraalsuse, nii nagu seda eeldab tema põhiseaduslik missioon.

See väike vastunüke ei muuda aga õiguskantsleri tähelepanujuhtimisi väärtusetuks. Õiguskantsler ja tema ametkond on end näidanud väga professionaalse ja kvaliteetse õigusanalüüsi- ja kompetentsikeskusena, kelle tööst on olnud abi kõigile.

Kui püüda üldistada õiguskantsleri esiletõudud muresid, siis see on mure parlamentaarse demokraatia, Riigikogu enesekehtestamise ja tehtud otsuste täitmise pärast. Me oleme seda tähele pannud ja loodetavasti teeme oma parima, et asju korrigeerida. Ajapuuduse tõttu ei pea ma võimalikuks siinkohal tema üksikotsusi (näiteid) analüüsima hakata.

Seadusandliku ja täitevvõimu tasakaalu ning vastastikuse kontrolli küsimus on riigivallitsemise igihaljas teema ja võitlustanner. On tõsi, et viimasel ajal on nii Euroopas kui ka mujalgi, eriti koalitsiooni- ja enamusvalitsuste puhul, raskuspunkt liikunud täitevvõimu poole. Ühest küljest on see mõistetav, sest see tagab efektiivsuse, kompetentsi ja kiiruse. Teisalt on tasakaalustatud ja stabiilse demokraatia huvides, et olulised riigielu küsimused arutatakse läbi poliitika turuplatsil ehk parlamendis, kus on esindatud kõik vaated ja väited, ning siis tehakse otsus. (Koalitsiooni)valitsuses see element puudub, opositsiooni valitsuses ju pole ja ega avalikkusegi juurdepääs ülemääralt ei ole, see on vahendatud, mitte otsene nagu seadusandja või Riigikogu puhul. Ma ei ütle, et sel põhjusel on valitsus(t)e otsused *a priori* valed või halvad, kuid nad võivad seda olla.

Usun, et kõik me nõustume, et Eesti võimukese peab olema seadusandja ehk Riigikogu. Rahvas on selle meile põhiseadusega ette kirjutanud. Küsimus on, kuidas seda tagada ja paremini teostada. Me oleme 20 aastat liikunud riigiõiguslikult põhimõtteliselt ühes sängis ja sinna üsna sügavad roopad sisse tallanud. Tihti me ei esitagi enam küsimusi, miks mõned asjad on nii ja teised naa. Euroopa Liiduga liitumine ja selle probleemides osalejaks saa-

mine on võimu teostamise veelgi valitsuse poole kallutanud.

See viib mõttele, et praeguse riigiõigusliku olukorra kriitiline analüüs ei ole ainult sõnakõlks või loosung. Areneda tahtev ja adekvaatne riik peab pidevalt analüüsima oma riikluse olukorda ning tegema tarvilised kohendused. Üks osa meie praeguse seisuga probleemidest tuleneb põhiseadusest, teine osa üleminekuaja praktikast ning kolmas osa riigiinstitutsioonide alusseadustest. Võime päris kindlad olla, et Riigikogu positsiooni parandamise ja tõhususe suurendamiseks on veel võimalusi. Neid võimalusi saab teostada üksnes Riigikogu ise.

Kui Eesti majandus- ja maksukorralduses on asjad ajaga kaasas käinud, siis riigikorralduses see päris nii ei ole. Siin oleme liikunud jõnksaki-jõnksaki ja kohati päris toppama jäänud. Nii oleme näiteks jäänud kinni 1990-ndatel loodud haldusmudeli juurde, ajast ja arust on avaliku teenistuse seadus, lõpuni korraldamata on kolmanda võimu ehk kohtuvõimu korraldus ja haldus. Kõik need on kesksed avaliku võimu teostamise valdkonnad, sestap tuleb õiguskantsleri tähelepanujuhtimisi pidada vägagi asjakohaseks. Meie tähelepanu kipub tihti koonduma üksikisikutele või -probleemidele, detailidele ja sellest tulenevale ülereguleerimisele, samas kui riiklusele on palju olulisemad ja määravamad süsteem ja protseduur.

Kindlasti on ruumi ka Riigikogu töö ja rolli elavdamiseks, ennekõike tema kodu- ja töökorra seaduse kriitilise ülevaatamise kaudu. Kindlasti ei ole Riigikogul õigustust, miks tehtud otsuseid või ebaseaduslikke probleeme lihtsalt ripakile jätta. Usun, et asjakohased komisjonid leidsid ülevaatest oma valdkonna probleemid ning tegematajätmissed ja võtavad nende lahendamise oma tegevuskavadesse.

Ei saa mitte tähele panemata jätta ka seda, et valdav osa õiguskantsleri tööst on olnud seotud inimeste igapäevasemate murede lahendamisega, seda eriti just õiguskantsleri funktsiooni ombudsmani tiival. See on tarvilik ja tervitatav, sest on ju nii, et riik on loodud inimeste poolt ja inimeste tarvis, mitte vastupidi. Riik peab oma antud seadustest ise kinni pidama, nii nagu ka antud lubadusi täitma. Liberaalidena me hindame inimese vabadust, kuid samavõrd ka nende õiguste ja vabaduste kaitsust, sh ülemäärase majandus- ja finantssurve

eest. Siis peetakse riiki ja tema võimu omaks, usutakse temasse. Nii on ka see meie kohustus. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun ettekandeks kõnetooli Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Loodan mahtuda viie minuti sisse. Kõigepealt tänan õiguskantslerit ja tema bürood kriitiliselt asjaliku aruande eest! Kindlasti pani see paljusid meist otsima sealt seda, mis on just tema valdkonnas oluline. Samas tahaksin, kuna tegemist on läbirääkimistega, nagu seda protseduuri meil nimetatakse, vaielda hea kolleegi Marko Pomerantsiga. Marko! Mina ei tahaks elada sellises riigis, kus parlament ei tee ühtegi viga või, õigemini, järelevalvaja ei leia ühtegi viga ja kus kõik töötab kahtlaselt libedalt. See ongi see, millele ka õiguskantsler osutas. Sellele, et me tihtipeale unustame, et me oleme demokraatliku riigi esindus, kus parlament peab mängima seda rolli, mis talle põhiseaduse või teiste seadustega pandud on. Muidu liigume pigem diktatuuri poole. Oma perekonna näitel tean, et see head ei too: ma ei tea siamaani, kus mu vanaisa haud on. Nii et diktatuuri ja selle poole liikumist peaksime kõik vältima.

Väga oluline punkt õiguskantsleri aruandes oli see, mis sealt läbi kumas, et otsustusprotsessi tahetakse vägisi viia täitevvõimu tasandile ja meist kui parlamendist teha, kui kasutada seda moodsat sõna, kummitemplijäljend, debatt toimub võib-olla ainult opositsiooni poolel ja koalitsioon kinnitab ära need otsused, mis valitsusest tulnud on. Sellest on kahju. Ma arvan, et kindlasti peaks ka koalitsioon endale näkku vaatama, võib-olla julgelt opositsiooni kaasama ja võtma komisjonides arutelule ka opositsiooni eelnõusid, mis ei aja segamini meie fiskaalpoliitikat.

Oluliseks peab pidama seda, et viimase aja poliitika, just valitsuse poliitika, on viimas meid, sealhulgas opositsionääre, rahvast eemale. Väga lihtsas valdkonnas, kas või sellesamas riigilõivuküsimuses me lükkame rahva keskaega, nii et tal tegelikult ei ole võimalik lahendada oma küsimusi kohtu abil. Jah, teoreetiliselt, formaalselt see võimalus on, sisuliselt on see aga raskendatud. Kohalikud oma-

valitsused on muutunud vasallide vasalliks, nende rahastamine ei ole proportsioonis neile pandud kohustustega.

Rääkides kriminaalmenetlusest, peab ütleva, et me viimasel ajal oleme tõesti siinsamas saalis kuulnud nii õiguskantsleri kui ka Riigikogu liikmete väljatoodud probleeme, mis puudutavad võimalikke põhiseaduse riiveid. Me ei ela enam 1990. aastatel, me elame 21. sajandi teises kümnendis, võib öelda, ega pea kartma, et kui me kaitseme kodanike õigusi, siis me kaitseme võib-olla kriminaalmenetluses ka nn pättide ja kurikaelte õigusi. Nendeks nimetab neid alles kohus. Seetõttu tuleb sisuliselt läbi lugeda kõik kriminaalmenetluse muudatused, et mitte olla sellises olukorras, nagu me oleme 1. septembrist, kui me tegelikult tõmbame iseenda autoriteeti alla sellega, et vähendame sedasama immuuniteedivõimekust, mis on Riigikogu liikmele antud.

Kokku võttes tahan öelda, et õiguskantsleri aruanded peaksid meile, Riigikogu liikmetele, mõjuma nagu külm dušš, et me saaksime ikkagi aru, et riiki juhime meie ja meil ei ole õigust anda seda funktsiooni kellelegi teisele, täitevvõimule täielikult üle. Meie peame otsuseid vastu võtma. Aitäh teile ja head tulevast menetlust!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem me enam läbi rääkida ei saa, kõik fraktsioonid on oma esindajad juba kõnelema saatnud. Lõpetame selle päevakorrapunkti käsitlemise. Suur tänu õiguskantsler Indrek Tederile!

2. Äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (75 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Teine päevakorrapunkt on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 75 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon vaatas selle eelnõu läbi

ja konsensusega otsustati see suunata teisele lugemisele. Komisjoni konsensuslik ettepanek on teine lugemine lõpetada. Lisan ainult ühe asja. Üks märkus või üks parandus, mis siin on, on tehtud seoses jõustumisega, aga see on seotud sellega, et see asi liikus edasi. Ongi kõik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimusi ettekandjale ei ole. Suur aitäh, Igor Gräzin! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Me vaatame läbi muudatusettepanekute tabeli. Eelnõu 75 kohta on juhtivkomisjon teinud ühe muudatusettepaneku ning see on ka täielikult arvestatud. Oleme muudatusettepanekute tabeli läbi vaadanud. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 75 teine lugemine lõpetada, siis on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine lõpetatud.

3. Ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (61 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 61 esimene lugemine. Seoses Keskerakonna fraktsiooni liikme Yana Toomi haigestumisega on eelnõu 61 fraktsioonipoolseks ettekandjaks määratud Viktor Vassiljev. Viktor Vassiljev, palun kõnetooli!

Viktor Vassiljev

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma tulen teie ette seaduseelnõuga 61, mille nimetuseks on "Ravikindlustuse seaduse muutmise seadus". See on natuke spetsiifiline asi, mis puudutab mingil määral tervishoidu ja mingil määral ravikindlustust. Ma ei tea, kui paljud teist on seaduse muutmise ettepaneku ja ka seletuskirja läbi lugenud, aga mina olen teinud seda asjakohase tähelepanuga ja mina sain asjale igatahes päris hästi pihta. Üritan ka teile ära seletada, et oleks kõigile arusaadav.

Kõigepealt tehakse ettepanek teha ravikindlustuse seaduses muudatus, mille kohaselt § 5

lõike 2 punkt 5 sõnastatakse järgmiselt: "üle kolmekuuse tähtajaga või tähtajatu töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõigusliku lepingu alusel töö- või teenustasusid saav isik, kes ei ole kantud äriregistrisse füüsilisest isikust ettevõtjana ja kelle eest on kohustatud maksma iga kuu sotsiaalmaksu lepingu teine pool sotsiaalmaksuseaduse § 9 lõike 1 punkti 2 alusel vähemalt eelarveaastaks riigieelarvega kehtestatud kuumääralt arvatatuna või kelle eest on iga kuu makstud sotsiaalmaksu summeeritult vähemalt eelarveaastaks riigieelarvega kehtestatud kuumääralt arvatatuna." Vaat selline tekst. Tegelikult on asi üsna lihtne. Siia maani kehtis selline kord, et kui inimene käib tööl, ükskõik mis vormis temaga on leping sõlmitud, maksab tööandja tema pealt sotsiaalkindlustusmaksu, ja kui see maksumäär on arvatud eelarveaastaks riigieelarvega kehtestatud kuumääralt ehk miinimumpalgalt, siis seega loetakse inimene kindlustatuks. Nagu te kõik teate – teoreetiliselt, vaevalt küll praktiliselt –, on miinimumpalk 278,02 eurot ja sellelt arvatud sotsiaalmaks on 92 eurot. Kui 92 eurot laekub sotsiaalmaksu, on inimene ravikindlustatud. Aga ega Eestimaal ei jätku praegu kõigile isegi sellist tööd, mille eest miinimumpalka saaks. Nii mõnigi inimene töötab kas töövõtu- või käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõigusliku lepinguga, igatahes töötab ta seaduslikult. Ta saab iga lepinguga mingi jupikese tasu, mis on väiksem kui miinimumpalk, ja iga selle jupi pealt makstakse sotsiaalmaksu, mille suurus on väiksem kui vähemalt eelarveaastaks riigieelarvega kehtestatud kuumaksu-määralt arvatatu. Ehk iga osa on alla kehtestatud miinimumi, kuid kõik kokku on sellest tunduvalt suurem. Ravikindlustatuks sellist inimest aga ei loeta. Nii et kui on mitu töökohta, kust igahelst saadakse palka alla miinimumi, kuigi kõigi nende palkade summa võib olla tunduvalt suurem kui miinimum, igalt töökohalt makstakse ka sotsiaalmaksu, mis on allapoole kehtestatud miinimumi, kõik maksud koos võib summa tulla suurem, siis inimesel, kuigi ta teeb võib-olla hommikust õhtuni palehigis tööd, siiski ravikindlustust ei ole.

Vaat selline, ma ütlesin, ebaõiglane olukord. Kõik see tuleneb sellest, et vastavalt praegusele õiguskorrale eri lepingute alusel laekunud sotsiaalmakse ei summeerita. Kuigi

minu meelest töö on töö, tehakse seda ühel toolil või mitmel toolil istudes. Mitu tööandjat maksab ikkagi inimese eest sotsiaalmaksu ja kui need summad kokku ületavad vastava miinimumi, siis võiks ju summeerida. Inimene on teinud tööd, näinud vaeva ja tal peaks olema õigus ravida ennast samadel alustel nagu teisedki inimesed. See on esimene muudatus, mille Keskerakonna fraktsioon teie ette paneb.

Teine muudatus on § 2, mis ütleb et käesolev seadus jõustub 2012. aasta 1. jaanuaril. See on lihtne ja arusaadav.

Nõnda nagu iga korraliku eelnõu juures on ka siin seletuskiri. Seletuskiri on teie ees ja ma usun, et paljud teist on siiski seletuskirjale pilgu peale visanud. Sellest on näha, et eelnõu puudutab võib-olla kuni 83 882 inimest, kellel ei ole ravikindlustust. Muidugi, mitte kõik nad ei tööta väikeste lepingujuppidega mitme tööandja juures, aga neid inimesi on ikka päris palju, kelle sotsiaalmaksu võiks summeerida. Inimestel peavad olema ju võrdsed võimalused oma tervise eest hoolt kanda, sõltumata nende sotsiaal-majanduslikust staatusest, nende haridusest, rahvuslikust või muust kuuluvusest. Kõik, kes me siin elame, oleme ju inimesed. Ja ega haigus ei küsi rahvusest ega usutunnistusest. Meditsiinikorüfeed ei tea ka alati, millest üks või teine haigus tuleb, paljud nendest ei tule isegi mitte karistuseks omaenda pattude eest, vaid vanemate pattude eest, milles meie süüdi ei ole.

Nii et meie peame igal juhul mõistlikuks sellist korraldust, kus sotsiaalmaks, mida on maksnud eri tööandjad, võiks olla summeeritud. Sellise seaduse vastuvõtmiseks on vajalik poolthäälteenus. Ma usun, et kõik me oleme siin mõistlikud inimesed. Kõigil meil on sugulasi ja tuttavaid, kes ei tööta mõne ettevõtte direktorina või juhatuse esimehena, meie sugulaste ja tuttavate hulgas on ka inimesi, kes saavad jupikese siit ja jupikese seal.

Tegelikult oli selles, kui seaduses jäeti reguleerimata, et eri tööandjatelt laekunud sotsiaalmaksu ei summeerita, ka mingi loogika sees. Loodeti, et inimesed korrastavad oma elu ja sissetulekuid sellisel kombel, et vormistavad ennast füüsilisest isikust ettevõtjaks, ja siis oleks nagu kõik korras. Teate, igahelst ei taha vormistada ennast füüsilisest isikust ettevõtjaks. See eeldab inimeselt juba ettevõtlikkust. Mis me siin keerutame: füüsilisest isikust

ettevõtjaks vormistab ennast ikkagi ettevõtja, aga mitte see õnnetu inimene, kes on sunnitud tegema siin poole kohaga koristajatööd ja olema seal poole kohaga riidehoidjatädi. No mis ettevõtja ta on? Miks ta peab olema füüsilisest isikust ettevõtja, täitma hulganisti igasuguseid dokumente, deklaratsioone ja mida iganes veel? Igaüks ei oskagi seda. Ausalt öeldes, ma ei kujuta ette, et mina peaksin hakka-ma füüsilisest isikust ettevõtjaks, ma lihtsalt ei taha kogu selle keerulise paberimäärimisega tegelema hakata.

Seletuskirjas on selline peatükk nagu "Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs". Ka see osa seletuskirjast on täiesti asjakohane, nii nagu me oleme seda korduvalt ka varem mitmesuguste seaduseelnõude seletuskirjades näinud. Siin on mingil määral korratud seda, millest ma juba rääkisin, st et eelnõu koosneb kahest paragrahvist, millest esimesega laiendatakse kindlustatud isikute ringi ja teisega määratakse seaduse jõustumise aeg. Jah, siin on viidatud ka Eesti Vabariigi põhiseadusele. Kõik peab lähtuma põhiseadusest. Põhiseaduse § 28 alusel on igaühel õigus tervise kaitsele. Praegune olukord on aga ebavõrdne. On inimesi, kes täidavad kõik oma kohustused riigi ja ühiskonna ees, teevad tööd seaduslikult, lepingute alusel, maksavad kõiki maksusid, aga riik ei anna neile seda, mida nad riigilt ootaksid. Selline ebavõrdne olukord tuleks muuta ratsionaalseks, see ebavõrdsus tuleb kaotada, nii et inimestel oleksid võrdsed võimalused.

Niisiis, nagu ma juba ütlesin, on eelnõu §-s 2 sätestatud seaduse jõustumine 1. jaanuaril 2012. Minu meelest ei takista miski selle seaduse jõustumist 1. jaanuaril 2012. Muuseas, mida kiiremini, seda parem. Tähtajani ehk 1. jaanuarini on jäänud osa oktoobrist, november ja detsember. Selle aasta jooksul võib nii mõnigi inimene haigestuda. Te ju teate, gripihooaeg on tulemas. Ilm ja kliima Eestis on täpselt sellised, nagu nad on, Kreekaga, muuseas, ei anna võrreldagi. Nii et me peaksime hoolt kandma selle eest, et inimesed, kes, jumal hoidku, siiski haigestuvad, võiksid nagu üks seaduskuulekas inimene ikka võtta haiguslehe ja ravida ennast haigekassa kindlustusraha eest.

Seletuskirjas peab ka olema peatükk, mille nimetus on "Eelnõu terminoloogia ja vastavus Euroopa Liidu õigusele". Mitte mingeid uusi

termineid siin välja mõeldud ei ole ja nii Eesti Vabariigi põhiseadusele kui ka Euroopa Liidu õigusele vastavad eelnõus toodud muudatused täiel määral.

Nüüd peatükk "Seaduse mõjud ja rakendamiseks vajalikud kulutused". Seaduse mõju on muidugi see, et kaotatakse ebavõrdne olukord, et inimestega käitatakse võrdselt, sõltumata sellest, kas nad töötavad ühel või mitmel töökohal, peaasi, et nad tublisti tööd teevad. Mis puudutab kulutusi, siis see on selline seadus, mis mingisuguseid kulutusi ei nõuagi. Ei nõua jah, sest kui inimene töötab mitme lepingujupiga mitmel väiksel töökohal, siis tema eest makstakse ju sotsiaalmaks ära ja see raha on täiesti olemas. See raha on olemas, ta on haigekassa eelarves, ainult et millegipärast seda raha inimeste raviks ei kasutata. Milleks seda raha kasutatakse, seda me ei tea ja ma ei hakkaks praegu seda küsimust ka torkima. Ärgem praegu seda küsimust puutugem, räägime ikka inimeste tervisest ja sellest, et kulutused tervise taastamisele peaks haigekassa kinni maksma.

Eelnõu kohta on esitanud oma seisukoha ka Sotsiaalministeerium. Sotsiaalministeerium on teinud küllaltki hea analüüsi, mille eest ma tänan Sotsiaalministeeriumi tublisid ametnikke. Nendel on teatud kahtlusi. Kahtlustest on ju alati kasu, sellepärast et kui kellelgi on kahtlusi ja kõhkusi, siis see annab võimaluse asju täpsemini läbi mõelda ja formuleerida, mis tuleb kasuks seadusele ja loomulikult ka kõigile nendele inimestele, kelle saatus, kelle tervis, kelle elukäik sellest seadusest sõltub. Sotsiaalministeerium kirjutab, et eelnõus sätestatav regulatsioon ei ole terviklikult läbi mõeldud ega rakendatav, sest ei sisalda ettepanekuid seadusmuudatuse rakenduskeemi kohta. Teatud määral tuleb Sotsiaalministeeriumile au anda. Asi on selles, et Riigikogu on ju seadusandlik organ, me kehtestame seaduse ning seadus annab siis juba Sotsiaalministeeriumile volitusnormi, et koostada vajalikud rakendus- sätted, vajalikud rakendusmehhanismid. Selle eelnõuga töötas 26-st Keskerakonna fraktsiooni liikmest põhjalikumalt kolm-neli inimest, sest nemad on selle küsimusega paremini kursis, ning sotsiaalkomisjon arutas seda asja täies koosseisus. Aga Sotsiaalministeeriumis töötavad siiski sajad ametnikud, kelle erialane töö ongi rakendused paika panna. Need on

inimesed, keda ma tunnen, ma tunnen neist väga paljusid, ma olen kaks ja pool aastat Sotsiaalministeeriumis töötanud, nad on väga tublid ametnikud, nad on saanud asjakohast koolitust. Ma julgen teile kõigile, head kolleegid, kinnitada, et Sotsiaalministeeriumi ametnikud saavad suurepäraselt hakkama seaduse rakendussätete väljatöötamisega. Siin kirjutatakse, et täpsustatud võiksid olla veel kindlustuskaitse tekkimise alused, kestvus ja katkemise tingimused. Kogu austuse juures iseenda kui Riigikogu liikme ja loomulikult ka teie kui Riigikogu liikmete vastu ma kardan, et me ei ole siiski suutelised välja töötama nii täpseid rakendusi, kus oleksid paika pandud tingimused, kriteeriumid, kontrollimehhanismid jne. Sellega tegelgu ikkagi spetsialistid, igauks tehku oma tööd. Aga Sotsiaalministeeriumi tublid ametnikud on vähemalt seaduse kallal vaeva näinud ja leidnud juba ette need probleemid, mida nad peavad hakkama lahendama siis, kui seadus jõustub. Arvamuses on ka kirjutatud, et tuleb välja töötada – ma kriipsutasin selle alla – maksudeklaratsiooni vormide ja nende täitmise korra asjakohased täiendused. Ma ei tea, kas siin saalis on kedagi, kes oleks võimeline välja töötama maksudeklaratsiooni vormid ja nende täitmise korra. Kui tõesti Riigikogu liikme töö kõrvale jätta ja nädalakene istuda, siis jah, mõtleb välja küll, aga no andke andeks, see ei ole meie töö.

Seaduseelnõu koostajad on omavahel rääkinud ja ka seletuskirja kirja pannud – ma ei hakka teile kogu seletuskirja ette lugema, see oleks rumal, te olete kirjaoskajad inimesed –, et on ju teada, kuidas inimesed võtavad järjest vähem haiguslehte. Kõigepealt ei taha inimesed haiguslehte võtta seetõttu, et esimesed kolm päeva on ju omal kulul ja seejärel makstakse 80% palgast. Peale selle inimesed natuke kardavad ka seda, et kui peremehel, sellel neetud kapitalistil ja vereimejal, tekib võimalus hakata kohti koondama või mida iganes veel, eks ta siis katsub muidugi kõigepealt lahti saada nendest, kes on rohkem haiguslehti esitanud. Inimesed kardavad haiguslehti võtta. Mina kui tohter julgen teile kinnitada, et vanal nõukaajal tuli ju nii mõnigi vahel tohtri juurde, tõi hää konjaki ja šokolaadi ja krabistas veel midagi taskus ning küsis: kallis tohtrihärra, kas ei saaks kolmeks päevaks haiguslehte? Nüüd tullakse teise jutuga, tuuakse konjak ja kommi-

karp, krabistatakse midagi taskus ja öeldakse: tohtrihärra, kas ei saaks kuidagi ilma haiguslehta, muidu lastakse töölt lahti. See on muidugi nali. Aga nii see on, inimesed ei julge haiguslehte võtta. Sotsiaalministeerium kinnitab, et meie andmed ei ole õiged, et aruande kohaselt on 2011. aasta I kvartalis haiguslehtede võtmine hoopiski suurenenud. Teate, see on niisugune väike liikumine, oleneb aastast, kas on külmem või soojem, aga 2008. aastaga võrreldes on haiguslehte võtmine raudselt vähenenud. Ma ei hakka kõiki neid tabeleid siin ette lugema, mis head fraktsiooni nõunikud on mulle välja trükkinud, need leiab haigekassa leheküljelt, milleks raisata tarbetult teie aega.

Seadus on vajalik, inimesed ootavad seda. Teie valijad tänavad teid kindlasti, kui te teete oma tööd asjakohaselt ning selle seaduse poolt hääletate. Ma loodan, et te seda seadust toetate. Täna teid tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Viktor Vassiljev, et te nii ratsionaalselt oma 20 minutit kasutasite ja meile seaduse seletuskirja ette ei lugenud. Nüüd on teile laekunud küsimusi. Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Sa rääkisid väga emotsionaalselt ja sisukalt lahti eelnõu sisu ja ütlesid ka, mida ministeerium arvab. Aga sa ei rääkinud midagi sellest, mis komisjon arvas, milline oli komisjoni arutelu ja millised olid komisjoni liikmete seisukohad.

Viktor Vassiljev

Aitäh! Muuseas, komisjonis oli väga asjalik arutelu ja minu mäletamist mööda olid seal juures ka Sotsiaalministeeriumi inimesed. Ma arvan aga, et tunduvalt täpsemalt räägib teile komisjoni seisukohast ja sellest, kuidas seisukoht kujunes, sotsiaalkomisjoni juhataja, kelle ettekanne järgneb kohe pärast seda, kui ma olen küsimustele vastanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg! Mul on selline tunne, et midagi tähtsat jäi

siiski lugemata, sest reglemendiga lubatud 20 minutit said liiga kiiresti täis. Ma küsingi, et kui sa soovid midagi täiendavat ette lugeda, siis peale seda küsimust võid sa seda teha. Täitsa tõsiselt!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Ei, ma ei hakka pärast seda küsimust otsima meie kodukorrast võimalusi, et täiendavalt mingit juttu pajatada. Lihtsalt vastates sinu küsimusele, hea kolleeg, ma ütlen veel kord ja ma ei häbene seda kordamast: kehtiv õiguskord jätab hammasrataste vahele just need inimesed, kes praeguses majandusolukorras üritavad teha omalt poolt kõik, et meie majandust üleval pidada, teha kõik selleks, et ühiskond toimiks, ja leiavad võimaluse töötada jupike päevast siin, jupike seal. Me peame neid inimesi tänama, need on korralikud töömehed ja töönaised! Võttes vastu selle seadusparanduse, me toetame neid inimesi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Koalitsioon on otsustanud selle vajaliku ja väga hea eelnõu menetlusest välja hääletada. Samas me ei näe sealt poolt saalist tulevat ühtegi küsimust, et selle eelnõu kohta rohkem teada saada. Võib-olla sa tõesti ei jõudnud veel kõike rääkida. Aga mis sa arvad, kas õiguskantsleri tänase ettekande valguses me siiski ei võiks, ka see saali parem pool ja Marko Pomerants samuti, igapäeva tasemest kõrgemal olla ning hääletada selle hea eelnõu poolt?

Viktor Vassiljev

Ma arvan, et hea kolleeg Marko Pomerants teeb kindlasti omad järeldused sellest, mis täna on siin saalis kõlanud. Mina isiklikult, austades väga õiguskantslerit, ei tahaks, et ta peaks korduvalt käima meid manitsemas selle eest, et me ei tee oma tööd vajaliku pühendumuse ja asjakohase tähelepanuga. Ma arvan, et rahvas on meid siia valinud ja rahvas ootab ka, sõltumata sellest, kas me istume ühel või teisel pool saali, et me kannaks tema eest hoolt. Nii et ma arvan, et meil kõigil oleks mõistlik seda eelnõu toetada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Väga hea, et te tõite valija ja rahva mängu. Mina olen maalt valitud rahvasaadik ja minu valijad ei saanud teie jutust midagi aru, sest te rääkisite nii palju. Kas te oleksite kena ja kordaksite lühidalt ja konkreetset, mida see seadus minu valija jaoks tegelikult muudab? Mida minu valija sellest seadusest võidab? Aga rääkige lühidalt ja konkreetset.

Viktor Vassiljev

Aitäh! Head valijad maal ja linnas! Eelnõu mõte on selline: kui inimene töötab praegu mitmel kohal ja saab igal neist alla miinimumi palka, siis ta ei ole ravikindlustatud, kui me nüüd aga muudame seadust, siis muutuvad ka need inimesed, kes töötavad mitmel kohal, saades igal kohal alla miinimumi palka, ravikindlustatuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Erakordselt lühike vastus. Rohkem teile küsimusi ei ole. Täna, Viktor Vassiljev! Järgmisena tuleb kõnepulti Margus Tsahkna, sotsiaalkomisjoni esimees.

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Doktor Vassiljev on inimene, kes toob sotsiaalkomisjoni igapäevasesse raskesse töösse alati päikest, ja nii oli see ka teisipäeval, 27. septembril, kui sotsiaalkomisjon arutas kõnealust Keskerakonna fraktsiooni algatatud ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 61.

Ma ei hakka seaduseelnõu pikalt lahti seletama, kuna eelkõneleja tegi seda suure põhjalikkusega. Võin öelda, et sotsiaalkomisjonis oli väga sisuline arutelu. Sotsiaalministeeriumist oli kohal tervishoiuosakonna nõunik Kristina-Valeria Nõgols. Võin öelda, et selle seaduseelnõu idee on väga õige, see probleem on tõepoolest olemas. Koalitsiooni poolt võin kinnitada ja see kõlas ka sotsiaalkomisjoni istungil, et valitsus tegeleb sellega. Tegu on ka koalitsioonilepingus sisalduva punktiga. Sotsiaalministeeriumi ametnik kinnitas, et Kultuuriministeeriumi juures on juba kokku kutsutud vastav tööühm, kes tegeleb loovisikute seadu-

se ettevalmistamisega. Sellesse töörühma on kaasatud Sotsiaalministeeriumi ametnikud ja me leppisime kokku, et tulevikus kaasatakse töörühma töösse ka meie komisjon. Valitsuse tegevuskava järgi peaks see eelnõu valmima selle aasta lõpuks. Nii et ma loodan, et ta jõuab võimalikult kiiresti siia Riigikogu saali arutusele.

Mis tingis eelnõu lugemise mittelõpetamise ettepaneku, oli see, et see töö on natukene mahukam. Käesolev eelnõu ei kata ära kõiki võlaõiguslikke lepinguid ja sealt tulenevaid ravikindlustuseta jäävate inimeste probleeme. Samamoodi tuleb probleemile läheneda maksuõiguslikust seisukohast, et seadusmuudatust ära kasutades ei oleks võimalik rakendada, võiks öelda, petuskeeme. Selles mõttes kujuneb töö natuke sisukamaks, see eelnõu saab olema ulatuslikum ja komplekssem, aga ma tahan siinkohal veel rõhutada, et Keskerakonna tõstatatud probleem on reaalselt olemas. Eestis on tõepoolest inimesi, kes teevad võlaõiguslike lepingute alusel tööd lühema aja jooksul kui kolm kuud, nende pealt makstakse sotsiaalmaksu, kuid nad on siiski ravikindlustuseta. On selge, et see ebaõiglane olukord tuleb likvideerida.

Sotsiaalkomisjon otsustas saata eelnõu esimesele lugemisele 11. oktoobril 2011. aastal ettepanekuga esimest lugemist mitte lõpetada. Selle poolt oli kuus ja vastu viis komisjoni liiget. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, Margus Tsahkna! Teile on küsimusi. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Teie kõne oli selline tüüpiline seletus, mis on kõlanud siin saalis koalitsiooni poolt opositsiooni vastu umbes 20 aastat: väga hea seaduseelnõu, aga me ei saa seda vastu võtta, sest me teeme ise ka eelnõu ja mõne aja pärast tuleme sellega välja. Aga sellega me oleme juba harjunud. Küll aga ei saanud ma üldsegi aru, mismoodi see küsimus Kultuuriministeeriumisse puutub. See on umbes sama asi, et Kaitseministeerium ehitab meile ausambaid. Kas te seletaksite lahti, mida tähendab see komisjon, mille töös te katsetate hoogsalt kaasa lüüa? Jutt oli põhiliselt koristajatest ja lihttöolistest.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Küsimus on selles mõttes väga õige, et tegu on eelkõige sotsiaalküsimusega, mis puudutab ravikindlustust. Kuid analüüs näitab, et reaalsetes olukordades on need isikud, kes selle probleemiga kokku puutuvad, enamasti just loovisikud. Seetõttu on valitsus oma tegevuskavas pannud selle seaduse ettevalmistamise – seal on lisaks ravikindlustuse probleemile ka hulk muid probleeme – just nimelt Kultuuriministeeriumi valitsusala alla. Aga sellesse töösse on kaasatud ka Sotsiaalministeerium just nimelt nendes küsimustes, mis puudutavad eelkõige näiteks sedasama konkreetset ravikindlustust. Valitsuses valmistab seda ette Kultuuriministeerium, kaasates Sotsiaalministeeriumi ja nüüd ka sotsiaalkomisjoni. Ja ma loodan tõesti, et kogu see eelnõu kiiresti siia jõuab. See probleem saab lahendatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui 10-12 aastat tagasi juhtus, et opositsioon tuli välja mingi eelnõuga, mille idee suhtes oli kavatsus ka valitsusel, siis tehti tavaliselt nii, et menetlusest seda välja ei hääletatud, ta lihtsalt ootas valitsuse eelnõu tulekut ja seejärel pandi eelnõud kokku. Demokraatia riigis ainult võitis sellest. Kas te sellist põhimõtet võimalust pole üldse vaadanud? Te ise osutasite ju sellele, et probleem on väga tähtis, seda on vaja lahendada. Kui valitsus teab, et üks eelnõu juba ootab, millal teine otsa tuleb, siis nad hakkavad vähemalt kiiremas tempos tööd tegema. Miks te alati, kui meie mõtted lähevad paralleelselt, teete ühest paralleelselt tulevast suunast mingi perpendikulaari? Miks ei saa tulevikus ühendada?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Nagu meie Riigikogu ajalugu näitab, on erinevaid eelnõusid tõesti erinevalt menetletud. See Riigikogu ja sotsiaalkomisjon on samuti jätnud ka opositsiooni poolt tulnud eelnõusid menetlusse edasi. Selle eelnõu puhul on tegu, kuidas ma ütlen, loovisikute seaduse eelnõu laiema ettevalmistamisega. Lisaks sellele on veel hulk rakenduslikke

maksuküsimusi. See eelnõu, mis valitsuse poolt tuleb, on oluliselt ulatuslikum kui see, mis praegu menetluses on. Ma arvan, et see on puhtpraktiline, mitte poliitiline ettepanek, et eelnõu lugemist täna mitte lõpetada, vaid minna edasi n-ö kompleksse lahendusega. Nii et selle konkreetse kaasuse puhul ei ole mõtet otsida mingit poliitilist nääklust. Ma pigem, nagu ma olen korduvalt öelnud, tunnustan Keskerakonna fraktsiooni käitumist, et nad on selle teema Riigikogu saali toonud. Kindlasti on ka see üks argument, mida me kõik üheskoos saame kasutada, et panna valitsust seda eelnõu kiiremini ette valmistama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnu Juul!

Tõnu Juul

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud kõneleja! Ravikindlustuseta jäämine on inimese jaoks tegelikult päris tõsine probleem. Kas ei oleks mõttekam mitte loota ainult loovisiku seadusele, vaid et komisjon analüüsiks koos haigekassa ja Sotsiaalministeeriumi esindajatega tänast olukorda ning teeks kindlaks, kui palju inimesi jääb praegu ravikindlustuseta? Ma juhin tähelepanu, et ka meie enda kolleegid, kes lõpetasid näiteks märtsis töö Riigikogus, jäid mingist hetkest ilma kindlustuseta. See on naeruväärne situatsioon! Komisjon peaks tulema saali sellise ettekandega, mis analüüsib tänast olukorda. Minu arust on see riiklikult tähtis küsimus ja seda võiks neljapäeval käsitleda, kui komisjon on vastavad järeldused ja mõtted läbi analüüsinud. Mis sa arvad, kas see teema vääriks komisjonis käsitlemist?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Seda konkreetset küsimust sellisel kujul komisjon ei arutanud, aga ma arvan, et inimesi, kes praegu on Eesti Vabariigis ilma ravikindlustuseta, on märkimisväärne hulk. Kuigi kõigile isikutele on tagatud arstiabi siis, kui tegu on tõesti kiireloomuliste ja erakorraliste juhtumitega, peame selgelt liikuma sinnapoole, et ravikindlustuseta isikuid oleks vähem, ja kõnealuste isikute probleemi lahendamine on kindlalt üks samm selles suunas.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja, kes sa esindad selle eelnõu puhul komisjoni ja käsitled küsimust ka üleüldiselt! Ma jätkaksin samas suunas, kus kolleeg just lõpetas. Härra Juul puudutas seda teemat laiemalt ehk tegelikult me räägime ju üle 80 000 inimesest Eestis. Ma ei küsigi, kas, vaid ma küsin, millal te sotsiaalkomisjonis plaanite selle väga valusa teemaga laiemalt tegelda. Mis on need põhjused, miks inimesed jäävad haigekassapoolse katteta ja kuidas saaks olukorda leevendada? Kui rääkida erakorralisest arstiabist, siis ma usun, et sa oled arstiabi teemaga piisavalt kokku puutunud ja tead, et erakorraline arstiabi on tervishoius kõige kallim. Nii et see ei ole kindlasti lahendus, et minge kiirabi vastuvõttu, mida me näeme näiteks üsna tihti haigusperioodidel. Seega küsimus on: millal te seda teete, hõlmates ka seda teemat, mida me täna arutame?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Üks selle sotsiaalkomisjoni esimesi kohtumisi oli just nimelt haigekassa esindajatega ja see oli üks teemadest, mis oli üleval. Just nimelt, et erakorraline meditsiin on kõige kallim. Me ei räägi siin mitte ainult sellest, kas isikutel on ravikindlustus või mitte, vaid me räägime ka reaalsest rahandusest. Riigil on igal juhul kasulik, kui võimalikult paljud isikud on kaetud ravikindlustusega, see oleks abi, mida saadakse süstemaatiliselt, mitte viimasel hetkel. Nii nagu ma ütlesin, on need sammud ka valitsuse tegevuskavas ette nähtud ja seesama eelnõu on üks osa sellest, mis kindlasti aitab edasi. Ma loodan siin teie konstruktiivsele koostööle ja arusaamisele, et kui loovisikute seaduse eelnõu siia jõuab, siis saab selle kaudu kindlasti lahendatud ka see konkreetne probleem, mille Keskerakonna fraktsioon on täna siia saali toonud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Niipalju kui ma aru sain, on Kultuuriministree-

rium võtnud enda peale teie komisjoni sõnas-
tatud ülesande. Aga ma tahaksin täpsustada.
Kui palju võtab aega, et Kultuuriministeerium
sellesisulise eelnõuga välja tuleb, kas sel aastal,
tuleval aastal?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Kultuuriministeerium te-
geles sellega juba enne praegu arutatava eel-
nõu esitamist, kuna see probleem on konk-
reetselt valitsuse tegevuskavas kirjas. Valitsuse
tegevuskava on dokument, mille alusel pla-
neeritakse valitsuse tegevust. Seal on kirjas, et
selle aasta IV kvartalis peaks eelnõu etteval-
mistustöö lõppema. Ma loodan, et see eelnõu
jõuab võimalikult kiiresti meie parlamenti aru-
tusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Kui asi on juba nii kaugel, siis kind-
lasti oli ka komisjonis juttu, kui suur osa või
milline protsent nendest 80 000-st, keda see
eelnõu puudutaks, on need kultuuri- või loo-
metöötajad.

Margus Tsahkna

Sellest konkreetsest osast komisjonis juttu
ei olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu,
Margus Tsahkna! Kas kolleegid soovivad ava-
da läbirääkimisi? Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Head kolleegid! Neid
inimesi, kes ootavad meie otsust, on kümneid
tuhandeid. Seadust võib menetleda väga kaua
ja väga pikalt. Nii kaua, kuni me loobime seda
asja ühe ja teise ministeeriumi vahel, on kõik
need inimesed jätkuvalt ravikindlustuseta.
Mõelge palun sellele ja toetage seaduseelnõu!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõ-
petan läbirääkimised. Juhtivkomisjon on tei-
nud ettepaneku Eesti Keskerakonna fraktsiooni
algatatud ravikindlustuse seaduse muutmise
seaduse eelnõu 61 esimesel lugemisel tagasi

lükata. Me peame selle ettepaneku läbi hää-
letama. Valmistume hääletamisprotseduuriks.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku
lükata tagasi Eesti Keskerakonna frakt-
siooni algatatud ravikindlustuse seaduse muut-
mise seaduse eelnõu 61. Palun võtke seisukoht
ja hääletage!

Poolt 43, vastu 35, erapooletuid ei olnud.
Ettepanek leidis toetust. Eesti Keskerakonna
fraktsiooni algatatud ravikindlustuse seaduse
muutmise seaduse eelnõu 61 on esimesel luge-
misel tagasi lükatud. (Tabel 12.)

4. Sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu (62 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane neljas päevakorrapunkt on Sotsiaal-
demokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud
sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise
seaduse eelnõu 62 esimene lugemine. Palun
ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Heljo
Pikhofi!

Heljo Pikhof

Lugupeetud istungi juhataja! Head kollee-
gid! Tutvustan teile Sotsiaaldemokraatliku
Erakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalhoole-
kande seaduse § 22² täiendamise seaduse eel-
nõu. Eelnõu on koostatud eesmärgiga hoida
riiklike peretoetuste seaduse alusel makstav
lapsetoetus ja toimetulekutoetus lahus ehk tei-
sisõnu tagada lapsetoetuse jõudmine iga pe-
reni. See on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna
fraktsiooni teine katse tagada universaalse lap-
setoetuse jõudmine ka nende perede lasteni,
kes seda kõige enam vajavad, lasteni, kes ela-
vad süvavaesuses.

Nimelt algatasime samasisulise eelnõu eel-
mises Riigikogu koosseisus 2009. aastal. Too-
kord poetas sotsiaalkomisjoni parempoolne
enamus meie ettepaneku vargsi kalevi alla.
Teisele lugemisele see suurde saali ei jõudnud-
ki. Ka valitsus pani toona sotsiaaldemokraatide
muudatusettepanekule käe ette, tuues ettekään-
deks, et see võtvat inimestelt, see tähendab
emalt ja isalt, ära isu otsida tööd, ja seda olu-
korras, kus meil oli üle 100 000 töötut. Üle-
möödunud nädalal näitas sotsiaalkomisjonis
toimunud hääletus valitsusliidu jätkuvat soo-
vimatust abistada lastega peresid, kes on sattu-

nud toimetulekuraskustesse. Valitsuse mitmetoetava seisukoha põhjendus oli seekord teisenenud.

Head Riigikogu liikmed! Kuni 2005. aastani ei läinud riikliku peretoetuste seaduse järgi makstav lapsetoetus toimetulekutoetuse määramisel arvesse. Sealtpeale peetakse seda süvavaeste, mitte aga kõrgepalgaliste tõiseks tuluks. Tollase muudatusega kaasnes toimetulekutoetuse suurendamine 500-lt kroonilt 750-le kroonile ning muudatuse üks põhjendusi oli tahtmine stimuleerida inimesi otsima tööd ja aktiivselt tegutsema, mitte elama toetuste najal. Nüüd, kuus aastat hiljem on olukord hoopis teine ja tahaks küsida, kuidas kõlab üleskutse aktiivsusele nende kümnete tuhandete kõrvus, kes juba pikemat aega on püüdnud endale tööd leida, või neis predes, kus lapsevanem, enamasti ema, kasvatab lapsi üksi.

Toon näiteks kaht last kasvatava üksikvanema. Ta saab miinimumpalka, mis on teadupärast 278 eurot. Kui siit maha arvata maksud ja liita kaks korda 19 eurot lapsetoetust, siis saab igauks meist siin saalis aru, et see pere elab teises vaesuses. Ema käib küll tööl, aga pere peab ikka taotlema mingis ulatuses toimetulekutoetust, et ots otsaga kokku tulla. Ja selliseid peresid on Eestis palju.

Ei ole olukord parem ka nendes predes, kus üks lapsevanematest on töötu, teine saab madalat palka ja lapsed on kasvatada. Mõni nädal tagasi küsisin Riigikogu infotunnis meie peaministrilt, mida ta ostaks lapsele 19 euro eest. Vastuseks sain: "Mis ma nüüd kosten selle asja peale? Küll oleks kurb, kui tal ainult see 19 eurot olekski, aga kui see ka kolmega korrutada, ega siis kurbust väga palju vähem ei ole. Ma kostaksin teie küsimuse või pika sissejuhatuse peale sedasi, et riigi raha kasutamise efektiivsus suurenes hüppeliselt pärast seda, kui sotsiaaldemokraadid koalitsioonist lahkusid. See on fakt, mida kinnitab ka statistika. Ka inimarengu aruandes on Eestile korduvalt ette heidetud, et meie sotsiaalkulutuste osatähtsus protsendina SKT-st jääb alla Euroopa Liidu keskmisele tasemele." Tõsi ta on, pärast sotsiaaldemokraatide lahkumist valitsusest toodi üksteise järel ohvriks 450-kroonine koolitoetus õppeaasta alul, isa või ema maksuvaba tulu esimese lapse pealt, vanema õppe-laenu osaline kustutamine, haige lapse hoolda-

mise hüvitis, haigusraha vähendati 100%-lt 80%-le palgast. Mul tekib küsimus, et kas selline oligi riigi raha efektiivsema kasutamise mõte?

Lisaks inimarengu aruandes tehtud etteheidetele näitas 2010. aasta mais avaldatud OECD põhjalik Eesti sotsiaalprogrammide analüüs, et vähene raha, mida sotsiaaltoetusteks eraldatakse, jõuab tõeliste abivajajate asemel hoopis päris heal järjel olevate inimeste taskusse. Kogu pere toetuseks jagatavast maksumaksja rahast läheb viiele rikkaimale inimeste grupile tervelt 59%, samal ajal näitab statistika, et suurem osa lapsi kasvab just viies vaesemas grupis. Euroopa Liidu liikmesriikides läheb sotsiaaltoetusteks keskmiselt 27% SKT-st, Eestis 12,5%. "Kui vanemahüvitist ei oleks, oleks kogu sotsiaaltoetustele minev summa üliväike," on öelnud Praxise töö- ja sotsiaalpoliitika analüütik Andres Võrk. Võrk nõustub OECD analüütikutega, et Eestis võiks olla rohkem tulude ümberjagamist, siis jaguks ka vaesematele.

Kärpimiskitsikuses on lastetoetusi mitut puhku tule alla seatud, võrreldud suisa rahaloopimisega lennukilt. Riiklik lapsetoetus olevat lauslaristamine – seda sorti mõttevälgatusi oleme kõrgetelt ametimeestelt ikka ja jälle kuulnud, kui valitsus otsib valdkonda, kust järjekordselt kokku tõmmata. Siiski ei tea, et keegi nendest eestkõnelejatest oleks oma lapse-rahast kerge käega loobunud. Ei võeta seda 19 eurot maha ei ministri ega pankuri palgast, ei maksta selle võrra vähem vanemahüvitist neile, kes saavad seda maksimummääras. See summa liidetakse hoopis vanemapalga 2157 eurole kuus. Samas on aga üks kategooria inimesi, kes lapsetoetusest juba praegu on sisuliselt ilma jäetud, ja need on just need, kes seda kõige rohkem vajavad – toimetulekutoetuse taotlejad. Jah, tõesti, lapsetoetust nad ju saavad, aga see läheb arvesse abivajaja sissetulekuna, mis tähendab, et selle võrra vähem saadakse toimetulekutoetust. Niisiis on riiklikud peretoetused Eesti Vabariigis ainuüksi nende tarvis, kes iseendaga hakkama saavad, nõrgimad pühkigu neist suu puhtaks. Et säherdune absurd ära lõpetada, ongi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon algatanud käesoleva eelnõu.

Austatud kolleegid! Ärgem unustagem, et peretoetused on universaalsed toetused, mis

tähendab, et toetusele on õigus nii jõukal järjel oleva kui ka puudust kannatava pere lastel. Laste kasvatamisega kaasnevad paratamatult kõigil peredel kulutused, millest väikese osa on riik võtnud enda kanda. Lastega pered on läbi aegade olnud kõige kaitsetum elanikkonnakiht, seda näitab statistika.

Head Riigikogu liikmed! Arutu võidujooks materiaalsete hüvede nimel on tillukeses riigis tekitanud tohutud käärid linnas ja maal kasvavate laste, edukate ning toimetulekuvaevades perede laste arenguvõimaluste vahele. Majandussurutis on süvendanud seda ebavõrdsust veelgi. Eesti on Euroopa Liidus saavutanud ühe suurima ebavõrdsusega riigi staatuse. Meie rikkaimate ja vaeseimate sissetulekute vahe on ligi viiekordne. Toimetulekutoetust saava pere esimene liige peab hakkama saama 76 euro ja 70 sendiga kuus, iga järgmine pere liige 61 euro ja 36 sendiga kuus, millest peab jaguma esmavajaliku toidu, riietuse, jalanõude ning muude kaupade ja teenuste ostmiseks. Eelnõuga soovitakse leevendada kasvavat ebavõrdsust ja vastuolulist väärtustamist, mis ajab lõhki terve ühiskonna.

See, et toimetulekutoetuse piir on ajale jalgu jäänud, on hädapäraseks toimetulekuks kaugelt liiga väike ega vasta sotsiaalharta nõuetele, on veel omaette probleem. Statistikaameti värskemad andmed (aastast 2009) arvestavad üheliikmelise leibkonna elatusmiinimumiks ehk teisisõnu absoluutse vaesuse piiriks 170 eurot, millest 75 eurot 29 senti kulub toidule.

Natuke ka statistikast. Sotsiaalministeeriumi andmetel oli selle aasta septembris toimetulekutoetust saavaid lapsi 6021.

Mõni sõna seaduse rakendamisega seotud kulutustest. Lapsetoetuse mitteametlikul toimetulekutoetuse hulka suurenevad kulud toimetulekutoetusele 186 000 eurot kuus. Kuna eelnõu on kavandatud jõustuma 1. jaanuaril 2012, siis kuluks eelnõu seadusena jõustumisel 2012. aastal toimetulekutoetusele täiendavalt üle kahe miljoni euro. Oluline on, et seaduse rakendamine vähendab sotsiaalset ebavõrdsust, lõpetades olukorra, kus universaalsed peretoetused sisuliselt ei jõua madala sissetulekuga peredeni.

Austatud Riigikogu, palun teid toetada Sotsiaaldemokraatliku Erakonna algatatud eelnõu!

See oleks küll väike, aga ülimalt vajalik samm, et leevendada vaesust lastega peredes. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Heljo Pikhof! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu! Ma palun kaasettekandjaks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Sotsiaalkomisjon arutas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu 62 27. septembril 2011. aastal toimunud komisjoni istungil. Seaduseelnõu tutvustas komisjoni liige Heljo Pikhof kui algataja esindaja. Eelnõu eesmärk on hoida riiklike peretoetuste seaduse alusel makstav lapsetoetus ja toimetulekutoetus lahus. Vabariigi Valitsus otsustas seaduseelnõu mitte toetada ja mittetoetamise põhjusi tutvustas Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna analüütik Marek Atonen. Sotsiaalkomisjon otsustas teha ettepaneku saata seaduseelnõu 62 Riigikogu täiskogu saali esimesele lugemisele 11. oktoobril 2011. aastal ettepanekuga esimest lugemist mitte lõpetada. Selle poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu 0, erapooletuid 0.

Arutelu oli sisuline ja emotsionaalne. Nii nagu siingi tõi ettekandja, ma räägin Heljo Pikhofist, ju väga palju argumente, mispärast seda kõike teha. Need hõlmasid seda lapsetoetuste poolt ja kõikvõimalikke muid sotsiaaltoetusi. Valitsus on andnud samalaadsele seaduse muutmise ettepanekule ka varem negatiivse seisukoha ja praegu oli valitsuse seisukoht samuti negatiivne. On toodud hulk põhjendusi. Üks põhimõtteline põhjendus oli see, et toimetulekutoetus on vaesuse leevendamise abinõu ja seda makstakse juhul, kui inimene ei ole suuteline tööga või muude allikate, eelkõige sotsiaalkindlustushüvitiste (pensionid, vanemahüvitised, peretoetused, haigus- ja töötushüvitised) kaudu endale ja oma perele piisavaid elatusvahendeid hankima. Sotsiaalkindlustushüvitiste eesmärk on ennetada perede vaesusesse sattumist. Kui need siiski ei taga hakkamasaamist, on toimetulekutoetus n-ö viimane turvavõrk. Toimetulekupiir on kõikidele peredele sama. Nagu te teate, valitsus ja meie kõik siin otsustasime ju eelmise aasta lõpus

selle aasta riigieelarvet arutades, vaatamata keerulistele majandusoludele, toimetulekupiiri viiendiku võrra tõsta. Me võime öelda, et oleme siin ka üheskoos proovinud lahendada seda teemat, mis puudutab perede ja inimeste reaalsel toimetulekut.

Samuti toodi välja, et eelnõuga kavandatakse ka teha reaalseid kulutusi riigieelarvest. Valitsus oli nõus, et algatajate arvutused selle eelnõu kulutuse kohta on korrektsed, see on siis 2,232 miljonit eurot täiendavat kulu. Valitsus ei ole riigieelarve strateegias sellist raha ette näinud. Minu teada ei ole ka järgmise aasta riigieelarve projektis niisugust lisakulutust ette nähtud. Niisiis on siin ka puhtalt rahalised põhjused, kui me räägime selle eelnõu järgmisel aastal jõustumisest.

Nagu ma ütlesin, komisjon otsustas seda eelnõu mitte toetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Heljo Pikhofil on küsimus.

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kas sa kordaksid üle, kuidas lõppes hääletamine komisjonis. Siin oli midagi viltu.

Margus Tsahkna

Komisjoni protokoll, mis mulle on ette pandud, ütleb: tehti ettepanek saata seaduseelnõu 62 Riigikogu täiskogu saali esimesele lugemisele 11. oktoobril 2011. aastal ettepanekuga esimest lugemist mitte lõpetada. Poolt 6, vastu 0, erapooletuid 0. See on see, mis on protokollis kirjas.

Aseesimees Laine Randjärv

Vajaduse korral saab esineja seda täpsustada.

Margus Tsahkna

Ma pean seda tõesti täpsustama.

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine küsimus. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Mul on väheke sisulisem küsimus. Sa lugesid ette, et keegi on saatnud sotsiaalkomisjonile kirja, nagu oleks peretoetuste eesmärk

vältida perede sattumist vaesusesse. Kes see loll oli, kes niisuguse kirja saatis?

Margus Tsahkna

Hea küsija, hinnangud on teiepoold. Ma lugesin ette lõigu valitsuse seisukohast selle eelnõu juurde.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof, teine küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Tundub, et sa loed siin täna lihtsalt asju ette. Ma arvan, et koalitsiooniliikmed olid ka kohal ja hääletamine oli hoopis teistmoodi, 5 vastu ja 6 poolt, nii nagu meil tavaliselt on. Ei maksa seda nulli protokollist lugeda. Teine asi – riigieelarve on ju alles toodud Riigikokku. Ma arvan, et sotsiaalkomisjonil on ka kindlasti oma roll ja selle 2 miljonit me võiksime leida, et toimetulekuraskustes perede lapsi aidata.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Mis puutub protokollis, siis täpsustame selle tõepoolest üle, meil on ka istungite stenogramm sotsiaalkomisjonis olemas. Seda me saame teha. Mis puutub riigieelarve arutelusse, siis see kirglik tegevus seisab Riigikogul ees veel sellel aastal. Eelnõu on Riigikogu menetlusse antud. Siin me saame kindlasti erinevaid seisukohti kuulda ja näeme, millised on lahendused.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Teine küsimus on mul selline. Ma tean sind kui tublit ja kohusetundlikku rahvasaadikut. Ma tean, et sa oled nüüd peale kõrgele postile jõudmist tutvunud ka Eesti sotsiaalpoliitikat käsitlevate seadustega. Kas sa oleksid nii kena ja kordaksid üle, mis on öeldud peretoetuste seaduses, mis on peretoetuste eesmärk.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Mina valgustan praegu siin selle konkreetse eelnõu arutelu, mis sotsiaalkomisjonis toimus. Nii et me jõuame sellest kõigest veel rääkida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea esineja! Sa ütlesid, et toimetulekupiir Eestis on praegu 1200 krooni, kui kroonides rääkida, ja te olete seda tõstnud, et see on isegi suur samm edasi. See on esimese pereliikme kohta, teise pereliikme kohta on see veel madalam. Minu küsimus on: kas arvad tõesti, et 1200 krooniga esimese pereliikme kohta kuus on võimalik hakama saada? Tegelikult uuringud kinnitavad ja ka ettepanekuid on tehtud, et see summa võiks olla 2000 krooni esimese pereliikme kohta. Kui te ei ole nõus sellega, et toimetulekutoetusest lapsetoetust maha ei arvestata, äkki olete siis valmis tõstma toimetulekupiiri?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Nagu te teate, tõstsite toimetulekupiiri selle aasta algusest. Kui me räägime rahanduslikest võimalustest, mis riigil on olemas sotsiaalvaldkonnas ja ka mitmesugusteks toetusteks, siis tuleb ju põhjalikult kaaluda, kuhu neid vahendeid panustada. Võib-olla on sihttoetused, mis puudutavad lastega peresid, üksikemasid, otstarbekam ja efektiivsem tee selle raha kasutamiseks. Pigem tuleks lisaks universaaltoetustele vaadata neid meetmeid, mis jõuaksid paremini konkreetsete abivajajateni ja aitaksid konkreetseid situatsioone lahendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Lugupeetud esineja! Eelmine kord tõsteti toimetulekutoetust siis, kui ajakirjanduses läks väga suureks kisaks ja kui mul tuli portaali Delfi ettepanekul kuu aega nälgida. Siit minu küsimus: kas selleks, et uuesti tõsta toimetulekutoetust, oleks tarvis veel üks kuu nälgimisstreiki teha?

Margus Tsahkna

Ma arvan, et need streigid ei aita meid kaugele.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Urve Palo, teine küsimus!

Urve Palo

Hea esineja! Küsin veel kord üle: mis sa arvad, kas praegune 1200 krooni kuus toimetulekutoetust esimese pereliikme kohta on piisav, et toime tulla?

Margus Tsahkna

Ma arvan, et toime tulla aitab ikkagi see, kui perel on tööd. See on see alus. Meie räägime nendest erandjuhtudest. Alati võiksid kõik sotsiaaltoetused olla suuremad, kuid me peame lähtuma reaalsetest võimalustest. Ma kordan veel kord üle, et kui me räägime toimetulekutoetuse piirist, siis isegi väga keerulisel ajal me tõstsite toimetulekutoetuse piiri viiendiku võrra. Alati võiks suund olla positiivsem, aga see samm on tehtud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Minu arust, hea ettekandja, sa alustasid väga ilusasti, sa ütlesid, et peredel aitab toime tulla see, kui nendel on tööd. Täna me räägime sellest, mis peaks aitama nendel toime tulla siis, kui tööd ei ole, ja püüame aru saada, kas sotsiaalkomisjoni esimees on aru saanud lastetoetuse seaduse mõttest. Kas sa võiksid meile siiski öelda, mis on lastetoetuse mõte? Mida seadus sätestab?

Margus Tsahkna

Ma ei hakka teile peast ette lugema seaduse teksti. Kui me räägime lapsetoetusest, siis ongi eesmärgiks toetada just nimelt lapsi ja lapse kasvatamist.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Viimasel ajal me kuuleme koalitsioonitaustaga komisjonide esindajate suust üha sagedamini, et eelnõu lükatakse tagasi sellepärast, et valitsus ei toeta. Kuidas need asjad nüüd puhtriigiõiguslikult ikka käivad, kes kelle otsuseid peaks täitma ja kuidas see teie praegune otsus on kooskõlas tänase õiguskantsleri ettekandega?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Nagu te kuulsite, ma tutvustasin teile arutelu sotsiaalkomisjonis ja sotsiaalkomisjoni otsust, mis on tehtud vastavalt meie kodukorra seadusele, teistele Eesti Vabariigi seadustele ja ka põhiseadusele. Nii et ma esindan siin konkreetset sotsiaalkomisjoni seisukohta ja, nagu te hästi teate, küsivad Riigikogu komisjonid eelnõude puhul ka Vabariigi Valitsuse seisukohta. Ma arvan, et see on õiglane, kui ma siin neid seisukohti tutvustan.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Mis sina arvad, miks enne valimisi kõigi niisuguste heade eelnõude esimene lugemine alati lõpetatakse ja siis pannakse need lihtsalt seisma, aga pärast valimisi hääletatakse nad kõik julmalt menetlusest välja ja koalitsioonipool ei vaevu isegi küsima?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Sotsiaalkomisjonis me ei lähenenud eelnõule sellest seisukohast. Sellist arutelu meil ei toimunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Ma sain aru, et sotsiaalkomisjonis on sinu arvates sama toimunud, et vastuhääli justkui ei olnudki. Tegelikult ju oli. Miks me siis jätame sellise mulje?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Ma lähtusin praegu sellest protokollist, mis on minu käes. Nagu ma enne ütlesin, me kindlasti täpsustame selle üle, sest ka sotsiaalkomisjoni istungi stenogramm on olemas. Nii et see on võib-olla tehniline probleem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Me avame läbirääkimised. Palun kõnetooli Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Proua juhataja! Mida ma tahan öelda? Peretoetuste eesmärk on osaliselt hüvitada laste kasvatamisega seotud kulud ja toimetulekutoetus on ikkagi selleks puhuks, kui pered toime ei tule. Nende kohta on kaks eraldi seadust. Kui 2005. aastani oli nii, et toimetulekutoetuse arvestamisel lapsetoetust sissetuleku hulka ei arvestatud, siis ma arvan, et nüüd võiks ka samamoodi edasi minna.

Väga naljakas on see, et sotsiaalkomisjoni esimees ei mäleta hääletamist. Väga kummaline oleks olnud, kui sotsiaaldemokraadid oleksid olnud eelnõu saali toomise vastu. Kui komisjoni esimees ütleb siin hääletustulemuste kohta, et kuus hääletas ühtemoodi ja ülejäänutel ei olnudki nagu seisukohta, siis ma arvan, et me ei saa täna eelnõu käsitlemist lõpetada. Sotsiaalkomisjoni esimees peab komisjoni uuesti kokku kutsuma ja hääletamistulemusi kontrollima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Järgmisena palun kõnetooli Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel tahan öelda, et meil on hea meel, et ka sotsiaaldemokraadid on taas üles võtnud selle ülivajaliku teema, et riiklikke peretoetusi ei arvestataks toimetulekutoetuse määramisel sissetuleku hulka. Keskerakonna fraktsioon on seda samuti korduvalt teinud ja selle kohta ka eelnõusid esitanud. Meie käsitusnurk probleemi lahendamisel on olnud võib-olla pisut veel laiemgi, aga põhisisu on meil üks: tuleb muuta toimetulekutoetuse arvestamise aluseid. Kuid lisaks sellele, et lapsetoetust ei loetaks toimetulekutoetuse arvestamisel pere sissetulekute hulka, mis jätab toimetulekutoetuse saajad lapsetoetusest ilma, oleme soovinud, et pere sissetulekute hulka ei loetaks ka näiteks avaliku töö eest saadud tasu ja represseeritutele makstavaid toetusi. Veel on meie põhimõtte olnud, et toimetulekupiir, mille praegu kehtiva sotsiaalmaksuseaduse järgi kehtestab Riigikogu igaks eelarveaastaks, oleks kehtestatud sotsiaalhoolekande seaduses. See võimaldaks toimetulekutoetustega seotud küsimusi lahata ka riigieelarvest lahus ja nii ei

jääks see oluline teema muude vaidlusküsimuste taustal varju.

Toimetulekutoetuse arvestamise aluste muutmine on praegu vägagi tähtis, sest kui mõned aastad tagasi oli toimetulekutoetust saavate inimeste ja perede hulk veel suhteliselt väike, siis suure töötuse tõttu, pikaajalise töötuse kasvu ja vaesuse süvenemise tõttu on toimetulekutoetuste väljamaksmine mitmekordistunud. Meil on linnu, kus see on kasvanud lausa 430%. Uuringud näitavad, et just lastega pered on läbi aegade olnud üks kõige kaitsetum elanikkonnakiht ja me oleme vägisi teinud kahjuks kõik selleks, et n-ö riskigrupi pered ei saaks seda lapsetoetust või siis lapsetoetust ja toimetulekutoetust korraga.

Et asi oleks selgem, siis üks näide. Kui perele makstakse kahe lapse eest 38,36 eurot lapsetoetust ja perel muid sissetulekuid ei ole, on makstav toimetulekutoetuste summa lapsetoetuste võrra väiksem, kui see oleks juhul, kui perel puuduksid igasugused sissetulekud. Põhjenduseks vastab minister, et suurem toetus demotiveerib inimesi endale sissetulekut otsima või teenima, et abirahadest elamine on üldse üks kahjulik tegevus. Minister arvab ka, et toimetulekutoetusest, mis on 76,70 eurot pere esimese liikme kohta, piisab esmavajaduste rahuldamiseks. Ma küsin küll, et miks me ei võiks uuesti teha nii, nagu see oli enne seda, kui omal ajal siis 3R valitsus – Res Publica, Reformierakond ja Rahvaliit – selle ära muutis. Kuni 2005. aastani ei läinud lapsetoetus toimetulekutoetuse arvestamisel selle määra sisse, pärast seda hakati lapsetoetust milligipärast tõiseks tuluks pidama ja nii on see tänapäevani.

Mõlema toetuse vajalikkusest räägivad aga faktid. Me teame, et töötute peredest on hinnanguliselt ligi pooled vaesusriskis. Meil on nelja viimase aastaga kolmekordistunud elanike arv, kes elavad alla vaesuspiiri, ulatudes umbes 20%-ni elanikkonnast. Elatustase üha langeb, rahvas vaesub, meie reaalpalk on vähenenud ligi kolm aastat järjest, inflatsioon on juba pikka aega euroala suurim. Aga jah, peaministri arvates on 19-eurone lapsetoetus üldse üks lauslaristamine ja, nagu te juba teate, lennuki pealt raha pildumine. Kummaline on tegelikult see, et jõukamad saavad lapsetoetust ...

Palun poolteist minutit aega juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Poolteist minutit juurde.

Marika Tuus-Laul

... ja nende palgast ei arvestata mitte midagi maha. Need aga, kes taotleavad toimetulekutoetust, jäävad sellest rahast ilma. Kordan jälle ikka sedasama vana põhimõtet, et näete, võetakse sealt, kust midagi võtta ei ole. Kõlab uhkelt, et meie põhiseaduse valguses on lasterikad pered ja lastega pered erilise hoole all, tegelikkuses aga näeme hoopis midagi muud. Veel aasta tagasi ütles Urmas Reinsalu, tollane sotsiaalkomisjoni esimees, et ka peretoetused tuleb ruttu-ruttu üle vaadata. Tema sõnad olid: "Ma usun kindlalt, et ministeerium kavatseb ilma viivitusega arvestada praeguseks kujunenud sotsiaal-majanduslikku olukorda ja muudatustega välja tulla. Kui me vaatame reaalseid arve, siis praegune asjade seis lihtsalt ei luba ülemäära venitada." Need olid tema sõnad, aga te näete, et need kõik on osutunud tühjadeks lubadusteks. Parem pool saalist, te saate neid piinlikke lubadusi täna veidigi heastada, kui hääletate koos Keskerakonna ja sotsiaaldemokraatidega selle eelnõu poolt, mida me oleme ikka toetanud. Hääletage selle poolt, et peale keskklassi ja jõukate saaksid lapsetoetust ka süvavaesed pered! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Rohkem sõnavõtte ei ole registreeritud. Sellega on läbirääkimised lõppenud ja on lõppenud ka tänane istung. Selle päevakorrapunkti käsitlemine jääb pooleli, jätkame homme. Kaunist päeva jätku!

Istungi lõpp kell 13.04.

Istungi kestus 3 tundi ja 4 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 12. oktoober 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Euroopa stabiilsusmehhanismidest
2. Sisekaitse hariduse korraldusest lähitulevikus
3. Kohalike omavalitsuste võimekusest
4. Värska päästekomando sulgemisest

Istungi rakendamine

1. Sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu (62 SE) esimese lugemise jätkamine
2. Äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (75 SE) kolmas lugemine
3. Lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu (41 SE) kolmas lugemine
4. Rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (78 SE) esimene lugemine
5. Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja ja konventsiooni 2010. aasta muutmise aktide ratifitseerimise seaduse eelnõu (60 SE) esimene lugemine
6. Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (81 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Riigikogu! Tere päevast, lugupeetud peaminister ja rahandusminister! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 46 rahvasaadikut, puudub 55.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, rahandusminister Jürgen Ligi ja siseminister Ken-Marti Vaher.

1. Euroopa stabiilsusmehhanismidest

Esimees Ene Ergma

Läheme tänaste küsimuste juurde. Esimene küsimus on kolleeg Mailis Repsilt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Austatud peaminister! Eelmise nädala lõpus kohtusite Prantsusmaa peaministri François Filloniga ja peale majandussuhete oli kohtumisel loomulikult arutusel Euroopa võlakriis. Arvestades Merkeli ja Prantsusmaa presidendi omavahelisi plaane selles vallas, mida on meedias üsna palju kajastatud, kõlab teie lubadus, et Eesti toetab alalise Euroopa Stabiilsusmehhanismi ehk ESM-i varasemat jõustamist, üsna laiapõhjaline. Te andsite selle lubaduse Riigikoguga kooskõlastamata. Võib-olla selgitate Riigikogu liikmetele, kust te selle volituse saite? Kellele tuginedes te lubasite, et me liitume ESM-iga varem?

Andrus Ansip

Minul on oma isiklik seisukoht olemas ja ma ei kavatse sellest loobuda ka siis, kui teie, proua Reps, seda väga sooviksite. Oma veendumused ma jätan endale ja nendest ma naljalt loobuma ei hakka. Samas ma olen päris veendunud, et suudan ka teid veenda selles, et alalise stabiilsusmehhanismi varasem rakendamine on kasulikum kui hilisem rakendamine. Ja miks see on kasulikum? Meil on EFSF-i puudutava ratifitseerimisel olnud ka summadest juttu. Kui me EFSF-i puhul räägime Eesti riigi võimalikust garantiist summas 2 miljardit eurot, siis ESM-i puhul me räägime maksimaalsummast 1,3 miljardit eurot. Väike vahe selles siiski on, kas garanteerida 2 miljardit või 1,3 miljardit eurot. Õigemini, Eesti riigi jaoks on see minu meelest päris oluline vahe. EFSF-is on Eesti osalus märksa suurem kui ESM-is ja seetõttu on nii, et mida varem me

ajutistest ja suhteliselt paindumatutest mehhanismidest saame üle minna alalise ja paindliku mehhanismi kasutamisele, seda parem. Ja seda parem mitte ainult Eestile, vaid seda parem kogu Euroopale. Kuid ega ma selle suhtes väga optimistlik ei ole, et Euroopa Liidus õnnestub ESM ehk alaline stabiilsusmehhanism käivitada aasta varem, nii nagu mitu Euroopa Liidu riiki on seda soovinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, esimene täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Aitäh! Praeguste plaanide kohaselt peaks ESM jõustuma 2013. aasta juulis. Loomulikult, ESM-i puhul tuleb ju Eestil sisse maksta kapitaliks 149 miljonit eurot viie aasta jooksul ehk reaalarahas pea et 30 miljonit eurot aastas. Teie veendumuste kohaselt, nagu te rõhutasite, juhul kui me 2012. aasta juulis seda rakendame, siis see peaks kajastuma ka 2012. aasta eelarves. Kas te tutvustaksite, kuidas see seal kajastub?

Andrus Ansip

See ei kajastu seal, sest sellist otsust pole keegi veel langetanud. Oleks ka väga kummaline, kui see seal praegu ilma igasuguse põhjusteta kajastuks. Ma ei näe mingit põhjust, miks see peaks seal eelarves olema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, teine täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Sellest on muidugi kahju, et te lähtute ainult oma veendumustest. Sellisel juhul tuleb meil tõenäoliselt peagi tegemist nii nagu ka EFSF-i puhul kiirmenetlusega. Kiirmenetluse puhul aga jäi valitsusel kahe silma vahele, et riigieelarve seadus ei lubanud üldse sellist garantiid anda, samuti on üsna mitu Riigikogu liiget küsinud, kas ESM-iga liitumine on kooskõlas põhiseadusega. Kuna te nii veendunult seda kaitsete, võib-olla selgitate Riigikogu liikmetele, kas teie veendumuse kohaselt on sellise garantii andmine kooskõlas põhiseaduse ja riigieelarve seadusega?

Andrus Ansip

Minu veendumuse kohaselt on kooskõlas. Ja minu veendumuse kohaselt oli ka EFSF-i puutuva ratifitseerimine kooskõlas nii meie riigieelarve seadusega kui ka põhiseadusega. Ma ütleksin, et loomulikult Eesti seadusandlus pole kohandatud ja kohanenud iseseisva rahapoliitika ajamisega. Eesti riigis ei ole alates iseseisvuse taastamisest olnud iseseisvat rahapoliitikat. Eesti kroon oli järgalt seotud Saksa margaga ja me võtsime Bundesbanki rahapoliitika automaatselt ka Eesti rahapoliitikaks. Hiljem oleme sidunud Eesti krooni kursi euro kursiga ja me ei ole aktiivset rahapoliitikat ajanud ka siis, kui Eesti kroon on olnud seotud euroga. Nüüd ajame me esimest korda pärast iseseisvuse taastamist Eestis rahapoliitikat, aga me ajame seda ühes oma eurosooni partneritega. Ja see on uus väljakutse Eesti seadusandlikule ruumile, kuna varem ei ole me pidanud tegema üleöö mingeid toetusoste vääringu stabiilsuse garanteerimiseks, me ei ole pidanud ostma võlakirju. Ning kuna vajadus on puudunud, ei ole ka meie õigusaktid olnud üheselt valmis reguleerima kõiki neid situatsioone, mis võivad tekkida ühes riigis, kellel on iseseisev rahapoliitika. Mõneti on see loomulik, et me sellises situatsioonis praegu oleme.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Kuna see on tähtis teema, siis ma luban täna rohkem kohapeal registreeritud küsimusi, kuid mitte rohkem kui viis. Alustame kolleeg Marika Tuus-Lauliga.

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud peaminister! Eelmisel nädalal Jõgeval inimestega kohtudes tulid jutuks ka need võlakirjad ja kõige suurem probleem oli see, et inimesed ei saanud aru, miks sellest ikkagi ei räägitud enne euro tulekut. Me teame, et härra rahandusminister käis juba aasta enne seda Euroopas mitmesugustel kohtumistel, kus räägiti väga otseselt eurokriisist ja sellest tulenevatest võimalikest kohustustest Eestile. Just nimelt ka Eestile. See on üks osa küsimusest. Aga teisalt tahaks küsida, miks meie osa selles abifondis on nii suur, 13% SKT-st? Soome määr on 7,3%, Luksemburgil hoopis 4,4% ja Saksamaal 8,2%. Miks ikkagi on meie osakaal nii suur, oleme ju väike riik?

Andrus Ansip

Selle osa määramisel ei lähtuta mitte ainult protsendist, mis arvutatakse sisemajanduse kogutoodangust, vaid see on ka proportsioonis elanike arvuga. Kui te võrdleksite, kui palju ühe või teise Euroopa Liidu riigi elanikud garanteerivad EFSF-i kohustusi, siis te saaksite hoopis teistsuguse pingerea. Te näeksite, et Eesti inimesed panustavad inimese kohta kõige väiksema summa. Nii et pingeridasid võib erinevalt koostada, lähtudes ühest või teisest või näiteks 32. parameetrist lähtudes.

Ma julgen öelda, et EFSF-i võti, jah, ei ole Eestile nii kasulik, kui on ESM-i jaotuse võti, kuid tuleb meeles pidada, et solidaarsus võiks olla alati kahepoolne. EFSF-i panustamise võti on Euroopa Keskpanga tulude jaotamise võti. Kui Euroopa Keskpang emiteerib eurosid, siis sellega kaasnevad tulud ja neid tulusid jaotatakse ühe algoritmi järgi liikmesriikide vahel. Kui jutt oli tulude saamisest, siis see võti sobis meile suurepäraselt, aga kui jutt läks kulude katmisele, siis me ütlesime, et ei, see EFSF-i võti meile ei sobi, teeme ESM-i võtme, siis me peame vähem maksuma. Mõneti on see mõistetav, kuid peab ütlema, et kuigi õiglane see meie lähenemine ei olnud. Kui oli midagi saada, kui me tahtsime rohkem saada, siis see jaotusvõti meile sobis, aga niipea kui tuli sellisama võtme alusel hakata ühiseid kulusid garanteerima, siis me ütlesime, et see meile enam ei sobi, me tahame hoopis uut võtit. Kusjuures ma olen absoluutselt kindel, et me ei ole mitte mingil juhul nõus selle ESM-i võtme järgi hakama kunagi Euroopa Keskpangalt tulu saama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Minu meelest te vastasite küsimusest praegu mööda, aga see pole oluline. Nagu ma teie jutust aru sain, ajab meie riik õiget rahapoliitikat, õiget laenu- poliitikat, ja seda teie isiklikule veendumusele toetudes. Ja nüüd ma tooksin teile näite: selle teie isikliku veendumuse põhjal elamisega oleme me saavutanud keskmise palga 857 eurot kuus, samal ajal Kreekas ja Portugalis on see märksa suurem. Näiteks Iirimaal on keskmine palk 4032 eurot. Kreekas ja Portugalis on pension ligi 100% palgast, meil teatavasti vilets

osa. Ja nüüd ma küsin, millal me jõuame ka sellele tasemele, kuhu on jõudnud need viletsad riigid, keda me abistama peame? Mida teie sisemine veendumus ütleb selle kohta?

Andrus Ansip

Andke aega, ja me jõuame! Ega see meie praegune keskmine palk kah üleöö pole tulnud. Meenutuseks olgu öeldud, et mina näiteks olen kroonides saanud kunagi palka 8 krooni kuus. Seejärel ma sain 11 krooni kuus ehk 110 rubla ja see oli päris priske palk pärast ülikooli lõpetamist. Me oleme ikka tubli sammu edasi astunud ning ma julgen öelda, et palgad ja pensionid on Eestis viimase 20 aastaga väga kiiresti kasvanud.

Enamikul teistel riikidel ei ole vahepeal olnud 50 okupatsiooniaastat ja nende vaba areng on kestnud märksa kauem kui Eesti ühiskonnal. Ma loodan, et te kõik hääletasite EFSF-i poolt. Vaevast te pidasite silmas ühte konkreetset riiki, keda välja aidata. Minu jaoks see peapõhjus, miks ratifitseerida EFSF-i leping, seisnes selles, et niimoodi me tugevdasime julgeolekuruumi, kuhu Eesti kuulub. Minu veendumuse järgi Eesti inimesed astusid Euroopa Liitu eelkõige lähtudes julgeoleku- kaalutlusest. Jah, me teame, et Euroopa Liit pole NATO, aga me teame ka, et kui alustati Euroopa Liidu projekti, oli see rahu tagamise projekt. Eesti inimestele on julgeolekukaalutus ilmselt kõige olulisem kaalutus. Ratifitseerides EFSF-i lepingu, me tugevdasime, stabiliseerisime seda turgu, kuhu me müüme 70% oma eksporttoodangust. Ning me teame, et ekspordi maht on võrreldes sisemajanduse kogutoodangu mahuga 70–80%. Me stabiliseerisime seda turgu, kust tulevad meie tulud, mis katab gelikult meie laua.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Te püüate siin infotunnis juttu temast kõrvale viia, rääkides omaaegsest rajoonikomitee esimehe palgast. Aga ma siiski tahan teema juurde tagasi tulla. Too küsimus sai infotunnis tõstatatud seetõttu, et teil on väga selged veendumused, mida ei muuda ei rahva arvamus ega ka parlamendidebatt. Püüdes nüüd teie veendu-

muste ringi laiendada, huvitab mind järgmine küsimus. Nädalavahetusel võisime jälgida, kuidas kohtusid Angela Merkel ja Nicolas Sarkozy. Neil oli eriarvamusi, kuidas peaksid eurosooni riigid edaspidi aitama Lõuna-Euroopas hätta sattunud pankasid. Nicolas Sarkozy seisukoht oli, et kõik euroriigid peaksid kohe solidaarselt pankadele appi minema, proua Merkel pigem esindas arvamust, et eelkõige peaksid need riigid appi minema, kelle pangad on teinud riskantseid investeeringuid.

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Kadri Simson

Kumba seisukohta teie oma veendumuse kohaselt toetate?

Andrus Ansip

Esiteks, nii palju kui ma tean, ega see nüüd ikka päris nii ei olnud, nagu teie seda probleemi serveerite. Ma olen päris veendunud selles, et valdav enamik Euroopa Liidu riikide peaministreid ja presidente on seisukohal, et hätta sattunud kommertspankade rekapiitaliseerimine peab toimuma koordineeritult. Aga küsimus on selles, mis etapid see rekapiitaliseerimine peaks läbima, kui suur peab olema esmane pankade omavastutus, millal oleks võimalik saada abi rahvusvahelistest finantsinstitutsioonidest. See abi ei tähenda kindlasti mingisugust humanitaarabi, vaid see saab olema ikkagi krediit, mis tuleb protsendiga tagastada. Nii et küsimus on eelkõige nendes detailides. Maailm on väga palju õppinud Lehman Brothersi pankrotti laskmisest. See tekitas ikkagi väga suure turbulentsi kogu maailmas. Edaspidi tahetakse maailma niisugustest kollapsitest hoida. Olen veendunud, et see on päris ratsionaalne mõtlemine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea peaminister! Eesti ühiskonnas, sh ajakirjanduses ja ka siin saalis räägitakse ESM-ist kui sellisest abinõust, mille kokkulepet vähemalt pool Eesti rahvast oleks nagu juba lugenud. Ma uurisin siin saalis oma kolleegide käest, keegi füüsili-

sel kujul ESM-i kajastavat dokumenti, kas siis asutamise- või liitumislepingut pole näinud. Kas ESM-i leping on olemas trükitud kujul? Kas see on olemas inglise või juba isegi eesti keeles ja kui veel ei ole, siis millal see meie laudadele võiks saabuda, et saaks tutvuda, et saaks rääkida asjast, mis on füüsiliselt olemas?

Andrus Ansip

Esiõlged tekstid on olemas ja on olemas ka eesti keeles, aga kogu see temaatika on alles läbirääkimiste objekt ja mingit lõplikku teksti pole olemas. Sellist teksti, mille valitsus võiks esitada Riigikogule ratifitseerimiseks, praegu ei eksisteeri. Ei eksisteeri meil Eestis ega Euroopa Liidus mitte kusagil, sest vastavad kokkulepped pole veel sõlmitud. Kuid aluslepingusse pannakse praeguste konsensuslike arusaamade järgi ette lisada tekst: "Liikmesriigid, mille rahaühik on euro, võivad luua stabiilsusmehhanismi, mis võetakse kasutusele, kui see on kogu euroala stabiilsuse tagamiseks hädavajalik. Mehhanismi alusel mis tahes vajaliku finantsabi andmine toimub rangetel tingimustel." Siiani on ühene arusaam olnud selline, et hätta sattunud riigi välja aitamine, *bail out* teise riigi või teiste riikide poolt või üheskoos Euroopa Liidu poolt on välistatud. See printsiip jääb kehtima, aga tehakse erand ühise stabiilsusmehhanismi loomiseks, kust on võimalik saada laenu rangelt tingimuste täitmise eeldusel. Ja loomulikult tuleb see raha tagasi maksta. See on muutus, mida praegu kavandatakse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea peaminister! Kuulsin teie vastusest, et teie meelest see EFSF-i garantii otsus oli vastavuses riigieelarve seadusega, mis valitsusest tuli. Õiguskantsler ja see kooslus siin nimega Riigikogu arvas teisiti. Kas kaks viimast institutsiooni eksisid teie meelest?

Andrus Ansip

Kui lugeda sõna-sõnalt õiguskantsleri seisukohta, siis ta ei väida kategooriliselt, et valitsuse Riigikokku saadetud EFSF-i otsus oli ühemõtteliselt vastuolus kehtiva riigieelarve baasseadusega. Seda väidet te õiguskantsleri

kirjast ei leia. Vastupidi, ta väljendab ennast umbes nii, et klauslit, mis lubab anda sääraseid garantiisid eraõiguslikele äriühingutele juhul, kui on tegemist vajadusega hoida ära komertspanga maksejõuetus, finantskriis jne, kasutatakse praegusel juhul suhteliselt meelevaldselt – tegemist on euro stabiilsuse tagamisega, mitte mõne Eesti komertspanga finantssuutlikkuse tagamisega. Mina julgen sellele vastu vaielda ja küllap ka õiguskantsler Indrek Teder teab, et sellised vastuväited on võimalikud, sest kui Eesti osaleb üleeuroopalise finantsstabiilsuse tagamisel, siis ta osaleb selles täiesti proportsionaalselt, mitte ebaproportsionaalselt suure osalusega. Ja tagades finantsstabiilsust Euroopa Liidus, me tagame ka konkreetselt oma komertspankade finantssuutlikkuse. Tuginedes sellele väitele, ma julgen öelda, et kõnealune valitsuse poolt Riigikogule esitatud eelnõu oli kooskõlas riigieelarve baasseadusega. Aga ma möönan, et kuna meil Eestis ei ole tulenevalt valuutakomitee süsteemist ja fikseeritud vahetuskursist olnud iseseisvat rahapoliitikat, siis pole meie seadus niisuguste ekstreemsete situatsioonide puhul olnud ühemõtteliselt tõlgendatav. Ja igasugused täpsustused, mis parlament tegi, on tere- tulnud ja vajalikud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Sisekaitsehariduse korraldusest lähitulevikus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Andres Anveltilt siseminister Ken-Marti Vaherile. Palun!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Mul on küsimus sisekaitsehariduse tuleviku kohta, pidades silmas nii selle sisu kui vormi. Eriti pean silmas politsei- ja kutsehariduse reformi. Kümnekond aastat tagasi tehti poliitiline otsus, toimus sisekaitsehariduse reform ja kutsehariduse anti ametite käest üle Sisekaitseakadeemia. Eesmärk oli kutsehariduse ja rakenduskõrghariduse ühtlustamine. Politsei- ja kutsehariduse arendamiseks kulutati miljoneid kroone, et üle minna sellele uuele kompetentsipõhisele ha-

ridusele, kaasata väliseksperte jne. Nüüd on Sisekaitseakadeemia seda suunda hakanud muutma ning asunud taotlema suuremat akadeemilisust. Teisisõnu, kutseharidus on Sisekaitseakadeemia õppekavadest kadumas. Siit ka minu küsimus: millisena te isiklikult näete sisekaitsehariduse tulevikku, kas võiks see ikka areneda ametite huvide põhiseiselt või hoopis akadeemilisuse suunas?

Ken-Marti Vaher

Täna, hea Riigikogu liige, väga hea küsimuse eest! Tõsi ta on, 2011. aastal võeti politseiõppes vastu uusi õppureid ainult rakenduskõrghariduse õppekava omandamiseks. 2010. aastal oli seis teine, politsei kutseõppes oli vähemalt pool õppuritest. Ütlen siin väga selgelt ja otsekoheselt, et sel teemal arutelu nii ministeeriumis, Politsei- ja Piirivalveametis kui Sisekaitseakadeemias jätkub. Me valmistame ette analüüsi, et minna 2012. aastale vastu juba üsnagi põhimõtteliselt ja põhjalikult läbiarutatud seisukohaga, kas politsei kutseõpe peaks Sisekaitseakadeemiasse tagasi tulema või on mõistlik hoida suunda, nagu on enne minu ametisse astumist õigeks peetud, ühtlustatud politsei- ja rakenduskõrghariduse väljarendamisele. See on väga oluline teema.

Kutseõpe on siamaani olnud õigustatud päris hulga aastaid, nii nagu sa ka ise tähendasid. Ma pean tunnistama, et praegu me oleme selle aruteluga üsna alguses. Nii et võin siin täna öelda vaid seda, et ma olen ka ise esitanud päris tõsiseid küsimusi selle kohta, kas mitte ei peaks muutma otsust, mis sai langetatud ainult rakenduskõrghariduse pakkumise kohta Sisekaitseakadeemias politseiõppes. Vahet taastada ka see kutseõppe tase, mis on ju olemas nii vanglate kui ka päästekolledži poole peal. Praegu on meil, kui väga põgusalt statistikast rääkida, neli kutseõppekava, kuus rakenduskõrghariduse õppekava ja üks magistripõhine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, esimene täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh! Mul on tegelikult jätkuküsimus, mis pole võib-olla mitte niivõrd sisuline, kuivõrd puudutab, nagu Eestis armastatakse öelda,

betooni. Meil on asjaomased kutsekoolid praegu mitmes kohas laiali. Kevadel, kui ma ei eksi, rääkisid sa siinsamas puldis, et sügisel peaks olema selge, mis Sisekaitseakadeemiast edasi saab – kas see jääb Tallinnasse, kolib täiega Murastesse või hoopis kuskile mujale, näiteks Ida-Virumaale. Kas see seisukoht on nüüdseks välja kujunenud?

Ken-Marti Vaher

Täna! Tõsi ta on, siinsamas puldis sai öeldud, et sügisel saab valmis Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi läbiviidav analüüs, milles analüüsitakse võimalikke asukohti. Üks võimalus on arendada välja Tallinnas Kase tänaval asuv kinnistu, see renoveerida ja kaasajastada. Teine võimalik asukoht on Muraste. Vahepeal, 3–4 aastat tagasi võeti üsna selge suund liikuda edasi pigem Muraste suunal. Tõsi ta on, tänavu on räägitud ka Ida-Virumaa võimalusest. Kaaludes nende eri asukohtade ressursikulu ja kõike muud, peab arvesse võtma kindlasti mitte ainult otsest kulu, mis on seotud Sisekaitseakadeemia koondamisega ühte asukohta, vaid ka kaudseid kulusid, mida nõuab kaasaegse õppekeskkonna loomine. Need täiendavad kulud saavad kindlasti olema märkimisväärsed, kui valitakse asukoht Tallinnast väljas. See analüüs võtab oma aja, mis on ka täiesti arusaadav, kui me teeme seda põhjalikult. Eeldan aga, et umbes kahe kuu jooksul on meil need kaalud laua peal ning saame liikuda edasi otsustamise ja hinnangute andmise faasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh! Teine täpsustav küsimus ongi sellisama analüüsi kohta. Kas te Siseministeri arvestate selle analüüsi puhul ainult seda puhast – nimetan seda jälle nii – betooni hinda ehk kulu, mis kaasneb ehitamisega, või peetakse silmas näiteks ka regionaalpoliitilist dimensiooni, et kõik ei oleks koondunud ainult Tallinnasse?

Ken-Marti Vaher

Täna! Ei arvestata ainult betooni hinda, vaid, nagu ma juba mainisin, kindlasti ka kaudseid kulusid ja tulusid. On selge, et teatud

tulud ja kulud võivad olla vägagi kaudsed, neid on raske täpselt eurodesse arvestada. Aga regionaalpoliitilist nüanssi püüab Riigi Kinnisvara AS arvestada nii palju kui võimalik, seda nii kulude kui ka tulude poole pealt. Ilma selleta ei ole ju võimalik teha nii kaalukat otsust, nagu seda on Sisekaitseakadeemia jätmise praegusesse asukohta või viimine mujale. Üks on aga selge: mõistlik on koondada eri kolledžid ja kolledžite filiaalid, mis praegu asuvad üle Eesti laiali, ühte kohta ja lahendada see juba kümme aastat üleval olnud probleem tervikuna ära. Nii et jah, nii palju kui võimalik, arvestame kõiki kulusid ja tulusid, mis selle otsusega seonduvad.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd, head kolleegid, kolm kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Lembit Kaljuveest.

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! See on tore, et teie ise ja kogu ministerium toetate seda, et kaaluda akadeemia võimalikku asukohta ka regionaalpoliitilisest seisukohast. Aga kas te arvestate ka kaitsepoliitilisi momente? Ida-Virumaa oleks selles mõttes väga hea koht, ma mõtlen Narvat. Küsimus on aga selline. Teised alles arutavad asja, ent kas teil on endal juba tekkinud sisemine veendumus, kus see kõige õigem koht oleks? Mul oleks väga hea meel kuulda, mida te arvate Narvast.

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Minu teada Riigi Kinnisvara AS analüüsib eri asukohti Ida-Virumaal, mitte ainult Narvas. Ka Narva ümbruses on kaardistatud võimalikke lahendusi. Kogu analüüs võtab aega just nimelt selle tõttu, et tahetakse võtta arvesse ka teie nimetatud nüanss. See pole kindlasti mitte ainult sisekaitse seisukohalt, vaid tervikuna kogu ühiskonna jaoks oluline otsus. Koalitsioonileppes on kirjas, et me kaalume ka Ida-Virumaa lahendust. Täpselt sellisena me neid kaalusid ette valmistame. Valitsuskoalitsioonil, valitsuskabinetil peavad käepärast olema piisav argumentatsioon, faktid, prognoosid, kulude ja tulude detailne arvestus – vaid siis saab teha põhjendatud ja kaalutletud otsuse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Hea siseminister! Ma küsin samuti Ida-Virumaa kohta. Lisaks nendele aspektidele, millest juba räägiti – betoon ja riigikaitse ja üldine Ida-Virumaa integreerimine muu Eestiga –, tahaksin teada, kui oluliseks probleemiks peetakse õppejõudude kaadri probleemi. Kas Tallinna õppejõud on ikka nõus sõitma Narva? Seepärast küsingi: kas te olete juba analüüsinud, kui otstarbekas on teha selles küsimuses koostööd Tartu Ülikooli Narva Kolledžiga ja TTÜ Virumaa Kolledžiga?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Jah, õppejõudude probleem ei ole mitte ainult prognoositav, vaid see on juba praegu Sisekaitseakadeemias tunda, eriti väljaspool Tallinna asuvates kolledžites. Näiteks Paikusesse on õppejõudusid väga raske leida. Sisekaitseakadeemias on kokku 350 õppejõudu. Märkimisväärne hulk neist töötab lepingu alusel, koosseisulisi on 70 ringis. See on kindlasti väga oluline nüanss, mida tuleb kõnealuse analüüsi puhul arvestada. Koostöö teiste kõrgkoolidega on igal juhul oluline. Sisekaitseakadeemias pakutaval haridusel on aga oma spetsiifika. On teatud universaalsed erialad, mille õpetamiseks on võimalik saada õppejõudusid Eesti eri paikadest, aga kogemused paraku näitavad, et Tallinnast väljas asuvatesse kolledžitesse ei ole mitte õppejõudude konkurents, vaid inimesi tuleb tõsiselt innustada, et saada neid näiteks lepingu alusel õpetama.

Esimees Ene Ergma

Ja nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Aastaid tagasi, kui Siseministeeriumi ja Kaitseministeeriumi haldusalas olevates koolides lubati erandkorras kutseharidus ja kõrgharidus ühendada, siis kaasnes sellega väga pikk vaidlus. Üks põhjendus, mis teie allasutuse spetsialistid tõid, oligi soov kutseharidus ja rakenduskõrgharidus siduda. Kindlasti polnud tegu sooviga kutseharidust vähendada.

Mul on teile veidi teise nurga alt küsimus. Koalitsioonil on plaan koolivõrk tõsiselt läbi vaadata ning vajadusel gümnaasiumide hulka kõvasti vähendada. Kas olete selle arengukava koostamisel arvestanud, et kui politseiõppes väheneb kutsehariduse osakaal, siis väheneb väga tugevate noorte tulek sellele erialale?

Ken-Marti Vaher

Minu teada on koalitsiooni eesmärk Eesti gümnaasiume tugevdada. Alati on võimalik küsimusele läheneda kas konstruktiivselt või siis natuke destruktivselt. Eesmärk on kindlasti Eestis antavat gümnaasiumiharidust tugevdada. Nagu ma enne ütlesin, mis puutub kutseõppeharidusse Sisekaitseakadeemias, siis väga tähtsad on tellimused konkreetsetelt tööandjalt ehk Politsei- ja Piirivalveametilt, Päästeametilt ja ka teistelt asutustelt, kuhu konkreetsed lõpetajad peaksid pärast hariduse omandamist jõudma. Sisekaitseakadeemia on väga paljude näitajate poolest silmapaistev õppeasutus. 89% sisseastunudest ka lõpetab selle kooli, mis on vägagi hea protsent võrreldes mõne teise kooliga. Praegu me tõesti väga põhjalikult analüüsim, kas tänava tehtud otsus võtta politseierialale sisseastujaid vastu ainult rakenduskõrghariduse omandamiseks oli õige või peaksime rakendusliku kõrghariduse ja kutseõppe ikkagi selgelt lahku lööma. Kutseõppe poolt on päris mitmed eksperdid, ühtlustava rakenduskõrgharidusõppe poolt samuti mitmed. Nii et see on korraliku analüüsi koht ja igal juhul järgmiseks õppeaastaks ehk siis hiljemalt järgmiseks kevadeks peab see otsus olema langetatud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Kohalike omavalitsuste võimekusest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Tarmo Tamme rahandusminister Jürgen Ligile. Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea rahandusminister! Selle nädala algul avaldati järjekordne kohalike omavalitsuste võimekuse pingerida,

mis, tõsi küll, valmis Siseministeeriumi tellimusele. Sealt tuli välja selline huvitav ja üllatav fakt, et Eesti kõige võimekam omavalitsus on Viimsi vald, kelle võlakooormus on võrreldes aastatuludega 120%, mis sisuliselt tähendab n-ö Kreeka tegemist. Kuidas te seda kommenteerite? Kas see saab nüüd olema eeskujuks teistele Eesti omavalitsustele?

Jürgen Ligi

Aitäh, see on hea küsimus. Ma kartsin kõige rohkem, et te nõuate minult regionaalministri rolli asumist, aga see on tõesti rahandusministri valdkond. Ei, ma ei arva, et Viimsi peaks selle näitajaga eeskujuks olema. Igal juhul on seal reeglite rikkumist aastaid õigustada püütud. Hiljem on neil – seda ka ühe siin saalis viibiva kolleegi eestvedamisel, nii palju kui ma tean – tulnud kõvasti eelarvet kärpida, et laene tagasi maksta. Regionaalpoliitiliselt on tegemist anomaaliaga, mida ei tohiks soosida. See tähendab, et üks piirkond kasvab väga kiiresti ja kütab seda samal moel finantsiliselt tagant. Üks asi on tõepoolest, et sinna tuleb palju inimesi, kes vajavad infrastruktuuri, aga kui sellest saab õigustus meelitada veel inimesi uute laenudega juurde, siis Eesti seisukohalt see hea ei ole. Viimsi vald on püüdnud ekspansiivselt areneda. Ainult kui vaadata Pirita teed, siis Tallinna seisukohast ei ole see kuigi hea lahendus. Vähemalt reeglite rikkumine selle põhjendusega ei ole õige. Kui ma olen õigesti aru saanud, siis nüüd on vallavalitsuse hoiak selles mõttes muutunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, esimene täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh hea vastuse eest! Aga mind ikkagi huvitab, kas omavalitsustesse võib erinevalt suhtuda. Kui reeglid on olemas, siis tuleks kõigil üheselt reegleid täita.

Jürgen Ligi

Seda tulebki teha. Aga näiteks mina sain ministriks juulis 2009 ja ma ei saanud päeva pealt öelda, et nüüd te maksate need laened tagasi ja teie edasine laenukoormus on 60%. Küll aga kehtestasime 2009. aastal väga karmi laenupiirangu, mis nüüd natuke lõdveneb –

seada laenu otstarbe ja mitte laenu mahu osas. See on vähendanud omavalitsuste eelarvedefitsiiti kuni ülejäägi tekkeni. Ja sel juhul on ju loota võlakooormu vähendamist, seda, et nad ikkagi maksavad laene tagasi. Uusi laene mis tahes otstarbel ei saa need, kes on sellest 60% piirist üle. Nad ei saa sisuliselt ka euroraha, kuna see vajab reeglina kaasfinantseerimist. See on tõesti asi, mida me oleme hakanud jälgima.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Ma nüüd võib-olla tõepoolest lähen natuke regionaalministri valdkonda, aga loodan, et teie, härra Ligi, olete sellele ka nõus vastama. Ega ükski uuring loomulikult ei ole lõplik tõde. Ka mõni päev tagasi välja tulnud Geomedia uuring on mitmeti tõlgendatav. Teie koalitsioonipartner on rääkinud sellest, et paneme aga kohalikud omavalitsused kokku ja siis tuleb meile kõigile õnn õue peale. Ma võtsin eile välja andmed, kui palju on alla 3000 elanikuga linnasid-valdasid. Neid on 226-st 150. Vaadates seda uuringut ja teades igapäevast elu, võib nentida, et ka suurtes omavalitsustes on probleeme piisavalt palju. Kas või see, et praegu põleb igast kolmest vaid üks valgustuslamp, ei ole probleem ainult Tallinnas, vaid ka Tartus ja mujal. Mul on teile küsimus: kas olete nõus, et kohaliku omavalitsuse suurusest sõltub üheselt selle toimetulek?

Jürgen Ligi

Ma kindlasti ei ole sellega nõus. Mind lausa häiris see väide, et 25 000 elanikku on see piir, kust alates omavalitsused justkui hakkaksid hakkama saama – vähemalt meediast jooksis selline väide läbi. See ei ole ilus nende suhtes, kes saavad hakkama ka palju väiksema elanike arvu juures. Samas ma ei arva, et omavalitsuste struktuur Eestis on optimaalne, see on sellest kindlasti kaugel. Kui me leiaksime haldusreformiks skeemid, mis ei põhine mingil kirvemeetodil, siis minu süda oleks küll rahul. Ma arvan, et haldusstruktuuri efektiivsus on Eesti jaoks kriitiline küsimus, aga me ei tohiks selle lahendust nagu sellistele standarditele

taandada. 25 000 on väga meelevaldne väide. Isegi väiksemaid linnu on ju, kes kenasti arenevad, rääkimata sellest, et maavalla kohta on see hästi suur arv. See tähendab väga suurt territooriumi, mille puhul tekib juba tõsine küsimus, kas demokraatia toimib, kas inimesed tajuvad kontakti vallaga. See ei ole efektiivsuse kõrval mitte vähetähtis küsimus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Mul on selline küsimus. Kindlasti on 200 inimesel Eestis olemas kindel ettekujutus Eestimaa haldusjaotusest, mis oleks õitsev, toimiv ja igati õiglane. Kas ka rahandusministril on oma fiskaalpoliitilisest vaatevinklist olemas seisukoht, missugune oleks õiglane, tore, toimiv ja õitsev haldusjaotus Eestis?

Jürgen Ligi

Ma kindlasti hoian fiskaalpoliitilise vaatenurga pigem tagaplaanile, kui soovin sellest lähtudes dikteerida haldusstruktuuri. See on sügavam riigiõiguslik ja demokraatia küsimus, kui kaugel võim peaks olema ja millist teenust ta peaks pakkuma. Me ikkagi võiksime selle üle mõtiskleda, lähtudes teenuse kvaliteedist, mitte sellest, kui palju on elanikke või kui hea on see avaliku sektori rahandusele. Ka väike ja puruvaene vald võib fiskaalselt olla väga efektiivne, aga see pole lahendus. Teiselt poolt pole õige ka Viimsis toimunu: aastaid koguti seal võlakoormat ja elati väga hästi. Nii et fiskaalne vaatenurk on vastuoluline.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Värska päästekomando sulgemisest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Inara Luigaselt siseminister Ken-Marti Vaherile.

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud siseminister! Päästeameti, nagu me oleme ka meediast lugeda saanud, on valmimas analüüs,

milles käsitletakse 28 päästekomando sulgemist. Nimistusse kuuluvad just need komandod, mille piirkonnas elab kuni 5000 inimest. Kuid Päästeameti seisukohalt ei ole mitte ainult see komandode sulgemise põhjus. Ühe põhjusena tuuakse välja aasta alguses kehtima hakanud päästjate töökorralduse muudatus ja ka päästekomandode võimekus. Üks võib-olla suletavaid päästekomandosid on Põlvamaal asuv Värska komando. Minu küsimus on: millist koostööd on Siseministerium ja Päästeamet komandode ning kohalike omavalitsustega teinud, arutamaks eelseisvaid ümberkorraldusi ja võimalikke sulgemisi?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Kõigepealt, pole olemas mingit sellist plaani, millest te oma küsimuse alguses rääkisite, kui viitasite 28 komando sulgemisele. Jah, meedias on avaldatud erinevaid spekulatsioone. Eks spekulatsioonide tegijatel on kindlasti omad põhjused ning võib-olla ka hirmud. Tegelikult viib Päästeamet praegu läbi eelkõige meie päästevõimekuse, elude päästmise võimekuse tugevdamise analüüsi, mis puudutab peamiselt väiksemaid Eesti päästekomandosid. Eestis on ajalooliselt välja kujunenud päästekomandode võrgustik, mis kogu oma ulatuses enam kindlasti ei vasta 20 aasta jooksul muutunud majanduslikule ja demograafilisele olukorrale, samuti riskikardistusele ja ohuhinnangutele. Et korrastada kogu päästekomandode süsteemi ja muuta tugevamaks elupäästevõimekus üle Eesti, ongi Päästeamet selle analüüsi algatanud. Praegu töö käib. Päästeameti juhtkond on minu teada sellesse kaasanud kõikvõimalikud Päästeameti enda eksperdid ja rääkinud ka komandode inimestega kohapeal. Ma eeldan, et selle analüüsi tulemus saab olema argumenteeritud ja põhjendatud ning loodetavasti saab Päästeamet pärast selle analüüsi valmimist kujundada märksa korrastatuma visiooni sellest, kuidas peaks päästeteenuse osutamine Eestis käima.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, esimene täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Ma kohtusin isiklikult Värska Vallavoli-

kogu esimehe ja ka Värskas komando juhiga. Nad mõlemad väitsid, et tegelikult ei ole sisulist arutelu üldse toimunud ning et plaanivatest uuendustest ja analüüsides kuulatakse üksnes meedia vahendusel. Samas on Värskas Vallavolikogu teinud pöördumise nii teie, regionaalministri kui ka isegi Vabariigi Presidendi poole. Selle pöördumise tekst on ka minul. Kas te olete selle pöördumise kätte saanud ja kui olete, siis milline on teie arvamus sellest?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! See on täiesti arusaadav ja ma ütleksin ka, elementaarne, et Värskas inimesed tunnevad muret oma päästekomando tuleviku pärast. Mina küll eeldan, et nii palju, kui Päästeameti juhtkond on vähegi seda suutnud teha, on kohalikke inimesi teavitatud ja nad on analüüsis osalenud. Kui seda veel ei ole tehtud, siis kindlasti seda tehakse.

Mina ei ole ise Päästeameti juht, ei kuulu ka Päästeameti juhtkonda. Päästeameti pädevuses on ka sisemise töökorralduse tagamine. Mis puutub Eesti nõrgematesse ja väiksematesse päästekomandodesse, siis seis on selge: Eestis on kokku üle 80 päästekomando, neist 34-s on ööpäevaringne elupäästevõimekus. Järgmise aasta eelarvest ehk eraldatava lisataotluse abil suudame seda arvu märgatavalt suurendada, meie hinnangul kuni 60-ni. Jääb päris suur hulk päästekomandosid, kus ei ole võimalik tagada elupäästevõimekust. Elupäästevõimekus teatavasti tähendab nelja meest ühes vahetuses, äärmisel juhul kolme meest ühes vahetuses. See tähendab umbes 20 väljakoolitatud päästja olemasolu ühes päästekomandos, siis me saame rääkida tugevast, elupäästevõimekusega päästekomandost. Aga kõige tähtsam ongi ju inimeste elude päästmine. Seega on käimas oleva analüüsi eesmärk tugevdada Eestis elupäästevõimekust ja välja töötada ressursside optimaalne kasutus, et ühtlaselt üle Eesti päästeteenus tagada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite väga õigesti, et tegelikult tuleb elu-

päästevõimekus tagada finantse juurde suunates, komandosid välja õpetades jne. Kui me seda ei tee, siis komandode likvideerimine piirkonnas küll turvalisust ja päästevõimekust ei suurenda. Samas tuleb ikkagi arvestada, et igas piirkonnas on omad erisused. Värskas piirkonnas on olemas selline suur logistikakeskus nagu Koidula raudteepiiripunkt, samuti tuleb arvestada selle kandi juurdepääsu võimalusi ja väga suuri kaugusi. Ma olen isiklikult teinud ettepaneku kokku kutsuda Kagu-Eesti saadikurühm. Palun ka teid, et kui te saadate sellele kohtumisele oma spetsialiste, siis oleks hea, kui me saaksime näha asjaomaseid analüüse, saaksime teada, millised analüüsid on tehtud, millele on need tuginenud ja millised on lahendused.

Ken-Marti Vaher

Täna selle tähelepaneku eest! Ma olen nendest palvetest teadlik ja eeldan, et lähitulevikus need kohtumised kindlasti toimuvad. Me saame analüüsist rääkida aga pärast seda, kui Päästeamet on oma töö lõpetanud. Alles seejärel saab Päästeameti juhtkond edasi liikuda ja otsuseid langetama hakata. Päästekomandode paiknemine üle Eesti on Päästeameti juhtkonna pädevuses olev küsimus.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud siseminister! Te kinnitasite esimesele küsimusele vastates, et sulgemiskavasid ei ole ja komandode likvideerimist ei ole keegi arutanud. Veel väitsite, et ajakirjandus spekulereib ning võtab neid arve ja teemasid kuskilt laest. Kui aga päästjatega kohtuda, siis selgub, et pilt ei ole absoluutselt nii roosiline, nagu te siin rääkisite. Mul on konkreetne küsimus Võnnu ja Puhja päästekomandode kohta, kes peaksid ka CO₂ kvoodi müügist raha saama. Kas te saate praegu kinnitada, et lähema kolme aasta jooksul need komandod säilivad ning et see raha, mis eraldatakse CO₂ kvoodi müügist investeeringuteks, läheb õige asja ette ja nendel inimestel ei tarvitse pinges olla?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Mina ei ole väitnud kaugeltki mitte, et asjade seis on roosiline. Vastupidi, seis ei ole üldse roosiline. 34 päästekomandol on praegu elupäästevõimekus 24/7, mis tähendab, et absoluutsel enamikul ei ole ööpäevaringset elupäästevõimekust. Kui parlament toetab Vabariigi Valitsuse esitatud eelarve projekti, on järgmisel aastal võimalik suurendada see arv ligi 60-ni, mis tähendab 60 tugevat elupäästevõimekusega komandot üle Eesti. Küsimus on, et praegu on Eestis päästekomandosid, mille koosseisus pole viitegi meest. Nagu ma ütlesin, elupäästevõimekus algab ligikaudu 20 mehest komandos. See on neli korda suurem ressurss. See ei tähenda mitte ainult rohkema raha olemasolu, vaid teatud Eesti paikades ka 20 vastavate eeldustega, vastava haridusega, teatud väljaõppetingimustele vastava päästeametnikuks saada sooviva isiku olemasolu. Väga mitmel pool Eestis ei ole üldse mitte lihtne seda garanteerida. See ei ole tõesti lihtne!

Nagu te teate, selle aasta jooksul on tehtud üks otsus: 1. septembril pandi kokku Avinurme ja Iisaku võimekus. Mina arvan, et Avinurme ja Iisaku kandi rahvas võidab sellest otsusest, sest kahe nõrga asemel loodi üks tugev päästekomando Iisakul ja see peaks tagama kogukonna tõelise turvatunde. Meil ei ole vaja kogukonna näilist turvatunnet, vaid tegelikku hästi toimivat elukutseliste tagatud päästevõimekust. Ja sellele lisaks vajame me vabatahtlike kogukondlike abipäästjate võrgustikku üle Eesti.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud siseminister! Päästjastandardi täitmine ja elupäästevõimekus ei tohiks olla teie analüüsis ainukesed eesmärgid. Päästekomando olemasolust sõltub, nagu te ka ise ütlesite, kodanike turvatunne, aga lisaks tuleb arvestada ka ettevõtjate huvi piirkonda uusi töökohti luua. Sellest sõltub näiteks olemasolevate ettevõtjate kindlustusmakse suurus jne. Kas selles teostatavas analüüsis arvestatakse ka selliste argumentidega?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Minu teada Päästeamet arvestab kõikide eri aspektidega, mida on ka mitmed kogukonnad oma pöördumistes esile tõstnud. Üks hea küsijagi viitas siin ühele omavalitsusele, kes on pöördumise teinud. Ettevõtluskeskkonda tehtavaid investeeringuid Päästeameti juhtkond oma analüüsis arvestab. Aga teie küsimus on kindlasti asjakohane.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! Võimaliku elukutseliste komandode sulgemise taustal on räägitud, et asemale peavad astuma vabatahtlikud komandod. Minu küsimus puudutabki vabatahtlikke komandosid ja nende rahastamist. Jättes kõrvale võimalikud uued, alles loodavad vabatahtlikud komandod, küsin: kas järgmise aasta eelarves on ette nähtud raha ka olemasolevate vabatahtlike komandode tehnikapargi uuendamiseks, tehnika paremaks remontimiseks, varustuse soetamiseks ja miks mitte ka väljasõitude tasustamiseks?

Ken-Marti Vaher

On ette nähtud. Võib öelda väga lihtsalt: Eestis on Euroopa arenenud riikidega võrreldes vabatahtlikkus sisejulgeolekus nii päästetalal kui ka abipolitseinike näol ilmselgelt vähe arenenud. Mina püüan omalt poolt teha kõik ja loomulikult püüavad seda ka Päästeameti, politsei ja piirivalve juhtkond, et innustada vabatahtlikkust kohapeal. Loomulikult ei teki vabatahtlikkust üle Eesti käsu korras – kindlasti mitte. Aga on väga palju võimalik teha selleks, et veenda inimesi, eelkõige küla- ja muude kogukondade liidreid, eri elukutsete esindajaid, et olla vabatahtlik päästja, abipolitseinik, riiki kaitsev kaitseliitlane – see on prestiižne. See on staatuse ja positsiooni küsimus, kogukonda kuuluva kodaniku väga mõistlik kohus. Eestis on sisejulgeolekualases vabatahtlikus tegevuses osalevate isikute arv 4–5 korda väiksem kui näiteks Saksamaal. Vahe ka mitme teise riigiga on märkimisväärne. Seega arenguruumi on veel palju. Loomulikult me tahame sellesse valdkonda suunata ka ressursse, et vabatahtlikele tuge pakkuda ja anda neile riigi poolt selge kindlustunne, et nad ei ole ükski, et nad ei

pea tegutsema puhtast entusiastist, vaid riik hindab väga nende vabast ajast tehtavaid pingutusi. Aga jah, vabatahtlikud saavad väga palju ära teha ennetustöös, esmatasandi ohusituatsioonide lahendamisel jne.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd väga lühike küsimus, kolleeg Väino Linde, ja lühike vastus!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Küsin siit edasi sedamoodi. Kumb näitaja on praeguste põhikohaga päästekomandode töö tulemuslikkuse ja efektiivsuse arvestamisel olulisem: kas teatud ajavahemiku jooksul päästekomando piirkonnas juhtunud kahjutulede arv või just see, et teatud ajavahemiku jooksul ei ole tulekahju mitte juhtunud?

Ken-Marti Vaher

Analüüsis arvestatavaid näitajaid on märksa rohkem kui need, mida sa, hea Väino, praegu nimetasid. Need näitajad kajastavad ettevõtluskeskkonda, investeringuid, elanike arvu, väljakutsete arvu, ennetustööd jne. Aga kõik saavad tutvuda analüüsiga, mida Päästeamet praegu teeb, ja kui see on valmis, saavad eksperdid ja muud huvilised võtta oma seisukoha, kas üks või teine otsus on põhjendatud. Meie eesmärk ongi võimalikult laialt argumendid kirja panna, et Päästeamet saaks läbi viia põhjaliku analüüsi.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Head kolleegid, infotunni aeg on läbi. Suur tänu küsimuste esitamise eest ja, lugupeetud valitsusliikmed, vastamise eest!

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu neljanda töönädala kolmapäevast istungit. Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kutsum kõnetooli kolleeg Eiki Nestori.

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kaunistamaks teie päeva, esitan koos kolleegide Kalvi Kõva, Kalev Kotkase ja Sven Mikseriga seaduseelnõu, mille sisu on Vabariigi Valitsuse seaduses § 52¹ tühistamine, kuid seoses sellega tuleb veel mitut muud seadust muuta. Ma arvan, et meil kõigil teiega on ühine huvi, et maksumaksja raha kasutataks mõistlikult ja sihipäraselt. Seetõttu, et ei oleks kiusatust, võiks ka Vabariigi Valitsuse seaduses tühistada ühe ametikoha, kus seda siia maani kõige paremal moel tehtud ei ole, pigem on tegu olnud kas mingite poliitiliste või lausa isiklike ambitsioonide rahuldamisega. Aga see ei peaks olema maksumaksja kohustus. Lühidalt öeldes on meie ettepanek kaotada abiministri ametikoht.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel Riigikogu menetlusse kinnisaja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu. Selle seaduse vajadus on tingitud sellest, et 2003. aastal kehtestati seoses Euroopa Liitu astumisega Tšehhile, Eestile, Lätile, Leedule, Ungarile, Poolale, Slovakkiale üleminekuaeg, mille jooksul nad võisid jätkuvalt kohaldada kehtivaid õigusakte, millega piiratakse põllumajandus- ja metsamaa omandamist teiste riikide kodanike ja äriühingute poolt. See tähendab, neil lubati ajutiselt rakendada kapitali vaba liikumise piiranguid. Üleminekuaeg on läbi saanud, piirangud kaovad seadusest. Euroopa Majanduspiirkonna ja OECD riikide kodanikele ning äriühingutele sätestatakse aga 10 hektari piirang, mis ei kehti, kui on tegemist vastaval alal juba mõnda aega tegutsenud ettevõtetega. Kolmandate riikide suhtes midagi ei muutu, nende puhul säilib ka riigikaitsehuvidest lähtuv piirang piirialadel ja väikesaartel. Täna tähelepanu eest! (Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Mailis Reps! Kolleegid, palun tasemini!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Head Riigikogu liikmed! Käesolevaga tutvustan teile arupärimist, mille ma koos oma kolleegidega esitan haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Nimelt soovime täpsemalt teada hariduskulude toetamise kohta riigieelarvest. Haridustoetus, mis seisab riigieelarves eraldisena kohalikele omavalitsustele, on üldjuhul üsna vähe lahti kirjutatud ja loodame arupärimise abil saada veidike valgust, mida täpselt on 2012. aasta riigieelarves mõeldud kohalikele omavalitsustele eraldatava haridustoetuse all.

Samuti huvitab meid lähemalt, kuidas järgmise, 2012. aasta hariduse rahastamise mudel välja näeb. See on haridus- ja teadusministri otsustuspädevuses. Teatavasti on laste arvu vähenemine piirkonniti üsna erinev ja me soovime teada, millisel määral arvestatakse hariduse rahastamise mudeli puhul nn tühjasid koolikohti. Kas rahastamismudeli abil tõmmatakse koolivõrku koomale? Ning loomulikult huvitavad meid ka täienduskoolituse, õppevahendite, koolilõuna ja investeringutoetuste täpsustatud suurused. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatusel nimel vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd järgmised teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. oktoobril algatatud taimekaitseseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – maaelukomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. oktoobril algatatud maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kolmandaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 11. oktoobril algatatud päästeteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon.

Juku-Kalle Raid palub teatada, et kohe peale täiskogu istungit toimub soome-ugri toetusrühma infopooltund kõigile Riigikogu liikmetele toas 262.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 94 rahvasaadikut, puudub 7.

1. Sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu (62 SE) esimese lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde. Eile jäi meil arutelu pooleli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu 62 menetlemisel. Läbirääkimistega jõudsimel lõpuni, nüüd on vaja hääletada juhtivkomisjoni ettepanekut eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame hääletusprotseduuri.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu 62. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 51 Riigikogu liiget, vastu oli 43, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust, seaduseelnõu 62 langes menetlusest välja. (Tabel 13.)

2. Äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (75 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 75 kolmas lugemine. Läheme lõpphääletuse juurde. Palun tähelepanu! Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust. Palun teeme veel kord kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 92 Riigikogu liiget, puudub 9.

Hea Riigikogu, panen lõpphääletusele Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 88 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 14.)

3. Lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu (41 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu 41 kolmandat lugemist. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Lähe-me lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletu- sele Vabariigi Valitsuse algatatud lennundus- seaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun hää- letada!

Seaduseelnõu poolt hääletas 87 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eel- nõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 15.)

4. Rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (78 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud ra- huaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 78 esimest lugemist. Palun ettekandeks kõnetooli kaitse- minister Mart Laari!

Mart Laar

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigi- kogu! Vabariigi Valitsus on Riigikogule esi- tanud rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse muutmise seaduse. See sea- dus on lühike, hõlmates kolme sisulist muuda- tust. Neist esimesena asendatakse rahuaja riigikaitse seaduses sõnad "sõjalise kaitse arengukava" sõnapaariga "riigikaitse arengu- kava". Teiseks, seadusest jäetakse välja viited Siseministeeriumi valitsemisala asutustele. Kolmanda muudatusega täpsustatakse rahuaja riigikaitse seaduse sõnastust osas, mis puudu- tab kaitseväge juhataja poolt rahvusvaheliste kokkulepete sõlmimist.

Võib küsida, miks seda seadust sellisel lühi- kesel kujul vaja on? Vastus on lühike. Praegu koostab Kaitseministeerium riigikaitse uut arengukava ja jätta seadusesse mõiste "sõjalise kaitse arengukava" ei oleks lihtsalt sobilik. Mis puutub Siseministeeriumi valitsemisala asutustele tehtud viidete väljajätmissse, siis sel- lega viiakse lihtsalt tegelikkus ja seadus koos- kõlla. Eri seadustest on vastavad viited juba välja võetud, kuna Siseministeeriumi valitse- misalas on antud paragrahvides viidatud sõja- väeliselt korraldatud üksused likvideeritud või ümber korraldatud. Kaitseväge juhataja päde- vuse täpsem määratlemine on seotud praktilise vajadusega anda sellele sättele tegelikult isegi mõnevõrra laiem, aga samal ajal täpsem sisu.

Kõige olulisem punkt kahtlemata ongi "riigikaitse arengukava" mõiste sissetoomine. Lühidalt öeldes tähendab see seda, et me ei tegele tulevikus mitte ainult sõjalise kaitsega, vaid riigi kaitsega laiemalt, ka teisi asutusi- institutsioone kaasa haarates. See on igati täna- päevane strateegia ja Eestile kahtlemata vaja- lik. Loodame kogu arengukava valmis saada järgmise aasta 1. detsembriks ja esitada selle siis valitsusele, et sealt edasi minna. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kaitseminister! Küsimusi teile ei ole. Nüüd palun ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme kolleeg Tõnu Juuli!

Tõnu Juul

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kol- leegid! Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist 19. septembril. Istungil osales eelnõu algataja esindajana Kait- seministeeriumi õigus- ja haldusküsimuste ase- kantsler Taimar Peterkop. Eelnõu eesmärk on ajakohastada riigikaitsekavasid, nimetades sõ- jalise kaitse arengukava ümber riigikaitse arengukavaks. Teatavasti on sõjaline riigikaitse vaid üks riigikaitse olulisi osasid, tegelikult on riigikaitse oma olemuselt palju laiema tähen- dusega. Samuti täpsustatakse kaitseväge juha- taja õigust sõlmida rahvusvahelisi kokkulep- peid ning tunnistatakse kehtetuks rahuaja riigikaitse seaduse ja sõjaaja riigikaitse seaduse sätted, kus on viidatud Siseministeeriumi valit- semisala juba likvideeritud või ümberkorralda- tud asutustele.

Riigikaitsekomisjon otsustas oma korralisel istungil konsensusega teha Riigikogu juhatausele ettepanek lülitada seaduseelnõu 78 esimeseks lugemiseks Riigikogu neljanda töönädala päevakorda 12. oktoobriks ning valis komisjoni nimel ettekandjaks siinkõneleja. Veel otsustas komisjon konsensusega teha Riigikogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ning tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 lõikele 1 teha Riigikogu esimehele ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 24. oktoober kell 10.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhativkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 78 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 24. oktoobri kell 10.

Esimene lugemine on lõppenud ja neljanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

5. Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja ja konventsiooni 2010. aasta muutmise aktide ratifitseerimise seaduse eelnõu (60 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme viienda päevakorrapunkti juurde. Head ametikaaslased! Pöördun teie poole, kuna järgmise päevakorrapunkti esimene ettekandja ei ole veel jõudnud Riigikogusse. Nüüd on meil kaks võimalust: kas hakkame eelnõu arutama või juhataja võtab vaheaja. Ma teen ettepaneku, et ma võtan juhataja vaheaja ja ootame, kuni minister jõuab siia ja me saame seda eelnõu menetleda. Olete sellega päri? Täna! Kuulutan välja vaheaja kümneks minutiks. Istung jätkub kell 14.31.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Istungi juhataja võetud vaheaeg on lõppenud, kell on 14.31. Me oleme jõudnud viienda päevakorrapunktini, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhi-

kirja ja konventsiooni 2010. aasta muutmise aktide ratifitseerimise seaduse eelnõu 60 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhani Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! See Vabariigi Valitsuse algatatud seadus käsitleb Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja kahte muudatust. Meie ettepanek on need muudatused ratifitseerida. Muudatused puudutavad Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja artikleid 28 ja 33, mis käsitlevad selle liidu liikmemaksu, sh erinevat liikmemaksukorraldust. Muudatuse vajadus tuleneb sellest, et ülemaailmse majanduslanguse tõttu soovisid paljud liikmesriigid oma liikmemaksu Rahvusvahelises Telekommunikatsiooni Liidus vastavalt vähendada, mis tõi kaasa liidu rahaliste vahendite olulise kahanemise. Nüüd neid reegleid muudetakse, et liikmed ei saaks liikmemaksu nii järsult vähendada, vaid maksimaalselt 15% iga liikme viimasest liikmemaksuühikute arvust. Eesti liikmemaks Rahvusvahelises Telekommunikatsiooni Liidus ei muutu, selle suurus on endiselt 65 000 eurot aastas.

Taustaks niipalju, et Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu näol on tegemist ÜRO eriorganisatsiooniga, mille vastutus laieneb kolmele peamisele valdkonnale: raadiosidealased rahvusvahelised kokkulepped ning rahvusvahelised kokkulepped telekommunikatsiooni standardimise ja telekommunikatsiooni arengu osas. Eesti Vabariik on Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu liige alates 1992. aasta 22. aprillist. Meie ettepanek on see seadus vastu võtta.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ministrile küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur aitäh, minister, ettekande eest! Palun nüüd selle päevakorrapunkti raames Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Lugupeetud härra juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Käesolev seaduseelnõu oli arutlusel majanduskomisjonis 26. septembril. Kohal olid peaaegu kõik komisjoni liik-

med – puudus vaid kolleeg Jaan Õunapuu – ja ka asjaomased sekretariaadi inimesed. Kohale olid kutsutud härra minister ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi sideosakonna juhataja Tõnu Nirk. Paraku härra minister tookord komisjoni ei jõudnud, aga see ei seganud meid seda päevakorrapunkti arutamast. Härra Nirk andis seaduseelnõust ülevaate, majanduskomisjoni liikmetel küsimusi ei olnud. Arutelu lõpus otsustas majanduskomisjon Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu põhikirja ja konventsiooni 2010. aasta muutmise aktide ratifitseerimise seaduse eelnõu saata täiskogule esimeseks lugemiseks s.a 12. oktoobril, teha täiskogule ettepanek eelnõu 60 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtjaks 19. oktoober kell 12. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Ka seda soovi ei näe, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 60 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 19. oktoobri kell 12. Esimene lugemine on lõppenud, viies päevakorrapunkt on käsitletud.

6. Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (81 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 81 esimene lugemine. Mul on väga hea meel kutsuda Riigikogu kõnetooli välisminister Urmas Paet. Palun!

Urmas Paet

Tere päevast! Valitsus on esitanud Riigikogule Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu. See kokku-

lepe võeti vastu 1999. aastal Euroopa Nõukogu inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni eesmärkide paremaks täitmiseks. Tolle kokkuleppe ja nüüd siis ka selle leppe ratifitseerimise eesmärk on tagada menetluslik puutumatus Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevatele isikutele. See tähendab, et konventsioonis osalev riik ei tohi takistada Euroopa Inimõiguste Kohtusse kaebajal selle kohtuga suhelda, sh kirjavahetust pidada ega ka menetlusest osa võtta, samuti ei tohi riik kasutada kaebaja või teiste kokkuleppes nimetatud isikute Inimõiguste Kohtus antud ütlusi nende isikute vastu riigisiseses menetluses.

Eesti teeb selle ratifitseerimise juurde ka kaks deklaratsiooni. Nimelt, Eesti tõlgendab kokkuleppe artikli 4 lõike 1 punkti a selliselt, et kokkuleppega hõlmatud isikute vaba liikumise ja reisimise õigust piiratakse Eesti Vabariigis kinnipeetavate isikute suhtes, sest selline piirang on vajalik riigi julgeoleku, üldise ohutuse ja avaliku korra tagamiseks. Teiseks teeb Eesti deklaratsiooni kokkuleppe artikli 4 lõike 2 punkti a kohta, milles on ette nähtud, et kokkuleppega hõlmatud isikuid ei tohi läbisõiduriigis ega menetluse toimumise riigis kinni pidada. Eesti tehtava deklaratsiooni kohaselt ei kohaldata seda punkti Eesti kodanike ega Eestis alaliselt elavate isikute suhtes, st et Eestis võib kinni pidada Eesti kodanikke ja Eestis alaliselt elavaid isikuid enne reisi algust toime pandud tegude või nende süüdimõistmisega seoses.

See seadus jõustuks üldkorras ja Euroopa kokkuleppe jõustuks Eesti suhtes selle kuu esimesel päeval, mis järgneb ühe kuu möödumisele ratifitseerimiskirja hoiuleandmisest. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Hea ettekandja, ma tänan teid ettekande eest! Kutsun nüüd Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe. Rait Maruste, palun!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas nimetatud eelnõu 27. septembri istungil. Selles osalesid kutsututena just kõnelnud minister Paet ja Välisministeeriumi asjaomase valdkonna juhtiv-

ametnik Maris Kuurberg. Komisjon esitas kohaletulnutele mitmeid küsimusi, millele me saime asjakohased selgitused. Pärast küsimusi ja nendele vastuste saamist otsustas komisjon ühehäälselt esiteks teha Riigikogu juhatusele ettepanek võtta eelnõu 81 Riigikogu täiskogu 12. oktoobri istungi päevakorda. Eelnõu põhi-seaduskomisjonipoolseks ettekandjaks määrati siinkõneleja. Veel otsustati teha Riigikogu täis-kogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja panna juhatusele ette määrata muu-datusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, see on s.a 26. oktoober kell 18. See on kõik. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekand-jale küsimusi? Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Aitäh! Austatud kõneleja! Välisminister rääkis kahest momendist, mis Eesti puhul on väga olulised ja mida Eesti kavatses raken-dada. Kas need – nimetame neid erandeiks – on rahvusvahelisel tasandil erandlikud või on selleks õigus kõikidel riikidel, kes on ühine-nud?

Rait Maruste

Kõikidel osalisriikidel on õigus teha reser-vatsioonid. See on rahvusvahelises õigusprakti-kas tavaline nähe. See klausel, mis Eesti riik välja pakub, on mõistetav ja selge. Põhjendus, miks seda tehakse, on see, et kui inimesed on mingisuguste tegude eest kinni peetud, kui nad on kas vahi all või vangistuses, siis nende eskordi saatel transportimine Strasbourgi, kui see peaks päevakorraks kerkima, on äärmiselt komplitseeritud ettevõtmine ja seda riigid ei tee. Nii palju kui ma oma 12 aasta pikkuse kogemuse põhjal tean, pole seda Strasbourgis kunagi tehtud, et oleks kutsutud mõni vahi all või vangistuses olev inimene Strasbourgi koh-tu ette. Seega on tegu praktilisest vajadusest tuleneva klausliga.

Teine avaldus puudutab nende kinnipida-mist, kes on läbisõidul. Ka see tuleneb põhi-mõttena otse põhiseadustest, mille eesmärk on oma riigi kodanikke kaitsta. See on ka üldiselt tunnustatud reegel, selles mitte midagi era-kordset ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, suur tänu! Rohkem küsi-musi ei ole. Ja nüüd ma pöördun alandlikult kõikide fraktsioonide poole küsimusega, kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbi-rääkimisi. Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on kindel: esimene lugemine tuleb lõpetada. Määratud eel-nõu 81 muudatusettepanekute esitamise täht-ajaks 26. oktoobri kell 18. Esimene lugemine on lõppenud ja kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased! Meie tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 14.42.

Istungi kestus 1 tund ja 42 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

II ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 13. oktoober 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu (50 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Austatud Riigikogu! Tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärku neljanda tööädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eesti Keskerakonna fraktsiooni ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel on mul au anda Riigikogu menetlusse kinnisajaja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu. Mõttest, mis seda seadust läbib, saame rääkida siis, kui tuleb asjalikum arutelu. Ma räägin hästi lühidalt selle seaduseelnõu esitamise ideest. Nimelt ei mäleta ma, et mingi seadusega seoses oleks siin Riigikogus olnud sellist ažiotaazi. Esmaspäeval me kinnitasime päevakorra, kus kolmapäevase päevakorra teine punkt oli eelmine selle seaduse eelnõu, mis kandis numbrit 54. Teisipäeval saime teada, et Vabariigi Valitsus võttis selle eelnõu tagasi, kolmapäeval kuulsime, et kaks valitsuserakonna fraktsiooni on sama seaduseelnõu menetlusse andnud, ja nüüd anname ka meie selle eelnõu menetlusse, ideega päästa Riigikogu maine. Kas me oleme need, kes söövad oma sõnu, sh võtame tagasi selliseid eelnõusid, mis on täieliku konsensusiga läbinud kaks lugemist, või siiski mehesõna siin Riigikogus midagi maksab? Me püüame seda selgitada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Seitsme Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikme nimel annan üle arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile. Selle aasta 1. jaanuaril jõustunud tulumaksuseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadus võimaldab ühe uuendusena füüsilisest isikust ettevõtja ettevõtte hulka kuulunud vara üleandmist isikule, kes jätkab ettevõtte tegevust. Sama seaduse § 1 punkt 47 sätestab, et vara üleandmisel maksuvabastuse rakendamise korra kehtestab rahandusminister määrusega. Kahetsusväärset ei ole üheksa kuu jooksul peale seaduse jõustumist nimetatud määrust veel antud ja see on tekitanud paraja segaduse. Seoses sellega on allakirjutanutel ministrile kolm küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja ühe arupärimise. Kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatuse nende edasise menetlemise.

Läheme teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Teeme nüüd kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

1. Reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu (50 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene luge-

mine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head ametikaaslased! Käesoleva aasta 16. mail andis Eesti Keskerakonna fraktsioon üle reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõuga soovitakse kehtestada täielik alkoholireklaami keeld tele- ja raadioprogrammis ning välireklaamina. Reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu eesmärk on rangemate alkoholireklaami piirangute kehtestamisega tagada eelkõige laste ja noorte kaitse alkoholireklaami eest ning vähendada alkoholi tarbimist laste ja noorte seas ning alkoholiga seotud kahju. Konjunktuuriinstituudi uuringust on selgunud, et 2010. aastal joodi Eestis ühe elaniku kohta keskmiselt 10,2 liitrit absoluutalkoholi. Need arvud käivad kõigi Eesti elanike kohta. See tähendab, et iga vastsündinu, laps ja vanainimene joob statistika järgi aastas 10,2 liitrit puhas alkoholi. Vastupidi laialt levinud müüdile on turistide kaasa ostetud ja kohapeal joodud kogused sellest arvust juba maha arvestatud. Alkoholi joob 86% täiskasvanutest ning sagedamini tarbitakse lahjasid alkohoolseid jooke, nagu õlu ja vein. 80% inimestest arvab, et Eestis peab alkoholi tarbimise vähendamiseks teostama piirangutega alkoholipoliitikat. Üle poole neist pidasid vajalikuks rangeid piiranguid. Just seesugune statistika ja rahva arvamus on tekitanud reaalse vajaduse võtta taas kord käsile riiklik alkoholipoliitika.

Mõni aasta tagasi keelustati Keskerakonna ja Tallinna eestvedamisel öine alkoholimüük ...

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma palun vabandust! Head ametikaaslased! Saalis on väga kõva lärm. Ma palun, et me austame ettekandjat ja oma ametikaaslasi, kes soovivad päevakorrapunktis kaasa mõelda!

Priit Toobal

Tänaseks on kõigile selge, et see oli hädavajalik ning see on alkoholi tarbimist oluliselt vähendanud, aga paistab, et sellest üksi ei piisa. Tuleb teha ka järgmine samm ning seetõttu Keskerakond selle eelnõu parlamendile arutamiseks esitas.

Alkoholireklaami tele- ja raadioprogrammis ning välireklaamina täieliku keelustamise eesmärk on vähendada alkoholireklaami mõju tarbijatele, eelkõige noorte ja laste väärtushinnangutele ja hoiakutele. Väärtushinnangute kujundamisel on avalikkusele suunatud reklaamil väga suur mõju. Alkoholireklaamil on võime kujutada alkoholi tarvitamist kui sotsiaalselt heakskiidetud ja soovitatavat tegevust, toetada liigtarvitamist soosivaid väärtushinnanguid ja hoiakuid ning mõjuda soodsalt nii uute tarbijate värbamisele kui ka aidata suurendada juba alkoholi tarbivate inimeste manustatavaid alkoholikoguseid ja muuta tarbimist sagedasemaks. Alkoholireklaamid esitavad alkoholi tarvitamist kui turvalist, riski- ja probleemivaba tegevust, millega kaasnevad vaid positiivsed emotsioonid. Sellega varjavad alkoholireklaamid potentsiaalseid terviseriske ja negatiivseid tagajärgi ning ühtlasi vähendavad ennetustegevuse ja tervisekasvatuse mõju.

EMOR uuris esimest korda alkoholireklaamide sisu. Selle aasta juunis teles näidatud alkoholireklaamide analüüs näitas, et vähem kui pooltes reklaamides räägitakse tootest, ülejäänutes näidatakse peopidamist ja mõnusat elu alkoholi seltsis, mis kahtlemata avaldab oma mõju.

Esimesel lugemisel olevas eelnõus puudub regulatsioon alkoholireklaami keelu kohta internetis. See küsimus oli majanduskomisjonis arutluse all. Leian, et esimese ja teise lugemise vahel on võimalik ja ilmselt ka vajalik töötada välja mehhanism, kuidas reguleerida alkoholi-reklaami keeldu internetis. Mõõnan, et see on keeruline, sest internet haarab kogu maailma, kuid olen lootusrikas ja arvan, et ka sellele küsimusele on võimalik leida lahendus, kas siis serveri või domeeni asukoha kaudu või muul seesugusel teel. Selle majanduskomisjonis üleskerkinud ideega peaks kindlasti töötama ning siin lahendusi otsima.

Alkoholireklaami piiramine on rahvusvaheliselt tunnustatud ja kohane meede komplekses alkoholipoliitikas. Selle meetme mõju alkoholi tarbimisele ja alkoholiga seotud kahjudele sõltub otseselt meetme rakendamise määrast. Alkoholireklaam raadios, televisioonis ja välimeedias on juba praegu Eestis osaliselt keelustatud. Kehtivad reklaamipiirangud ei toimi, mida näitab näiteks alkoholireklaami mõju alaealistele, samuti rakendatakse piiran-

guid eri alkoholiliikide puhul osaliselt. Alkoholi ei tohi televisioonis ja raadios reklaamida kella 7-st kuni kella 21-ni. Aga TNS Emor uuris, kui palju alaealised tegelikult alkoholi-reklaami näevad. Selgus, et alaealised vaatavad televiisorit kõige rohkem kella poole kaheksast kuni kella üheteistkümneni õhtul ja kõige rohkem on neid teleri ees vahetult pärast kella 21, kui alkoholi-reklaami võib juba näidata. Seega ei too see meede täit võimalikku kasu. Välireklaamikeeld kehtib praegu üksnes kangele alkoholile, aga Eestis juuakse siiski kõige rohkem just lahjat alkoholi. Seega on vaja astuda järgmine samm just lahja alkoholi reklaamimise keelustamiseks.

Kui nimetada tuntumaid alkoholi-reklaami keelamise näiteid teistest Euroopa riikidest, siis Norras on keelustatud kogu alkoholi-reklaam, sh trükimeedias, raadios, televisioonis ja välireklaamina. Soomes on keelatud kange alkoholi reklaam, Rootsis on aga alkoholi-reklaam täielikult keelatud televisioonis, raadios ja välimeedias, Prantsusmaal on keelatud alkoholi-reklaam televisioonis. Lisaks on mitmes teiseski riigis keelatud alkoholi-reklaam nii televisioonis kui ka raadios ning on riike, kus alkoholi-reklaam on kas täielikult keelatud või on täiesti keelatud kange alkoholi reklaam. Nii on see lisaks eespool mainitud maadele Taanis, Belgias, Hispaanias, Iirimaa, Inglismaal jne. Suurimaks eeskujuks toon ma aga Leedu, kes on vastu võtnud seadusmuudatuse, mille kohaselt hakkab 2012. aasta 1. jaanuarist kehtima täielik alkoholi-reklaami keeld. Ilmselgelt on leedulased aru saanud, et tähtsam kui alkoholi-tootjate kasum on rahva tervis ja püsijäämine.

OECD riikides tehtud uuringute andmetel tarvitatakse kange alkoholi reklaami piiranguga riikides alkoholi 16% vähem. Riikides, kus lisaks kange alkoholi reklaamile on piiratud ka lahja alkoholi reklaami, on tarvitavad alkoholikogused veel 11% väiksemad. Seega näitavad uuringud, et alkoholi-reklaami täielik keelamine võib selle tarbimist vähendada ligi 30%.

Liiklusõnnetuste arv on kange alkoholi reklaami piirangutega riikides kümnendiku võrra ning nii kange kui ka lahja alkoholi reklaami piiranguga riikides lausa neljandiku võrra väiksem.

Maailma Terviseorganisatsiooni uuringute-ga on veenvalt tõestatud ka seosed alkoholi-reklaami ja alkoholi tarvitamise vahel noorte seas. Viie minuti pikkuse alkoholi-reklaami vaatamine suurendab alkoholi tarvitamist pudeli lahja õlle võrra päevas. Samuti kestavad noorte puhul alkoholi-reklaami mõjud äärmiselt kaua. Nooruses televisioonis rohkem alkoholi-reklaami näinud isikud tarbisid kogu oma järgneva elu jooksul teistest rohkem alkoholi, kusjuures selgelt tuli esile iga nähtud reklaami olulisus – iga vaadatud reklaam suurendas tarbitud jookide mahtu 1%.

Nii sel aastal kui ka varasematel kordadel, kui alkoholi-reklaamile on püütud täielikku keeldu seada, on mitmed alkoholitootjad sõna võtnud ja teatanud, et seesugune keeld ei ole koosõlas Euroopa Liidu õigusega. Selles küsimuses võttis Euroopa Kohus seisukoha oma 2001. aasta 8. märtsi lahendis, kus olid küsimuse all Rootsis kehtestatud alkoholi-reklaami piirangute, s.o alkoholi-reklaami keeld raadios, televisioonis ning perioodikaväljaannetes, õiguspärasus. Euroopa Kohus leidis, et sellised reklaamipiirangud mõjutavad enam teistes liikmesriikides toodetud kaupade turustamist ning reklaamipiirangud on seega takistuseks liikmesriikidevahelisele kaubandusele, samuti mõjutavad sellised piirangud piiriülest reklaamipindade pakkumist. Siiski juhtis kohus tähelepanu asjaolule, et kuigi sellise reklaamipiiranguga piiratakse asutamislepingust tulenevaid õigusi, annab asutamisleping ka loa asutamislepingus olevate õiguste piiramiseks, kui seda tehakse rahva tervise kaitseks ja huvides. Pole põhjust arvata, et Eesti puhul oleks midagi teisiti. Põhimõte on sama, seda tehakse rahva tervise ja püsijäämise huvides.

Alkoholi tarvitamine põhjustab üle 60 haiguse ja tervisekahjustuse, sh õnnetusi, vigastusi, vaimseid ja käitumuslikke häireid, vähki ja südamehaigusi, olles väga suur finantskoormuse allikas nii riigile tervikuna kui ka tervishoiusüsteemile ning põhjustades majanduslikke kulusid ühes aastas ligi 2,2 miljardi Eesti krooni eest ehk 1,1% ulatuses SKT-st. Mõelge, kallid kolleegid, kui me saaksime sellest summast kokku hoida poole või veerandi, siis vabaneks suur hulk raha, mida võiks tervishoius kasutada hoopis muul otstarbel, kas või haiglate renoveerimiseks.

Alkoholireklaami täieliku keelu mõju on pikaajaline, kuna sellega kujundatakse eelkõige noorte väärtushinnanguid, suunatakse neid vähem alkoholi tarvitama ning seega tekib kogu nende järgneva elu jooksul vähem kahjusid. Alkoholsete jookide reklaami rangemate piirangutega kaasnevad positiivsed mõjud kaaluvad üles majandustegevusele avalduva võimaliku negatiivse mõju. Seega saame alkoholireklaami keelates tulevikus tervema ja kaine- ma rahva ning sellest on kasu nii riigile kui ka inimestele endile.

Lõpetuseks soovin tänada Riigikogu majanduskomisjoni, kes tegi ettepaneku selle eelnõu esimene lugemine lõpetada ning on valmis teemat edasi arutama.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased! Kas teil on küsimusi? Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Aitäh! Aitäh sulle põhjaliku seletuse ja kommentaaride eest! Minu probleem, mida ma tahan arutada, on see. Neid reklaame, kus öeldakse, et joo viina, siis saad õnnelikuks ja rikkaks, on ka, aga neid on üha vähem. Muret teeb rohkem sponsorluse ja kaudse reklaami sisseimbumine. Kui võrrelda näiteks Eesti ja Soome telesaateid, siis Soomes sa võid teleskoobiga otsida, mis pudelist nad midagi joo- vad, aga näha ei ole, sest sildid on alati ära keeratud, Eesti seriaalides on täpselt vastupidi. Me mäletame USA seriaali, kus mees tuli koju ega küsinud naise ja laste käest, kuidas läheb, vaid läks kohe viina jooma. Minu eelmises tööelus jälgisid konkureerivad kanalid kiivalt, kuidas on lood reklaami pikkusega ja alkoholi- reklaamiga. Kas seda ka tänapäeval tehakse?

Priit Toobal

Aitäh! Kõigepealt sellest, kuidas on aja jooksul muutumas reklaami sisu. Uuringud näitavad, et pigem on praegu vastupidi. Üha rohkem tuleb juurde neid reklaame, kus alkoholi käsitletakse kui mõnusat kaaslast peol või rannas olles, toodet kui sellist väga palju enam ei reklaamitagi. Kui vaadata teisi Euroopa riike, siis mis puudutab sponsorreklaame, väga palju on neid riike, kus alkoholiga seotud sponsorreklaamid on keelatud. See on nii Belgias, Prantsusmaal, Itaalias, Hollandis jne. Mi-

nu teada konkurendid seda enam väga ei jälgi, sest kõik seda ju tegelikult kasutavad. Eelnõu sponsorreklaami otseselt ei käsitle, aga ma arvan, et esimese ja teise lugemise vahel võiks majanduskomisjon seda küsimust kindlasti arutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Laurson, palun!

Peeter Laurson

Aitäh! Hea ettekandja! Kui hea tulemuse on andnud alkoholireklaami keelustamine just Soomes, kas te oskate öelda?

Priit Toobal

Aitäh! Kõigepealt ütlen, et pärast aastat 2001, mil kogu Euroopa on tõsisemalt käsile võtnud alkoholireklaami piiramise, on iga inimese kohta ärajoodava alkoholi kogus vähenenud keskmiselt üle kahe liitri võrra aastas. Sinna hulka läheb ka Soome piirangute mõju. Nii et ilmselgelt on Soome ja teiste riikide alkoholireklaami piirangud oma mõju avaldanud. Toon veel ühe näite. Pärast seda, kui Eesti viis sisse öise alkoholimüügi piirangu, on Eestis keskmine alkoholi tarbimine vähenenud samuti üle kahe liitri inimese kohta aastas. Nii et on näha, et need meetmed alkoholi tarbimist vähendavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Maret Maripuu, palun!

Maret Maripuu

Aitäh! Oma ettekandes tõite te välja, et peamine rõhk on just alkoholi tarbimise vähendamisel noorte seas. Meenutagem, et ka praegu on alkoholireklaamil televisioonis piirangud, omaette küsimus on, kui tõhusat järelevalvet nende piirangute järgimise üle tehakse. Kas ei ole ohtu, et reklaam võib nende piirangute tõttu kolida kogu täiega internetti, mida on suhteliselt raske kontrollida ja kus meie noored kõige rohkem oma aega veedavad? Kas te näete ka seal mingisuguseid reguleerimisvõimalusi? Teine küsimus on tingitud eelmisest vastusest. Kas oskate nimetada neid konkreetseid uuringuid, mis on näidanud, et öise alkoholimüügi keeld on taganud alkoholi tarbimise vähenemise just kahe liitri võrra, mille üle me kõik rõõmu tunneme?

Priit Toobal

Aitäh! Kõigepealt esimene küsimus, mis puudutas internetis olevat alkoholireklaami. Kui keelata reklaam ära televisioonis ja raadios, kas see viib siis reklaami interneti? Ma arvan, et tõenäoliselt võib juhtuda, et rohkem reklaami hakkab sel juhul olema internetis. Oma ettekandes, kui ma eelnõu tutvustasin, ma ka mainisin, et eelnõus see regulatsioon puudub. Aga nagu me majanduskomisjoniski arutasime, tõenäoliselt on see regulatsioon vaja siia sisse tuua. Mina näen siin võimaliku meetmena, et serveri või domeeni asukohta kaudu saab reklaami esitamisele piiranguid kehtestada. Kindlasti võib seda arutada spetsialistidega teistest riikidest. Ma arvan, et on veel meetmeid, kuidas internetis on võimalik reklaami, sh alkoholireklaami piirata või lausa keelustada. Te mainisite järelevalvet. Ka mina olen murelik selle pärast, et Eestis kehtib küll televisioonis ja raadios alkoholireklaami piirang kella 7-st kuni kella 21-ni, aga üsna aktiivse telerivaatajana võin kindlalt väita, et on mitmeid telekanaleid, kes seda seadust rikuvad. Telekanalid on omavahel kokku leppinud, et nad ei esita alkoholireklaami enne kella kümnet õhtul, nad on avalikult välja käinud, et nad seda ei tee. Tegelikult nad sellest kokkuleppesest kinni ei pea ja alates kella 21-st eri eratelekanalites alkoholireklaam levib. Aga need uuringud, millele ma viitasin, on WHO uuringud, mis räägivad ka Eestist. 2007. aastal kehtestati öise alkoholimüügi piirang, pärast seda on alkoholi tarbimine vähenenud rohkem kui kahe liitri võrra inimese kohta. Mina tõmbaksin siin küll paralleeli ja näeksin seost öise alkoholimüügi piiranguga.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kindlasti on see väga vajalik eelnõu ja loodan, et see hakkab ka seadusena kehtima. Peale reklaamikeelu on veel terve hulk muid meetmeid, et vältida või vähendada alkoholi jõudmist alaealisteni. Kas te olete ka muudele meetmetele mõelnud, sest koosmõjus on meetmed kõige efektiivsemad?

Priit Toobal

Aitäh! Kahtlemata on lisaks reklaamikeelule veel meetmeid, kuidas alkoholi tarbimist vähendada. Selleks on ennetustegevus, n-ö vastureklaamid, mis näitavad alkoholi negatiivset mõju nii vaimsele kui ka füüsilisele tervisele, lisaks on oma mõju kindlasti avaldanud aktsiisi tõstmine, mida on ka tehtud, piirangud müügikohtadele, müügiaja piirangud. Need on need meetmed, mida võiks võtta. Taas kord pean juhtima tähelepanu nendele uuringutele, mis minu ja eelnõu koostajate käsutuses on. Euroopa ja maailma praktika näitab, et kõige suurem mõju alkoholi tarvitamisele on alkoholireklaamil. Nagu ma ütlesin, nendes riikides, kus alkoholireklaam on kas osaliselt või täielikult keelatud, on võimalik vähendada alkoholi tarbimist ligi 30%. Ühelgi teisel meetmel ei ole alkoholi tarvitamisele nii suurt mõju.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Lugupeetud esineja või kõneleja! Ma tahan sissejuhatuseks öelda, et ega ma ei ole alkoholi poolt. Aga oma ettekandes sa viitasid sellele, et Rootsis on alkoholireklaam keelatud ja see on väidetavalt andnud häid tulemusi. Mina olen lugenud uuringuid, mis väidavad, et kuigi Rootsis on televisioonis ja raadios alkoholireklaam keelatud, eelmisel aastal televisioonis alkoholireklaami maht kasvas 26%. Seda nende telejaamade tõttu, kes ei edasta saateid Rootsist, vaid väljastpoolt Rootsit. Nende hulgas on meile tuntud kanalid TV 3, Kanal 5, MTV. Kas te majanduskomisjonis mõtlesite ka sellele aspektile, et televisioonikanalite puhul on sama probleemistik mis interneti puhul, aga võib-olla on seda veel keerulisem kontrollida?

Priit Toobal

Aitäh! Ma olen vaadanud selle küsimuse arutelu stenogramme 2004. ja 2007. aastast. Ka tollal kerkis see küsimus üles. Aga pärast seda, kui 2004. aastal seda küsimust siin saalis arutati, on mitmed riigid, ka need suured riigid, kes omavad enamikku telekanaleid või kust lastakse neid telekanaleid n-ö eetrisse, riigid, mille litsents või tegevusluba nendel kanalitel on, kehtestanud mitmeid alkoholirek-

laami piiranguid. Praegu on see probleem, et hea küll, me Eestis keelame alkoholireklaami ära, aga väliskanalite kaudu jõuab see reklaam meile ikkagi kohale, kindlasti väiksem kui 2004. aastal. Järjest rohkem riike kehtestab alkoholireklaami piiranguid, nii et järelikult jõuab ka nende telekanalite kaudu meile järjest vähem alkoholireklaami.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Hea ettekandja! Hoolimata sellest, et ma olen alkoholiga teie peal, läheb mul alati põlema punane tuluks, nagu siin mikrofoni küljes on, kui me liigume justkui pisut orwelliaanliku maailma poole, kus teleekraanil ei suitsetata, ei tarvitata alkoholi ja võib-olla varsti ei tutvuta ka tundmatute daamidega. Aga tahan siiski oma mõtte soovitusel vormis valada küsimusse, mis on puhtalt pragmaatiline. Kas te olete kaalunud, et komisjoni istungitel teha analüüs, kui palju jääb nendel telekanalitel saamata maksutulu ja mis mõju võib see avaldada tööstusele, tööhõivele ja kõigele sellele, mis mõjutab riigieelarvet? Ma arvan, et opositsioon mõtleb samamoodi nagu koalitsiooni, et riigieelarve on ikkagi a ja o.

Priit Toobal

Aitäh küsimuse eest! Kui eesmärk on rahva tervis ja püsijäämine, siis mina ei vaataks alkoholitootjate ja reklaamitootjate kasumit. Kahtlemata jääb neil osa tulust saamata. Ma arvan, et selle pärast praegu see reklaamikeeld ei kehtigi, et osa tulust jääb alkoholitootjatel ja ilmselt selle saaliosa sponsoritel saamata. Ma veel kord rõhutan, et kui on küsimus rahva tervises, siis on rahanumber vähem tähtis.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnu Juul, palun!

Tõnu Juul

Austatud eesistuja! Lugupeetud kõneleja! Üldpõhimõttes on teie suunitlus loomulikult igati õige. Aga ma küsin eelmise küsimusega sarnase küsimuse. Kas teil on mingi pilt näiteks kommertstelekanalite reklaami kohta, millise osa alkoholireklaam sellest moodustab?

Priit Toobal

Aitäh! Vaadates alkoholireklaami osakaalu televisioonis, siis ma arvan, et see osa on üsna suur. Rõhutan veel kord, et iga eestlane joob keskmiselt 10,2 liitrit absoluutalkoholi aastas. Kui võtta sealt maha imikud, kes tõenäoliselt ei joo, jagada see veidi lahjemaks alkoholiks, sest ma ei usu, et juuakse piiritust, siis see alkoholikogus, mida ühe inimese kohta juuakse, on üsna suur. Kui me räägime rahva tervisest, sh rahva püsijäämisest, siis ei ole minu arust päris korrektne rääkida alkoholitootjate ja reklaamifirmade kasumist.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Täna väga sisuka esitluse eest! Minu küsimus puudutab seda, et Euroopa Liidus on teatavasti inimeste ja kaupade vaba liikumine. Kas te oskate anda ülevaate, milline on alkoholipoliitika meie naabrite juures Lätis?

Priit Toobal

Aitäh! Nendes materjalides, mis mul siin kaasas on, Läti kohta informatsiooni pole. Aga kui rääkida kaupade vabast liikumisest ja selle piirangutest, siis ma oma ettekandes juhtisin tähelepanu Euroopa Kohtu lahendile, mille järgi ka seda on võimalik piirata, kui see on rahva tervise ja püsijäämise huvides.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnu Juul, palun!

Tõnu Juul

Lugupeetud kõneleja! Ma täpsustan oma küsimust. Jätame kõrvale selle, kas see on hea või paha. Aga kas te olete ikkagi kommertskanalitega otseselt kontakteerunud ja küsinud neilt, millise osa nende rahakotist see reklaam moodustab?

Priit Toobal

Aitäh! Ei ole kontakteerunud. Nagu ma enne ütlesin, vaadates reklaami osakaalu, on minu arvates see üsna suur, alkoholireklaami on palju, liiga palju. Aga teie arstina peaksite kindlasti tähelepanu pöörama ka sellele, et alkoholi tarvitamine võib kaasa tuua vähemalt

60 haiguse levimise. See on rahva tervisele ja püsijäämisele kindlasti ohuks.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh! Minul on selline küsimus. Probleemi teravik on ilmselt füüsilises alkoholisõltuvuses. Aastaid tagasi, kui ma säärase probleemi-dega kokku puutusin, oli juttu sellest, et Tallinnas on umbes 30 000, aga võib-olla ka rohkem füüsilises alkoholisõltuvuses inimest. Milline on see olukord praegu, kas teil on ettekujutus? Sellele järgnev küsimus: kas probleemi sellise asetuse puhul on üldse kohane rääkida riigieelarvest?

Priit Toobal

Aitäh! Ma alustan lõpust. Nagu ma ütlesin, minu meelest ei ole selle küsimuse kontekstis, kui vaadata neid arve ja uuringuid, kohane esimesena rääkida riigieelarvest. Aga minu jaoks ei ole selle teema teravik suunatud mitte alkoholisõltuvuses olevate inimeste käitumisele, vaid peamiselt sellele, kui palju noored alkoholi tarvitavad. Kõige rohkem avaldab alkoholireklaam mõju noorte käitumisele ja alkoholi tarvitamisele. Oma ettekandes tõin ma üsna kujukaid arve. Üks mõtlemapanev fakt veel: noored alustavad alkoholi tarvitamist keskmiselt 12–13-aastaselt. See vanusepiir, millal alkoholi tarvitamist alustatakse, läheb järjest madalamaks. Näiteks 11–15-aastastest koolinoortest on vähemalt ühel korral alkoholi tarvitanud 76,8% ja vähemalt korra on purjus olnud ligi pool sellest vanusegrupist. Minu jaoks on see teravik suunatud noorte käitumisharjumustele ja alkoholi tarbimisele.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kindlasti on tegemist väga vajaliku seaduseelnõuga, mis puudutab meie kõikide elu ja tervist. Kui OECD uuring näitab konkreetselt, et nendes riikides, kus avalikku alkoholireklaami ei ole, väheneb alkoholi tarbimine 16%, siis on see minu meelest mõtlemapanev fakt. Aga kas eelnõu esitaja on mõelnud varjatud reklaami

peale? Ma pean silmas toidupoode. Kui tahad osta paki piima ja leiba ning selle eest maksma lähed, siis tuleb mööduda kümnetest meetritest alkoholilettidest. Võib-olla peaks need osakonnad eraldi paigutama.

Priit Toobal

Aitäh! Võib-olla küsija ka ise mäletab, et kui me seda eelnõu koostasime, siis oli fraktsioonis arutelu, kas peaks siia sisse tooma ka selle aspekti, et nõuda väikepoodides alkoholile lausa eraldi riuleid või supermarketites eraldi osakondi. Eelnõu seda ette ei näe. Aga kahtlemata, alkoholi müügikohtadele piirangute seadmine avaldab samuti alkoholi tarvitamisele mõju. Ma loodan, et kõik neli fraktsiooni selle teemaga tegelevad. Kui tuleb selline muudatusettepanek, siis ma arvan, et meie fraktsioon on kindlasti nõus seda kaaluma ja teemat edasi arutama.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Selle aasta üheksa kuuga on mõrvade arv Eestis 16% kasvanud. Kui loed kriminaalkroonikat, siis jääb selline mulje, et vähemalt kolm neljandikku mõrvadest on toime pandud joobeseisundis. Kas on olemas sellist statistikat, kui palju on joobeseisundis toime pandud mõrvu, kui palju hukkub inimesi tulekahjudes, vee kogudel, teedel just nimelt sellepärast, et keegi osalistest on viina võtnud?

Priit Toobal

Aitäh! Siin tabelis on liiklusõnnetuste kohta käiv statistika. Siit ma loen, et liiklusõnnetuste arv on kange alkoholi reklaami piirangutega riikides langenud kümnendiku võrra. Ehk iga kümnes elu võib saada päästetud, kui kange alkoholi reklaam keelata.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Ma jätkan Mihhail Stalnuhhini algatatud teemat. Mihhail Stalnuhhin ütles ja ma olen sellega nõus, et rõhuva osa autoõnnetusi ja mõrvu panevad toime kained inimesed. Sellest

ei tule järeldada, et joomist tuleks suurendada. Aga küsimus kerkib ikkagi üles. Siit läbijooks-nud statistikas on üks asi õige – alaealised. See ongi jama. Kõik ülejäänud on enam-vähem laest võetud ja propaganda. Aga nüüd ma küsin: kust kohast alkoholist mittesõltuv, normaalset elu elav inimene võib saada informatsiooni, mida juua ja kus kohas on kõige paremad hin-nad?

Priit Toobal

Aitäh! Kõigepealt nendest uuringutest. Oma sissejuhatavas ettekandes ja ka küsimustele vastates olen ma öelnud, et olen kasutanud OECD ja WHO uuringuid. Kui need on küsija jaoks propagandistlikud ja vähetähtsad, siis see jääb küsija südametunnistusele. Aga kust saab alkoholi peaaegu mittetarbiv inimene infor-matsiooni?

Igor Gräzin

Ei, valesti! ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Igor Gräzin! Meil on nii, et üks küsimus ja vastus. Nii et ärge vahe-peal ...

Priit Toobal

Selleks on olemas erialakirjandus. Eriala-kirjandusest on võimalik saada infot alkoholi mõjude kohta tervisele, nii füüsilisele kui ka vaimsele tervisele, hindade ja ostuvõimaluste kohta. See on Eestis lubatud ja eelnõu seda ära ei keela.

Aseesimees Jüri Ratas

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea ettekandja! Minu kätte sattus Riigikogu koridoris üks nendes ajalehtedest, mida Keskerakonna kontor Tallinna raha eest välja annab. Selle tagakaanel on selgelt näha ühe kõrtsi reklaam, kus on üsna suurelt ja nähtavalt – ka mark on tuvastatav – viinapudel ja selle alla on kolmes keeles kirjutatud, et tegemist on viinaga, et kõik ühtemoodi aru saaksid. Te räägite vajadusest piirata erakana-lites alkoholireklaami. Ma arvan, et see dis-kussioon, mis nii majanduskomisjonis kui ka parlamendi täiskogus toimuma hakkab, on

tervitatav ja huvitav. Aga kas ei oleks kohane alustada oma ukseesistest ja oma vastutusest ning vähemasti avaliku raha eest mitte aval-dada neid reklaame, kus viinapudel on väga üheselt nähtav?

Priit Toobal

Aitäh! See seaduseelnõu käsitleb alkoholi kui toote reklaamimise keeldu, mitte meele-lahutusasutuste reklaamimise keeldu.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Ma tahan täpsustada. Jutt ei ole mitte nendest, kes vähe tarbivad, vaid ma rääkisin viisakalt tarbijatest. Kas ma sain sinust õigesti aru, et selle kohta, milline konkreetne konjak või viin on kasulik, millised on selle hinnad erinevates poodides, saan ma täieliku infor-matsiooni erialakirjandusest, näiteks narkoloogia aastaraamatust, Tartu Ülikooli toimetistest, narkoloogiainstituudi uuringutest jne? Seal-t ma saan teada, milline on hind Selveris ja mil-line Rimis. Kas on nii?

Priit Toobal

Aitäh! Ma ütlesin, et te saate erialakirjan-dusest infot selle kohta, missugused on alko-holi tarvitamise mõjud nii vaimsele kui ka füüsilisele tervisele.

Igor Gräzin

Ma tean seda!

Priit Toobal

Lisaks võite minna oma perearsti juurde ja tema käest infot küsida. Võite küsida ka oma fraktsioonikaaslaselt Tõnu Juulilt, kes on dok-tor ja oskab kindlasti nendele küsimustele vas-tata. Aga mis puudutab seda, missugune kon-jak maitseb hästi ja kui palju see maksab, siis minu teada annavad eri kaubandusketid välja reklaambrošüüre. See seaduseelnõu seda ei keela.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Kuna kolleeg Gräzinil kolmanda küsimuse võimalust ei ole, siis ma loogiliselt jätkan seda teemat, mille ta tõstas, ja küsin: kust saab inimene, kes sooviks osta narkootikumide, infot, milline neist on kasulik ja millised on nende hinnad, kust oleks parem osta?

Priit Toobal

Aitäh! Ma arvan, et inimene ei tohiks saada informatsiooni selle kohta, kust osta narkootikumide ja kui hästi see mõjub.

Aseesimees Jüri Ratas

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt juhin tähelepanu, et kehtiva reklaamiseaduse § 28 sätestab üheselt, et ajalehe esi- ja tagaküljel on alkoholireklaam keelatud. Seetõttu võib seda Kesklinna Sõnumite tagaküljel olnud viinapudeli pilti tõlgendada praeguse seaduse otsese rikkumisena. Aga mind häiris hoopis suhtumise küsimus. Kui alkoholireklaam, kus reklaamitakse alkoholi, on teie hinnangul väga halb, siis kui reklaamis reklaamitakse justkui midagi muud, aga tegelikult domineerib pildi peal suur ja selgelt nähtav viinapudel, mille all on kolmes keeles kirjas, et tegemist on viinaga, on kõik väga hästi. Kuidas sellest aru saada, kas ikkagi ei oleks korrektne olla põhimõttekindel ja lähtuda ühtsest loogikast?

Priit Toobal

Aitäh! Kindlasti ei saanud te minu eelmisest vastusest välja lugeda minu suhtumist. Ma ütlesin, et seaduseelnõu seda teemat ei käsitle. Aga ma ootan huviga, et Reformierakonna fraktsioon, nähes probleemi, teeks muudatusettepaneku ka selle reklaami kohta, mis ei ole otseselt seotud alkoholi kui toote reklaamimisega, aga milles kasutatakse alkoholi kui toodet. Kui Reformierakonna fraktsioon selle ettepaneku teeb, siis Keskerakonna fraktsioon seda kindlasti toetab.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kuidas suhestada seda seaduseelnõu ja välireklaami, kui me räägime kaubamärkidest? Kui me võtame Saku Suurhalli või A. Le Coq Arena, siis inimesed ju teavad, et Saku ja A. Le Coq on esmajärjekorras alkoholitootjad. Sealtsaudu jääks välireklaam tegelikult ikkagi toimima. Kas ma saan õigesti aru?

Priit Toobal

Aitäh! Seaduseelnõu keelustab alkoholi kui toote reklaami, see kehtestab keelud välireklaamile ning reklaamile raadios ja televisioonis. Reklaamida Sakut koos alkoholi kui toote reklaamiga on keelatud, aga on olemas Saku Suurhall, on olemas Saku vald. Kaubamarki Saku me selle seaduseelnõuga kindlasti keelata ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Arto Aasa!

Arto Aas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas Keskerakonna esitatud eelnõu 50 oma 27. septembri s.a istungil. Eelnõu algataja esindaja Priit Toobal esitas komisjonis ülevaate eelnõu eesmärkidest ja sisust, mida oli hetk tagasi võimalik ka siinsamas saalis kuulata. Majanduskomisjoni istungil osales Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturuosakonna kaubandustalituse juhataja Anne Laar, kes tutvustas Vabariigi Valitsuse seisukohti eelnõu kohta. Olgu öeldud, et Vabariigi Valitsus otsustas Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud eelnõu mitte toetada. Mittetoetamise peamiste põhjustena toodi välja järgmist.

Esiteks, §-s 2 on eelnõu jõustumise ajaks sätestatud 2012. aasta 1. jaanuar. Eelnõu jõustumine nimetatud tähtajal rikuks põhiseaduse §-st 10 tulenevat õiguspärase ootuse põhimõtet. Enne eelnõu vastuvõtmist sõlmitud pikaajaliste reklaamilepingute puhul on lepingupooltel tekkinud põhjendatud õiguspärane ootus, et lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste teostamine toimub vähemalt lepingu sõlmimise ajal kehtinud tingimustel. Seoses

eelnõu jõustamise tähtajaga juhivad Vabariigi Valitsus tähelepanu ka asjaolule, et reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõust tuleb teavitada Euroopa Komisjoni ja teisi Euroopa Liidu liikmesriike. Mainitud teavitamiskohustus on sätestatud direktiiviga, mis näeb ette tehnilist normi sisaldavast eelnõust teavitamise korra. Eesti seadustesse on nimetatud direktiiv üle võetud toote nõuetele vastavuse seadusega. Euroopa Komisjonile eelnõu edastamiseks kehtestatakse eelnõule ooteaeg, mis määratakse esialgu kolmeks kuuks. Erinevatel asjaoludel võib see aeg pikeneda kuni 18 kuuni. Kui õigusakt võetakse vastu või see jõustub ikkagi ooteaja jooksul, ei saa seda Euroopa Kohtu kohtulahendi C-443/98 kohaselt kohaldada.

Teiseks, eelnõu seletuskirjast ei ilmne eelnõu eesmärgi täitmiseks valitud meetmete mõju ettevõtlusele ning sellele, kuidas eelnõu reaalselt mõjutaks reklaami avaldamist televisioonis. Arvestada tuleb asjaoluga, et Eestis taasedastatakse arvukalt ka teiste riikide tele- ja raadioprogramme, millele ei kohaldu Eesti jurisdiktsioon. Kuivõrd alkoholireklaami müügi- ja mahud on suured ning alkoholitootjad ja alkoholi importijad on olulised reklaamiklientid, siis on alkoholireklaami keelu korral võimalik, et suuremad Eesti telekanalid loobuvad Eestis väljastatavast meediateenuse osutamise tegevusloast ning hakkavad oma programme edastama teiste riikide jurisdiktsiooni all. See tähendaks, et eelnõus toodud muudatuste tõttu ei väheneks alkoholireklaami maht Eesti televaataja jaoks: reklaam leviks teiste riikide jurisdiktsiooni alt edastatavatesse programmidesse ning meediavormidesse, olles seega ühtlasi vaba Eestis praegu kehtivatest alkoholireklaami edastamisele kehtestatud piirangutest, sh ajalistest piirangutest.

Lõpetuseks möönab valitsus, et riigi alkoholipoliitika tuleb üle vaadata, pöörates sealjuures erilist tähelepanu laste ja noortega seonduvate probleemide lahendamisele, kuid ei pea võimalikuks toetada reklaamiseaduse muutmist esitatud kujul.

Ka majanduskomisjonis toimus äärmiselt huvitav ja avatud debatt eelnõu teemal. Toon esile mõned arutelu käigus tõstatatud küsimused ja seisukohad.

Esiteks, eelnõu puhul on oluline lähtuda ka isiku- ja ettevõtlusvabaduse kontekstist. Alkoholireklaamile on juba kehtivas seaduses sea-

tud hulgaliselt piiranguid ja ettekirjutusi. Enne ettevõtlusvabadust veelgi vähendavate piirangute kehtestamist tuleks alustada kehtivate regulatsioonide täitmise kontrollimist. Soovitan huvilistel lugeda reklaamiseaduse § 28, kus on terve lehekülje jagu väga spetsiifilisi ja rangeid regulatsioone, mis juba praegu kehtivad.

Teiseks, puudub majanduslike mõjude analüüs. Ometi tuleks arvestada näiteks reklaamiagentuuride ja meediaettevõtete saamata jäänud tulu ning selle mõju meediakanalite programmi kvaliteedile ja töökohtade arvule. Ka siin saalis esitati küsimus, kui suure osa telekanalite tulust moodustab tulu alkoholireklaamist. Minule teadaolevalt on see viiendik nende müügitulust ehk küllaltki oluline osa.

Kolmandaks, eelnõu näeb ette alkoholireklaami keelustamise televisioonis, raadios ja välimeedias. Piirangutest jääb eelnõu kohaselt välja reklaam internetis, mis on aga suurima ohuga sihtgruppi, s.o laste ja noorukite peamine meediakanal. Reklaaminõuete karmistamise korral võib tekkida olukord, kus alkoholi-reklaam kolib massiliselt veebikeskkonda. See omakorda nõrgendab järelevalvet ja kontrolli, sest veebikeskkonnas on seda äärmiselt raske teha. Nagu varem juttu oli, eelnõu ja seadused ei reguleeri praegu eriti palju alkoholireklaami ajalehtedes ja ajakirjades, välja arvatud see, et keelatud on reklaam väljaande esi- ja tagakanel.

Neljandaks, alkoholitootjad ja eratelekanalid on näidanud üles head tahet ning vabatahtlikult rakendanud kehtivast seadusest karmimaid reklaamipiiranguid. Nende kokkuleppe kohaselt ei näidata alkoholireklaami saadetes, mis algavad enne 21 ja pakuvad huvi alaealistele (kehtiv seadus võimaldab alkoholi-reklaami teles edastada alates kella 21-st). Osapooled on käitunud vastutustundlikult ning on valmis ka lisasammudeks. Seaduse karmistamine oleks sellise vaba tahte ja vastutustunde ignoreerimine ning isegi karistamine.

Komisjoni liikmed avaldasid arvamust, et alkoholipoliitikat tuleb vaadata suurema tervikuna, mis hõlmaks reklaamipiirangute kõrval ka maksupoliitilisi samme, näiteks alkoholiaktsiisi tõstmist, väärtushinnangute kujundamist, turvalisus- ja tervishoiuküsimusi.

Koalitsioonilepingust lähtuvalt on Vabariigi Valitsus asunud riiklikku alkoholipoliitikat üle

vaatama. 23. septembril s.a toimus alkoholi rohelise raamatu koostamise avaüritus. Rohelise raamatu koostamise raames vaadatakse üle praeguse regulatsiooni põhimõtted. Esialgused seisukohad peaksid kujunema 2012. aasta jooksul. Näiteks on ülevaatamisel alkoholireklaami sisu ja esitamise viis, et vältida ka n-õ toredusreklaame. Alkoholipoliitika eest vastutav ministeerium on Sotsiaalministeerium. Lisaks leidis majanduskomisjon, et kuna eelnõu sisaldab nii majanduslikke kui ka sotsiaalseid aspekte, tuleks küsida eelnõu kohta arvamust ka Riigikogu sotsiaalkomisjonilt.

Lõpetuseks komisjoni otsustest, mis kõik langetati konsensuslikult: saata Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud reklaamiseaduse muutmise eelnõu Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 13. oktoobril, teha täiskogule ettepanek eelnõu 50 esimene lugemine lõpetada, määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 27. oktoober 2011 kell 12 ja küsida eelnõu kohta arvamust ka Riigikogu sotsiaalkomisjonilt. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on üks küsimus. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea komisjoni ettekandja! Minu arvates räägitakse selle eelnõu raames põhjendamatult ja lausa ülekohtuselt palju alkoholitootjate ja reklaamifirmade rahalisest kasumist ning selle saamata jäämisest. Kumb on teie jaoks olulisem, kas rahva tervis ja püsijäämine või alkoholitootja rahaline kasum, mis on suuresti saadud ju noorte tuleviku ja tervise arvel?

Arto Aas

Aitäh! Minu jaoks on rahva tervis olulisem, aga eelnõude esitamise kord näeb ette, et peab olema esitatud ka põhjalik majanduslike mõjude analüüs. Me oleksime majanduskomisjonis väga pealiskaudsed, kui me ei küsiks ega tahaks teada reaalsete majanduslike mõjude suurust.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid ettekande ja vastuse eest! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Ma palun Riigikogu kõnetooli

Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Kaia Iva!

Kaia Iva

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kõnealuse seaduseelnõu seletuskiri on kahtlemata hea lugemisvara. Samas tuleb tähele panna, et seletuskirjas on toodud küll info riikide kohta, kus on reklaamile kehtestatud üht või teist laadi piirangud, kuid vaatluse alt on välja jäetud muud alkoholi tarbimist mõjutavad meetmed ja asjaolud, mis nendes riikides võivad olla samal ajal olulist mõju avaldanud. Igas uuringus, kus räägitakse alkoholi liigtarbimisest ja selle kahjustest, rõhutatakse, et liigtarbimise vastu saab tõhusalt võidelda vaid abinõude koosmõjus. Igale alkoholi liigtarbimise teemaga tegelejale peaks olema teada, et kõige tõhusam sekkumine üksikabinõuna on hinnatõus maksutõusu kaudu, st ostuvõime vähenemine. Oleme viimastel aastatel alkoholiaktiivsi tõstnud ning teame, et see on, eriti majanduslanguse tingimustes, nähtavat mõju avaldanud. 2008. aastal tarbiti inimese kohta 12,1 liitrit alkoholi, 2010. aastal 9,7 liitrit. Teised sekkumised üksikuna võttes, sh reklaami keelustamine, ei ole efektiivsed. Palju tulemuslikum on meetmete kombineerimine ja väga tähtis on samal ajal vähendada negatiivseid kaasmõjusid. Just salaalkoholi leviku riski tõttu ei saa näiteks aktsiisitõusuga liiga tempokalt edasi liikuda. Reklaami täielik keelamine tekitab aga selge ohu, et mitmesugused turundusvõtted hakkavad massiliselt levima. Seetõttu on reklaami tugeva piiramise korral vaja kehtestada näiteks alkoholile miinimumhind ja reguleerida alkoholi degusteerimist. Muidu võime Eesti tuntud ja väga mahuka reklaamikampaaniaga alkoholi turundamise üritusel, mida kahjuks eksitavalt lastele kohase üritusena reklaamitakse, Öllesummeril, hakata saama näiteks sümboolse hinnaga siidrit ja kaubanduskeskustes võivad alkoholitoodete degusteerimised muutuda igapäevaseks.

Samas on piinlik kuulata reklaami- ja alkoholitootjate väiteid, et alkoreklaam ei pane kedagi rohkem jooma, see aitavat vaid valida kvaliteetsemaid tooteid. Suisa kummaline oli selle selgituseks toodud näide, et pesupulbrireklaam ei pane ju kedagi rohkem pesu pesema. Tõepoolest, ka mina ei ole kuulnud pesupesemissõltlastest, kes kulutaksid sellele kas-

vavas mahus aega ja raha, rikuksid ära oma tervise, oleksid ohtlikud oma perekonnale, ei jõuaks selle sõltuvuse tõttu enam tööle ning tekitaksid kahju kogu ühiskonnale. Küll aga on meile hästi teada alkoholi liigtarbimise ja sõltuvusega kaasnevad kahjud ning nende tekemehhanismid.

Isamaa ja Res Publica Liit on seisukohal, et kõige olulisemad on suhtumise muutus ning inimese ja kogu ühiskonna väärtushinnangud. Neid saame kasvatada mitmesuguste meetmete – hind, reklaamipiirang, juurdepääsupiirang, joobekontroll liikluses, teavituskampaaniad jms – koosmõjus ning sekkumisi järk-järgult karmistades. Kindlasti ei tohi loota ka vaid liberaalsele eneseotsustamisõigusele: tahan, joon end surnuks, ei taha, siis ei joo. Ka sportlikku elulaadi propageerides ei looda me ju vaid sellele, et ketsid suudab igaüks osta ning linnatänav ja metsaalune on jooksmiseks valmis. Me oleme ehitanud uusi spordihooneid, rajanud kergliiklusteid, loonud terviseradu, korraldanud ridamisi liikumisharrastust edendavaid üritusi, otsinud neile väarikaid patroone, pannud välja motivatsioonipakette ning kehaline kasvatus on läbi aegade olnud kohustuslik õppeaine. Samamoodi süsteemselt peame tegelema joomarluse piiramisega, pöörates erilist tähelepanu sellele, et ära hoida noorte alkoholisõltuvust ja üldse alkoholi tarbimist. Ma palun minuti lisaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Üks minut lisaega.

Kaia Iva

Selle oluline osa on nn kasulike eneseteostusvõimaluste loomine.

IRL-i jaoks on oluline kujundada kogu elukeskkond selliseks, et see ei propageeri alkoholi tarbimist, müügipiirangud on tasakaalukad ja suhtumist kujundavad ning järelevalve tõhus. Oleme pakkunud viis sammu. Esiteks, reklaami piiramine sel kujul, et reklaamis tohib näidata vaid toodet kaunistamata kujul, loetledes selle toote andmeid, ning välistatud on igasugune meeoleolu loov liikumine, muusika või taustapildid. Teiseks, määrata alkoholi asukohaks kaupluses nn lõpp-punkt, keelata paigutada alkoholi muu kauba vahele. Kolmandaks, järkjärguline aktsiisitõus, ennaktempo nn treeningjookidel, mis on magusad lah-

jad joogid, mille sihtrühm on noored ja naised. Neljandaks, boonuskampaaniate keelamine, avalikes kohtades degusteerimiste piiramine. Viiendaks, tõhus järelevalve alaealistele alkoholi müümise üle ja liikluses alkoholi kasutamise üle, salaalkoholi leviku tõkestamine ning sellega paralleelsed teavituskampaaniad.

Kindlasti osaleb IRL aktiivselt koalitsioonileppes ülesandeks võetud ning nüüdseks Sotsiaalministeeriumi algatatud alkoholipoliitika rohelise raamatu koostamisel.

Alkoholi liigtarbimisega võitlemine on kui tunnile vitste panemine. Ühest vitsast ei piisa, kõik vitsad peavad olema timmitud ühtlase pingega, muidu võime parimat soovides kasu asemel kahju sünnitada. Menetluses olev eelnõu kõneleb küll headest eesmärkidest, kuid nende realiseerimiseks on vaja eelnõu olulisel määral muuta ning täiendada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Härra juhataja! Head sõbrad, kolleegid ja saatusekaaslased! Üleeile oli mul suur au presenteerida siin puldis Keskerakonna esitatud ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seal oli juttu 83 000-st ravikindlustuseta inimesest. Ma võimaldasin teil 20 minutit kuulata minu juttu, mis andis võimaluse esitada rohkelt küsimusi, kuid koalitsioonilt ei tulnud ühtki küsimust. Küsimusi tuli opositsiooni poole pealt, mistõttu sai täpsustada ja natuke rohkem eelnõust rääkida.

Nüüd, kui räägiti alkoholireklaamist, oli küsimusi väga palju. Sellest teen ma järgmise järelduse. Keskerakonna fraktsioonis on ülesanded inimeste vahel enam-vähem ära jagatud. Näiteks mina ei hakka väga süvenema elektritariifidesse, selleks on meil inimesed, kes neid asju rohkem tunnevad. Mina tunnen rohkem sotsiaalala ja tervishoidu. Inimesed, kes elektritariife paremini jagavad, jätavad sotsiaal- ja tervishoiuküsimused mulle. Tuleb välja, et koalitsioonis on väga palju spetsialiste alkoholi alal.

Väga kurb on muidugi, et see, milliseid konjakimarke oleks parem tarbida, millised konjakid on tervisele paremad ja millised kah-

julikumad, huvitab väga, aga see, et 83 000 inimest on ravikindlustuseta, ei huvita mitte kedagi. Karta on, et inimesed tunnevad rohkem huvi asjade vastu, mida nad paremini tunnevad. Ravikindlustuseta ei ole koalitsiooni poole peal vist mitte keegi.

Alkoholipoliitika ei ole, muuseas, naljategemise koht. Lugu on väga tõsine. Inimesed, kes on küsimusega nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt hästi kursis, teavad ju, et nimetatud ainete tarbimine võib olla küll lõbus, tekitada väga rõõmsaid emotsioone ja ülemeelikut käitumist, aga mitte kauaks, lõbusus läheb üle ja hommik tuleb raske. Seda ma tahtsingi teile öelda: tuletage meelde hommikuid! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 50 esimene lugemine lõpetada. Määrän eelnõu 50 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 27. oktoobri 2011 kell 12. Esimene lugemine on lõpetatud ja esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

Head ametikaaslased! Me ei liigu teise päevakorrapunkti juurde, sest rohkem päevakorrapunkte päevakorras ei ole. Istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.58.

Istungi kestus 58 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees